This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

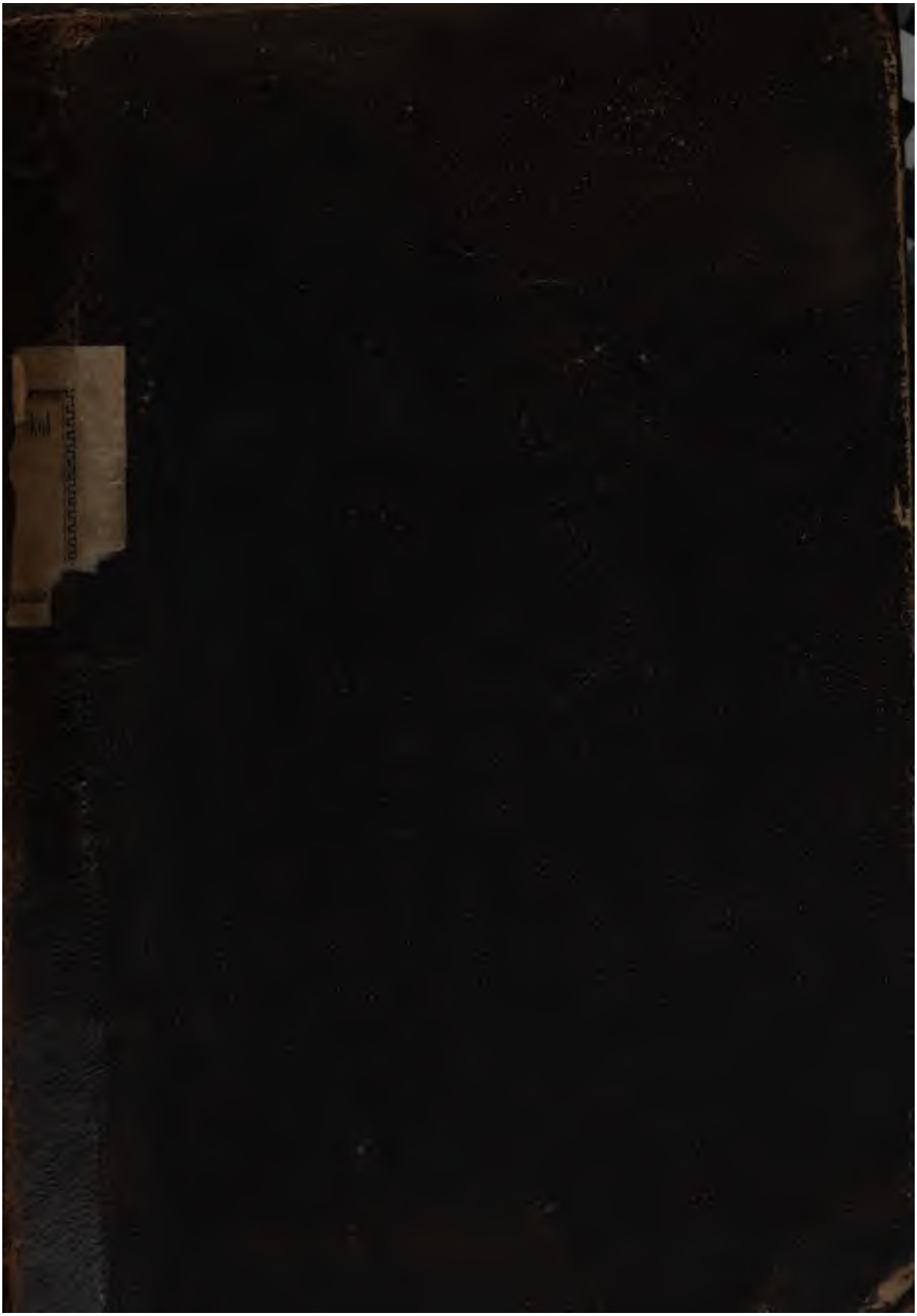

Inv. č. 240.
Knihovna
professorův vyšších reálných škol
v Pardubicích
Číslo: 68
Odbor: B
Svazek:

Inv. č. 240.

Knihovna
professorův [redacted] vyšších realných škol
v Pardubicích.

Číslo: 68
Odbor: B
Svazek:

ec

PAMĚTI
O ŠKOLÁCH ČESKÝCH.

Listář školství českého

v Čechách a na Moravě

od l. 1598 do 1616 s doklady starší i pozdější doby.

Vydal

FRANTIŠEK DVORSKÝ.

Péčí Matice Komenského.

REALSCHULE PARDUBITZ
REÁLKA PARDUBICE

V PRAZE,
na Ferdinandské třídě v č. 25. n.
Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec
pro literaturu paedag. i hudební a učebné pomůcky.
Prvý český závod hudební.
1886.

LA688
3709

Národní knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.

Základem publikace „Paměti o školách českých“ jsou dopisy, zápisy od r. 1599 až do r. 1616, kteréž zachovaly se nám v manualech jednotlivých kollejí universí Pražské. Knihy takové, někdy při filosofické fakultě nyní v královském českém archivu zemském chované, znamenány jsou nápisy „Oeconomica B. 14, B. 15., B. 17., B. 18., B. 21., B. 25.,“ a obsahují vedle přehojných kratších i delších zápisů o hospodářství na statcích učení Pražského a četných zpráv sněmovních, politických, náboženských i jiných také porůznu psané dopisy, zprávy v příčině školství od rektorů akademie národa českého nebo jich náměstků jednotlivým osobám, městům strany pod obojí způsobou v království Českém a markrabství Moravském zasílané. Nejdůležitější ze všech zápisníků jest kodex signirovaný B. 18. čítající 496 listů in folio hustě drobným písmem popsaných, v kterémž skoro vesměs nacházejí se listy, zápisy z doby rektorování Mistra Martina Bacháčka z Nauměřic o školství jednotlivých míst a o universí Pražské. Přičiněním, péčí M. Bacháčka opisovány byly dopisy z kanceláře universitní v příčině školství městům, osobám zasílané buď slovně nebo jen krátkým zaznamenáním do jmenovaného kodexu (což dříve se nedálo) a tudíž zásluhou znamenitého toho muže (jehož vypsání života na jiné místo odkládáme) zachovány nám vzácné zprávy a školách strany pod obojí, kteréž za něho v rozkvětu se nalezaly, v Čechách i na Moravě; neboť kdyby takové dopisy nebyly v manual Bacháčkovský zapsány ani s desátým dílem bysme se ve zbytcích archivů po Čechách a na Moravě nyní neshledali. A nejen dopisy z universí psané hleděl Bacháček budoucnosti zachovati, ale i listy od měst došlé chtěl před zkázou zachrániti, jakž o tom sám byl v jmenovaném kodexu (fol. 3.)

zaznamenal: „Psaní k ouřadu rektora učení Pražského odsílaná ingrossirována nejsou, leč by na některých mnoho chtělo záležeti, než chovají se spolu svázaná na jeden každý rok při ouřadu rektora a snadno mohou, byť jich datum bylo před mnoha lety, se vyhledati a to takovým způsobem, jestli budoucí páni rektorové budou chtíti takový obyčej zachovávati anebo lepší vymysliti: já sem na mé jedno i druhé rektorství" (Bacháček byl rektorem 1598. i 1599. a od 1603. do 1611.) „catalogum těch měst, do kterých se správcové školní podávají, po alfabetě udělal a to na latinsko, jako „Alba aqua, Bilína" a to město sem poznamenal numero primo a jiná consequenter, a tu sem poznamenal netoliko pana faráře než i oficiály, a to jsem každého půl leta přepisoval a jestli se proměna stala i to sem napsal v krátkých slovích." Bohužel! že ani jeden ročník takových svázaných dopisů městských nám se nezachoval i index jmenovaný se ztratil. Mimo Bacháčkovský kodex jest ještě nad ostatní důležitý neveliký manual M. Bystřického z Bochova od r. 1600. a 1601., ostatní uvedené zápisníky jsou podřízenější ceny. Pouze povrchní nahlédnutí do knihy „Paměti o školách českých" postačí, aby se poznalo, čím byl vděčné paměti hodný M. Bacháček školství českému, jakým horlivým byl obrancem svobod, práv akademie české, jazyka českého, jakým pečlivým říkaje otcem, rádcem byl učitelstvu, žákovstvu, studentstvu. Po smrti M. Bacháčka viděti jak malý počet dopisů v příčině školství zaznamenáván byl do annalů universitních, a i v tom skrovném počtu zápisů jak málo shledáváme opravdové lásky, péče, horlivosti! Úmrtím nezapomenutelného regenerátora školství českého zapomínalo se na ingrossirování dopisů, zápisů, až zaniklo (nebo více se nezachovalo) rokem 1616. zúplna. A jako v obraze vidíme z chudých těch zápisův, že také hynulo, upadalo školství. Nebylo zkušeného, věhlasného muže, autority, nedostávalo se lásky, horlivosti! Brzy potom přikvačil vichr katastrofy Bělohorské, kterýž zpřelámal a zpřevracel zelenající se a kvetoucí štěpy v zahradě české. Předchůdce, jenž ukazoval i připravoval cesty svému národu, aby věděním byl spasen, M. Bacháček odpočíval v kapli božího Těla v Praze pod těžkým mramorovým kamenem a budoucí vůdce vzdělávání národa Amos Komenský bloudil za hranicemi Českého království.

Zápisy, dopisy k rektoru a z kanceláře universitní psané týkají se jen strany pod obojí (neboť katolická města po válkách husitských od utrakvistické akademie se odtrhla, rovněž Bratří

čeští a židé sami školství si spravovali) i obsahují nařízení o vyučování, zachovávání řádu školního, o dohlížení do škol, kázni žákovstva, o vyšetřování, rovnání sporů mezi Mistry, učitelstvem a správci duchovními, jednání o správě, opravě kollejí, statků i všeho učení Pražského, prosebné žádosti Mistrů k císaři, stavům na sněmu shromážděným za přichránění svobod, obdarování, plat lektoru básní Homerových aby opět vydáván byl, o provozování komedií, o nadacích na vychování žákovstva, studentů, profesorů, o knihovně universitní, jmenování správců školních i jich pomocníků, o jurisdikci universit, o školách pokoutních, vychovávání domácím a j. v. K těmto jako úředním pramenům přidány jsou pod čáru pro historii školství českého nemálo důležité zprávy historické o katolických i nekatolických školách z různých století, kteréž jsme byli s nemalou prací čerpali na kolik možno a zapotřebí bylo z archivu zemského král. Českého, z místodržitelství českého, z archivu zemského v Brně (sbírka Cerroniho), z arcibiskupství Pražského, z archivu města Rakovníka, Prachatic, z knihovny knížete Jiřího z Lobkovic v Praze, z archivu města Čáslavě, Kutné Hory, Slaného, Berouna (kronika děkanem Seidlem sepsaná), Rokycan, Náchoda, Domažlic, Litoměřic, Jaroměře, Netolic, Nového Bydžova, Nového města nad Medhují, Kamenice nad Lípou, z archivu hrabat Černínů v Jindřichově Hradci, města Prahy, z knihovny hrabat Schafgotschů ve Warmbrunnu, z archivu řádu Maltezského v Praze, konsistoře Pražské, ministerstva financí ve Vídni, českého musea, z veřejné knihovny universit Pražské a kláštera Strahovského.

Ač „Paměti o školách českých“ nemohou považovati se pro historii českého školství za dílo ukončené (jakož žádná podobná publikace nemůže býti úplnou), doplnit se zajisté ještě dosti bohatým materialem z archivů nahoře jmenovaných i jiných, však veliká část práce již jest vykonána. V „Pamětech“ uložen jest nemalý kus kulturní historie české vůbec a jednotlivých míst zvláště. Všechny dosavádní cenné práce o historii školství českého doplňují se, rozhled se rozšiřuje „Pamětmi,“ kteréž zůstanou hlubokým zdrojem pro badání historické o školství českém i jsou také svědkem památného povědění, abychom „po jiných jen nesbírali a jako stín nechytali proti obyčeji národa našeho, kterýž jak v jiných příčinách tak i v učení cizích národův víceji vůdcím nežli služebníkem a následovníkem býti uvykl.“

Při vydání řídili jsme se způsobem u nás obvyklým. Méně důležité listy podali jsme v regestech nebo zkráceně, vynechajíce

mnohokráte se opětující úvod a zakončení. Na str. 254, č. 303 opakuje Bacháček jmenování Jiříka Střely již v č. 292 učiněné, i taková opětná oznámení jsme ponechali na svědectví, že ne z nedopatření, nýbrž pro nějakou mezi tím časem vzniklou a opět urovnanou neshodu tak se stalo. Publikací opatřili jsme rejstříkem místním, osobním, věcným a sestavili seznam míst i jich učitelů. Zbývá nám ještě upřímné vzdáti díky za přátelskou ochotu nám prokázanou slovutným pánům p. V. Brandlovi, zemskému archiváři markrabství Moravského, p. Františku Zoubkovi, nejznamenitějšímu interpretu Am. Komenského a zmíniti se o spolku „Matice Kom.“, kterýž o to všelijak se staral, aby „Paměti o školách“ tiskem vydány býti mohly.

1. Rektor university pražské, Martin Bacháček Nauměřický z Nauměřic písaři města Rokycan, že správce školního, jenž pro jich město již ustanoven jest, napomenul, jak by se při povolání svém chovati měl; žádá za pozdravení svého bývalého preceptora.

1598, 24. října.

Můj vzláště milý pane písaři! Na tuto chvíli nebylo přítomného budoucího školního správce Vašeho, naději se, že po malé chvíli přítomen bude; jehož jsem již napomenul a ještě napomenu, jak by se chovati měl a Vás za to přátelsky žádám, že podle pánův inspektorův budete na to bedlivý pozor míti, jak se při povolání svém chovati bude, nebo má pořádek a ordinem studiorum od akademie vydaný a přijatý zachovávati;*) a když se bude na ta examina choditi a k tomu přihlídati, není pochybné, než že bohdá s dobrým Vaší domácí i také přespolní mládeže bude, odkudž nemalá pochvala městu Vašemu půjde. Při tom i za to žádám, jestli posavád v živobytí pozůstává pan Jiřík, preceptor můj milý před lety mnohými v Klatovech, jeho ode mne přátelsky pozdravte, jemu bych o tom také napsal, naději se, že jest jedním nařízeným inspektorem. Naše pacholátka konjungací tak říkají, jak tuto příležitě spatřujete; o deklinace se nestaráme, nebo je prvé umějí, nežli se dobře čísti naučila. In tertia classe naše pacholátka říkají tyto simplices regulas syntacticas**) pokud možné ještě v té klase zvykají ad applicationes,***) které sem také tuto přiložil a při lepší prázdnosti víceji Vám toho v známost uvedu, jaká naši exercitia mají; byla by mi vděčná věc, abyste něco sobě z toho oblíbili a nad tím ruku drželi, aby dobrý řád mohl zachován býti. S tím se Vám na všem dobře jmíti vinšuji.

Dáno v Praze v sobotu po svatém Lukáši evangelistu Páně anno 1598.

---

*) Již léta 1539 vydal rektor Jan Hortensius Pražský řád vyučovací pro bakaláře, aby mládež jim svěřenou zdárně vychovávali a do učení pražského přiváděli; l. 1586 sepsal M. Petr Codicill z Tullechova latině opět „řád školám městským v Čechách i na Moravě" (jejž Adaukt Voigt l. 1783 byl nově vydal a 1873 ředitel Fr. Zoubek na český jazyk převedl. Viz „Besedu učitelskou"). Léta pak 1598 vydala akademie nový nahoře jmenovaný pořádek pro školy.

**) Prostá pravidla skladby.

***) Jak jich užívati.

2. Rektor university pražské, Martin Bacháček, purkmistru a radě města Teplice, že jim za správce školního posílá bakaláře svobodných umění, Mikuláše Makrle.

1598, 3. listopadu.

Službu svú vzkazuji moudří a opatrní páni přátelé moji milí. Pan Mistr Trojan, předek můj, *) předešlých dnův psaní Vašeho mi podal, které co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Chtěje starosti Vaší, kterouž o školu a mládež Vaši vedete, nápomocen býti, rád tak činím a ukazatele listu tohoto, Mikuláše Makrle, svobodného umění bakaláře, za správce školního Vám podávám a za něho se k Vám přimlouvaje žádám, že jeho v svou ochranu vezmouce s žákovstvem jeho sobě poručena míti budete. O němjiná naděje není, než poněvadž jest šlechetných dobrých přátel, že i také sám šlechetně se chovati a mládeži Vaší na sobě dobrý příklad dávati bude, vyučuje ji poznání a vůli pána Boha našeho, v dobrých mravech i také v svobodném literním umění, tak že nad tím zalíbení míti ráčíte. A kdybych já jináčeji mohl Vám něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, učiním vždycky srdečně rád. S tím Vás se vší obcí Vaší v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím.

Dán v kolleji oc v outerý po památce Všech svatých l. 1598.

---

*3. Rektor učení pražského, M. Bacháček, Václavu staršímu Krocínovi z Drahobejle**) primasovi a na ten čas purkmistru Starého města Pražského, aby chudému žákovstvu i na dále dobrodiní koledy popřáno bylo.*

1598, 1. prosince.

V. M. pane primas! Na onehdejší promluvení, které ste strany koled žákovských učinili, dobrou paměť mám i také na to jsem myslil, co tu dobrého obmýšleti ráčíte; a tolikéž se tu za to žákovstvo chudé v městech Pražských přimlouvám, že je ráčíte sobě poručené míti, poněvadž v chrámích Páně dle možnosti jitřní zpívají a jiné své povinnosti vykonávají, kterých zde víceji jest nežli v jiných městech království Českého; i také v tuto ránu morovou s námi zůstávají a mnozí z nich svůj život zde dokonávají. A kdyby jim snad ta dobrodiní strany koled*** od pánův osadních nevycházela, jakož všickni

---

*) M. Trojan Nigellus z Oskořína narozen v Heřmanově Městci léta 1537. Rektorem universí pražské volen l. 1591. 1592 a 1597. Zemřel 1604. Vedle latinských básní napsal také některé spisky českým jazykem. (Viz Jirečkovu „Rukověť k dějinám literatury české.")

**) Stará rodina erbovní, l. 1732 do stavu rytířského povýšena.

***) Koleda (kolenda) z latinského kalendae, znamenala původně svátek, kterýmž se počínal nový rok. Staří počítali nový rok od 24. dne prosince, kdy slunce nově se zrodilo. Štědrým večerem počíná „koleda" (koledování) a trvá až do Tří králů, někde až do Hromnic. Za nynější doby rozumíme slovem „koleda" píseň i dar, jejž zpěvák dostává. (Na některých místech slulo zpívání žákovstva o štědrý den „kališkatum" a náhrada za to od obce dávaná „kališkací".) U nás

mnohými těmi daněmi obtíženi jsou, někde by jinde, jsouce chudobou přemoženi, musili svého obživení vyhledávati a tak by i míněji žákovstva do měst Pražských se táhlo, čímž byste snad nedobře spokojeni býti ráčili. Co nejlepšího pro tu chudou mládež učiniti ráčíte, ona na budoucí časy na V. M. zpomínajíc bude z toho děkovati. S tím V. M. se vší obcí Starého města Pražského v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím a jeho božské milosti za to prosím, aby sám nebeský pán Buoh v těchto nebezpečných časích, v tuto ránu morovou V. M., osob radních se vší obcí opatrovati a před tím jedovatým povětřím milostivě chrániti ráčil.

Actum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v outerý po památce svatého Ondřeje apoštola léta 1598.

---

4. M. Bacháček purkmistru a radě města Domažlic: těší se tomu, že s nemalým nákladem školu dali vystavěti a oznamuje, že za vicerektora školy Víta Milera Prachatického, bakaláře, jim posílá.

1598, 5. prosince.

Službu svú vzkazuji oc. Jedno i druhé psaní, kteréž jste mi učiniti ráčili, v dobré paměti snáším, ale že příčinú této rány morové jak u Vás tak i u nás v městech Pražských nemohla ta věc tak pojednou k svému vyřízení přijíti; a od osoby mé děkuji, že tak bedlivý pozor nad školou a opravdovým pokladem města V. M. míti ráčíte: nebo není pochybné jak dobře zvedenou mládež míti budeme, že i církve a obecné dobré také dobře opatřeno bude. A poněvadž ve školách toho všeho dobrého začátkové se berou, ovšem dobře činiti ráčíte, že jste školu s nemalým nákladem dali vystavěti *) a o to se starati ráčíte, aby dobrý řád i také pořádek v učení v ní zachován byl. Já abych takové starosti některý fedruňk dal, rád tak činím a Víta Milera Prachatického, učení svobodného bakaláře, mládence učeného, ukazatele listu tohoto, za vicerektora školy V. M. podávám a za něho se přimlouvaje žádám, že jeho v svou ochranu přijmouce s žákovstvem sobě poručena míti ráčíte. O něm jiná naděje není, než že se dobře chovati a mládež Vaši vůli pána Boha našeho, v dobrých mravích i také v svobodném literním umění vyučovati bude, tak že nad tím zalíbení míti ráčíte.

Dán v sobotu po svaté panně Barboře 5. Decembris anno 1598.

---

5. Léta 1598, 5. prosince dáno potvrzení Adamu Kamšovi Litoměřickému za správce školního do města Chyš.

---

koledují nyní hoši a děvčata; před nedávnými lety chodil také kněz s učitelem a kostelníky dům od domu, aby vybíral kolední dárky (dosud na Slovensku), kteréž zaměněny byly později na jistý poplatek, jenž se nazýval „koleda“. Podobně přiživovalo se někdy chudé žákovstvo škol pražských „dobrodiním koledy“. (Viz Hanušův „bájeslovný kalendář“, Slovník naučný i další listiny této sbírky.)

*) Škola vyhořela při velikém požáru l. 1592.

*6. Léta 1599, 13. ledna potvrzen Jan Rubecula *) za správce školního do Žlutice.*

---

7. M. Bacháček purkmistru a radě města Kostelce na Labi o potrestání jich správce školního, inspektoři aby často školy navštěvovali, při zkoušení dítek se účastnili, za kterýmž účelem sám visitaci podniknouti slibuje.

1599, 14. ledna.

Službu svú vzkazuji oc. Na jiném jsem nebyl, než abych jak slovy tak i skutečně Johannem Aciculam, správce školy Vaší, pro takové jeho výstupky, jakž se v předešlém psaní dokládá, potrestal, jakož žádnému v tom pro Boha a svědomí naše seděti a takovým rozpustilostem se dívati nemůžeme: než že páni tak snadně od svého upustili a jeho mně z trestání vyňali, jest mi skoro s podivením. Nic míněji, aby řečeno nebylo, že jsem tak na přímluvu Vaši nic nechtěl učiniti a některak příkřej že jsem k němu přistoupil, i to jsem učinil a od mého předsevzetí upustil s tou žádostí, aby pan purkmistr a páni pánům inspektorům školy poručení učinili, aby začasté do ní, jakožto do pokladu města Kostelce, pohlídali i také na chvílku poslechli, jak bedlivé a věrně jeden i druhý správce povinnost povolání svého vykonávají; a kdyby tu něco toho spatřili, co by se dálo proti přiměřenému pořádku studiorum školy Vaší, aby se ozvali buďto na V. M. anebo bez dalšího zaneprázdnění na nás, vrchnost jejich, vznesli; má ta věc k slušné nápravě přivedena býti. **) Examina také v určitých časech, buďto ve čtvrt letě, anebo jak nařízeno jest, aby se vykonávala a některé osoby z prostředku V. M. k tomu voleny byly, a já sám, pokud milý pán Bůh zdraví přiti ráčí, nebudu se leknovati, abych se neměl k některému takovému examenu dítek jak domácích tak i mládeže přespolní vypraviti, tak aby oni s obojí strany, jak učitelové tak i učedlníci na sobě buďto pro pochvalu anebo některé pohanění lepší pozor měli a ty takové visitationes netoliko k vzdělání mládeže, ale i také k vyšetření v škole hospodářství a čistoty zachování a některého nebezpečenství odvrácení vykonávány byly. Jsem té naděje k panu purkmistru a pánům, že tato má na psaní V. M. daná odpověď a maličké vnuknutí v dobré obrácena bude. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého jinak Veliké v Starém městě Pražském, ve čtvrtek den sv. Šťastného zbožného léta 1599.

---

*) Bylo obyčejem v šestnáctém století, že ti, kteří humanisty slouti chtěli, jména svá národní na latinská vyměňovali, nebo aspoň latinskými koncovkami je znetvořovali.

**) Staršími obecními v každém městě zvolení inspektoři dohlíželi při zkouškách i mimo ten čas na školy, aby přesvědčili se o prospěchu žákovstva a na kolik správce školy pořádek školní zachovává. Inspektoři bývali mužové v literním umění zběhlí, kteříž i dovedli mládež sami vyučovati. Vedle inspektorů vysílali starší obecní častokráte i některé z konšelů, aby také zkouškám přítomni byli.

8. *M. Bacháček Jiřímu Vodičkovi, primasovi Hradce Králové: aby učení pražské v laskavé měl paměti a kšaft Pavla Lochenického k svému vyřízení přijíti mohl, poněvadž by rád, aby stolice a katedra spraveny býti mohly.*

1599, 2. února.

Službu oc. Naše předešlé promluvení i také V. M. ohlášení v dobré paměti snášim a na místě pánův kollegův mých V. M. šetrně děkuji, dá se bohdá k tomu příčina, že se toho V. M. všickni společně i také jeden každý obzvláštně rádi odsloužíme. A za jiné nemám, než že těchto dnův masopustních soudy při poddaných V. M. vykonávati i také při kladení peněz sirotčích sám osobně bývati ráčíte; jak tehdy předešle tak i nyní za to žádám, že na učení pražské ve vsi Lochenicích laskavou pamět míti a k tomu vésti ráčíte, aby kšaft dobré paměti Pavla Lochenického k svému vyřízení přijíti mohl. Nebo bychme rádi, aby ty stolice a katedra jednou prací spraveny býti mohly, poněvadž se jiný pan přítel našel, kterého dobře znáte, ten chce na svůj náklad auditorium veliké s tím malování pamětihodným dáti obnoviti. Co tu pro učení pražské učiniti ráčíte, při výročních památkách v knihách našich obsažených poděkováním toho se odslužovati nepomineme. S tím oc.

Actum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, ve středu, v den očišťování panny Marie 2. Februarii anno 1599. *)

---

9. *Zápis rektora university pražské, že Jiří Chudecius, rektor školy sv. Haštala v Starém městě Pražském předvolán byv třikráte, aby zodpovídal se z nedbalosti, nechtěl se dostaviti. (Pro vzpouru takovou dán na rathouz; na přímluvu však přátel propuštěn.)*

1599, 5—10. února.

Postavil se, a když jsem jemu oznámil, jaké snešení a vůle má jest, aby pro tu neposlušnost a zpúru na rathouz se dal naležti, nechtěl toho učiniti a tak sem poslal pro pana písaře pana rychtáře, kterému jsem oznámil příčinu: že tento pan bakalář neví kudy na rathouz, aby mu tam ukázal a bez mého jistého dovolení odtud nepouštěl. Když ven ze dveří vystoupil shazoval reverendu pravě, že

*) T. l. v sobotu po slavnostech Velikonočních psal opět Bacháček purkmistru a radě města Králové Hradce o túž věc: „Pavel Heliades Lochenický, dobré paměti bakalář svobodného umění v učení pražském a na onen čas správce školy města Benešova, jaké by pořízení o statečku svém několik neděl před svou smrtí, jsa zdráv a užívaje dobrého rozumu, učinil, z přiležícího spisu kšaftovního porozumívati ráčíte, který nám z téhož města Benešova in originali odeslán byl. A porozumívaje, že on nebožtík v poddanosti V. M. zůstával, a že by ta věc bez jistého povolení V. M. k svému místnému vyřízení přijíti nemohla, V. M. za to žádáme, že pro tu přízeň, kterou k učení pražskému míti a skutečně prokazovati ráčíte, pro sedruňk a spomožení témuž učení, že se k tomu laskavě nakloniti ráčíte, aby nám takové odkázané peníze k té potřebě na hotově vydány byly oc.

on raději chce ven ze školy vystoupiti, nežli to podstoupiti; nic méněji šel s písařem dolů a míjeje kolleje uhnul se do oulice k Sikstvovic chtěje ujíti, kdež pan písař musil za ním jíti a, jak bylo rozuměti, jemu předkládati, co to v sobě nese a tak jest teprva s ním šel.

---

10. Zápis senátu university pražské: jaký řád ve školách zachováván býti má.

1599, 21. února.

Budoucí rektorové [1]) ať na to dobrý pozor mají, co se ve školách děje, jak dnův všedních, tak také nedělních a vzláště těch dnův po svátcích vánočních, nebo mnozí ještě tehdáž chtěli by se zaneprázdňovati tím bláznovstvím, malováním minucí, [2]) a tak se jim tím dohlídáním to drobet přetrhne a musí na sebe lepší pozor míti, buďto, že budoucí pan rektor bude moci k tomu sám dostačiti anebo skrze někoho jiného kollegu svého to spraviti. Jiných dnův ať poslechne, jak správce školní jim lectionem proponuje a oni jak ji umějí repetovati. Nedělních pak dnův, a vzláště o masopusté, ať bedlivý na to pozor má, aby v školách na tabulích bylo napsáno evangelium řecky od primana, latinsky od sekundana a česky od tertiana, a to, pokud býti může, zcela; a sukcentor [3]) anebo kantor [4]) ať svým pacholátkům napíše exponování [5]) a cantum [6]) také k tomu času ať jest napsané aneb nanotované. Také ať jich poslechne, jak evangelium umějí exponovati, [7]) nebo se porozumívá, že mnozí vyrostlí mládenečkové v neděli pěkně se ušperkují a třebas řecky čísti neumějí, aby jak jim, tak i tu preceptorovi [8]) přítomnému bylo dobře domluveno. Také i toho jest zapotřebí při mnohých, aby jim pan rektor sám nařízoval a vyměřoval hodiny, v kterých s mládeží mají pracovati a pokud, jako to obyčejné jest, že za tři hodiny před obědy a za tři po

---

[1]) Rektor nebo přední správce školy (ludimoderator, scholarcha, gymnasiarcha) měl dohlídku nad školami, vyučoval v nejvyšší třídě.

[2]) Minuce, druh kalendářův, jež vydával obyčejně některý profesor universitní schválně k tomu zvolený. Jako spisovatel knihu, vydavatel kalendář některému urozenému pánu, statečnému rytíři nebo slovutnému patricioví dedikoval, aby kousek honoráře si vynahradil, takž zase páni správcové škol, kollegové, kantoři přiložili před titulní list minuce jiný andělíčky, růžemi a všelijakými potvůrkami barevně pomalovaný list s latinským nebo českým věnováním těm kterým příznivcům, od nichž několik českých grošů nebo ňáký tolar očekávali. Za takovou příčinou stalo se l. 1587 usnešení rady městské v Domažlicích: „Na suplikování do rady bakaláře školního Václava Nizenia Vodňanského minuce malovaných (nevím jakou v školách navyklostí) rozdávání při času vánočním neb novém letě, k žádosti jeho, jakožto věc neužitečná a zbytečná a mládeži školní větší škodu než užitek přinášející se skládá a na časy budoucí z nich scházeti má; ale raději aby ve škole od preceptorů mládeži lectiones toho času příhodné se čtly a přemýšlely. Místo pak těch minucí z rady panu bakaláři 2 kopy m. dávati se má." (Arch. Domažl.)

[3]) Succentor pomocník kantorův při choru a ve škole.

[4]) Kantor, ředitel nebo správce hudby a zpěvů kostelních, ve škole vypomáhal, obyčejně zpěvu vyučoval.

[5]) Výklad. [6]) Zpěv. [7]) Vykládati. [8]) Učiteli.

obědě. Co se sukcentorův aneb kantorův dotýče, ti ať každého dne v první hodinu zpívají v pondělí, v outerý, v středu cantum gregorianum, a ve čtvrtek a v pátek figurativum, co mají v kostele v neděli zpívati. V pondělí může napsati na tabuli sententiosum versum anebo particulam catechismi, a jak někteří malí do školy přijdou, ať to hned pěkně přepisují, a když se téměř všichni sejdou, nechť sukcentor anebo kantor vezme křídu a po jedné nebo dvou dictiones [9] na tabuli mezi linami píše a to dobrými trhy, aby malá pacholátka těch trhův šetřila a tak a ne jináč trhala a psala; na čež kantor má míti bedlivý pozor, aby se tomu všemu zadosti dálo.

Žádní astanti anebo běhounové [10] ať se v školách nezdržují a bez testimoniů [11] kromě času ať se žádný nepřijímá, než jeden každý do určitého času při preceptorovi svém se zdrží a s jeho vědomím a testimonium sobě daným ať odejde a časně k jinému preceptorovi se obráti. Při disputacích in academia Pragensi ať se ten řád zachovává: jeden každý bakalář ať disputuje de definitione [12] se svými žáky a ne služebníky kolleje Veliké; pakli by hodných žáků neměl, ať kollega [13] a vzláště affirmantis [14] anebo raději sukcentor to místo zastane a kollega raději tueatur quaestionem partis affirmativae; [15] a tak z toho to půjde, že se sukcentorové i také kantorové musí něco učiti, nechtějíli při takových disputacích ňáké hanby dojíti. Kde jsou toliko dva officialové, tu ať jest obyčejně, aby druhý kollega anebo cantor tueatur quaestionem partis affirmativae, však aby o tu věc byl consensus [16] in facultate, a jestli by facultas na tom se snesla, aby to bylo in librum facultatis zapsáno a nad tím aby se bedlivá ruka držela, a tak by budoucím časem a snad krátkým k tomu přijíti mohlo, že by kantorové a sukcentorové byli učení mládenci, kteří by mohli za studiosy komendováni býti, neb z studiosův na ta officia se dávali i také titulův dostávali.

---

11. Senát učení pražského žádá purkmistra a radu města Benešova, aby zaslán jim byl kšaft s inventářem Pavla Lochenicena, správce jich školy.

1599, 24. února.

Službu svú vzkazujem oc. Zprávu toho máme, kterak by poctivý Pavel Lochenicenus, někdy správce školy Vaší, prostředkem smrti z tohoto světa měl vykročiti, čehož jak Vám tak nám nepřejeme; a poněvadž nám podle svobod učení pražského sluší na to bedlivý pozor míti, kterak by kšaftové takových mládenců ku právu a jurisdikci naší, učení pražského náležejících a k správě škol dodaných řízeni byli: Vás za to přátelsky žádáme, že tomu nařídíte, aby týž kšaft in originali s hodnověrným inventářem k nám a ku právu našemu odeslán byl. A co tu komu

---

[9]) Věty. [10]) Běhounové (astantes) žáci, kteří z jedné školy do druhé pobíhali bez vysvědčení. [11]) Vysvědčení. [12]) O výměru. [13]) Collega, druhý správce školy, conrector, člen učení pražského. [14]) Hájící. [15]) Hájí věty tvrdící. [16]) Souhlas.

náležeti bude, pokudž by v času určitém žádných odporův témuž kšaftu se nedálo a kšaft k svému stvrzení vedle práva a svobod učení pražského přišel, nechceme proti tomu býti, aby jeden každý toho užiti neměl. *) Té jsme k V. M. naděje, že tato naše slušná a náležitá žádost bude při Vás své místo míti. S tím oc.

Dán v kolleji oc v středu, den sv. Matěje, apoštola Páně l. oc 99.

---

12. M. Bacháček přimlouvá se k nejmenovanému, aby žák v Kostelci nad Labem z vězení byl propuštěn, inspektoři aby na kázeň mládeže bedlivěji dohlíželi.

1599, 25. února.

Službu svú vzkazuji oc. Před některou nedělí pan purkmistr a páni města Kostelce na Labi k ouřadu mému psaní učiniti ráčili kladouce sobě nemalou ztížnost do Jana Aciculam, správce školy města Vašeho kollegy a jiného žakovstva; ač potom při jeho citování jiné psaní mírnější prošlo, nic méněji já se obávám, aby to předešlé víceji místa míti nemohlo, nebo toho zprávu mám, že by opět těchto dnův někteří žáci měli v hospodě nějakou šarvátku začíti, za kteroužto by příčinou jeden z téhož žákovstva do vězení se dostati měl. Pokudž by to tak bylo, žádám, že spolu radním Vašim to předložíte, že vrchnost jejich na jiném není, než aby od nich jednoho každého za spravedlivé učinila, pokudž by kdo sobě do nich co ztěžoval, a již by se to bylo dávno stalo. A tak žádám, že páni ráčí o tom poručiti pánům inspektorům školy, aby začasté netoliko ad examina, než kdykolivěk, do školy přihlídali a nic toho, co by na žákovstvo nenáleželo, nesnášeli, a pokudž by nemohli sami toho skoncovati, aby sobě neobtěžovali mně to v známost uvésti; mají jeden každý náležitě ztrestán a v mezech povolání svého zdržán býti, i také kromě času vydzvižen a příkladnější na jeho místo podán býti. Naději se, že toto připsání při Vás bude

---

*) Kšaft, o kterémž i do Králové Hradce psáno, čte se v tato slova: „Já Pavel Heliades Lochenický, svobodného umění literního z učení pražského bakalář, na ten čas správce školy benešovské, uvažujíc to u sebe, poněvadž všudy na vše strany rána boží morová proskakuje, sebe také smrtelného člověka za spravedlivé jsem soudil býti, dokavadž mi pán Buoh všemohoucí dobrého zdraví ještě příti ráčí, abych kšaft aneb vůli svou, co bych chtěl, aby po mé smrti držáno bylo, (kdyby mne pán Buoh z tohoto světa prostředkem smrti povolati ráčil) v spis uvedl. Předně, poněvadž od dobré paměti Kateřiny Velichovské, báby mé, mně odkázáno jest sto kop grošův bílých ve vsi Rusku, kteréž peníze každého roku po šesti kopách z jednoho dvoru platí se, z těch takových peněz, při kterém kostele pochován budu, deset kop g. b.; padesáte kop g. b. pánům Mistrům do Veliké kolleje pražské, aby na ty peníze katedru a stolice do velikého auditorium spraviti dali, ostatek těch peněz rodičům mým odkazuji. Partes, jako hymny 6 vocum, 8 vocum, tolikéž k záduší mohlyli by se hoditi, odevzdávám; Janovi Skopkovi Blatovskému, služebníku pana primasa, pánův, na ten čas na Malé straně v Praze, „Spheram civitatis" knihu na ten spůsob, aby epitaphium mně napsal podle našeho spolu snešení, dávám. Šaty i jiné věci mé rodičům mým v moci zůstavuji, žádajíc za to synovsky, aby nějakou tabuli nad hrobem mým napsati dali. Actum 7. Novembris anno 1598.

místo míti a ten žák z takového vězení propuštěn. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v Praze ve čtvrtek po památce sv. Matěje, apoštola Páně, léta oc. 99.

---

13. M. Bacháček Žateckým: „Laurentium jsem povolal a tomu všemu porozuměl, že chce správu školy V. M. od sv. Jiří nejprv příštího ujíti a ji dle možnosti spravovati, jakož jest muž učený. Ač jsem já na školu V. M. pozor měl, aby byla hodným člověkem opatřena, v ten smysl psal bych obšírněji, ale maje odjíti toho odkládám, když bohdá Laurentius k Vám se bude vypravovati, při něm obšírnější psaní učiním. . . .“

1599, před 12. březnem.

---

14. Senát university pražské žaluje císaři, že purkmistr a konšelé města Kostelce nad Labem proti právu a výsadám universitním ve vězení zdržují alumna akademie pražské; žádá za jeho propuštění.

1599, asi 12. března.

Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi, pane, pane náš nejmilostivější! Na V. C. M. se vší ponížeností vznášíme, kterak purkmistr a konšelé města Kostelce nad Labem Michala Georgidem, akademie učení pražského alumna a pod jurisdikcí naší náležejícího, od pondělí masopustního léta tohoto oc 99. proti privilegium i pokutám v nich obsaženým a svobodám předepsané akademie učení pražského, jakož artikul týchž privilegií to v sobě všecko obsahuje a zavírá, jehož V. C. M. pro lepší toho vyrozumění pod literou A. podáváme,*) svévolně až posavád zdržují a jeho ani na přátelské naše psaní nikterak propustiti nechtějí. Protož V. C. M. poníženě žádáme, že jistým dekretem to nařídíti a milostivě poručiti ráčíte, aby výše psaní purkmistr a konšelé města Kostelce předepsaného mládence dalším vězením mimo řád a právo neobtěžovali, nýbrž jeho z takového vězení potupného propustili. Budouli oni anebo kdo jiný z čeho, zachovajíc pořad práva, chtíti viniti, nemá se jim ani jemu žádného skrácení ani ublížení státi.

---

*) Artikul dotčených privilegií krále Václava IV. z roku 1392 čte se v tato slova: „Jestliže by kdo z učení pražského jakého se výstupku aneb hříchu dopustil, pro nějž by od kteréhokoliv jiného soudce do vězení dán byl, tomu chceme anebo za právo ustanovujeme, aby ihned týž soudce beze všeho odporu téhož vězně rektorovi učení pražského vydal; on pak rektor týž výstupek jednomu každému vedle spravedlnosti napraviti má. Jestliže by pak kdo proti tomuto ustanovení našemu co toho se dopustil a jeho nevydal, ten propadnouti má pokuty sto hřiven čistého zlata, z nichž díl do komory naší i budoucích našich jeden a druhý do pokladnice učení pražského připadnouti má.“

Císař Rudolf nařídil listem ze dne 19. března 1599 daným na hradě Pražském, Kosteleckým, aby jmenovaného Michala z vězení propustili a senátu university pražské vydali.

A dále čeho jsou se tu oni purkmistr a konšelé města Kostelce nad Labem proti řádu a právu, nevznesše prvé na nás jakožto vrchnost jeho, věda o tom dobře, že on ne pod jich jurisdikcí ale pod naší zůstává, dopustili, toho při milostivém V. C. M. uvážení zanecháváme, žádajíc vždy se vší poníženosti, že V. C. M. nad privilegiemi a svobodami akademie učení pražského též i nad námi věrnými poddanými milostivou, laskavou a ochrannou ruku držeti ráčí. ɔc.

---

15. M. Bacháček žádá purkmistra a radu města Chrudimě, poněvadž nesvornost vznikla mezi učitely chrudimskými, aby věc taková vyšetřena a o tom jakož i o prospěchu mládeže ve škole zpráva mu podána byla.

1599, 15. března.

Službu svú vzkazuji ɔc. Na jiném nejsem, než aby škola V. M. správci dobrými, učenými i také příkladnými opatřena byla; ale že mně zpráva dochází, že by pan Mistr Václav s kollegou svým na nějakém nedorozumění a tak v nesvornosti trval, skrze kterežto jejich nesjednocení nejvíce mládež toho zažívá a k těm prospěchům, jak by býti mělo, nepřichází: tak sem nejprvé na kollegovi chtěl přezvěděti, které lekcí po ten čas, zůstávaje v škole V. M., četl, jak mnoho odbyl a jaký prospěch mládež v jeho klasi z toho má. Dávaje mi odpověď ty své lekcí vyčítá a kterak by ta mládež jemu svěřená šťastně prospěla, to jest poznamenal. Já tomu místo dávám potud, pokud se s ním na tom psaní páni inspektorové srovnávají. Nemoha pak sám pro další cestu do školy V. M. dostačiti, to všecko spatřiti a jistou pravdu přezvěděti, V. M. žádám, že některé osoby k tomu nařídíti ráčíte, aby do školy sešly a tu jeho mládež podle jeho spisu, který k Vám pro další vyrozumění odesílám, aby v přítomnosti pana Mistra, jakožto správce školy, vyslyšely i také examinovaly a pokudžby za ztížné nebylo, abyste mi to zase psaním v známost uvésti ráčili, anebo pokudžby která osoba z prostředku V. M. ještě před hody do měst Pražských se strojila, aby mi to ústně oznámila. Co tu na mou žádost a pro vzdělání školy V. M. učiniti ráčíte, nepominu se toho odsloužiti. S tím ɔc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého jinak Veliké v Starém městě Pražském v pondělí po sv. Řehoři léta ɔc. 99.

---

16. M. Bacháček slibuje purkmistru a radě města Horažďovic, že jim správce školního odešle, zatím aby inspektoři pilně do školy dohlíželi.

1599, 17. března.

Službu svú vzkazuji ɔc. Psaní, které mi činiti ráčíte, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a nemoha s V. M.

skrze psaní rozmluviti, na tuto chvíli musím toho při tom zanechati, než dobrou paměť na žádost V. M. chci míti i také ji skutkem při času sv. Jiří nejprvé příštího vykonám a některého pobožného mládence anebo bakaláře učení pražského do školy Vaší vypravím a při témž času obšírněji napíši. Příležité nynějšímu správci školnímu psaní činím a jemu o tom poroučím, aby do sv. Jiří mládež domácí i také přespolní školy V. M. všelijak sobě poručenou měl. Při tom i za to žádám, že při pánich inspektořích to opatřiti ráčíte, aby začasté do školy netoliko při času examen dohlídali, a jak se práce při škole vykonávají spatřovali; z toho to půjde, že správcové školní lepší pozor nad sebou míti budou. S tím V. M. se vší obcí v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím.

Dán v kolleji v středu po neděli postní Oculi léta oc 99.

---

17. M. Bacháček slibuje Jindřichovi staršímu Křineckému z Ronova a na Rožďalovicích) dítky jeho dobrým preceptorem opatřiti.*

1599, 17. března.

Službu svú vzkazuji, urozený pane oc. Před včerejškem v mé nepřítomnosti nějaké pacholátko, jak spraven jsem, psaní od V. M. mně svědčícího v mém pokoji zanechalo a posavád se pro odpověď nevracuje. Na jiném nejsem, než kdybych V. M. líbezné služby vedle povolání mohl prokázati, chci to rád udělati a v této příčině rád udělám a takého mládence oberu, s kterým byste ráčili dobře spokojeni býti; toliko toho žádám věděti, jak mnoho v literním umění dítky V. M. prospěly, aby jim takový preceptor obrán byl, ač by se tomu v přítomnosti nejlépeji porozumělo. A pokudž před hody ještě ráčíte v městech Pražských býti, jestli byste ráčili s sebou synáčka staršího vzíti, dal bych se k V. M. nalézti a tu by se výborně tomu všemu porozumělo i také té věci pomohlo. S tím se V. M. na všem dobře míti vinšuji.

Dán v Praze v středu po neděli postní Oculi oc 99.

---

18. Senát universí pražské vyzývá purkmistra a radu města Žlutic, aby poslali kšaft po Janu Latomovi někdy správci jich školy, poněvadž kšaftové ku právu učení pražského náležejí.

1599, 18. března.

---

19. M. Bacháček žádá purkmistra a radu města Poděbrad, aby přičinili se ku smíření sporu vzniklého mezi jich děkanem a správcem školy.

1599, 22. března.

Službu oc. Zprávu toho mám, kterak by některé nedorozumění mělo zrůsti mezi ctihodným knězem Štěpánem, panem děkanem města

---

*) Ze starožitné a v historii české vzácné rodiny panské Křineckých z Ronova Jindřich na Rožďalovicích padl při oblehání Budína proti Turkům l. 1602 a do Čech k pohřbu přivezen.

Vašeho a správcem školy Vaší, tak že by snad z té malé jiskřičky veliký oheň pojíti mohl, kdyby se tomu časně v cestu nevkročilo; nebo o tom dobrou vědomost míti ráčíte, že při každé vrchnosti svornost veliké věci vzdělává, nesvornost pak, by krásné větší byly, v nic obrací a ruší, vzláště pak když toho něco povstává mezi těmi osobami, které při správě církvi vystaveny jsou, čehož příkladů dosti by se našlo blízko u našich sousedův, když z malých nevolí k tomu jest přivedeno, čehož pánu Bohu buď žel, že jak církevní dobré tak i obecní téměř v nic jest obráceno. Protož Vašich M. za to žádám, že se v to vložiti a s ctihodným panem děkanem rozmluviti ráčíte, aby pro dobré církevní ňákou nerozšafnost správce školního snesl, jakož za jiné nemám, že kněz Štěpán, jsa člověk dobrý a rozšafný, že to učiní a vzláště před těmito slavnostmi, že sobě nedá mysli přemýšlování božských dobrodiní roztrhnouti, a Vy se mi toho spravíte, jak v té příčině i v jiné správce školní na sebe pozor má, já se budu věděti v té příčině jak k němu zachovati a panu děkanovi Vašemu to k slušné nápravě přivésti. S tím &c. ....

Dán v kolleji v pondělí po neděli Laetare anno &c 99. *)

---

20. M. Bacháček žádá Pardubské, aby správci školy spravedlivého opatření proti spoluměštěnínu jich, D. Veltenpskému, zjednali.

1599, 25. března.

Službu svú vzkazuji &c. Zpráva mne dochází, kterakby se Jiřík Kutineus, správce školy Vaší, ku právu Vašemu utekl a proti panu Danielovi Veltenpskému, spoluměštěnínu Vašemu, některého opatření a vzláště co se poctivosti dotýče, žádal. Já na ten čas vrchnost jeho za to přátelsky žádám, že páni tak tu věc ráčí opatřiti a nad ním ochrannou ruku dle spravedlnosti, jak i předešle, držeti, aby budoucně mohlo z některých dalších zaneprázdnění sjíti. Co tu páni na mou přímluvu učiniti ráčí, jiným dobrým přátelstvím toho se odměniti nepominu.

Na druhou stranu já také jemu psaní činím a o tom poroučím, aby i on proti jednomu každému se všemi svými řečmi i skutkem pokoj choval; a poněvadž sobě do něho žádné ztížnosti nepokládáte, tak se naději, že se při tom tak chová; jestliby jináčeji bylo, když mi to v známost uvedeno bude, má to jednomu každému k slušné nápravě přivedeno býti.

S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v kolleji ve čtvrtek den zvěstování blahoslavené panny Marie léta &c 99.

---

*) L. 1599, 23. února Štěpán Lovčanský, děkan Poděbradský přednáší arcibiskupu pražskému: „že bakalář školní, kterému ste ráčili milostivě poručiti catechismum Canisii mládeži anebo discentům svým aby proponoval, toho proponovati již nechce, ano také zřídka ve škole bývá. I žádám V. M. kn. aby ste ráčili povoliti, abych mohl jiného vziti, který by na poručení V. M. kn. poslušnější se choval.“ (Opis v arch. zemském.)

21. M. Bacháček Velvarským, aby kantora, kteréhož správce školy byl sobě zvolil, k zkoušce před senát universitní odeslali.

1599, 27. března.

Službu svú vzkazuji &c. Psaní V. M., kteréhož datum ve Velvařích v pátek po památce zvěstování panny Marie, co by v sobě obsahovalo, z přečtení sem porozuměl a velice děkuji, že ste se ráčili na mou žádost tak v skrovnosti specifikovati, nechtějíce v tom žádného těžkosti anebo lehkosti vyhledávati: jakož i my toho oumyslu nejsme a raději chceme jednoho každého s pomocí V. M. chrániti, nežli jaké potupy vyhledávati. A jsouce v tom od vrchnosti napomenuti, abychom v školách našich a při správcích školních některý dobrý řád nařídili, aby porozuměti mohli, že pod vrchností se zdržují a žádní frejherové že nejsou, to učiniti musíme, za příčinou zdržení dobrého řádu, tak aby správcové škol žádných pomocníkův, poběhlcův a zkažených žákův k sobě bez jistého našeho vědomí nepřijímali, leč by prvé u nás před vrchností svou (jestli ji však za svou vrchnost uznávají) se postavili a z nich se porozumělo, co sou se sami naučili, jak jinde se chovali a jak by sobě svěřenou mládež vyučovati mínili. Poněvadž pak porozumívám, kterak by správce školy Vaší jiného kantorem sobě zvoliti i také připojiti měl, a pán Buoh rač dáti, aby byl příkladnější nežli předešlý, jemu o tom poroučím, aby téhož kantora, pokudž může býti, ještě před těmito nastávajícími slavnostmi před senatum můj postavil, a když to při něm vyhledáno bude, já předně a můj senatus rádi V. M. toho přáti budeme, aby za pomocníka k přednímu správci přidán byl; jináčeji v pravdě pro tu jejich nevážnost, a musím říci, lotrovskou mysl, toho učiniti a děleji se tomu dívati nemůžeme. Ač bych v pravdě raději tomu byl, aby se páni krajanové moji mili mně toho důvěřili, bohdá bych jim při času svatého Jiří nejprvé příštího toho dosadil, který by předního správce školního pilnějšího udělal, a oba dva by musili na sebe lepší pozor míti, jestli by jináčeji chtěli buďto od V. M. anebo od jiných fedrováni býti. A já vždy sobě, dáli pán Buoh, některý čas oberu a do města V. M. a někam dál se vypravím a jak se správcové školy Vaší spravují, v to nahlídnu, a při tom času toho se mi spraví, kterých lekcí v tom půl leté a kterého dne odbyli, a jaký v tom prospěch mládež domácí i také přespolní vzala. Z daru, který mi odsílati a dobrými rybami darovati ráčíte, děkuji a jiným dobrým přátelstvím toho se odměniti nepominu. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Datum v Praze v sobotu po slavné památce zvěstování panny Marie léta &c 99.

22. *M. Bacháček Jaroměřským, aby Josef Ronšperský a J. Hilarius Pražský, kteří ze školy v Hradci Králové kradmo ušli a ve škole v Jaroměři se přechovávají, preceptorovi předešlému navráceni byli.*

1599, 1. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Zprávu toho mám, kterak by Josef Ronšperský a Jan Hilarius Pražský ze školy města Hradce Králové nad Labem kradmo ušli a v škole V. M. posavád se přechovávali proti dobrému řádu a právu i také našim statutis. Protož V. M. za to žádám, že pro jejich budoucí dobré a poctivé jich skrze pány inspektory školy napomenúti poručiti ráčíte, aby na sebe lepší pozor měli a bez dalšího zaneprázdnění k svému předešlému preceptorovi se navrátili, a co od nich přečiněno jest v dobrý mír to uvedli; nebo jestli by se toho nestalo a je něco takového, čemu by oni neradi, potkalo, ať žádnému jinému toho nepřičítají než své všetečnosti. Co tu na mou žádost a pro zachování dobrého řádu učiniti ráčíte, jiným dobrým a V. M. příjemným přátelstvím toho se odměniti nepominu. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po neděli postní Judica 1. Aprilis léta oc 99.

---

23. *M. Bacháček Turnovským: těší se tomu, že o vzdělání mládeže péči mají, posílá jim na místo předešlého správce jiného na školu.*

1599, okolo 7. dubna.

Službu oc. Z psaní, kteréž činiti ráčíte, tomu porozumívám, že dobrým vtipům a mládencům, kteříž chtějí dáleji svého dobrého vyhledávati a po svém učení kráčeti, rádi toho příti ráčíte, aby v ty lidi vzděláni byli, kteříž by potom mohli platně církvi boží a obecnému dobrému se hoditi, a při tom aby i to o nich praveno bylo, že jsou z prvopočátku mezi Vámi byli a z Vaší školy že své začátky vzali, což jak Vám a obci Vaší, tak i jim k velké pochvale sloužiti bude; jakož bychom i Vašim toho rádi přáli, aby z malého koně na větší vsednouti mohli. A poněvadž nám od vrchnosti poručeno jest, abychom v školách dobrý řád nařídili, což my sami od sebe činíme, aby mládež Vaše domácí i přespolní zanedbávána nebyla a času sobě v tomto mladém a právě zlatém věku nemařila, na místo předešlých správcův školních tohoto N. a N. odsílám a Jana N.*) za předního správce školy vystavuji a dle ouřadu mého konfirmuji, Vás za to přátelsky

*) Není v dopise jmenován.

žádaje, že je do školy uvésti, klíče odvésti i také nad nimi a jejich žákovstvem ochrannou ruku držeti ráčíte. S tím &c. *)

---

24. M. Bacháček Přeloučským o nejapném a zdlouhavém vyučování ve škole.

1599, 7. dubna.

Všickni na to naříkáme a těžce to neseme, že mládež naše při školách tak se zanedbává, téměř zřídka která k šťastnému vzdělání přichází, tak aby mohla platně jak církvím tak i obecnému dobrému sloužiti, a nešetříme toho, že sami tím vinni jsme a k tomu čím dáleji tím větší příčinu dáváme, domnívajíce se, že na tom dosti jest, aby leckterýs zkažený a nedoučený žák naši mládež vyučoval, jakož se to na oko při všech téměř sukcentořích a kantořích spatřuje, že sami nic se nenaučivše, leč korbely vysušovati aby mohli dobrý depress **) míti, jiné vyučovati chtějí, což jest proti rozumu a s velikou zkázou mládeže naší. Dobří lékařové obyčej mají říkati: Quia error in prima coctione, non corrigitur in altera. ***) Tak nápodobně naše mládežka počínaje se abecedě učiti, a jestli tu toho co pochybeno bude, když bude podána do vyšších classes, tu se to poblouzení nenapraví, nýbrž z malého veliké bude. Error enim a principio exiguus, si non corrigatur, in fine fit maximus, †) a tak jest lépeji časně se navrátiti a spátkem jíti, nežli čím dáleji tím víceji bloudíti; melius est recurrere, quam male currere. Onen Filip, král Macedonský, vida že na tom mnoho jest, aby jeho syn (který potom sloul za příčinou mnohých vítězství Alexander Veliký) hned z mladosti a z prvopočátku od nejučenějšího filosofa vyučován byl, Aristotela velikými dary a mzdou najal, aby jeho syna preceptorem byl, který ho hned z počátku, jak téměř počal mluviti, ze všech nedostatkův a omylův, které se při něm nacházely, vyvozoval. Naši pak milí preceptores těch maličkých pacholátek žádného na to pozoru nemají, buďto že by pacholátko šeplalo, dobře liter nevyslovovalo, *t* za *d* vyslovovalo, v půl slově se anebo v prostředku slova zastavovalo, poslední litery požíralo a jakkoliv nevyslovně mluvilo, toho všeho při tom zanechají: což ono, nejsouce z toho vyvozováno, zdědí a taková zvyklost nechvalitebná v přirození pacholátku se obrátí, tak že ono žádným způsobem anebo velmi těžce toho odvykne. A jestli kdo chce někoho něčemu chvalitebnému naučiti, musí nejprv tomu odučovati, čemu je se nedobře naučil a tak v tom zvykl; a tomu mnozí nežli by se odučovali, co jsou se od nedoučených svých preceptorův naučili, raději ode všeho učení upouštějí a

*) L. 1579, 30. ledna žádá konsistoř pod obojí purkmistra a radu města Turnova, „aby officiales školní a žáci knězem Janem farářem jakožto svým předloženým (!) zvlášť v kostele se řídili a spravovali.“ (Opis v arch. zemsk.)

**) Tolik jako bas.

***) Protože chyba vařením prvním učiněná nenapraví se druhým.

†) Neboť chyba zajisté z počátku malá, nenapravíli se, konečně bývá velkou.

některým jiným řemeslům se oddávají. Jaký tehdy medle toho užitek máme anebo naše mládež má, jestli se začátkům od ničemných humplířův vyučuje? Ten totižto, aby s nimi nic neuměla a daremně do mnoha let s nemalým nákladem rodičův a přátel ten svůj zlatý věk strávila, a naposledy jestli dobří rodičové chtějí, aby vždy jejich dítky něco opravdového uměly, musí je dosti pozdě k opravdovým, umělým a v tom mnoho bývalým preceptorům obraceti. Proč bych pak byl toho hned z prvopočátku neučinil s menším nákladem a s větším prospěchem mých dítek a neoddal jich dobrému preceptorovi, což nyní dosti pozdě, jak s mým tak i dítek mých zlým dělám? Dám příklad na našich preceptořích, kteří pracují s tou mládeží, která se teprva liter znáti učí. Napíší jim na listu anebo nějaké tabulce abecedu, jak svým pořádkem se píše, podle kteréhožto pořádku dítky abecedě vyučují; naučí se snad za měsíc anebo málo méněji i také víceji a bude uměti abecedu říkati dosti pospěšně, avšak s tím svým uměním žádné litery nezná, než z paměti je říká, rovně jako papoušek anebo straka některé slovo umí prožváti, ale tomu tolik rozumí jako to pacholátko, které tak abecedu z paměti jako z biče říká: tu teprva preceptor, aby užitečněji při témž anebo týchž pacholátkách pracovati mohl, káže jemu anebo jim touž abecedu spátkem říkati, což jak jest tíže ji, tak také víceji času na tom musí stráviti. Předešle in illa directione alphabeti anebo tím pořádkem strávil měsíc anebo půl druhého a tuto stráví někdy do dvou měsíců, a tak toho obého bude přes čtvrt léta; dělají tak podle poručení preceptorův a někteří z nich jsouce dobrého vtipu i také tak na spátek též abecedě se naučí a tolikéž s paměti ji říkají a při tom nic méněji žádné litery neznají. Teprva ten preceptor k tomu přistoupí a vyvolí do tří nebo do čtyr liter z kterého koliv místa vzatých, jako snad *m*, *c*, *k*, *r*, a ty čtyry litery, kde tak zrovna pacholátka sedí, před ně na stěně napíše, dada jim rafičku, aby pořád jedno po druhém takové čtyry litery říkalo, a když by všickni odříkali, aby se o ně disputovali, a jeden druhému kázal některou z nich ukázati anebo třebas i napsati; a jestli se za jeden den těm čtyrem literám naučí, toho při tom necha, pakli nic, na druhý den ty litery jim káže říkati a snad se jim toho druhého dne také naučí; třetího dne přidá k těm čtyrem jiné dvě litery, tak že za ten týden za jiné tři dni budou se moci nejméněji těm šesti literám anebo snad i osmi naučiti. Pokudž by se osmi naučili, naučili by se celé abecedě za tři neděle, pakli by se naučili toliko šesti, celé abecedě naučili by se za čtyry neděle, že by litery netoliko tím pořádkem a s paměti uměli, ale tak jak jedna každá v sobě jest a jakou formu má to by znali. A pan Sturmius *) praví v první své epištole classica: že jest mnohem lépeji a on že jest toho zkusil, aby pacholátko, jak litery zná, učilo se anebo učili slabikovati na deklinacích nežli na preces anebo katechismum. Jeho slova takto zní:

*) Sturm (Sturmius) naroz. 1507 † 1589. Pedagog a spisovatel. Byl rektorem latinského gymnasia v Strasburku, kteréž Maxmiliánem II. léta 1566 na akademii a Sturm císařem Karlem V. na šlechtictví povýšen byl.

„Ad nominum et verborum inflexiones puer ducendus est simul ac notas literarum cognoverit. Dum enim idem vocabulum casibus et personis commutatur, dum primae syllabae retinentur, postremae variantur non temere sed arte, duo commoda assequitur praeceptor, ut adolescentulus nullo fastidio adipiscatur legendi facultatem, et id mandet memoriae, quod discere est necessarium, sine quo consistere non potest doctrinae coaedificatio. *)

P. S. Musím na tuto chvíli česky psáti, nemaje na ten čas jiného písaře, než aby ty měl mne v tom následovati dobře by se nerýmovalo.**) Já v pravdě se nemohu vynadiviti, co ste pak za lidi, že se u Vás jednostejně rvete a perete, i také, jak toho zprávu mám, začasté v šatlavě býváte a neumíte sobě ani těchto kajících dnův ušetřovati, ješto ti neznabohové umějí sobě při svých postech a kajících dnech jináče počínati. Já z toho porozumívám, že netoliko nižší vrchnost, ale nejvyšší mělaby s Vámi dosti činiti, jakož jste toho dovedli. Vrchnost zastává dobré pokojné lidi a ne takové, kteří chtějí každou krčmu vyležeti. Těchto dnův všecka práva odpočívají a tak jest na času, abyste sobě usmyslili. Valete. Actum v Praze v středu sazometnou l. 1599.

---

25. *M. Bacháček purkmistru a radě Kostelce nad Labem, že za příčinou výtržností učitele jich cituje, aby byl potrestán.*

1598, 9. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Psaní Vaše co by v sobě obsahovalo z přečtení jsem porozuměl, a jak Vám tak sám sobě toho nepřeji, že skrze zlé, nepokojné lidi nám se v přemýšlování dobrodiní božských překážka děje: ale že vrchnost musí jednak šťastných jednak nešťastných věcí okušovati, musíme i to podniknouti, a já pánům děkuji, že časně tomu zlému v cestu vcházejí, tak aby ti neřádové mohli k přetržení přijíti a bohdá přijdou. Nemoha pak o té šarvátce obšírně psáti, toliko pánům v známost uvozuji, že jeho cituji a to hned zejtřejšího bohdá dne. Pakli by páni ráčili rozuměti, že může drobet na týž den při jitřní anebo při mši v kostele nápomocen býti, odkládám toho do pondělka nejprv příštího; pakli bez něho můžete býti, co nejdříve rozkažte takového psaní jemu dodati. Má míti de pane tribulationis,***) že se jím jiní káti budou. A přes to i k tomu dovolení dávám, abyste jej na odchodné rathouzem dali ztrestati, tak aby rozuměl, že není žádným frejherem. S tím oc. Dán v Velký pátek.

*) Ku skloňování jmen a sloves vedeno budiž pachole, jakmile znamének písmen pozná. Když zajisté totéž slovo pády a osobami se proměňuje, když přední slabiky zachovávají se a zadní se mění, nikoliv nahodile než uměle, dvojí výhody dojde učitel, že pacholátko bez ošklivosti nabude zběhlosti ve čtení a vštípí si v paměť, čemu jest třeba se učiti, bez čehož nemůže býti žádné nauky vzdělání.

**) Z douška viděti, že list s nápisem: „Přeloučským" poslán byl správci školnímu a jeho pomocníkům

***) Naráží na text biblí knihy král.: „Dejte toho muže do žaláře a chovejte ho chlebem trápení (pane tribulationis) a vodou úzkosti."

26. *M. Bacháček do Brandýsa nad Labem, poněvadž mimo nadání správci školnímu, do něhož sobě žádných ztížností nekladli, odpuštění dali, že jim jiného správce školního dáti nemůže.*

1599, 14. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Brandýse nad Labem v středu po neděli postní Laetare, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě nenadál jsem se toho, aby tak na rychlost měla se správa školní od správce školy od nás Vám podaného odjímati a vzláště proto, že jste sobě po ten čas žádné ztížnosti do nich nekladli, a kdybyste byli položili, tehdy by ta věc k slušné nápravě přivedena byla; ale že sou se páni snésti ráčili a jak jednoho tak i druhého po času sv. Jiří nejprv příštího při správě školy své zanechati nemíní a že jim v známost uvedeno, aby se jinými místy opatřili, toho na ten čas při tom zanecháváme. Co se pak žádosti a vůle pánův dotýče, i tomu sem porozuměl, na kterouž V. M. za odpověď dávám, že on, Jan Markrafů Žatecký, na ten čas vrchností se spravuje a tak při své ujmě některé věci k sobě přijímati a připovídati nemá a nemůže. Kde bychom my jináčeji mohli pánům dobrého přátelství prokázati, na čemž byste zalíbení míti ráčili, rádi se dáme volni nalézti. Protož, poněvadž nynějším odpuštění, an prvé nikdy na ně ste sobě žádné ztížnosti klásti neráčili, jest dosti posměšně dáno, jiných dobrých mládenců k správě školy V. M. dáti, aby snad na mne nenařikali a povolání mému aby posměch větší činěn nebyl, nemohu žádosti V. M., pokudž byste na svém státi ráčili, povoliti. Nebo i v městech Pražských a v jiných království tohoto Českého větší ušetření na rektora školního s pomocníky mají a prvé, nežli by co takového která obec před sebe vzala, tu, kdež náleží, časné opatření vyhledávají. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v Praze v středu po slavnostech velikonočních l. oc 99.

---

27. *M. Bacháček úředníkům záduši sv. Klimenta v Novém městě Pražském, že kantor na škole sv. Klimenta povinnosti povolání svého nevykonává a proti vrchnosti své se vzpouzí, žádá, aby škola ta kantorem hodnějším opatřena byla.*

1599, 15. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Všeljak se o to starám, aby škola svatého Klimenta v Novém městě Pražském*) v své podstatě zůstati mohla, tak aby jak ctihodný kněz J. Facilis, správce váš duchovní, tak i jiní neměli sobě které slušné ztížnosti do ní a předně do správce

---

* Škola u sv. Klimenta náležela mezi nejstarší farní školy v Praze. V druhé polovici XIV. století bylo na Novém městě Pražském sedm takových škol, totiž: u sv. Klimenta, u sv. Petra na Poříčí, u sv. Jindřicha, u sv. Štěpána, sv. Michala v Opatovicích, sv. Vojtěcha v Jirchářích a u sv. Václava na Zderaze. (O způsobu zařízení a vyučování ve školách takových viz Tomkův „Dějepis města Prahy.")

školního a jiného žákovstva pokládati: ale toho jistou zprávu mám od lidí víry hodných, jak by Václav Rameš, kantor školy Vaší, jak při kostele tak i v škole svého povolání nevykonával, nýbrž na velikou těžkost i také hanbu při též škole pana faráře se zdržoval, tolikéž i některé žákovstvo, které v žádné poslušnosti státi nechce; jakož jsou těchto dnův předně kantor, maje se jednou i druhé u mne dostaviti, toho jest svou zpourou dokázal, že někoho jiného za vrchnost užívati chce nežli nás od akademie vystavené, nic méněji za příčinou větší spravedlnosti sám jsem po obědích včerejšího dne do školy Vaší sešel, chtěje s ním, kantorem, a s jinými přátelsky rozmluviti, pročby to před sebe bráti a v poslušnosti žádnému státi nechtěli, ale nebyl jsem tak šťastný jako i předešle několikrát, abych jeho a ty poběhlé žáky měl v škole nalézti, toliko samého bakaláře s některými drobnějšími žáčky. A protož Vás za to, jakožto svých milých pánův přátel, žádám, že to přehlídati nebudete, nýbrž správci školnímu toho příti budete, aby kantorem škola Vaše hodnějším opatřena býti mohla, podle čehož by Vaše jiná mládež, která se bohdá ke všemu dobrému bude moci hoditi, vzdělána býti mohla; a sami páni uznávají, kdyby přední správce, který se o dobro školy Vaší stará, neměl od Vás náležité ochrany míti, žeby v takových neřádích nemohl ostati. Té jsem k Vám důvěrnosti, že toto mé přátelské ohlášení v dobré obrátíte. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v Praze ve čtvrtek po slavnostech velikonočních oc 99.

S. D. Pane Jiříku! přátelsky žádám, že toto psaní některému z pánův ouředníkův podáte a oznámíte, že jsem včerejšího dne rád s nimi chtěl oustně rozmluviti, i také mne omluvna míti budete, že jim náležitého titule nedávám, nebo jsem musil odejíti a tak se to stalo mým pospícháním.

---

28. *M. Bacháček do Rychnova: „Mnoho sobě váže jak psaní Vašeho, tak přímluvy pana purkmistra Nového města Pražského, rád tak činím a k správě školy Vaší podávám a z moci ouřadu mého konfirmuji Wolphgangum Pistorium Vodňanského . . .“*

1599, 17. dubna.

---

29. *M. Bacháček žádán byv za radu v příčině výtržnosti, kteréž se dopustili žáci jezovitští v škole Jilské na Starém městě Pražském, oznamuje, že se senátem universitním na tom zůstali, aby taková věc do rady podána byla.*

1599, okolo 20. dubna.

V sobotu po Veliké noci jsa u mně pan Havel Štýrsko v známost uvozoval, že jsou studiosové e collegio Societatis Jesu*) některý

*) Jesuité, tovaryšstvo Ježíšovo (Societas Jesu), mužská řehole, kterouž Ignác Loyolský založil papež Pavel III. léta 1540 potvrdil. Do království Českého

výboj činili v škole Jilské a to v jitřní, když se žáci na krchově umývali, že z kostela mezi ně přišli a jim chtěli posluhovati a vodu na ruce líti. Když nechtěli toho dopustiti, že jeden konev vydřel a vodu na jednoho vylil a s tou konví v kostele spatřín jest. A potom pan Havel maje přes pole jeti pro valacha sobě do židů poslal, a když jeho čeládka mimo jezovity jela, že jsou na ně jezovitové házeli kamením a hvizdali. Dotazuje se týž pan Havel, co by s tou věcí mělo činěno býti: radil jsem se na to, a oznámeno od pánův konsiliářův, poněvadž se to stalo na jejich gruntech a zvláště na krchově a předešle též páni s nimi smlouvu učinili, kteréž se posavád zadosti nestalo, aby jí sami hýbali a na to se volali, že se jim předešle zadosti nestalo. Což sem panu Havlovi v známost uvedl a po některé hodině shledal jsem se s ním na oulici, který oznamoval, že jsou se tak snesli, aby suplikací do rady poslali pondělního dne nejprv příštího, a co nejdřív může býti, aby se při též suplikací postavili.

---

30. Zápis rektora učení pražského, jakou dal odpověď rektor jezovitův zástupci university na ztížnost do jezovity Floriana, kteréhož na kondici do Krumlova poslal.

1599, 20. dubna.

V outerý po neděli provodní (1599) pan Havel Štýrsko jsa u mně oznamoval, že jsou podle zjednaného stoupení suplikací panu purkmistru a pánům Starého města Pražského podali na toho Floriana jezovitu a s odpovědí že jest jim odloženo; potom v pátek zase ke

---

a zemí k němu přivtělených uvedl jesuity Ferdinand I., aby „husitství, kacířství" v Čechách potírati a proti národnosti české bojovati pomáhali. Mnozí ze šlechty katolické i cizinci v Praze, v zemi osedlí, horlivými byli Ferdinandovi pomocníky. Dne 18. dubna 1556 přibylo 12 bratří, jesuitských apoštolů, vesměs cizinců, do Prahy, aby hájili a upevnili katolictví v Čechách. Nejvydatnější zbraní do budoucnosti měly býti školy. Záměr krále Ferdinanda a jeho přívrženců byl, aby vliv a moc učení pražského „pod obojí" v Karolinu paralisován byl universitou katolickou, na kteréž by Jezovité vyučovali. I skoupeno 32 domů měšťanských a tří kostely „na Ostrově" (nynější klementinská kollej, kteráž jméno si vypůjčila od kostela sv. Klimentu zasvěceného), aby v nádhernou velikou budovu jesuitské kolleje přestavěny byly. Vedle ohromných sum peněz, jež takovéto stavení strávilo, zbylo již v prvních dobách jesuitům (kteříž králem, šlechtou katolickou a cizinci bohatě podporováni byli) dosti peněz, aby také velké statky na venkově zakoupiti si mohli. — Ačkoliv v prvních letech počet žáků na akademii katolické nebo jezovitské byl dosti skrovný, rozmnožoval se čím dále vždy více. Jesuité zaváděním všelikých slavností školních i církevních, procesím na den božího těla, vystavením božího hrobu, jeslemi, představováním večeře Páně, zahrady Jethsemanské a jinými hrami náboženskými přilákali obecenstvo i nové žáky. Za nedlouhý čas počala katolická kollej pražská velikými dary zúrodněna roditi jiné menší kolleje po Čechách, na Moravě i v Slezsku; ba i do Polsky a Pruska rozesílala své apoštoly. Moc, činnost jich až příliš vzrostlá přetržena byla na krátký čas l. 1618, když vyhnáni byli ze země. Již l. 1621 vrátili se opět vítězně do Čech, aby stali se pány duše i rozumu lidského a zůstali jimi až do osmého desítiletí osmnáctého věku. — Za naší paměti opětně v Čechách se usadili. (Viz „Slovník naučný" i jiné spisy.)

mně přišel a oznamoval, že sou k nim byli vysláni pan M. Ondřej Blovský, pan Melichar Haldius a pan kanclíř a to že sou před jejich rektorem ztížili: on za odpověď dal, že jest již na kondici do Krumlova odešel a že jest zlý člověk, který jim okna vytloukl, a pro ten výstupek že jest ode všech jejich žákův i od vlastního bratra metlami mrskán byl a že ho zase chtějí citovati a od něho dosti učiniti. Co se toho druhého dotýče Kašpara, že jej také k tomu přidržeti chtějí, aby tomu mládenci zadosti učinil.

---

31. M. Bacháček posílá Vodňanským správce školního s pomocníkem.
1599, 24. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Vodňanech v pondělí po neděli Palmarum, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a nemoha předešle v pondělí po neděli Palmarum dáti jisté a náležité odpovědi, pokud bude moci býti, při této příležitosti to vynahradím. Nemohu než schvalovati to V. M. předsevzetí, že se o školu bedlivě starati ráčíte, vidouce, že odtud všecky dobré věci, jak při správě církevní tak i obecní pocházejí. Já nechtěje, aby tu co mou osobou mělo scházeti, všelijak jsem se k tomu přičiňoval, abych mohl někoho dobrého a pobožného vyhledati, jakož o tomto N. pochybné není, než že jak jinde ctně a šlechetně se choval, že i při správě školy V. M. se chovati bude. Protož jeho V. M. dodávám, dotvrzuji za předního správce školního, k kterémuž jsem pomocníka při mládeži připojil, mládence dobrého a rozšafného, kterýž bohdá bude s některým V. M. dobrým zalíbením mládež domácí i přespolní vyučovati. A pokudž se tak chovati budou, jak chce na povolání jejich záležeti, za ně se k V. M. přimlouvám, že nad nimi i nad vším žákovstvem ochrannou ruku držeti a ve všem dobrém fedrovati ráčíte; pakli by co jiného chtělo v tom býti a oni z mezí povolání svého vystupovali, časně bez folkování račte mi tu věc v známost uvésti, má to V. M. k slušné nápravě přivedeno býti. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Jiří anno oc 99.

---

32. M. Bacháček Benešovským odesílá na školu Kašpara Vlaverina, bakaláře.
1599, 24. dubna.

Službu svú vzkazuji oc. Jedno i druhé psaní Vaše v dobré paměti snáším a že se tak bedlivě o školu a mládež Vaši staráte, aby v tomto svém mladém věku k některému obmeškání nepřišla, z toho Vám přátelsky děkuji a na druhou stranu rád to činím a té Vaší starosti nápomocen jsem. Odsílaje k Vám tohoto Kašpara Vlaverina

svobodného umění bakaláře, kterýž posavád u nás zůstávaje svým dobrým chováním nám zadosti učinil, a jiné naděje o něm nejsem, než že také u Vás tak se chovati a jiné mládeži domácí i přespolní na sobě dobrý příklad dávati bude ɔc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Jiří léta ɔc 99.

---

33. Martin Bacháček Roudnickým posílá správce a kantora školního.

1599, 25. dubna.

Službu svú vzkazuji ɔc. Snášeje v dobré paměti jak oustní, tak i psanou žádost V. M. strany dodání mládenců poctivých, pokojných, zvláště pobožnosti milovníkův, všelijak jsem se o to snažil, abych je vyhledaje k správě školy V. M. odeslal: a že Michael Sudor, svobodného umění v učení pražském bakalář a Melchior Melchioris, studiosus, u nás se šlechetně a poctivě chovali, své pobožnosti prokazovali, je předně sem obral, k Vám vysílám a dle ouřadu mého Michaelem za předního správce školního a Melchiorem za kantora vystavuji a konfirmuji, nejsa do nich jiné naděje, než že jak u nás tak i u vás poctivě a pobožně se chovati, i také dobrý příklad mládeži na sobě dávati budou ɔc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v neděli den svatého Marka, evangelisty Páně, 25. Aprilis l. ɔc 99. *)

---

34. M. Bacháček posílá Kutnohorským za školního správce Jana Kosorského.

1599, po 25. dubnu.

Službu svú vzkazuji ɔc. Psaní V. M., jehož datum na Horách Kutnách v outerý po květné neděli léta tohoto ɔc 99, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a V. M. z toho děkuji, že tak bedlivý pozor na školu V. M. v nově vystavenou míti ráčíte. **) Já na

---

*) Nejstarší zpráva o školství v Roudnici jest z roku 1375, kdy rektorem tamějších škol byl Mikuláš Puchník.

**) Kořínek v „Starých historických pamětích Kutnohorských" vypravuje, že Horníci vždycky o dobré cvičení mládeže dbali, nebo prý „lépe dětí nemíti než nezbedné chovati." A poněvadž nejvíce k tomu školy napomáhají, aby mládež byla zvedena, „Horníci o to vždy se starali, aby v jejich školách ne duspivové, bachanti a ženkylové, ale učení, pilní a mravní preceptoři byli."

Nejstarší dosud známou zmínku o školství kutnohorském máme z r. 1382. V druhé polovici XV. století byly v Hoře dvě velké školy: u sv. Jakuba (jinak „vysokokostelská") a u sv. Barbory. Druhá založena byla l. 1479, kterouž Jan Charvat, bohatý horník, svým nákladem vystavěl; první sv. Jakubská po vypálení

jiném býti nechci, než kdebych některý dobrý fedruňk té V. M. starosti mohl učiniti, vždycky se dám rád volen nalézti, a nyní tak činím a Jana Kosorského, rodiče města V. M. a studiosa učení pražského, dle ouřadu mého do školy V. M. promovuji a dodávám oc.

Datum ve čtvrtek . . .

---

35. M. Bacháček Chlumeckým, že nový správce školní k nim se vypravuje.

1599, po 25. dubnu.

Službu svú oc. Nedávno pominulých dnův psaní jsem Vám učinil při kantorovi školy Vaší a s tím jsem jeho k Vám odeslal, nechtěje, aby škola Vaše prázdná stála pro nepřítomnost správcův školních. A poněvadž se také k Vám přední správce vypravuje a jistou o něm bohdá naději máme, že s ním dobře spokojeni býti ráčíte: V. M. za to žádám, že jeho přívětivě přijíti i také správu školy poručiti a nad ním tolikéž i nad žákovstvem jeho ochrannou ruku držeti a v potřebách slušných fedrovati ráčíte. On se toho V. M. odsloužiti a já dobrým přátelstvím odměniti nepomineme. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském. (Sine dato.)

---

36. M. Bacháček žádá primátora příbramského za vysvětlení, proč jiného k správě školy připustili, než z učení pražského.

1599, 30. dubna.

Službu svú vzkazuji slovutný pane primas města Příbramě, pane příteli můj milý oc. Václav Hradecký jsa u mne 28. Aprilis mezi jinou řeči, když jsem se strany školy Vaší dotazoval, mně v známost uvedl, kterak byste někoho jiného k správě školy připustiti měli proti našemu společnému snešení, když jste u mne s panem Pavlem Duchkem byli. Ale já jsem k Vám té důvěrné naděje, že toho při tom zanechati ráčíte, jak jednou zavříno jest; pakli by vždy v tom něco jiného

---

Hory na spěch z dřeva vystavená, zbořena a l. 1594 nová kamenná z gruntu nákladně vystavena i mramorovými štíty dobrodinců M. Vodňanského z Čazarova a Z. Kozla z Ryzntálu okrášlena.

Na školách těchto byli (vedle Kořínkových „Pamětí") rector, conrector, cantor, succentor, preceptor z obecního měšce placeni, jiní mládenci, kteří v učení dítek nápomocni byli, od sousedů stravou opatřeni bývali. Aby však tím větší počet takových mládenců, žákovstva do Hory se vábil, polepšoval se jim stůl ze špitálských důchodů. Když pak někteří z měšťanů proti tomu žehrali, žeby skrze to chudým skrácení se dálo, rada městská prý odpověděla: že ze škol mužové obci prospěšní, ze špitálu pak dědkové a babice červům a hadům k potravě do hrobu vycházejí.

I Mistr Pavel Stránský v knize „Respublica Bohemiae" vydává svědectví Kutnohorským, že školy dobře a moudře mívali spořádané.

chtělo býti a Vy se učení pražského mínili strhnouti, žádám, že se v tom vysvětliti ráčíte. S tím ɔc.

Dán v kolleji císaře Karla IV. jinak Veliké v Starém městě Pražském v pátek po Svátosti léta 1599. *)

---

37. M. Bacháček pánům prokurátorům: že Matouše Felixe, jejž za preceptora k některým šlechticům vypravití chtěl, do škol universitních k vyučování přijal.

1599, na konci dubna.

Službu ɔc. Psaní, kteréž mi činiti ráčíte, jehož datum v Novém městě Pražském ve čtvrtek po Svátosti léta tohoto ɔc 99. co by v sobě obsahovalo, z přečtení sem porozuměl. Matouš Felix, studiosus učení pražského, za příčinou svého šlechetného chování mně vždycky poručen byl a za příčinou tou na několik míst jemu jsem chtěl rád dopomoci, jako i nyní naposledy k panu Paul Neyary a k panu Jindřichovi staršímu Křineckému z Ronova: ale že on ke dvoru velikého oumyslu nemá, toho sem na tento čas při tom zanechati musil; nic méněji poněvadž nyní nic takového pro něho se nenachází, abych toho však dokázal, že sobě mnoho přímluvy V. M. vážím, tak učiniti chci a jeho za jednoho preceptora do našich classes, což k jeho pochvale, oužitku a budoucímu lepšímu fedruňku bohdá sloužiti bude, přijímám. A co bych já víceji mohl učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, rád se dám hotov nalézti. S tím ɔc.

Dán v kolleji. (Sine dato.)

---

38. M. Bacháček posílá Chrudimským Mathaeum Felicem Policenum Mistru školnímu za pomocníka.

1599, 2. května.

Službu svú ɔc. Psaní V. M., jehož datum v městě Chrudimi v středu po nedělí květné, tolikéž psaní p. Mistra Martina Rakovnického, jehož datum v Chrudimi v pondělí po neděli provodní léta tohoto ɔc 99, v dobré paměti snáším, a že jsem s tím tak protahoval a jisté odpovědi nedával, stalo se za tou příčinou, že jsem vždy očekával, pokudž bych před rukami neměl toho, který by se do školy V. M. dobře trefiti mohl. A tak na tento čas k V. M. odesílám Mathaeum Felicem Policenum, mládence učeného, o kterémž bohdá

---

*) L. 1579, 13. března nařizuje konsistoř pod obojí děkanu příbramskému Petrovi: „Jestliže jest to tak (jakž nás spravujete), že kolatura školní v moci děkana příbramského jest bývala, jakož předně každému děkanu a faráři, našim dobrým zdáním, náleží, tehdy Vy od toho tolikéž pouštěti nemáte, nýbrž povinni jste jak té věci tak i jiných podle řádu starobylého náležitě obhajovati.“ (Opis v arch. zemském.)

jest ta naděje, jakož se předešle šlechetně a poctivě choval, že i v škole V. M. tak se chovati a na sobě dobrý příklad dávati bude. Protož se k V. M. přimlouvám, že jeho přívětivě přijíti, panu Mistru za pomocníka při prácech školy V. M. připojiti a jak nad p. Mistrem tak i nad ním ochrannou ruku držeti a v příčinách náležitých laskavě fedrovati ráčíte; on se toho V. M. povinně odsluhovati a já dobrým přátelstvím odměňovati nepomineme. S tím oc.

Dán v kolleji Velké v neděli po památce sv. Filipa a Jakuba, apoštolův Páně léta oc 99.

---

39. M. Bacháček purkmistru a radě města Sušice, že správu školy jich zatím poroučí kollegovi bývalého správce školního.

1599, po 2. květnu.

Službu svú vzkazuji oc. Pokudž se pamatovati mohu, hned při tom času, jak mne psaní V. M. došlo, odpověď sem dal, že v brzkých dnech k Vám správce školního vypravím: tak za některými příčinami bezelstně nemohl sem do měst Pražských vypraviti a nerad bych někoho mdlejšího V. M. dohodil, a tak žádám, že to prodlívání páni ráčí na dobrou stranu vyložiti, a zatím správu školy collegae jeho poroučím. A pokudž by hodný byl, snad by ho páni hned na tom místě zanechati mohli, a tak by i k tomu ta věc jakési pohodlí dávala, že by mládež školní v ničemž nedostatku netrpěla, než jakby přední správce odstoupil, hned by tento na poskoku byl; jestli by však toho tak ušetřoval a svou pilností ukazoval, aby páni ráčili mu toho místa přáti. Nic méněji, kdybych byl časně o té proměně školy V. M. spraven byl, mohlo se i to opatřiti, že by se byl některý hodný z přítomných kompetitorův obral. Ale vždy se naději, že to páni bez mého vyměřování náležité opatřiti ráčí, aby tento některý den daremně zmrhán nebyl, a já se z druhé strany přičiním, abych toho do Vaší školy správce dostavil a jeho k Vám odeslal, s kterým byste dobře spokojeni býti mohli. S tím V. M. v ochranu nebeského pána Boha poručena činím. (Sine dato.)

---

40. M. Bacháček Poděbradským: jaké učinil opatření v příčině sporu správce školního s děkanem.

1599, 8. května.

Službu svú oc. Psaní Vaše, jehož datum v Poděbradech v pátek po památce nalezení sv. kříže léta tohoto oc 99, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě jest mně s nemalým podivením, že ctihodný pan děkan Váš v svém předsevzetí urputně trvá, ješto při našem společném jednom i druhém shledání o těch věcech a některých nedorozumění mezi ním a správcem školním mnoho

rozmlouváno bylo a na tom zavříno, abych já správce školního napomenul, aby všelikou uctivost k p. děkanovi a v škole pilnost a šlechetnost života zachovával: čehož jsem já pro jiná mnohá zaneprázdnění tak pojednou vykonati nemohl, což nyní vynahražuji a jak p. děkanovi tak i správci školnímu psaní činím a jináče se nenaději, než že pan děkan, jakožto člověk rozumný některého znamení trpělivosti na sobě ukáže. Nebo já se v tom nepamatuji, abych p. děkanovi to mluviti měl a sotva tak nesmysltedlným jsem, abych p. děkanovi k tomu dovolení měl dáti, aby správce školního měl ze školy kyjem vyprati: než v tom se dobře pamatuji, když sobě pan děkan do něho ztěžoval, že žádných responsořův v kostele zpívati nechce, cantum že notovati nedá, v reverendě*) že nechodí a v některých jiných artikulích, že jsem oznámil, pokudžby po napomenutí se nechtěl napraviti, že i krom času bude moci vyzdvižen býti. Ale že posavád to napomenutí se nevykonalo, té jsem k p. děkanovi naděje, že to prodlení dobře vykládati bude. A tak smýšlím, čemu by pan děkan nerád byl, aby měl nečasně od zasloužilé mzdy odstoupiti, že toho také svému bližnímu příti nebude. S tím &c.

Dán v Praze v sobotu po památce nalezení svatého kříže anno &c 99.**)

---

*) Vedle zákonů školních starých statut university pražské měli všelicí učitelé nositi kabát dlouhý pod kolena sahající. V německých ženských punčochách veřejně choditi, za neobyčejné a hanebné v Čechách pokládáno.

**) L. 1599, 17. dubna purkmistr a rada Poděbrad podávají zprávu arcibiskupu pražskému, co pan děkan jim oznámil: „že má jisté poručení od V. kn. M., aby se jiným správcem školním a žákovstvem od tohoto sv. Jiří nejprv příštího opatřil, a tohoto nynějšího správce, kterýž nám z akademie pražské dán jest, i také žákovstva aby vybyl, že jich nijak trpěti nemůže a to za tou prý příčinou, když u nás na Poděbradech J. M. C. pán, pán náš nejmilostivější s dvorem svým býti ráčil, tu že by týž správce školní s některými v nějaké hádky a disputací se vydávati a tudy i V. kn M. dotýkati a urážeti měl.“ .... Žádali děkana za odklad, aby toho považiti, na ouředníky obecní i některé přednější z obce vznésti a co by činiti měli, radu vzíti mohli; poslali také pro správce školního, uvedli mu to v známost, kterýž, odvolav se na svědky, nevinným tím vším býti se pravil. Oznámili to všechno děkanovi a žádali, aby se v té příčině proti správci školnímu spokojil, „neboť mládenec pokojný jest a povolání svého jak v škole tak v chrámu Páně nezanedbává a při škole poděbradské již několik let i za jiných pánův farářův trvá“: však děkan předce na svém stál. I vznesli věc takovou na hejtmana panství, aby s nimi v tom popracoval a k smíření jim nápomocen byl; kteryž pochvaliv správce školního s děkanem jednal, aby ta věc na dobré míře postavena byla. Načež týž za odpověď dal, že o tom s arcibiskupem rozmluviti chce, na čem by pak zůstalo, že jim oznámí. Děkan skutečně odjel a po návratu svém hejtmanu ani obecním starším žádné odpovědi nedal, a poněvadž v kostele náležitě se zpívalo a správce školní s žákovstvem k stolu večeře Páně při hodech božích přistoupil: těšili se páni obecní starší, že ta všecka věc již na dobré míře postavena jest. Však brzy na to, hned po hodu velikonočním, přišel děkan k purkmistru a jemu se projevil: jestli správce školní s žákovstvem ve škole zůstávati bude, že jej sochorem i se vším žákovstvem vyprati, a nebudeli moci sochorem tehdy kordem vysekati chce. A dříve než páni se rozmyslili, co by činiti měli, předstoupil před radu správce školní zprávu dávaje, že děkan truhlem obtížený do školy přišel, jemu zlořečil, hromoval a jeho práti chtěl, a aby ihned školy prázden byl a z ní se i s žákovstvem až do mendíka odebral, poroučel. (Opisy v arch. zemsk.)

41. Senát učení pražského žádá hejtmana panství Poděbradského, aby správce školy poděbradské přichránil ve sporu s tamějším děkanem.

1599, 28. května.

Službu svú vzkazujem oc. Za příčinou psaní ouřadu města Poděbrad, jehož datum ve čtvrtek na den slavné památky vstoupení na nebe syna božího léta tohoto oc 99, nám učiněného, kterak by ctihodný kněz Štěpán, pan děkan téhož města, na Jana Dahypa, správce školního tu v Poděbradech, se nutkal k tomu přivésti chtěje, aby jeho u vrchnosti zošklivil a k tomu přivedl, aby krom času z školy beze vší slušné příčiny vystoupil, což by nemohlo než s jeho nemalou výtržkou býti.

A poněvadž z téhož psaní porozumíváme, že Jan Dahypus, správce školní, povinnost povolání svého náležitě vykonává a nic toho před sebe nebere, což by panu děkanovi anebo někomu jinému na skrácení býti mohlo: V. M. žádáme, že nad týmž správcem školním, jakožto vrchnost od J. M. vystavená, ruku ochrannou držeti a jeho sobě poručena míti ráčíte. My jinak o tom nesmýšlíme, než že často psaný Jan Dahypus v povolání svém státi a z mezí povinnosti své vykračovati nebude. Což kdyby se jinak státi mělo (čehož se nenadějeme) a na nás to časně vznešeno, buď od V. M. anebo ouřadu města Poděbrad, bylo, chtěli bychom to při něm tak opatřiti, nad čímž zalíbení nésti byste ráčili. Té jsme k V. M. naděje, že tato naše žádost při V. M. místo jmíti bude oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po svatém Urbanu anno oc 99.

Rektor a konsiliárii akademie učení pražského.

---

42. Senát učení pražského purkmistru a radě města Pelhřimova, aby H. Filomela a V. Pruner z vězení propuštěni byli, poněvadž pod jich právo městské nepřináleží.

1599, 12. června.

Službu svú vzkazujeme oc. Zprávu toho máme, kterak by Havel Philomela Litoměřický a Václav Pruner Pražský v městě Vašem v potupném vězení za dosti dlouhý čas se zdržovali, což jest proti právům a svobodám učení pražského, a o tom dobrou vědomost máte, že žákovstvo k Vaší jurisdikcí nepřináleží: protož Vás za to přátelsky žádáme i také napomínáme podle napověděných práv a svobod učení pražského, abyste je z téhož vězení propustiti rozkázali. Nebo kdyby se toho nestalo (čehož se nenadějeme), musili bychme to v ta místa, kdež náleží, vznésti a pokuty svobod učení pražského následovati. Málí je pak kdo z čeho viniti, ví jaký pořádek práva k nim zachovati. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po božím těle léta oc 99.

---

43. Zápis o žádosti pana Jakuba Menšíka z Menštejna, aby mu propůjčeny byly v kolleji Rečkové světnice, kuchyně a sklep k veselí jeho dcery.

1599, 23. června.

Uvažována žádost pana Jakuba Menšíka,*) že chce, abychom mu propůjčili světnice větší, kuchyně a sklepu v kolleji Rečkové a to k veselí dcery své, které tuto neděli příští se vykonávati má. — Snešeno, aby panu Menšíkovi oznámeno bylo, co by z toho jíti mohlo, kdyby se to stalo; avšak chtěl-li by to na sebe vzíti a nás v tom, kdyby co z toho pošlo, zastati chtěl, teda aby se to jemu dovolilo.

A poněvadž ta věc nová jest a nebývalá, aby pány direktory v tom omluvil, kdyby buďto pomluva anebo jiného něco z toho šlo; též aby beze škody a nebezpečenství se vykonalo, což potřeba kázati bude.

---

44. Zápis senátu učení pražského, že správce školní ustanovuje rektor university pražské a nikoliv farářové.

1599, na začátku července.

Tyto artikule dobře vážiti.

Vždycky se správcové školní povinni jsou spravovati rektorem akademie a zvláště v škole při vyučování mládeže; aniž se naději, aby páni faráři měli to k sobě přijíti, a pořádek učení k sobě přijíti a k němu přihlídati. Pánům farářům správcové školní se nedosazují, než toliko pánům osadním a od nich se toho žádá, aby nad nimi ochrannou ruku drželi; jakož netoliko zde při městech Pražských, ale všudy po městech království Českého, kteří od nás správcův školních žádají, ten způsob se zachovává. A že rektor podle jiných examinatorův jest povědom, jak kdo vtip má a jak mnoho prospěl, nejlépe ví, zdali do malé čili do veliké školy mohl se hoditi; a tak to dosazování ne v moci pánův farářův než v moci rektora zůstávalo. Avšak rektor s radou svou to ušetřoval, že těch správcův dodával, kteří by sobě svých p. farářův ušetřovali; a jest s podivením, že římské strany páni farářové sobě správcův školních nevybírají, než při vůli rektora toho zanechají, ještě z nich někteří doktoři jsou.

Co se té správy dotýče, ta na tom záleží, aby zvláště kantoři a sukcentoři s nimi se po farách toulali, od obědu až do večeře

---

*) Jak. Menšík z Menštejna rodem z Prachatic. L. 1577 do stavu rytířského povýšen. Úředník při hejtmanství hradu Pražského (1593), později místosudí (1593—1601) a od l. 1603 purkrabí hradu Pražského. Za obojeho stavovského jako katolík přidržel se strany královské. Zemřel 1636. Sepsal spis „O mezech, hranicích, soudu a rozepři mezní, 1600. (Viz Jirečkovu „Rukověť k dějinám lit. české.“)

korbelovali, živé i mrtvé přesoudili, a tak svého povolání v školách zanedbávali, mládež zameškávali a jí čas kradli, který se nikdy té mládeži nevrátí, a jak býti může, jestli věk mladý bude zameškán, abychme měli mládence učené míti? A to pak hrubě zpozdilé bláznovství jest, že chceme, aby nám neučení, bezbožní, zkažení žáci učenou mládež udělali, kteří sami jak živi nic neuměli, svých preceptorův neposlouchali, než zpurně proti nim, proplákše sobě ústa zpíváním, na zdůru preceptorovi se postavovali. *)

---

*) Jako universita pařížská měla vrchní dozor nade všemi veřejnými školami ve Francii takž i universí pražská (po způsobu pařížské založená) pečovala o to, aby jmenováním svých Mistrů, bakalářů za správce škol městské školy uvedeny byly pod její dozor a řízení. Však přes všechna statuta zápasilo vysoké učení pražské ve věci té se starším právem kapitul, děkanů, farářů a kolátorů. Správcové školní, zvláště kantoři, zůstávali farářům na tolik podřízeni, na kolik vykonávali také funkce kostelní. Ačkoliv vždy staráno o to, aby ustanoven byl takový učitel, jenž by s duchovním správcem mohl se shodnouti, však časté svády učitelů s kněžími byly nemalým křížem akademii pražské i pánům kolátorům.

Z mnohých takových dokladů zatímně jeden uvádíme. L. 1612, 19. prosince Řeřeř Kuklička z Tejna Horšova, rektor dobřichovský, ztěžuje si Janu Lohelíovi, arcibiskupu pražskému, do Jindřicha Popelia, faráře hřevnického, že se mu plete do vyučování.

„V. M. kn. v známost uvésti pominouti nemohu, co jest mi se od kněze Jana Jindřicha Popeliusa, na ten čas faráře hřevnického, stalo. Když jest na Dobřichovice do zámku přijel, já jak sem se dověděl, k němu sem do zámku šel a jeho sem přivítal; on mi řekl: Co jsi ty zdejší rektor? Já mu zase řekl: Pane otče, sem. On mi zase řekl: Mám o tobě takovou zprávu, že jsi ty znamenitá, račte odpustiti, šelma, že jsi o ouřednících a kněžích suplikací nedůvodní spisoval; kdyby ty mně to učinil, já bych tě před J. M. kn. stloukl tak, že by ty dokud živ na mně pamatovati musil. Já mu zase řekl: že sem já o kněžích nic nepsal, strany ouředníkův že jest ta věc spokojena. On mi zase řekl: co jest tobě bylo po ouřednících, nechť by oni spravovali svou věc jak by chtěli, kradlili by oni krad bych taky s nimi, jak jest kníže bohatý, a měl by se s nimi dobře; potom mi řekl: musíš mi doběhnouti na Nyžburk pro staré pivo. Já mu zase řekl: že sem tam nikdá nebyl, že nevím tam kudy jíti; tu mi zase řekl: že má od V. M. kn. dovoleno, nebuduli ho chtíti poslouchati, aby mi dal odpuštění, chcili s ním spokojen býti, abych mu radší šel, že mi tam dohodí službu, abych byl za písaře; i učinil sem tak, že sem mu tam k vůli došel, pán mně za rektora přijal, ale jemu sem nic zjednati nemohl. A pravil to pan Jindřich Šanovec, že se nemůže tomu vynadiviti, že ste ráčili takového kněze do tak velké osady dáti, že dokonce nic neumí kázati, že viceji v kostele smíchu načiní, nežli co dobrého a spasitedlného způsobí. A musil sem na tom Nyžburce od pátku až do pondělka na odpověď čekati a na své peníze živ býti. A jak jest se kněz Jan Popelius do Dobřichovic dostal od toho času skrze něho nemohu dítek učiti; vždycky praví, že bych je již měl německy a latině čísti, psáti a figurative zpívati učiti; já mu zase pravil: že jsou mi to sedláci nejednou než množstvíkráte poroučeli, abych jim jejich dítek latinsky neučil, jen česky čísti, psáti, počítati a některé sprosté písničky abych je naučil zpívati, že jim oni nedadí vandrovati. Ale on na to nechtěl nic dbáti, než vždycky je sám chtěl lépeji nežli já učiti a vždycky mne mezi sedláky haněl, že neumím dobře dítek učiti, a když jest je sám přeslýchal a ony nemohly mu něco trefiti, tak je dobře za uší tahal, div veliký, že jim uší nepotrhal; a musili mu na proutí choditi a když jsou je přinesli, musili mu je strouhati a on potom z toho proutí v zámku do oken jako do nějaké pastušinky mříží nadělal. A tak sem jemu dáleji nemohl to trpěti, když jest mně on nechtěl dítek s pokojem nechati a chtěl mne za svého posla jmíti, pravil sem mu: poněvadž mně sousedi domlouvají, že se tak dítky jako prvé neučí, že se musím o to k V. M. kn. utéci; tak mi se on velel hned stěhovati, a nebuduli chtíti se vystěhovati, že mne dá vyházeti. A já mu zase řekl: že sem toho

45. M. Bacháček Janu Petráčkovi, měštěninu Starého města Pražského, že synáček jeho až prvním začátkům vzdělání se nauči, bude moci zasedati ve vyšši třídě vedle syna pána z Paumberka.
1599, 7. července.

Šťastný dobrý den, slovutný pane Jene, vzkazuji. Synáček pána z Paumberka dnešního dne jménem Vaším se mnou promluvil s tím doložením, že byste toho žádostivi byli, aby synáček Váš v též klasi podle něho sedal. Čehož bych já vděčen byl, ale vida, že by to s žádným jeho prospěchem nebylo, drobet v nižší klasi jeho zanechati musím, pokudžby některak prvním začátkům jako declinationibus a conjugationibus nezvykl, nebo kde jste ho koliv předešle měli, jest rozuměti, že jeho preceptor zkaženým žákem byl, a jakož sám nic

---

ještě nezasloužil, že sem žádnému nic neukradl ani žádného nezabil, učiníli mi to, že budu na něho V. M. kn. žalovati, tak že se on potomně musí za to postyděti. On mi zase řekl: Pročbych se, račte odpustiti, šelmo styděl, chci to hned věděti; tak sem já mu zase řekl z hněvu a lítosti: proto, když já J. M. kn. oznámím, že sou vás na Nyžburce nechtěli trpěti a že sou vás pro vaše nestydaté a nemravné řeči museli vyhnati; tak on: jestli že to na něj neprokáži, že mne nechce, račte odpustiti, než za šelmu jmíti; tak sem já mu připověděl, když bude po božích hodech, že to chci na něj s boží pomocí prokázati; tak on: že mne chce do toho času s pokojem nechati. Až opět tuto minulou třetí neděli adventní rozhněval se na mne, že sou s námi nechtěli sedláci pacholat do hřevnického kostela odpustiti, aby nám pomohli zpívati. Sedláci se vymlouvali, že nemají v čem tak daleko jejich synové jíti. On pravil: že já to sám vedu i vzpomenul sobě to, kázal mi do komory podušky nositi a potom zamk světniční dvéře a hned na mne s hurtem: proč sem mu to vyčítal, že sou ho na Nyžburce vyhnali, dal mi pohlavek a chtěl mne práti; pán Bůh mi pomohl, že sem sobě spěšně dvéře odemkl a utekl sem mu. Tak on na mne zase volá: nepřinesuli mu toho psaní do těchto nejprvé příštích božích hod, abych mu radší na oči nechodil a že mně mé věci ze školy vyházi; i učinil sem tak. Šel sem tam na ten Nyžburk a přinesl sem mu ten kunšaft, který sem panu děkanovi Karlštejnskému i osadním Dobřichovským přečísti dal. Všichni nemohli se mu nadiviti. Hned osadní Dobřichovští poručili mi, abych ho do školy nepouštěl a že sobě dadí z jedné vůle k V. kn. M. suplikací sepsati a že ho za faráře nechtí jmíti, protože jsou ještě nikdy takových tlampání a nemravných v kostele žvaní, i časův nočních takových povykův a hlásání od žádných kněží neslýchali, jako od něho přeslýchati musejí. A dnešního dne, když sem ho do školy pustiti nesměl, on na mne dvéře vyrazil a chtěl mne hrubou holí bíti, kdybych se mu nebránil a jiní lidé kdyby mne nebránili, byl by mne snad zabil; když sem mu jeho hůl svým kordem zastavil, on ke mně přistoupil, hned mne porazil, klekl na mne, jednou rukou mne škrtil, že sem křičeti nemohl a když mi kord vytrhl, chtěl mne sekati. Tehdy k němu Vít Hryz krejčí přiskočil a za ruku ho chytil, nedal mne víceji mordovati; tak kněz Jan vyběhl za mnou ven s tím kordem, chtěl-li sem při hrdle zachován býti, musil sem před ním ujíti. V kteréžto příčině k V. M. kn. se utíkajíc žalostivě i slzavě pro Boha prosím, že mne jakožto poníženého a chudého člověka ochrániti a zastati ráčíte; a poněvadž pak boží hody před rukami sou, V. M. kn. poníženě žádám, že nám den se svrchu psaným knězem Janem Jindřichem, jak nejspíšeji po božích hodech bude, k stání před V. kn. M. uložiti ráčíte. Jakou tu ztížnost v tomto psaní činím, chci mu to všechno vůči před V. M. kn. mluviti, též že mu ráčíte skrze psaní poručiti, aby mi do dalšího vyslyšení před V. M. kn. ve všem pokoj dal. — Za milostivou a laskavou odpověď s vykonáním žádosti mé poníženě a pokorně prosím. Actum 19. Decembris 1612.

V. M. kn. věrný a poslušný Řehoř Kuklička na ten čas rektor Dobřichovský.

neuměl, tak také Vašeho synáčka nic nenaučil. A poněvadž se to pánům osadním dobře líbí, aby jejich sukcentorové a cantores v kostele vrzali a v škole své povinosti nevykonávali, toho na ten čas při tom zanechávám; než jestli se dáleji na mne domlouvati budou, s odpovědí tou, kterou míti chtějí, se obejdou. Než mně se vidí, že by páni osadní mnohem líbeznější věc panu Bohu učinili, kdyby dítky své, odkud se církev boží štípí a shromažďuje, při upřímných preceptořích k poznání vůle a podstaty pána Boha našeho vedli, nežli k některým věcem nepotřebným. Nic méněji rád tak učiním, jak Váš synáček drobet málo ty první začátky přeběhne, jeho chci v čerstvé paměti míti i také do vyšší klasí promovovati. Pakli by se Vám vidělo v přítomnosti jeho zkusiti, co jest se naučil anebo nenaučil v tomto věku, byla by mně vděčná věc a při vyjití některého času jedno s druhým by se nesrovnávalo i také porozumělo, jeli dáleji při něm jaké vzdělání.

S tím se Vám na všem dobře míti vinšuji. Actum v Praze 7. Julii anno ɔc 99.

---

46. M. Bacháček Pelhřimovským slibuje, že jim dobrého mládence do školy pošle, a přimlouvá se za učitele, jenž nucen byl ze školy vystoupiti na rozkaz některých radních.

1599, 27. července.

Službu svú vzkazuji ɔc. V čerstvé paměti snáším jedno i druhé psaní od Vás mně prošlé, prvního datum v městě Pelhřimově v středu po slavnosti Trojice svaté a druhého v pátek po památce svatého Víta, vše léta tohoto ɔc 99, oboje, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Páni ráčí sobě ztěžovati, že by prudké psaní strany těch žákův vězňův toho času mělo od ouřadu mého projíti, než kdyby se na to při světle pohledělo, tak mi se vidí, že by mé za mírné uznáno bylo, než V. M. jedno i druhé velmi prudké, kteréhož jsem já posavád consiliariis mým nepřednášel; nebo jest rozuměti, že by odtud chtěla mezi námi větší kyselost růsti. Toliko se v tom od osoby mé otvírám, že já, dáli pán Bůh, při sv. Havle nejprv příštím dobrého mládence anebo raději muže do obce Vaší šikovati a odeslati mínim; a naděje jiné nejsem, než že se bude obci Vaší dobře hoditi, když toliko z obou stran k tomu příčinu dávati budeme, aby dobře bylo. Dáleji, kdež mi se psaní činí od jednoho spoluradního V. M. o nevážném vystoupení kollegy ze školy: na to jsem se také bedlivě ptal a tak jsem tomu vyrozuměl, že on o své ujmě ze školy nevystoupil, než že jest vystoupiti musil na rozkaz některých pánův radních, kteří prvé odjíti nechtěli, ležby se ze školy vystěhoval; tak o tom soudím, že jest se mně poddával, uvoluje se před pane kanem Vašim anebo před pány inspektory státi, ztížnost pro vyslyšeti, ze všeho se vyměřiti. Mohla se některá mírná di státi. Dva tvrdí kamenové dobré mouky nenadělají. Na

přátelské ohlášení budu zase před sv. Havlem odpovědi čekati, abych se věděl čím spraviti. S tím milost boží oc.

Dat v kolleji Veliké v outerý po sv. Anně, léta oc 99.

---

47. M. Bacháček purkmistru a radě města Sedlčan, aby inspektoři školní podali mu zprávu o sváru mezi správcem školy Sedlčanské a jeho pomocníkem.

1599, 30. července.

Službu svú vzkazuji oc. Václav Svátek, správce školy Vaší, jsa těchto dnův podle povinnosti své v městech Pražských, mezi jinými řečmi mně v známost uvedl, že se bedlivě starati ráčíte, aby správa školní mohla dobře opatřena býti; nad čímž jsem veliké zalíbení měl porozumívaje, že o té správě tak smýšleti ráčíte, pokudž mládež v škole dobře zvedenou míti budeme, že také církev naše i správa obecní v dobré míře postavena bude. A kdybych o tom pochyboval, že byste na budoucí čas menší starost o to míti ráčili, obšírnými slovy toho bych vyhledával, abyste téhož oumyslu býti ráčili; ale věda o tom, že toho místa jakožto klínotu města sobě poručena míti ráčíte, toho při tom zanechávám. Dáleji i tomu jsem porozuměl, mezi týmž správcem a jeho pomocníkem žeby nějaké nedorozumění mělo vzniknouti, za kterýmž by správce školní za několik neděl na faru k jídlu nechodil: což pokudž by tak bylo a on, maje se svým předním spravovati a ve všech příčinách říditi, toho neučinil, nýbrž raději jeho v tom utvrzoval a v některých příčinách osočoval, žádného bych nad tím zalíbení míti nemohl. A poněvadž se na některý málo den k rodičům s Vaším dovolením vystrojiti chce, jemu o tom poroučím, aby se u mne zastavil a toho se spravil. Protož V. M. za to žádám, že aspoň pánům inspektorům školy poručiti ráčíte, aby mně toho krátkou zprávu dali, který by z nich svého povolání obmeškával; nebo já na jiném nejsem, než abych nad školou V. M. bedlivý pozor měl, aby v podstatě zůstati mohla. S tím oc.

Actum v pátek po sv. Martě, hospodyni, anno oc 99.

---

48. M. Bacháček Přeloučským, aby nedorozumění mezi správcem školy a kantorem vzniklé urovnali.

1599, 31. července.

Službu svú vzkazuji oc. Zprávu toho maje, kterak by mezi správcem školy Vaší a kantorem nějaké nedorozumění chtělo zrůsti, k ctihodnému knězi Markovi, správci církve Vaší, psaní sem učinil a jeho žádal, aby jich napomenul, poněvadž každodenně s nim bývají, aby v svornosti trvali a zlého příkladu mládeži přespolní i také domácí na sobě nedávali. Ale z jeho psaní porozumívám, že přední správce netoliko k přátelskému jednání přistoupiti by nechtěl, ale

neušetřivše kněze Marka nenáležitými slovy dotýkal. Protož V. M. za to přátelsky žádám, že podle uznání jednoho i druhého před sebe povolati, tomu porozuměti, a pokudž býti může, v dobré srozumění uvésti ráčíte. Což tu na mou žádost učiniti ráčíte, jiným dobrým přátelstvím toho se odměniti nepominu. S tím oc.

Datum v Praze v sobotu po sv. Martě, hospodyni Páně, léta oc 99.

---

49. Zápis rektora university pražské, že za příčinou nakažlivých nemocí mládež školy navštěvovati nebude.

1599, 31. července.

V sobotu po sv. Martě pan Mistr Jan Vokorin vyslán od pánův s tím oznámením: abychom to způsobili, aby pacholátka za některou neděli do školy nechodila a k většímu nakažení příčiny nedávala, větší pak žákovstvo aby bylo rozpuštěno; jakož jsem za tou příčinou chartam odeslal. *)

---

50. M. Bacháček žádá děkana a inspektory školní města Nimburka, aby mu nápomocni byli při ztrestání jich školního správce, kdyby nechtěl před senátem učení pražského státi.

1599, 13. srpna.

Službu svou vzkazuji ctihodný pane děkane a slovutní páni inspectores školy města Nimburka, páni a přátelé milí! oc. Christophorus Mathebaeus, správce školy města Nimburka, na mne vznesl, kterak by Huldricus Andecius Litoměřický, v škole V. M. všeliké pohodlí měv, neuctivě se k dobrodincům svým choval, i také krom času o své ujmě ze školy vystoupil a zdržuje se tu v městě a snad fedruňk maje dosti špinavě o svých dobrodincích a škole V. M. mluviti smí; a kdyby mu snad to přetrženo nebylo, nemohlo by se než k některému mistrnému skončení vztahovati, poněvadž jiných po sobě potahuje a o tom místě školním dosti lehce smýšlí. Protož V. M. za to žádám, že mně v tom nápomocni býti ráčíte, aby jak jinde, tak i při správě V. M. školní mohl dobrý řád zachován býti, a jeho Huldricum poručíte na čest a víru vzíti, aby se před ouřadem mým postavil a toho se spravil, proč by takové nenáležité věci před sebe bral; pakli by se toho učiniti zpečoval, jeho buďto vězením anebo jináčeji opatřiti rozkázati ráčíte, dokudž bych já při panu purkmistru a při pánich města Litoměřic toho neopatřil, pokudby nechtěl naší

*) Podobně l. 1598 byla mládež školní pro morové povětří ze škol rozpuštěna. Píše o tom arcibiskup Pražský Mat. Šiškovi: „A poněvadž pak nyní (19. října) školy pro toto morní povětří zavřeny jsou, mládež i jiní studiosi rozpuštěni, ano i co jsme tak některá pacholata měli apud patres, je sme odtud vyzdvihli a domů propustili." (Opis v arch. zemsk.)

jurisdikcí, které jest zavázán, místa dáti. A tohoto ne za tou příčinou píši, jako bych chtěl pánům inspektorům toto aneb jiné vyměřovati, než pokud by páni inspectores ráčili mírnější cestu nalézti, aby té věci spomoženo býti mohlo, rád chci k tomu přistoupiti. A co tu páni inspectores na mou přímluvu učiniti ráčí, jiným dobrým přátelstvím V. M. odměniti nepominu. S tím oc.

Dán v kolleji Velké v pátek po svatém Vavřinci anno oc 99.

---

51. M. Bacháček přimlouvá se ke Karlovi ze Šternberka, aby M. Ladiria za preceptora syna svého Oldřicha i na dále ponechal.

1599, 27. srpna.

Službu svou vzkazuji urozený pane, pane mně laskavě a dobrotivě příznivý. Dobrého zdraví a ve všech předsevzetích hojného božského požehnání s mnohými prospěchy vinšuje přeji V. M. věrně rád. Mikuláš Ladirius, preceptor na ten čas synáčka V. M., u mne byl a promluvení měl, kterak by nejšťastněji synáčka V. M. vyučoval, nad čímž jsem já zalíbení měl rozuměje, že se o to stará, aby s mnohým prospěchem Oldřiška vyučoval, a rád jsem s ním o tom rozmlouval. A poněvadž jest tomu rozuměti, že by déleji, pokudž by k tomu vůle V. M. přistoupila, pracovati chtěl, jestli by toliko při vedení týchž dítek pilnost a příkladný život zachovával, přimlouvám se, že ráčíte na tom se ustrnouti a jeho déleji za preceptora zdržeti; nebo velikou škodu při vedení dítek činí častá proměna preceptorův. Však v tom V. M. nic nevyměřuji, než toho všeho při vůli V. M. zanechávám. S tím oc.

Dán v Praze v pátek po sv. Bartoloměji anno oc 99.

---

52. Martin Bacháček do Brandýsa nad Labem: svoluje, aby Horatius Chrudimský dosedl za správce jich školy, však aby kantora zjednal, s kterým by senát učení pražského spokojen byl, neboť na nepořádné kantory nejedna obec již sobě stýská.

1599, 22. září.

Službu svú vzkazuji oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Brandýse nad Labem v pondělí po sv. Lidmile léta tohoto oc 99, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A jakož jsem předešle proti žádosti V. M. býti nechtěl, když toliko na dobrém srozumění mezi námi zůstávalo, tak ani nyní býti nechci; nýbrž rád V. M. chci přiti, aby Georgius Horatius Chrudimský k vám za správce školního dosedl, však tak, aby sobě kantora s mým vědomím a dovolením připojil, který by Vaší mládeže domácí i přespolní jemu vyučovati napomocen byl a on, přední správce školy, nemusil jeho příčinou zlé slyšeti. Nebo mnozí ti kantoři, kteří sobě ani Boha,

lidí a vrchnosti své neváží, mnohé nám zaneprázdnění činí, nechtějíce v žádné poslušnosti zůstávati, nýbrž pyšně nám vzkazujíce, že jsou oni nomen academiae nikdá nedali a jí nic neslibovali, a tak že nejsou povinni buďto se stavěti anebo v jaké poslušnosti v školách akademie pozůstávati; a mnoho jiného, o čemž by tuto se musilo obšírněji psáti, a nejlépeji ten, který toho okusuje, umí o tom mluviti. A tak z tohoto maličkého navržení páni ráčí rozuměti, že jest věc nebezpečná i také neslušná těm takovým lidem a zkaženým žákům v tom seděti a jim všelijaký folk k rozpustilostem pouštěti, s kterýmiž se již některým obcem stejště. A tak mne páni v té příčině ráčí omluvena míti, než když on se před senatum meum dostaví a toho se spraví, s jakým by oužitkem v škole při mládeži chtěl pracovati, a to se uznalo, že to tak jíti může, rádi toho V. M. příti budeme.

Dán v kolleji Velké v středu po památce sv. Matouše oc 99.

---

53. M. Bacháček ztěžuje si písaři města Velvar, že purkmistr a rada Velvarská zpečuje se odeslati poslední pořízení zemřelého mládence školního akademickému senátu.

1599, 22. září.

Službu svú vzkazuji oc. Můj zvláště milý pane písaři! Této chvíle psaní od pánův města Velvar jest mi dodáno, kterému jsem z přečtení porozuměl, a maje této chvíle přes pole jeti na ně odpověditi nemohu. V brzce, dáli pán Bůh, to vynahradím; žádám, že mne u pánův omluvena míti budete a ode mne službu vzkážete. Jeden můj konciliarius přítomen byl když jsem to Vaše psaní četl, a hned se na tom zastavil, že páni neráčí kšaftu nebožtíka k právu našemu odsílati, aby podle privilegií a svobod učení pražského na právě našem tvrzen byl, nebo rodičové a přátelé nebožtíka nebudou toho jinde než u nás vyhledávati, jak jest stateček N. opatřen; a tak běžně od osoby mé žádám, že to psaní tak opatřiti ráčí, aby opět skrze to některé nedorozumění mezi námi nebylo, jako s některými býti musí, ale v pravdě mohu pověděti, že můj senatus nad tím mnoho se zastavuje a takovým způsobem nechtěl by někomu správcův škol dosazovati, kdyby měl od rodičův a přátel mládencův tak z světa vykročených nesnáz a domluvu míti, jakož jsme něco toho pocítili; pakli jest testamentum nuncupativum,*) nechť by se toliko na právě našem vysvětlil. A to jsem Vám o tom běžně však důvěrně chtěl oznámiti. S tím oc.

Actum v kolleji Veliké ve středu po památce sv. Matouše oc 99.**)

---

*) Závět vyřčená.

**) Podobně psal M. Bacháček 1599, 10. října Kouřímským, aby kšaftové senátu university pražské zasíláni byli. „Dáleji z důležité potřeby i toho musím dotknouti, maje k sobě dopisování i také přátel naříkání, kdyby pán Buoh přepustiti ráčil, (čehož bych ani sobě ani V. M. nevinšoval) a buďto žeby tento

54. *Senát university pražské žádá purkmistra a radu města Sedlčan, aby vyšetřivše spor mezi správcem školním a děkanem sedlčanským povstalý, zprávu o tom podali.*

1599, 5. října.

Službu svú oc. Václav Svátek, správce ze školy Vaší, nemalou ztížnost sobě položil do ctihodného kněze Nikodema Albina pana děkana Vašeho, jakou by v škole nad ním výtržnost provedl a na zdraví mu uškodil a když se k Vám utekl, že jste jemu na vrchnost jeho ukázali. My pak jsouce od Vás vzdáleni v pravdě o tom věděti nemůžeme, jak se táž šarvátka mezi nimi stala, a poněvadž nám náleží subjectum naše podle svobod a privilegií učení pražského zastávati a ochraňovati, jakž týž Václav pod těmi výminkami k Vám podán jest, žádáme, že nám o tom o všem psaním Vaším dostatečnou zprávu učiniti ráčíte, abychom se dáleji věděli čím spraviti. Jsme k Vám té naděje, že tato naše žádost bude při Vás své místo míti. S tím oc.

Actum v outerý po sv. Jeronýmu anno oc 99.

---

55. *M. Bacháček do Pelhřimova za předního správce školy Benedikta Lelcovia, svobodného umění bakaláře, posílá.*

1599, asi 15. října.

---

56. *M. Bacháček do Rokycan Mikuláše Celestina za správce školy dotvrzuje.*

1599, asi 15. října.

---

57. *M. Bacháček Chrudimským za předního správce školy Štěpána Ambrosia dotvrzuje.*

1599, po 15. říjnu.

---

58. *M. Bacháček Pacovským za předního správce školy Bedřicha Kropilia, svobodného umění bakaláře, odesílá.*

1599, 21. října.

---

59. *Jan Václav z Lobkovic purkmistru a radě Starého města Pražského, aby koledy žákovstva i oficiálův školních za příčinou rány morové zastaveny byly.*

1599, 27. října.

Službu svú oc. Nepochybuji, že v paměti máte, kterak předešlého roku oc 98 (maje sobě z kanceláře české vnuknutí dáno) kdež

správce školní anebo jiný prostředkem časné smrti z tohoto světa vykročil a pořízení kšaftovní buďto psané anebo nuncupativum o svých věcech učinil, takový kšaft dle svobod učení pražského jinde publikován a tvrzen nebyl, než nám odeslán byl k vysvědčení i také k publikování. My na jiném nebudeme, než když čas svůj bez odporův vyleží, aby podle svobod a privilegií učení pražského tvrzen byl a jednomu každému, což náležeti bude, aby vydáno bylo oc.

tolikéž jako i roku tohoto rána morová z dopuštění božího jest trvala, podle jistého snešení mezi námi všemi třemi městy Pražskými jisté nařízení jste učinili i také vůbec vytisknouti a vyhlásiti dali, aby koledy vyzdviženy a zastaveny byly; což za slušné, i toho času aby zapovědíny byly, v pravdě se byti uznává. Poznávaje to, že v tuž ránu morovú žákovstvo kdyby mělo do domů měšťanských na koledy vcházeti, nemalá nebezpečenství z toho by nastati a trefiti mohla: jedno že dotčené žákovstvo bývaje každodenně při pohřbích mrtvých těl, ano také i v školách mezi žákovstvem též že rána morová procházela, kdyby do pokojných domův, kdež z požehnání božího ušetření nacházelo se, vcházeli, žeby do týchž domů něco toho k nakažení náchylného přinésti mohli; zase z druhé strany též vcházením žákovstva do domův a vzláště těch, kdež se často nemocnými a mrtvými obírají, že by i to žákovstvo mohlo se nakaziti, a potom mezi lidi vcházejíc k většímu rozmnožení rány morové příčinu dáti. Poněvadž pak i nyní rána morová ještě v městech Pražských zůstává a tomu se porozumívá, že teď při času památky slavnosti Všech milých svatých začátek koled oficiálských nastane, jichžto jest v počtu do osmi i s žákovskou vánoční, a ty se přetrhnou až do památky Tří králův: z té příčiny Vám jmenem J. M. C. poroučím, abyste ihned ve všech třech městech Pražských takové koledy, jakž oficiálské tak i žákovské, zapověděli, ani jiným, kdež žáci nejsou, ničehož toho požívati nedopouštěli. Nebo rozuměti tomu jest, že v tom ve všem čase, jakž se od mnoha nedělí rána morová začala, berouce od pohřbův officiales i žákovstvo dobré peníze, mohou na tom dosti míti a za vděk (nežádaje výšeji lidi obtěžovati) to přijíti. Nic méně, aby to chudé žákovstvo vyživení své míti mohlo, úřad konšelský při každém městě to nařídíti bude moci, aby páni farářové po kázání vůbec oznámili, aby při osadách sbírku na ně činili i také při kostelích pomoci jim k dobrému požádali. Což že se tak stane jiné naděje nejsme. S tím oc. Dán v Praze 27. Octobris anno oc 99.

Váš volný, věrný a upřímný přítel

Jan Václav z Lobkovic,
hejtman Starého města Pražského.

---

60. Zápis o žádosti pana Jakuba Menšíka z Menštejna, aby čeládce jeho místnosti v kolleji Rečkově byly propuštěny.

1599, 13. listopadu.

Item, proponoval sem, že pan Jakub Menšík žádá pánův direktorův, aby v Rečkově kolleji*) dopustili čeládce jeho pro uvarování morního nakažení do některého času obývati. Doložil jsem toho, že sem po služebníku vyslaném pánu vzkázal: ačkoliv máme v té kolleji své studenty nemocné a to na morní bolesti, že se pánu

*) O kolleji Rečkově viz listinu z r. 1609, 14. září.

ohražujem a oznamujem, aby pán potom, kdyby snad čeládka jeho se tam nakazila, nám nepřičítal, že sme to zamlčeli; však že pánu co nejdříve, když se s pány Mistry poradím, sám odpověď dáti chci. Oznámil jsem i to, že ku panu Menšíkovi pana bakaláře svatohavelského jsem jednou i podruhé odsílal, aby nás pán omluvena v té věci měl, jinak že sme pánu hotovi jakékoliv možné přátelství prokázati; ale nikdá ho nenašel, než hospodyně domu jeho oznamovala, že pán v J. M. pána z Rožmberka domě jest a že dolů pro nakažení nesjíždí. Žádal jsem za radu, měl-li bych ještě jednou k němu a to na zámek odeslati a s jakou odpovědí: dictum, buďto na zámek nebo toliko k hospodyni domu, aby to všecko, že v skutku jest tak, vyslaný předestřel; ona pak aby pánu časně o tom věděti dala.

---

61. Zápis děkana Šimona Skály z Kolince o přijetí Jana Cholosiusa za studiosa.

1599, 20. listopadu.

Přednášel jsem před pány direktory: že přátelé Jana Cholosiusa žádají, aby mohl za studiosa přijat býti, však v kolleji Veliké stravu a v pokoji pana M. Václava Vlaverina líhání míti, že pan strýc jeho chce každého téhodne po 1 kopě m. zaň platiti; pan M. Jan Gotsmanius se také přimlouvá. Snesli se páni, aby byl přijat, však s takovou výminkou, kdyby co neslušného před sebe bral a po jednom neb druhém napomenutí usmysliti sobě nechtěl, tehdy aby mu všecko zpomenuto bylo podle uznání spravedlivého pánův Mistrův direktorův.

---

62. Senát učení pražského posílá Berounským na vystavení školy 10 kop.

1599, 25. listopadu.

Službu oc. Pádu takového, který na Vás milostivý pán Buoh dopustil pro hříchy všech nás, Vám nepřejeme a pána Boha žádáme, aby zármutek Váš v radost obrátiti a v hněvu svém na milosrdenství pamatovati ráčil; hněv boží jsme povinni nésti, neb jsme hřešili. Poněvadž pak slušná věc jest, aby jeden každý netoliko s Vámi v takovém trestání božském utrpení měl,*) ale také podle možnosti pomoc učinil zvláště v věcech obecních, bez kterýchž žádná společnost býti

*) Kdykoliv za starších časův stavové čeští na sněmu zemském svolovali nějakou daň, vždy učinili výminku, aby lidé schudlí, kteříž sobě domy jenom k ochraně své zdělali a žádných obchodův nevedli, též takoví, jimž buď ohněm, krupobitím nebo povodněmi škoda se stala, v daně a berně potahováni nebyli. Nejen že poškození bývali od daní na jeden, dva a tři roky osvobozováni, ale sousedé, obyvatelé hleděli také příspěvky umírniti jich ztráty. Stihlolí neštěstí celou dědinu nebo město a bylali ztráta veliká, rozeslalo zástupitelstvo obecní okolním

nemůže, jako jsou škola, fara, kostel, dům radní a jiné věci, co nám tu možné jest v těchto časích náhlých, nebezpečných a mnohými danémi obtížených, v takové téměř kollejí všech veliké úzkosti obávati se jest, aby některé z gruntů nepadly sešlostí, dle žádosti Vaší slušné Vám na pomoc vystavení školy Vaší 10 kop míš. odsíláme, takové jsouce naděje, že víceji oumysl náš nežli co jiného v tom ušetřen a vděčen přijat bude. Pán Buoh všemohoucí račiž nám všem svou svatou božskou pomoc dáti, abychom hříchův přestali a tudy takových těžkých, hrozných pokut ujíti mohli. A s tím ɔc. Datum ve čtvrtek den sv. panny Kateřiny léta ɔc 99.

Rektor, děkan a Mistři, direktoři akademie pražské.

---

63. M. Bacháček do Nového Kolína: aby kšaft správce školního Zachariáše Chalibea senátu university pražské odeslali.

1599, 4. prosince.

---

64. Probošt a Mistři kolleje Veliké Pražanům všech tří měst v příčině nutné opravy kolleje Karlovy.

1600, 29. ledna.

Podle toho nemůžeme V. M. tajiti, kterak kollej císaře Karla Čtvrtého jinak Veliká v Starém městě Pražském, kterúž my na tento čas do vůle boží obýváme, jakožto přední klenot a dům učení pražského*) převelice na stavení a zvláště na krovích schází a též stavení se již velikou sešlostí zmenšuje. Jakož pak to jednomu každému dobře vědomé jest a známé, co se před mnoha lety vystavuje, že času prodlením rádo ku pádu se nachyluje a přichází: kterážto kollej jsouc v způsobu velikého stavení vydzvižena a před mnoha drahně lety krovy nákladnými přikryta, tak že dříve dobře, než se kdo z nás do ní dostal, každoročné od mnoha let přílišný náklad (an na podporách a stolicích v několika místech zůstává) zvláště pak na opravování krovův již velice sešlých vychází, co sme až posavád dle nejvyšší možnosti naší s mnohým naším ublížením i našeho požívení uskrovněním a v tyto veliké drahoty umenšením opatrovali a pokrývali i jinak vždy pomalu opravovati dali. I poněvadž ta kollej vždy čím dále a více většího a brzkého opravování i nákladu potřebuje, a my k tomu s důchody jejími velmi skrovnými nijak dostačiti nemůžeme, nebo na témž domě učení pražského, jednom z předních klenotův

---

šlechticům i obcím ba i téměř všudy po království (zvláště však do větších měst) listy pod pečetí, aby nějakou podporou jim přispěli. Města závodila v skládání příspěvkův se šlechtou, aby ubohým rychle a vydatně pomoženo bylo. Šlechetným příkladem naučili nás předkové naši, abychom rodným spolubratřím, dětem jedné matky vlasti, sobě v neštěstí pomáhali.

*) Nejstarší, nejpřednější ze všech kollejí učení pražského byla kollej Karlova, již Karel IV. založil 1366. Původní sídlo její bylo v Židovském městě.

tohoto království mnoho záleží, protož se k V. M. se vší uctivostí jakožto k pánům přátelům našim vždycky příznivým a laskavým důvěrně utíkáme a V. M. žádajíc prosíme, že se k tomu laskavě nakloniti a z prostředku V. M. některé pány radní na spatření toho všeho vyslati, a potom po relací od vyslaných V. M. učiněné naučení a rady, jak bychom se v té příčině chovati a buď toho při J. M. C., pánu, panu nás všech nejmilostivějším, aneb při vyšších stavích království tohoto vyhledávati měli a to, jakým by způsobem dotčená kollej Veliká tak dobře pro dítky V. M. ano i z jiných měst jako i pro nás zase k lepšímu vzdělání, aby se dále větší škody na stavení nedály, přivedena byla, obdrželi a objednati mohli, uděliti ráčíte. S tím oc.

Probošt a Mistři kollegiati kolleje císaře Karla Čtvrtého jinak Veliké v Starém městě Pražském.

---

65. *M. Bacháček Hradeckým nad Labem za předního správce školy Jana Tobolecia na místě Jana Hubacia vystavuje; podobně Jana Hrabaea, na ten čas správce školy ve Vysokém Mýtě, k nim posílá.*

1600, 23. února.

Službu svú vzkazuji oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Hradci nad Labem v pondělí po sv. Valentinu 21. Februarii léta 1600, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Maje nad tím veliké zalíbení, že bedlivý pozor vésti ráčíte, aby škola V. M. pobožnými a učenými správci opatřena byla a mládež V. M. jak domácí tak i přespolní, aby jsouce dobře zvedena jak předně panu Bohu, tak i k správám obecným mohla se dobře trefiti, rád tak k žádosti V. M. činím a Johannem Tobolecium, svobodného umění bakaláře, za předního správce na místo pana M. Jana Hubacia *) vystavuji a dle řádu mého dotvrzuji s tou žádostí, že nad ním, collegas jeho a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm jiné naděje nejsem, než jak se předešle šlechetně a v povolání svém náležitě choval, že i dáleji chovati se bude, a pokudž toliko budu moci dostačiti, jemu potom napíši. Co se pak dotýče Jacobum Hrabaeum, na ten čas správce školního v městě Vysokým Mýtě, také k tomu přistupuji a tuto příležité psaní, jemu svědčící, odesílám a jemu poroučím, aby časně a uctivě od pánův města Vysokého Mýta odpuštění vzal, a při času sv. Jiří nejprv příštího do města V. M. se odebral a správu druhého správce školy V. M. k sobě přijal. Naději se, že lepší příhodnost k odeslání takového psaní jmíti ráčíte nežli já. A že se laskavě ohlašovati a fedrovati chtíti ráčíte tu věc obsaženou v kšaftu Pauli Heliadae Lochenického, na místě kollegův mých a učení pražského uctivě děkuji,

---

*) Mistr Jan Hubacius Čáslavský byl správcem škol hradeckých od 27. února 1599 do 23. února 1600, kteréhož roku se oženil.

na jiném nebudeme, než kde bychom se mohli toho všickni společně i také jeden každý obzvláštně odsloužiti a něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, učiníme vděčně rádi. S tím ɔc.

Dán v kolleji Karla IV. jinak Veliké v Starém městě Pražském v středu po památce stolování sv. Petra, 23. Februarii léta 1600.

---

66. M. Bacháček Táborským v příčině opatření jich školy správci školními.

1600, 29. února.

V. M. páni vyslaní města Hradiště hory Tábor! Jak psaní pánův a naše společné včerejší rozmluvení i také mé skrze psaní zakázání v dobré paměti snáším a jináčeji se bohdá státi nemá, než mé zakázání skutečně se vykoná, což se těchto dnův předešlých vykonati nemohlo a to za tou příčinou, že ještě ne všickni správcové škol u mne se ohlásili, kteří místa svá proměniti míní; a tak ještě nic jistého pánům oznámiti nemohu, než vždy toho při tom zanechávám, aby se páni na to bezpečiti ráčili, že se tak stane a zvláště, když páni ráčí toho při předním správci školy zanechati, aby on mohl sobě pomocníky, s kterými by mohl se srovnati a mládež vyučovati, zjednati. Nebo předešle jeden i druhý za tou příčinou zbraňoval se té správy k sobě přijíti. Páni inspectores školy V. M. v dobré příhodnosti buďto oustně anebo listovně strany jiného žákovstva mně oznámí, zdali by někteří z nynějších oumysl měli tu v škole V. M. zůstati a pokudžby toho oumyslu byli, aby pánům inspektorům svá jména svou rukou psaná poznamenaná dali, anebo, abych já věděl čím budoucího Vašeho správce spraviti, jaký by se počet větších i menších mohl vychovati. S tím ɔc.

Actum v Praze 29. Februarii léta 1600.

---

67. M. Bacháček Chotěbořským: že na školní jich mládence, aby místy opatřeni byli, pamatuje.

1600, 2. března.

Na psaní pana Matěje Rycha, primasa města Chotěboře, odpověď dána a mezi jiným tohoto doloženo: A poněvadž na jiném nejsme, než abychme rádi rodiče města Vašeho do jiných měst fedrovali a na ně všelijaký pozor měli, aby oni toliko sami sobě v cestě nebyli a dobrým pořádkem s jistým vysvědčením správy škol ujímali: vidí se z druhé strany, že by páni také se měli k tomu přičiniti a některým dobrým počátkem pobožným mládencům, kteří k spravování škol s jistou vůlí vrchnosti přistupují, toho příti, aby také v městě Chotěboři mohli fedrováni býti a snad potom, pokudžby v tom vůle boží byla, mezi Vámi se osadili a všelijak k tomu přičinili, aby obci Vaší platně sloužiti mohli a podle

pánův inspektorův jak dobré církevní, tak i školu sobě poručenou měli, a budoucím správcům pořádně do školy V. M. podaným mohli některé slovo povědíti, že jsou také oni v těch místech bývali a tak to nebo jináče sobě mládež domácí i také přespolní poručenou měli. Nebo na tom všeliká podstata a celé dátum chce záležeti, jak nyní naši mládež budeme míti zavedenou, že budoucně takových po sobě církvi a správě obecní zanecháme. Ještě by jakž takž mírnější věc byla, kdyby ti, kteří se tak sami o své ujmě spravování škol ujímají, aspoň skrze psaní nám se ohlásili a jakéž takéž své předsevzetí nám v známost uvedli, také bychom s tím dobře spokojeni byli. Hned in continenti, jak jsem Vaše psaní přečetl, toto jsem na ně hned za odpověď dal; a pokudž pospíchaje prudčeji píši žádám, že mne v tom omluvena míti ráčíte. S tím oc.

Actum ut supra.

---

68. M. Bacháček Teplickým: projevuje svou nelibost nad tím, že Mikuláš Magrle ze školy jejich bez opovědi vystoupil; zároveň slibuje, že správce školního k nim vypraví.

1600, 10. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v Teplici v sobotu po druhé neděli postní Reminiscere léta tohoto 1600, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Nic nad tím potěšen nejsem, že Nicolaus Magrle bez jisté opovědi z školy Vaší vystoupil, a posavád jsem jináčeji o tom nesmýšlel, že s jistým vědomím a dovolením Vaším to se stalo. A kdybych byl o tom předešle věděl, byl bych tu věc tak opatřil, že byste se mnou dobře spokojeni býti ráčili. Nyní pak, chtěje té péči, kterou o školu míti ráčíte, dobrý fedruňk učiniti, v tom se otvírám, že ze dvou, totižto Johannem Vocalium anebo Johannem Pelargum k Vám při času sv. Jiří nejprv příštího vypravím, nebo Hieronymus Viti Netolicenus jest již na jiné místo zakázán. Na tuto chvíli, jsa hrubě zaneprázdněn, obšírněji psáti nemohu; dáli pán Bůh při času sv. Jiří to vynahradím.

Dán v kolleji oc 10. Martii anno 1600.

---

69. M. Bacháček ouředníku záduší kostela týnského v Praze: poněvadž snešení s farářem týnským již učiněno jest, že rektora při té škole zanechává; zmiňuje se o hněvivém a popudlivém vzkázání téhož kněze.

1600, 18. března.

Šťastný dobrý den, slovutný pane Matyáši, vzkazuji. Vaši včerejší žádost v dobré sem paměti snášel i také Vám přátelskou odpověď dáti umínil, ale že ctihodný kněz Petr o to nestojí a mého přátelského psaní přijíti a mne k sobě včerejšího dne tak i dnešního

předpustiti nechtěl, nýbrž mne s hněvem a s myslí popudlivou vzkázal: „Co sem, prý, rektorovi tak malý v očích, aby mi rectorem scholae vyzdvihl extra tempus?*) nechť sobě také chová žáky a zvím, koho mi sem dá.“ Přisáhl bych pánu Bohu, ještě skůro nevím, bylli bych sem povinen za panem farářem se toulati a uctivě, jakž na něho záležeti chce, vzkazovati a psáti. A poněvadž tomu porozumívám, že již takové společné s ctihodným knězem Petrem snešení jest a Vy budoucího pana Mistra propouštíte, toho také při tom zanechávám; a jestli bych já mohl mé ochotnosti pánům ouředníkům i tomu všemu záduši matky boží před Týnem prokázati, učiním srdečně rád. S tím oc.

Actum v Praze oc 18. Martii léta 1600.

---

70. M. Bacháček Domažlickým odpověď dává na žádost jich za dodání školního správce.

1600, 19. března.

Službu svú oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Domažlicích ve čtvrtek po neděli Laetare léta tohoto 1600, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl; a že se tak bedlivě starati ráčíte, jakby škola pro mládež domácí i také přespolní dobře opatřena hodnými správci býti mohla, jsem z toho mnoho potěšen, rozuměje tomu poněkud, jak školy spraveny míti budeme a mládež naši zvedeme, že i takové církve a správy obecné míti budeme. Já abych té věci a bedlivé V. M. starosti některý dobrý fedruňk dal, v tom se rád ohlašuji, že to učiniti chci; než kterého jmenovati ráčíte, to se vykonati nemůže za tou příčinou, že na jiné místo jest zakázán, který jest člověk dobrý a svého povolání bedlivý, jestli tak dobrého vyhledati nebudeme moci, snad ne horšího, který se bude k tomu přičiňovati, aby v též době školu spravoval, vyhledáme. Než na tento čas tak rychlý jeho jmenovati nemohu, v některé brzké bohdá příhodnosti toho vynahradím. Zatím žádám, že se páni v tom deklarovati ráčí, jak dobře spokojeni jsou s jinými jeho spolupomocníky. Co se této dotázky týče, nečiním toho všetečně, než porozumívaje tomu, že mnozí předešlí kantorové anebo sukcentorové vnově přistoupeným správcům školním tím oči vytýkají a kde mohou (sami nic nedělajíce v škole a jim nápomocni nejsouce) je oškliví i také nevážně na ně sahati smějí, toho žádám, že skrze pana písaře anebo kohokoliv jiného mně se toho spraviti ráčíte, jak s těmi synergy**) dobře spokojeni býti ráčíte, a pokudby to tak bylo, aby také oni buďto skrze psaní anebo oustní ohlášení mně se toho spravili: chtěliliby se budoucím správcím svým předním spravovati a jemu všeljak při vyučování mládeže nápomocni býti. A poněvadž se v té příčině nic jiného nevyhledává, než aby škole V. M. v tom dobře posloužено

*) Mimo čas.
**) Pomocníky.

bylo, té jsem důvěrné k V. M. naději, že toto mé ohlášení na dobrou stranu vyloženo bude. S tím V. M. v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím; on rač dáti, abyste nastávajících výročních slavností vzkříšení syna božího všichni spolu se vší obcí v dobrém zdraví s větším potěšením a s menšími hříchy dočekali a ten hod jak při církevním shromáždění, tak i doma s čeládkou v chválách božských a písničkách velikonočních šťastně strávili a téhož roku v témž dobrém zdraví (pokudž v tom vůle boží jest) dočekali.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v neděli postní Judica 19. Martii anno 1600.

---

71. M. Bacháček knězi Janovi z Altendorfu, děkanu vyšehradskému: v příčině ztížnosti do žákovstva školy sv. Štěpána na Novém městě Pražském.

1600, 27. března.

Modlitbu svú vzkazuji. Velebný pane děkane vyšehradský oc. Z přečtení psaní Vašeho, kterého datum v pondělí po neděli Laetare léta 1600, coby v sobě obsahovalo, jsem porozuměl. A poněvadž se tu ztížnosti do žákovstva a školy sv. Štěpána Velikého v Novém městě Pražském dotýkalo, téhož psaní Vašeho Jeronýmovi Vítovi Netolickému, správci dotčené školy, pro správu jsem v známost uvedl. Kterýžto co proti tomu za odpověď dává, tomu z příležícího spisu porozumíte. *) Pročež, poněvadž tu se nic od žákovstva jeho nestalo a vyhledati nemůže, že jak jmenovaného správce školy sv. Štěpána s žákovstvem jeho, tak i mne při sobě omluvena míti ráčíte, žádám. V jiných příčinách všeliké líbezné přátelství Vám prokazovati jsem hotov.

Actum 27. Martii 1600.

---

*) Zpráva taková byla dána:

„V. M. vysoce učený pane rektore oc. Psaní důstojného kněze Jana z Altendorfu, pana děkana vyšehradského, jehož datum v pondělí post Laetare, od V. M. mně odvedené, z přečtení jsem vyrozuměl; dokládá o nějaké výtržnosti, jakž spraven jest, žákovstva sv. Štěpána Velkého, kteráž by se při kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě ve čtvrtek post Oculi léta 1600 času ranního stala, jakž též psaní to vše v sobě šířeji obsahuje i zavírá. I v pravdě dobře toho jsem povědom, že, pokudž v chrámě Těla božího času ranního téhož dne jsem zůstával, žákovstvo mé při pulpitě tak, jakž napomenuti byli, setrvali. Však chtěje lépeji ztížnosti pana děkana vyšehradského vyrozuměti, jich všech před sebe jsem povolal a dostatečně na to, kdo by se toho dopustil, vyptával; a majíc zejmena v psaní pana děkana syna Benedikta branného vyšehradského doloženého, ztížněji jsem jemu domlouval a aby se toho spravil, poručil. Kterýž se v tom Boha dokládajíc, že jest tu žádný z žákovstva školy sv. Štěpána Velkého nebyl, on pak, že jest v týž den k otci svému pokojně šel a s tou chasou, kteráž sobě při témž chrámě cokoliv počínala, žádné společnosti a tovaryšstva neměl a mezi nimi v tom jich předsevzetí nebyl a ničehož se nedopustil; to že těm, kteříž tudy ho jdoucího viděli, dobře vědomé jest. Pročež, poněvadž se nic takového od žákovstva mého nestalo a vyhledati nemůže, V. M. uctivě žádám, že jak při V. M. tak i při důstojném panu děkanovi v tom mne i žákovstvo mé omluvena míti ráčíte.

Datum v škole sv. Štěpána Velkého dominica Judica 1600.

Ve všem poslušný

Jeroným Vít Netolický, na ten čas místosprávce školy sv. Štěpána.

72. *Štěpán Jiří ze Šternberka žádá probošta, děkana i Mistry kolleje císaře Karla IV. jinak Velké v Starém městě Pražském, aby posavádní správce školy týnské v Praze při správě též školy zanechán byl.*

1600, 31. března.

Ctihodní a poctiví páni přátelé moji zvláště milí! Nečiním Vás tajna, že jest mne zpráva došla, kterak byste toho oumyslu byli od sv. Jiří nejprv příštího Mistra a správce školního v osadě matky boží, jinak v Týně, v Starém městě Pražském vyzdvihnouti a na některé jiné místo obrátiti, a on, jsouce Vám jako vrchnosti své poddán, že se odtud hnouti musí. I poněvadž těchto posledních časův, zvláště v takové roztržitosti náboženství, nemalý nedostatek učených a správných lidí se nachází a zde v městech Pražských a při té nejhlavnější osadě zkušeného a rozumného člověka potřebí, nad to i kněz Petr, správce duchovní též osady, v tom se slyšeti dal, pokudžby týž Mistr a správce školní odtud vyzdvižen byl, že by tu také déleji zůstati nemohl, což by Vám k žádné pochvale, poněvadž do téhož a předního v tomto hlavním městě chrámu Páně nemalý lid všech tří stavů pod obojí způsobou velebnou svátost přijímajících se schází, a bez toho dosti málo správných kněží dostávati můžeme, nebylo: protož Vás z oznámené příčiny napomínám a od osoby své přátelsky žádám, že považíce sami při sobě takové příčiny dotčeného správce školního od téhož času tu zanecháte a to místo, kdež jste ho obrátiti mínili, jinou osobou opatříte. Já od osoby své, jestlibych Vám svým časem jaké platné a Vám prospěšné přátelství prokázati mohl, máte mne míti zase každého času volného. Milost boží rač býti s námi se všemi.

Datum v Menším městě Pražském v pátek den památný umučení spasitele našeho léta &c šestnáctistého. *)

Štěpán Jiří ze Šternberka
na Voticích, J. M. C. rada.

---

73. *M. Bacháček omlouvá se při Štěpánu Jiřím ze Šternberka, císařské radě, jakoby mimo náležitost správce školy týnské v Starém městě Pražském byl vyzdvihl a do Litoměřic podal; za kterouž příčinou kněz Petr, farář matky boží před Týnem, jeho důtklivými slovy se dotýkal.*

1600, 5. dubna.

Službu svú vzkazuji V. M. urozený pane, pane, J. M. císaře římského rado &c. Probošt, děkan a jiní Mistři profesores kolleje císaře Karla Čtvrtého podali mi k vyrozumění a zprávě psaní, které

*) Farních škol bylo v druhé polovici XIV. století na Starém městě Pražském jedenácte: u sv. Mikuláše, u panny Marie před Týnem, u sv. Kříže většího, u sv. Haštala, u sv. Benedikta, sv. Havla, sv. Michala, sv. Linharta, u matky boží na Louži, u sv. Martina ve zdi a u sv. Valentina. (Viz Tomkův „Dějepis města Prahy.“)

jste k nim učiniti ráčili; a poněvadž k povolání mému táž věc, o kterouž psáti ráčíte, přináleží, žádajíce při tom, abych se toho, oč tu činiti jest, V. M. spravil: což já rád maje o tom vedle povolání mého dobrou vědomost činím i také znaje, že jak jednu tak i druhou stranu laskavě ráčíte vyslýchati a jednomu každému za spravedlivé činiti. I co se v příčině té osoby mé tkne, v pravé pravdě já v tom nevinně, buďto od ctihodného kněze Petra, faráře kostela matky boží, anebo od pánův osadních, neb kohokoliv jiného, jakobych mimo náležitost ze školy matky boží před Týnem Andream Marchionem, správce též školy vydzvihoval, jinam obracel a on mně k vůli, jakožto na tento čas vrchnosti své, že by se odtud hnouti musel, stíhán jsem: nýbrž on Andreas M. na podání pánův Litoměřických, zdali by správu kolleje v obci jich k sobě přijíti chtěl, sobě na pomyšlenou vzav, na druhý den rukou dáním jim v přítomnosti mé dobrovolně přislíbil, že správu též kolleje jejich od sv. Jiřího nejprv příštího k sobě přijímá. A tak já, vida obojí strany na tom dobrovolné snešení a jsa od ouřadu litoměřického za to žádán, dotčeného Andream Marchionem do obce téhož města k správě literního umění, jak oustně tehdáž z prostředku jich vyslaným tak i potom dle chvalitebného obyčeje, který se v příčinách takových od rektora učení pražského zachovává, psaním pánům téhož města, beze všeho přinucení ani jakého nenáležitého jeho ze školy týnské vyzdvihování, jsem konfirmoval a dotvrdil. Kterýžto Andreas Marchio jsa tím dobře spokojen, že lepšího místa a ode mne v příčině té slušnějšího opatření při povolání svém dostane, toho jest velice vděčen byl a další vděčností mně i jiným kollegům mým, jsouce při tom, se zakazujíc a k tomu, že z žádného přinucení ale z své dobré a svobodné vůle takové povolání k sobě přijímá, se přiznávajíc. Však potom v krátkých dnech ctihodný kněz Petr, zvěděv o té věci, tomu se na odpor počal postavovati a na potupu povolání mého, když jsem jej chtěl z nedorozumění jeho v příčině té dobrotivě a přátelsky vyvésti, mne k sobě, jsa toho času v domě farním, předpustiti, ani na druhý den mého přátelského (k jeho dobrému) psaní k sobě ode mne odeslaného přijíti nechtěl, nad to výše některými mimo povahu úřadu jeho kněžského, důtklivými slovy s přísahou nenáležitou mne dotýkaje osadním téhož kostela od pánův k správě vystaveným mnoho mluvil, jakby chtěl některé věci nebývalé před sebe k mé lehkosti a potupě ouřadu mého beze vší sobě ode mne příčiny k tomu dané (jakož na to psaní vlastní rukú jeho psané za sebou mám) bráti. Což měloli jest se od něho, jakožto osoby duchovní, mimo povinnost jeho státi a on mne tak neslušně obouzeti a v povinnost rektora učení pražského se vtírati, toho já vykládáti neminím; nebo toho mně, abych já tou proměnou svémyslně vinen býti a něco mimo povolání své v příčině té učiniti měl, slušně přičítáno býti nemůže a nemá. Pročež V. M. za to ve vší náležité uctivosti šetrně, že mne v té příčině u sebe omluvena jmíti ráčíte, žádám. Já na V. M. jméno všecko mně možné rád, volně se vší ochotností učiniti, ano i na místo téhož správce nynějšího jiného tak

hodného, na kterémž páni radní i kněz Petr dobře přestati moci budou, do školy týnské dosaditi s pomocí boží chci. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla IV. v středu po slavném hodu vzkříšení Krista pána léta 1600.

---

74. *M. Bacháček Rakovnickým v příčině opatření správce školního na jich školu.*

1600, 8. dubna.

Službu svú oc. Psaní, kteréž jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Rakovníce v pondělí po květné neděli léta 1600, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl.*) Ač jsem já také V. M. psaní učinil, kteréž snad téhož dne jest dodáno, a to na několikerou žádost Tomáše Smichea, jemuž se ta ublížení od pánův inspektorův k nápravě nepřivozovala, jakž se k tomu sami v svém psaní ozývati ráčíte, jehož jsem za těmi a některými jinými příčinami ze školy V. M. vyzdvihl: to aby tak k proměně mělo přijíti, sami znáti ráčíte, že by taková nestálost nemohla k pochvale býti. A tak toho při tom zanechávám, nebo i toho se obávám, aby něco horšího z toho nešlo a sotva by se toho chybilo. Předešle také jsem k V. M. psaní učinil jedno i druhé strany Daniele, předešlého kantora Vašeho, ale že to tak na ten čas nechtělo jíti a on se mně — nevím s čí radou — z poslušnosti vytáhl, v dobré paměti snášeti ráčíte, co potom z toho šlo; a kdyby se tomuto také tak folkovati mělo a on mně jináčeji psal a V. M. jináč spravovali, dato hoc uno inconvenienti sequenti infinita,**) jakž latiníci říkají. Jiným hodným mládencem hotov jsem

---

*) Rakovničtí psali: „Z pověsti lidské vyrozuměli jsme tomu, že jest při V. M. poctivý pan Thomas Smichaeus Turnovinus, svobodného umění bakalář, správce školy naší, toho vyhledával, aby od sv. Jiří nejprvé příštího od též správy vyjmut a jiným místem pro některé příčiny opatřen byl: k čemuž, poněvadž jsme příčiny nedali, poručili jsme pánům inspektorům s ním o to jednati a byloli by to tak, což se z pověsti lidské naslechlo, při něm dotázati. Kteréžto, nepostavě se tomu na odpor, pronešení jest před nimi učinil: že jest to tak a jaké mu se k tomu příčiny dávají, před nimi jest oznámil; ale že jest předešle těch příčin na pány inspektory ani na nás nevznesl a v čem mu se jaká překážka a protimyslnost činí neoznámil, nemohlo se mu toho k nápravě přivésti. Dnešního pak dne, když jest se v těch příčinách pronesl, jemu jsme zakázání učinili skrze pány inspektory, že mu to k nápravě přivésti a v čem mu se od koho jaké protimyslnosti činí že zastaviti chceme, toliko aby sobě i nám ku posměchu od správy školní v tak rychlém čase neodstupoval. K takovému zakázání našemu jest přistoupil a při dotčené správě na další časy setrvati se podvolil, s tou však výmínkou, poněvadž jest V. M. o vyzdvižení osoby své z školy naší a do některé jiné obce podání následoval, abychom toho dále při V. M. vyhledávali a co při V. M. objednáme, že také na tom obvyknouti míní.

Protož V. M. s náležitou uctivostí za to žádáme, poněvadž nadepsaný pan bakalář Thomas Smichaeus na další časy při správě školy naší zůstati míní, že nám ho zůstaviti a na nás toho, abychom skrz tak časté proměny správcův školy naší jiným obcím jako za ňáké přísloví nebyli, nedopouštěti ráčíte. oc. (Archiv města Rakovníka.)

**) Připustili se jedna nepřiměřenost, dovolí se následujícímu do nekonečna.

školu V. M. fedrovati, buďto kterého jmenovati anebo mně se toho důvěřiti ráčíte, chci rád od sv. Jiří nejprv příštího jeho dodati a dotvrditi. S tím oc.

Datum v Praze 8. Aprilis 1600.

---

75. *M. Bacháček Martinu Fruveinovi a Šimeonovi Podolskému z Podolí:**) *aby pan Adam Linhart, jenž synáčka svého do Altorfu na učení vyslati chce, přijal za preceptora Václava Jelínka, kterýž syna ouředníka pana Kaplíře do téhož města provází; zmiňuje se, že páni Oustští méně než náleží platu jim vydávají.*

1600, 9. dubna.

Urozený a můj zvláště milý pane synu! Od několika dnův k Vám jsem se strojil, ale pro některá zaneprázdnění dostačiti jsem nemohl a tak, pokudž bude moci býti, krátce o té věci napíši. Zprávu toho mám, že by pan Adam Linhart toho oumyslu byl a svého pastorka chtěl do Altorfu na učení odeslati; pokudž by to tak bylo a pan Adam Linhart žádného zamluveného preceptora neměl, nachází se Václav Jelínek Pražský, rodilý u sv. Haštala, člověk učený, který po některé neděli vypraví se do Altorfu s synem pana Jana Čůry, ouředníka pana Vojtěcha Kaplíře na Brodcích, a pan Jan Čůra rád jemu toho chce přiti, pokudby mohl jednoho i druhého mládenečka k sobě připojiti. Otcovsky žádám, že s panem Adamem Linhartem v dobré příležitosti o tu věc rozmluvíte a k tomu povedete, aby raději známého preceptora synáčkovi svému vystavil nežli někomu neznámému svěřil; dáli pán Bůh těchto dnův na paláci oustně obšírněji s Vámi rozmluvím. Příležící výpis ve dskách starých zapsán byl a jest tomu rozuměti, že Vaši předkové po shoření desk sobě toho zase ve dsky zemské nevložili, nic méněji v starých našich rejstřích ta ves Nučice blíž Litoměřic za dědičnou se klade a nemohu věděti jakou smlouvou pan purkmistr a páni města Oustí nám toliko čtyry kopy míš., když se jim líbí, platu vydávají, jakož v zelený

---

*) Martin Fruvein z Podolí pocházel z rodiny erbovní, která za Rudolfa II. ze země Falcké do Čech se přistěhovala. Byl prokurátorem při dskách zemských, v odboji stavův českých proti Matiášovi a Ferdinandu II. zvolen direktorem; po bitvě na Bílé hoře odsouzen hrdla i statku, uvězněn, však dříve nežli rozsudek mohl býti na něm vykonán, skočil (nebo prý shozen byl všecek zmučený) z hradní věže do příkopu hradu Pražského, kdež mrtev nalezen. Mrtvole hlava katem utata a tělo čtvrceno, statky jeho konfiskovány. Bratr jeho Benjamin, jenž byl sekretářem při české direkci, vstoupil potom do služby císařské. Potomci rodiny té živi byli ještě v Čechách na konci 18. století.

Šimon Podolský z Podolí, měřič zemský. Poněvadž měr zemských ne jednostejně se užívalo, vznesl to na stavy l. 1615 na sněmu shromážděné, kteříž jemu rozkázali, aby české míry všechny vysvětlil a knihou uveřejnil. Vedle nařízení takového sepsal knížku „O měrách zemských", již 1617 stavům předložil. Za příčinou bouří válečných nebyla tištěna, až teprv léta 1683 a podruhé 1828. (Viz Slovník Naučný.)

čtvrtek, když sem se navracel od stolu večeře Páně, jejich posel tohoto psaní mně podával a 10 kop míš. Já toho času dobrodiní božská sobě rozjímaje takových peněz sem nepřijal než poslu takový kunšaft dal: „Tento posel“ ɔc. Zatím všech odoumrtí, robot a jiných případností užívají. Před rokem, když jsem jel z Litoměřic s jinými pány Mistry, u nich jsem se zastavil: prosili, abychom se jich ujali, že oni nás za dědičné pány uznávají a mají. Moji zvláště milí páni synové! budete mi v tom raditi a nápomocni, kterak bych měl k tomu přistoupiti. Kollej Nazaretská hrubě osekaná spolu se mnou, jakožto na tento čas direktorem anebo jejím správcem, Vám se toho odměniti i také náležité zaplatiti nepomineme. S tím ɔc.

Actum v Praze v neděli provodní 9. Aprilis anno 1600.

---

76. M. Bacháček Táborským, aby Tomáše Hortensia ještě půl léta za správce školního u sebe podrželi.

1600, 10. dubna.

Službu svú ɔc. Některé nenadálé příčiny v to vkročily, že Nicodemus Edlinger, předešle V. M. konfirmovaný, dosednouti nebude moci. A poněvadž porozumívám, že předešlý správce školy, Thomas Hortensius, některé zaneprázdnění právní u Vás má a kdyby místo proměnil, že by netoliko obmeškáním povolání svého, ale i také s nemalou outratou z města Vašeho vypravovati se musel: protož V. M. žádám, že jeho za toho půl léta při též správě školy zdržeti a jemu k jeho spravedlivému dluhu dopomoci ráčíte. Co tu na mou přímluvu bude učiněno, jiným dobrým a V. M. příjemným přátelstvím odměniti nepominu. S tím ɔc.

Dán 10. Aprilis léta 1600.

---

77. Purkmistr a rada města Litoměřic M. Ondřeji Marchionovi Žďárskému, správci školy u matky boží před Týnem: aby správu školy jich přijal, poněvadž tak byl slíbil.

1600, 11. dubna.

Pozdravení přátelské vzkazujem, poctivý a učený pane příteli nám milý, s žádostí od pána Boha všeho dobrého. Vyrozuměli jsme z některých nám dnešního dne přednešených psaní, jako byste vedle Vaší před panem rektorem universitatis a vyslanými našimi v akademii pražské dobrovolné připovědi, že správu kolleje *) u nás při

---

*) *L. 1549, 11. prosince dal Ferdinand I. Litoměřickým na obzvláštní kollej a školu výsadu, již čteme v tato slova:* My Ferdinand ɔc. Oznamujem tímto listem všem, jakož jsou nás opatrní purkmistr a konšelé i všecka obec města našeho Litoměřic, věrní naši milí, poníženě prosili, abychom předkem pro obecní tohoto království dobré a poctivé, potom pro vzdělání a vyzdvižení toho města Litoměřic

času sv. Jiřího příštího (načež jsme my se dokonale — podle konfirmací na to od J. M. pana rektora universitatis akademie pražské — ubezpečili a bezpečíme) k sobě přijmete, že byste té přípovědi Vaší dobrovolné i té správy strhnouti a ji k sobě přijíti vzdáliti se chtěli: což by

---

k ustanovení kolleje, jináč školy obzvláštní, k učení mládeže dobrým a pobožným i potřebným mravuom mimo školu obecní, kteráž prvé tu jest, povolení naše královské dáti a touž školu některými milostmi a platy, aby osoba učená tu chovati se mohla, obdařiti a opatřiti ráčili: k jejichžto ponížené prosbě nakloněni jsouce a rozvažujíce, že taková škola mladým i vyrostlejšího věku lidem všech stavuov království tohoto Českého k učení a cvičení dobrých ctností a mravuov užitečná a pro ušlechtilost položení, zvuole a dobrého povětří tu v Litoměřicích obzvlášť příležitá bude; protož s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomím, mocí královskú v Čechách, rady věrných našich milých užívajíce, takto jsme jmenovanú kollej a školu obzvlášní a tu v Litoměřicích přední vysaditi a opatřiti ráčili a tímto listem vysazujem a opatřujem.

Předkem a najprvé, aby svrchu jmenovaní Litoměřičtí každého času jednu osobu hodnú, Mistra, muže v sedmeru umění svobodném vycvičeného a života i obcování příkladného, kterýž by byl víry pod jednou neb pod obojí zpuosobou a žádné jiné sekty, s dotazem a vědomím naším neb na místě našem rad komory naší české jednali a přijímali i zase, kdyžby toho hodné příčiny byly, též s vědomím jich ssázeli. Kteryžto Mistr obydlé a tu školu v domu špitálním od nás k tomu obzvláštně oddaném a zřízeném jmíti a držeti má; mládence a auditory své, kteří mu buď z stavu panského, rytířského, městského i z jiných zemí k učení dáni a svěřeni budou, s pilností učiti a o ně jako věrný preceptor a učitel péči jmíti. Za kteroužto práci my nynějšímu i budoucímu Mistru a tak na pomoc k vychování osoby jeho a opravy té školy oddali jsme a již dskami zemskými ujistiti poručiti ráčili ze vsi Zahořan, kterouž statečný Voldřich Dubanský z Duban na Liběšicích, hajtman hradu Pražského, věrný náš milý, maje sobě na té vsi od nás panství z milosti dané, drží, třideceti kop grošuov českých platu ročního peněžitého stálého, holého a věčného; kteryžto plat purkmistr a konšelé Litoměřičtí nynější i budúcí vedle znění desk vybírati a často psanému Mistru vydávati mají. A nad to výše, aby jmenovaná škola k lepšímu opatření a vyzdvižení přijíti mohla, k tomu povolovati ráčíme, aby každý, kterého řádu a stavu by byl, mohl a moc jměl k té škole pro vychování Mistra jednoho neb víc, jakžby kdy discipuluov mnoho bylo, a na pomoc chudším žákuom, kteří by se učiti chtěli, statek svuoj všecken neb na díle dáti neb kdoby odkázati chtěl, že to bude moci učiniti a to tak stálé má býti, jakoby na to obzvláštní list mocný na odkázání od nás sobě daný jměl. A což tak toho se sejde, to nadepsaní purkmistr a konšelé věrně a právě opatrovati, dobří a věrní vladaří nad tím býti mají, jinám toho než tu a v ta místa, kdež a nač oddání se stane, neobracujíce, jakož pak z toho, když by se od nich požádalo, počet pořádný učiniti povinni budou. Také tomu chceme a tímto naším listem ustanovujeme, aby nynější i budoucí Mistři neb preceptorové v té škole litoměřické vší té svobody a práva užívali a bez překážky rektora i Mistruov pražských užívati mohli, jako jiní v takových a k té podobných obzvláštních školách užívají; však sobě, našim dědicuom a budúcím králóm českým při tomto obdarování a vysazení té školy pozuostavovati ráčíme, abychom touž školu buďto zase složiti aneb v jiný způsob vysaditi a uvésti mohli, jakž se nám, našim dědicuom a budúcím králuom českým kdy zdáti a líbiti bude. Protož poroučíme vyšším i menším ouředníkuom zemským i jiným všem poddaným našim království našeho Českého nynějším i budoucím, zvláště pak rektoru a vší universitati pražské, abyste jmenované Litoměřické a Mistra při této výsadě a obdarování našem jměli, drželi a neporušitedlně zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani činiti dopouštějíce, pod uvarováním hněvu našeho a budúcích králuov českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali.

Dán na hradě našem Pražském v středu po sv. Mikuláši léta od narození syna božího 1549.

(*M. S. v archivu česk. gubern. a v městském archivu Litoměřickém.*)

nám nemohlo než s velikým podivením a nemalým v kolleji naší mládeže obmeškáním a škodou býti. A protož k Vám toto psaní naschvále činíme a té naděje k Vám, jakožto k poctivému a učenému i vrchnosti Vaší vděčnému a poslušnému muži, jsme, že na touž Vaši dobrovolnou přípověď pamatovati a správu kolleje naší při času sv. Jiří příštího — znajíce v tom povolání boží a vrchnosti Vaší milé vůli i potvrzení slušné býti — k sobě přijmete a téhož povolání božího sobě tak lehce vážiti nebudete. Načež od Vás odpovědi očekáváme.

Dán v Litoměřicích v outerý po neděli provodní léta 1600.

Purkmistr a rada města Litoměřic.)*

---

78. *Václav Zabonius, správce školy sv. Mikuláše v Menším městě Pražském, žaluje rektoru učení pražského M. Bacháčkovi na Ondřeje Libertína Klatovského, kollegu svého, že ve škole proti řádu a právu pacholata i jeho samého zhaněl a potupně obouzel.*

1600, 15. dubna.

Vysoce urozený pane rektor universitatis! Kollega můj včerejšího večera opivši se do velké světnice mezi žákovstvo přišel a tu beze vší sobě ode mne dané příčiny neváţně, potupně a lehkomyslně tato slova mluvil. Nejprvé na pachole mé, které mi obzvláštně od rodičův poručeno jest a věrně posluhuje, dorážel, je bankářem mým, klukem, bachantem i jináče nazýval, mne tolikéž klukem, šelmou, abych přišel s kordem a jemu se bránil, unflotem, a že by mne naprosto . . . Místo té katedry abych sobě šibenici ustavěti dal, a že čistý Mistr z Vyšetína jsem, že bych se lépeji psal z Voběšetína a jiná mnohá slova hanlivá a potupná mluvil. Poněvadž pak jeden každý po své poctivosti státi má a po rodičův svých i starších dobré pověsti, na které předně obdarování strýcům z Vyšetína od J. M. C. Maxmiliána, dobré a slavné paměti, vztahuje a on, kollega, v tomto nářku reus est crimine laesae Maiestatis, za to pana rektora snažně žádám, že mi toto vše k nápravě skutečné přivedeno bude podle práva a nařízení

---

*) Bacháček připsal: „Ve čtvrtek ante Reliquiarum (13. dubna) pan M. Eliáš Čtyrkolský a pan Jan Kneysl byli vysláni od pánův Litoměřických za příčinou Andreae Marchionis Zdiarení a se toho dožádali, abych jeho před sebe povolal. Když se dostavil, jemu mnoho mluvili a psaní od pánův svých podali, aby na ně odpověď dal a jim se v tom otevřel categorice, co chce činiti aneb nechati.

Vyžádal sobě hojemství do druhého dne, čehož jemu přino jest. Na druhý den jemu oznámeno, aby na tu věc ještě lépeji pomyslil a odpověď dal. Po mnohém promlouvání, když se jako had točil, pan Mistr Eliáš jeho k tomu přihnal, že se přiznati musel, že na ten čas nemůže správu kolleje jejich ujíti, ač tomu bylo rozuměti, že nechce. Po tom ozvání teprva pan Mistr Eliáš opravdově jemu domlouval i také toho doložil, že jakživ toho místa hoden nebyl, a co on tu učinil, že pro budoucí pamět v knihy jejich vloženo bude. Po jeho odjití hned o vicerektora jednali, až k tomu přišlo, že Tomáš Smichaeus jest jim dodán i psaním dotvrzen.

akademie naší; pakli nic, tehdy pomyslím na to s přátely svými, kterak bych mohl v takovém nářku právně opatřen býti. Neváží sobě nestydatým svým jazykem jiné poctivé lidi zhaněti, anobrž i pana rektora universitatis samého; nad to opovážil se i o mne nešetrně se otírati. A cožkoliv tuto píši, čehož i moji discentes i já v pokoji svém jsem doslýchal a to sobě osvědčil, to přijímám k své víře a dobrému svědomí. S tím pán Bůh s námi. *)

17. Aprilis anno D. 1600.

M. Václav Zabonius.

---

79. M. Bacháček Rakovnickým, že jim správce školního opatří.
1600, 16. dubna.

Službu svú oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Rakovnice v pátek po provodní neděli léta tohoto šestistého, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl.**) Ačbych toho byl vděčen, aby byli páni ráčili na některé jisté osoby ukázati, ale že se páni ráčí ke mně spouštěti a důvěřovati, na jiném nechci býti, než také se v tom upřímně chovati a těchto dnův V. M. odeslati za předního správce Mathaeum Czabam, který před rokem in nostris classibus šťastně učil a odtud byl dán do Mezeříčí k panu Ursinovi za collegam, ale pro některé roztržky tam déleji trvati nemůže a mne za fedruňk žádá; pakli by v těchto brzkých dnech nepřicházel, tedy Nicodemum Edlingerum, tolikéž bakaláře učení pražského a v jiných akademiích bývalého a mládence učeného. Na tento čas tak pospěšně v tom se V. M. otvírám, abyste tím jisti býti ráčili. Skrze někoho těchto dnův jdoucího do měst Pražských buďto oustně anebo maličkou cedulkou račte mi v známost uvésti, co se kantora anebo sukcentora a jiného žákovstva dotýče, jak dobře s nimi spokojeni býti ráčíte. Kantora jsem povědom, nebo také u nás jednu classem učil, jestli se Rakovníkem nezměnil, za něho se přimlouvám, abyste ho zdržeti ráčili. S tím oc.

Datum v kolleji oc v neděli po Svátosti 16. Aprilis anno 1600.

---

*) Senát university pražské porovnal a spokojil je oba smlouvou, že všechna slova, kteráž od jedné i od druhé strany mluvena byla, žádné moci nemají a jeden druhému aby toho ničímž zlým nevzpomínal pod pokutou statuty akademie vyměřenou.

**) *Purkmistr a rada města Rakovníka psali důstojnému, urozenému a vysoce učenému panu Mistru Bacháčkovi v tato slova:* „Vyrozuměli jsme z psaní V. M., že Thomam Smichaeum, správce školy naší, od sv. Jiří nejprvé příštího nám vyzdvihnouti a na místo jeho jinou osobu hodnú, pokud bychom se toho V. M. důvěřiti chtěli, dosaditi ráčíte: k čemuž ačkoliv jsme my ani páni inspectores školy naší žádné příčiny nedali a dotčený Thomas Smichaeus, aby se mu jaké ublížení od koho dálo, na žádného nikdá jest nic nevznesl, však poznávaje v tom úmysl V. M. neproměnitedlný musíme tak toho při tom zůstaviti. Protož za to žádáme, že nám podle pronešení V. M. k ujetí správy dotčené školy naší od sv. Jiří nejprv příštího jinou osobu hodnou (neb se v tom V. M. důvěřujeme) zvoliti a z moci ouřadu V. M. konfirmovati ráčíte; my když o osobě zvíme k tomu se přičiniti, aby věci jeho k nám přivezeny býti mohly, nepomineme oc. (Arch. města Rakovn.)

80. M. Bacháček Boleslavským za správce školního Jana Hanecia dodává.

1600, 25. dubna.

---

81. M. Bacháček Samuelovi Píseckému, měšťěnínu a písaři radnímu města Nimburka na Labi, že jich správce školního napomenul, aby školu náležitě spravoval.

1600, 12. května.

Službu svou vzkazuji, slovutný pane Samueli Písecký oc. Onehdejší naše promlouvání v dobré sem paměti snašel, ale že i jiná zaneprázdnění v to vkročila a já také musil sem přes pole jeti, drobet se tou věcí protáhlo, v čemž mne omluvena míti budete. Panu purkmistru a pánům mou službu s vinšováním všeho dobrého vzkážete s tím dáleji oznámením: že správci školnímu psaní činím a v některých příčinách napomínám, zvláště v tom, aby školu Vaši sobě poručenou měl a ji náležitě spravoval; jiné naděje nejsem, než že se tak zachová, a o panu purkmistru a pánich nepochybuji, že ta dobrodiní, která předešle žákovstvu prokazována byla, i na další čas že prokazována budou. V lepší příhodnosti obšírněji s Vámi strany té věci rozmluvím. S tím oc.

Datum v Praze pospěšně v pátek po na nebe vstoupení syna božího léta 1600.

---

82. M. Bacháček Příbramským: „Poněvadž páni s Mikulášem Cyrillem dobře spokojeni jsou a žádají, abych jeho do města Vašeho za předního správce školy Vaší vystavil a dotvrdil: tak činím a jeho k Vám odsílám . . .“

1600, 15. května.

---

83. M. Bacháček Příbramským, aby mládež jich za nepřítomnosti správce školního v učení se neobmeškávala.

1600, asi 26. května.

Službu svú oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě horním Příbrami v pondělí svatodušní léta 1600., coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě jak sám sobě tak i V. M. toho nepřeji, že ten pokladač tak nás podvedl, kterého já budu věděti kde nalézti a jak V. M., tak i sobě to k nápravě přivésti. Že pak mládež Vaše posavád se obmeškává, jí toho nepřeji; a tak se mně vidí, žeby byl někdo z pánův sousedův pro odplatu boží i také někdy té mládeže mohl se v tom propůjčiti a přes den jak před obědy, tak i po obědích přes dvě hodinky při ní posetrvati, kteráby se toliko v de-

klinacích a v konjugacích, i také po obědích v muzice a v psaní cvičila. A také se naději, že některá pacholátka tak zvedena jsou, aby mohla jiných vyslýchati a jako decurio anebo censor*) mezi nimi býti, jakož ukazatel listu. . . . *(Nedokončeno.)*

---

84. Děkan a Mistři v učení pražském zvou Petra Voka z Rožmberka, vladaře domu Rožmberského, aby pro občerstvení mysli, pro potěšení duchovní a pro ozdobu akademie pražské na komedii Judit a Holofernes, kteráž v kolleji Řečkově v Starém městě Pražském dávati se bude, najíti se dal.

1600, 11. srpna.

Službu svou V. M. vysoce urozený pane, pane nám dobrotivě a laskavě příznivý vzkazujeme oc. Tajiti V. M. nemůžeme, že roku tohoto podle obyčeje a zvyklosti akademie naší, nadání a svobod Jich M. svaté paměti králův českých umínili jsme, budeli vůle boží, v tuto středu příští po památce na nebe vzetí blahoslavené panny Marie komedii v kolleji Řečkově při kostele sv. Štěpána Malého v Starém městě Pražském ležící o Judith a Holofernovi**) exhibovati. Ponévadž pak táž komedie předivný příklad v sobě zachování církve křesťanské obsahuje a ten i k těmto časům náhlým a nebezpečným přísluší: V. M. jakožto pána, pana ochrance, milovníka, dobrodince našeho a nám příznivého uctivě žádáme, pokudž by jiná zaneprázdnění V. M. na překážku nebyla, že k též komedii, jak pro občerstvení mysli, tak pro potěšení duchovní, též i pro ozdobu akademie na den dotčený v hodin patnácte českých do kolleje nahoře oznámené s kým se koliv V. M. líbiti ráčí, k nám laskavě se skloníc, najíti dáti se ráčíte. My se toho V. M. odsluhovati uctivě nepomineme. Za odpověď V. M. žádáme. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého jinak Veliké v Starém městě Pražském v pátek po památce sv. Vavřince mučedlníka Páně léta šestnáctistého.

Děkan a Mistři facultatis artium v učení pražském.

To psaní když J. M. pánu dodáno bylo, pán ráčil povědĕti, že chce pomysliti na to a ve dvou dnech odpověď dáti, však jestli bychom čeho potřebovali, ráčil ihned poručiti, aby nám vydáno bylo a propůjčeno. Což se i stalo, že čalounů dosti jsme dostali.***)

---

*) Starší, rychtář.

**) Biblický příběh Jitka a Holofernes zpracován byl dramaticky českým jazykem několikráte. Nejprvé vydán tiskem l. 1547 od Mik. Konáče (z německého) s titulem „Judit"; l. 1605 vytištěna „komedie česká o ctné a šlechetné vdově Judith a Holofernes" od Mik. Vrány, a v 18. století od Stuny s názvem „Holofernes a Judith."

***) 16. srpna provozována byla komedie „Judith a Holofernes" v kolleji Řečkově za přítomnosti velikého počtu diváků obojího pohlaví, mezi nimiž byli Petr Vok z Rožmberka, hrabě Zrinský, Volf z Kolovrat, císařský rada Ferdinand Hoffmann, Hanuš z Říčan a jiní mnozí páni a rytířové.

85. M. Bacháček purkmistru a radě města Vysokého Mýta: aby Řehoři Martinidesovi, správci školnímu, jenž od jednoho z městských synův těžce zraněn byl, volnosti práva dopřáli.

1600, 23. srpna.

Službu svou oc. Tajiti V. Op. nemůžem, kterak jistou zprávu sobě učiněnou máme, žeby Gregorius Martinides, správce školy Vaší a oud akademie pražské, dnův nedávno pominulých výtržně od jednoho z městských synův Vašich raněn a takměř smrtedlně nožem, zbraní zrádnou, poboden beze vší slušné k tomu od něho dané příčiny býti měl, tak že, nebudeli v tom zvláštní ochrany buožské, sotva při dalším živobytí zůstane. Že pak nám, jakožto na ten čas vrchnosti při literní jurisdikcí jeho, takového výtržného a nenáležitého skutku nad osobou jeho nevinně (jakož spraveni jsme) provedeného mlčením pominouti pro jisté a důležité toho příčiny slušné není: V. Op. za to, pokudž týž správce školy Vaší proti zhoubci zdraví svého pořad práva náležitý zachovati a opatření právního při právě Vašem vyhledávati chtíti bude, že jemu volnosti práva, kterého se všem vůbec dostává, uděliti a straně druhé ouskokův neprávních folkovati a dopouštěti neráčíte, nýbrž, jakž nejdřív možné, strany v průvodích vyslyšíc výpovědí spravedlivou s výhradou vrchního práva poděliti a jeho v nevinně své laskavě poručena, tak aby z jinšího zaneprázdnění a dalšího tu, kde náleží, té věci vznášení sjíti mohlo, míti ráčíte, uctivě žádáme. S tím oc.

Dán v kolleji oc v středu (sic!) u vigilii sv. Bartoloměje, apoštola Páně léta 1600.

---

86. Rektor i všecka universitas učení pražského žádají Petra Voka z Rožmberka za přispění na opravu kolleje Karlovy.

1600, 3. září.

V známost V. M. uvésti nepomíjíme, kterak kollej přední a v království tomto Českém nejhlavnější císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliká, v Starém městě Pražském, v níž na onen čas dobré a svaté paměti vysoce urozený pán, pan Vilém z Rožmberka, nejmilejší V. M. pan bratr a náš milostivý ochrance, své laskavé paměti po sobě zanechati ráčil, na krovích i na zdech, kteréž přes dvě stě let trvají, vysoce jest sešla, čehož my potomkové s velikými těžkostmi našimi, od stavův vyšších i nižších nemnoho pomoci majíce, pociťujeme, tak že každého roku při dosti skrovném opatření a s velikým naším ublížením na opravu takové kolleje i jiných mnoho kop grošův vynakládati musíme. I nemohouce my již dalších nákladův na opravu předjmenované kolleje bezelstně snášeti a nemaje odkud opravu též dalších nákladů na kollej, jsouce přinuceni nemožností naší, musíme k milostivým a laskavým našim pánům a ochrancům se utíkati, aby často jmenovaná kollej Veliká i jiné k ní přináležející na nejvyšší sešlé

zmenšení nebraly a do konce nepadly, jakož pak i očitě při komedii s jinými Jich M. pány V. M. to spatřiti ráčila, že brzkého opatření a velikého nákladu potřebuje. Protož V. M. se vší náležitou uctivostí žádáme a prosíme, že k též kolleji, aneb k které by se koli V. M. líbilo, milostivou lásku pro odměnu pána Boha a vzdělání poctivé mládeže učiniti i jiné k tomu pobožnou a křesťanskou láskou přívětivě vzbuditi pro slavnou památku V. M. jména a všeho slavného V. M. domu Rožmberského ráčíte. My znajíce sebe býti nestatečné k odměnění laskavým dobrodincům našim, modlitbami našimi toho se odsluhovati a jistého času sobě připomínati, kdož by koli fedrovati anebo pomoc akademii i vší universitati učiniti ráčil, nepomineme. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Jiljí léta 1600.

V službách volní

rektor, děkan, probošt, Mistři
i všecka universitas učení pražského.

---

87. *Probošt a Mistři kolleje Karlovy žádají pana Humla z Ruprsdorfu za pomoc, aby dvéře kamenné do velikého auditoria v téže kolleji postaviti dáti mohli.*

1600, 10. září.

Službu oc. Tajiti Vás, jakožto svého milého a příznivého pana přítele nemůžeme, že jsouce bezelstně k tomu přinuceni, mimo jiné velké a těžké náklady v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském, velmi a nad míru sešlé, musíme dvéře nové kamenné do velikého auditorium, kdež se lectiones obecné i jiné všecky solennitates řídí a vykonávají, hned nyní těchto dnův dříve než památka sv. Havla přijde, dáti udělati a postaviti. I nemoha již dalších nákladů bezelstně snášeti, musíme od dobrých pánův a přátel akademie a učení pražského v tom pomoci hledati. I znaje my, že i Vy pro čest a slávu jména božího, pro obecné dobré, též památku svou a Vašich milých dítek témuž učení pražskému a nám v něm trvajícím všeho dobrého příti ráčíte: také se k Vám o pomoc na předjmenované dvéře utíkáme a důvěrně žádáme, že, poněvadž při škole sv. Jindřicha na onen čas při vystavení chvalitebné památky dveří jste zanechali, i u nás také v kolleji Veliké spolu s jinými pány přátely zanechati ráčíte. Což tu dobrého učiníte, my se toho Vám i dítkám Vašim odměniti nepomineme. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce narození blahoslavené panny Marie léta 1600.*)

---

*) Podobnou žádostí prosili za pomoc také pána z Hodějova.

88. M. Bacháček knězi Vojtěchovi Vartemberskému, místodělkanu města Hradiště hory Tábor: že správce školního „téměř brannou rukou obránil," aby při jich škole dále zůstával.

1600, 12. září.

Modlitbu svú oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Hradišti hory Tábor 9. Septembris léta tohoto 1600, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Mohu Vám v pravdě oznámiti, že jsem správce školy Vaší táborské téměř brannou rukou obránil, aby tu dáleji při té škole v správě zůstával. Nemohu tomu rozuměti, čím to jde, že tak na něho snad některé osoby, jak on píše, sočí. A kdybych jím byl, mezi takovými lidmi, kteří o mně nestojí, bytu bych sobě mezi nimi nevinšoval; leč pro to samé a pro ujití některých outrat do té pře skončení žádá mezi nimi býti. Pan purkmistr a páni strany té věci žádného psaní k ouřadu mému učiniti neráčili. A pokudby se tak stalo a páni za jiného správce školního žádali, tu já sám o své újmě nic učiniti nemohu, než jak ti, kteří jsou mně k radě přidáni, přimlouvati se budou, povinnen budu se při tom tak zachovati; což Vás tejno nebude. A co tuto Vám píši, nevěděl bych co jiného jemu za odpověd dáti. A poněvadž bezelstně dostačiti nemohu, maje hnedky na zámek pro opatření některých věcí obecných jíti, žádám, že jemu Vaše psaní k přečtení ukážete; jiným, bohdá, příhodnějším časem to vynahradím. S tím oc.

Dán v kolleji oc v outerý po památce narození blahoslavené panny Marie 12. Septembris léta 1600.

---

89. M. Bacháček purkmistru a radě města Oustí Jana Nigrina Lounského, bakaláře od sv. Havla, za předního správce školy dodává.

1600, 12. září.

---

90. M. Bacháček Klatovským, že správce školní na žádost svou vlastní ze školy jich vyzdvižen byl.

1600, 15. září.

Službu svou oc. Psaní V. M., jehož datum v Klatovech v pondělí po památce narození blahoslavené panny Marie léta tohoto šestnáctistého, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Zprávu, kterou míti ráčíte, žeby správce školy V. M., Georgius Galli, jedním i druhým psaním ode mne k tomu nucen býti měl, aby správu školy Vaší resignoval: ta omylna jest, nebo já nejsem ten, abych měl ty správce škol, kteří se s obcemi dobře srovnávají, vyzdvihovati, ačbych i to v slušných příčinách mohl učiniti. Než jestli jsem jemu, Georgio Galli, v ten smysl psaní učinil, udělal jsem to na jeho snažnou žádost jednu i druhou, jakož tomu z přiležející za-

kázky od jeho obšírného psaní odřezané porozuměti ráčíte. A tak ne mým nucením, než k jeho snažné žádosti k tomu jsem dovolení dal, aby uctivě odpuštění od V. M. vzal. A kdež toho dokládati ráčíte, že té naděje nejste, aby on buďto do ouřadu, neb koho jiného, co sobě ztěžovati slušně mohl: já na ten čas toho zanechávám, než když toho potřeba ukáže několikero jeho žádostivé a ztížné psaní do některé osoby přednesu, jaká potupa jemu a jinému žákovstvu v škole V. M. se stala. A tak jeho slušné žádosti strany jiného místa oslyšeti jsem nemohl, poněvadž již i opatřen jest. V čemž, žádám, že mne u sebe omluvna míti ráčíte. S tím ɔc.

Dán v kolleji ɔc v pátek po památce povýšení svatého kříže, 15. Septembris.

---

91. M. Bacháček Kouřimským na místo předešlého správce „poctivého studiosum na ten čas collegam školy sv. Štěpána v Novém městě Pražském, syna Jiříka Humle z Ruprsdorfu, Johannem Humelium“ za předního správce jich školy posílá. . . .

1600, 23. září.

---

92. M. Bacháček Benešovským: „Mnoho sobě váže přímluvy vší obce města Benešova, k nynějšímu správci školy Vaší (Johanni Tykalidae Sentio) psaní odsílám, a jeho týmž psaním napomínám, poněvadž k němu dobrou přízeň chováte a on sobě jak do ouřadu tak i jiných v též obci ztížností nepokládá, aby na tento čas té proměny na straně zanechal, nýbrž dáleji při obci města Vašeho pracoval a bedlivě mládež sobě svěřenou vyučoval. Jakož se naději, že na mé předložení tak se při tom zachová. . . .“

1600, 30. září.

---

93. M. Bacháček Kutnohorským: za předního pomocníka správci školnímu Melchiora Haldia z Neyenpergu posílá.

1600, 6. října.

Službu svou ɔc. Psaní V. M., jehož datum na Horách Kutnách v sobotu po sv. Michalu archandělu léta Páně přítomného šestnáctistého, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A spatřuje, že čím dáleji tím víceji o to se starati ráčíte, aby školy V. M. na Horách Kutnách pro budoucí dobré spraveny byly a odtud jako z nějaké hojné studnice pramenové k církvi boží i také k obci procházeli, rád se k tomu skloňuji a na místě Joannem Vocalium Pragenum, Melchiorem juniorem Haldium a Naypergo, Pragenum, dodávám a dotvrzuji od času sv. Havla nejprv příštího. Ač pak nic o tom nepochybuji, než že poctivý pan Mistr Jan Campanus, přední správce škol V. M., jemuž jsem ho na žádost jeho za předního pomocníka

komendoval a konfirmoval, k němu dobré přátelství chovati bude; však i V. M. za to žádám, že jak nad jiným tak i nad ním ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm, Melicharovi Haldio juniore, jiná naděje není, než, poněvadž se u nás v školách našich a v školách německých dobře nařízených krom království Českého, tolikéž i v kollejích našich, šlechetně choval a péčí tolikéž i s nemalým nákladem svého pana otce, slovutného pana Melichara staršího Haldia z Nayenpergu, měšťénína a senátora Starého města Pražského, jak artes dicendi tolikéž i řeči německé se vynaučil, že i jinde šlechetně se chovaje dobře vyučovati bude. A kdybych já jináčeji mohl V. M. něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, račte mne volného míti. S tím oc.

Dán v kolleji oc v pátek po památce sv. Michala, archanděla, 6. Octobris léta 1600.

---

94. M. Bacháček Chotěbořským: „*Nic o tom nepochybuji, než že předešlých časů pan purkmistr a páni ráčili jsou do obce své města Chotěboře z učení pražského správce školní brátí, čehož já v paměti nesnáším; než věda, že se páni o to bedlivě starati ráčí, aby všudy dobrý řád mohl zachován býti, rád chci v tom nápomocen býti a té věci dobrý fedruňk dáti. Tak pojednou mimo naději nemohu téměř pomysliti, jsa mnohým zaneprázdněn, kdo by se mohl dobře k takové správě školy V. M. trefiti; nicméněji tím se bezpečiti račte, že po sv. Havle nejprv příštím jak předního správce tak i druhého k spravování školy V. M. odešli. . . .*“

1600, 9. října.

---

95. M. Bacháček ouředníkům a starším osady sv. Petra v Novém městě Pražském: „*Prohlídaje k tomu, žeby někdo nebývalý a dobře nezkušený přední školy V. M. nemohl tak, jakž by náleželo, opatřiti, oznamuji V. M., že jsem k takové správě obral s radou mou učeného a přikladného mládence Christophorum Mathebaeum, posavád správce školy v městě Nimburce na Labi, který tu několik let trvá a dobře se chová, takže žádné žaloby na něj nejdou. . . .*“

1600, 13. října.

---

*96. Zápis rektora učení pražského Mistra Jana Adama Bystřického z Bochova,**) *že Václav Klatovský, kantor školy zderazské s Mikulášem Pejreem Strašickým, správcem školy svatovojtěšské, do Kolína vedle slibu předce se vypravil.*

1600, 20. října.

Vznesl jest na mne Nicolaus Peyreus Strašicenus, artium philosophiae baccalaureus, správce školy vojtěšské v Kalabři v Novém

---

*) Zvolen byl za rektora učení pražského dne 17. října 1600.

městě Pražském, že jest jemu Václav Klatovský, kantor školy zderazské, připověděl několikrát, že u něho kantorem bude kdežkoli správu školní vezme a nad to výš žádal, aby mu své truhlice půjčil, aby do ní své některé věci složil a že se s ním v pátek po sv. Lukáši v 15 hodin na cestu vypraviti zajisté chce. Na kteroužto kantorovou žádost Mikuláš bakalář též truhly své jemu půjčil, té naděje jsouc, že kantor své přípovědi dosti učiní. Ale on kantor nepamatuje na svou přípověď, že jest se jemu ani neukázal a tak Nicolaus žádal mne v té věci za opatření: čehož já nemoha jemu odepříti, poslal sem Jakuba od božího Těla k témuž Václavovi, kantorovi zderazskému, aby se u mne na zejtří v mé kolleji v 15 hodin stavil, ale on doma nebyl nalezen. Kdež potom týž kantor, když se přede mne postavil, jsa nalezen pod jistou pokutou (an již oni páni zderazští od něho upustili), s bakalářem do Kolína se vypravil. .

---

97. Theodor Palaeologus žaluje Petra Parvusa Bydžovského, sukcentora školy sv. Petra na Poříčí v Novém městě Pražském, že mu zastavené šaty vrátiti nechce; podání na smlouvu.

1600, 20. října.

20. Octobris (1600) v pátek po památce sv. Lukáše obžaloval jest Theodorus Palaeologus Petra Parvusa Bydžovského, sukcentora školy sv. Petra na Poříčí v Novém městě Pražském, viníc, že by mu kabát aksamitový černé barvy a dva ksasy aksamitové, jedny s portkami soukenými, druhé bez portek a doloman nepošitý s knoflíky velkými zánovními schovati dal a žádaje ho jednou i druhé, on že by mu se jich navrátiti zbraňoval. Na kteroužto žalobu Petrus Parvus dal odpověď tuto: že sou ty šaty v půl osmé kopě u pana děkana kolínského (kněze Matěje Fragaria), když on tam byl kantorem a Theodorus Palaeologus kumpánem zastaveny byly, on pak Petrus toho času jsouc u rodičův svých v Bydžově, on Theodorus že jest je za ním odeslal a žádal, aby mu takové sumy zapůjčil na ně. Což on neměvše sám takových peněz mluvil s svou sestrou, jmenem Kateřina, aby mu takových peněz půjčila (kteréž Theodorus dáti měl panu děkanovi kolínskému), což ona učinila a přijavši takové šaty jemu na ně 8 kop půjčila; on potom že mu Theodorovi půjčil půl tolaru na vyplacení nějaké ručnice a tak že sumy bylo 8 kop 30 grošů. Podáni na smlouvu, aby se raději smluvili přátelsky, a buď že se smluví nebo nesmluví, aby se ve Veliké kolleji na zejtří v 15 hodin postavili.

---

98. M. Bystřický z Bochova odpovídá ouředníkům z osady sv. Václava na Zderaze v Novém městě Pražském v příčině dosazení správce školního na místě Tomáše z Německého Brodu.

1600, 11. listopadu.

V sobotu den památný sv. Martina (1600) přišli ke mně páni ouředníci z osady sv. Václava ze Zderazu v Novém městě Pražském

pan Šimon Vokáč, pan Jiřík Fink, Michal lazebník pod ouvozem, a pozdravení od pánův osadních učinivše, žádali, abych jim jiného správce školního k správě dítek jich podal, poněvadž tohoto Tomáše nynějšího z Německého Brodu trpěti nechtějí. Na kterouž žádost dal sem jim odpověď tuto, aby předně J. M. C. pana rychtáře, potom pánův osadních ode mne pozdravili, kteréžhžto žádost že bych vykonati chtěl, ale že netoliko bakaláře ale ani studiosa na ten čas nemám, nebo všickni do škol jsou fedrováni; druhé, že jest mi to s nemalým podivením, že nedavše páni osadní témuž Tomášovi pořadného odpuštění, jakž řád a právo naše ukazuje, před časem sv. Havla a on ho taky pořádně nevzal, moha dobře místem hodným opatřen býti, než teď teprv téměř ve čtyrech nedělích po sv. Havle; a jedna příčina se od pánův osadních neklade, neb ani žádného nezabil, ani na poctivosti neurazil ani nehanél, též v leté dosti pracoval a žádného téměř ouplatku za svou práci nevzal, nyní pak času zimního má býti od beneficií odstrčen, to že se trefiti nemůže, ano i toho doložil, že kat na kata se netře. Oni proti tomu oznámili, že sou mu odpuštění téměř před půl čtvrt letem dali. Jsa ke mně jiným časem povolán zjevně tomu odepřel, dokládaje i toho, že mu žádný slova neřekl. Na to dal sem jim odpověď zas, že o to s pány Mistry staršími promluvím a jim v středu nejprv příští odpověď dám; a tak ode mne odešli.

---

99. M. Jan Adam Bystřický z Bochova, rektor učení pražského, rychtáři a konšelům města Sedlčan: posílá jim nového správce školního, s kantorem dosavádním aby se spokojili.

1600, 18. listopadu.

Službu svou ɔc. Majíc v paměti předešlé psaní od Vás ke mně učiněné o podání k Vám dobrého mládence, kterýž by předně v chrámě Páně chvály a cti boží vyhledával a potom povinnosti své při spravování školním a dítek Vašich vyučování vykonával, tak jsem učinil a Matiáše Nigera Lounského k Vám jsem s psaním svým v sobotu den sv. Martina odeslal, té jsa naděje, že ihned, jakž připověděl, s mou přímluvou i s kantorem se k Vám vypraví. Ale on maje připověď od kantora jmenem Jana Jaroměřského, a s ním se maje vypraviti týž kantor, v tom mu dostáti nechtěl, až na něj do outerku minulého čekal, avšak dostati ho nemohl. O čemž, když mi oznámil v středu, že mu nechce v připovědi státi, poručil jsem jemu, aby se mezi tím k své povinnosti s mou konfirmací vypravil, že se postarám, abych za ním hodného mládence vypravil a tohoto, který mu v připovědi nestál, že dobře spokutuji; což za to mám, že jest tak učinil. A poněvadž pak kantora mládence příhodného míti ráčíte, jsem toho vděčen a Vám ho fedruje přimlouvám se, že na ně oba dva laskavi býti ráčíte pro mou Vám toho v všelikých příčinách odměnu. S tím ɔc.

Datum v pátek po památce sv. Martina léta 1600.

100. Snešení všech tří měst Pražských v příčině koled žákův a zvoníkův, měšťané aby žákům domácím obědy vařili.

1600, 24. listopadu.

Páni purkmistrové a rady všech tří měst Pražských do všech osad Pražských v známost uvozují, že takové snešení společní jest: Co se koled vánočních, na něž při témž čase o svátcích vánočních žákovstvo mezi lidi po všech farách neb osadách vycházeti obyčej mají, dotýče, totiž aby každé žákovstvo při své domácí osadě a faře zůstávalo a tu toliko, kdež se přisluhování od kterého pana faráře při domácích kostelích béře, dobrodiní koledního vyhledávalo a do jiných far neb osad z jistých příčin se nevydávalo a lidi při cizích farách koledami neobtěžovalo, na dobrodiní domácí fary své přestávajíce. Však aby při domácích farách dotčenému žakovstvu hojnější užitek vycházeti mohl, poroučí se ouředníkům všech osad Pražských, aby povolajíce všech osadních, jakž kteří k které osadě přináležejí, jim toto snešení v známost uvedli a to při všech nařídili: když při dotčených svátcích žákovstvo každé fary jejich domácí mezi ně do domu na koledu vcházeti budou, aby před nimi domů nezavírali, ale jim tím hojnější dobrodiní v dávání takové koledy obyčejné (poněvadž od jiných far žákovstvo mezi ně vcházeti nebude) prokazovali, a to, čeho by jiným udělovati měli, svým domácím učinili. Pakli by kdo proti nim neměšťanské zatvrdilosti prokázal, že také v potřebách svých dobrodiní kostelních též od kněžstva a žákovstva užívati nebude. Podle toho tolikéž všechněm osadám se poroučí, aby dle povinnosti měšťanské jeden každý, na koho pořádek přijde, žákům svým domácím obědy beze všeho rozpakování vařili a žádný místo vaření obědův žákům peněz nedávali, což nemůže než s ublížením chudých žákův býti, a to pod pokutou desíti kop miš. kdo by se toho dopustil. Tolikéž, co se zvoníkův při všech kostelích nebo farách, kteříž též sobě v obyčej jsou vzali po všech farách koledou na Tři krále domy vytloukati, dotýče, taková koleda po cizích farách také se jim zapovídá, a tak toliko po domácí faře své na ni vycházeti se dopouští pod skutečným trestáním.

V kterýchžto nahoře položených příčinách při každé osadě páni farářové od ouředníkův požádáni býti mají, aby při Vánocích po kázání lidem to v známost uvedli a za to, poněvadž od žákovstva z cizích far obtěžováni nebudou, aby k nim hojnějším dobrodiním se ukazovali a pomoci učiniti sobě neobtěžovali.

Jenž jest se stalo ve čtvrtek po památce obětování panny Marie léta Páně šestnáctistého.

---

101. Ztížnosti měst Pražských, kteréž přednesl primas Václav Krocín z Drahobejle, že řád školní se nezachovává; načež Mistr Marek Bydžovský z Florentinu na místě rektora učení pražského odpověděl a žaloby takové vyvrátil.

1600, 25. listopadu.

V pátek po památce sv. Klimenta 1600 byl jsem s urozeným a vysoce učeným panem Mistrem Markem Bydžovským z Florentinu,

toho času panem proboštem kolleje sv. Václava jinak císařské (jsouce povoláni a dožádáni od pana purkmistra a pánův staroměstských) v radě, kdež byli vyslani páni Nového a Menšího měst Pražských; a tu kázali se nám posaditi. V tom pan primas, toho času Václav Krocín z Drahobejle, začal mluviti a ztěžovati: jaká nepilnost jest v školách, že žáci se na díle toulají, lekcí že se nečtou a examina že řídko bývají; též že se na mendíčky chudé malý pozor má, co by se měli učiti, to že se hned ráno toulají a žebří, že to jindy bývalo, že jeden kumpán, který proboštem byl, vždy každodenně s mendíčky jistou hodinu ráno i po obědích měli a tak že jsou se mendíčkové něčemu naučili a tak se jim zaháleti nedopouštělo. Nyní pak že toho všeho pominuto jest, nebo majíce se učiti, že po ulicích běhají, tak to aby se opatřilo.

Druhé, že se žákovstvo po noci toulá v pláštích do šenkovních domů.

Třetí, kantoři že nenotují cantum, s žáky nezpívají, muziky v kostele že se kazí až těžko poslouchati, v to aby se nahlídlo, aby řád lepší byl.

Čtvrté, že hudby zle užívají, že i v šenkovních domích na húsle hudou.

Páté, že s malováním minucí velice se zaneprázdňují a sacrae lectiones že se nečtou, jen s minucí že se párají, bez čeho býti může.

Šesté, examina že se nedrží a tak žákovstvo zahálí, nerepetují lekcí.

Sedmé, při prošení obědů že se velký neřád děje, nebo žáci od bohatých peníze berou, a dajíc díl bakaláři o ostatek sami se dělí a požerou a chudí že hladem mrou žáčkové.

Osmé, že jest to všech práv ze tří měst Pražských snešení, aby žáci při času vánočním jen po svých osadách na koledu chodili, že více budou míti, a ne do cizích osad; a o tom že poručí kněžím, aby to na kázaní oznámili, aby i zvoníci netoliko žáci po svých osadách chodili, a tak ty věci aby pan rektor všechněm správcům školním v známost uvedl.

Na kteréžto artikule pan Marek Bydžovský z Florentinu (jsouc ode mne dožádán) v témž místě radním též ihned odpověď dal.

Na přední, aby se mendíčkové měli po ulicích toulati: toho že není od Vás dobrá zpráva dána, nýbrž na místě a pod jménem jejich že ta neposlušná čtverácká cháska po tarmarce se toulá a žebře a do školy nepřichází.

Na druhé, žákovstvo aby se mělo po noci toulati: že jsou též správcové školní ekonomí nařídili, aby žákovstvo v škole v noci zůstávalo, a o tom často se poroučí správcům školním, aby mládež v bázni drželi a svého povolání při vyučování mládeže školní pilni byli.

Na třetí: cantum že se notuje, co kterému času přináleží, a po obědě od muziky lectiones začínají.

Na čtvrté, že se v škole na húsle hraje: to je snešení pánův

literátův, kteříž jsou proto housle koupili, aby se na ně hrálo; v to že se jim sáhnouti ani zbrániti nemůže.

Na páté, že se správcové školní minucemi zaneprázdňují a celý advent s nimi stráví, to že též pravda není; nebo lekcí ranním jitrem se konají. Mezi tím, co času zbyde, že jej stráví, však ne celý advent, aby tu mohli nějaký zišček míti.

Na šesté: examina že se drží od pánův Mistrův a tak nemůž býti pravé, aby mládež školní v škole zaháleti měla.

Na sedmé, strany obědů, žeby žákovstvo peníze bráti mělo od bohatších: o tom že se docela nic neví aniž kdy o tom ztěžováno bylo, nýbrž dosti skrovné obědy se dělají a chudé žákovstvo dosti se hladem namře, a nic méně jakž v chrámu Páně při zpívání, i snášením zimy při zpívání pobožných písniček, tak také i v škole své povinnosti vykonávají.

Na osmé, co se pak koledy vánoční dotýče, ta že se žákovstvu zapovídá: jest věc velmi těžká a neobyčejná. Nebo co jsou dobré paměti předkové naši dobrým oumyslem a zdravým uvážením nařídili, toho že se nyní ruší jest divné a na zkrácení veliké jak mládeže školní, tak i mendíčkův nejmenších, kteříž se k dobrým lidem utíkají a od nich taková dobrodiní přijímají; rovně jako na onen čas, když mládenci školní od předkův našich, dobré paměti, dobrodiní přijímali, jakž jiných takž týchž časův rostly školy, rostla mládež, rostla akademie, rostly obce; nebo promovováni byli mládenci do kollejí, do škol, do obcí na písařství a k jiným povinnostem městským. A tak byla láska, svornost a dobré srozumění. Církev boží rostla a pocta boží v chrámě Páně se vykonávala. Nyní pak, co předkové naši ustanovili, to že se boří s velikou všeho dobrého újmou, což jest s velkým podivením. A poněvadž se dobrodiní umenšují budou se umenšovati školy, když mládeže nebude, nebudou studiosi, nebudou také rectores scholarum, ba ani správcové církevní a tak i chrámy Páně i chvály boží hynouti budou.

Na tento poslední artikul když tak pan Mistr Marek z Florentinu dosti podstatně promlouval, k tomu přišlo, když pan primas taky mluvil, že to na počet větší pánův Mistrův vzneseme. On dal takovou odpověď, že jest ode vších třech měst conclusum. O čemž o všem jsme pánům Mistrům na zejtří relací učinili.

---

102. Správcové škol pražských prosebně žádají rektora a Mistry učení pražského za zastání, aby žákovstvo zachováno bylo při dosavádním způsobu koledy.

1600, 16. prosince.

Vysoce urozeným pánům Mistrům slavného učení pražského, J. M. panu rektorovi a radě, pánům otcům, preceptorům a ochrancům našim laskavě příznivým, Jich Milostem.

V. M. vysoce učení páni Mistři slavného učení pražského, pane rektore a páni consiliarii! Od pána Buoha zdraví výborného, požehnání hojného na všech věcech, kteréž pro obecní dobré vésti ráčíte, V. M. žádati nepřestáváme. V dobré vědomosti pozůstává, kterak od předkův našich dobrým a pobožným nařízeno oumyslem od mnoha množství let, aby při památce výroční narození pána Krista žákovstvo škol pražských, zpěvem svým na slavnost tu pamatujíc, obyvatele všech tří měst Pražských zpěvy svými navštěvovali a od nich jakých takých dobrodiní z lásky křesťanské prokázaných docházeli.*) A v pravdě takový

*) *Města Pražská jen obmezila koledu, v mnohých však městech venkovských koledy na ten čas již složeny byly. Vzácným dokladem, že nejeden venkovský správce školní předstihl Mistry, správce škol pražských, jest supplikace Davida Originesa, kteráž l. 1596 podána byla obecním starším města Jaroměře, kterouž čteme v tato slova:* „V. M. zdraví dobrého a při vyřizování věcí obecních pomoci pána Boha svrchovaného a v domácích požehnání božského hojného i jiného všeho nejlepšího od pána Buoha modlitbou svou žádati nepřestávám. Ač není pochybné, než že předkové naši nějaké sou toho příčiny jmíti předešle musili, že jsou ustanovili, aby při slavnosti Všech svatých a jiných determinovaných památkách žákovstvo na koledy chodilo: však poněvadž časové se mění a lidé a jiné věci v nich a nyní tato léta velice sou rozdílná od let předkův našich, na to ohlídnouti se sluší, všeckali předkův ustanovení časův těchto všech těžkostí plných při svém způsobu zůstavena býti mají, čili reformování aneb obnovení z příčin slušných potřebují. Nebo nikam se nikdá od ustanovení předkův neuchylovati, nic jiného není, než jakoby člověk postavě se na jednom místě, z něho se potom nikdá nikam nehýbal, a zvláště, poněvadž i potomci jisté příčiny položiti toho mohou, proč nařízení starších svých k změnění přivozují, jako i já teď, pročby od starodávna nařízené koledy časův těchto spravedlivě složeny býti měly, přednáším toho a kladu Vašim M. v krátkých slovích příčiny tyto:

Předně a nejprvé, ujmu cti a chval božských, nebo žákovstvo chodíc podle obyčeje toho starobylého v neděli Páně na koledu mnohdykráte k zpívání nešporu dostačiti nemůže, tak že služebnost ta Páně a slova buožího kázání za tou příčinou někdy vypuštěno bývá.

Druhé, zameškání mládeže a času jejího maření, nebo den, dva někdy více toulajíc se, všední dni po koledě stráviti musí.

Třetí, ourazové z hryzení od psův a jiné zlé příhody, které se pacholatům na koledu chodícím přihážívají.

Čtvrté, naříkání na nynější veliké obtížnosti a prvé nebývalé daně, tak že mnohdykráte v sedmi, v osmi i víceji domích nic koledy nevezmou, ale místo koledy u některých je i ulají, a někdoby rád z srdce dal i nebohý člověk, i nemá co.

Páté, velká nerovnost a nesrovnání v té věci, tak že někteří, jako v městě a na předměstích koledu dávají a někteří, jako v vesnicích, toho prázdni sou.

Šesté, příkladové jiných obcí, nebo již téměř všudy takové koledy složeny jsou.

Sedmé, vůle jistá mnohých pánův sousedův, kteříby, aby se takové koledy složily, vděčni toho byli.

Předneslt jsem před V. M. v krátkých slovích příčiny, pro kteréby časův těchto ty toulavé koledy spravedlivě složeny býti jměly, kteréž abyste v své uvážení vzíti a místo takových koled správcům školním za práci jich, kterou v kostele a v škole každodenně vedou, jisté salarium nyní i na časy budoucí laskavě nařídíti ráčili.

Dále i toho jsem pomíjeti nemohl, co se vaření obědův dotýče, zprávu mi toho učinili páter a dieš: že u některých pánův sousedův zřídka, u některých nikdá, u některých pak dosti začasté obědové se žákovstvu vaří. Ač v pravdě jest tak, že sou nyní na lidech veliké těžkosti, tak že mnozí sami s sebou mají dosti činiti, nic méně však V. M. uctivě žádám, že pánův sousedův, u kterých by tak žákovstvu nerádi obědův vařívali, napomenouti ráčíte, aby když svrchu dotčení páter a dieš

pobožný obyčej od předků našich vždycky velice vážen a držán byl, tak jsou sobě v ničem jiném víceji nezakládali libosti, jako v tom,

---

k nim přijdou a u nich vaření obědů žádati budou, k nim se laskavě ukazovali, aby se tak žákovstvo, které by cti a chvály božské i jiné modlitby v chrámě Páně dle povinnosti své vykonávalo, sustentovati aneb vychování své jmíti mohlo. V těchto i v jiných příčinách V. M. jak sám sebe, tak školu svou poručena činím, a aby toto mé přednešení od V. M. v dobré obráceno bylo, s náležitou uctivostí žádám. Nebeský pán Bůh pro syna svého milého Krista pána rač V. M. i vší této obci, vlasti mé milé, všecko dobré dáti a ji těchto obtížných časův v své ochraně vždycky jmíti. Datum ex aedibus scholasticis dominica 18. post festum s. Trinitatis anno oc 96.

Jaké by pak platy oficiálům školním za složení ko'ed dány býti měly, podal 5. listopadu t. r.

Všemohúcí věčný pán Bůh pro syna svého milého Krista pána rač Vás, J. M. C. pane rychtáři, pane purkmistře a páni zdravím dobrým dařiti, těchto zarmoucených časův všecko potěšitedlné dáti, toho i jiného všeho nejlepšího V. M. od pána Boha modlitbou svou věrně žádati nepřestávám. Jakož jsem v neděli osmnáctou po sv. Trojici V. M. v opisu odeslal příčiny, pro kteréby koledy oficiálské těchto velice obtížných časův složeny býti měly, tak i nyní v spisu tomto, podle mého uvážení, coby a jak za ty koledy nyní i budoucně dáváno býti mělo, V. M. v známost uvésti nepomíjím.

Nejprvé, vidělo mi se za slušné, abych, jacíby poplatkové byli, V. M. netajil, kteříž jsou tito: jako šest kop miš., které se mně a kantorovi o Suchých dnech dávají; item, čtvery Suché dni; item, sedm koled; item, troje jarmarkáles, troje dušičkáles, dvoje montáles, kretáles, hromničkáles, masopustáles a sobotáles.

Druhé, co se těch sedmi koled dotýče, té (jakž rejstřík můj ukazuje) bývá někdy dvanácte, někdy třinácte, někdy čtrnácte kop miš. i víceji. Jarmarkáles pak a těch jiných běžnějších accidencí (krom sobotáles) vybírává se dvadcet grošů bílých a více.

Třetí, poněvadž pak troje jarmarkáles a tato jiná accidencia tak mnohdykráte zhusta bývají, že jedno na druhé přichází a lidé častými vejbírkami obtěžováni jsouce na nás naříkají, vidí mi se za slušné, aby podle koled i taková accidencialia složena byla, a lidem zvláště potřebným v tyto nynější veliké obtížnosti tudy polehčení se stalo.

Čtvrté, co se platu za koledy dotýče, z příčin slušných nechtěl bych se a nechci k tomu přimlouvati, aby za zimního toliko půl léta ouhrnkem vycházeti měl, jako v některých obcích, ale aby se i těmi šesti kopami, které o Suchých dnech vycházejí, takto platilo; v čemž, naději se, že ani na vlast svou skrácení neuvedu, ani svědomí svého neobtížím. Nebo mně netoliko na věc přítomnou, ale i na budoucí v příčině této ohlídati se sluší. Správci školnímu aby se na kvartál dávalo tři kopy míšenské, a kantorovi 2 kopě míšenské, tak aby na správce školního a kantora vycházelo do roka dvaceti kop miš. však i těch 6 kop, které se nám již dávají, koledy všecky i ta nahoře dotčená accidencialia v to pojímajíc.

Páté, a poněvadž po těch 9 let, která sem s pomocí pána Buoha při školní správě strávil, spolu s kantory svými třetího pomocníka succentora na svůj groš sem choval, o čemž dobrou vědomost jmíti ráčíte, a pro rozhojnění z požehnání božího mládeže bez něho bezelstně býti nemůže: V. M. s náležitou uctivostí žádám, že i succentorovi o jistý provision pomysliti ráčíte, tak aby, jak nyní tak i budoucně, succentor chován býti mohl, jemuž aby tolikéž jedna kopa míšenská každého kvartálu podle nás vycházela za spravedlivé mi se vidí. A poněvadž collatores školy býti a v příčině této, jakby se V. M. vidělo, učiniti moc jmíti ráčíte, V. M. snažně žádám, že tuto věc tak před sebe vzíti a o ní, aby na obé straně dobře bylo, tak dispensírovati ráčíte. Co tuto v příčině této pro čest a chválu boží pro dobré mládeže a rozšíření umění literního od V. M. učiněn o bude, nebeský pán Bůh ráčí to svým božským požehnáním V. M. i této slavné obci, vlasti mé milé, vrchovatě a hojně vynahraditi, začež božské milosti modlitbami našimi žádati povinnost naše bude. V příčině této i v každé jiné jak školu svou, tak sobě samého V. M. poručeného činím. Nebeský pán Bůh rač V. M. dáti dobře se ms vždycky. Actum 5 Novembris anno oc 96. (M. S. v archivu města Jaroměře.)

aby v klidu doma zůstávajíce, k sobě žákovstvo očekávajíce o narození syna božího zpěvy s veselou mysli prozpěvovati slyšeli; kteréžto žákovstvo dle možnosti své dobrodiní svým fedrovali. Takového pobožného způsobu a libezného velikomocný a heroický pán císař Ferdinand, dobré a svaté paměti, velice jest sobě vážil; nebo o něm se to nachází a toho svědkové ještě živi jsou, že všecko žákovstvo pod J. M. pokoj se jest scházívalo a s těmi svými pobožnými písněmi vyskytovalo a od J. M. dobrodiní hojných docházívalo. Pomíjíme tuto mlčením jednoho knížete bavorského, kterýž v Menším městě Pražském dlouhý čas trvaje netoliko od jedné fary žákovstvo, ale také od jiných všech k sobě dobromyslně a přívětivě pouštíval a jedno každé z nich dobrotivě obdaroval. Jistě těchto slavných potentátův i jiným vyššího a nižšího stavu následovati by náleželo.

Nyní však takoví časové nastali, že ten obyčej od předkův našich, jak předoznámen jest, dobrým oumyslem nařízený a velice vážený pomaly se snižuje a stenčuje a spisem obecným se obvozuje; ještoby spravedlivěji náleželo, aby takový obyčej raději fedrován a porovnán byl, poněvadž žádnému ku překážce není a býti nemůže. Protož V. M., pane rektore a páni consiliarii, my všickni rectores škol pražských k V. M. se utíkáme snažně žádajíce, že žákovstvo naše, kterémuž se zbraňuje a zapovídá, aby do cizích far na koledu nechodilo, zastati a ochrániti ráčíte, tak aby ten obyčej předešlý od předkův našich nařízený v své podstatě a řádu vždy ještě až posavád zůstávati a trvati mohl; nebo kdyby se od někoho nyní opustilo, strach aby po prstu i celá ruka zhynouti nemusela a žákovstvo tudy pro neopatření ze škol nám rozplašeno nebylo. V tom se ve všem V. M. s žákovstvem naším škol pražských poručeny činíme a žádáme prosebně, že v té spravedlivé příčině od žákovstva našeho ochránění a opatření svého odjímati neráčíte; jakož jiné naděje k V. M. nejsme nežli té, že žákovstvo naše, jakž na vrchnost náleží, zastati a nás i je laskavou odpovědí časně spraviti ráčíte. S tím V. M. v milostivou ochranu pána Boha poručené činíme

poslušně povolní *správcové škol pražských.*

---

103. Usnešení Mistrův učení pražského, jak má naloženo býti s žádostí správcův škol pražských v příčině zachovávání dosavádního způsobu koledy.

1600, 20. prosince.

V outerý po památce Moudrosti boží 1600 uvažována suplikací správcův škol pražských o koledu vánoční žákovskou, aby do osad jiných nechodili, tak jakož táž suplikací v listu poznamenána jest. Conclusum in praesentia omnium dominorum Magistrorum*) aby dva páni Mistři voleni byli, kteříby s takovou suplikací k panu administratorovi

*) Usnešeno za přítomnosti všech pánův Mistrův.

došli a jeho pozdravili jménem rektora universitatis a pánův Mistrův a od něho, suplikací mu podajíc, rady žádali, coby s takovou věcí činiti měli. I voleni k tomu byli pan M. Trojan Nigellus Heřmanoměstský z Oskořína a pan M. Martin Bacháček Nauměřický z Nauměřic; ale odpověď nebyla dána toho dne od nich, až druhého dne, to jest v středu před památkou svatého Tomáše, okolo hodin málo před 18. poslal ke mně pan M. Martin Bacháček, co mají dělati (po jednom mládenci jménem Janovi), poněvadž jsou páni konsistoriáni pospolu, abych tam šel nebo mají tam sami jíti; zkázal jsem jim tak, aby vedle rady pana administrátora učinili. Co se pak tu dále jednalo, není o tom tu potřebí dáleji psáti.

---

104. Zápis probošta kolleje Karlovy o rozdělení dialektiky M. Petra Kodicilla do škol městských.

1601, 16. ledna.

Snešeno obecně, aby jeden každý z pánův Mistrů padesáte exemplářů dialektiky pana M. Petra Kodicilla k sobě vzal a do škol v městech aby rozděleny byly proti jisté zaplatě. *)

---

105. Rektor a všecken senát učení pražského žádají na sněmu shromážděné stavy království Českého za přímluvu k císaři, aby berně na jeden rok osvobozeni byli za příčinou oprav kolleje císaře Karla IV., kteréž nemalého nákladu vyžadovati budou.

1601, 3. února.

V. M. urozený pane, pane, urození páni, urození a stateční páni rytíři, slovutné a vzácné poctivosti páni Pražané a páni z měst vyslaní, všickni tři stavové při tomto sněmu pospolu nyní shromáždění, páni nám milostivé, laskavě a dobrotivě příznivi. Z veliké a nevyhnutedlné potřeby k V. M., jakožto k pánům ochrancům po panu Bohu všemohoucím a J. M. C., panu, panu nás všech nejmilostivějším, akademie pražské

*) Kodicill Petr z Tulechova nar. 1533 v Sedlčanech. L. 1560 stal se Mistrem svobodných umění a profesorem na universitě. Po osm let byl rektorem učení pražského. Staral se o to, aby lepší řád uveden byl na universitě. L. 1586 vydal k pobídnutí městské rady Starého a Nového měst Pražských „Řád školní." Vedle toho sepsal didaktický spis „Praecepta dialectices." Mimo to „modlitby, písně, noviny o všelijakých podivných kometách" a od r. 1563 „minuce" vydával. A poněvadž vydávání „minucí bylo velmi výnosné, získal si od císaře výsadu, aby mimo něho žádný jiný minuci nevydával. Povídalo, psalo se, že privilej takovou vykoupil si Jidášským penízem: vypustiv svátek M. J. Husi a M. Jeronýma z kalendáře roku 1585. Tehdy zpívána po ulicích Pražských i jinde písnička potupná: „Stal se Čechům posměšný kus, vyletěla jim z Prahy hus, prodal ji Mistr Kodicillus." Teprv l. 1588 zaznamenal Husa a Jeronýma opět jako svatého. Zemřel 1589. (Viz „Rukověť k dějinám lit. české" od J. Jirečka.)

s našim předním se utíkajíce v známost uvozujeme: kterak kolleje universitatis učení pražského velmi hrubě scházejí a nemalého ale velikého i spěšného opatření a nákladu potřebují, jak na vychování chudých a potřebných studiosův, v něm pro zachování učení mládeže a tak obecního dobrého pracujících, tak i na bezelstnou správu stavení velmi chatrného a v tolika prodloužených letech sešlého, zvláště pak kollej císaře Karla Čtvrtého, jinak Velika, jakožto přední mezi jinými na zdech, pokojích, sklepích velice nebezpečně schází. Majíce my sami dosti skrovné na vychování nás ze vsi vycházející důchody, z nichž každého roku mnoho kop grošův, nechtíce aby dokonce místy klesnouti měly, s nemalým ublížením této drahá léta a těžká za poddané berni dávati a na opravu nakládati musíme; ještoť tíž důchodové k vychování našemu nemohou vystačovati, nad to pak na stavení z nich nakládati jest nemožné, z čehož naší nemožnosti milostivé a laskavé, jak bychom k takovým opravám a stavením nikoli postačiti nemohli, porozuměti ráčíte. A poněvadž se tu učení pražského starožitného, obecného dobrého a zachování neposledního klenotu tohoto království Českého, J. M. C., Vašich M. dotýče, v čemž my obávajíce se, kdyby co při též kolleji předné a jiných k zkáze přijíti (čehož pán Bůh uchovati rač) mělo, abychom nějaké od J. M. C. i V. M. domluvy neměli, pamatujíce na povinnosti naše, kteréž jsme k zachování obecného dobrého učinili: protož se k V. M. se vší uctivosti pokornou utíkáme a za to V. M. pro čest a slávu jména pána Buoha všemohoucího zachování, též rozmnožení obecného dobrého uctivě a pokorně žádáme, že příkladem dobré a svaté paměti V. M. pánův předkův, kteřížto obzvláštní lásku k učení pražskému měli a jemu fedruňk rádi činili, tolikéž kráčeti a nás v něm trvající v své laskavé ochraně míti a k takovým opravám a stavení pomoc učiniti, nás v tom fedrovati a k J. M. C. pánu, panu nás všech nejmilostivějšímu, svou laskavou přímluvu učiniti ráčíte, aby J. M. C. příkladem svaté a slavné paměti císaře Ferdinanda, uherského a českého krále, pána, pana děda svého nejmilejšího, kterýž na onen čas, když berně vedle šacuňku sbírána a dávána byla, na přímluvu dobré paměti předkův V. M. učení pražskému jest milostivě a dobrotivě takové berně prominouti ráčil, aby tolikéž na budoucí tento rok svolené berně nám milostivě a laskavě na opravu a stavení často psaných kollejí, zvláště pak kolleje císaře Karla Čtvrtého, otce vlasti, darovati a prominouti ráčil. Jsouce my té snažné naděje, že J. M. C. jakožto král český, rozmnožitel všeho dobrého, jakož jest pod ta všecka léta království svého naším milostivým pánem býti, nás i učení pražského v své milostivé ochraně míti ráčil, vzhlédnouce na V. M. přímluvu potom i na tuto naši poníženou prosbu a též často psaných kollejí nevyhnutedlnou potřebu k nám se milostivě nakloniti a dotčené berně k takovým našim obecným potřebám darovati a propustiti ráčil; a my zase V. M. jakžkoli našimi nedostatečnými službami toho se odsluhovati nepominem, při tom pána Boha žádajíce, aby V. M. v tomto jednání sněmovním svou milostí přítomen býti, též za mnoha, prodloužená léta dobrého zdraví popříti a svým božským po-

žehnáním V. M. předcházeti a ve všem dobrém rozmnožiti ráčil. V čemž se ve všem k laskavé ochraně V. M. poručena činíme.

V. M. v službách hotoví

rektor, děkan, probošt a Mistři, proffessores academiae učení pražského.

---

106. Mistři učení pražského žalují purkmistru a radě Starého města Pražského na výtržnosti učiněné od žáků jesuitských a žádají za přetržení takového zlého.

1601, 26. března.

Slovutné a mnoho vzáctné poctivosti pánům purkmistru a radě Starého města Pražského, pánům ochrancím a přátelům našim milým.

Službu svú oc. Vedle toho V. M. tajiti nemůžeme, co jest se nyní minulou středu od některých studiosů ex collegio Societatis Jesu přitrefilo, jichžto do třídceti osob na větším díle se zbraněmi do Veliké kolleje, jinak císaře Karla Čtvrtého, in auditorium, když se disputací secundum leges et consuetudinem*) bacalaureorum držela, přišlo a tu všelijaké zoumyslné příčiny od nich k nějakému nedorozumění a bezpotřebním nevolem i všelijakému potýkání se podávaly. Což někteří z našich, kteříž tehdáž přítomni byli a toho doslýchali, je v tom přátelsky napomínali a žádali, aby, pokudžby se jim vidělo při takové disputací přítomnými býti a poslouchati, v tom se pokojně, zvláště v místě výsadním, tak chovali, kordův i jiných zbraní, s kterými se dosti potřásali, na ten čas na straně zanechali, ani že sobě dokonce nic nedovedou, raději se v tom náležitě spokojili. Ale oni vida, an se jim po vůli neděje a předsevzetí jejich všechněm překážka se děje, s hněvem z téhož auditorium vycházejíce, pohrůžku — zdvihše dva prsty — pod závazkem činili, že kohokoliv buď z kolleje anebo z škol našich potkají, tu se mstíti chtějí. Jakož pak ihned toho skutkem dovedli, že intimací přivěšenou na dvéřích dotčené Veliké kolleje sňali, roztrhali, pošlapali, ještto toho pod řádem a právem činiti tak všetečné jim ani žádnému nenáleželo a nenáleží. K tomu také téhož dne, když jsou se někteří z nich před večerem s jedním studiosem akademie naší potkali, na něho se nutkati, jej býti chtěli a snad i skutkem mínili to vykonati, kdyby osob některých, ježto se jim dobře opříti mohly, tehdáž tu přítomných nebylo. Nad to výš i tento pátek minulý, když jsou podruhé do kolleje Veliké na disputací přišli a do auditorium vcházeti měli, byli jsou od pedella, služebníka universitatis učení pražského, napomenuti, aby více do místa pokojného zvláště in auditorium nechodili, hned in continenti zpurně za odpověď dali: Když nám s kordy choditi bráníte, budem choditi s ručnicemi.**) A poněvadž se tomu rozuměti

*) Vedle řádu a obyčeje bakalářů.

**) Když Petr Canisius, jenž 1553 biskupství Vídeňské spravoval a r. 1555 do Prahy přibyl (aby místo pro kollej jezovitskou vyhledal), poslal některé přednější

nemůže, co oni tím obmýšlejí, mnohem méněji nám na to se dívati, nad to slušně mlčením toho pominouti a snášeti nenáleží, obávajíce se toho, aby z takových dosti opovážlivých příčin a pohrůžek něco horšího nepošlo a taková jiskřička někdy k horšímu příčiny nedala, zvláště k přísným zápovědem a mandátům od J. M. C. vyšlým a skrze herolty J. M. C. vůbec vyhlášeným a publikovaným, co se takového podávání příčin k oučincím a pozdvižení lidu obecného k zbouření dotýče, zření majíce: protož k V. M. jakožto od J. M. C., pána, pána nás všech nejmilostivějšího, vrchnosti představené i všeho dobrého, obzvláštně pak v těchto slavných obcech Pražských, pánům ochrancům a patronům našim milým se utíkajíce, s náležitou uctivostí žádáme, aby takové k nebezpečenství se schylující příčiny se přetrhnouti a časně zastaviti, vedle toho jak studiosi academiae i školní mládež zde v městech Pražských tak i oni sami, každý in sua jurisdictione, v dobrém pokoji zůstávati mohli, k tomu laskavě se nakloniti a v laskavé, v dostatečné uvážení své to vziti ráčíte, kudy a jakým způsobem, jakož o tom žádné pochybnosti nemáme, že ten takový náležitý a mírný prostředek mezi sebou dobře najíti ráčíte, to takové budoucí zlé, čehož pán Bůh uchovati rač, čemuž také od nás ani od našich žádná příčina dána býti nemá, k přetržení přijíti by mohlo. Jsouce k V. M. té důvěrné naděje, že nás i akademii naši v své laskavé ochraně mající sobě poručené míti ráčíte, odpovědi od V. M. očekáváme. S tím pánu Bohu všemohoucímu V. M. poručena činíme.

Datum v kolleji Veliké v Starém městě Pražském v pondělí na zejtří zvěstování panny Marie léta 1601.

---

107. Purkmistr a rada města Hradce nad Labem žádají M. Jana Bystřického, rektora učení pražského, poněvadž přední správce jich se oženil a od správy školní odpuštění vzal, místo jeho pak kollega jeho zastoupil, aby za pomocníka Jan Vorlický mu přidán byl.

1601, 31. března.

Službu svú oc. Není bezpochyby V. M. tejno, že poctivý pan Jan Tobolecius, na onen čas přední správce školy naší, stav svůj proměnil a odpuštění od práce školní vzal. I dožádali jsme se kollegy jeho, poctivého pana Jakuba Hrabea, aby on místo jeho zastoupil; což on učiniti připověděl. A aby mládež hojnějším učením opatřena

---

jezovitům oddané osoby k vážnějším měšťanům pražským se vzkázáním: že členové Tovaryšstva Ježíšova nepřijdou do Prahy s tím úmyslem, aby lid podněcovali a obecný pokoj rušili, ale aby děti Pražanů v nejlepších obyčejích cvičili. . . . A spisovatel „pamětí kolleje jezovitské u sv. Klimenta v Praze" vychvaluje mravnost a pobožnost žáků jezovitské školy, kteříž napomínáním a poučováním učitelů ke cnostem byli vedeni. „Nebyloť prý větší mravnosti a nevinnosti jako při mládenečcích těchto." Jak se to vše v budoucnosti šťastně dařilo, srovnej s českou historií 17. a 18. století i s touto nad čáru uvedenou ztížností. (Obšírnější zprávy viz v Časopise českého musea z r. 1844 od V. V. Tomka.)

byla, chceme mu druhého dobrého mládence přidaného míti; a poněvadž dává hlas na nějakého pana Jana Vorlického Polického a rád by ho při sobě měl, V. M. žádáme, že ho nám za druhého pomocníka od dne sv. Jiří nejprv příštího podati a konfirmovati ráčíte. O čemž mu také příležitě píšeme; a což k této naší žádosti učiniti ráčíte, toho se V. M. odsluhovati budem. A co za konfirmací býti míti bude, toho po vyslaných našich těchto dnův odeslati nepomineme. Odpovědi žádáme. S tím oc.

Datum v městě Hradci nad Labem v sobotu po Středopostí léta 1601.*)

Purkmistr a rada města Hradce nad Labem.

---

*108. Krištofor Kruciger z markrabství Moravského oznamuje latině psaným listem rektoru a Mistrům učení pražského, poněvadž pro náboženství Kristovo ze země jest vypovědin a vždy větší a větši mu nastává a hrozí nebezpečenství života, tudíž žádným místem jako pedagog opatřen býti nemůže, že již vlast svou s nemalou bolestí opustiti a někam do neznámých končin odebrati se musí, kde by studiemi v bezpeči se vzdělávati, jiným prospivati a víru svou zachovati mohl. Však aby takovou cestu mohl nastoupiti, (když jinák již býti nemůže a v Čechách ani chvíli životem není bezpečen, neboť v Brodě Německém dva jezovité po něm ve škole pátrali) prosí, aby senát universi pražské dal jemu do světa list na poručenou a pomoc na cestu. (Mistři učení pražského chtěli ho jako preceptora s některým šlechticem poslati do Němec, poněvadž však nebylo nic příhodného dalo mu 5 profesorů po 2 kopách a v průvodním listu nazvali jej „mužem vzáctným, vysoce učeným, srdce i ducha ušlechtilého a života bez poškvrny.“ **)*

1601, 9. dubna.

---

*) Listem ze dne 3. dubna 1601 potvrdil M. Bystřický z Bochova správcem školy Hradecké Jak. Hrabea a také J. Vorlického za pomocníka na školu jim dodal.

**) Jednota „bratří českých.“ (k níž nahoře jmenovaný Kruciger také náležel) ačkoliv nejčistěji hlásala slovo syna božího, doznávala od svého založení (od druhé polovice 15. století) až do konečného v království Českém vyhubení skoro stálého pronásledování, vyhánění, vězení a i mučení. Zvláště pod Ferdinandem I. krutě byla utiskována. Žalostivý rok 1547 byl „bratřím“ těžkým křížem. Když Ferdinand I. t. r. po pokoření evangelických knížat německých, zvláště však kurfiršta saského, s vítěznými vojsky do Čech vtrhl a Prahu opanoval, přísný držel soud nad těmi, kteříž (prý) lid bouřili proti králi a toho byli příčinou, že stavové na sněmu shromáždění vojsko do pole králi na pomoc nevyslali. Nejvíce rozhněval se král na „jednotu bratří českých“, kteráž křivými žalobami udána byla jako první podněcovatelka stavovského odporu českého. Vedle jiných trestů vypovědíni „Bratří“ z patera panství ze země. I vytáhli třemi houfy (počtem 1000 duší) z vlasti své. Ubírali se do Polsky, Pozuaně, kamž také dne 25. června 1548 šťastně přibyli. Vlídného dostalo se jim přijetí, byli jako ve vlasti své. Nejen slovanská pohostinnost, soucit s nešťastnými osudy bratrského národa, vzpomínky na přátelské styky království Českého s Polskou a vzácní někteří hodnostáři světští, kteříž horlivými byli příznivci reformací náboženské, byli příčinou, že Poláci

109. Kněz Martin Dentulín z Turtelštejna, farář v Dobrovici, žádá na místě kolátora svého rektora učení pražského, aby na novou školu, kterouž pan Henyk z Valdštejna v Dobrovici založiti míní, předního oficiála školního a dva mládenečky zpěváky zaopatřil.

1601, 13. dubna.

Službu svú vzkazuji &c. J. M. vysoce urozený pán, pan Henyk z Valdštejna a na Dobrovici &c*) pan kolátor můj, maje oumysl na

---

k Čechům z vlasti pro náboženství vyhnaným tak přátelsky se měli, jakoby mezi nimi zrodilí byli, mnohem více přispělo, napomáhalo k tomu „husitství" někdy v Polsce dost rozšířené (studenty z universi pražské, kdež Hus byl děkanem a polskou královnou Hedvikou, sestrou krále Václava IV., zvláštní kollej léta 1397 pro studenty národa polského a litevského založena byla, družinou a čeledí Korybutovou, obchodníky atd.), jež do té doby nebylo vykořeněno. Na sjezdu v Kurníku velmi četně navštíveném (sešlo se na 4000 osob) na začátku měsíce července 1548 ohlásila se šlechta polská, že jednati bude při králi, aby Čechům byl dán byt po vší Polště, kdež by se jim koli líbilo; někteří zemané na každý den k Čechům přicházeli a za to jich prosili, aby v jich městečkách obydlí sobě vyhledali, jiní všelijakými svobodami nově přibylým osadníkům zavazovati a zapisovati se chtěli; po městech a městečkách biřicové volali z rozkázání panského, aby žádný „bratřím" Čechům nepřekážel v městě ani za městem pod pokutou 40 hřiven polských; purkmistr, „páni" a měšťané v městě Poznani žádali Čechův, „aby se z Poznani nikam nestěhovali a nehýbali, neboť kdyby jich tu nepřijali a z města pustili, žeby jich pán Bůh bez pomsty nenechal, poněvadž nadarmo Bůh jich k nim neposlal, ano i vyslané ku králi vypravili, aby jim bytu u nich přáno bylo; mouku, maso, pivo, peníze jim posílali, chudší do svých dvorův, domů brali, ve všem je fedrovali: však biskup poznaňský B. Izbiński, na něhož i jiné katolické kněží zemanstvo i částečně lid byl zanevřel, vida, že takovými nezvanými hosty jeho moc duchovní by byla ohrožena, vymohl na králi Zikmundu Augustovi mandát, aby čeští „bratří" ihned z Velkého Polska se vystěhovali. Odebrali se do Toruně v královkém Prusku, kdež stejně vlídně byli přijati. Pobyli tam několik jen měsícův. Přízeň, přátelská náchylnost, jakouž obyvatelstvo projevovalo vyhnaným „kacířům" Čechům, byla však trnem katolickému kněžstvu, kteréž poznávati počalo, žeby i domorodci jich brzy snad vyměniti mohli víru katolickou za českou husitskou; a za tou také příčinou vyprosili na jmenovaném králi Zikmundovi, aby i z královského Pruska vyhnáni byli. Vystěhovali se do Královce v knížetství Pruském, kdež biskup Pavel Sperat Pomezánský je uvítal. Kníže pruský Albrecht dovolil, aby v zemi jeho se usadili, však s tou výminkou, jestliže „pro víru Kristovu vyhnaní Čechové" s Prusy v náboženství se srovnávají. Za tou příčinou podrobiti se museli t. l. 1548 před Vánocí výslechům, aby počet ze své víry podali. A když takový „examen" odbyt byl, sepsána l. 1549, 19. března na Ostrově Marie jinak v Kvizině „k rozkázání knížete Albrechta staršího, markrabí Brandenburského a pruského knížete, ustanovení církevní v 21 artikulích o exulantích českých přišlých do Prus ze země České skrze biskupy Jiříka z Polenth, biskupa Sumlantského a Pavla Sperata, biskupa Pomezánského.

XIX-té pak ustanovení praví: „Také chcem, aby Čechové svých latinských škol užívali, nýbrž za spravedlivé a za potřebné usuzujeme, aby Čechové ty, kteréž potomně chtí za své církevní služebníky a kazatele a za předložené svému lidu míti, aby je latinskému jazyku vyučovati dali. Protož pečovati budou o to, aby netoliko české knihy čísti uměli, ale i jiných učitelů křesťanských knihy a spisy.

*) Henyk z Valdštejna na Dobrovici a Křinci studoval na universitě Vitemberské. L. 1606 byl hejtmanem kraje Boleslavského. L. 1610 zařídil tiskárnu v Dobrovici, kdež některé své literní práce vytisknouti dal. Po bitvě Bělohorské byly statky jeho skonfiskovány; Henyk z V. i s ženou svou uprchnul a l. 1627 otráveni byvše v Míšni zemřeli. (Viz „Rukověť k děj. lit. české.")

gruntech svých umění literní vyzdvihnouti a školu svobodného umění v městě Doubravici třími oficiály hodnými osaditi, ráčil jest mi poručiti k Vám o jednoho předního oficiála, kterýžby byl kantor a basista dobrý a kterýžby, nad jinými dvěma přednost maje, kůr kostelní náležitou muzi-

odkudžby lépe písmům svatým rozuměti a je vykládati i rozsuzovati mohli, a sumou k pravým pramenům v svém vlastním jazyku pošlým příhodně se utíkali." (M. S. v knihovně hrabat Schaffgotschů ve Varmbrunnu, „list jednoho z Litomyšlských z Poznaně" přepisem v archivu zemském a Jos. Lukaszewicze „O kościołach Braci czeskich w Polsce.")

Hned po příchodu Čechův do Prus i později procházeli přímluvní listové od „bratří starších" v Čechách i na Moravě za „ty ubohé lidi vypověděné", na kteréž biskup Pavel Sperat odpověděl listem ze dne 18. května 1549, v kterémž přimlouvá se za tři mládence, aby jim „na učení" jíti dovoleno bylo.

Píše: „Dále bratří víte, že církev svatá mnohých pomocí potřebuje k vysvětlování a k zachování učení nebeského, jako i známosti jazykův, v nichžto učení nebeské složeno jest a jimi se vynášeti má, též rozličného umění a mnohých věcí prozřetedlnosti a obsažitedlnosti; aniž můžeme jinak dosáhnouti daru vykládání a pravého i potřebného způsobu vykládání věcí spasitedlných aneb vyrozumění věcí temných a méně známých, a tak i prozřetedlnosti v rozsuzování věcí církevních a čeho jiného jest více služebníkům církve potřebí, než toliko skrze prostředky svobodných umění, jimž se ve školách vyučují, a již samým pouhým zkušením nejednou jste tomu naučeni, jak velmi potřebná věc jest, aby biskup neb učitel potřebného umění nabyl a jazyky uměl.

Protož když jsou tito tři mládenci a bratří: Jan Rokyta, Jan Přerovský a Simeon Kocourek pro zdárnost vtipu a jiné ctnosti, mysl svou k učení svobodných umění a jazyků přiložili, ano v tom již i dobrých počátkův nabyli, žádostivi jsouce, aby potom hodnější a způsobilejší byli ku přijetí na se církevních prací a k vysvětlování písem svatých z studnice těch, v nichž jsou složena, ano i k hojnějšímu zrůstu a rozmnožení, požádali jsou nás také za to, abychom soud svůj o tom předsevzetí jejich vynesli a svědectví vydali, ano i psaní jejich k „starším" do Moravy k svému připojili a za ně se přimluvili, aby s volí a pomocí řečených starších svých tím déle v školách pobýti mohli. Protož my usoudili jsme, že tito tři mládenci Jan Rokyta, Jan Přerovský a Simeon Kocourek rozličnými dary obdařeni jsou a hodni toho, aby jim všickni dobrého přáli, poněvadž jak věk jejich a místo káže, dosti dobře jsou mezi bratřími zvedeni, vtipy také k učení mají způsobné a schopné k nabývání umění všelikých. Nad to obzvláštní milost k učení při nich jsme shledali, ano že i dobré počátky již mají i soud čistý, takže bychom jim toho přáli, aby takový vtip jejich od toho dobrého běhu odvrácen aneb obmeškán nebyl; nebo majíce tak zdárné ingenium snadně toho, čeho se jim nedostává, nabudou. A paklit tak nechají, k malému užitku jim budou nabytí počátkové, ano strach, aby to vše při nich na zmaření nepřišlo, čehož jsou prvé pracně v prodlouženém času s mnohým nákladem i prací dosáhli.

Protož my prosíme Vás bratří, všech spolu i jednoho každého obzvláště, starších i kněží v Moravě neb v Čechách, kteříž jen tomu radou neb pomocí nějakou nápomoci můžete, abyste prospěšného těchto mládenců a jejich učení hleděli, k čemuž je sám Bůh potahuje a volá, ožby jen na Vás bylo, netoliko pak abyste o tyto pečovali, ale i o všecky sbory Vaše a o jinou mládež, kteráž by se potom dobře hoditi mohla, o to pomýšlejíc a spolu se poradíc, jakby tím déle v školách mezi muži učenými se pozdržeti mohli a potřebného umění nabýti, v té naději, že nikdy toho, což jim dobrého učiníte (podle našeho soudu) litovati nebudete a že to více prospěje sborům Vašim, budeteli tyto tři ještě na učení držeti, dokudž by se lépe v umění nezmocnili, a je potom k svatému přisluhování představíte, nežli byste jich několik drahně jiných umění svobodného a jazyků neznajících k tomu postavili. Nebo jisté zkušení to ukazuje, jak velmi to barbarství a neumění církvi škodí; ano i hojné odplaty od Boha nadíti se máte. A všickni hojněji sbory Vaše milovati budou i počestněji o Vás smýšleti, a tito mládenci budou moci netoliko Vám a Vašim, ale i mnohým jiným prospěti. My, což jest na nás bylo a úřad

kou dobře spravoval a opatroval, psaní učiniti; kterémužto, že mimo expensí každodenní a accidentia k škole od pacholat případná stálého platu na každý rok po 40 kopách miš. dáno býti má. I pokudžby se tehdy v akademii Vaší způsobný člověk bakalář neb studiosus nacházel

---

náš kázal, přičinili jsme se, aby svědectví naše a poručení jich mužům učeným a dobrým ku péči jejich znamenitě jim napomocno bylo, což potom zkušení při nich ukáže." (M. S. v knihovně hrabat Schaffgotschů ve Varmbrunnu.)

Vedle zápisu synody v Prostějově na Moravě l. 1549 držané odpověděli „bratří" jmenovanému biskupovi, že více pro očistění „jednoty" narčené a široce rozvolané, jakoby zoumyslně a potupně vším školním literním uměním pohrdala, nařízeno jest, aby někteří mládenci vypraveni byli na učení, jako zejména Jan Přerovský Blahoslav a Jan Rokyta (Simeon Kocourek není v synodě jmenován.) A na to jim pomoc učiněna, totiž každému z nich 50 tolarů dáno a do Basilie vysláni. Potom Jan Benátský, Jan Lorenc a Martin Abdon do Královce, aby se v potřebách také pilných „jednotě" hoditi mohli." (Dekrety „jednoty bratrské", z nichž zmínku tuto vzali jsme, pokládají datum listu biskupa P. Sperata k bratřím českým na 18. září, což opraviti sluší na 18. května.)

Vyznání „bratří" českých přes všechno pronásledování biskupa B. Izbińského čím dále vždy více v Poznani se šířilo i mnozí „bratří" do Polsky se vracelí, kdež u mocné šlechty nalezli ochrany. Ani jmenovaného biskupa nástupce Ondřej Czarnkowski, kterýž také velice „bratří" českých nenáviděl, nedovedl rozmáhání se nového učení bratrského zastaviti. Dokladem toho jsou časté sněmy bratrské v Polště, z kterýchž podáváme neznámá usnešení o zařizování škol bratrských.

Na sněmu Krakovském, jenž držán byl l. 1573 dne 29. září a na kterýž sešli se „služebníci slova božího" bratří českých, urození páni ochrancové církví evangelických z Většího i Menšího Polska a Velikého vejvodství Litevského, Ruského, Samagitského a z jiných krajin, mezi jinými ustanoveními přijata také z Vladislavského sjezdu krajského nařízení, z nichž VI-té čte se v tato slova: „Poněvadž ta zvláštní rodičův povinnost jest, aby péči měli o své dítky v pravém a přímém náboženství, v bázni boží a pobožnosti myslí: neslušná věc jest křesťanských a evangelických lidí dítkám v nesjednocení do škol rúhačův a modlářův choditi." (MS. v knihovně hr. Schaffgotschů ve Varmbrunnu.)

Na Petrkovském sněmu obecním, jenž léta 1578 měsíce června 1., 2., 3. dne držán byl, učiněna závírka VIII-má v tato slova: „Jednohlasitý vinš jest a poznává se k vzdělání církve potřebná věc, abychom („bratří") jednu obecní školu v Polsku měli z společného nadání pánů ochrancův ustanovenou; což páni hotově učiniti slíbili z vlastních statků, nejméněji od jednoho každého sedláka jeden zlatý dávati připovídajíce." (MS. v knihovně hr. Schaffgotschů ve Varmbrunnu.)

Na Vladislavském sněmu obecném, kterýž dne 19. června 1583 zahájen byl (při kterémž přítomni byli mnozí muži slavní stavu senátorského, rytířského z krajin království Polského a vyslaní z Velikého vejvodství Litevského s vrchními biskupy, staršími a služebníky okolo osmdesáti) vedle jiných jednání, kteráž se dála mezi „bratřími" vyznání českého, augšpurského a švýcarského, učiněna také závírka: „Desáté, aby pak snázeji a šťastněji zachováno a rozšířeno mohlo býti semeno církve boží opatrování škol způsobných mládenců vychováváním a jim také v umění k vyučování nákladův udělováním, podali již dávno v té věci hotovou svou vůli páni ochrancové a předešlých časův na některých sněmích dáleji od nich zavříno jest, aby každý pán od každého svého dědiníka aneb sedláka pole majícího dal při jednom termínu jeden zlatý rýnský; aby z té sumy sebrané k užitku učících každoročně náležitými způsoby důchodové vystačovali. Protož opravdově se žádá, jakž nejvíce tímto sněmem ode všech pánův ochrancův v království a Velikém vejvodství, aby potom některé sbírky k vystavení a pomoci škol i připomenuté užitky vydávati a činiti ráčili. Spravedlivé zajisté a hodné jest, aby, kteříž z rukou pána Boha všech věcí k šafování sobě poručených mají, v tom, což by k rozšíření slávy boží přináleželo, nebyli leniví, zpozdilou a skoupou skrbností nehřešili a Boha k hněvu a pomstě nepopouzeli, a kteří měšťané církve zvláštní jsou pěstounové a v užitku posluhování Krista nabývají (což sobě někdy

(jinak sic by chtíti ráčil takového člověka v kolleji jesuitské hledati, skrze mne však z toho sražen jest), Vás žádati ráčí, že ho k ujetí správy výš oznamené školy při času sv. Jiří nejprv příštího vypraviti a pokudžby to možné bylo, ještě i před hody k nám do Dúbravice pro spravování muziky na den slavný velikonoční poslati neobmeškáte pro J. M. se k Vám přátelskou volností odměnění. A kdyby mohl týž oficiál sobě objednati a s sebou hned přivésti dva mládenečky, jednoho altistu a druhého diskantistu, pro volnější s ním muziky fedrování, i ti jistým platem obdařeni býti mají. Ačkoli prvé při té škole Dobrovické dva mládenci, kantoři dobří hodní, oba dva tenoristové zůstávají, s kterýmiž J. M. pán dobře spokojen býti ráčí, však nad ty jednoho předního J. M. chtíti míti a v takové křesťanské zámluvě, že nad tou školou i oficiály a mládenci jejími ochrannou a laskavou ruku držeti chtíti ráčí. Protož té důvěrnosti J. M. k Vám býti ráčí, že na žádost svou odpovědi náležitou spraven býti ráčí. S tím milost pána Boha rač býti s námi.

Datum na Dobrovici v pátek po neděli Smrtelné léta 1601.

Kněz Martin Dentulin z Turtelštejna, správce církve boží v Dobrovici.

---

110. Bystřický z Bochova usmířil pro nářek poctivosti Václava Zahrádku, sukcentora školy svatoštěpánské v Novém městě Pražském s Janem Hradišťským, kantorem školy u sv. Jindřicha.

1601, 18. dubna.

Obžaloval jest Václav Zahrádka Pražský, sukcentor školy svatoštěpánské v Novém městě Pražském, z nářku na poctivosti Joannem

---

Bůh skrze proroka na nich zamluvil), ano i s jinými chudšími lidmi v věci ke všem přináležející pro sebe a proti outoku pohoršení velice potřebné jednostejné břímě ať nesou; jináče v té práci nedbalí, tvrdí a nestydatí spravedlivě trestáni měli by býti kázní církevní, kterouž každý služebník bez pochlebenství na své ovečky věrně pronášeti má." (MS. v knihovně hr. Schaffgotschů ve Varmbrunnu.)

Podobně na Toruňské synodě „bratří" léta 1595 dne 21. srpna přijato za pravidlo XI. „Sbírka na vychování škol vedle Petrkovského sněmu pravidla osmého, item Vladislavského sněmu kanonu neb pravidla ode všech ochranců z vlastní jejich skříně podle svědomí jednoho každého ať se činí: aby dali od každého sedláka roli dělajícího 1 zl., jakéby pak koli grunty a panství měli; od dvořákův pak a najatých oráčův plouhův dvojnásobně, totiž 2 zl. A ty peníze při času, kterýž na nový rok druhý přichází, aby vydávali jeden každý výběrčím k tomu zřízeným a po krajích ustanoveným. Ty pak peníze mají chovány býti na jistém místě jednoho kraje, tak aby nějaký užitek z nich přicházel, o čemž obecně nařízeno bude. Ten pak obrácen bude předně na hlavní školu, potom na menší, kteréž odjinud opatření míti nemohou a na jiné potřeby církve boží. Počet pak té sbírky činěn býti má na sněmu krajském. Kdyby pak kdo z nepřítomných té sbírky dáti se zbraňoval, páni starší a služebníci každý své ovečky k té povinnosti, slávě boží a vzdělání církve pilně napomínati a vzbuzovati povinni budou.

XII. Jedna škola hlavní má ustanovena býti uprostřed království na místě příjemném; v krajích také, jakž nejpřednější budou, tak i menšími školami církve se opatřiti mají. (MS. v knihovně hr. Schaffgotschů ve Varmbrunnu.)

Hradištěnum, kantora školy sv. Jindřicha v témž Novém městě Pražském; pro kteréhož kantora jindřišského jsem hned poslal, a jak žalobu tak odpověď vyslyšev a porozuměv, že by k něčemu zlému se schylovalo, jich obou krátce jsem napomenul, aby, poněvadž zlý duch nespí a slavnost taková již nastává, raději od toho utrhání upustili a spolu se smířili, že dobrá věc jest, aby rodičův svých před takovou slavností nezarmucovali; což i jim bude k potěšení. A tak dali mi tu rozepři svou v moc, kteréž dosáhše, vyzdvihl jsem to vše, což činiti bylo mezi nimi, sbořil, zkazil a v nic obrátil, tak aby sobě žádná strana žádným způsobem toho nikda nezpomínala. Pročež jsou sobě i ruce dali a tak učiniti připověděli.

---

111. Bystřický z Bochova oznamuje knězi Martinu Dentulinovi z Turtelštejna, faráři v Dobrovici, že předního oficiála a dva pomocníky k řízení kůru a školy tam pošle.

1601, 18. dubna.

Službu svú pc. Dodáno jest mi psaní Vaše, v kterémž oznamujete, že J. M. vysoce urozený pán, pan Henyk z Valdštejna a na Dobravici, pan kolátor Váš, maje oumysl na gruntech svých svobodné literní umění vyzdvihnouti a školu svobodného umění v městě Doubravici třmi hodnými oficiály osaditi, ráčil jest Vám poručiti ke mně o jednoho předního oficiála, kterýby byl kantor a basista dobrý a kterýby, nad jinými dvěma přednost maje, kůr kostelní náležitou muzikou dobře opatroval, psaní učiniti, kterémuž že mimo expensi každodenní jistý plat J. M. dáti ráčí, tak jakž se to v psaní Vašem šíře obsahuje a zavírá. I ačkoliv již drobet pozdě psaní Vaše přišlo a mládenci neb alumni academiae nostrae jsou již do jistých míst k spravování škol podáni: však vida toho pobožné a chvalitebné J. M. páně předsevzetí a jemu odepříti (aniž slušná věc jest na odpor se postaviti) nemoha, tak, jakž nejvíc budu moci, učiním a dobrého mládence předního, kterýby tu práci na sebe přijal a jak služby buoží v chrámě Páně se svými spolupomocníky v zpívání pobožném vykonával, tak také i školu sobě poručenou spravoval, dítky a mládež sobě poručenou v bázni boží předně, potom i v svobodném literním umění vedl, cvičil, spravoval a sám na sobě v pobožném života vedení dobrý příklad dával, nad čímžby J. M. pán obzvláštní líbost míti ráčil, odeslati nepominu. Než oznamuji Vám, že to před slavnými hody velikonočními býti a státi se nemůže, protože jest nyní roztržitost a práce oficiálův největší v chrámích Páně, jakž sami tomu dobře rozuměti můžete; než po slavnosti velikonoční hned se o to s pilností přičiním, aby se takoví officiales spravili a k Vám odesláni časně byli a vůli J. M. pána v tomto pobožném a křesťanském předsevzetí (kteréhož Pán svou přítomností požehnati rač) dosti se státi mohlo. S tím pán Bůh rač s námi se všemi býti.

Datum v kolleji anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v středu velikou po květné neděli léta 1601.

112. Zápis o malování auditoria, stropu i okenic v kolleji Karlově.
1601, 4.—12. června.

Urozený pán Václav Radnický ze Zhoře, prokurátor, pan Melichar Haldius z Najenberku, senátor Starého města Pražského, pan Václav Magrle z Sobíšku, pan Vít Dentulin z Turtlštejna, prokurátoři a pan Havel Štyrský k nám do kolleje na auditorium obecní přišli a malování jeho spatřovali a že je chtějí obnoviti dáti, se ohlásili; k čemuž i malíře hned povolali. Za to když jim poděkováno, malíři uloženo, aby to staré malování vše do téhodne vyrejsoval, že zase chtějí do kolleje přijíti, a takovou práci s ním smluviti. On aby zatím pomyslil, co by beze škody své i kolleje od toho malování vziti chtěl. V tom na odcházení pozváni jsou všickni jménem mým od pana M. Trojana na determinací bakalářskou na druhý den.

Dne 12. června pan Melichar Haldius z Najenberku, senátor Starého města Pražského, pan Adam Linhart z Najenberku, pan Václav Magrle z Sobíšku, prokurátoři soudův hořejších, pan Jan Albín, měštěnín Nového města Pražského, pan Havel Štyrský, konšel ouřadu J. M. C. perkmistrského, k nám na auditorium přišli a tu v přítomnosti nás všech Mistrův v kolleji Veliké s panem Jindřichem Jindrovským, malířem, obnovení malování všeho auditorium smluvili: tak aby mu páni Mistři za práci jeho dáti povinni byli od figur a stropu i okenic a kobercův malování sto šedesáte pět kop miš., však s tou výminkou, jestli by buď které město anebo pán svůj erb chtěl dáti namalovati sobě, od toho aby sám malíř, co by bylo spravedlivého, se smluvil a sám peníze vzal.*)

---

113. Děkan a Mistři kolleje Rečkovy v Starém městě Pražském purkmistru a radě téhož města: v příčině stavby domu pana J. Menšíka z Menštejna vedle kolleje Rečkovy, kterýmžby nějaké „servitutes" na kollej jich uvedeny byly.
1601, 20. června.

Tajiti V. M. z bezelstné a donucené potřeby nemůžeme, kterak urozený a statečný rytíř pan Jakub Menšík z Menštejna, J. M. C. rada a prokurátor v království Českém, začavše stavěti dům svůj vedle kolleje Rečkovy ležící s námi jest přátelsky o to, abychom pánu na zdi společné nové stavení vyzdvihnouti dopřáli, jednati ráčil, připovídaje, že takové stavení k žádné ujmě a ublížení též kolleje nebude, ani také žádných oken v touž stranu postaviti dáti chtíti neráčí; čehož jsme na týž způsob pánu pro dokázání šetrnosti a uctivé volnosti dopříti svolili. Však že nyní, když již k místu a konci takové stavení přivedeno, vyzdviženi jsou tři vykýři a v každém z nich tři okna do

*) V smlouvě téhož dne učiněné čteme, že jmenovaný malíř od malování stěn, reštů, stropu kromě psaní textův slíbil vziti 170 kop m.

placu též kolleje, an tu prvé nikdy nebývala, postavena jsou, k tomu i krápěje vody nápadní mimo předešlý a starobylý způsob, vše proti vyměření právnímu a na velikou škodu a ublížení dotčené kolleje obráceno jest. I nejsouce my toho žádostivi, abychom v jakém nedorozumění s J. M. pánem příčinou tou zůstávati a v jaké právní zaneprázdnění vydati se měli, V. M. jakožto po J. M. C. a stavích království tohoto předních ochrancův učení pražského za to, že z prostředku V. M. k spatření té věci jisté osoby, které by o to, jakby ty prvé nikdy nebývalé servitutes, nyní pak vnově do gruntů a kolleje naší uvedené, zase svedeny býti mohly, přátelským způsobem s J. M. pánem traktovaly, voliti ráčíte, uctivě žádáme. S tím oc.

Actum v středu po slavné památce svaté a blahoslavené Trojice léta 1601.

Děkan a Mistři direktoři kolleje Rečkovy v Starém městě Pražském.

---

114. Jan, pedellus university pražské, žaluje senátu učení pražského na Daniele, faráře chotěbořského, že ho zhaněl a potupil; žádá zakročení před arcibiskupem.

1601, 1. července.

Vysoce učený V. M. pane rektor a páni consiliarii slavného učení pražského, páni mně laskavě příznivi! Nemohu V. M. tejna učiniti, kterak teď léta 1600 pominulého měsíce Octobris před kollejí Velikou, svaté paměti císaře Karla Čtvrtého v Starém městě Pražském, před dobrými lidmi, kteříž toho doslýchali, nenáležitým haněním na poctivosti mé jsem zhaněn od ctihodného kněze Daniele, faráře chotěbořského, beze vší příčiny jemu dané, kterýž k správě J. M. kn. pána, pana arcibiskupa pražského náleží. I litujíc já křivdy mé a zhanění nevinného od téhož kněze Daniele Bohdaneckého, (jakým pak nářkem a haněním od něho jsem zmazán, tomu z příležité suplikací J. M. kn. svědčící porozuměti ráčíte) a že pak lidé, jsouc od něho navedeni, nepřestávají mně na mé poctivosti utrhati týmž haněním jako on, na soukupa mi ukazujíce, abych mu se z toho nářku z oust v uši mně mluveného vyvedl: i poněvadž sem V. M. služebník při slavném učení pražském třídceti a čtyry léta dobře a poctivě, věrně pod ta léta se chovajíc bez ouhony, ničehož se zlého nedopouštějíc, což by mé dobré pověsti škoditi mělo, což v dobré paměti V. M. pozůstává, protož V. M. poníženě žádám, že ráčíte mne v takovém nářku a zhanění nedůvodném a nepravém již starce v letech sešlého politovati a psaní přímluvné k J. M. kn. k pánu, panu arcibiskupu pražskému za osobu mou učiniti, aby mne s tím knězem Danielem svrchu psaným vyslyšeti a k jistému dni sročiti ráčil. A což tak pro mne jakožto služebníka V. M. učiniti ráčíte, pán Bůh V. M. to oplatiti rači. S tím oc.

(Sine dato.) *Jan*, pedellus V. M.

---

115. Jednání o kollej Všech svatých.)

1601, 10. července.

Urozeným a slovutným panu rektorovi, děkanovi a Mistrům kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském, přátelům našim milým.

Učení a slovutní přátelé naši milí! Jest J. M. C. pána našeho nejmilostivějšího rozkaz, vůle, kteréhož Vám jménem J. M. C. poroučíme, abyste se Vy, pane rektor, děkane a přední dva nejstarší Mistří a tak ve čtyrech osobách toliko, dáli pán Buoh, v pátek nejprv příští se všemi na kollej řečenou Všech svatých svědčícími privilejmi a spravedlnostmi tím raněji a jmenovité k osmé hodině na půl orloji před komorou najíti a k nám opovědíti dali. Bude Vám příčina toho obeslání oznámena. Na tom J. M. C. jistou vůli naplníte.

Dán na hradě Pražském v outerý po památce sv. M. Jana z Husince léta 1601.

J. M. C. president a rady zřízené komory v království Českém.

---

*) Pro rychlejší vznik, důstojnost i pohodlí učení pražského založil Karel IV. kollej pro dvanáct Mistrů svobodného umění, kterouž Karlovou kollejí nazval. (Viz poznámku na str. 39.) Současně (1366, 30. července) přeměnil kapitolu při kapli Všech svatých na hradě Pražském v kollej stejného jména, nařídiv, aby kanovnická místa (jichž bylo 11) při téže kapli vždy nejstaršímu Mistru kolleje Karlovy udílena byla. Dům, jejž Karel IV. kapitole Všech svatých daroval a v němž kanovníci jako kollegiáti (kollegiáti nebo členové kolleje při učení vedle starého způsobu zůstávali v jednom domě, v kolleji, žili z nadání kolleje vedouce společný život jako klášterníci) mimo probošta a děkana bydleli, nacházel se vedle základní listiny na Malé straně, od l. 1385 vedle listinných pramenů filosofické fakulty pražské na Starém městě proti faře sv. Mikuláše.

Někdy bohatě nadaná kapitola, kollej Všech svatých (kteráž mezi svými členy v druhém desítiletí 15. století měla některé nejpřednější odpůrce Mistra J. Husi i jeho učení) v bouřích husitských smutnou vzala proměnu. Členové kolleje se rozprchli, skoro veškeré statky její rozebrány, císařem Zikmundem rozestavěny, kaple na hradě Pražském spustla, z celého někdy hojného založení zbyl pouze dům kolleje s některými malými příjmy, z kterýchž jen jeden Mistr, jenž úřad probošta kollejního zastával, měl své vyživení a vedle něho skrovnou obživu několik studentů. — Ačkoliv statky kolleje Všech svatých byly potraceny a příjmy její několik jen kop obnášely, musela předce obec učení pražského častokráte a dosti těžce se brániti, aby aspoň to, co z bohatého nadání jmenované kolleje zbylo, jako svůj majetek uhájila. Léta 1548 vyžádal si na králi Ferdinandovi obdarování na kollej Všech svatých kněz Mystopol, kterýž ač byl administrátorem konsistoře pod obojí, byl oblíbenějším u katolíků nežli u své strany. L. 1577 chtěli probošt, děkan a kanovníci kaple Všech svatých, kteříž po válkách husitských na hradě Pražském zase se usadili, dokazovati, že kollej Všech svatých náleží ku kostelu téhož jména; t. r. přihlásil se prosebně při králi kněz Jan Benešovský o jmenovanou kollej a r. 1580 obnovila kapitola kostela Pražského opětně domnělé své nároky, kteréž učení pražské jako všechny předešlé dovedlo odmítnouti a právo své uhájiti. (Viz o tom všem „Děje university pražské" od Tomka a „Paměti kollegiátův" od téhož v Musejníku na r. 1847.)

V středu hned na zejtří (11. července) byl jest čten dekret od Jich M. učiněný v veliké světnici při přítomnosti všech pánův Mistrův. Deliberatum: co se má dělati, mámeli se na ten dekret od J. M. C. pana presidenta a rad J. M. C. učiněný postaviti. Conclusum: abychom se postavili a příčiny od Jich M. slyšeli a potom relací učinili.

V pátek (13. července) šli sme do domu pana presidenta a že byl svátek sv. panny Markyty, žádali sme J. M. pána (skrze pana Mikuláše Černohorského z Hořiměřic), aby pan president ráčil popříti času asi do čtyr neděl, abychom se nějak volněji přihotoviti mohli. Dal oznámiti skrze téhož pana Mikuláše, že to nikterak býti nemůže, než že se toho odkládá až do zítřejšího dne, abychom se v sedm hodin německých na hradě Pražském postavili, tu že se nám příčiny našeho postavení oznámí. A s tím sme domů odešli.

Byli sme pak já M. Jan Adam Bystřický z Bochova, probošt kolleje Všech svatých, pan děkan facultatis artium pan M. Simeon Skala Klatovský z Kolínce,*) pan M. Trojan Nigellus Heřmanoměstský z Oskořína a pan M. Bachacius Nauměřický z Nauměřic.

Nazejtří hned v sobotu (14. července) postavili sme se zase v témž počtu a připojil se k nám pan M. Zacharias Štyrsko Pražský, toho času probošt Veliké kolleje pražské, a dali sme se opověditi. A poněvadž sme pak žádného prokurátora neměli, dožádali sme se urozeného pána Joachyma z Těchenic,**) aby od nás promluvil, což on z lásky své obzvláštní, kterou k akademii a k učení pražskému má, učinil. A tu jsouc povoláni od Jich M. do komory postavili sme se, kdežto při přítomnosti pana arcibiskupa, toho času pána, pana Zbynka Berky z Dubé, od J. M. pana presidenta a pánův rad bylo k nám promluveno v tato slova:

Páni kollegiáti, přátelé naši vždycky milí! Že ste se na poručení J. M. C. najíti dali, jest nám vděčné. Oznamujem Vám, kterak J. M. kn. pan arcibiskup pražský ráčil jest s jistým dovolením J. M. C. pána, pana nás všech nejmilostivějšího, pro nepilnost a zmenšení důchodův opata na Břevnově z kláštera Broumovského, vyzdvihnuti a k sv. Markytě dosaditi. Že pak velicí a mnozí důchodové k tomu klášteru náleží, takže mimo vychování náležité kněží jich nemálo zbývá a kde by je J. M. kn. obrátiti měl ke cti a slávě boží,

*) Narozen v Klatovech, l. 1597 přijat za profesora na učení pražské; čtyrykráte volen děkanem fakulty filosofické. Muž vzdělaný, zkušený, při tom však nesnášelivý a nepřítel všech novot. Zemřel 1617. (Viz Slovník N.)

**) Rodina patricijská v Praze, která erbu vladyckého užívala. Joachym z Těchenic, syn Matiášův, proslavil se jako učený, výmluvný a znamenitý právník. L. 1594 vytáhl jako nejvyšší vojska Pražského do Uher, kdež i na poli válečném vynikl svou rázností a rozšafností. J. z Těchenic byl nemalý přítel, mecenáš mužů učených a štědrý příznivec mládeže studující, začež jej také básníci, spisovatelé tehdejší chvalozpěvy oslavovali. Horlivě staral se také o zvelebení učení pražského. Dopisoval si s Karlem z Žerotína. Okusil se též jako spisovatel právnický. Zemřel někdy 1617. (Slovn. N.)

jiného že nenachází, než aby mládeži nižšího i vyššího stavu, ježto by se jazykům učila, preceptoři se chovali a nějaké místo příhodné jí obráno bylo; že pak kollej Vy máte prázdnou a zbytečnou (jakož i několik jiných) Všech svatých, o tu že jest J. M. kn. k J. M. C. suplikovati ráčil a J. M. C. milostivě J. M. kn. žádosti povolovati ráčí, abyste touž kollej ihned J. M. kn. postoupili, a abyste o tom věděli, že se tu nic neobmýšlí od J. M. kn., než aby čest a chvála pána Boha všemohoucího se rozmáhala a mládež se cvičila liternímu umění. Aniž také se domnívejte, že ihned té kolleje zbaveni býti máte. Nikoli, než dva pod obojí a dva pod jednou preceptorové jak pro dítky pod jednou tak pod obojí chovati se budou, toliko že J. M. kn. ráčí chtíti jí vystavěti a důchody opatřiti.

Tu když jest J. M. pan president dokončiti ráčil, dal jest jménem naším pán z Těchenic odpověď tuto: V. M. pane president a V. M. páni rady! Rektor, děkan a Mistři starší poddaně na J. M. C., pána, pana našeho nejmilostivějšího, dekret dali se v toto místo najíti a příčině porozuměli, že J. M. C. na suplikování J. M. kn. ráčil jest kollej Všech svatých řečenou dáti, a nyní abychom jí ihned J. M. kn. postoupili, poroučeti ráčí; i dožádali se mne, abych od nich odpověď dal, že nikdá jsou na jiném nebyli, než na poručení J. M. C., pána, pana nás všech nejmilostivějšího, všecko rádi ochotně, poddaně s ochotností podstoupiti a volně učiniti. Ale že táž kollej, jíž J. M. C., pán, pan náš nejmilostivější, J. M. arcibiskupovi pražskému dáti ráčil, jest pro jednoho professora, rektora universitatis učení pražského a tu vždycky obývá a sotva jejími důchody se vyživiti může, také toho nyní sami od sebe učiniti nemohou pro veliké jak J. M. C., jakožto králi českému, tak vší zemi přísahy a závazky, a těmi věcmi že ne sami přítomní vládnou ano i jiní, kterých více a starší doma jest: protož že Jich M. služebně za to žádají, aby jim času prodlouženějšího, v němž by na to pomysliti mohli, popříti ráčili a za některý týden odpovědi prodloužili, až by jiným pánům Mistrům to v známost uvedli a s nimi se poraditi mohli.

J. M. pan president ráčil říci: „Maličko neztěžujte sobě povystoupiti.“ Vystoupili jsme, zase povoláni. Mluvil pan president: „J. M. kn. spolu s námi ráčil povyrozuměti, co za odpověď dáváte a tuto co byste obmýšleli; protož že té naděje jest, jakž povědíno, že dle poručení jistého J. M. C. té kolleje J. M. kn. ihned postoupíte a přípisy neb vidimus, jakékoli na touž kollej máte, na rozkaz J. M. C. že složíte. Neb J. M. C., pán, pán náš nejmilostivější, neráčí na tom býti, aby měl, co čího jest vlastního, bráti, ani kdo toho co sobě do něho ztížiti může. A protož máme sobě raději vinšovati a žádati, aby nás pán Buoh prvé z tohoto světa pojíti ráčil nežli J. M. C., ješto není jináč než jako otec o dítky o nás všecky milostivě se starati ráč. Protož takových privilegií Vašich, jaké máte na touž kollej Všech svatých, vidimus složte. A snad byste říci mohli podle onoho sněmovního snešení, že nejste povinni ani v komoře J. M. C. žádná privilegia svá skládati: i není co hráti s J. M. C., on ráčil poručiti, abyste složili, protož složte, máteli je před rukama.

Tu pan Joachym z Těchenic odpověď dal: že nemáme jich s sebou, aniž my sami, kteří jsme sem povoláni, k nim, kde složena jsou, můžeme, nebo několikeré klíče od nich jsou, tak že my zde, jinde druhý a tak několik jich od týchž privilegií mají. A protož, poněvadž ani sami k nim nemohou, ani jich vidimovati, ani z místa, kde sou složena, bráti a vyzdvihovati nesmějí bez jiných oudův akademie pražské, že musejí všecku universitatem, kde jest koli v jiných městech, svolati, aby se to s jejich vědomím stalo a na tyto přítomné naříkáno od nich i budoucích potomkův nebylo. Nebo pro veliké závazky a hrozné přísahy toho ničeho nijakž učiniti nemohou, které jsou činili při přijímání svých povinností předně J. M. C., pánu, panu svému nejmilostivějšímu, potom všemu tomuto království Českému. A protož pokorně V. M. žádají, abyste jim do dalšího času hojemství aneb lhůty příti ráčili, aby oni, uradíce se o to, mohli se vší universitate svou radu vzíti; potom V. M. odpovědí neobmeškají.

Pan president poručil nám povystoupiti. Zase povoláni. Opět pan president mluvil: J. M. kn. pan arcibiskup spolu s námi, co ste, pane z Těchenic, od pánův kolliátův za odpověď opět dali, ráčil jest porozuměti a co za obranu máte, proč byste vidimus privilegií na dotčenou kollej složiti nemohli: i uznávati to ráčí, že není žádná potřeba, abyste universitatem Vaši svolávati proto měli, a bezpochyby že to rozumíte, abyste všecky doktory, Mistry, bakaláře a jiné, kde sou pak koli daleko, do rady sobě povolali, an by jim to těžko přišlo, než že to dobře sami, poněvadž jejich hlava a vrchnost ste, učiniti můžete. A protož jménem J. M. C. Vám se dostatečně poroučí, abyste se tak zachovali a, dáli pán Bůh, od pondělka v témdni zde v tomto místě jmenovaná privilegia složili.

Za hojemství poděkováno od pana Joachyma z Těchenic a v tom šli sme pryč.

Dne 17. července, to jest v outerý po památce rozeslání apoštolův povoláni jsou páni přátelé do Veliké kolleje, jako pan Jan Kocín z Kocinetu,*) písař radní Menšího města Pražského, pan doktor Adam Huberus z Ryzenpachu,**) pan M. Simeon Humberk z Humberku, měštěnín

*) Kocín z Kocinetu Jan nar. v Písku 1543, bakalářem se stal l. 1562. Po deset let zabýval se vychováváním mládeže šlechtické, kterouž na cestách po cizích zemích doprovázel. Zkušenost u věcech a zvláště právích zahraničných, ušlechtilé vzdělání klasické a důkladná známost práv domácích zjednaly mu přízeň některých vzácných šlechticů (Viléma a Voka Rožmberka) a přátelství skoro všech učených mužů v Čechách zvláště Dan. z Veleslavína, jemuž při pracích literárních býval věrným pomocníkem. L. 1571 vyznamenán za platné služby obecnému dobru konané a pro své vědomosti literární erbem a titulem „z Kocinetu". Psal latině a česky. Některé české spisy zjednaly mu památku v dějepisu české literatury. Zemřel 1610 a pochován s nemalou slávou v kostele sv. Mikuláše na Malé straně v Praze. (Viz „Sl. N." a „Rukověť k děj. lit. č.")

**) Huber z Ryzenpachu Adam narozen 1546 v Mezeříčí nad Oslavou na Moravě, odkudž také „Mezeřický" nazýván. Muž slavného jména. L. 1567 stal se Mistrem a profesorem na učení pražském. Byl vychovatelem velikého vlastence a řečníka Václava Budovce z Budova (jenž l. 1621, 21. června zahynul na náměstí

a písař radní Starého města Pražského,*) pan Jiřík Huml, měštěnín Nového města Pražského, pan Alexander Dvorský, měštěnín a písař radní Nového města Pražského, pan Mistr Jiřík Carolides,**) měštěnín a písař radní Nového města Pražského, jakožto přátelé dožádaní; z pánův Mistrův pak pan Mistr Marek Bydžovský z Florentina, probošt kolleje krále Václava jinak císařské, pan M. Trojan Nigellus Heřmanoměstský z Oskořína, senior domus Carolinae, pan Mistr Martin Bachacius Nauměřický z Nauměřic, universitatis Pragensis vicerector, pan M. Václav Vlaverin Nosislavský, pan M. Simeon Skála Klatovský z Kolince, toho času decanus facultatis in universitate Pragensi, pan M. Ondřej Mitýsko Litoměřický***) pan M. Jan Chorín z České Třebové, pan M. Jan Kotsmanius z Německého Brodu, kterým po poděkování byl čten dekret od J. M. pana presidenta a rad J. M. C. komory v království Českém o složení vidimus privilegiorum collegii Omnium sanctorum a co bylo nám mluveno v komoře od Jich M. Žádání byli páni přátelé, co by se tu mělo činiti a kterak tomu štusu vyhnouti. I snešení se stalo a tato rada dána jest:

1. abychom se drželi privilegií císaře Ferdinanda, slavné paměti;
2. panu presidentu a jiným pánům přednésti: poněvadž pán

Staroměstském v Praze rukou katovou). R. 1578 a 79 zvolen Huberus děkanem filosofické fakulty. L. 1580 opustiv katedru universí pražské oddal se praktickému lékařství; t. r. vyznamenán erbem a titulem šlechtickým „z Ryzenpachu". L. 1600 stal se životním lékařem císaře Rudolfa II. S Adamem z Veleslavína (byliť spolu kmotři a členové tajní Bratří českých) vydal nové opravené vydání herbáře Mathiolova. Památného roku 1609 zastupoval na sněmě českém Nové město Pražské i byl jedním z prvních účastníků v jednání o majestát na svobodné vyznání náboženské. T. r. zvolen na sněmu defensorem konsistoře pod obojí a universí pražské. Při úřadě takovém byl velice horlivým pracovníkem. L. 1611 opět přednášeti počal na fakultě lékařské. R. 1612 zvolen rektorem. Když však horlivost jeho o nápravu celého učení pražského nenalezala úspěchu, věnoval péči škole sv. Jindřicha na Novém městě Pražském, v kteréž osadě také byt svůj měl. Zemřel 1613, 23. června i pochován v kostele sv. Jindřicha. Mimo dotčený „herbář Mathiolův" vydal „Regiment zdraví", „Minucí" na rok 1589, „Kalendář hvězdářský" a „Apoteku domácí". (Viz „Sl. N." a „Rukověť k děj. lit. č.")

*) Humberk z Humberku Simeon pocházel z rodiny patricijské v Praze. Se strýcem svým Danielem povýšen l. 1594 do stavu vladyckého. Byl Mistrem svobodného umění, muž výmluvný, rozsafný, dobrodinec učení pražského, přítel studentů. L. 1609 zvolen na sněmě defensorem učení pražského a r. 1610 jmenován také výborem pro opravu university. Zemřel 1612 a pohřben v kapli Betlemské za velikého účastenství lidu měst Pražských. (Viz „Sl. N.")

**) Carolides Jiří z Karlsperka nar. 1579. Vedle právnictví (byl písařem na Novém městě Pražském, notářem, městským soudcem) obíral se latinským básněním. Oblíbené verše jeho získaly mu i přízeň císaře Rudolfa II., kterýž 1596 jmenoval jej dvorským básníkem. Někdy dosti ostře kárał vady, nedostatky svých současníků, začež dostalo se mu nepřízně až nepřátelství, zvláště od přistěhovalých Němců, kteréž podráždil, vyčítaje jim, že se v Čechách obohacují a za to zemi českou ještě pomlouvají, tupí. Všude kde jen mohli, zvláště když o službu se uchází, jemu překáželi až i na zdraví mu uškodili. Byli příčinou jeho smrti l. 1612. Spisů jeho (latinských) jest 13.

***) Mitýsko Ondřej z Litoměřic. L. 1593 spravoval školu u Vysokého kostela v Hoře Kutné. R. 1594 přijat do kolleje Karlovy, na fakultě filosofické přednášel o mathematice. Zvolen děkanem fakulty filosofické, dříve však, než úřad ten doplnil, zemřel 1602 26. června. Vydal „Kalendář" a „Minucí".

ráčí dobrým a laskavým ochrancím učení pražského býti, že se k němu utíkají v příčině té. Jakož jsou obeslání jménem J. M. C. před Jich M. rady komory české a tu jim oznámeno bylo, aby vidimus některých privilegií na kollej Anjelskou svědčících k žádosti J. M. pana arcibiskupa složili, to že jim učiniti nijakž dobře a bezpečně trefiti se nemůže:

jedno, protože po J. M. C. v moci všech tří stavův království tohoto universitas pražská zůstává a tuto toho mimo obecní snešení jim učiniti možné není;

druhé, že privilegium slavné paměti císaře Ferdinanda na to se vztahuje, že jim v kolleje a v statky žádný nižádným způsobem sahati a jich odcizovati nemůže a nemá;

třetí, že J. M. C., pán náš nejmilostivější, pány Mistry při těch všech právích, svobodách a privilegiích milostivě zůstavovati ráčí.

A potom poděkovali sme jim z dobré rady a tak někteří odešli, někteří pak ještě pozůstali a rozmlouvání s námi měli, kterak slyší o velké nesvornosti pánův Mistrův v Veliké kolleji, že žádný na žádném nechce nic dáti, než že se škorpí jeden s druhým, starších pánův Mistrův malá vážnost od mladších a že se nic od pánův Mistrův neděli, dítek že neučí a v zahálce sou. Někteří z našich poodešli a my to musili s panem M. Markem, s panem M. Simeonem Skálou, facultatis artium panem děkanem a s panem M. Janem Kotsmaniem slyšeti; přítomen byl pan Alexander Dvorský, pan doktor Huberus, když se to oznamovalo. Oznámeno bylo: že není, co lidé mluví, než všecko na zošklivení naše a nic méně sme jim z upřímné lásky poděkovali, že nám časně oznamují; nam sagitta praevisa minus laedit. A tak ten den sme se spokojili.

V pátek po památce rozeslání sv. apoštolův (20. července) složila se suplikací vedle rady dobrých pánův přátel k J. M. panu presidentu a radě komory v slova tato:

Urozenému pánu, panu presidentovi, urozeným pánům, pánům a statečným pánům z rytířstva, J. M. C. zřízené komory v království Českém pánům radám J. M., pánům, pánům nám laskavě příznivým.

V. M. urozený pane pane, urození páni, urození a stateční páni z rytířstva, páni, páni k nám laskavě příznivi! Kdež jste léta tohoto přítomného 1601 v sobotu po památce sv. panny Markyty 14. Julii na milostivé J. M. C. poručení nás před V. M. na komoru povolati a některou žádost J. M. kn. pána, pana arcibiskupa pražského v známost uvésti i také k prosbě naší odkladu až do dnešního dne popříti ráčili, jak též milostivé oznámení to v sobě šíře obsahuje a zavírá: hned brzo sme se společně shomáždili a mezi sebou o to o všecko, což tak od V. M. nám předloženo bylo, promlouvali, i také některé povinnosti naše, kterými sme pánu Bohu, J. M. C., jakožto králi českému, pánu, panu našemu nejmilostivějšímu, i Jich M. všechněm třem stavům království tohoto Českého víry pod obojí způsobou podle vyměření zřízení zemského a sněmovního snešení k opatrování

akademie učení pražského i všelijakých privilegií a statut kollejí a jiných beneficií pod velikými přísahami zavázáni, sme sobě připomenuli a jak bychom podle nejvyšší naší možnosti J. M. C., pánu, panu našemu nejmilostivějšímu, jakožto králi českému, poníženě a poddaně všelijakou volnost bez nějakého budoucího našeho nebezpečenství zachovati a na takové předložení V. M. jistou odpověď dáti mohli, všelijak jsme se o to starali. Ale poznáváme, kterak se v této příčině klínotu zemského a kolleje Všech svatých jinak Anjelské k učení pražskému hned od fundací akademie náležející dotýče, abychom co buď na gruntech neb jiných případnostech od učení pražského oddělovati aneb někomu mimo výsady aneb obdarování učení pražskému daná, též vyměření zřízením zemským něco toho postupovati měli, to v moci naší zanecháno ani zůstaveno, předešlým, nynějším i budoucím rektorovi, děkanovi, Mistrům, profesorům akademie učení pražského actu regentibus zanecháno nebylo a není. A protož V. M. se vší náležitou uctivostí služebně žádáme, že při J. M. C., pánu, panu našem nejmilostivějším, nás laskavě omluvné učiniti a za nás se přimluviti ráčíte, aby J. M. C., pán, pan náš nejmilostivější, jakožto král český nad učením pražským víry pod obojí způsobou i námi věrnými poddanými, na ten čas actu regentibus, svou milostivou a ochrannou ruku držeti a učení pražské i nás při tom všem, což tak od fundací akademie pražské, slavných králův českých i jiných benefaktorův a dobrodinců pro zachování učení pražského nadáno, milostivě zůstaviti, naším nejmilostivějším císařem, králem a pánem po všecken čas zůstávati ráčil. Nebo my s pomocí všemohoucího pána Buoha podle našich nejvyšších možností hledíme tak učení pražského se vším příslušenstvím, kolleje i jiná beneficia opatrovati, což sou nám pobožní a svatí předkové naši dochovali, aby námi to zmrháno aneb jinam obráceno nebylo, nýbrž aby k učení pražskému, co by mohlo připojeno a shromážděno býti, a jak by akademie pražská svůj zrost bráti a mládež v ní se vyučovati mohla, podle naší nejvyšší možnosti se staráme a starati nepřestáváme. V čemž sebe pánu Bohu, J. M. C., jakožto králi českému, pánu panu našemu nejmilostivějšímu i V. M. k milostivé ochraně poroučíme.

Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého v pondělí den památky sv. Apolináře 23. Julii 1601.

V službách vždycky hotoví a povolní

rektor, děkan a Mistři, direktorové, actu regentes v učení pražském.

V pondělí den sv. Apolinářiše (23. července) sepsanou suplikací skorigovavše šli jsme zase, abychom poručení J. M. dosti učinili, já M. Jan Adam Bystřický z Bochova, pan M. Trojan, pan M. Simeon Skála, toho času decanus facultatis, pan M. Bachacius a pan Jan Kotsmanius. A když ráčili páni rady zřízené komory zasednouti, též suplikací J. M. sme po vrátném podali, oni pak malou chvílku ji tam poměvše, k nám ji zase ven odeslali, poručivše (jak sme my

srozuměli) abychme ji panu arcibiskupu podali. My jsme ji ihned zase do komory odeslali, žádajíce, aby Jich M. od nás laskavě přijíti ráčili, poněvadž k Jich M. přináleží. Jich M. zase ji nám dáti poručili, abychom ji, když pan arcibiskup přijde, podali. I nemohše my jináč srozuměti, než jak nám vrátný pověděl, abychme ji panu arcibiskupu podali, tak sme učinili a panu arcibiskupovi sme ji do komory jdoucímu podali.

(Rukopis kolleje Veliké doplňuje tuto zprávu: „Když pan arcibiskup šel do komory, vešli jsme mu v cestu a pan M. Trojan z Oskořína takto k němu latině promluvil: „Nejjasnější kníže! Podali jsme panu presidentovi a pánům radám J. M. C. odpověď svou v této písemné žádosti, kteráž však nebyla přijata i poručeno nám, abychom ji V. Osvic. odevzdali; pročež snažně prosíme, aby V. Osv. ji ráčila přijmouti a jí se spokojiti.“)

J. M. přijímaje ji ráčil odpověděti: Vestrum supplicem libellum legam et si opus fuerit, dabo responsum.*) A tak my nic se nedomnívajíce jiného, než že již nebude v komoře před pány radami J. M. C. se postaviti, než za odpověď očekávati, ano i radou jiných, že nemáme nač očekávati, poněvadž pan arcibiskup k sobě suplikací přijal, šli sme domů nic se tu žádného nebezpečenství neobávajíce.

(Rukopis kolleje Karla Čtvrtého doplňuje ještě: „Sám toliko pan Mistr Martin Bacháček Nauměřický z Nauměřic, vicerektor tehdáž učení pražského, za svou některou obzvlášní příčinou na zámku zůstal, a když bylo zavoláno jednou i podruhé na nás a někdo ke dskám zemským zběhl i pověděl mu, že páni komoráti volají, aby vstoupili do komory Mistři kollegiáti, sám toliko pan M. Bacháček tam vstoupil, a když byl tázán: kde by nás více bylo? pověděl: že jsme již odešli, domnívajíce se, že již dále, poněvadž jsme svou odpověď v spis uvedli, víceji zde očekávati nás potřebí nebylo. Ale pan president těžce se na něj pro ujití naše domlouval a i to přidal: več nám ta potupa a zlehčení jak J. M. pana arcibiskupa tak i místa toho váženo bude, abychom sobě to přičítali.)

Téhož dne, než 22 hodin bylo, poslán velmi zuřivý dekret od Jich M. v tato slova: Pánům rektoru, děkanu a Mistrům učení pražského k dodání.

Jich M. pan president a páni rady zřízené komory v království Českém neráčili sou se toho do pánův rektora, děkana a Mistrův direktorův, actu regentes učení pražského nikoli nadáti, aby oni majíce sobě dnův minulých o tom oustně od Jich M. oznámeno, na jaký způsob jest se J. M. C., pán náš nejmilostivější, na ponížené vznešení a suplikování vysoce důstojného knížete a urozeného pána, pana Zbynka Berky z Dubé a z Lipého, J. M. C. rady a arcibiskupa pražského, strany kolleje Všech svatých, jinak Anjelské, v Starém městě Pražském milostivě resolvovati ráčil: že sou tíž páni rektor, děkan a Mistři podavše dnešního dne proti takovému J. M. oznámení v spisu

*) Vaši žádost si přečtu a budeli potřebí dám odpověď.

své odpovědi, nevyčkavše na to, co by jim zase proti tomu oznámeno býti mělo, dolů s hradu Pražského odešli a tak jak osobu J. M. kn. pana arcibiskupa pražského, tehdáž tu v komoře přítomného, tak i J. M. pana presidenta a pány rady a obzvláštně pak to místo, v kterémž Jich M. z poručení J. M. C. zůstávají, uraziti a tak všetečně zlehčiti směli. Což Jich M. netoliko to těžce nésti ráčí ale i také toho nikoliv pominouti moci nebudou, nežli J. M. C. to vše, čeho jsou se tíž páni Mistři dočinili, v známost uvésti. A poněvadž pak při prvním J. M. C. milostivé resolucí oznámení jim o tom poručeno bylo, aby vedle odpovědi své, kterouž dávati budou, také hodnověrné vidimus privilegiorum jich na touž kollej svědčících na komoru odvedli, čehož také od nich pominuto jest: protož J. M. dotčený pan president a páni rady komory české na místě a jménem J. M. C. již jmenovaným pánům Mistrům poroučeti ráčí, aby se dali, dáli pán Bůh, zítra ráno v osm hodin na půl orloji nahoře před komorou konečně najíti a přinesouc s sebou hodné vidimus jich privilejí a obdarování na touž kollej se vztahující, to Jich M. konečně předložili, jinak nečiníc. Nebo pokudž by se toho nestalo, jest od J. M. C. k tomu již dovoleno a milostivě poručeno, aby J. M. kn. pan arcibiskup do též kolleje zveden býti ráčil. Čím se spraviti moci budou a na tom J. M. C. vůli naplní.

Ten den (23. července) jsem dosti se naběhal, (píše rektor Bystřický) k panu Joachymovi z Těchenic sem šel, jemu takový těžký a hrozný dekret ukázal. On nám velmi ztěžoval, že jsme času nevyčkali, než že jsme pryč odešli, i že neví jak raditi, než abych došel k panu Václavovi Radnickému a s ním promluvil, jak raditi bude. Tak sem učinil (aniž sem koho z pánův Mistrův měl, aby mi pomohl, než sám sem jako pes všecko oběhati musil) a k panu Václavovi asi po první hodině na noc *) přišel a ten dekret hrozný jsem jemu okázal. On přečetše jej velmi se pohnul, že jsme času nevyčkali, než že sme dolů šli a tak že jináč raditi jak neví, než abychom se sami na zámek vypravili a mámeli co strany výpisů, přednesli. Tak sem udělal a do kolleje hned ráno v úterý sem šel a s panem děkanem a s panem M. Trojanem na horním mazhauze před jeho pokojem sem mluvil, jestli co kde nesnadno, aby se to vypsalo a nahoru vzalo, nepřinesemli nic, periculum collegium habebit. A tak co jsme mohli, naspěch jsme vypsali.

(Rukopis kolleje Veliké přidává: „Dne 24. Julii u vigilji sv. Jakuba pan rektor universitatis M. Jan Adam Bystřický z Bochova, probošt kolleje Všech svatých, jak se ráno zasvítávalo k nám do kolleje Veliké přišel a oznamoval, že se radil s pány přátely o tak přísný dekret z komory nám poslaný: oni pak že nám za zlé mají, proč

*) Z večera.

sme z zámku ušli bez opovědi a nevyčkali času; však abychom vždy něco výpisův privilegií našich na touž kollej Omnium sanctorum s sebou vzali a Jich M. pánům komorátům přednesli a se pokorně, proč sme ušli, vymluvili i poslušně se zachovali a tam časně postavili. Co pak mohli jsme tehdáž naspěch vyhledati jako privilegium krále Vladislava latinské i české *) o též kolleji, potom artikul neb klausuli císaře Ferdinanda confirmationis všech akademie privilegií, item, nynějšího J. M. C. privilegium na apelací od ouřadu děkanského, též jistou periodum **) vypsati sme dali a s sebou na zámek vzali. Když sme tam přišli hned skrze vrátného Jich M. pánům komory zřízené v království Českém radám J. M. C. jsme se opověditi dali. Oni pak ihned nás předpustiti ráčili. . .)

---

*) My Vladislav, z boží milosti uherský, český, dalmatský, charvatský oc král, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě oc. Oznamujem listem tímto všem, že jest nám předloženo jménem poctivých Mistra Martina a Mistra Duchka, kollegiátův kolleje naší u Všech svatých na Starém městě Pražském, nábožných našich milých, kterak v předešlých časích téměř všecky vsi příslušející k té kolleji odtud odtrženy jsou a jinám rozličným osobám zapsány, tak že již tu dobře malou živnost míti mohou z těch důchodův, kteréž jsou ještě zůstaly. I prošeni jsme jménem nadepsaných Mistra Martina a Mistra Duchka, abychme jim toho přiti ráčili, jestliže by oni oba spolu aneb jeden z nich mohli co vyplatiti, ježto by které kolleji od starodávna přislušelo: my prohlédajíce k jejich slušné prosbě, k tomu sme se nachýlili s radou věrných našich, moc jim plnú dávajíce, cožby koli vyplatiti mohli, ježto by které kolleji od starodávna přislušelo, aby toho moc plnú měli buď společně neb rozdílně, tak jako bychom to sami učiniti mohli, však s takovou výminkou, což vyplatí, aby to k též kolleji zůstalo nyní i budoucně po věčné časy a kollegiátové nynější i budoucí aby toho požívali bez překážky naší i budoucích našich králův českých; a my i budoucí naši nemáme toho, což vyplatí, od té kolleje odtrhovati ani zapisovati pod žádnou formou. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k tomuto listu přivěsiti jsme kázali.

Dán na Budíně v pátek před hodem Matky boží hromničné léta božího 1501 a království našich uherského jedenáctého a českého třidcátého léta.

**) Senát učení pražského nejvyššímu kanclíři království Českého.

Službu oc. Jaké jest kněz Matouš Benešovský, na ten čas vicarius kostela pražského, paměti V. M. podal, žádaje, aby k kolleji, kteréž ačkoli nejmenuje, ale porozuměti jest, že Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském přijíti mohl proto aby se filosofii učil a k sv. Jakubu kratší cestou přijíti mohl, tu jste nám odeslati ráčili s tím doložením, byloliby v tom co jiného, že o tom další zprávy očekávati ráčíte; i V. M. oznamujeme, že nadepsaná kollej k naší jurisdikci nikdá jest nenáležela, než proboštem a Mistry profesory kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském vždycky za paměti naší a předkův našich od starodávna se jest řídila, tak že žádný jiný, než Mistr profesor učení pražského od dotčených probošta a Mistrův do ní jest podáván a uvozován nebyl; čemuž V. M. z přiležícího spisu nám od častopsaných probošta a Mistrů kolleje Veliké podaného šíře vyrozuměti moci ráčíte. Kdež my znajíce jeho kněze Matouše příčiny nadepsané, za kterýmiž by k té kolleji přijíti chtěl, velmi daleké a nedostatečné býti (nebo pro ty, kteří se filosofii učiti chtějí, jiné kolleje jsou vyměřeny a snad lidem duchovním filosofii se učiti pozdní a nepříliš náležitá věc jest podle onoho oznámení syna božího, že žádný, kdož vztahuje ruku svou k plouhu a obledá se za se, není příhodný k království božímu; a k sv. Jakubu chtěl-li by kratší cestu míti, mohl by dobře, poněvadž klášter dosti prostranný jest, v něm bytem býti) k V. M. se žádostivě přimlouváme, že jemu o tom, aby se v svém neslušném a nepořádném předsevzetí spokojil a nechaje kolleje raději domu farního jemu náleží-

V outerý po památce sv. Apolinářiše (24. července) postavili sme se zase na hradě Pražském a hned nás povolati ráčili páni rady na komoru, a tu nám pan president domlouval ztížně, že se tomu J. M. diviti ráčí, kterak neušetřujíce poručení J. M. C., ani J. M., ani místa toho, dne včerejšího sme odešli, že to J. M. ráčí na J. M. C. vznésti, i proč sme to učinili, abychom se toho spravili. Na kteroužto otázku dal pan M. Trojan takovou odpověď: že my J. M. C., pánu, pánu nás všech nejmilostivějšímu, jakožto věrní poddaní poslušni sme, a také včerejšího dne jme se na rozkaz V. M. poslušně na hradě Pražském před komorou postavili a mezi tím sme V. M. suplikací podali, ale když tam byla k V. M. podána, ráčili ste ji nám zase odeslati s tím poručením, abychom ji podali, když J. M. kn. pan arcibiskup přijde. My jsme ji zase V. M. odeslali s tím oznámením, že J. M. kn. panu arcibiskupu nenáleží než V. M. Opět ste ji ráčili nám odeslati s tím poručením (jakž vrátný V. M. oznámil), abychom ji dali J. M. panu arcibiskupu, (MS. kolleje Veliké přidává: „tu pan president k tomu řekl, nikdá jsme na to žádný z nás nemyslili a vrátnému nic nebylo toho poručeno") když do komory půjde, což sme tak učinili a když J. M. kn. ráčil do komory jíti, jemu sme ji podali, kteréžto když ji přijíti ráčil, tato slova latině povědíti ráčil: Legam vestrum supplicem libellum et ubi opus erit, dabo responsum. A tak od J. M. kn. odpovědi očekávajíce sme preč odešli; jináč pána Buoha se dokládáme, že sme toho z žádné všetečnosti neučinili než z nedorozumění. Protož V. M. se vší uctivostí žádáme, že nám to milostivě a laskavě vážiti ráčíte.

Po dání odpovědi ráčil se pan president ptáti, mámeli privilegií na kollej Všech svatých jaký vidimus, abychom jej ukázali. Oznámili sme, že sme jich nemohli tak rychle dáti zvidimovati, než že máme vypsané některé, tak jakž v originálech stojí de verbo ad verbum.*) Otázáni jsouc od J. M. pana presidenta, jestli tak, jsouli tak vypsány, jak zprávu dáváme: oznámili sme, že se Buoha dokládáme, že jináč není a kdyby se jináč našlo, že se z pokuty nevynímáme. A když sme je před J. M. složili, kázali nám vystoupiti. Což sme učinili. A bylo již rovně osmá hodina po našem z komory vystoupení. A tak to vše když bylo, co sme podali, v Jich M. uvážení, čekali sme až do druhé čtvrti na jedenáctou hodinu. A když uhodila druhá čtvrt, ráčili Jich M. z komory vyjíti a tu sme stáli. A v tom J. M. pan president tak dí: Páni Mistři budou se moci domů navrátiti. (MS. kolleje Veliké přidává: „Dá se vám věděti, kdy budete míti se zde postavěti." Odešli sme a vrátili se domů.)

---

tého hleděl a povinnost svou vikářskou vykonával, poručiti a k tomu se milostivě nakloniti a přičiniti ráčíte, aby ta kollej v starém způsobu a řádu svém zůstavena byla. Kdež sme k V. M. té nepochybné naděje, že této spravedlivé naší přímluvě místo dáti ráčíte. S tím oc.

Dán v Praze v outerý na zejtří po památce svatých Šimoniše a Judy, apoštolův Páně, léta 1577.

*) Slovo za slovem.

Ve čtvrtek po památce proměnění Krista pána (9. srpna) posláno opět poručení z komory.

Urození a slovutní páni přátelé naši milí! Máme s Vámi strany věci Vám již prvé vědomé další promluvení míti, protož jménem a na místě J. M. C., pána našeho nejmilostivějšího, Vám poroučíme, abyste se Vy, pane rektor, děkane a dva nejstarší Mistři, dáli Buoh, v sobotu nejprv příští v osm hodin ráno na půl orloji na hradě Pražském před komorou najíti a mezi nás se opověditi dali; tu z oustního oznámení našeho další vůli J. M. C. vyrozumíte a na tom J. M. jistou vůli naplníte.

Dán na hradě Pražském ve čtvrtek u vigilji sv. Vavřince, mučedlníka Páně, léta 1601.

Císaře J. M. president a rady zřízené komory v království Českém.

V sobotu po sv. Vavřinci (11. srpna) tak jsme učinili a před komoru sme se najíti dali ano i opověděli; ale že páni rady komory ráčili zaneprázdněni býti odloženo nám do pondělka. A tak jsme se zase téměř v 11 hodin domů navrátili.

Toho dne, (1601, 13. srpna) jak sme odbyli kandidátův, že přijati byly in facultatem a determinator jim dán pan M. Trojan Nigellus z Oskořína, senior domus Carolinae, hned sme šli pospěšně na zámek do komory a opověděli sme se Jich M. pánům komorátům. Tu předpuštěni jsouce, pan presidens k nám řekl: Chcete něco, páni goliáti, pověděti? Pan M. Trojan odpověděl: V. M. milostivý pane a páni J. M. C. rady! My poslušně a poddaně na milostivé poručení J. M. C. dali jsme se v toto místo nadjíti, tak jakž nám napsáno jest, že ráčíte s námi další promluvení o kollej, Všech svatých řečenou, míti. Pan presidens obrátiv se k panu Funkovi, sekretáři, řekl: Kde jest ten dekret? A on hledaje ho nevím co pošeptal panu presidentovi. V tom pan presidens mluvil k nám: Víte o tom dobře, jaké s vámi jednání jednou i druhé bylo, abyste k vůli J. M. C., pána, pana našeho milostivého panu arcibiskupovi kolleje, řečené Všech svatých, postoupili, poněvadž jí ničímž jiným neužíváte, než podruhy tam nějaké chováte a kočí. Neb J. M. C. neráčí na jiném býti než vám ji dle slušnosti zaplatiti, a poněvadž pak máte jiných kollejí dosti, snadně bez ní můžete býti, zvláště zpouštíte Velikou kollej a nic jí neopravujete, tak že když ji na konec zpustíte, z ní pryč musíte, a nyní na opravu jí mohli byste dostati za tuto od J. M. C. asi deset tisíc; mně se vidí, že můžete to učiniti. Anebo najměte ji panu arcibiskupovi, neb od J. M. C. budete vždycky míti časně a dobře činži placenou. Také se tu nic jiného neobmýšlí, než aby dítky stavův vyšších i nižších se v ní učily. Já mám syna, před pánem Bohem nevím ho kde dáti a komu učiti; vy sami žádného neučíte a jiným učiti zbraňujete. Proč že jsou kolleje, než aby se v nich mládež cvičila liternímu umění, pobožnosti a mravům? Medle, medle, páni

goliáti, učiňte tak, učiňte tak, nebo prodejte tu kollej, nebo najměte ji J. M. C., nebo pan arcibiskup chce tu své památky při J. M. C. zanechati a tu kollej nadati, vystavěti a vypraviti, že musí každý říci. Nedomnívejte se, aby tu jaký foch byl a že by tady vaše privilegia se protrhla. J. M. C., pán náš nejmilostivější, ráčí vám ihned revers na sebe učiniti, ano i všecka privilegia potvrditi, čehož byste jinak s velikou starostí obdržeti těžce mohli. A tak budete moci s vašimi kollejemi býti bezpečni.

Pan M. Trojan odpovídal: V. M. milostiví páni, pane presidens a páni rady J. M. C. zřízené komory v království Českém! Porozuměli sme, co ráčíte k nám promlouvati, abychom kolleje Všech svatých v Starém městě Pražském J. M. C. postoupili a tu nebo prodali a za ni peníze hotové vzali nebo pronajali, že se nám časné z nájmu platiti bude: i můžem V. M. oznámiti, že ačkoliv J. M. C. hrdly i statečky svými všickni vždycky hotovi sme sloužiti, však tohoto nám pro naše veliké závazky a přísahy, jež předně Bohu a J. M. C., potom všem stavům a zemi království tohoto činíme, učiniti možné není a pán Buoh všemohúcí rač uchovati, abychom co toho před sebe bráti měli, však by nás lidé prokleli, an již toho dosti slyšeti jest, že sme zrádci, že kolleje prodáváme. Potomci naši by na nás naříkali, že jsme jim toho, co sme sami zasáhli, nedochovali, a strach jest nějakého pozdvihnutí lidu, nebo všudy téměř, kde se kdo s kým shledá, o nás toliko a o té kolleji mluví. A račtež toho milostivě považiti, kterak by to mohlo se dobře trefiti, jak ráčí J. M. kn. myslíti, aby prý dva preceptorové pod jednou a dva pod obojí byli: však by spolu nemohli se srovnati a kdyby se tam některý subunáč do té kolleje dostal, chtělby potom se do našich rad třísti, všeho doslýchati a v naše věci tejné sahati. Protož se vší uctivostí a ponížeností služebně za to žádáme, že nás při J. M. C. omluvna míti a za nás se k J. M. přimluviti ráčíte, aby nás při našich těchto obranách spravedlivých a k učení pražskému nadaných dobrodiních milostivě zůstaviti ráčil. My za J. M. C., pána, pana našeho nejmilostivějšího, i za V. M. k pánu Bohu, zůstávajíce při svých povinnostech, ustavičně se modliti chceme, aby J. M. šťastné nad nepřítelem Turkem vítězství dáti a duchem svým svatým říditi a V. M. šťastného prospěchu při vyřizování věcí J. M. popříti ráčil. Pan presidens, když pan M. Trojan mluvil, sklonil hlavu a podepřel ji na obě ruce a tak seděl tiše, v tom pán z Donína řekl: Medle, páni goliáti, proč se zbraňujete toho učiniti? Najměte tu kollej tak, dokud se vám líbí, však neobávejte se nic, vám vašeho žádný nevezme, vaše kollej jest, vaše zůstane, toliko ji do své vůle najměte. A pan presidens obrátiv se k němu řekl: Však jí ničímž neužívají, toliko tam kočí, koně chovají. Tehdy pán z Donína: i proč pak nemají toho učiniti? A tak jednak pan presidens, jednak pán z Donína mluvil, že sobě v řeč vskakovali a mluviti sami překáželi, ale oba k tomu předce směřovali, abychom se v něco podvolili. I nemohouce nic obdržeti, an pan M. Trojan opět, co by zlého nám skrze

to pojíti mohlo a jaké zlořečení a klnutí od lidu i potomkův, opáčil, pan presidens řekl: Vaši tuto odpověď uveďte v spis a podejte ji nám co nejdříveji budete moci. A když pán z Donína vždy předce mluvil a pan M. Trojan mu odpovídal, pan presidens řekl: Medle, páni kollegiáti, poraďte se s vašimi přátely a třebas s pány prokuratory, o kterých vím, že vám všeho dobrého přejí, o toto naše vám dvoje podání a ujměte, co z toho dvého vám nejlepšího zdáti se bude, a uveďte vaši odpověď tuto nám v spis. A v tom když jednou, po druhé, po třetí to opáčil pan presidens, abychom se poradice odpověď psanou dali, ven sme šli a odtud domů.

Téhož dne pan rektor universitatis M. Jan Bystřický z Bochova se panem Danielem Chrudimským, deklamátorem desk zemských, ku panu Makovskému do jeho domu šel a suplikací o kollej Všech svatých podal, žádaje ho, aby J. M. C. při příležitém času ji dodal a k J. M. za nás se přimluvil, aby J. M. C. nás v své milostivé ochraně míti ráčil. Přijal ji pan Makovský, komorník životní J. M. C. a připověděl nás fedrovati.

Suplikací, kterouž Mistři učení pražského s radou dobrých pánův a přátel (dne 31. července) byli sepsali a 13. srpna podali, čte se v slova tato: Nejjasnější a nejnepřemoženější velikomocný římský císaři, uherský a český králi! V. C. M. z veliké a nevyhnutedlné přinucené potřeby naší se vší ponížeností tajiti nemůžeme, že jsme dnův pominulých jménem V. C. M. od Jich M. pana presidenta a pánův rad V. C. M. zřízené komory české v království Českém na komoru obesláni byli, abychom kolleje Andělské, jinak Všech svatých, řečené, v Starém městě Pražském ležící, všech našich na touž kollej privilegií vidimus V. C. M. odvedli a ukázali, oznamujíc nám J. M. pan president, že V. C. M. ráčíte úmyslu býti k žádosti J. M. kn. pana arcibiskupa pražského ji J. M. pod správu, aby se v ní mládež vyšších i nižších stavův náboženství obojího liternímu umění cvičila, darovati a odvésti. I nejmilostivější císaři! my, jakožto V. C. M. vždycky věrní poddaní, toho nikoliv před V. C. M. ve vší poníženosti tajiti nemůžeme, že máme na dotčenou kollej obzvláštní a znamenité nadání od slavné a svaté paměti císařův římských a králův českých Jich M. a obzvláště pak slavné a svaté paměti císaře Ferdinanda, pana děda V. C. M. nejmilejšího, jímžto jest dostatečně pod znamenitými terminy, že nižádným vymyšleným způsobem od učení pražského nic odcizováno od nižádného člověka býti nemá, vyměřeno, jakž tomu V. C. M. z přípisu téhož privilegium pod literou A. tuto příležícího milostivě vyrozuměti, ano i nás při něm zůstaviti ráčí.*) Nic méně i zřízení zemské, sněmovní snešení nám pod veli-

*) Svoboda taková dne 5. máje léta 1537 na hradě Pražském daná čte se v tato slova: „Dále pak, aby táž universitas větší naši královskou milost poznala a skutečně shledati mohla, touž naší mocí královskou doktorům, Mistrům i jiným všem studentům již řečené universitatis nynějším i budoucím dáváme a udělujeme tu milost, aby oni všech příbytkův a důchodův, kteréž od dobrodincův jim odkázány jsou aneb ještě odkázány budou, a kteréž od starodávna k kollejím náleží,

kými závazky toho učiniti brání, poněvadž předně V. M. C., jakožto králi a pánu, pánu našemu nejmilostivějšímu, potom vší zemi tohoto slavného Českého království tím zavázáni jsme, abychom učení pražské zastávali a kollejí k němu přináležejících se vším jichž ačkoli dosti chatrným příslušenstvím obhájcové upřímní byli; jakož pak i, pokudž nám nejvýše možné jest, všelijak, aby učení pražské svůj zrost pod šťastným V. M. C. kralováním k zvláštnímu a milostivému zalíbení V. M. C. s hojným prospěchem a mládeže všech stavův království tohoto vzděláním z milosti a požehnání božího bráti mohlo, o to se vynasnažujeme. Za kteroužto příčinou k V. M. C. se vší poddaností a poníženosti se utíkajíce slzavě a s pláčem pro Boha prosíme, abyste neráčili na nás a učení naše toho dopouštěti, aby táž kollej, jeden klínot tohoto Českého království k zemi přináležející, od učení pražského a od nás odtrhována býti měla, nýbrž J. M. kn. pánu, panu arcibiskupu pražskému, aby se v svém předsevzetí a žádostmi spokojiti ráčil, to milostivě předložiti dáti a nás při milosti, slavné a svaté paměti, Jich M. císařův římských a králův českých i jiných benefaktorův*) našich dobrým oumyslem nadání zůstaviti, naším milostivým císařem, králem a pánem, rozmnožitelem i ochrancem slavného starožitného učení našeho pražského býti a nad námi ochrannou ruku držeti ráčíte. Té víry k pánu Bohu a V. C. M. jsme a tím se nepochybně, že při tom zůstaveni budeme, těšíme; z čehož všemohoucí pán Bůh ráčí V. C. M. v prodloužení života, dlouhého zdraví a šťastného panování, nad nepřátely veselého vítězství hojná odplata býti. A my V. C. M. na našich nehodných modlitbách ustavičně toho žádati budeme a žádáme. A v tom se V. M. C. k milostivé ochraně poručena činíme.

V. C. M. věrní poddaní

rektor a Mistři, consiliarii, profesores učení pražského.

Dne 16. srpna (1601) J. M. C., pán, pán náš nejmilostivější, ráčil naši suplikací o kollej Omnium sanctorum odeslati do komory své

---

svobodně bez všelijaké překážky užívati a je k svému pohodlí obrátiti mohli a nižádný aby kollejí a statků k nim náležících sobě osobovati nesměl, ale jakž prvotně od starodávna svobodné byly a zůstávaly, tak aby v též svobodě ještě zůstávaly. Nad to výš to také chceme míti, aby ti, jenž v skutku lekcí čtou, anebo kteří jsou v témž učení sestarali, předek k dosažení mimo jiné platův a důchodův na vychování v věcech všelijakých měli, a kteří jsou se universitati oddali jakýmkoli způsobem, buďto jsou domácí anebo cizozemci, aby k nižádnému právu jinému mimo rektora universitatis bez překážky člověka každého potahováni nebyli a nic bez jeho povolení před sebe bráti nesměli. A protož poroučejíc přikazovati ráčíme poddaným věrným našim milým, kteréhožkoli stavu a řádu jsou, aby předjmenovaným doktorům a Mistrům i jiným studentům v jejich věcech a svobodách žádným způsobem překážky žádné činiti nedopouštěli, nýbrž raději jménem naším, královskou vůlí jich proti jednomu každému, kdožby jim ubližovati chtěl, aby bránili, ochraňovali a opatrovali, pokudž by se vyvarovati chtěli přísnému hněvu naší královské milosti a pokuty, kterážto v privilejích jejich obsažena stojí. Toho všeho na potvrzení a svědectví tento list náš napsati a jej visutou pečetí naší upečetiti jsme rozkázati ráčili.

*) dobrodinců.

J. M. panu presidentovi a pánům radům a oni ji poslali k panu arcibiskupovi. Tu dále nevíme, co jest J. M. C. ráčil při nich více poručiti.*)

---

116. Zápis rektora J. Bystřického z Bochova, že na žádost Tomáše Turnovského, správce školy na Malé straně, po čas jeho nemoci na místo jeho žádný dosazován býti nemá.

1602, 6. ledna.

V neděli den památný Tří králův (1602) dodáno jest mi psaní od Tomáše Turnovského jedno i druhé, tak české jako latinské, s přímluvou psanou pana Martina Carchesia, měštěnína a písaře radního v Starém městě Pražském, v němž žádá týž Tomáš, poněvadž jest v těžké nemoci postaven, tak že nemaje v škole pohodlí místo sobě objednal k opatření svého zdraví, abych se na místo jeho jinému bakaláři dosaditi nedopouštěl.**)

---

117. Zápis rektora učení pražského J. Bystřického o vyšetřování a žalobách vznešených na některé mládence školní v Menším městě Pražském, kteří že by něco potupného o náboženství a faráři malostranském Tomášovi mluviti měli, od práva městského do vězení jsou dáni; což proti řádu učení pražského se stalo.

1602, 14. ledna.

V pondělí den sv. Šťastného (1602) vysláni byli ke mně páni ouředníci Menšího města Pražského pan Melichar Petružilka a pan Melichar Kobr jménem pana purkmistra a pánův radních, kteříž jsou sobě ztížnost učinili do některých mládenců z školy malostranské a to zejmena těchto: Ondřeje Rochotia Pannonia, Jindřicha Šoustala Třebochovského, Víta Lukše Ledeckého, ti že by, pozváni jsouce od Jana Hemiše ševce, souseda malostranského, k večeři, měli některé věci o večeři Páně potupně mluviti a o křtu ano i něco i pana primasa jejich, toho času pana Kunce, uraziti a za tou příčinou že sou do šatlavního vězení dáni; pak že na místě pana purkmistra a pánův žádají, aby ztrestání byli. Kteréhožto vyslyšev dal sem jim odpověď, že toho velmi nerád slyším, jestli to tak a že je k sobě povolám

---

*) Tím zápisy o při s komorou královskou končí. Učení pražské zůstalo v držení kolleje Všech svatých.

**) L. 1602, 14. ledna páni ouředníci Menšího města Pražského, pan Melichar Petružilka a pan Melichar Kobr oznámili, že žádají, aby jim jiný správce podán byl, poněvadž tento na těžkou nemoc leží. Oznámil jsem jim, že by to bylo s ublížením privilegií, kdyby jeden na druhého podán býti měl, než on odpuštění pořádné vezme (totižto Tomáš Smicheus Turnovský). Přistoupli k tomu, že, dáli pán Bůh, při času sv. Jiří; oznámil sem jim, že to rád učiním, což by mohlo býti k dobrému té obce.

a nalezneli se toho při nich, že budou dobře ztrestáni, než že na ně nemělo s vězením kvapeno býti, pokudž vyslyšáni nebyli.

Druhého dne totižto v úterý přišel jest Eliáš zvoník od kněze Tomáše, pana faráře malostranského, a salutatione promissa, že sobě pan farář ztěžuje do týchž mládenců, kterak mimo příčinu sobě danou by o něm potupně mluvili strany kázání, že nedělá žádných exordií a necituje příkladův a jiné potupné věci, pak že žádá, aby ztrestáni byli. Oznámil sem zase zvonikovi: aby pana faráře ode mne služebně pozdravil a žádal, aby mi na maličké škartičce poznamenání dal, v čem ho urazili, že budou dobře ztrestáni. I nedal nic po zvonikovi. I poslal sem k němu druhého dne Jana, pedella, opakujíc svou žádost, ale on (jsa pyšného ducha) vzkázal mi, že on nic psáti a tím se zaneprázdňovati nechce a viniti také. I což sem měl dělati, než musil sem na tom jeho vzkázání přestati.

V sobotu po památce sv. Pryšky postavili se ti mládenci z školy malostranské napřed jmenovaní a suplikací dosti obšírné podali. A nechtíc jich v tak veliké věci sám souditi, dožádal jsem se pana vicerektora universitatis, toho času urozeného pana Trojana Nigella Heřmanoměsteckého z Oskořína, urozeného a vysoce učeného pana Mistra Marka Bydžovského z Florentinu,*) pana probošta kolleje sv. Václava, jinak císařské a urozeného a vysoce učeného pana M. Martina Bacháčka Nauměřického z Nauměřic, jakožto pánův konsiliářův rectoris universitatis Pragensis. A když se sešli, oznámeno jim v mém pokoji bylo, co jsou na mne ouředníci malostranští jménem pánův Menšího města Pražského ztěžovali a proč jsou mládenci od pana primasa přítomného do vězení dáni; oni pak že suplikací ztížné podávají, za ochranu pana rektora žádajíce. To když sem na ně vznesl, žádal sem, aby své zdání oznámiti ráčili, majili puštěni býti nebo mali ta suplikací jejich čtena býti.

Šlo zdání takové: předně pana M. Marka, aby se četla, též i pana M. Trojana i pan M. Bacháček. Čtena byla. Po přečtení suplikací pouštěni aby byli jeden po druhém, a ta suplikací aby se v některých místech opravila.

Sententiae šly: pan M. Marek, aby jeden po druhém puštěn byl a tázán, aby oznámil, jak a kterak se ta věc dála a potom aby se pánům psaní učinilo ztížné, že jsou neměli mládenci dáni býti do vězení šatlavního (poněvadž jest to proti jejich privilegium) bez vyslyšení, než že měli před panem rektorem vyslyšáni býti. Citata est regula: privilegia male utendo ammittantur,**) protož že žádáme, aby

*) Bydžovský z Florentinu Marek, nar. 1540 v městě Novém Bydžově. Jeho přičiněním Bydžov Nový vyzdvižen l. 1568 do stavu měst svobodných. Byv jako Mistr přijat do kolleje Karlovy přednášel na vysokém učení pražském o hvězdářství a mathematice. Pětkráte volen byl fakultou za děkana a šestkráte zastával hodnost rektora učení pražského; mimo to byl proboštem kolleje krále Václava IV. Zemřel 1612, 15. září. Vedle latinských básní, „meteorologických tabulí" sepsal „Život císaře Maximiliána" a kroniku událostí za panování krále Rudolfa od 1575 až do 1596. (Viz „Rukověť k děj. lit. české" a „Musejník" 1846 a 1847.)

**) Přivedeno bylo pravidlo: že svobody zlým užíváním bývají potracovány.

nám to od pánův k nápravě přivedeno bylo, jináč že bychom se o tu věc k vrchnosti utéci musili. M. Trojan: že tomu není rád, že se to stalo proti privilegium a nadání císaře Karla Čtvrtého a práva městska ukazuji, že žáci mají souzeni býti před panem rektorem universitatis*) a protož že pan rektor a páni Mistři žádají, aby toho více činěno nebylo. Pan M. Bacháček: obávaje se, aby se něco horšího z toho nepřitrefilo, jestliže se s nimi dáme na odpor; nebo se čte katechismus palatinatus, a o tom že jest prvé oznámil, na kteréžto množí se horší i subunačí a to na nás svedou, že to s naším povolením se učinilo, takže jsme sami k tomu příčinu dali. Já jsem se k tomu ihned ozval: patrně že jsem já nic nevěděl a posavád nevím, aby se Calvinus**) proponovati v školách neb Ramus***) měl a že o to přede mnou nikdy se neoznamovalo strany Kalvina, než obyčejné lekci že se čtou.

Šly sententiae opět: pan M. Marek, že s těžkostí se to, kdyby prudce šlo, uhasí, než aby se jim nemělo psaní učiniti, že poněvádž jsou ti mládenci do vězení dáni byli, že jest to na zhoršení privilegii našich učiněno, více se měla ušetřiti universitas, a také že oni mládenců, jestli jsou co přečinili, nezastávají.

Povolání mládenci.

V neděli, den památky sv. Fabiána, přišli jsou ke mně opět páni ouředníci, pan Melichar Petružilka a pan Melichar Kobr a se mnou dosti obšírné promluvení měli, dotazujíc se jménem pánův Menšího města Pražského, bylili jsou přede mne obeslání ti mládenci, na kteréž ztížnost učinili předešle o lehkomyslném mluvení o artikuli večeře Páně a křtu svatého a jsouli ztrestáni, ano i jménem pana faráře jejich, kněze Tomáše. Oznámil sem jim: že jsou byli před ouřad můj povolání a tu při přítomnosti, dne včerejšího sobotního, pana vicerektora universitatis, pana M. Trojana a pánův konsiliářův, pana M. Marka Bydžovského z Florentinu a pana M. Martina Bachacia z Nauměřic, jsouc puštěni, podali jsou suplikaci velmi ztížné jak do toho Jana Henyše ševce, že jest je zle omluvil před panem farářem, tak také že jsou vzati do potupného vězení, tak jakž se to v jejich suplikaci šíře obsahuje a zavírá.

---

*) Práva městská A. XLIV praví: Každý zajisté při svém právě, k kteréž muž náleží, zachován býti má, protože jakž jsou lidé rozličného povolání, tak takpráva výsadná jsou rozličná. Jako u příkladu žákovstvo před rektora učení pražského citováno i také na témž právě viněno býti má, když by se věcí světských nedotýkalo.

**) Kalvin Jan (Calvín) znamenitý reformátor. Narozen 1509 v Noyonu, † 1564 Při obnovení církve držel se přísně „slova božího". Literaturu bohosloveckou obohatil plody vzácnými, přísným životem křesťanským dával na sobě příklad, jakby zavedeno býti měl řád a kázeň církevní. Působení jeho reformátorské rozšířilo se z Švýcar na Francii, Německo, Polsko, Skotsko, Uhry. I „bratří čeští" v některých sporných otázkách utekli se k němu o radu.

***) Ramus (de la Ramée Pierre) narozen 1515 v Cuthu ve Francii. Po těžkých bojích, jež podnikati musel o výživu, stal se profesorem rhetoriky na universitě pařížské. Spisy jeho byly zapovězeny, byl horlivým přívržencem kalvinismu. Byl zabit v noci Bartolomějské zradou katolického kollegy svého l. 1572.

Po kteréžto přečtení, s uvážením napřed předjmenovaných pánův Mistrův, byl jeden každý z nich zvláště povolán a tázán jsouc od vysoce učeného pana M. Marka z Florentinu, aby pověděl s dobrým svědomím nejináč, než jakoby závazek učinil, co jest u toho ševce od nich o výš dotčených artikulích ano i o panu faráři mluveno bylo, a aby žádný nic nezatajil. Oznámil jeden každý zvláště, že nic nebylo mluveno, než Třebechovský dal odpověď: že se k tomu přiznává, že jest o Kalvínovi něco strany večeře Páně a kterak Bratří Boleslavští jí užívají a kněží jak podávají u toho ševce promluvil, však žertem, ale strany pana faráře na jeho potupu že jest nic nemluvil, a že jest ten švec je omylně před panem farářem omluvil, ano i před panem primasem. A kdyby byl švec pro ně (an již bylo in vigilia trium regum téměř dvé hodině na noc a oni tíž mládenci byli rozhoštěni, na odpočinutí se strojíce) neposílal třikráte, byli by doma ostali, a nic by takového z toho, čehož jsou se nenadáli, skrze omylnou a nepravdivou toho ševce zprávu nepošlo. A pan primas že jest je kázal některé do Kuchařky do potupného vězení vésti, přes rynk s velikou hanbou vedeni byli a lidé se na ně divali, když je písař co zločince vedl, jakoby někoho zabili a ještě z farního domu, čehož se na potupu jich státi nemělo. Pak že panu purkmistru, pánům bude odpověď s jejich suplikací dána. A oni tíž mládenci že jsou napomenuti, aby v škole byli, v nic se takového nevydávali, řečí i skutkem aby lidem pokoj dali a když budou před svou vrchnost obesláni, aby se postavili; a oni tak že učiní, připověděli. A tak potom, majíce ještě jiné veliké zaneprázdnění páni Mistři, vicerektor a konsiliárii do kolleje Veliké (an již pro ně čtyrykrát odesláno bylo strany pana M. Khernera) jsou se odebrali a odešli. A tak tím sem pány ouředníky spravil, a tak ode mne odešli.

---

118. Zápis J. Bystřického v příčině ztížnosti kněze Jindřicha Vysokomýtského, faráře mikulášského v Starém městě Pražském, proti Laurinu Rabínovi, kantoru školnímu, že se ožírá a ve škole nepořádně se chová; slíbil polepšení.

1602, 18. ledna.

V pátek, den památný sv. Pryšky, přišel jest ke mně ctihodný kněz Jindřich Vysokomýtský, pan farář mikulášský v Starém městě Pražském, a žádal, aby Laurin Rabín, kantor školní i s panem bakalářem, toho času Janem Tykalidem Skutiusem, ke mně povolán byl. Povolání jsou obadva. A tak ihned v přítomnosti obžaloval jest ztížně kantora z těchto věcí:

Předně, že jest nemravný, nectnostný, nepilný a ničemné způsoby do sebe má, že se opíjí dvakrát, třikrát do téhodne, přijda do školy ožralý tluče, hází malými žáky a jsouc již věku dospělého a v letech, že by sobě jináč provozovati měl.

Druhé, panu bakaláři že bachantů nadává, jej haní a jsa v povolání mdlý, jsouc opilý větší při sobě mdlobu dělá a mezi dobrými lidmi ano i po ulici ožralý s kordem běhá, na domy tluče, což kdyby k tomu přišlo, že by mu to lidé v oči mluvili.

Třetí, oznámili dva mládenci, že jednoho uhodil svícnem, potom maje rašpli u pana Šimona Švachy, tak že když se s tou rašplí sadil, jemu pan Švacha domlouval, a když mu ti mládenci domlouvali, že jim dal za odpověď: že mají pana rektora, aby jej obžalovali před ním.

Čtvrté, v pondělí minulý rašplí sekal kamení na krchově a jemu, panu faráři, troupů nadával a že by ho zsekal, a pan farář ho napomínal, aby od svého předsevzetí upustil: nic nechtěl, než předce bronkal.

Páté, že s žáky nic nezpívá, v kostele kazí až hanba, ani klobouku že v chrámě Páně nesejme, než maje jej na hlavě, že se na římsu kruchtovní položí jako nějaký figl, když se užere nedá lidem pokoje a potom přijde do školy, v noci spí několik hodin na den než crapulam*) vyspí, v šenkovních domích že sobě ničemně počíná.

V sobotu předešlou tloukl na mládence školní a šelem jim nadával. Mládenci mu domlouvali: Andreas Florinus Klatovský a Kamaryt kantor martinský.

Dal odpověď kantor: že jest na sebe slyšel pana faráře žalobu i pana bakaláře, kteréžto patrně odpírá. Kdyby co takového proti panu bakaláři provinil, že by pan bakalář sobě do něho ztěžoval; aby s kordem v noci chodil, že to na něho ukázáno nebude.

Strany mládenců školních, že se tak nenajde, než když ho ti mládenci haněli, že jest jednomu z nich svícnem dáti chtěl (Andreasovi Klatovskému), protože on zloděj jeho jest.

Pan farář: že když se kantor ožere, že nic nepomní co dělá, v škole na mládence se rozbíhá práti je chtěje.

Bakalář doložil: že jest tak, co pan farář mluví a že kantor v pondělí minulý běhal po krchově a pana faráře haněl a k žákům se ničemně choval. Potom davše se opilý na odpočinutí, nedobře se vyspavše, vstal z lože a na žáky běhal, jináč, jsa střízlivý, že spí i to dosti dlouho na den.

Opět pan farář: že jest toho oumyslu byl, aby na pány ouředníky osadní to vznesl a to že jest sobě ušetřil k ouřadu pana rektora, protož že to na něj vznáší, aby kantor napomenut byl, aby od svého nevážného předsevzetí a častého ožralství ustoupil, ponévadž má dosti dobré opatření, aby raději zanechal žraní a šatky na sebe zjednal. Pakliby od svého předsevzetí upustiti nechtěl, že on ho trpěti moci nebude, pak že čas jest, aby sobě usmyslil.

Po žalobě i odpovědi, když se srozumělo, že kantor křív jest (jakž i od jiných se mluvilo, že jsouc ožralý má do sebe ničemné způsoby), obšírně napomenut jest, aby napravil a pana faráře a ba-

*) Opilost.

kaláře lépeji sobě vážil a svého povolání, jak v chrámě Páně tak v škole nezameškával. Nebo jestliby se dal věc, co nyní míti měl, že by mu to potom bylo jináč nahraženo. Připověděl emendationem vitae*) a panu faráři dal na to ruku.

---

119. J. Bystřický bakaláři Jílskému nařizuje, aby ve škole četl katechismus, jejž napsal David Chytrý.

1602, 24. ledna.

Ve čtvrtek po sv. Fabianu léta 1602 oznámil jsem bakaláři Jílskému, aby catechismum palatinatus zanechal pro nebezpečenství, které by odtud mohlo pojíti, než aby repetoval catechismum Davidis Chitraei.**) On oznámil, že rád učiní a že jest je četl z poručení pánův osadních jílských, ano i předešlý pan M. Mathias Campanus.

---

120. Probošt a Mistři kolleje Veliké šepmistrům a radě na Horách Kutnách, že M. Jana Kampana Vodňanského správcem škol jich na dále ještě zanechávají.

1602, 26. ledna.

Službu oc. Psaní jedno i druhé, které jste ku panu rektorovi našemu strany pana M. Jana Kampana Vodňanského,***) správce škol V. M., poněvadž jeho v tom dobrá vůle jest, aby ještě, pokud by v tom vůle pána Boha byla, při správě tých V. M. škol déleji zůstával, jakž to vše táž psaní V. M. v sobě šířeji obsahují a zavírají, učiniti ráčili, jest nám, kterýchž se dotýče, od dotčeného pana rektora našeho, abychom na ně V. M. odpověď dali, odvedeno. A mnoho

---

*) Že se polepší.

**) Knihy školní, vedle kterých ve školách se učilo, byly od university nařízeny. Katechismus pro nižší třídy l. 1599 tiskem vydala universí pražská; v třídách vyšších přednášel se katechismus od Davida Chytrého. — Chytrý (Chitraeus) narozen 1530. Studoval v Tubinkách a ve Vitemberku u Melanchthona. L. 1569 povolán císařem Maximiliánem k zřízení řádu evangel. v Rakousích. Zemřel 1600. Sepsal několik spisů latině. — Katechismus palatinatus jinák Heidelberský, jejž protestanté jako klíč a jádro písem svatých užívali, sepsal k rozkazu kurfiřšta Falckého Bedřicha III. Dr. Kašpar Olevian, dvorský kazatel palatínský.

***) Kampanus Jan z Vodňan. L. 1592 stal se bakalářem. Téhož roku odebral se jako správce školní do Jihlavy. Odsud odešel na školu královradeckou, kdež setrval do 1598. Léta 1599 učiteloval na škole sv. Jindřicha v Praze; od 1600 do 1603 byl prvním správcem školním v Kutné Hoře. L. 1603 stal se profesorem na učení pražském, kdež několikráte volen byl proboštem kollejí, prorektorem a rektorem universí. Přednášel o řeckých a latinských klasicích a o dějepise českém. Po bitvě Bělohorské přestoupil na víru katolickou. Zemřel 1622, 13. prosince. Psal básně latině; česky složil dramatickou hru: „Břetislav a Judita", o kteréž viz další listiny z roku 1604 od 13. až do 23. srpna. („Rukověť k děj. lit. české.")

sobě žádosti V. M. vážice a laskavé k nám i také učení pražskému náklonnosti ušetřujíce, tolikéž uznávajíce V. M. škol toho důležitou potřebu, tak činíme a panu M. Janovi Kampanovi podle jeho vlastního uvolení, čehož v psaní V. M. doloženo jest, aby déleji při správě V. M. škol zůstávati a je ke cti a chvále pánů vzdělávati mohl do vůle jeho, přejeme; tu však naději o něm majíce, že čím nám zavázán dobrovolně jest, to v své paměti míti bude a skutečně vyplní. S tím oc. Dán v kolleji císaře oc v sobotu po památce na víru obrácení sv. Pavla léta 1602.

---

121. *Jan Adam Bystřický z Bochova, rektor učení pražského, purkmistru a radě města Brodu Českého: „Psaní V. M. jest mi dodáno, v němž se mi v známost od V. M. uvozuje, kterak poctivý mládenec Jan Vokal, správce na ten čas školy Vaší, jest v stav sv. manželství vstoupil a od V. M. náležité od spravování školního odpuštění vzal.*) A poněvadž pak škola V. M. bez dobrého správce býti nemůže, žádati ráčíte za správce školy Vavřince Chudecia Jaroměřského, jíž jednomyslně jakž od Vás tak od ctihodného pana děkana Vašeho dobrým zdáním a soudem zvoleného, aby V. M. ode mne dodán a vedle mého ouřadu confirmován byl. I nemoha já takové slušné a křesťanské žádosti odepříti, tak činím, a téhož Vavřince Chudecia za správce školy potvrzuji a dodávám“ . . .*

1602, 21. února.

---

122. *J. Bystřický z Bochova do města Chrudimě, že na místo Václava Jelena Pražského, jenž od správy školy odpuštění vzal, o jiného správce se vší bedlivostí se postará.*

1602, 25. února.

---

123. *J. Bystřický z Bochova Lounským: že na místo kollegy, jenž oženiti se chce, Mikuláše Vraného dosazuje, aby panu Mistru Hagiochoránovi, správci jich školnímu, při vyučování dítek pilností svou nápomocen byl.*

1602, 6. března.

Službu oc. Psaní V. M., co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl, v němž oznamovati ráčíte, že Paulus Pacovinus, collega školy

---

*) Vokal Jan narozen v Praze. L. 1599 stal se bakalářem. Učiteloval na škole sv. Martina v Praze, na jaře 1600 poslán do Brodu Českého, kdež oženiv se zůstával měšťanem. Po bitvě Bělohorské vystěhoval se, poněvadž nechtěl přijmouti víru katolickou, na Slovensko. Bibliotéka Strahovská v Praze chová rukopis jeho: „Sbírku listin a jiných písemností o věcech náboženských od 1417—1609.“

V. M.*), od povolání školního při času sv. Jiří odstoupiti a v stav svatého manželství vstoupiti míní; na jehožto místo vedle obzvláštního V. M. oblíbení a společného snešení aby poctivý mládenec Nicolaus Vraneus, za kollegu podán jsa, poctivému a vysoce učenému panu M. Mikulášovi Hagiochoránovi, správci školy V. M., při vyučování jak dítek V. M. tak také i jiné mládeže školní svou pilností nápomocen byl, tak jakž to vše v sobě psaní V. M. šíře zavírá. I ačkoli již téměř zmeškáno bylo a týž Mikuláš Vraneus jinám k správě školní podán býti měl, však nemoha žádosti slušné, křesťanské a přátelské, kteréž sobě velice vážím, oslyšeti, tak činím a téhož Mikuláše podávám a vedle svého úřadu V. M. konfirmuji a za něho se přimlouvaje, přátelsky a uctivě žádám, že jeho za kollegu přijatého ve všem dobrém laskavě a otcovsky fedrovati a v své ochraně míti ráčíte pro mé V. M., takové otcovské k němu dokázané lásky, vším dobrým a ve všem mně možném odsloužení. S tím &c.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v středu po památce přenešení sv. Václava 1602.

---

124. J. Bystřický do města Berouna, že na místo Jana Krahulíka Žateckého, jenž od spravování školy odpuštění vzal, jiného dobrého mládence od času sv. Jiří nejprv příštího za správce školního jim vybere.

1602, 8. března.

---

*125. J. Bystřický knězi Jiříku Dikastovi,**) děkanovi v městě Jičíně, že syna jeho dle možnosti své co nejvýše fedrovati chce.*

1602, 12. března.

Službu svou vzkazuji, všeliké poctivosti hodný pane a příteli &c. Psaní, kteréž ste mi předešlého času, maje se od nás z Prahy ode-

---

*) Škola Lounská náležela mezi znamenitější, vyšší školy v Čechách, jakéž byly: v Praze u panny Marie v Týně, u sv. Jiljí, sv. Jindřicha, u sv. Štěpána Většího nebo Novoměstského a u sv. Mikuláše na Malé straně; dále školy v Českém Brodě, v Slaném, Rakovníce, Žatci, v Lounech, Litoměřicích, Hradci Králové, Chrudimi, v Kutné Hoře (sv. Jakuba), Čáslavi, v Brodě Německém, Táboře a na Moravě v Prostějově. Nejznamenitější ze všech byly školy u sv. Jindřicha v Praze, u sv. Jakuba v Hoře Kutné, v Hradci Králové a Žatci. (Viz Mus. 1845.)

**) Dikast (Dicastus) Jiřík z Miřkova. Studoval v Lipsku, kdež také na kněžství vysvěcen. Jako duchovní správce působil ve východních Čechách zejmena v Lomnici, v Jičíně, kdež byl děkanem. L. 1608 dostal se za faráře do Prostějova na Moravu; r. 1612 k sv. Štěpánu v Praze. L. 1614 zvolen do konsistoře pod obojí a za faráře Týnského. R. 1619 volen administrátorem a touž hodnosti vykonal obřad korunování Bedřicha Falckého. Po bitvě Bělohorské (ačkoliv před tím mnoho spisků a spisů duchem strany pod obojí byl sepsal) počal jako někteří jiní v náboženské horlivosti své se viklati až i někdejší přesvědčení své zapírati. L. 1621 vytýkal mu nejmenovaný listem ze dne 5. června jeho nestálost slovy:

brati, učinili, co by v sobě obsahovalo, bedlivě je přečetše, sem porozuměl. I nemoha Vaši žádosti dle starodávní lásky naší a dobrého přátelství a bratrství odepříti, tak učiním a jeho jakž nejvýš fedrovati chci, aby ode mne v to místo, o kterémž se od Vás zmínka činí, fedrován býti mohl; avšak žádám, že napomenut od Vás bude, aby toho, k čemuž povolán bude, hleděl, ani nikam od svého povolání se neuchyloval, tak aby Vám, jakožto svým milým rodičům, k potěšení obzvláštnímu, kteříž od něho toho samého a dobrého a počestného chování očekáváte, býti mohl. Já což na mne bude, též toho učiniti nepomínu. S tím &c.

Datum in collegio Omnium sanctorum Pragae 12. Martii 1602.

---

126. J. Bystřický rytíři Mikulášovi Španovskému z Lisova,) že na místo správce školního, kterýž odpuštění od správy své vzal, jiného k času sv. Jiří vybere a do Pacova**) dodá.*

1602, po 12. březnu.

---

127. J. Bystřický Příbramským: na místě Petra Bavorovského, kterýž od své povinnosti odpuštění vzal, Kašpara Vlaverina Vimberského za správce školního od času sv. Jiří podává a žádá za oznámení, máli jmenovaný nový správce také kantora sobě zjednati.

1602, 19. března.

... Přišla mi na paměť důstojnost Tvá, kterouž jsi poctěn byl od J. M. krále Fridricha, toho svatého pána, kteréhož jsi korunoval a od něho přízně, lásky i dobročinnosti dosáhl a tudy k oslavě a vyvýšenosti u lidí přišel. I nyní jest nám všem podivné, že v šedinách svých takovou nestálostí a pochlebováním tomu t..... pánu i všem jeho následovníkům se zanášíš a nepříkladný jsi v povolání svém. Měl bys se a musíš za to v své hrdlo ustydnouti, kterak smíš proti svědomí svému toho pána, dobrodince svého, za nepřítele ohlašovati a těm t..... církve svaté proti němu šťastného vítězství žádati... Nesmíšli za krále, pána našeho, se modliti, nechtěj jemu také zlého žádati a tomu t..... císaři vítězství žádati..." Však ani takový dvojitý jazyk ho nezachránil. Věrní stáli Čechové vrtkavost jeho za zradu pokládali a těm, kteříž stali se vítězi, dvojité srdce nepostačovalo. Jako ostatním správcům duchovním předloženo i Dikastovi pět artikulův, kteréž buď splniti nebo z Prahy a z království Českého vystěhovati se musel. (Měl složiti velkou část peněz na zaplacení žoldu vojákům císařským, veřejně odvolati korunování Bedřicha Falckého, katolické ceremonie do kostelův zavésti, nové svěcení od arcibiskupa přijmouti a manželku svou opustiti.) Na takové podmínky přistoupiti nemoha opustil Prahu v prosinci 1621. Usadil se v Žitavě, kdež l. 1630 zemřel. Byl plodným náboženským spisovatelem. (Viz „Rukověť lit. české" a naše příspěvky historické v „Literárních listech" na r. 1865.)

*) Španovský z Lisova Mikuláš ze starožitné, vzácné rodiny české, držel statek Pacov, jejž l. 1617 prodal. Zemřel 1618.

**) Léta 1676, 24. prosince podal farář Pacovský Jan Gregor na vyzvání arcibiskupa Pražského Jana Bedřicha hraběte z Valdštýna zprávu o škole Pacovské: že učitele ustanovuje vrchnost s farářem; „škola i učitel má své opatření od vrchnosti, zdali z povinnosti nevím. Jestli učitel učinil vyznání víry katolické také nevím, neboť již drahný čas zde obývá. Školu častokráte navštěvuji, knihy, z kterých žáci se učí, prohlížím a aby se pilně učili, je napomínám." (Šk. a živ. 1866.)

128. J. Bystřický do Jaroměře nad Labem, že na místo odstoupilého správce školního jiného „dobrého, pobožného a v svém povolání pilného“ při času sv. Jiří i s pomocníkem jim odešle.)*

1602, 25. března.

---

*) Při č. 102 podali jsme žádost správce škol Jaroměřských za složení koled; za příčinou jen typografickou odložili jsme její vyřízení, kteréž nyní sem klademe.

L. P. 1596 v outerý po památce Všech svatých za pana purkmistra Jana Cikána z Černé v plné radě a v přítomnosti pánův starších obecních, majíce pan purkmistr, páni i s staršími obecními žádost oficiálův školních, co se složení koled a některých akcidencí dotýče, v rozjímání, i po mnohém bedlivém toho považení a ušetření spolusonsedův svých, aby tak mnohým datum jak v koledách tak i v akcidencích ztěžováni nebyli, nýbrž s větší chutí a s menším nákladem dítky k pobožnosti a k literním umění oddávati mohli a oddávali, takto za ty svrchu dotčené koledy oficiálské, jichž sedm do roka jest, a za předepsané akcidencí oficiálům plat nařídili a pod jistým dole, coby pozůstávajících akcidencí od nich oficiálů bráno býti mělo, a kterakby se s žákovstvem a mladou obcí za složení těch věcí od nich pracovati mělo, vyměřením, vedle kteréhož se tak a ne jináč zachovati povinni budou, vydali.

Item, každého čtvrt léta při každých Suchých dnech a kvartálu roku panu bakaláři $2^1/_2$ kopy m., kantorovi 2 kopy m. a sukcentorovi 1 kopu m. stojecího platu aby dáváno bylo, čehož za 4 kvartály, totižto za celý rok, třem dotčeným oficiálům 22 kop m. učiní. Však toto se při tom znamenitě vymiňuje, jestližeby kdy třetí oficiál, totiž sukcentor, tak že by bez něho dobře býti mohlo, chován ve škole nebyl, tehdy ta 1 kopa m., kteráž z obce na něho jest nařízena, aby při každém kvartálu (čehož za rok 4 kopy m. učiní) zase na obec připadla a v obci zůstávala, a oni dva officiales na ni se potahovati nijakž nemají, nýbrž na svém platu výš nařízeném (k němuž sou přistoupili anobrž i budoucí oficiálové přistoupiti povinni budou) přestati a svrchupsanými koledami a akcidencími sousedův a mládeže nijakž obtěžovati, nynější i budoucí, nemají.

Strany pak akcidencí nesložených, jim k vybírání za práce při mládeži vedené náležitých, takto se chovati mají: sobotáles od jednoho každého pacholete po 1 penízi č., a candelares po $1^1/_2$ gr. přijímati mají; item, kalafaktury po 3 den. dáváno od pacholat býti má. Item, precium jinak Suché dni takto jim discipulové neb rodičové jich dávati mají: abecedarii a syllabicantes po $1^1/_2$ gr. bílém, kteří na donátě neb na grammatice čtou po $2^1/_2$ gr. bílém, kteří u kantora sedají, po půl čtvrtu groši bílém a kteří u pana bakaláře sedají po 4 gr. bíl. A mimo toto poznamenání žádných platů víc zarážeti ani těchto zvětšovati páni officiales sobě nemají a moci míti nebudou; a poněvadž tuto jim oficiálům z nemalé práce a obtížnosti, zvláště v příčině složených koled, sejde, bude povinen jeden každý oficiál na svou povinnost, aby ji upřímně, věrně a bedlivě vykonával a mládeže žádným způsobem nezanedbával, pilný pozor míti, tak aby se předně pro čest a slávu buoží mládež předně pána Buoha v Trojici dokonale jediného znáti, v pobožnosti, katechismu, v dobrých mravích a jiných artibus literalibus den ode dne více cvičiti a prospívati mohla. Nicméně kantor mimo jinou příslušející práci svou povinen bude a jest (což i jinde od pilných kantorův v království Českého městech se vykonává a děje) každého týhodne žákovstvu a mládeži, též k každému svátku, kteříž se v církvi světí, cantum, totiž responsoř, antiphonu a což víc k tomu náleží, notovati a tomu pacholátka zpívat učiti, též také každého týhodne jedné mutetě dobře in cantu figurativo vynaučiti. Však aby pan purkmistr, páni lépeji o tom věděti a jisté zprávy, jak se mládež v škole od oficiálův vyučuje, dosahovati mohli, jisté osoby jsou za inspektory nařídíti a jim o tom, aby každého čtvrt léta, anobrž i kdyžby se jim koli za dobré uznalo, do školy práci vážili, examenu školního přítomni byli a našlali by se jaká při kterém oficiálu nepilnost a nebedlivost jemu ji nepřehlíželi, nýbrž k pilnosti a vykonávání povinnosti jeho skutečně napomenuli z uvážení svého, též pánů starších obecních, poručili.

Že pak se, jak výš zapsáno a nařízeno, ano i jináče v povolání svém dotčení

129. *J. Bystřický do města Stříbra: „Kdež opět svou žádost přátelskou opakovati ráčíte, poněvadž se to státi nemohlo, aby nynější bakalář a správce školy V. M. pro příčiny dosti dostatečné déleji při své povinnosti zůstal, na místo jeho Pavla Vošklanda Klatovského, člověka pobožného a povolání svého bedlivého, dáli pán Buoh k času sv. Jiří V. M. confirmovati budu. Strany officiálův školních, poněvadž jsou dobří a v svém povolání bedlivi, na nich přestávám, poněvadž i Vy s nimi spokojeni býti ráčíte.“ . . .*

1602, 28. března.

---

130. *J. Bystřický knězi Jiřímu Dikastovi Miřkovskému, děkanu v městě Jičíně: k přímluvě jeho Mikuláše Horetia (ač jiní starši více by toho zasluhovali) rektorem školním jmenuje a jemu kollegu zaslati připovídá.*

1602, 28. března.

Službu svú vzkazuji všeliké poctivosti hodný pane děkane, příteli a pane bratře! oc Jaká by Vaše žádost byla a příčiny v ni položené, to jsem, ji bedlivě přečetši, výborně porozuměl. I v pravdě Vám oznamuji, že jsem ji v svém bedlivém uvážení měl, ale uznávám, že jsou mnozí starši bakaláři nežli on jest, kteříž svůj čas v školách letný strávili a ti potřebují opatření obzvláštního. Tento pak Nicolaus Horetius maje ode mne to dobrodiní ano i od akademie, jedno že jest svého nic, jsa chudý, v kolleji neutratil, nýbrž sumptibus Gvalterianis*) živ byl a potom dříve téměř půl léta k Vám promovován byl, a tak pamatuje na to, mám za to, že by byl mohl na tom přestati. Však nic méně, váže sobě Vaší žádosti nemálo než velice, tak činím a jeho rektorem školním od sv. Jiří vystavuji a collegam jemu odešli, na kterémž přestati bude moci a přestane.

officiales upřímně, dobře a věrně se vší bedlivostí chovati budou, přeslechše toto nařízení a k němu přistoupivše, dobrovolně připověděli. Nicméně však pan purkmistr, páni, též páni starší obecní tohoto nařízení a zapsání sobě v moci zůstavují, tak aby jeho, an žeby kdy koliv slušnou potřebu toho měli aneb se jim líbilo, ujíti, je změniti, zmenšiti neb opraviti mohli a moc měli.

*) Nákladem Valterovým. L. 1578 odkázal Mikuláš Valter z Valtersperka a na Lochovicích, císařský sekretář v království Českém, tisíc kop mišenských, aby z peněz těch někteří studenti strany pod obojí vedle jiných stravy v kolleji užívali. Nazýváni bývali takoví studenti „alumni Valteriani.“ — Po příkladu tohoto dobrodince pamatovali toho času i jiní na učení pražské. Bartoloměj Vodňanský z Levenperka, měštěnín Nového města Pražského odkázal kolleji Karlově svůj dům na Koňském trhu (o čemž viz listinu této sbírky z r. 1603, 26. května.) L. 1590 Zikmund Kozel z Reizenthalu, hofmistr císařský na Horách Kutnách, daroval p. Mistrům na opravu jich stolu 25 tolarů. Ve sbírce této četné toho jsou doklady, že páni Mistři učení pražského, kteříž si někdy na důchody nic příliš bohaté postýskovali, také i jiné dárky s vděčností přijímali zvláště na zelený čtvrtek a štědrý večer. Nějaký sud starého piva, několik ptáků, sýr, kapr nebo štika byly vždycky v kuchyni pánů kollegiátů vítaným hostem.

nebo sám znáti ráčíte, že své patientes fedrovati musím, aby na mne nenařikali. Tu jsem na Vaši přímluvu přátelskou odpověď dáti chtěl, abyste mou upřímnost k Vám celou poznati mohli. S tím milosti boží Vás v ochranu poručena činím, kteráž rač dáti, abychom se v dobrém zdraví shledati mohli. Paní Kateřiny, Vaší nejmilejší paní manželky, ode mne velice pozdravte, prosím.

Datum velmi mdle v kolleji Všech svatých v Starém městě Pražském ve čtvrtek po slavnosti Zvěstování panně Marii léta 1602.

---

131. J. Bystřický Rakovnickým, aby řečem, kteréž od lidí proti jmenovanému jich správci školnímu, Davidu Slánskému z Kosmačova, se roznášejí, jakoby nedbalým v svém povolání byl, nevěřili a jeho za správce školního přijali.

1602, 1. dubna.

Službu oc. Psaní V. M. bedlivé přečetši, co by v sobě obsahovalo jsem porozuměl; v kterémžto oznamovati ráčíte, že byste bezelstně poctivého mládence Davida Slánského z Kosmačova V. M. již k spravování školnímu od mého ouřadu podaného přijíti nemohli pro příčiny dosti ztížné, kterýchž dokládati ráčíte, žádajíce, abych V. M. jiného na jeho místo podal. I oznamuji V. M., že hned, jakž jsem téměř psaní takové přečetl, k němu Davidovi naschvále psaní jsem odeslal a jemu poručil, aby ihned, jakž ho dojde, ke mně se najíti z důležité potřeby dal, příčiny že mu ode mne oznámeny budou. Což učinil a dnešního dne ráno okolo dvanáct hodin českých přede mnou se postavil; kterémuž jsem takovou ztížnost V. M. (psaní V. M. však jemu neukázav) předkládal a ihned beze vší výminky jeho k tomu napomenul, aby co jest tu takového, jakž oznamovati ráčíte, oznámil. On vyslyšev mne, dal mi odpověď tuto: že se tomu diví a že mu to velmi líto, že tak před V. M. těžce omluven a jako téměř zmalován jest, což aby to mělo tak vše pravdivé býti, že se toho nijak neobává, nýbrž tomu všemu světle a patrně odpírá, žádaje mne v té věci za opatření a abych ho v tom před V. M. omluvna učinil, abyste takovým řečem na zošklivení osoby jeho místa dáti neráčili, nýbrž jestli by k tomu přišlo, jak se v své povinnosti choval a co jest kdy v škole dělal, že by chtěl testimonium od dobrých pánův přátel svých přinésti, ano i v tom doložil, že by nebyl dobrého svědomí, aby měl mládež sobě svěřenou opouštěti. Což slyševše od něho i žádost jeho uznávaje býti slušnou tak činím a V. M. uctivě, jakožto pánův přátel svých velmi milých, žádám, že takovým řečem (kteréž někdy častokrát od lidí snad z nenávisti pocházejí) místa u sebe dávati neráčíte, nýbrž téhož Davida Slánského již ode mne daného a komendovaného za správce školy Vaši laskavé přijmouce v své ochraně míti a jej v slušných potřebách fedrovati ráčíte. Nebo nechť i toho doložím, že má pana otce člověka dobrého, k mládeži školní dobře nakloněného, ten kdyby věděl, že by se nenáležité chovati měl a nedbalcem byl, jistě že by mu toho

netrpěl, ale jej dobře, an s něho dosti moci má, ztrestal. Já jsem též Davida velice napomenul, ty příčiny předestřel, jak by se v svém povolání a k V. M. chovati měl. Dal mi za odpověď, že toho, čímž by V. M. uraziti měl, ničehož se nedopustí, ale svému povolání s obzvláštním V. M. zalíbením že dosti činiti chce a nic k tomu dá přijíti, aby nějaká na něho ztížnost strany nepilnosti před vrchnost jeho od V. M. činěna býti měla. To vše, což samo v sobě jest, chtěl jsem oznámiti, jsouc té naděje, že této mé přímluvě místo u sebe dáti ráčíte pro mé V. M. vším dobrým toho odsloužení. Za dar, kterýž mně velmi vděčný jest, velice děkuji a V. M. v božskou ochranou ruku poručena činím.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pondělí po květné neděli léta 1602.*)

---

*) Rakovničtí (a skoro všechna města česká pod obojí) dbali toho, aby školy dobrými správci opatřeny byly. Věděli, že na škole záleží, aby správa obecní, církevní schopných měla mužů a že i vlasti celé ve škole odchovávají se charaktery, kterýchž každému národu (máli býti svým, samostatným a nemáli jen jako vzdělaný nebo neuvědomělý proletář sloužiti za kus chleba jinému) nanejvýše zapotřebí. Jestiť i znamením nemalé probuzenosti, samostatnosti správy obecné, že nebyli lhostejnými kdo a jaký muž jim za vychovatele jich mládeže podán bude. Mimo nahoře jmenovaný uvedeme ještě pro čestnou paměť některé doklady, jak zastupcové města Rakovníka byli žárliví na poklad obce — na školu. Léta 1563. 16. března psali purkmistr a rada téhož města Sixtovi z Otrsdorfu a Matoušovi Kolínovi z Chotěřiny v tato slova: „Oznamujeme Vám, že jest nám psaní učiněno od pana rektora universitatis, že pan Mistr náš školní k času sv. Jiří jinám za rektora podán bude, a jest nám týmž psaním ukázáno na nějakého Václava Formánka, bakaláře, kteréhož my neznáme ani o něm žádné gruntovní zprávy nemáme. A poněvadž v takových příčinách nic jsme předešlých časův bez rady Vaší před se nebrali, i na ten čas za to žádáme, že se nám v tom propůjčíte a o způsobu, povahách a chování dotčeného Václava Formánka se vyptáte a nám o něm zprávu, hodil-li by se do obce naší, učiníte."

Podobně utekli se prosebně k M. Danielovi Adamovi z Veleslavína l. 1594, 19. února: „Urozený pane Mistře, příteli nám laskavě příznivý! Tajiti před Vámi nemůžeme, že jest poctivý pan Mistr Joannes Gotsmanius Teutobrodenus, správce školy naší, od správy své a nás k sv. Jiří nejprv příštímu odpuštění vzal, a bezpochyby, aby od slavné akademie pražské jiným snad sebe hodnějším místem opatřen byl, že pečuje a se stará: čehož ačkolivěč jsme se nenadáli, abychom od něho v té věci, nedavše k tomu žádné příčiny, zvlášť v začátcích jeho povýšení upuštěni měli býti, však poněvadž se k tomu samoděk nutká, nemůžeme ho bezděk zdržovati. Poněvadž pak po pánu Bohu a správcích církevních přední povinnost naše, abychom školu naši náležitě opatrovali a o to, aby hodné osoby do ní k správě a vyučování mládeže podávány byly, se starali, k Vám se v té příčině utíkáme a za to žádáme, pokudž jakú známost s učenými mládenci máte, že nám na hodnú osobu k ujetí správy školy naší a vyučování mládeže ukázati ráčíte; my dále s touž osobou, na kterouž nám tak od Vás ukázáno bude, o to jednati ano také pana rektora universitatis v tom, aby ji k nám podati a konfirmovati ráčil, následovati nepomineme. A což tak k žádosti naší učiniti ráčíte, chceme se Vám toho vším dobrým odměňovati a volně odsluhovati, odpovědi žádajíce ..."

Léta 1596, 4. října učinili psaní M. Markovi Bydžovskému, rektoru učení pražského, poněvadž Bartol. Martinides Pražský od správy školy jich a vyučování mládeže odpuštění vzal, aby jim jinou osobu hodnou k správě školy a vyučování mládeže podal ..."

L. 1598, 23. září žádali M. Trojana Heřmanoměstského z Oskořína, aby na místo bakaláře školního Šebestiána Remera Nepomuckého, kterýž oženiti

132. J. Bystřický do Chrudimě: za správce školy Joannem Rubeculam Poličského, jenž od správy školní města Stříbra pořádně odpuštění vzal, dodává.

1602, 5. dubna.

Službu oc. Psaní V. M. mně učiněné, co by v sobě obsahovalo jsem porozuměl, v kterémž přátelsky žádati ráčíte (poněvadž ste to

---

se míní, Gabriela Jodocia, rektora školy Teplické, za nějž se přátelé jich milí, mužové vznešení z města Žatce (kteříž ode dávných let v akademii pražské s velikou pochvalou pracovali) přimlouvají, vychvalujíce jeho pobožnost, hodnost, střídmost a pilnost, podal a konfirmoval . . .“

L. 1599, 16. dubna oznamovala městská rada Rakovnická M. Bacháčkovi, kterak „poctivý Venceslaus Jelenii Pragenus, svobodného umění bakalář, na ten čas správce školy naší, nemoha na Mikuláši Celestínovi Skuěském, kollegovi svém, kteréhož na ten čas sobě přidaného má, pro tu příčinu, že povolání svému dosti činiti nemůže, obvyknouti, dal jest pánům inspektorům školy naší zprávu, že při V. M. toho vyhledával, aby mu ku pomoci jiná osoba pro vzdělání ctí a chvály pána Boha všemohoucího a dostatečnější vyučování mládeže ve škole obrána a za kollegu podána byla. . . Mezi tím pak dotčení páni inspectores scholae naší vznesli jsou na nás, že na sebe i od pánův literátův našich obojího kůru latinského i českého žádost vzloženú mají, poněvadž Daniele Ronovského Jičínského povědomi jsou, že by místo a povolání dotčeného Mikuláše Celestína s pochvalou a prospěchem zastávati a jemu dosti činiti mohl: protož V. M. za povolení žádáme, aby za kollegu do školy naší přijat býti mohl . . .“

A l. 1600, 4. září psali rektoru Mart. Bacháčkovi: „Tajiti V. M. nemůžeme, že jsme tomu z spisu poctivého a učeného pana Nikodema Edlingera z Hradce Jindřichova, na ten čas správce školy naší, v pominulý pátek nám do rady naší odesláného vyrozuměli, že by od V. M. a dobrodinců svých jinám povolán byl, a vuole jeho také že by k tomu přistoupila, abychom se k svatému Havlu nejprvé příštímu jiným hodným mládencem opatřili, jakž týž spis jeho hojněji to v sobě obsahuje a zavírá. V kteréžto příčině že se vuoli V. M. spravuje jemu za zlé nic nemáme. Ale to jest nám s podivením, majíce jeho sobě od V. M. schváleného a důvěrně podaného, kterak se tak brzy dobrý oumysl V. M. k nám proměnil, že ho nám tak spěšně, an se dobře mezi námi neohlídl, vzdvihnouti a jinam podati chtíti ráčíte, ještoto abychom V. M. aneb jemu nejmenší příčinu k tomu kdy dáti měli, rozuměti nemůžeme: jeho kdybychom zbaveni býti a o jiného se opět starati měli, znáti ráčíte, že nám zištné ani chvalitebné býti nemůže, neb by bez nákladu a outraty nebylo, a my pro tak časté proměny museli bychom v pomluvě jiným obcem zůstávati a za rozprávku býti; mládež pak takovými proměnami jak se vzdělává neb nevzdělává dobře tomu ráčíte rozuměti, a kdyby měl jiný správce v tak brzkém čase na jeho místo se dostati a znovu ty lectiones, které nynější pan bakalář před sebe vzal, proponovati, a snad opět v půl létě podobně se státi, musela by jistě táž mládež, kdyby vždycky toliko začátek alicujus artis slyšeti měla a nikdá k konci nepřijíti, obmeškána býti a vzácný čas, kterýž se nikdá nevrací, mařiti. I aby s toho zlého sjíti mohlo a nám se pomluvy od jiných obcí i také naříkání od mládeže obávati potřebí nebylo, za to žádáme anobrž prosíme, že nám nadepsaného Nikodema Edlingera, kterýž, jak srozumíváme, s panem děkanem naším pěkně se snáší a na něho laskav jest, na další časy zanechati a v to místo, kdež jste ho podati chtíti ráčili, jinou hodnou osobu obrati a potvrditi ráčíte.“

Téhož roku (1600) dne 26. září oznamovali svým spolusousedům do Prahy vyslaným Havlu Krčílovi a Janu Jelínkovi, aby s rektorem učení pražského o osobu hodnou, kteráž by za budoucího správce školy hoditi se mohla, se vší pilností jednali, a pokudž by jim na některé mládence ukázáno bylo, aby s radou poctivých lidí a těch mládenců povědomých jednoho z nich vybrali. . .“ (Všechny tyto doklady z archivu města Rakovníka.)

ke umě připustiti ráčili, abych V. M. pokojného budoucího správce školy V. M. zvolil) abych osobu V. M., kterouž podati mám, zejmena jmenoval. I oznamuji V. M., že jsem obral poctivého, pobožného a dobrého mládence (a věku dospělého) jménem Johannem Rubeculam Policenum, na ten čas správce školy v městě Stříbře, kteryžto chvíli již tam trvá a o své pilnosti při vyučování dítek a mládeže školní dobrou pověst má; kteroužto jeho komendaci jsouc hnut a pilnosti i dobrým chováním (an též pořádné odpuštění od J. M. pánův Stříbrských vzal) jeho V. M. dodati a konfirmovati jsem umínil. Protož V. M. uctivě prosím, že jeho za správce školy V. M. přijíti a v příčinách slušných laskavě a otcovsky fedrovati a sobě poručeného jmíti ráčíte pro mé V. M. toho vším dobrým mně možným zase odsloužení. O něm Janovi Poličském jest naděje ta, že své práce školní při vyučování dítek od V. M. sobě svěřených a jiné mládeže školní s obzvláštním V. M. zalíbením vykonávati bude. S tím &c.

Datum v den památky umučení Krista pána, jinak v veliký pátek 1602.

---

133. Probošt a Mistři kolleje Karlovy žádají knížete Karla Minstrberského a Olešnického, aby slíbenou pomoc někdy paní Kateřinou Zajímačkou z Kunštatu pro dobré kolleje vyplnil.
1602, 12. dubna.

Službu &c. Pominulého roku z nevyhnutedlné potřeby obecného dobrého, zvláště pak kolleje císaře Karla Čtvrtého v učení pražském první a přední, učinili jsme psaní k osvícené paní, paní Kateřině Zajímačce z Kunštatu a na Brtnici, *) aby pro čest a slávu jména pána Boha, pro vzdělání obecného dobrého v školách a církvích evangelických, též pro slavnou památku slavného rodu knížecího a českého krále J. M., dobré a svaté paměti, Jiřího, horlivého milovníka božího a učení pražského fedrovníka a dobrodince, s slavnými potomky svými, zvláště pak nejmilejším synem svým osvíceným knížetem, panem panem Viktorinem,**) kterýž času mladosti své v kolleji naší, jenž slove Apoštolská,***) svůj byt a učení míti ráčil, též i V. M. k dotčené kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, na nejvyšší na pokojích, krovích a střechách sešlé, pomoc k takovým opravám a stavení pro odplatu pána Boha učiniti milostivě ráčila. Což i laskavě k sobě přijíti a vi-

*) Kateřina z Kunštatu, provdaná za Hynka Brtnického z Valdštýna, zdědila po bratru svém Jiřím Zajímači z Kunštatu panství Jevišovice na Moravě, kteréž l. 1600 odkázala strýci svému Karlovi knížeti Minsterberskému a na Olešnici. Týž byl synem Jindřicha II. M. a zastával drahný čas úřad nejvyššího hejtmana ve Slezsku. Zemřel 1617.

**) Slavný Jiří z Poděbrad měl tři syny: Viktorina, Jindřicha a Hynka. Odvážný, hrdinský Viktorin byl miláčkem otce svého i všeho panstva a rytířstva českého, kteréž drželo s králem Jiříkem.

***) Kollej apoštolská (apostolorum) jinak Laudae, viz listinu z r. 1609, 14. září.

dlouce žádost naši bezelstnou, náležející k vzdělání dobrého obecného a zvláště k zvelebení jména pána Boha, laskavě se v tom před některými pány, též i správci duchovními markrabství Moravského zakázati ráčila, že v té věci neráčí chtíti, jak nejdříve o to s urozenou paní, paní Alenou Berkovnou Mezeříčskou z Lomnice rozmluviti ráčí, poslední býti. Až v tom, dříve než se to stalo a vykonalo, touž urozenou paní, paní Kateřinu, dobré a svaté paměti, pán Bůh skrze smrt časnou milostivě jest z tohoto světa povolati ráčil. Poněvadž pak, osvícené kníže, z téhož rodu slavného krále Jiřího býti a krevní pán nejmilejší V. M. paní strýny zůstávati, církvím evangelickým všeho dobrého příti i učení pražské v své laskavé paměti, příkladem všeho slavného knížecího V. M. z národa českého pošlého rodu, míti ráčíte, V. M. se vší uctivostí žádáme, abyste při témž učení pražském v tak velké a bezelstné jeho potřebě dobrý a svatý oumysl Její M. paní, paní Kateřiny V. M. strýny vyplniti a také laskavě své památky a rodu V. M. u nás, kdež předkův V. M. až posavád také zůstávú, zanechati, pro čest a slávu pána Boha, též jeho hojnou odměnu a požehnání ve všech věcech ráčíte. Čehož i my našimi nedostatečnými modlitbami také se odměňovati V. M. nepomineme a to také vše v poznamenání do počtu starožitného V. M. rodu uvésti nepomineme. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském.*) (Sine dato.)

---

*) Podali jsme již toho doklady, že probošt a Mistři kolleje Karlovy i celá obec učení pražského, když „přední klenot království", kollej Veliká, scházela, s prosebnou žádostí k Pražanům (viz. č. 64), k Petru Vokovi z Rožmberka (č. 86) a k stavům na sněmu shromážděným (č. 105) se obracelí, aby veliké stavení kolleje Karla IV. před konečnou zkázou zachráněno bylo. Viděti, že Mistři učení pražského horlivě starali se, když potřeba kázala, o prospěch svých kollejí, a aby dobrým byli příkladem v nebohatých důchodech svých se uskrovnili a i z vlastního jmění svého nemalé částky peněz na opravy kollejí darovali nebo knihovny své jim odkazovali. Na př. Mistr Trojan 100 kop zapůjčil bez ouroků, M. Bacháček 15 kop daroval na opravu kolleje Karlovy, a poněvadž s uskrovněním výživy své důchody vynakládali na krovy a opravování stavení kollejních daroval M. Trojan 50 kop, aby Mistři svíčky za ně si kupovati mohli, pro zlepšení stolu jich famulů tolikéž a M. Bacháček 100 kop věnoval, M. Marek Bydžovský stříbrný kotlík kollejí odkázal, M. Jan Chorin třetí díl svých knih a M. Jan Bystřický celou svou bibliotéku. Však všechna taková skutečná obětivost Mistrů a jich uskrovňování se v potřebách výživy stačovala jen na menší správky, veliké opravy kolleje Veliké (od času Karla IV. s malými změnami na stavení zachované) větších vyžadovaly pomocí. Za tou příčinou utekli se prosebně nejen k městům Pražským (obzvláště k Novoměstským) i na mnohá města královská vznesli žádost za udělení pomocí a sice žádali: Bydžov, Budyni, Domažlice, Brod Německý, Hradec Králové, Chlumec, Klatovy, Litomyšl, Mělník, Mýto Vysoké, Pelhřimov, Písek, Poličku, Prachatice, Příbram, Rokycany, Strakonice, Stříbro, Sušici, Vodňany, Žatec, Žlutici a jiné. Příspěvky z měst, na kolik možnost stačovala, dosti hojně se scházely, na příklad Vysokomýtští 40 kop, Sušičtí 20 kop, Domažličtí, Německobrodští a Stříbrští po 5 kopách poslali. Vedle měst prosili i šlechtu, jako pana Trčku v Jičíně, Henika z Valdštejna na Doubravici, Václava Radnického ze Zhoře, Václava Magrle z Sobíšku, Humla z Ruprsdorfu (viz č. 87), pána z Hodějova a jiné, kteříž buď dřívím, obilím nebo penězitou částkou skutečně také jim nápomocní byli. Ze všech však příznivců učení pražského nejštědřejším dárcem byl pan Petr Vok z Rožmberka.

134. *J. Bystřický do Rychnova za správce školy Tomíše Smichaea Turnovského*) dotvrzuje.*

1602, 14. dubna.

---

135. *J. Bystřický knězi Havlu Terrigenovi Slánskému, děkanu Mladoboleslavskému: odpovídá k jeho přímluvě za Baltazara Slováka, rektora školy v Králové Dvoře, že pro takového „pidimužíka" jest takové místo až příliš dobré &c.*

1602, 18. dubna.

Psaní Vaše jest mi od Baltazara bakaláře dodáno, v němž oznamujete krátce o zamlčení psaní jak od Vás ke mně, tak ode mne k Vám, dokládaje v krátkosti příčiny; nyní pak maje příčinu k psaní danou skrze téhož Baltazara Pelagra co zmeškáno napravujete. I tak jest, můj nejmilejší pane kmotře, že jsme oba dva umlkli nejináč, než jakobychom se již z České země do Moravské vystěhovali, o čem málo doleji dotknu. Co se dotýče Baltazara Pelagra, oznamujete, kterak Vám v známost uvedl, že, jsouc podán ode mne do města Králové Dvoru, takovou správu školní, že jest poněkud ujal, ale ponévadž zvěděl, že tam práce zvonická jest a za tou příčinou žákovstva že se tam nedrží a on jest velmi na zdraví svém nestatečný, tam jako by pro pulsaturu dosednouti se mu nevidělo; a tak za tou příčinou žádá Vás ke mně za přímluvu, aby mohl nějakým jiným místem (a jak on dokládá příhodným, platným a poctivým) opatřen býti. I můj nejmilejší pane kmotře! Nic se tomu nedivím, že se za téhož Baltazara snažně a upřímně přimlouváte, protože takových lidí anebo mládenců těchto let drobet (téhož národu některých, ne všech pravím) rozmazaných povahy neznáte, ale já je již dobře znám,

---

Žádali jej 1. 1600, 3. září (č. 86), později rejstřík zdělali a jemu zaslali, co předkové jeho pro dobré učení pražského učinili. V historické takové paměti připomínali nejprvé největšího a předního dobrodiní, že když svaté paměti císař Karel IV. učení pražské vyzdvihoval, původem se to také pana Jošta z Rožmberka dálo, čehož také v privilejí původní se dokládá; v čerstvé pak paměti že ještě zůstává, když l. 1571 ohněm kladeným na rohu kolleje Velké k železné ulici vížka s jedním pokojem vyhořela, že pan Vilím z Rožmberka touž vížku dosti velikou nákladem svým opět opraviti a plechem pobíti rozkázal, na památku svou a svého slavného rodu. A ponévadž učení pražské i všecky školy jsou jako základ a grunt církve i v obecném dobrém, doufali, že od příkladu předků svých neodstoupí, což pan Vok také neučinil a 200 kop jim vydati poručil. Všem ochrancům a dobrodincům učení pražského, kteříž někdy některou pomůcku jim učinili (viz také č. 112), odměňovali se páni Mistři zapisováním jich jmen pro památku potomkům v knihy památné.

*) Smichaeus Tomáš z Turnova, bakalář. L. 1600 byl správcem školy v Rakovníku (viz o tom číslo 74 této sbírky), na konci téhož roku přesazen byl do Prahy k sv. Mikuláši na Malou stranu. V Rychnově neučiteloval dlouho, již 19. září 1602 zemřel. (Viz listinu této sbírky ze dne 23. září 1602. V „Rukověti k děj. lit. české" jmenovaný Smichaeus Tobiáš, jenž jako duchovní působil ve Voticích 1606 a na Kamenici Nožířské 1610, nemůže tudíž považován býti za jednu osobu se správcem školním Tomášem S.)

protože jsem jejich drobet nestydatostí in meo oficio již ztrestán. Nebo chtějí oni vždycky něco napřed míti před našimi, když ke mně který z nich přijde umí pěkně žádati za conditionem, a hned jakž mu odpověď dám, ptá se co jest platu, jaká na faře expensí, jací sousedé, mnoholi dávají na expensí a mnoholi se platí; toť uměji a tu se pak dělají, jako by byli nemocní, mdlí na zdraví, že nikam nemohou, tak že by jednoho, kdyby jejich povahám nerozuměl, hned oklamali. Ale věřtež mi, že ne tak k mdlobě těla stůní ale k stravě velmi hrubé nemoc jejich hledí. Jako i tento hrubě z toho počtu jest, kteréžto když mi Vašeho psaní dodal, mnoho o způsobu svého nezdraví mluvil a že platu není, oznamoval. Jehož vyslyšev dal sem mu tu odpověď, aby, co mu podávám, na tom přestal, poněvadž jiní onačejší, nežli on jest, přestávají, že na ten čas lipská škola ani vitemberská prázdná není, ani žatecká v Čechách, lounská a jiné prázdné nejsou, a tak on (jakožto plačtivý bratr) vida že by nic tu nezískal než že by mnou pohnul, jakož pak dobře pohnul, na tom, co jsem mu podal, přestal a přestati musil; ještoto to mi jest dobře vědomo, že jsou tam učení muži od dobré paměti pana M. Matyáše z Hájku, na onen čas rektora universitatis Pragensis, komendováni bývali a tam se dosti dlouhý čas zdržovali až potom gradum magisterii consecuti*) do kolleje za profesory se dostavali. A tento pak homuncio, pidimužíček, chtěl by hned lítati, an mu ještě křídla nezrostla, a tak mohl Vás, prvé dosti zaneprázdněného, neobtěžovati, ale na tom, co mu ode mne podáno, přestati. Sed tanta est impudentia ejusmodi hominum.**) Já rád v čem koli hotov jsem pro Vás i pro Vaši všecku rodinu, by bylo o půlnoci, učiniti. Nu, to na přední stránku, již k druhé přistoupím. Kdež oznamujete, že ste spolu s paní manželkou Vaší milou i dítkami Vašimi, paní kmotrou a kmotry mými milými z daru pána Buoha v dobrém způsobu zdraví postaveni: z toho pán Buoh buď pochválen, kterýž aby Vás za mnohá léta všecky v témž způsobu zdraví zanechal, jeho za to snažně na svých modlitbách prosím. Jakou pak nemoci na skonání starého a při začátku nového léta ste od jeho milosti buožské navštíveni byli, to jest mi na díle pan bakalář Váš v psaní svém v známost uvedl a urozený a vysoce učený pan doktor Matyáš Borbonius z N.,***) pán a přítel můj nejmilejší,

*) Když stupně mistrovství dosáhli.

**) Tací lidé jsou velmi nestydatí.

***) Borbonius z Borbenheimu Matyáš narozen v Kolíně asi 1560. Oddal se učitelství. Byl „kollegou" ve Velkém Meziříčí na Moravě. L. 1591 opustil školu Meziříčskou, aby studoval umění lékařské. Od r. 1594 do 1596 byl v Napajedlích na Moravě u pána z Vartemberka domácím lékařem a zároveň vychovatelem mladého Jana z Vartemberka. Po r. 1600 byl fysikem městským v Boleslavi Mladé (v Čechách), odkudž odebrav se do Prahy stal se tělesným lékařem císaře Rudolfa II. a lékařem zemským. V odboji proti Ferdinandovi II. přidal se k stavům českým, začež po bitvě Bělohorské l. 1621 dne 20. února uvězněn a 19. června t. r. hrdla, cti i statků odsouzen. K přímluvě Karla z Lichtenštejna, místodržícího v Čechách, který jeho pomoci lékařské často potřeboval a poněvadž vina Borboniova byla nevelíká, proměněn trest smrti v doživotní žalář, z něhož r. 1622 dne 3. června propuštěn na svobodu, poněvadž Lichtenštejn

obšírně mi o tom oznámil, též i o těžkosti Vaší veliké, takže dosti veliké nebezpečenství Vám nastávalo. Ale pohleďtež mi, co pán Bůh učinil: zarmoucenému z těžkosti pomohl, skroušeným srdcem v sebe vzývajícího vysvobodil, potěšil, otcovsky napomenul, že Vás v své otcovské ochraně míti ráčí a též abyste, pokudž Vás zanechávati ráčí, zde vinici jeho s prospěchem řídili a spravovali. O čemž bych mnoho psáti měl, nevidí mi se, nebo vím, že tomu všemu dobře rozumíte. Já ale o sobě málo promluvím, jíž a tempore assumptionis B. Virginis *) v své nemoci zůstávám, ač při začátku bylo jich do pěti, kteréž mne trápily do několika neděl, tak že jsem se ani hnouti téměř z lůžka nemohl, ani žádného spaní za mnoho nocí, ani k jídlu žádné chuti neměl. Však milostivý pán Bůh, vzhlédše na nehodného a neposlušného syna svého, svou otcovskou a milosrdnou pomocí mne ráčil z jiných nemocí vytrhnouti a při jedné ještě (jak říkají páni doktoři podagra) zanechati, tak abych o tom za to měl, že ode mne své milostivé otcovské lásky odjímati neráčí. A tak předce nevycházím z pokoje od toho času, jak jsem do té těžkosti upadl až do této chvíle, té naděje jsouce, že když se jeho milosti božské líbiti bude, mne zase k prvnějšímu zdraví navrátiti ráčí. A tak buď dosti oznámeno o tomto mém nedostatku zdraví. Když budu sám mocí ruky v psaní užívati čerstvější, co zmeškáno, nahradím hojněji. A s tím ɔc.

Dán v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pondělí po neděli provodní léta 1602.

---

*136. J. Bystřický rytíři Václavovi z Kaliště a Otrsfeldu**), že Václava Pekelského do školy sv. Mikuláše v Menším městě Pražském podati nemohl, poněvadž tam již správce školní dosazen, že však téhož V. Pekelského za preceptora k panu M. Bacháčkovi dodal.*

1602, 20. dubna.

Službu svú vzkazuji, urozený a statečný rytíři ɔc. Psaní V. M., co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl; v kterémžto laskavě

---

s Martinicem chtěli jej převrátiti na víru katolickou, aby takového slavného a šťastného lékaře si zachovali. Však stálý Borbonius ke všem přívětivým domluvám i objímáním jeho zůstal nepohnutým. Vystěhoval se z vlasti své l. 1627 do Žitavy, odkudž do Torně se odebral, kdež stal se lékařem knížete a potom krále Vladislava IV. Zemřel 1629, dne 16. prosince v stáří skoro 70 let. Napsal latině několik spisů, kteréž v Basileji a v Lipsku tištěny; v českém písemnictví účastnil se veršovaného žaltáře. (Cerroniho sbírka v zemském archivu moravském a jiné spisy.)

*) Od času na nebe vzetí panny Marie.

**) Kališťové z Otrsfeldu, erbovní rodina. Kvetla bohatstvím a vzdělaností v 16. a 17. století. Mezi nimi zvláště jest znám Václav, jenž narodil se l. 1538 v Hradci Králové. Jako právník výborný a prokurátor při soudu zemském povýšen byl se strýci svými l. 1581 do stavu rytířského, čímž přirozený jich erb a titul rozmnožen, aby psáti se mohli „z Kaliště a Otrsfeldu." Potomci rodiny této žili v 17. století v Praze, v Hradci Králové a Litomyšli jako přední měst těch obyvatelé. (Viz Sl. N.)

se přimlouvati ráčíte o Václava syna pana Adama Pekelského, měštěnina Hradce Králové nad Labem, aby ode mne fedrován a poněvadž místo prázdné v škole u sv. Mikuláše v Menším městě Pražském prázdno jest, tam komendován k ujetí též správy školní byl. I v pravdě netoliko na žádost a přímluvu V. M. ale na rozkaz bych to se vší volností rád učinil, kterouž jsem V. M. povinnen: než již zmeškáno jest, nebo J. M. pan purkmistr a rada Menšího města Pražského ke mně jsou pány ouředníky své před několika nedělmi vyslali a za Jiříka Kožíška Bydžovského, na ten čas správce školy sv. Martina v Starém městě Pražském, aby jim k spravování též jich školy poručen a konfirmován byl, přátelsky žádali, což na žádost jich jsem učinil. Však aby se V. M. laskavé přímluvě dosti stalo a týž Václav bakalář ode mne fedrován býti mohl, (poněvadž se časně neozýval) s ním jsem své promluvení měl, že se nachází do tří dobrých míst vně z Prahy, chtěl-li by paedagogiam ujíti a chceli se jinam projeti, že ho hned, kteroukoliv sobě voliti bude, fedrovati budu a záplatu slušnou za svou práci míti že bude. Dal mi tu odpověď: že by proti tomu nebyl, ale poněvadž k něčemu jinému směřuje, mne žádal, aby v Praze zanechán byl a panu Mistru Martinovi Bachaciovi za preceptora abych ho komendoval; kteréž jeho žádosti nemoha odepříti tak jsem učinil a s týmž panem Mistrem Martinem o něho jsem mluvil, kterýž ho včerejšího dne u mne za preceptora dítek sobě poručených jest přijal. A protož V. M. se vší uctivostí žádám, že tuto mou omluvu laskavě k sobě přijíti ráčíte, že týž Václav Orcín nemohl pro příčinu oznámenou do Menšího města Pražského fedrován býti. Jináč chci ve všech věcech mně možných svou volnost a službu k V. M. rád prokázati. S tím &c.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v sobotu po památce Svátosti léta Páně 1602.

---

137. *J. Bystřický Mělnickým Joannem Dikastum Jičiniensem,*) „artium philosophiae studiosum", za správce školního a spolu s ním „Joannem" za kantora podává.*

1602, 22. dubna.

---

138. *J. Bystřický purkmistru a radě města Dvoru Králové nad Labem za správce škol Baltazara Parlagia spolu i s kantorem Benediktem Leleovským, jakožto pomocníkem jeho, odsílá.*

1602, 24. dubna.

---

139. *J. Bystřický do Jičína nad Cidlinou: „Oznamovati mi ráčíte, kterak jest Jan Sudlicius Jičínský, správce školy V. M.,*

---

*) Viz o něm poznámku při listině z r. 1602, 11. října.

pominulých dnův od spravování školního odpuštění vzal, a poněvadž pak týž dům pobožnosti V. M. bez správce svého býti nemůže, vedle způsobu starobylého žádati ráčíte, aby Vám na místě toho bakaláře nynějšího jiný podán byl. . . . Na žádost a přímluvné připsání ctihodného kněze Jiříka Dikasta, pana děkana V. M., poctivého mládence Mikuláše Heracia Slánského, na ten čas kollegu školního, za správce též školy jsem podal, nyní pak na žádost V. M. přátelskou dotvrzuji, confirmuji a k němu za kantora přidávám mládence dobrého jménem Jana Pomariusa Pražského.“ . . .)*

1602, 24. dubna.

---

140. J. Bystřický do Třebenic: „Psaní V. M. jest mi dodáno, v kterémž oznamujete, kterak správce školní Váš za příčinou nějakou od své práce školní odpuštění jest vzal, i nechtíce, aby škola V. M. dokonce správce svého zbavena býti měla, žádost na mne vkládati ráčíte, abych hodného mládence V. M. vybera podal... I nemoha této žádosti křesťanské a přátelské oslyšeti a maje dobře v své paměti, že jakž předkové dobré paměti V. M. tak i Vy bedlivé správcův školních od učení Pražského ste bývati ráčili, předsevzetí V. M. velice schvaluji a pána Boha žádám, aby v témž předsevzetí Vás potvrditi a protivníky církve boží zahanbiti a odloučiti od své církve svaté ráčil pro rozšíření církve boží a pro jména svého svatého v ní oslavení.) A protož*

---

*) Škola Jičínská nenáležela sice mezi přednější školy v království, byla však jako mnohé jiné školy v městech panských bedlivě správou města opatrována a za „dům pobožnosti“ považována. Po bitvě Bělohorské s pádem svobodného království klesla i škola Jičínská. Správa, dozor nad školou vzat z rukou obecních starších a dán jesuitům. Když pověstný Albrecht z Valdštýna, jenž po roce 1620 i v této krajině nemálo statků za zlehčenou minci (již s místodržícím Karlem z Lichtenštejna, Pavlem Michnou, židem Bassevim a Vittem na záhubu země k bohatství si pomahal) anebo papírovými poukázkami na komoru královskou nabyl a l. 1622 v jedno panství Fridlandské je spojil (kteréž r. 1623 s Valdštýnem na knížetství a l. 1627. na vévodství povýšeno bylo), zvolil si město Jičín za hlavní sídlo své. Knížetství, vévodství Fridlandské, bylo státem v státu. Valdštýn oddělil je od správy království úplně. Zřídil si v Jičíně svou komoru, neodvislý soud, své cechovnictví řemesel a také kollej školní a theologický seminář, jež jesuitům odevzdal. Sháněl do nich synky bohatší i chudší šlechty (l. 1629 bylo 176 učňů) ze svého území ano i z vévodství Zahaňského nemálo hochů měšťanských (l. 1627 šedesáte jich bylo posláno) do Jičína komandoval, aby učili se ráno latinské, odpoledne německé a vlašské řeči, mimo to aritmetice, tanci a hraní na loutnu; českému jazyku učiti se nesměli, poněvadž Valdštýn (ačkoliv z českého starého rodu i v útlém mládí svém jen česky vychován a také dobře česky psáti uměl, sě zřídka kdy tak činil,) velikým stal se odrodilcem a metlou na království České i věrně v něm obývající Čechy. „Dbej o to,“ píše Valdštýn svém hejtmanu zemskému Gerardu Taxisovi, „aby hodně mnoho německé mládeže do kolleje Jičínské se sehnalo, však žádného českého Janka tam nevpusťte,“ a l. 1628, 20. října nařizuje témuž: „Tomu chlapu, kterýž mi český seznam poslal, za odměnu kyjem ruku přerazte.“

*) Viz listinu z r. 1602, 23. května.

tak činím a poctivého mládence Václava Blovického Vám dodávám . . ."

1602, po 24. dubnu.

---

141. J. Bystřický knězi Janu Benediktovi Pražskému, faráři sv. Michala v Starém městě Pražském, poněvadž Florian správce školní u sv. Michala odpuštění vzal a slíbeného místa nedostal, aby ještě za půl léta při té škole zanechán byl.

1602, 25. dubna.

Službu oc. Oznámil mi Florian, správce školy Vaší, kterak před některou nedělí, za některými příčinami jsouc hnut, od J. M. pánův osadních svatomichalských odpuštění vzal jest od své práce školní, maje naději tu, že ho něco jedno i druhé potká. Ale naděje, kteroužto od někoho, jakž zprávu mám, troštován byl, jeho zmýlila, o kteréž ani mně neoznámil jedné i druhé, ani se mnou se neradil o odpuštění brání; což když mi od jiných oznámeno bylo, jemu jsem velice za zlé měl a domluvil, že bez rady mé učinil a chtěje snad na jinou stolici sednouti, že zmýlen jsouc, s obou spadl. On pak přiznal se k tomu, že to učinil, jakž jsem dotekl na hoře, jsouc naději veden, že mu se jeho předsevzetí zvede; a poněvadž mu jináč štěstí padlo, žádal mne za přímluvu k V. M., aby, od V. M. jsouc fedrován, zase při též správě školní zůstati mohl. I nemohouc já jeho slušné žádosti odepříti, tak činím a za téhož Floriana se přimlouvaje V. M. uctivě žádám, že se k pánům ouředníkům též osady svatomichalské přimluviti ráčíte, aby on tu ještě ten půl léta zanechán při též správě školní býti mohl. Nebo kdyby mi časně byl oznámil o svém předsevzetí a jemu se nezvedlo (jakž se nezvedlo), byl bych jeho konečně dosti dobrým místkem opatřil, na kterémž by dobře přestati mohl, ale není div, že jsouc mladý zbloudil. A co tu tak na mou žádost učiniti ráčíte, já se toho V. M. zase ve všem dobrém odsloužiti rád chci. Za laskavou odpověď V. M. žádám. S tím oc.

Dán v kolleji Všech svatých v Starém městě Pražském ve čtvrtek den památky sv. Marka evangelisty Páně léta 1602.

---

142. J. Bystřický knězi Janovi Záhumskému z Volyně), faráři v Hradišti nad Ohří: že k tomu přistupuje, aby preceptor, který jest u pana Hochauzara, synům pana Sekerky z Sedčic do Němec za průvodce dán byl.*

1602, 25. dubna.

---

*) Zahumenský (Záhumský) Jan z Volyně, kněz pod obojí. Farářoval v Hradišti nad Ohří, později (1607) v Chodžově, (1610) ve Velkém Lipně a (1620) v Hostouni. Po bitvě Běloborské stal se převrhlíkem a byl příkrým pronásledovníkem pod obojích. Napsal několik kázání.

Službu oc. Nemohu Vás tejna učiniti, že jest mne J. M. urozený a statečný rytíř pan Kryštof Sekerka z Sedčic a na Veleticích *) navštívil a se mnou přátelsky jednal a oznámil, že jest toho oumyslu, aby syny své vypravil in Germaniam, však že vůdce dobrého potřebuje, kterýž by, takovou práci přijma k sobě, synům J. M. v tom dobrém předsevzetí svým uměním prospěti mohl, a tak abych J. M. v tom jeho předsevzetí fedroval; mezi tím doložil i toho, že jest jednal skrze Vás s preceptorem pana Hochauzara, od kteréhož skrze psaní Vaše odpovědi dostal, že to ujímá, jen až mu pan Hochauzar za jeho práci zaplatí a má vůle k tomu přistoupí. Na kteroužto laskavou žádost J. M. pánu tuto sem odpověď dal: že schvaluji páně předsevzetí, že pán o své dítky takovou pánu Bohu líbeznou péči míti ráčí a téhož preceptora, pokudž jedno oumysl jeho zvím, J. M. rád konfirmovati chci. I poněvadž v témž jednání ste dobrým J. M. přítelem a aby to mohlo pořádně jíti, žádám Vás přátelsky, že ho napomenete a mým jménem mu poručíte, aby se přede mnou postavil a mně svou vůli docela oznámil, kteréhož vůli porozumiec téhož preceptora (jehož jméno mi z paměti vyšlo) J. M. pánu vedle svého ouřadu rád konfirmovati budu.**) Za odpověď přátelskou žádám. S tím oc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském ve čtvrtek den památky sv. Marka evangelisty Páně léta 1602.

---

143. J. Bystřický paní Anně Hruškové z Hochauzu na Bitozevsi preceptora pro dítky její odsílá.

1602. 26. dubna.

Službu svú vzkazuji, urozená paní, mně laskavě příznivá. Zdraví i jiného všeho dobrého a v zármutku, v kterémžto ráčíte pro odnětí

---

*) Sekerkové z Sedčic, vladycká, starožitná rodina česká. Odvozovali původ svůj od slavného, v dějinách českých obecně známého rodu Vršovců, kteréhož počátku však nikdy prokázati nemohli. V století sedmnáctém l. 1666 povýšeni byli císařem Leopoldem I. do stavu hraběcího s přidaným příjmím „Vršovcové," s kterýmž jménem až do vymření na konci 18. století se vyskytují. Jedna větev rodu toho po bitvě Bělohorské pro náboženství do ciziny se vystěhovala, kteráž až posavád (poněmčená) v Prusku žije. (Obšírnější zprávu viz v Sl. N.)

**) Šlechta česká strany pod obojí, když syny své do ciziny na university anebo na cesty za příčinou poznání světa vysílala, obyčejně žádala rektora učení Pražského za doporučení nějakého preceptora. Šlechta německá, na kolik jí v Čechách bylo, přiznávajíc se k učení protestantskému, utíkala se svými syny do Vitemberka, Lipska atd. A katolíci, když universí pražská převážné většině národa, kališníkům, dostala se do rukou, putovali se svou mládeží na hlavní své učeliště do Ingolštatu a Štrasburku. Kdo mohl zjednal si nějaký přímluvný list k nejvyššímu správci jmenovaných škol, aby na něho zvláštní zření měl. V podobné příčině psal l. 1573 dne 13. prosince Vilém z Rožmberka arcibiskupu Pražskému Antonínovi: „Jakož bezpochyby o tom dobrou vědomost míti ráčíte, kterak Wolfgang, syn pana Adama Chanovského, na fedrunk a náklad můj pod disciplinou v škole jezuitské v Starém městě Pražském posavad jest trval, k dobrému jsa od nich veden, mezi nimi jest se pilně učil, a majíc již dobré začátky v takovém předsevzetí svém chvalitebném, skrze kteréž by k větším a vyšším věcem přijíti mohl a časem svým, pokudž by

J. M. pana manžela V. M. postaveny býti, božského potěšení od pána Buoha všemohoucího V. M. na svých modlitbách věrně žádám. Psaní jest mi od V. M. dodáno pominulých dnův, kteréžto co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl; v kterémžto ku paměti přivozovati

---

mu pán Bůh zdraví a v tom požehnání prospěšného popříti ráčil, vlasti své platně prospívati, hoditi se, rodičům a přátelům svým ku pohodlí a potěšení býti; i poznávaje, že k učení zvláštní náchylnost a chuť má, oznamuji V. M., že jsem na tom, v takovém předsevzetí dobrém jeho dále fedrovati a do Ingolstadtu odeslati. I poněvadž Eisngrim, probošt z Ettingu, nejvyšším správcí Ingolstatské školy jest a osobou jeho se řídí, ačkoli mi osoba jeho v paměti zůstává, však zprávu toho majíc, že V. M. dobrou známost s ním a lepší nežli já míti ráčíte, za to přátelsky žádám, že předepsaného mládence, syna pana Adama Chanovského, připsáním k témuž panu proboštovi z Ettingu laskavě fedrovati a jej komendovati ráčíte, aby se pod správu některého dobrého, příkladného a učeného muže do Ingolštatu, na kteréhož by zvláštní zření míti a pilně se učiti musil, dostati mohl, tak aby daremně náklad na něho činěn a čas nenabytný zmařen nebyl. I nechtíc odesláním ho tam do Ingolštatu prodlévati, aby daremně doma nezahálel a toho, čemu jest se posavad naučil, zase nezapomněl, V. M. za to žádám, že mi takové připsání což nejdříve možná poslati ráčíte, aby tím dřívěji vypraven býti mohl."

Bohatší synky doprovázel na cestách po světě nebo i na některé takové učení hofmistr (preceptor, pedagog). Pro zvláštnost přečteme si instrukci Bedřichovi Prošovskému, jakožto hofmistru nařízenému pana Buriana Berky, katolíka, l. 1602 danou, jak by se říditi a spravovati měl, jsa ven z země.

„Předně, sám pobožně se chovajíc v ničemž pohoršení na sobě nedával.

Druhé, tím způsobem pána mladého k tomu vedl, aby pána Boha se bál, modlitby ranní i večerní, každodenně mši svatou slyšíc, vykonával, často k zpovědi chodil a k přijímání velebné svátosti každý měsíc.

Třetí, aby tovaryšstva pohoršlivého a zvláště opilcův s oplzlými řečmi se vystříhal, s heretiky nekonversiroval, ani knihy heretické četl.

Čtvrté, každodenně ráno i po obědě něco latině sobě četl, aspoň i nějakou lekci latinskou privatim v pokoji svém slyšal a obzvláštně písaře, který by dobrou ruku měl, sobě objednal a jeho psáti učil; vidíli se J. M., aby na lekci chodil některým časem.

Páté, hofmistr peníze všeckny aby při sobě měl, na všelijaké potřeby pánu mladému vydával, z nich potom paní mateři neb nám poručníkům počet učinil, zbytečných outrat neb pankytírování činiti nedopouštěl.

Šesté, při mladém pánu, buďto doma neb když by ven vyšel, osobně aby zůstával a nikam ho bez sebe nepouštěl ani nenechával, a jiné služebníky k tomu měl, aby pěkně na něho hleděli, u něho zůstávali; tolikéž sami služebníci pobožně, šlechetně aby živi byli, kteřížto jeho jakožto hofmistra poslouchati mají, a jestli by v čem secestní byli, je trestal.

Sedmé, jestli by pán mladý co před sebe bral (ač ta naděje k němu není) to hned aby nám poručníkům v známost uvedl a sám to přetrhoval.

Osmé, jestli by pán Bůh nějaký nedostatek na pána mladého dopustil, doktorům rozumným časně věděti dal a nám poručníkům bez meškání v známost uvedl, a sám toho pilen byl, aby se mu z té nemoci žádné neštěstí netrefilo. A tak sumariter všeckno dobré pána mladého obmýšlel a opatroval, jakž na poctivého člověka náleží, a tak jak mu to od nás svěřeno jest, se zachoval."

Preceptor, hofmistr i mnozí jiní, kteříž z učení pražského na cizí universitu se ubírali, obyčejně vysvědčení svého chvalitebného chování ode vší akademie pražské hleděli dostati, aby tím spíše lepšího fedruňku užíti mohli; též zase když ze služby již hofmistr propuštění vzal, své dobré chování si dal vysvědčiti. Takž na příklad pan Rudiger ze Starhemberku vypovídá svědectvím daným v Schönbühlu (v Štyrsku) dne 10. března l. 1581: že Jan Kříž z Kolína syny jeho po čtyry léta zvláště v českém jazyku vyučoval a vždy velmi chvalitebně ve všem se zachoval. Podobně Kundrat Sauerman z Jelče a na Jelči vysvědčení dává l. 1586, 10. srpna, pravě, že jmenovaný Jan Kříž pět let pořád zběhlých u něho byl „a tak se

ráčíte žádost přívětivou od dobré paměti urozeného a statečného rytíře pana Hrušky staršího J. M., pana manžela V. M. nejmilejšího, i od V. M. na mne vzloženou o podání dobrého a pobožného mládence, kterýž by dítky V. M. předně k bázni a poznání pána Buoha všemohoucího vedl, potom v dobrých ctnostech, počestných mravích a v začátcích svobodného literního umění cvičil a vyučoval a na sobě v pobožném a poctivém chování dobrý příklad dal, tak jakž V. M. psaní to vše v sobě obsahuje a zavírá. I maje já v své paměti touž přívětivou J. M. páně na onen čas ano i nyní V. M. laskavou na mne vzloženou žádost a nemoha jí odepříti, tak činím a V. M. tohoto mládence poctivého jménem Adama Kurcinia Litoměřického odsílám, kterýžto tomu všemu při cvičení dítek V. M. bude svou pilností dosti činiti. Za kteréhožto se přimlouvaje V. M. uctivě žádám, že jej za preceptora přijmouce laskavě a dobrotivě ve všem dobrém fedrovati ráčíte pro mé V. M. ve všem snažném toho dobrodiní volně odsloužení. S tím oc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pátek po památce sv. Marka evangelisty léta 1602.

---

144. *J. Bystřický purkmistru a radě města Hradiště nad Jizerou, že na místo Baltazara Parlagia, jenž od své práce školní odpuštění vzal, vedle jich žádosti „collegam" jeho Tobiáše Christophorida za správce školy dotvrzuje a na pomoc jemu „dobrého" mládence za kollegu odsílá, kterýž „při vzdávání chval božských v chrámu Páně i při vyučování dítek pilnosti svou mu nápomocen bude."*

1602, 26 dubna.

---

145. *Zápis rektora učení pražského J. Bystřického, že správce školy sv. Václava na Zderaze v Novém městě Pražském přijal proti vůli rektorově za sukcentora Samuele Třebenického, kterýž vlastně do Roudnice byl poslán; že tak učinili bez jeho vědomí, at se spravují, jak umějí.*

1602, 3. května.

---

při mně choval, jakž na dobrého a šlechetného mládence náleží a mně jest ve všem věrný byl a ve všech věcech, v kterýchž jsem ho kolivěk potřeboval, tak se chvalitebně choval, že při něm nikdá nic nenáležitého ani nepoctivého se nenašlo a mně též buďto v cizích krajinách aneb zde tak sloužil a pohodlný byl, že jsem nad tím nemalé oblíbení měl a mám, a na něm jsem ve všech věcech přestával a přestávám. Protož, poněvadž jest mne požádal, abych ho ode mne propustil, já pro dokázání vděčnosti jemu jsem toho nikoliv nemohl odepříti, nýbrž všelijak ke všemu jeho dobrému nápomocen býti, uznávaje, že by to k jeho lepšímu a užitečnějšímu bylo. A tak pro jeho ctné a chvalitebné chování jak při mně tak při jiných všech věcech, k jednomu každému, jakéhokolivěk stavu se přimlouvám a žádám, abyste svrchu jmenovanému Janovi Křížovi ve všem dobrém a což by ku poctivosti bylo nápomocni byli a pro jeho cnost a dobré chování jeho všelijak fedrovali, aniž v ničemž neopouštěli pro mé k Vám v týchž i v jiných příčinách hotové odsloužení . ."

V pátek po památce sv. Filipa a Jakuba vedle mého poručení postavil se Matyáš Novatius, správce školy václavské na Zderaze a Samuel Třebenický, před tím sukcentor svatojindřišský. Tázán jsouc bakalář, jakou příčinou jest jeho přijal a s čím dovolením, poněvadž týž Samuel Třebenický měl v Roudnici býti sukcentorem: oznámil: že osadní jsou nestáli o kollegu, druhé, že chtějí mít cantorem peritum,*) třetí, že jest řídké srovnání collegae cum rectore scholae — a tak že jim nebylo možné odolati. Tázán jsouc kantor, proč jest nedošel do Roudnice na kondicí vedle přípovědi; oznámil: že jest on žádné přípovědi neučinil, než že jest on se na Zderaz dostal, že to učinil na žádost J. M. C. pana rychtáře a pánův ouředníkův osadních. Dal jsem jim tu odpověď: poněvadž i bakalář i kantor jsou to učinili bez mého vědomí, aby se spravovali jak uměji, já se více v školu václavskou vkládati ani oficiálů zastávati nechci. A protož bakalář i kantor budou se moci tím spraviti. Pan Simeon Vokáč, ouředník, chceli vládnouti, aby v domě a vedle svého povolání v osadě vládl a mně v mé povolání aby nesahal; nebo aniž by jemu libo nebylo, kdybych já jemu nebo kdo jiný v jeho domě rozkazovati měl. A protož pokudž v své povinnosti trvám, ani jemu ani žádnému v ni sobě sahati nedám; než když kdo jiný po mně bude v té povinnosti, nechť dělá co chce, já dobře spokojen budu moci býti.

---

146. Kšaft a poslední vůle Matouše Kačírkovského, rodiče z Železného Žďáru, svobodného umění učení pražského bakaláře, tu kdež jej čísti, slyšeti a otevříti náleží.

1602, 12. května.

Já Matouš Kačírkovský, rodič žďárský, svobodného učení akademie pražské bakalář, známo činím tímto listem přede všemi, zvláště tu kdež náleží: jakož jest mne všemohoucí pán Bůh milostivě otcovskou nemocí a trestáním navštíviti ráčil, z čehož pán Bůh rač pochválen býti, i poněvadž pak život můj v rukou božích pozůstává, jak dále se mnou naložiti ráčí, jeho svaté milosti to poroučím; však nechtěje, kdyby mne pán Bůh povolati ráčil z tohoto světa, aby nějaké nepovstaly roztržitosti a nedorozumění, zvláště od některých z přátel, jako Martina a Havla,**) zvlášť pak Martina, kterýž jest již všecko své, cokoli jest měl, promrhal, utratil a chtěl se všetečně, jako takový jest, na něco potahovati, takto o tom o všem řídím. Předně, svou milou duši v ruce přeblahoslavené svaté Trojice skrze nevinnou smrt pána a spasitele našeho Ježíše Krista důvěrně poroučím. Tělo mé aby u božího Těla v Novém městě Pražském sprostně a počestně pohřbeno a pochováno bylo, jakož jsem pak s vysoce učeným panem Mistrem Trojanem***) dostatečně o to mluvil i služebně žádal, aby

*) Zkušeného.
**) Bratří jeho.
***) Z Oskořína.

se ku pánům profesorům snažně přimluvil a já takové mé poslední žádosti a veselého očekávání od mrtvých vzkříšení v témž místě mezi jinými těly pobožnými a pohřbenými očekávati mohl. Dále pak co se mé spravedlivosti, kteráž mně ve Žďáře po mém vlastním otci, Martinovi Kačírkovi, jako dědici pozůstalému ještě náleží a o to také v knihách městských porovnání poznamenané pro budoucí paměť mezi námi se stalo, že jeden každý svým vlastním učiniti bude moci, jak se mu koli líbí: to dávám a poroučím panu Prokopovi Pihonovi, měštěnínu Nového města Pražského, dědicům a budoucím jeho, aby to mohl přijímati, vyzdvihovati a kvitovati, jako by to jemu samému vlastně přináleželo; a to z té příčiny, nebo jsem já jemu do několika mnoho kop grošů dlužen pozůstal a mně mnohá dobrodiní činil a prokazoval s manželkou svou, zvláště pak i proto, co se činže od pokoje mého dáti dotýče za tento minulý rok, a on také jeden z pánů starších jest a zůstává, aby z toho také jako dobrý poctivý člověk práv býti mohl a strany osoby mé starosti a těžkosti nésti nemusil. Jsem té nepochybné naděje, že se páni starší k tomu laskavě nakloní a to k dobrému konci přivésti napomocní budou. Co se pak některých knih, kteréž až posavád za sebou mám, dotýče, ty všecky v truhlici černé zanechávám a takto poroučím, aby pan Prokop Pihon s radou a dobrým zdáním pana Mistra Ondřeje,*) na ten čas správce školy matky boží před Týnem, takové knížky některému mládenci, kterému se hoditi a líbiti by mohly, spolu prodali a zpeněžili, ač toho dosti na málo a skrovné jest, to aby pan Prokop za svou velikou práci na pomoc přijíti a k svému vlastnímu obrátiti mohl; ačkoliv dobře o tom vím, že to ani třetí díl, čím mu spravedlivě povinovat jsem, však se jemu, jakožto svému po panu Bohu důvěrnému a nejpřednějšímu příteli upřímně důvěřuji, znaje mou velikou potřebu a tak bych i chtěl co více učiniti, že není odkud, že tuto mou poslední žádost a práci na něj vzloženou laskavě ponese a konati bude, nebo mimo osobu jeho v tomto světě žádnou jinou vybrati jsem sobě nemohl, zvláště kteří by se z přátel krevních nacházeti mohli aneb měli. Co jsem pak za živobytí od knížek daroval a rozpůjčil komu koliv jakékoli, ty při jednom každém svobodně zanechávám, jako své vlastní. Pro lepší toho jistotu a důvěření dožádal jsem se vysoce učeného pana Mistra Trojana, profesora učení akademie pražské, aby tento spis a poslední vůli mou k sobě přijmouce před vysoce učenými panem proboštem a pány Mistry kolleje císaře Karla Čtvrtého přednesli a vysvědčili a sekrety své vedle mého, však sobě a budoucím svým beze škody, přitiskli a nad ním svou stálou a ochrannou ruku vedle statut a nařízení akademie pražské držeti a kdyby toho potřeba nastávala, hodnověrné vysvědčení uděliti ráčili. Poručejíce se již k takovému skutečnému komu a koliv k té věci vyřízení J. M. pánům Mistrům upřímně a důvěrně.

Jehož jest datum v neděli křížovou léta 1602.

Matouš Žďárský, vlastní rukou.

---

*) M. Ondřej Marchio Žďárský.

147. *J. Bystřický Janu Kovářovi a Antoniusovi, měšťanům a senatorům v městě Třebenicích, aby Václav Chalibaeus Blovický, jenž z jich školy od vrchnosti, kněžny abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, byl vydzvížen a na místo jeho jiný mládenec z počtu patrum Jesuvitarum podán, při správě školní na dále zůstávati mohl, pokudž by jiným místem opatřen nebyl.*
1602, 23. května.

Službu oc. Nemohu Vás tejna učiniti, že jest ke mně přišel Vencesilaus Chalibaeus Blovicenus, správce školy Vaší, a mně oznámil ztížně, kterak jsa ode mne na žádost Jich M. slovutných a opatrných purkmistra a pánův spoluradních Vašich za správce školy Vaší k vyučování dítek a jiných povinností, jakž v chrámě Páně při chválách božských, tak také i jiných školních vykonávání podán a konfirmován, mimo všechnu naději jeho jest z takové školy vyzdvižen a na jeho místo od Její M. osvícené panny, panny kněžny abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském z počtu patrum Jesuvitarum jiný mládenec jesti s Její M. poručením k takové správě školy Vaší odeslán a podán: to že jest jemu k nemalému posměchu se stalo, ano také i s ublížením. Což já od něho uslyšev nad tím jsem nemálo zarmúcen z té příčiny, že moha jeho dobře a hodným místem časně (an již poněkud i na ně fedrován byl) opatřiti, však ošetřujíc sobě přátelství dobrého a upřímné žádosti Jich M. pana purkmistra a pánův spoluradních Vašich a užitku a dobrého budoucího dítek Vašich pánův sousedův, jeho jsem k Vám obrátil, naděje jsouc té, že vedle mé přímluvy, jsa přijat, fedrován bude. Ale z příčiny od něho mně oznámené jináče se mu štěstí zvrhlo, tak že (jakž jsem spraven), jsa od té správy upuštěn, jinou správou buď školní anebo pedagogickou po vyšlém času sv. Jiří nikterak opatřen býti nemůž. Já pak věda a z jeho řeči porozumívaje, že ste dobří páni přátelé jakž svobodného literního umění a mládencův témuž oddaných milí, a že při Jich M. panu purkmistru a spoluradních Vašich obzvláštní autoritatem máte a jeho též Václava Blovského, an se mu jináč, než se i se mnou nadál, zvedlo, touž jeho žádostí na mne vloženou jsa velice hnut, k Vám jakožto k obzvláštním pánům přátelům svým a ochrancům dobrých mládencův milým za něho Václava se přimlouvaje, přátelsky žádám, že se k němu láskou křesťanskou nakloníte a přímluvou k Jich M. panu purkmistru a spolu pánům radním Vašim přimluvíte, aby tu děleji pobýti a od Jich M. fedrován býti a své povinnosti vykonávati školní mohl, pokudž by jiným místkem opatřen nebyl. A což tu na mou přímluvu a žádost přátelskou učiníte, já se toho Vám i Jich M. panu purkmistru a pánům spoluradním V. M. ve všem mně možném rád odměniti připovídám. Té jsem celé naděje, že tato má žádost u Vás místo míti bude. Za odpověď přátelskou žádám.*) S tím oc.

Datum ve čtvrtek po neděli Exaudi léta 1602.

---

*) Uvedli jsme již toho doklady (č. 40, 44) a naskytne se jich více, jaké svary, boje mívali učitelové, osadníci s duchovními v příčině školy; těžší však

148. Zápis J. Bystřického, že vedle nařízení konsistoře správcům škol pražských nařídil, aby se processí božího Těla s mládeží zúčastnili.

1602. 30. května.

V středu po slavnosti seslání Ducha sv. byli jsou u mne ctihodní páni farářové, kněz Petr Sobotecký, pan farář matky boží před

---

zápas podnikati musely obce s jezovity, kteříž považujíce školu za nejvydatnější zbraň, aby národ mohli v budoucnosti opanovati a spoléhajíce se na mocnou ochranu svých příznivců (viz č. 29) smělou rukou sahali do samosprávy obcí i vrchního práva učení pražského, aby jakýmkoli způsobem cíle svého dosáhnouti mohli.

Jesuita P. Lanoy učinil císaři Rudolfovi II. přednešení, jak by „reformací" náboženská v království Českém provedena býti mohla. (Viz Apologii stavů českých.) Mezi jinými za „rozšafný" prostředek vyhlašuje, aby pilný pozor dán byl na školmistry, co ve škole učí, též jaké mají a čtou knihy, „kterážto rozšafnost mohla by potomně i při měšťanech užívána býti. Při napravování obcí a měst, jichž měšťané jsou sekty husitské, má se odtud začíti, kdež menší se nachází překážka; měl by se odbýt školmistr kacíř a na jeho místo dosaditi katolík, týmž způsobem i kněz." A biskup Vídeňský Klezl podávaje (1603, 29. prosince) v téže příčině zdání své arcibiskupu Pražskému Zbyňku Berkovi z Dubé píše: „že by se měla učiniti visitací neb dohlédnutí k akademii Pražské, z níž rozliční Mistří a falešní proroci k potlačení víry katolické do měst a městeček v Čechách se rozesílají." „V způsobu aneb prostředku" jenžby k spomožení náboženství v Čechách obrán býti měl, navrhuje se arcibiskupu Pražskému: poněvadž v městech Pražských žádné katolické fary se nenacházejí, aby takové se školami zařízeny byly u sv. Jakuba, sv. Mikuláše, v Betlémě, u božího Těla, v Slovanech, na Karlově, u sv. Apolináře, na Vyšehradě, u sv. Mikuláše v rynku, u matky boží na Ujezdě a u sv. Benedikta na Hradčanech; z takových škol osadních obzvláštních prý nejeden užitek vyplývati bude. „Budou zajisté ty školy pro náboženství jako nějaké zlaté štěpnice. Tolikéž Mistři, rektorové, kantoři a jiní školští oficiálové pojímajíce sobě, jakž to se obyčejně stává, sirotky a vdovy, počet katolických měšťanů rozmnoží. Naposledy království, kolik farářův a školních rektorův tolik také katolického náboženství ochrancův a obhájcův míti bude."

A vedle takových císaři a arcibiskupovi podávaných rad skutečně se řídili a akci svou se školou v městě Třebenicích, kteréž město (v kraji Litoměřickém) poddáno bylo vrchnosti abatyši kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, započali. Neohlíželi se na to, že učení pražské staletým obyčejem utvrdilo i v lidu právo své k dosazování učitelů do míst pod obojích, nebáli se zákona, poněvadž toho právě roku (1602) napsán byl k radě jich mandát císařský, kterýmž Rudolf II. rušil svobodu náboženskou někdy otcem jeho Maxmiliánem v Čechách prohlášenou. Universita pražská nevěděla jiné rady, poněvadž se obávala, žeby toho času s právem nic nesvedla, než že obrátila se k obyvatelstvu, aby si samo pomohlo. A pomohli a nedali se, jakož o tom svědčí list kněze Havla Zemánka, faráře v Třebenicích, jejž psal l. 1602 dne 16. července arcibiskupu pražskému Antonínovi: „V pátek po slavnosti na nebe vstoupení kněžna a nábožná panna Žofie Albínka z Helfenburka, abatyše kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, ráčila poslati dva mládence katolické do městečka Třebenic z kolleje jezovitské, kteří studovali od mladosti apud patres, jeden aby byl školním rektorem a druhý kantorem. Tu oni přijdouce ke mně do farního domu, hned jsem neměškal pro pana purkmistra a pány odeslati a jich žádati, aby takoví mládenci vedle poručení vrchnosti do školy uvedeni byli. Což jsou učinili a je jak náleží s uctivostí do školy uvedli, k tomu stravou hojnou u mne ve farním domě, co jsem sám jídal, z nadělení božího opatřeni byli. Ale umi na to nic nedbajíce dobrovolně z Třebenic sami se odebrali. Na vlastní psaní jejich, kteréž panna kněžna za sebou chová, na psaní pana purkmistra a konšelův i na všeobecnou obec Třebenickou se odvolávám, jsouce před V. kn. M. omluven, že bych já původ a příčina jejich odchodu i proti svaté katolické víře římské a

Týnem a kněz Jan, pan farář sv. Havla v Starém městě Pražském s jedním neznámým panem farářem a, (praemissa salutatione) žádali jménem důstojného a vší poctivosti hodného pana administrátora (toho času kněze Václava Dačického, pana faráře u sv. Petra na Poříčí v Novém městě Pražském) a pánův konsistoriánův, od kterýchž vysláni byli: abych vedle svého ouřadu povolal správcův školních se všemi oficiály a jim poručil, aby vedle obyčeje starodávního se do Starého města do Týna (kteří v staroměstských školách jsou) a k božímu Tělu (kteří na Novém městě) i s žákovstvem i s dítkami domácími sešli a procesí vykonali. Dal jsem jim odpověď: že jakž jsem učinil v křížové dni per convocatoriam chartam, tak i nyní in praesentia rád učiním; tak aby se žádosti přátelské J. M. pana administrátora zadosti stalo a ten nařízený pořádek aby pořádně vykonáván byl, jak od předků se zachovával.

---

149. Zápis J. Bystřického o oznámení císařského nařízení, aby správcové škol pražských o božím Těle s mládeží na procesí šli; žáci aby zpívati se učili. Správce školy sv. Jindřicha nepodrobil se trestu, který mu určen byl proto, že o křížových dnech průvodu se nezúčastnil.

1602. 4. června.

V outerý (po sv. Trojici 1602) při přítomnosti pánův Mistrův, děkana facultatis artium toho času pana Mistra Jana Chorina Českotřebovského, pana M. Martina Bachacia, pana probošta kolleje Caroli IV. toho času pana M. Václava Vlaverina Nosislavského, pana M. Šimona Skály Klatovského z Kolínce, pana M. Ondřeje Mitýsky Litoměřického, pana Jana Kotsmania Německobrodského napomenuti jsou páni Mistři, bakaláři i officiales všickni omnium scholarum Pragensium, poněvadž uznávají poručení J. M. C., pána našeho nejmilostivějšího, (kteréž jim čteno bylo na velikém mazhauze v kolleji Všech svatých) aby se tak zachovali a na procesí s žákovstvem jak s velikým tak také domácími pacholátky šli, a pakliby se který tak nezachoval, co mu z toho přijde, aby sobě přičetl, trestání slušného že neujde. Též cantum aby se notovalo, dítky a žáci aby se zpívati učili a muzika aby se začínala každý den po obědích první hodinu; nebo znamenitý neřád v tom jest, nebo dosti hrubí žáci choralu zpívati neumějí. Protož páni Mistři toho oumyslu jsou, aby nahlídli do škol a ohledali, jak pacholata domácí i přespolní cantum spravené mají, též i žákovstvo jiné lectiones. Mluvil pan M. Bacháček Neoměřický z Neoměřic. A tak se rozešli. A v tom post principia*)

---

nejnekřesťanštější v tomto slavném království býti měl: tomu všemu odpírám a pán Bůh mne toho všeho zlého zachovati ráčí; ještoť jsem já, co tu v Třebenicích zůstávám po ta tři léta ten lid pobloudilý velmi napravil a ad religionem catholicam zase přivedl. . ."

*) Po začáteích.

přišel pan M. Zachariáš Štyrsko, oznámil, že nemohl pro svou práci přítomen býti, že byl in officio mezi desíti pány soudci. A pan M. Marek Bydžovský z Florentinu, probošt kolleje krále Václava, jinak císařské, oznámil, téhož dne jsouc u mne, že by přítomen rád byl, ale že se strojí ihned do Doubku, nebo na něho již poddaní čekali. Udělal též relaci, co jest jemu mluveno bylo od nejvyššího pana kanclíře království Českého strany procesí corporis et sanguinis Christi, že zpívání žádného není, protož aby se J. M. C. poručení všechněm i pánům Mistrům v známost uvedlo. Což jsem učinil a jim přítomným v známost uvedl. A tak vykonavše, oč jsme se sešli, každý domů odešel.

Na zejtří v středu byli obesláni správcové školní mikulášský, sv. martinský, jilský, sv. havelský v Starém městě a podskalský, jindřišský s kollegou, kantor štěpánský v Novém městě a tázáni jsouce: proč jsou se domínica Rogationum die lunae*) k sv. Pavlu a die Martis**) k sv. Apollináři nevypravili? Dalí odpověď: že jsou byli a to, co bylo in charta publica poručeno, že jsou vykonali. Jindřišský ten pravil: že doma nebyl; ale byl, jakž se o něm zpráva dávala. Vymlouval se, že chodil na Písek na veselí. Tázán: proč neudělal s vědomím pana rektora universitatis? Oznámil: že jest se opověděl panu Mistru Janovi Khernerovi a on že mi v známost uvésti měl. Já: poněvadž se contra statuta dopustil, aby s jinými do kurníku šel, ale on pro svou zpurnost, kteráž při něm velice leží, nešel, než domů odešel. Což když mi Jan pedellus oznámil, že jest poslušenství nevykonal, řekl jsem, by naň co velikého přišlo, že nechci s ním nic míti činiti, poněvadž se tantam contumatiam contra suum magistratum***) již jednou i druhé dopustil, nechť ho zastává jemu v výše rovný.†)

*) V pondělí po křížové neděli.

**) V úterý.

***) Takové vzdorovitosti proti vrchnosti.

†) L. 1589, dne 17. května prosila konsistoř pod obojí císaře Rudolfa, aby jako pominulých let v příčině vykonání procesí božího Těla učiněno bylo Pražanům všech tří měst Pražských nařízení, neboť „ačkoliv od věrných křesťanův, osob úředních a některých z obce, řády starobylé křesťanské milujících, ty chvály božské slavná procesí se vykonávala, ale sektáři a rúhači pána Boha našeho v městech Pražských i po všem království vždy více se rozmáhají, těm chválám božským se posmívajíce, velebným svátostem se rouhají, opovážlivě rozkazy božské i milostivá V. C. M. poručení potupujíce a zlehčujíce, na procesí choditi nechtějíce, jiné od toho odvozují, těm, kteří pána Boha a V. C. M. poslušni jsou a na procesí jdou, se posmívají; z čehož buď pánu Bohu požalováno, že takoví rúhači pána Boha i V. C. M. neposlušní a odporní mají svůj průchod míti." — A císař nejen Pražanům ale i všem městům v království Českém přísně nařídil, aby na procesí božího Těla chodili. Však ani mandát císařský nedošel plné platnosti, jakož vidíme z připsání, kteréž konsistoř pod obojí (nemohouc k císaři přístupu míti) nejvyššímu kanclíři l. 1590 dne 6. června byla učinila v slova tato: „Pominulých dnův vedle dobrého a chvalitebného řádu církve svaté obecné křesťanské a předků našich pobožné a svaté zvyklosti, z prostředku kněžstva našeho některé faráře jak k pánům Pražanům Starého i Nového měst Pražských, tak potom k panu rektorovi universitatis učení Pražského jsme vyslali: poněvadž vidíme nad námi jistý hněv pána Boha všemohoucího pro hříchy naše, tak že téměř ve všech dobrých věcech ujmu

150. Purkmistr a rada města Prostějova M. Janu Adamovi Bystřickému z Bochova, rektoru učení pražského: poněvadž ustanovený jim Mistr Štěpán Kladrubský povolání svého školního si nehledí a kantor jemu ku pomoci podaný bez opovědi z města odešel, aby Bartoloměj Štang Prostějovský, na ten čas správce školní v městě Poličce, jim podán byl.

1602, 11. července.

Službu &c. Jakož jste nám loňského roku k správě školy naší poctivého a učeného pana Mistra Štěpána Kladrubského a s ním ku pomoci jeho kantora i sukcentora odeslati ráčili, nad čímž velikou

---

trpíme a neseme, obzvláštně v ourodách zemských, potom také na všecky strany že nic dobrého slyšeti není, k válkám a k prolévání krve nevinné že se strojí a schyluje; my v tomto království, abychom pokoje dobrého požívati mohli a v opatrování laskavém pána Boha našeho zůstávali, na procesí ve dny křížové s námi za příklad lidu prostému obecnímu aby šli, jich jsme za to žádali. Ale jak páni Pražané tak jsou se nezachovali vedle svých povinností křesťanských, tak také ani pan rektor universitatis s pány Mistry, kteří mají vyživení svá a důstojenství z církevních nařízení, ježto větší vděčnost a vážnost prokazují lidem smrtedlným a tělům loupežníkův a dráčův, když na pohřeb je zůvou a nějaký ouplatek jim dají, nežli ku pánu Bohu svému, od kterého všecko dobré mají; neb tu pan purkmistr, páni se sejdou, rektor universitatis s pány Mistry a s studenty přijdou, jiní pak rektorové školní se vším žákovstvem pořádně jdouce na funus jdou: ale na tyto procesí, aby s námi pána Boha chválili, v hněvu jeho spravedlivém pokojiti pomáhali, za dobré věci tělu i duši potřebné s námi se modlili a pokoje svatého tomuto království žádali, netoliko pánův Pražanův, ale ani rektora universitatis s pány Mistry a jeho studenty, nad to výš žádného rektora školního s jeho žákovstvem míti jsme nemohli, vyjmíc dítky maličké, které v komžičkách šly, zpívajíc své písničky, pána Boha chválily.

I poněvadž teď opět památka slavná se přibližuje Těla božího a ty takové procesí se konati budou, za to žádáme, že ráčíte jménem J. M. C. do kanceláře poručiti, pánům Pražanům a rektorovi universitatis s pány Mistry a s studenty aby se poručení psaním odeslala, na ty takové procesí na boží Tělo, nečiníc pojezdův bezpotřebných ven z města a ukrývání vymyšleného, aby z povinností svých křesťanských pro dokázání víry své a příkladu lidu prostému obecnímu šli a za pána Boha svého a poctu jeho se nestyděli."

Po takové žádosti vydáno královské nařízení Pražanům, jak se při procesí božího Těla chovati mají, kteréž zní: .... „Kterak předešlých let na milostivá poručení a napomenutí jak z Pražanů někteří, tak také Mistři kollegiáti a bakaláři, studenti při vykonávání procesí slavných a výročních nebývali, ale i jiné od takových služeb božích rouhavě a potupně odvozovali, i nechtíce J. M. Kr. již dále takové nevážlivosti a potupy cti a slávy pána Boha našeho žádnému přehlídati, ráčí svrchupsaným Pražanům přísně přikazovati: aby podle chvalitebného, starobylého křesťanského pořádku, předkem všeckny úřadní i jiné ve všech a všelijakých povinnostech a ouřadech města postavené osoby a starší obecní při oznámených procesích se vší náležitou uctivostí a vážností přítomni byli a za velebnou svátosti božího Těla, majíce svíce hořící v rukou svých, šli a povolajíce před sebe rektora a Mistrů kollegiátův učení Pražského jim jménem a na místě J. M. C. též přísně poručili a rozkázali, aby i oni, jakž sami rektor a Mistři, tak také i jiné všecko žákovstvo ze škol beze všech výmluv v svém hábitu, jakž to prvé bývalo, před svátostí velebnou šli. Nicméně také při všech a všelijakých pořádcích, řemeslích, cechmistřích a mistřích a čeládce jich a při jiném všem lidu obecním to skutečně nařídili, aby s svými korouhvemi a svícemi i jinými k tomu nařízenými kostelními ozdobami, jakž se ten chvalitebný způsob od starodávna zachovával, se vypravili a najíti dali. . ."

vděčnost majíce, jiné naděje jsme nebyli, nežli že bohdá na dlouhý čas při pilnosti v začátku prošlé taková správa školní zůstávati a trvati moci bude: ale litostivé V. M. tajiti nemůžeme, že jak od domácích sousedův tak i přespolních dobrých lidí, jichž dítky dotčený pan Mistr s pomocníky svými v správě a cvičení svém má, na nedbanlivost a nepilnost naříkání a ztížnosti mnohé a časté nás docházely a docházejí; k tomu přistupuje nenapravitedlná v truňcích nemírnost, z které i nepoddanost a neposlušnost žákovstva proti němu povstala, tak že kantor ani správci našemu církevnímu ani nám se neopověděv před několika nedělmi odsud odešel a toho nevíme, kde zůstává. V kterýchžto scestnostech že napomínání naše nejedno mírné a žádostivé žádné s připovídáním se srovnávající platnosti přinésti nemohlo, jsme přinuceni (ač Buohem se osvědčujem, že nevyhnutedlně a ne tím oumyslem, jakobychom sobě v správcích školních zoumyslně vybírati měli) V. M. opět zaneprázdnění učiniti, což nám jak na dobrú stranu upřímně vyložiti, tak i jiného pilnějšího a střídmějšího mládence k dotčené správě školy naší teď od času sv. Jakuba nyní příštího, zvláště pak, poněvadž sobě k tomu hodně schváleného a nám žádostivého máme poctivého mládence Bartoloměje Štanga Prostějovského, bakaláře, správce školního nyní v městě Poličce, kterýž podle od nás jemu daného návěští s dovolením V. M. v tom by vlasti své k dobrému se užiti dáti chtěl, sem nařídíti a z ouřadu svého laskavé potvrditi ráčíte. My což se tu koli na tuto naši bezelstnou potřebu stane, V. M. se toho všelijak příjemné odsluhovati i nad dotčeným mládencem skutečnou ochranu držeti a ke všemu dobrému a poctivému napomáhati rádi chceme. Odpovědi přátelské s vykonáním žádosti naší očekáváme. A s tím &c.

Datum v městě Prostějově 11. Juli anno 1602. *)

---

151. Zápis rektora učení pražského o potrestání školních rektorů svatojindřišského a svatopetrského na Novém městě Pražském.

1602, 12. července.

V pátek před památkou sv. Markety postavili jsou se ve 13 hodin coram meo officio v Veliké kolleji Misenus, **) rector scholae Petrensis in Nova Urbe et Nicodemus, ***) rector scholae s. Henrici a k nim (obzvláště povolaným) bylo od pana M. Trojana domlouváno: proč se nezachovali a proč jsou do domácího žaláře na poručení pana děkana facultatis a pánův Mistrův direktorův collegiorum nešli, než s párou svou domů jeden i druhý šel. Dal odpověď Jindřišský: že jest měl funus, potom že byli inspectores v škole a že měl jiné zaneprázdnění a že jest toho ad contemptum magistratus academici ne-

*) Viz listinu ze dne 19. července 1602
**) Jan Columella Misenus (Stříbrský).
***) Nikodem Edlinger Novodomenus (Jindřichohradecký).

učinil. Petrský oznámil: že jest v kurníku veliký smrad a pro ten že jest tam jíti nesměl, aby sobě nezdraví nezpůsobil, pak aby mu to pan rektor, pan děkan a páni Mistři ráčili dobrotivě vážiti. Po vystoupení obou dvou bylo petrskému bakaláři poručeno, aby šel na rathouz, že jináč nemůž býti, poněvadž magistratum potupil; on šel, ač velmi nerád. Jindřišskému pak bylo oznámeno, poněvadž pouť u sv. Jindřicha nastává, aby domů šel a v outerý v 12 hodin v Veliké kolleji aby se postavil, že mu sententia oznámena bude.

---

152. J. Bystřický purkmistru a radě města Prostějova v markrabství Moravském: že na místo Štěpána Kladrubského, správce školního z města Poličky na ten čas jim podati nemůže, poněvadž týž odpuštění od Poličských nevzal; zatímně že jiného jim odešle.

1602, 19. července.

Službu oc. Psaní V. M., co by v sobě obsahovalo jsem, bedlivě je přečetše, porozuměl, v kterémž sobě velice ztěžovati ráčíte na velikou nepilnost a nedbanlivost pana Mistra Štěpána Kladrubského, správce školy Vaší, i spolupomocníka jeho a na neposlušnost žákovstva jakž proti panu Mistru tak i oficiálům jeho, tak jakž to vše psaní V. M. v sobě šíře zavírá. I v pravdě nemálo jsem nad tím zarmoucen, že pan Mistr Štěpán se nad svou přípovědí a nad slibem zapomenul, kterýž mi učinil, když jsem ho k pilnosti při vyučování dítek V. M. a jiné mládeže školní a jakýby příklad na sobě při vedení dobrého života dítkám a jinému žákovstvu dáti měl, napomenul. Což on velice, že mému napomenutí dosti učiniti chce, mně připověděl. Ale naděje má mne velice zmýlila, protože pan Mistr Štěpán jináč činí a v svém povolání nepěkně se chová, což na dobrého, poctivého a učeného muže nenáleží. I což k tomu říci, než pánu Bohu poručiti; dá pán Bůh svým časem takovou záplatu, jaká byla jejich práce. Že pak přátelsky a laskavě žádati ráčíte, aby Vám jiný na místo téhož pana Mistra pobožný, poctivý, dobrých mravův a při vyučování dítek V. M. bedlivější i s oficiály (tak jakž o oficiálích rozumím) ode mne podán byl a to od sv. Jakuba nejprv příštího, a hned zejména dokládati ráčíte o poctivého mládence jménem Bartoloměje Štanga Prostějovského, svobodného umění bakaláře a správce školního v městě Poličce, od kteréhož jste i odpovědi dosáhli, že by to s mým dovolením rád učiniti chtěl: i oznamuji V. M., že bych to rád učinil a jeho k Vám podal, ale poněvadž neslyším, aby týž Bartoloměj od pana purkmistra a pánův odpuštění vzíti měl, i nevím kterak bych to mohl učiniti na tak krátký čas, nebo již do sv. Jakuba toliko týden jest. A vyzdvihnouc jeho z školy poličské, an pan purkmistr a páni Poličtí jsou dobří naši páni a přátelé, velikou nelásku jich proti nám bych způsobil, protože proti obyčeji našemu by se ode mne vyzdvihl a času sv. Havla, jakož obyčej jest, nedočkal, a příčin k vyzdvižení jeho z též školy jejich že jsem žádných neměl. Nic méně

jestliže by se vidělo V. M., aby u V. M. od sv. Havla správcem školním týž Bartoloměj byl s ním jednati a on pořádně od svých pánův odpuštění vzal, tehdy tomu rád své dovolení dávám. A mezi tím časem, líbiloli by se V. M., bych od času sv. Jakuba některého mládence dobrého k V. M. odeslal, kterýž by tu do času sv. Havla na místě pana Mistra pozůstal a svému povolání při vyučování dítek V. M. a jiných mládenců školních dosti činil, tak aby mezi tím časem škola V. M. prázdna nezůstávala a nehynula. A v tom času i správce školní nový i officiales spraviti a V. M. odeslati by se mohli, kteříž by v svém povolání, jak jsem prvé dotekl, mnohem bedlivější byli. To jsem chtěl V. M. na žádost Vaši za odpověď dáti, kterouž, žádám, že dobrotivě k sobě přijíti ráčíte. Na jiném nejsem, než svou službu k V. M. ve všem dobrém prokazovati. S tím oc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pátek po památce rozeslání apoštolův léta 1602.

---

153. Rektor Bystřický do Domažlic: že nad nedbanlivostí správce jich školního velikou nelibost má, na jeho místo M. Ondřeje Marchiona Žďárského ze školy týnské v Praze jim podati nemůže, poněvadž odtud odtrhnouti se nemíní.

1602, 29. července.

Službu oc. Psaní V. M. bedlivě přečetše, co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl; v kterémž sobě ztěžovati ráčíte, jaká by se nedbanlivost při nynějších správcích školních též i choulostivost nacházela při cvičení jakž dítek V. M. tak také i jiné mládeže školní, tak že veliký nedostatek při též škole jest a nepilnost ano i snad, jak se porozuměti může, nehrubá autoritas od žákovstva k správcům školním, tak že i naříkání dobrých lidí a přátel slyšeti musiti ráčíte, tak jakž psaní to v sobě šíře obsahuje a zavírá. I v pravdě nemohu nad tím než velikou lítost míti, že tíž správcové školní nynější na své sliby, kteréž jsou učinili, když měli k spravování školy V. M. podáni býti, se zapomenuli a tu povinnost, kterouž jsou pánu Bohu předně a vrchnosti své zavázáni, opustili, což jim k jejich dobrému nehrubě slouží, nebo tou hřivnou, kterouž od pána Boha sobě mají danou, nedobře těží, nýbrž od sebe ji svou nedbanlivostí a jakousi tou choulostivostí a mdlobou (kteráž ani by se nenacházela při nich, kdyby lenost nepřekážela) zavrhují. Což i nám slyšeti v pravdě těžká věc jest a nad tím nemalé zarmoucení máme, když správcové tak podaní své povinnosti opouštějí a dobré pány a přátely svou nedbanlivostí zarmucují, anobrž i zhoršují, z čehož někdy i pánu Bohu počet vydati musejí. Co se pak tkne předešlé žádosti oustní skrze osoby z počtu V. M. na mne vzložené a nyní již tímto psaním opáčené i s doložením upřímnosti a lásky křesťanské k učení pražskému: uznáváme to, poněvadž jináče v službách našich k V. M. se ukázati nemůžeme, jakž bychom pak rádi chtěli ve všem nám možném, tím

však jsme povinni, abychom vedle své povinnosti dobrou mládeží obec V. M. křesťanskou k správě školy fedrovali; kteroužto žádost, v své paměti maje a jí sobě velice vážíc, učiniti a k témuž času sv. Havla nejprv příštího dobrými mládenci, je vyhledajíc a obera, vedle povinnosti své rád fedrovati chci, kteříž by své povinnosti při cvičení jakž dítek V. M. tak také i jiné mládeže školní v pobožnosti pravé, v začátcích svobodného literního umění a v jiných dobrých počestných mravích vykonávali, a to co jest tuto zanedbáno, jináčeji vynahražovali, tak aby V. M. ne k pohoršení většímu ale k obzvláštnímu potěšení býti mohlo. Kdež pak žádati ráčíte in specie poctivého p. Mistra Marchiona Žďárského, nynějšího správce školního Matky boží před Týnem v Starém městě Pražském, aby V. M., mohloli by býti, podán byl: i v pravdě bych to rád volně a s chutí učinil, ale příčin žádných k tomu nemám slušných, pro které bych ho z téhož místa vyzdvihl a on také, jakž náš obyčej ukazuje, pořádného odpuštění od pánův osadních nevzal, nýbrž jsa s týmiž pany osadními ano i s panem farářem jejich v dobrém srozumění lásku jejich k sobě velikou uznává, tak že od nich trhnouti se nemíní. A mohu připomenouti V. M., že když jest na onen čas do Litoměřic podán měl býti od předešlého pana rektora universitatis a již na díle pánům Litoměřickým připověděl: netoliko páni osadní Matky boží před Týnem s panem rektorem a s pány Mistry o to jednali, ale i J. M. vysoce urozený pán, pan Jiří Stefan z Šternberka, nejvyšší pan president komory království Českého, se k panu rektorovi a pánům Mistrům přimlouvati ráčil, aby týž pan Mistr při též správě školní zanechán byl, a od té chvíle již přes dvě léte při též povinnosti zůstává.*) A tak uznávajíce to, V. M. uctivě žádám, že v tom, proč bych nemohl téhož pana Mistra z té školy vyzdvihnouti a V. M. k spravování školy Vaší podati, za zlé míti neráčíte; jináč v čem bych mohl svou službou V. M. volně sloužiti, to vše volně rád učiniti chci. S tím &c.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pondělí den památný sv. Marty hospodyně léta 1602.

---

*154. J. Bystřický purkmistru a radě města Vimberka, že na místo Melichara Žiželického, jenž od správy školy jedno i druhé odpuštění vzal, k času sv. Havla „dobrého a pobožného" mládence za správce školního jim obere a dotvrdí.***)*

1602, 29. července.

---

*) Viz č. 72, 73 a 77.

**) L. 1677, 8. února podává farář J. Offinger zprávu arcibiskupu pražskému, že ve Vimberce jest škola a kantor, jenž vykonává povinnosti učitelské a ve škole zůstává. „Před 19. lety byl v přítomnosti dvou obecních starších a s přivolením předešlého faráře za učitele zde ustanoven. Příjmů škola nemá žádných, výdaje na její zachování dává obec. Ačkoliv učitel Jan Bláha (dobrý hudebník) při nastoupení svém nečinil vyznání víry, slibuje tak učiniti, budeli potřeba. Platů má učitel 24 zl. od obce, 6 měr žita od vrchnosti, akcidence za

155. J. Bystřický, rektor učení pražského, nařizuje Eliáši Chejnovskému, bakaláři v Pelhřimově, aby před ním se postavil a toho se spravil, proč Václav Čičmanský do něho sobě ztěžuje.

1602, 31. července.

Jakou by ztížnost, Eliáši Chejnovský, slovutný pan Václav Čičmanský, měštěnín v městě Pelhřimově, sobě do Tebe kladl,*) té vší z jeho suplikací dosti obšírné, ji přečta, vyrozumíš; což jestliže tak jest, jakž on píše, tehdy není chvalitebné, ani na poctivého člověka a svobodného umění bakaláře nikoli to nesluší, nebo na preceptora šlechetných dítek ano i mládeže školní, kterouž Ty sobě od J. M. pánův Tvých k dobrým ctnostem a mravům vedení poručenou máš. Protož Tobě vedle svého ouřadu poroučím, aby v outerý po památce sv. Vavřince v kolleji Veliké s takovou suplikací v 13 hodin se postavil a toho se spravil, proč a z jaké příčiny to učinil a to sub poena inobedientiae**) a beze vší výmluvy vymyšlené.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v středu po památce sv. Marty hospodyně léta 1602.***)

---

156. Johana Korková z Harasova rektoru učení pražského: aby Florianem Jirkovým ze vsi Hodyně, jenž bez dovolení jejího ve škole u sv. Mikuláše v Menším městě Pražském se zdržuje, se ujistil, aby pro něho poslati si mohla.

1602, 9. srpna.

Modlitbu svú vzkazuji. Poctivý a vysoce učený pane rektor učení pražského oc. Z důležité potřeby na Vás vznáším, kterak Florian mládenec, syn nebožtíka Jiříka Jirky ze vsi Hodyně, člověk poddaný můj, bez dovolení mého v škole Malostranské u sv. Mikuláše proti zápovědi sněmovní se zdržuje, a já potřebujíc ho k službě své, jakožto paní a vrchnost jeho dědičná, za tou příčinou ho požiti nemohu, a kdybych sobě učení pražského, víry pod obojí způsobou neušetřovala, věděla bych podle sněmovního snešení jak se dopisovati. A poněvadž takové sněmovní snešení léta 85. na všecky obyvatele království tohoto

---

cvičení mládeže a od pohřbů dostává každého týhodne. Organista má ročně 24 zl. od obce. Navštěvuji školu dvakráte za měsíc, abych přesvědčil se o prospěchu mládeže i čemu se učí a jaká jest bedlivost, pilnost učitelova." (Viz Šk. a ž.)

*) Žeby nějaké věci proti manželce jeho mluvil, zvláště pak nějakou cedulí cibulí psanou že rozdával a tudíž na poctivosti její újmu jí činil. Odpověděl, že cedulí ingoustem psanou nalezl a nevěda žeby se ztrhati měla, dal jí písaři mladšímu. Aby prý outraty stranám nevznikly, smluvily se.

**) Pod pokutou, kterouž by ztrestán byl za neposlušnost.

***) L. 1676 podává farář Pelhřimovský arcibiskupu pražskému zprávu o škole, při níž jest učitel a dva pomocníci, kteréž obec za souhlasu faráře ustanovuje. „Výživu mám já kantorovi dávati, avšak na místo stravy odvádím mu jistou sumu peněz, plat dává mu obec a sice 15 kop ročně, pomocníku 8 kop. Učitel vyznání víry nečiní, poněvadž nikdy za to nebyl žádán. Školu navštěvuji vedle potřeby."

Českého, jakby se takovými zběhlými poddanými ujišťovati měli, jest patrně vyměřeno*) a žákovstvo všeckno pod správu Vaší přináleží: přátelsky žádám a podle téhož sněmovního snešení napomínám, že se dotčeným Florianem, člověkem poddaným mým, dostatečně ujistiti poručíte, a kdy aneb kde bych pro něho poslati mohla, mně v známost uvedete, aby potřebí nebylo o to dalšího zaneprázdnění, tak aby poddaní v poslušnosti vrchnosti své zůstávali. S tím oc.

Datum v Starém městě Pražském v domě mém v pátek po památce proměnění Krista pána na hůře Tábor 9. dne měsíce srpna léta od narození syna božího 1602.

*Johana Korková z Harasova.***)*

---

157. J. Bystřický purkmistru a radě města Poličky, že na místě Bartoloměje Štanga, jenž do vlasti své, do Prostějova na Moravu, dostati se chce, jiným mládencem školním od sv. Havla je opatří.

1602, 13. srpna.

Službu oc. Psaní, kteréž činiti ráčíte, coby v sobě obsahovalo, jsem porozuměl. Oznamovati ráčíte o psaní pánův purkmistra, pánův

---

*) Sněm l. 1585 učinil obšírné usnešení „o čeledi a poddaných, kteříž beze vší příčiny z gruntův pánů svých jsou zběhli a někteří toliko sem i tam se toulajíce neřády provozují a k žádnému pohodlí nýbrž na velikou záhubu, požívajíce své vůle, obyvatelům tohoto království jsou; jiní pak mohouce pánům svým sloužiti, a tak také živnosti sobě tudy dobývati, též také v té věci své vůle požívají, u cizích pánův a lidí slouží a tak tudy svým pánům se pokrývají. Ačkoliv by pro takové své výstupky a zlé předsevzetí, kteříž jsou tak nad svou vrchností se zapomněli a jí se pokrývali, ztrestáni slušně by měli býti, však aby se v tom svém zlém, bezbožném předsevzetí upamatovali a od toho přestali, z lásky křesťanské milost jim učiněna na takový konec, když do jistého času dobrovolně ku pánu svému dědičnému se navrátí, takové provinění jednomu každému že se odpouští, kdoby však tak neučinil, podle uznání a zaslouženě ztrestán býti má."

Odpověď na takovou žádost viz 1602, 23. srpna.

**) Kůrka (Kórka) z Korkyně, jedna z nejstarších rodin českých, o kteréž byla tradice a kronikáři o tom psali, že prý praotec rodiny té již s Čechem a Lechem do krajin českých přitáhl. Potomci rodiny té dle sídla svého Korkyně v Berounsku se jmenovali, někteří z nich do Slezska a Polska se vystěhovali, kdež pode jménem z Górky se proslavili. Větev rodiny té přestala v Čechách kvésti v 17. století.

Z Harasova Homutové (Chomutové). Z rodiny té nejvíce znám jest Jiří Homut na Choustníku a Radeníně, hejtman kraje Bechyňského. Byl také direktorem, jejž stavové k obhájení víry pod obojí byli zvolili. Zemřel 1616. bez mužských dědicův, načež statky jeho na dceru Zuzanu a tou na rod Černínský připadly. (Slovn. N.) O Zuzaně Harasové provdané za Jana Černína z Chudenic viz naše pojednání ve Světozoru na r. 1877. Roztomilé dopisy nad jiné vynikající této ženy české, jež s nemalou ztrátou času jsme opsali a na svůj groš opisovati dali, drahně již let leží v prachu zapomenutí, očekávajíce chvíle, až náš ženský svět se probudí a říditi se bude heslem „svoji k svému!" U jiných národův takové vzácné listy s jásotem by byly uvítány a několikráte již vydány; u nás létají cizí plevy ve vzduchu a zrno, české zrno leží na zemi, jehož si žádný nepovšímne, ano mnozí je ještě s polovičatou kosmopolitickou vzdělaností hlouběji zašlapávají. Nepřátelům našim, kteříž světoběžnou literaturou přecpávají český žaludek, zajisté není

města Prostějova, že by s Bartolomějem Štangem jednali ano i ke mně psali, abych jim ho od sv. Jakuba již minulého za správce školního podal: na kteréžto já jsem jim odpověď předešle dal, že to učiniti nemohu, protože jest to věc neobyčejná, aby měli správcové školní krom času sv. Jiří a sv. Havla z místa hýbáni a jinám podáváni býti, též také, že jest Bartoloměj, správce školy V. M., odpuštění nevzal, však když pořádné odpuštění vezme, jak náleží a příčiny předloží, že takové žádosti budou moci užiti. I poněvadž pak týž Bartoloměj zprávu jest mi dal, že od V. M. časně odpuštění vzal a do sv. Havla dále že v své práci býti nemíní, ano i toho doložil, že s panem děkanem Vaším jest v velikém nedorozumění a žádal mne, abych ho týmž místem opatřil prostějovským, poněvadž své vlasti sloužiti povinnen jest: takové žádosti oslyšeti jsem nemohl. Avšak nic méně, aby V. M. škola prázdná neostávala jsem té celé vůle, abych od sv. Havla nejprv příštího mládence dobrého, poctivého a pobožného obral a na místo tohoto nynějšího bakaláře k V. M. odeslal, kterýž by, ujma správu školní, své povinnosti s obzvláštním V. M. zalíbení při vyučování dítek V. M. dosti činil. S tím &c.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v outerý po památce sv. Vavřince léta 1602.

---

158. J. Bystřický purkmistru a radě města Prostějova, že rodáka jich B. Štanga jim dodati může teprv od času sv. Havla, poněvadž od správy školní v Poličce odpuštění si nezjednal; na ten čas, aby škola jich prázdná nezůstávala, zatím kantor a sukcentor školu jich aby spravovali.

1602, 13. srpna.

Službu &c. Kdež v psaní Vašem oznamovati ráčíte, že jste sobě Bartoloměje Štanga, bakaláře a správce školy poličské, mezi V. M. povolali a na něm to obdrželi, aby správu školní ihned nynějšího času ujal, ano i o tu věc jste psaní panu purkmistru a radě města Poličky učiniti (aby proti tomu na odpor nebyli) ráčili: i oznamuji V. M. že jsou mi těchto dnův týž pan purkmistr a páni poličtí psaní schvální učinili, v kterémž sobě ztěžují, že by správce jejich Bartoloměj se k Vám odebrati mínil a od nich pořádného a časného odpuštění nevzal a to že by bylo proti dobrému řádu; v tom mne i žádají, aby do času sv. Havla vedle obyčeje universitatis učení pražského týž Bartoloměj při správě též školy zůstal. I nemoha já jich žádosti oslyšeti a věda, že by se tu nemalý zmatek ano drobet i zlehčení stalo, tak jsem učinil a témuž Bartolomějovi poručil, aby tam v Poličce do sv.

---

se obávati, že by nevyplnila se jich modlitební prosba: „Nedej Bože dočkati té chvíle, by Čech, Slovan, poznal se ve své síle!“ — Nevšímavost, lhostejnost naše k svému byla vždycky nejlepším svědectvím našim nepřátelům, že od doby pádu království Českého nejsou Čechové ani více svým národem.

Havla dobyl, tak aby pan purkmistr a páni téhož města spokojeni býti mohli a mně aby z zaneprázdnění sešlo, a když ten čas k sv. Havlu přijde, aby se k V. M. odebral a přípovědi své, kterouž se zavázal, od sv. Havla dosti učinil. Nic méně aby škola V. M. prázdna nezůstávala, jemu jsem poručil, aby kantora a sukcentora, kteréž sobě již s mým dovolením objednal, k V. M. odeslal, kteříž mezi tím časem by mohli svému povolání dosti při vyučování dítek V. M. a jiné mládeže školní učiniti až do příchodu a ujetí též správy školní od téhož Bartoloměje. A protož V. M. žádám, že této mé omluvě u sebe místo dáti ráčíte. Jináč sem hotov ve všem mně možném svou volnost k V. M. rád prokazovati. S tím oc.

Datum v Starém městě Pražském v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v outerý po památce sv. Vavřince léta 1602.

---

159. J. Bystřický paní Johance Korkové z Harasova, že povinen není poddaným jejím, který bez dovolení jejího v Praze při škole Malostranské se zdržuje, se ujistiti ani jemu v učení brániti.

1602, 23. srpna.

Modlitbu svú vzkazuji, urozená paní a přítelkyně mně příznivá. Jaké mi psaní strany Floriana, mládence, syna nebožtíka Jiříka Jirky ze vsi Hodyně, člověka poddaného Vašeho, činíte, tomu z téhož psaní jsem porozuměl, totiž: kterak by bez dovolení Vašeho v škole Malostranské se zdržovati měl, žádajíc mne týmž svým psaním a podle téhož sněmovního snešení napomínajíc, abych se jim dostatečně ujistiti poručil, a kdy anebo kde byste pro něho poslati měly, Vám v známost uvedl, tak jakž též psaní Vaše, jehož datum v Starém městě Pražském v domě Vašem v pátek po památce proměnění Krista pána na hůře Tábor 9. dne měsíce srpna léta od narození syna božího 1602 to v sobě šířeji zavírá.

Na kteréžto Vaše psaní Vám zase vedle téhož sněmovního snešení tuto odpověď dávám: že já o tom, aby Florian, mládenec, syn nebožtíka Jiříka Jirky ze vsi Hodyně, člověk poddaný Váš, v škole Malostranské sv. Mikuláše se zdržovati měl, žádné vědomosti nemám a aniž mohu zbrániti poctivé mládeži v školách se liternímu umění (poněvadž svobodné sluje) učiti, ovšem pak povinnen nejsem toho po školách shledávati, jací se mládenci, odkud jsou, neb čí synové a v kterých školách se zdržují, vyhledávati, an to týž sněm 85. léta učiněný nevyměřuje, aniž na žákovstvo, aby se lidé poddaní v školách umění liternímu učiti, pobožnosti a dobrým mravům se cvičiti neměli, nevztahuje. A protož jak vyhledáváním toho, jestli nadepsaný Florian, člověk poddaný Váš, v též škole Malostranské jest či není, tak ani ujišťováním se jím a sumou ničímž tím, čehož tak koliv při mně týmž svým psaním vyhledáváte, povinnen nejsem.

Datum v Starém městě Pražském z kolleje Všech svatých u vigilii sv. Bartoloměje 1602.

160. Zápis o žalobě kněze Václava Dačického na Tobiáše Malkovicia Horažďovského, správce školy u sv. Štěpána na Novém městě Pražském, za příčinou nařknutí.

1602, 27. srpna.

V outerý po památce sv. Bartoloměje obvinil jest důstojný pan administrátor, toho času kněz Václav Dačický, pana Mistra Tobiáše Malkovicia Horažďovského, správce školního u sv. Štěpána v Novém městě Pražském, kterak by měl o něm mluviti, že jaký jest to administrátor, že by směl přisouditi někomu manželku, kdyby mu dal tři sta kop: pak žádá toho, aby panu Mistru to bylo přetrženo, aby takových řečí nemluvil a žádá věděti, od koho jest to pan Mistr slyšel, aby mu to před panem rektorem a pány Mistry oznámil; nebo kdyby sobě dobrého přátelství, kteréž s pány Mistry má, nevážil, žeby to chtěl jinam vznésti. Dal odpověď pan Mistr Tobiáš: že jest toho nemluvil než před knězem Janem farářem svým, kterémužto tu věc k víře oznámil, a to že jest slyšel od kněze Jana Popelia. Strany vystoupily. Deliberatum et conclusum: poněvadž pan Mistr Tobiáš se přiznává, že jest před panem farářem svým mluvil a též že od kněze Jana Popelia to slyšeti měl, ale poněvadž toho neoznámil panu administrátorovi a na zlehčení ouřadu pana administrátora že se toho dopustil, pak že se mu poroučí, aby na rathouz šel a z něho bez vědomí pana rektora a pánův konsiliářův neodcházel. To když mu při přítomnosti pana administrátora oznámeno bylo, pan administrátor svou přímluvu učinil, aby mu trestání prominuto bylo. A což na přímluvu jeho jest učiněno, že panu Mistru rathouz prominut byl, však na paměť mu uvedeno: aby potom klevet nechal a raději školu spravoval a v reverendě chodil a ne v plášti, jak na Mistra náleží.*) A potom panu administrátorovi poděkováno, že tak má lásku k akademii, že mu se páni Mistři rádi ve všem volně ukazovati, kdyby čeho kdy potřeba byla, chtějí. A tak jsme se rozešli.

---

161. Zápis o narovnání mezi Adamem Aletinem Kolínským a Janem Kolumbem Kouřímským, bakalářem u sv. Vojtěcha pod Slovany v Novém městě Pražském, v příčině potupného zhanění.

1602, 3—19. září.

V outerý po památce stětí sv. Jana vznesl jest na mne Adamus Aletinus Colinus, kterak jest mu Jan Columbus, Curimenus, který u sv. Vojtěcha pod Slovany v škole se zdržuje, u pana rychtáře císařského v Novém městě Pražském vyčítal, pravíc: že jest ze všech

*) Reverenda, dlouhá sukně (toga). Plášť, pláštík, široký oděv svrchní bez rukávů nebo s rukávy jen pod pás sahající. Zákony školní, statuta učení pražského, zakazovaly Mistrům odívati se po francouzsku a španělsku kabátcem krátkým nebo pláštíkem, kterýž nepřikrýval tělo až pod kolena.

škol v království Českém i také z měst Pražských vypovědín, a to že mu mluvil při přítomnosti dobrých lidí, což i na něho provésti chce; a že mohl na něho právo založiti, než že sobě ho vážil, že jest bakalář a on (Johannes Colinus) také že jest membrum academiae a syn dobré paměti pana M. Mikuláše Aletína, kterýž někdy in academia profesorem býval,*) v tom že žádá ode mne opatřen býti. Dal jsem mu za odpověď: že ho k sobě obešli a co mi týž Jan Columbus dá za odpověď, že Adamovi oznámím a je k jistému dni, kterého by se v Veliké kolleji přede mnou a pány Mistry consiliariy postaviti měli, sročím.

Ve čtvrtek po památce sv. kříže (19. září) přišel jest ke mně Adam Aletín Kolínský s Janem Kolumbem Kouřímským, svobodného umění bakalářem, a oznámil: že oč jest s ním činiti měl strany nářku na poctivosti, to jest mu na jeho žádost odpustil, poněvadž ho za dobrého člověka má, k čemuž že se Johannes Columbus přizná, té naděje jest. A jsa týž Johannes otázán: ználi se k tomu, což od Adama Kolínského slyší? pověděl: že se přiznává a že jej za dobrého člověka má. A tak žádal potom Adam, aby se to pro paměť poznamenalo, protože lidé jsou zlí, že by mu mohli potom něco toho zdvihnouti. Po vyslyšení jich oznámil jsem jim: že jest mi to vděčné, že jsou se sami přátelsky spokojili, než by k soudu přistoupíc se zaneprázdňovali ano i pány Mistry zaneprázdňovati měli, čemuž všemu že pan Adam dobře rozumí, poněvadž toho se dotýká. A tak dali sobě ruce na potvrzení toho, aby spolu dobří přátelé byli. Adam pak poděkoval, též i Johannes a odešli ode mne spokojeni s pokojem.

---

162. J. Bystřický do Poličky, že na místo Bartoloměje Štanga, bakaláře, kterýž od správy školní odpuštění vzal, jiného od času sv. Havla jim za správce školního dotvrdí; žádá za oznámení, jestli by nynější kantor zůstati čili také jiný zjednati se měl.

1602, 10. září.

---

*163. J. Bystřický do města Písku, že vedle jich žádosti na místo bývalého správce školního, jenž pořádné odpuštění vzal, „collegam" jeho Johannem Mitem Strakonicenum za správce školy dotvrzuje.**)*

1602, 10. září.

---

*) Aletín Mikuláš, syn M. Aletína z Oupy (jenž v Kolíně byl císařským rychtářem), složil s Adamem Aletínem „modlitby nábožné", kteréž dvakráte vydány byly a mezi knihami zapovězenými jsou zapsány. L. 1564 stal se bakalářem a 1565 Mistrem svobodných umění. Dvakráte volen byl fakultou učení pražského děkanem. (Ruk. d. l. č.)

**) L. 1608 oznámil Matyáš Jaroměřský, správce školní v Písku, Urbanu Pergnerovi, kožišníku a spolusousedu města Rakovníka, že na syna jeho ve škole písecké zůstávajícího nemalá těžkost shrnouti by se chtěla, tak, jakoby původem a příčinou jeho, jakž mu to purkmistr a rada města Prachatic připisovati chtějí,

164. Zápis rektora učení pražského o úmrtí a pohřbu Jana Táborského, pedella university.

1602, 15. září.

V neděli po památce povýšení sv. kříže (1602) Johannes Táborský, měštěnín Nového města Pražského a pedellus universitatis

---

nějaký Pavel Sykorovic, poddaný jich z městečka Bavorova, mendíček ve škole písecké obývající, v kašně naproti škole bídně zahynouti a utopiti se měl. Za kterouž příčinou žádali Prachatičtí radu města Písku, aby právo jich Vavřincem Pergnerem se ujistilo, že jeho obviniti chtějí. K prosebné žádosti Urbana Pergnera přimlouvali se Rakovničtí k Písecským za syna jeho, mládence vždy pokojného: poněvadž tomu mendíčkovi žádná násilná smrt se nestala, nýbrž tu hodina smrti jeho předzvěděná a Bohem uložená se doplnila a takových nenadálých pádův k tomuto podobných dosti se ku příkladu nachází, a co se tak nenadále a náhodou přihází, tím jiný vinný býti nemůže, pročež aby jeho v té věci zastali, nad ním ochrannou ruku drželi, na něho takové zaneprázdnění nedopouštěli a kdyby Prachatičtí jej z čeho viniti chtěli, aby jim na pořad práva, k němuž náleží, ukázali.

L. 1648 dne 7. února žaloval děkan písecký Rafael de Laminec arcibiskupu pražskému listem latině psaným na purkmistra a radu města Písku, že mu v jeho jurisdikci sahají, školu k disposici jeho patřící (proti konfirmaci jemu od arcibiskupa dané) reformovati a na místo kantora nynějšího Gregora Mensatora, člověka dobrého, jiného ožralého za kantora mocně dosaditi chtějí. Na kterouž obžalobu podali Písečtí listem ze dne 16. března 1648 svou pravdivou zprávu. „Nikdyž jsme se toho do pana děkana našeho nenadáli, aby J. dvojctih. tak nevinně před V. kn. Em. (že bychom se za kolátory vystavovali, čemuž tak není, aniž kdy to na mysl naši přišlo) nás osočovati ráčil, nebo my na nejvýš ochuzení lidé v těchto našich převelikých a téměř nevypravitelných těžkostech a chudobě nemajíce žádného medium k spomožení nežli ku pánu Bohu všemohoucímu očí svých pozdvihnouti a církví svatou katolickou, matkou naší, též právem J. M. C., krále, pána, pána nás všech nejmilostivějšího a dědičného, nám vysazeným se říditi a spravovati, o to též přemýšlíme, abychom jak sami sebe tak pod správu naší příslušící obec tak řídili a spravovali, aby bez ouhony pána Boha všemohoucího, vrchnosti duchovní světské vyšší i nižší býti mohlo. Že pak k uším našim zprávy lidí poctivých přišly, že nadjmenovaný Gregor Mensator, kantor, který již od tří let u nás v městě Písku skrze pořádné povolání za správce školy zůstává, po odjezdu a odstoupení velebného pana pátera Martina Valaského, na ten čas převora kláštera sv. Jiljí v Starém městě Pražském, hrubě velice v povinnosti své slábne a umdlévá a mládež u něho se cvičící, dítky spolusousedův našich velmi málo prospívají, jeho jsme do místa radního k napomenutí povolati dali, ale však on pravice sobě míti od pana děkana zhájeno, po prvním obesláním se nedostavil až po druhém, při čemž jest mu oznámeno: poněvadž to poznáváme, že sám povinnosti své zadosti učiniti nemůže, že jemu chceme jednoho muže, který se vždycky šlechetně a poctivě choval, a ne ožralce, i také na náklad velebného kněze Martina Valaského mimo vokální muziku i instrumentální vynaučen jest, ku pomoci za kantora představiti. Nebo jest hanba jedné poctivé obci a krajskému městu, ačkoliv na nejvýš ochuzenému, když vzáctní a poctiví lidé, jak předně k službám božím i jinak, co sebou samospasitedlná církev svatá katolická přináší, tak privatně k slyšení muziky vokální a instrumentální se zahodí a dostanou, téhož kantora v textu, jakožto v literním umění nedospělého, slabikovati slyšeti k našemu zahanbení musejí. A nad to výšeji, že týž kantor Mensator, čehož předešle nikdyž pod správou velebného pana pátera Valaského se nekonalo, každodenně místo jemu nenáležité visitiruje a s manželkou svou pořádně oddanou nenáležitě a nekřesťansky nakládá, ji odhání a již tyto dni, dříve než jsme my V. kn. Em. poručení k rukám dostali, skutkem odehnal, jakož pak takových neslušných věcí trpěti a je přehlídati není náležité."

učení pražského, povolán jest skrze smrt z tohoto bídného života na onen věčný od pána Boha v počet volených božích.

V pondělí na zejtří povolal jsem pana Mistra Trojana, vicerektora universitatis Pragensis a pana Mistra Jana Chorina, decanum facultatis Pragensis, a s nimi jsem se radil, kde mu hrob nebo v kterém místě u božího Těla má kopán býti. A v tom přišel kněz Tomáš Soběslavský a oznámil, že Jan pedellus, jsa ještě živ, žádal, aby na krchově sv. Štěpána vedle své manželky pochován byl. Tak jsme na tom přestali. A tu sám oznámil, že půjde k panu administrátorovi a žádati bude, aby pány faráře na funus vyslal, a já jemu: že s ním vyšli pana Mistra Andreasa Marchia, správce školy týnské; a mezi tím z poručení mého odeslal psaní do škol všech, aby na pohřeb přišli.

A tak sešla se tota universitas a pan administrátor (toho času kněz Václav Dačický) s pány konsistoriány a s pány faráři před dům téhož Jana pedella, a poctivě ho provodili až do kostela sv. Štěpána, nad kterýmžto kněz Tomáš Soběslavský, toho času farář u sv. Vojtěcha pod Slovany, učinil kázání velmi pěkné a finita concione na krchově pochován.

---

165. Zápis rektora učení pražského o žalobě faráře klimentského v Novém městě Pražském na bakaláře Jana Velvarského za příčinou nevážného jeho počínání.

1602, 20. září.

V pátek před památkú sv. Matouše přišel jest ke mně pan farář klimentský, kněz Blažej, a ztěžoval sobě na svého bakaláře, Jana Velvarského, kterak neušetřiv sobě osoby a starosti jeho, když ho z nějakých nezpůsobů napomínal, jest mu nevážně na nějakém pohřbu mluvil a na něho se popouzel, jakoby ho téměř vzíti chtěl, tak že musil z toho funusu pryč ujíti; pak že jest tu věc na pana administrátora vznesl a ztížil sobě a mne žádal, abych ho v tom opatřil. V tom jak svou řeč dokonal, kněz Jan Nepomucký, pan farář štěpánský, kterýž byl vyslán s knězem Martinem Panonem, farářem sv. Jindřicha, učinivši od pana administrátora pozdravení a vinš, oznámil, že pan administrátor žádá a přimlouvá se za kněze Blažeje, aby v čemž jest ho bakalář nařkl, aby v tom ochráněn byl. Neb jestli by se to nestalo, tehdy že by to tu, kdež náleží, vznésti chtěl; avšak není jiné naděje, než že v tom týž kněz Blažej opatřen bude. I jakž knězi Blažejovi, tak také knězi Janovi dal jsem odpověď: předně, že jest mi pozdravení pana administrátora milé a když se zase navrátí, aby J. M. zase pozdravili; a co pak strany pana faráře klimentského se přimlouvati ráčí, poněvadž tu by se něčeho dotýkati chtělo, toho že sám na sebe přijíti nemohu, než tu věc chci na pány Mistry consiliarios vznésti a protož že jemu den s bakalářem a s kantorem jeho ukládám tuto středu nejprv příští a hodinu 13., aby se v kolleji Velké postavili a tu co strana k straně bude míti, že bude moci oznámiti.

Což páni Mistři consiliarii vyslyšíce spravedlivě se k jedné i druhé straně zachovati chtějí. *)

---

166. Jan Benjamin Velvarský, správce školy sv. Klimenta v Novém městě Pražském s Janem Jacobidem z České Třebové, kantorem svým, vyvracejí žalobu na ně do konsistoře od kněze Blažeje učiněnou, že nikdy ničeho proti mandátu císařskému v příčině Bratří vydanému nemluvili, než on sám toho potupně se dotýkal.

1602, 21. září.

Modlitbu svou V. M., vysoce učený a urozený pane rektor universitatis academiae pražské vzkazujem oc. Nikdy jsme se V. M. nenadáli, abychom opět znova takových nesnází a nátisků od kněze Blažeje, pana faráře záduší sv. Klimenta, pocíti a před V. M. z mnohých výstupků dle domnění jeho proti osobě téhož kněze Blažeje přečiněných stíháni a obtíženi býti měli, před tím nedávno dosti na mnoze všelijakých ouzkostí od téhož, jakž v stravě, tak i v nedůtklivém téměř každodenním nás dotýkání a hanění, zakusivše; nic méně o to vše před důstojným panem administrátorem a pány staršími a ouředníky záduší sv. Klimenta porovnáni jsme byli s tou výminkou, aby jeden druhému žádným vymyšleným způsobem k svárům a různicím (což při nás nikdy uznáno nebylo) příčiny nedával, nýbrž jeden druhého, jak my pana faráře náležitou uctivostí, synovskou poslušností, tak i on nás láskou otcovskou a upřímností křesťanskou předcházel, jináče kdoby předepsané porovnání takové přetrhovati a něco jiného před sebe brátí chtěl, ten každý aby dle uvolení vlastního našeho skutečné trestání podnikl. Kteréhožto vyrčení obojí strana k sobě přijavše, my dle nejvyšší naší možnosti o to jsme bedlivou péči a starost vedli, aby při nás nic takového, což by k nesnázem směřovalo, uznáno nebylo, tou nadějí vedeni byvše, že i pan farář nápodobně celé a neporušitedlně předepsání takové zdrží a zachová: jináč se však shledalo, když on druhého dne po vyhlášení dekretu J. M. C. proti Bratřím davše nám příčinu k rozmlouvání o dotčeném dekretu, nás křivě před důstojným panem administrátorem omluvil, beze všeho studu o nás nepravou zprávu dávaje, že bychom něco k ujmě dekretu od J. M. C. pošlého mluviti, nad to výš kněžstvo konsistořské pražské pod obojí přijímající (račte odpustiti) v kejklířstvi vkládati měli,

---

*) Dne 21. září byl Jan Benjamin Velvarský, rektor školy u sv. Klimenta, a Janem Jakobidesem Česko-Třebovským před rektora učení pražského povolán a oznámeno jim: jaká by ztížnost velmi těžká kněze Blažeje do nich byla, a jestliže jest to tak, že není dobře, než do velkého nebezpečenství že by upadli; aby oznámili v pravdě, co v sobě samo jest. Dali odpověď: že toho není, což na ně žaluje. Rektor poručil jim, nemoha toho všeho v paměť vložiti, aby to vše v spis uvedli. I učinili tak.

čehož jakživ od nás neslyšel, nýbrž nás sobě odporné, pravě, že by nevědomím J. M. C. takový dekret pojíti měl, seznal, táž slova opakujíce: Nevím (prý), aby J. M. C. o tom dekretu jakou vědomost míti ráčil.

Proti tomu já, správce školy, k dobrému svědomí to a Boha za svědka sobě bera, že ode mne pan farář víceji neslyšel, jsem oznámil: že podpis J. M. C. se spatřuje, jináče aniž by kdo směl co toho před sebe brátí, věda, že přednější téměř panstvo a rady J. M. C. toho náboženství se přidrží, kteříž uznajíce, an se to děje nevědomím J. M. C., za opatření by J. M. C. žádali, čehož dověda se J. M. C. žádnému by toho pasírovati neráčila.

Ta slova pan farář a víceji nic (Bůh svědek jest), ač by chtěl něco proti vlastnímu svědomí svému mluviti, slyše, otázku takovou na nás společně učinil: „Čím se to (prý) děje, že téměř nejučenější lidé toho sektářství následují?“

Proti tomu (já, kollega, dobrým svědomím mluvé, co samo v sobě jest, aniž mimo to čeho více ode mne pan farář k ujmě někomu doslýchal) za odpověď jsem dal: že nesmýšlím, by co jiného za příčinu býti mělo, jedině ceremonie, nad kterými se mnozí, jak jsem toho od nich doslýchal, zastavujíce, do kostelův choditi zbraňují.

Pan farář přistoupivše k mé odpovědi a ji potvrdivše oznámil: že je to nejvíceji bode, a s tím jsme od stolu vyvstali.

On pak, nevíme kterého dne, přišedše k panu administrátorovi, zprávu o nás omylnou, již nahoře oznámenou, jemu učiniv, nemálo proti nám téhož pozdvihl, jakž nás zpráva, dle rozkazu důstojného pana administrátora, od pana bakaláře a kantora sv. Petra školy došla, oznamujících, kterak důstojný pan administrátor do nás sobě těžce ztěžuje, doslýchaje od pana faráře našeho, že bychom něco k ujmě jak dekretu od J. M. C. poslému, tak i kněžstvu konsistořskému k potupě a k lehkosti mluviti měli, pravě, ač bychom toho přestati nechtěli, že tu věc, kdež náleží, vznésti chce.

My o ničem nic nevěda, aniž toho kdy co přečinivše, přišedše k stolu k panu faráři mezi jinou řečí zprávu od důstojného pana administrátora skrze pány oficiály sv. Petra nám učiněnou, maje již od stolu vyvstati, jsme přednesli, ztěžujíce sobě, kterak někdo nepamatujíce na své svědomí směl nás před důstojným panem administrátorem neprávě omluviti, dávaje zprávu, něco mnoho k ujmě dekretu J. M. C. že bychom mluviti měli. Pan farář zastíraje se nevědomím nás k vyrozumění o původu učiněné zprávy o nás k důstojnému panu administrátorovi odsílal, sebe ze všeho vynímaje a pravě, že o ničemž žádné vědomosti nemá aniž by mohl vyrozuměti skrze koho by ta zpráva důstojného pana administrátora došla. To vyslyšíce a jeho řeči se divíce, odporujíci našemu promluvení, oznámili jsme, že od nás jinde mimo dům farní žádná zmínka o dekretu J. M. C. činěna nebyla, mimo to kdokoliv směl zprávu dávati důstojnému panu administrátorovi, že bychom kněžstvo konsistořské v kejklířství vkládati měli, od nás toho jakživ žádný neslyševše. Tu on urazivše se na

svědomí svém, vyznal se, že on v tom samém toliko pana administrátora spravil, pravíce, že by ta řeč ode mne, kollegy, projíti měla: což já slyše, hned jemu ozvati a na něm o času dotazovati se jsem nepominul. On pak mlčením vždy to pomíjejíce nás k spokojení důstojného pana administrátora odsílal, napomínaje nás, abychom tomu pokoj dali, věda, že svědomí našeho neuráží. Proti tomu my za odpověď dávaje jsme oznámili: Ačkoliv svědomí našeho neuráží, nic méně tím spokojeni býti nemůžeme, věda, an vy proti přípovědi vaší činíte, k zjitření předešlých nesnází příčinu dávajíce a u důstojného pana administrátora, od nás nic neslyševše, křivě omlouvajíce, což k člověku duchovnímu nepřisluší; protož vám se ohradna činíme, že víceji v rozmlouvání s vámi vcházeti nechceme, vás žádajíce, že nám za zlé míti nebudete, aniž nás dle obyčeje vašeho pomlouvejte, jakož až posavád obyčej jste měli, poněvadž o nás křivé zprávy dávati se nevzdalujete. On popudivše se řečí tou k hněvu, nás v duše ničemné vkládal, co že proti vrchnosti pášeme, čemuž my odporujíce, nám lež v hrdlo vkládaje, nás, račte odpustiti, šelmami mnohokrát nazýval, táž slova opakujíce: „V hrdlo lžete šelmy, pojďte do školy, hned vám to ukáži;“ kdežto nenáležitě příběh na tabuli písničku: „Zachovej nás při svém slovu, zruš moc Turka, papežovu“ — okazoval, nás v lotrovství, v šelmovství s mnohými pohrůžkami vkládaje, aniž nás k stolu od chvíle naší roztržitosti, jenž byl den památný nalezení sv. kříže, jako i prvé za čtyry neděle nám stravu spíravše, připouštěje, což my vše snášejíce, aniž o to skrácení při tom se domlouvajíce, jeho jsme při tom zanechali.

Nic méně on dle navyklosti své při pokoji nás zanechati nemoha, na mne, kollegu, dne čtvrtečního při průvodu funerním těžce se obořil, mně domlouvaje: proč bych bez pláště ze školy vycházel? nesoudě příčiny, proč by se to stalo. Při zpívání nešporním vyšedše na krchov bez pláště, nemoha do komory pro plášť, k napravení mládeže, ač by co scestného před sebe bráti (jakž sobě pan farář zbytečně mnohdykrát ztěžoval) chtěla: kdež spatřivše mne pan farář při oznámeném průvodu domlouval nám společně, v troupovství a v neumělost mnohou vkládaje, pravě, že chceme jiné učiti a spravovati, sami nic neznajíce, aniž sebe spraviti umějíce. To já, správce školy, slyše, tiše kollegovi v tato slova jsem promluvil: Verum in nos invehitur. *) Pan farář doslechše toho na mne se obořil, mně domlouvaje, proč bych takové neřády přehlídal, opěty mne v troupovství vkládaje. Vyrozuměvše z kollegy, proč by to učinil, jeho jsem žádal, aby se na ten čas spokojil, jinším časem že bude moci dle vůle své nám oznámiti, co bude chtíti. On pak hned mi pohrůžku učinil pravě, že musím z předešlého výstupku před vrchností odpovídati, k čemuž povolení davše, oznámil jsem, že hotově chci i před J. M. C., ač by toho potřeba byla, jemu odpovídati. Což pan farář slyše mne hned (račte odpustiti) v lehkomyslné lotrovství, v šelmovství vkládaje a často-

*) Již na nás doráží.

kráte ta slova opakuje, hlasem za mnou volal: „Lehkomyslný zrádce, šelmo lotrovská, dovedu sobě toho, že musíš té hodiny z školy.“ Já proti tomu: „Bůh milý ví, kdo koho přečká;“ žádaje ho, aby se spokojil, na ten čas prvé však aby své lotrovství a rufianství (vyminivše ouřad jeho) spravil, potom jiného v to vkládal. Tu on mně pohrůžku baňkou učinil; proti čemuž já: máli proč, aby dal, pakli nemá, aby se varoval; kdež teprva se spokojivše a mlče až na krchov šel, tam přijda opěty outok na mne učinil, předešlou řeč opakuje s tím doložením: Šelmo, pátera svého vážiti neumíš?“ Proti čemu já: chtěl-li by vážen býti, že povinnen jest také jiného šanovati a jeho, tu kdež nenáleží, netupiti. A s tím my do kostela jdouce, on nás následovati pominul, v předsíňci komži s sebe složivše, k důstojnému panu administrátorovi se odebral a tu dle libosti své žalobu na nás učinil, kterouž i před V. M. obnovivše, za vykonání exekucí na nás žádal. Nic méně, že ne podle vůle jeho, ale podle spravedlnosti V. M. s námi nakládati ráčíte, nám den k odvedení neviny naší jmenovati jste ráčili, přísně poroučejíce, abychom žaloby na nás od pana faráře učiněné se spravili: k čemuž nemoha oustně příčinou nedostatku přirození našeho dostačiti, za slušné se nám vidělo zprávu pravdivou a lidem poctivým dobře vědomou proti žalobě nepravé od pana faráře na nás učiněné uvésti, žádajíce nejvýš pro Boha, že již víceji nás hyndrovati a takovými nátisky, pánům starším i mnohým z pánův osadních dobře svědomými, jak v stravě tak slovy nám činěnými, ztěžovati dopustiti neráčíte, anobrž uvážíce, an on nám, ne my jemu příčiny veliké k nesnázím i V. M. zaneprázdnění dle navyklosti své poskytuje, nás v ochranu otcovskou přijíti ráčíte. Té důvěrné naděje jsme, že jak pravdivé zprávě naší, tak potřebné žádosti při V. M. místa užiti dáti ráčíte. S tím ɔc.

Z školy sv. Klimenta v Novém městě Pražském v sobotu den památný sv. Matouše evangelisty a apoštola Páně léta 1602.

V. M. v službách hotoví

Jan Benjamin, správce školy.
Jan Jacobides, správce kůru.

---

167. *Purkmistr a rada města Rychnova rektoru učení pražského, že k správě školy jim podaný mládenec Tomáš Smichaeus Turnovský zemřel, žádají, aby opět takovým příkladným správcem školním opatřeni byli.*

1602, 23. září.

Službu ɔc. Učený podle toho i pobožný mládenec Tomáš Smichaeus Turnovinus, svobodného umění literního pan bakalář, jsa od V. M. k žádosti naší k nám, do města Rychnova, k přijetí správy školní od sv. Jiří pominulého léta 1602 konfirmován, jakožto poslušný vrchnosti své časně k povolání svému najíti se dal a správu školní přijavši bedlivě a bez ouhony v povolání svém stál a při mládeži

pilně pracovati začal; v tom pak jsa těžkou nemocí od pána Boha všemohoucího navštíven, čtyry neděle pořád zběhlé a dva dni v té nemoci trval, až potom smrt ukrutná v to kročila a tomu pobožnému mládenci skrz tyranství své 19. Septembris mezi 3. a 4. hodinou na noc život odňala a tak překážku tomu dobrému začátku při mládeži učinila. Kterýžto, pobožně s světa vykročivše, vedle řádu křesťanského poctivě, jak náleží, pohřben jest, tolikéž věci, kteréž po něm pozůstaly, právem jsou opatřeny, jestliby se kdo z přátel nebožtíka hlásil a a jistotu toho, že jest přítel, přinesl, jemu vydány býti mají. Poněvadž pak všeckno, co se narodilo, umříti musí, to se již panu Bohu, když se stalo, poroučí: však V. M., že ste nás tak učeným, pobožným a příkladným mládencem komendovati ráčili, velice děkujeme a podle toho zase žádáme, že nám na místo nebožtíka jiného mládence svobodného umění bakaláře k přijetí správy školní naší od sv. Havla nejprvé příštího léta tohoto 1602, kterýžby příkladem nebožtíka správu školní přijmouc říditi mohl, konfirmovati a odeslati ráčíte. Jsme k V. M. té důvěrné naděje, že žádost naše místo při V. M. obdrží. S tím pán Bůh s námi býti rač.

Datum v městě Rychnově v pondělí po sv. Matouši léta 1602.*)

Purkmistr a rada města Rychnova.

---

168. Anna Hrušková z Hochauzu na Bitozevsi a Tatinném žádá rektora učení pražského, J. Bystřického, aby ji mládence, kterýž by syna jejího a strýce do Štrasburku na učení vyprovázel, opatřil.

1602, 25. září.

Službu svou vzkazuji. Vysoce učený pane Mistře, pane příteli můj milý! Zdraví i jiného všeho dobrého Vám věrně ráda přeji. A podle toho Vám oznamuji, že jsem toho oumyslu jednoho syna svého a druhého strýce do Štrasburku na učení vypraviti, však bych ráda nějakého mládence, kterýž by na ně pozor měl, s nimi poslala. A protož ku panu Mistru naschvále posílám a pána za to přátelsky žádám, pokudž by jaký mládenec v 17 aneb 18 letech stáří před rukama v školách byl, že mi ho sem na Bitozeves, však toliko aby věrný byl, fedrovati budete; bude náležité opatření podle syna mého míti, ano i také bude se moci německy i jiné řeči podle nich naučiti. Jsem k Vám přátelské naděje, že k žádosti mé tak učiníte; já se Vám toho všelijakým přátelstvím odměniti chci. Odpovědi přátelské žádám. S tím milost boží s námi býti rač.

Datum na Bitozevsi v středu po památce sv. Matouše, evangelisty Páně, anno 1602.

Anna Hrušková z Hochauzu na Bitozevsi a Tatinném.**)

---

*) L. 1676 oznamuje farář Rychnovský arcibiskupu pražskému, že v Novém Rychnově farář volí učitele, kterýž při nastoupení svého učitelství vyznání víry učiniti. Farář že školu navštěvuje dvakráte i třikráte týhodně. (Viz „Šk. a ž." 1866.)

**) Vladycká starožitná rodina Hrušků z Března dělila se již na začátku 16. století na vícero větví, z kterýchž jedna držela Bitozeves, druhá Kauč, třetí

169. Rektor učení pražského purkmistru a radě města Rychnova, že na místě zemřelého správce školního jiným je opatři, žádá, aby kšaft po něm mu odeslán byl, poněvadž k jurisdikci učení pražského náleží.

1602, 27. září.

Službu ɔc. Psaní V. M. jest mi dodáno, v kterémž oznamovati ráčíte, kterak dobrý a pobožný mládenec a svobodného umění bakalář, Tomáš Smichaeus Turnovinus, kterýž k spravování školy Vaší od mého ouřadu k V. M. podán byl, jest od věčného pána Boha z tohoto světa smrtedlného na onen věčný v počet volených svatých skrze smrt povolán; a poněvadž dům školní Váš bez správce svého býti nemůže, přátelsky žádati ráčíte, abych V. M. jiného mládence podle ouřadu mého podal, kterýžby, ujma práci takovou, své povinnosti při vyučování dítek V. M. a mládeže školní (nejináče než jako prvnější) dosti činil. I co jest pán Bůh tuto učinil, to jest učinil jako mocný a milostivý otec, kterýž nám návěští dává, když naše milé přátely (nedím o jiných) povolává, abychom se též za nimi strojili. A tak tehdy co tuto říci? Nic jiného: než pán Bůh dal, pán Bůh vzal, buď jeho svaté jméno pochváleno. Strany pak žádosti V. M. strany podání jiného bakaláře, tu rád v své paměti míti chci a o to se snažím, aby V. M. ode mne ten vybrán byl a odeslán, kterýž to vše, jakž nahoře oznámeno, vykonávati bude moci. Strany pak kšaftu, jestliže by jej týž Tomáš učinil, žádám přátelsky, že k učení pražskému od V. M. což nejdřív odeslán bude, poněvadž kšafty takových bakalářů k naší jurisdikci přináležejí, tak aby se do něho nahlídlo a co komu náleží, za spravedlivé učiněno bylo. S tím ɔc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pátek po památce sv. Matouše evangelisty Páně léta 1602.

---

170. Zápis rektora učení pražského, že osadní od sv. Jiljí v Starém městě Pražském ztěžovali si do nedbanlivosti jich správce školního; k žádosti jich, aby jim kollega mikulášský za správce školního a Abraham Jiskra Chotěbořský za kantora podán byl, dána odpověď, aby malé strpení měli.

1602, 27. září.

V pátek před sv. Václavem 1602 byli jsou u mne osadní od sv. Jiljí v Starém městě Pražském, jako pan Kašpar, pan Lukeš na

---

Želenice a čtvrtá Citoliby. Skoro všichni členové rodiny této byli horlivými přívrženci učení Husova. V odboji proti Ferdinandovi II. přidrželi se strany Bedřicha Falckého, za kterouž také příčinou odsouzeni byli ku ztrátě všeho nebo části statku, a poněvadž nechtěli k víře katolické přistoupiti, vystěhovali se z vlasti své; někteří z nich padli ve vojště falckém, druzí pod prapory švédskými a jiní pomřeli v cizině jako exulanti. Několik potomků mužských zůstalo v Čechách, však zbaveni statků a nemajíce důchodů jiných, žili v chudobě a upadli v minulém století v zapomenutí. (Viz Sl. N.)

Perušťné, pan Havel Štyrsko, pan Jiřík Přestický z Šorfenbergu, pan Simeon Lopatský, pan Jan Peherm, kteřížto, praemissa salutatione, oznámili o nedbanlivosti Bohdaneckého, svého správce školního, a že již tři neděle se nevracuje a v škole žáci že nic nedělají; pak nechtic paní osadní, aby takový neřád trpín byl, že žádají, aby jim Johannes Svinčanus, kollega mikulášský v Starém městě, za správce školního a za kantora Abraham Jiskra Chotěbořský, studiosus v kolleji Rejčkově, podán byl, tak aby ta jejich škola lépeji spravena byla. Dal jsem jim odpověď: že nic tomu vděčen nejsem, aby taková nepilnost při témž bakaláři se nacházela a že jsem nebyl jiné naděje, než že tomu dosti činí, což připověděl; ale však že Jich M. žádám, aby do středy nejprv příští strpení měli, že jim odpověď bude dána.

---

171. J. Bystřický paní Anně Hruškové z Hochauzu na Bitozevsi a Tatinném, že pro syna jejího a (druhého) strýce, kteréž do Štrasburku na učení vypraviti míní, za preceptora Pavla Skálu zvolil; žádá, aby jemu oznámila, kdy by k ní odeslán býti měl.

1602, 28. září.

Službu svú vzkazuji. Urozená paní, mně laskavě a dobrotivé příznivá. Psaní jest mi od V. M. dodáno, v kterémž oznamovati ráčíte, že jste toho oumyslu syna V. M. jednoho a druhého strýce jeho do Štraspurku na učení vypraviti; však poněvadž jsou ještě oba mladí a potřebují toho preceptora, kterýž by jim cestu v tom dobrém jejich předsevzetí ukazoval, žádati ráčíte laskavě, abych mládence dobrého jim, kterýž by ještě v mladých létech byl, volil a podal, tak aby s Jich M. do téhož Štrasburku se vypravil, že vedle nich náležitě od V. M. opatřen bude. Této V. M. křesťanské žádosti sobě vážíc a jí nemoha oslyšeti, tak činím a poctivého, pobožného a dobrého mládence jsem zvolil, jménem Pavla Skálu ze Zhoře Pražského, *)

---

*) Vedle tohoto nového dokladu, že mladý Pavel Skála na podzim l. 1602 s dvěma mládenci do Štrasburku se vypravil, podáme ještě jiné, aby kusý životopis nejznamenitějšího historika českého v 17. století a horlivého vlastence opět něčím se doplnil.

Pavel, nejstarší a vždy milý syn (měl čtyry bratry a dvě sestry) Adama Skály ze Zhoře, ingrosátora při dskách zemských, jenž někdy již v první polovici 16. století Ferdinandem I. do stavu vyššího vyzdvižen byl, narodil se v Praze 1583 v otcovském domě na Příkopích. Po odbytém navštěvování školy nižší cvičil se bedlivě ve svobodných uměních na učení pražském, odkudž odebral se l. 1600 v měsíci září do Vitemberka, jakž o tom rektor Bystřický v manuálníku akademie pražské na den 17. září (1600) byl zaznamenal: „Urozený pan Adam Skála ze Zhoře žádal, aby Pavlovi jeho synu bylo dáno testimonium, že chce do jiných akademií se projíti, i jest dáno takové (latině psané):

„Velikým a znamenitým zajisté jest skvostem rodu vznešeného, když členové jeho ozdobeni jsou naukou pobožnosti křesťanské a známostí umění i jazyků. Jako drahokam třebas neobroušený cenný, vzácný bývá, však vyleštěný a zlatem obložený stane se úhlednější a zářícím leskem většího obdivování vzbuzuje: a také i učenost a znost členy rodu vznešeného opravdu urozenými činí a v myslech lidských

kteryžto, pokudž doma byl, ne v zahálce ale v svobodného literního umění začátcích se cvičil a trval, ano i pro lepší jeho dosáhnutí i jinde jest prošel a tu čehož žádal, prostředkem božím a s nákladem nemalým dosáhl; a protož jeho zvoleného V. M. rád fedruji. A poněvadž o času oznamovati neráčíte, k kterému by k Vám týž Pavel Skála, již ode mne V. M. podán, vypraven býti měl: aby tato věc k svému bohdá šťastnému vyřízení přijíti mohla, žádám V. M. uctivě, že račíte mi skrze své psaní oznámiti, k kterému času a dni týž Pavel Skála k V. M. by odeslán býti měl, tak aby on věda o jistém času od V. M. oznámeném se přihotoviti a k V. M. odeslán býti mohl. Co se pak dotýče pilnosti jeho při vyučování jakž pana syna, tak pana strýce V. M., jest ta naděje dobrá o něm, jako o dobrém mládenci, že když takovou práci k sobě příjme, též mladé pány jakž v pobožnosti, tak také v jiném

---

podivu hodnou lásku a šetrnost k nim vzbuzuje. Velmi mnoho na tom záleží, kdož jiné mají říditi a spravovati, nebo kteříž rady mají dávati knížatům o důležitých jednáních s rozličnými národy, aby jako vážností a důstojností rodu, tak i učeností, ctností a známostí jazyků nad jiné vynikali. Urozený pan Adam Skála ze Zhoře, registrátor desk zemských v království Českém, znamenaje zkušeností, že to pravdivé jest, syna svého Pavla Skálu ve svobodných uměních pečlivě u nás dal vycvičiti. Náleží pak k svobodnému vychování a vycvičení, aby ušlechtilí mládenecové, kteříž vzdělávají se k službám církve i obce, také se pohlídli po uměních i u okolních národů, aby řády, zákony, mravy, obyčeje i jazyk jich poznali, a vzdělajíce se v akademiích péčí a příkladem mužů v cnosti, umění a pobožnosti vynikajících a navyknouce si na slušnou kázeň, žádostem méně hověli a způsobilejšími se stali, aby rodičům živiti se pomáhali. Aby tedy ani v tom otcem synu Pavlovi nescházelo, ustanovil po bedlivém uvážení poslati jej pro hojnější vtipu vzdělání do akademií sousedních národů, nás pak za to požádal, abychom mu na to vydali list schvalovací. Vyrozumívajíce tomu, že způsobem tím i církvi boží i obci výborně poslouží se, rádi a beze vší těžkosti takovou žádost vyplňujeme. Poněvadž Pavel Skála, mládenec dobrých schopností, rodičům i vlasti nikoli nepatrnou než velikou činí naději cnosti a pobožnosti a s probuzeným vědomím po naukách úsilovně touží, schvalujeme jej všem cností, uměním a vážností vynikajícím mužům všelikého řádu, stavu a povolání, zvláště pak správcům akademie Vitemberské, Mistru panu rektorovi a radám, kdež Pavel Skála nějaký čas potrvati a dobrým uměním oddati se míní, i prosíme je snažně, aby s vrozenou sobě vlídností, dobromyslností, láskou k němu se chovati, vážností svou jej chrániti a radou, snahou i skutkem ve všem dobrém a potřebném, bez něhož slušné živobytí a vychování býti nemůže, podporovati ráčili. Doufáme, že přímluva naše u vás váhu míti bude. My s naší strany, když toho potřeba žádati bude, v podobné příčině i k Vám i k chovancům Vašim nám schváleným takovou také péči obrátíme, že jim radou, skutkem ve všech věcech potřebných a užitečných napomoceni budeme" . . .

Otec Pavla Skály, jenž ustanovil jej kšaftem ze dne 29. ledna 1610 poručníkem, opatrovníkem a ochráncem nad syny a dcerami svými, zemřel a pochován byl již dne 7. února l. 1610, jakož o tom svědčí zápis rektora universí pražské: „Žádost pana Pavla Skály ze Zhoře a pánův Písecký ch přednášena (dne 6. února), aby dobré paměti pan otec jeho, pan Adam Skála, ingrosátor při dskách zemských, patron a fautor vždycky upřímný akademie, mohl pochován býti mezi přátely svými v Pánu odpočívajícími v kaple božího Těla. Povoleno k tomu a jest potom v neděli pohřben, to jest 7. Februarii 1610. Pavel Skála zemřel 1640, 11. října. Napsal si epitaphium, kteréž Pelzel ve svém zápisníku zaznamenal: „Praga trium rbs cunas, thalamum dedit inclita Zaca, et tumulum tandem quae mihi terra dabit?" (Ostatní data života Pavla Skály viz v publikaci Tieftrunkově „Pavla Skály ze Zhoře historie česká", v „Rukověti k dějinám lit. české", v Slovníku N. a jinde.)

svobodném literním umění cvičiti a učiti bude, dobrý na sobě jim v poctivém života příklad dadouc, tak že V. M. nad tím své obzvláštní zalíbení míti ráčíte. A protož V. M. snažně se vší uctivostí žádám, že když k V. M. odeslán bude, že jej přijmouc za preceptora, jeho laskavě ve všem dobrém (jakž jiné jste fedrovati ráčily) fedrovati ráčíte, tak aby týž Pavel Skála porozuměti mohl, že tato má přímluva o něho u V. M. své místo obdržela. A což tu na mou přímluvu a žádost učiniti ráčíte, já se V. M. vším dobrým mně možným odsluhovati volně rád chci. S tím V. M. pánu Buohu v moc a ochranu jeho božskou poručena činím.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v sobotu den památky sv. Václava léta 1602.

---

172. *M. Novacius Rosenbergenus, rektor školy Zderazské na Novém městě Pražském ztěžuje si J. Bystřickému, rektoru učení pražského, že bezprávně a bez viny do vězení vzat byl, prosí, aby téhož vězení prázden býti mohl. Rektor vyslal dva Mistry k primasovi Staroměstskému, aby byl propuštěn.*

1602, v září.

Službu oc. Při tom V. M. tejna činiti nemohu, kterak Johannes toho času varhaníkem a pod správou mou v škole sv. Václava na Zderaze v Novém městě Pražském do čtvrti léta zůstával, jehož jsem ke všemu dobrému vedl; a teď nyní pominulých dnův urozený pán, pan Krištof z Lobkovic, nejvyšší hofmistr království Českého, jsouce on J. M. pána poddaný, jeho jest z školy k sobě, též také jedno pachole, kteréž u mne přes půl druhého léta zůstávalo, vzíti poručiti ráčil. Dne pak sobotního nyní pominulého týž Johannes přišedše s pacholetem tím ke mně do školy, pachole jest mně oznámilo, že by raděj v škole zůstával a že s těžkem J. M. pán o tom, aby on z školy vzat byl, věděti ráčí. Proti tomu jsem jemu oznámil: pokudž by J. M. pán o tom věděti neráčil, aby nechaje zahálky raději v škole zůstával a svého dobrého hleděl. Proti čemuž týž Johannes, uslyševše to mé napomenutí, kteréž se ode mne témuž pacholeti stalo, ihned jest s zlořečením ke mně se domlouval; jehož jsem pěkně napomínal, i pomocník můj, a aby pokojně z školy šel, prosil. Ale on nechtěje na tom přestati, mně jest mezi oči šňupal a přes nos v tvář mne udeřil, pohrůžky veliké činil, obojek na mně nejprvé roztrhal; čehož dále slyšeti nemoha, zase jsem jemu odpíral. Což jiným žákům mým i jiným lidem dobře povědomo jest. A s tím odšedše křivé a nepravé J. M. pánu věci jest o mně mluviti směl a při J. M. pánu, maje mně se za dobrodiní dobrým odplatiti, mne nenáležitě omluvil, načež jsem já jakživ nemyslil, ale raději J. M. pánu vždycky mé povolné, vedle nejvyšší mé možnosti, služby činil. A tak vedle omluvy jeho na mne nedůvodné dne sobotního v samý večer pan rychtář staroměstský i s písařem svým a s služebníky svými do školy jest přišel a mne do

vězení vzíti chtěl: hájil jsem se, že toho bez V. M., jakožto vrchnosti své, učiniti a s nimi do vězení jíti nemohu, nesmím až se v tom V. M. opovím a svou věc oznámím. I chtěje dne včerejšího hned ráno k V. M. jíti, J. M. C. pan rychtář Nového města Pražského pro mne jest poslal; k němu jsem přišel a on mně od sebe k panu primasovi jíti poručil, též jsem to na poručení J. M. C. pana rychtáře učinil. A od pana primasa novoměstského jest mi poručeno, abych s písařem rychtářským k panu primasovi staroměstskému šel. Když nemohlo jináč býti, to jsem učinil a jíti musil a panu primasovi staroměstskému s poručením mne od něho, jak se se mnou v škole dálo, oznámil. A po vyslyšení mne hned jest mně na rathouz Staroměstský s rychtářem do vězení jíti poručil; a tak v témž vězení až posavád zůstávám a tak jsem za tou příčinou k V. M. dojíti nemohl. V těch příčinách se k V. M. jakožto k vrchnosti své utíkám a V. M. se vší náležitou uctivostí prosím, že mne v té věci, jakožto nevinného, přímluvou svou ochrániti ráčíte, tak abych téhož vězení prázden býti a povolání svému dosti učiniti mohl. S tím &c.

Mathias Novacius Rosembergenus, rector scholae Zderazensis.

Rektor Bystřický do knihy své připsal: S kteroužto suplikací šel jsem k panu M. Markovi a jeho (když ji přečetl) jsem žádal, aby své zdání oznámil, co s tou věcí činiti mám. A on oznámil, aby vysláni byli z počtu dva páni Mistři a praemissa salutatione otázali se pana primasa (toho času ouřad purkmistrský držícího): s jeholi jest se poručením stalo, že jest Mathias Novacius Rosenbergenus, rektor školy Zderazské, z Nového města na Staroměstský rathouz do vězení dán a co jest se dočinil? A poněvadž pan primas membrum academiae býti ráčí, že o tom dobrou vědomost má, jaká jsou privilegia universitatis Pragensis, a poněvadž bakaláři náleží ad jurisdictionem rectoris, že on měl jiné právo, kterýmž se i hájil; pak žádají pan rektor a páni Mistři, aby propuštěn z vězení byl, a jestli ho kdo z čeho bude viniti, že se mu za spravedlivé učiní. To když jsem od pana M. Marka uslyšel, šel jsem do Veliké kolleje a dožádav se pana vicerektora universitatis (toho času pana M. Trojana) a pana M. Martina Bachacia, aby se maličko sešli ad consilium: jim jsem touž suplikací přečetl a sententiam jsem od nich žádal: eadem sententia byla jako pana M. Marka. A tak hned povolal jsem pana M. Ondřeje Mitysky a pana M. Jana Kotsmania, i žádal jsem jich, aby tu práci k sobě přijali a to u pana primasa (toho času Václava Krocína z Drahobejle, velmi dobrého academiae defensorem, patronum et amicum per contrarium) *) aby vyřídili, co nahoře oznámeno: což učinili, ale však primasa doma nenalezli, nebo odjel (jakž relationem **) učinili). Oznámeno jim, aby k němu v čas nešporní šli, snad ho pán Buoh zase navrátí.

*) Divný patron, nedobrý přítel a převrhlý příznivec akademie.
**) Zprávu.

173. Kněz Matěj Urbanovský z Rožmberka, farář u sv. Václava na Zderaze v Novém městě Pražském, přimlouvá se za M. Václava Novacia Rosenbergena, aby z vězení propuštěn byl, kamž se dostal za tou příčinou, že proti mládenci, jenž na něho ve škole ruku vztáhl, se hájil; i vypisuje, jak věc ta se dála.

1602, v září.

V. M. osvícený pane rektor &c. Za tím V. M., pane rektor, v známost uvozuji, že z vězení Staroměstského Matiáš Novacius Rosenbergicus, přítel můj, bakalář slavné akademie pražské a správce školy sv. Václava, poslal dnešního dne ke mně žalostivé psaní: kterak do téhož vězení beze vší příčiny vzat a vsazen jest pro sekundána, kteréhož on v škole více než půl léta měl, jej fedroval, krmil a supeditoval, kterýžto zapomenuv se nad svou povinností, kterouž slíbil panu bakaláři, (malá potvora) povstal jest proti vystavenému svému a řádu dobrému slavné akademie pražské, spuntujíc se s nějakým zemanem v Starém městě, nechtěl pokojně ze školy jíti, když mu i od osoby mé i od pana bakaláře poručeno bylo; ale naveden jsa sáhl na pana bakaláře v škole, tak že ten pokojný mládenec musil svého zdraví hájiti a ze školy ho mocí vystrčiti. Kterýžto nemaje na tom dosti, přišed zase s jakýmis dvořáky třetího dne, diškantisty vyloudil ze školy naší a na vzdory, doufaje v ty dvořáky, přede vší mládeží hanlivá a potupná slova potvora mluvil, která se netoliko samého bakaláře ale i slavné akademie pražské dotýkají. A tak bakalář vida, že by se tu nic dobrého nestalo, ke mně nemocnému přišel na faru a to mi oznámil, co se děje v škole. Protož pravdu V. M. oznámiti musím, ač jsem nemocným člověkem, již jsem byl s zvoníkem a se dvěma sousedy pošel a toho oumyslu jsem byl, abych takového výbojce tak potrestal školním právem, že by se byl desátý nad ním kál a toho dobrodinci a preceptorovi svému více neučinil, ale mne v škole nedočkal i s těmi dvořáky. Co dále, V. M. pane rektor: navedl toho zemana, kterému se v službu zakázal, aby u něho na instrument hrával, aby žaloval na něho panu primátorovi Starého města Pražského, a nalhal, co se jemu dobře líbilo. Pan primátor tomu všemu uvěřil a nemeškal poslati rychtáře staroměstského s pochopy do naší školy Svatováclavské, a chtěli bakaláře pochopové mocí nevinného vzíti; než že se lid hromáždil a kamením i mládenci školní byli by je vyctili, že by byli pamatovali. Pravě pan bakalář: já mám svou vrchnost, jak J. M. pana rektora tak osadní aneb novoměstské pány, jestliže jsem co zlého učinil, nechť to opatřiti ráčí. A tak potomně pod jakýmisi praktikami musel se tam postaviti do vězení pro toho ničemného mládka poběhce, jemužto bakalář, kdy se neměl kde jinde místem opatřiti, za toho půl léta mnoho dobrého činil. Protož V. M. k dobrému a zdravému rozvážení podávám: nedějeli se správci školnímu zoumyslná křivda? Majíliť se mládenečkové preceptorům svým za dobrodiní jich tak odměňovati, na ně ruce vztahovati, proti statutům této akademie pražské slavné a tak ne-

náležité a zlodějským způsobem ze školy se odbírati, tak bakaláři platiti, na pokojné místo s dvořáky, s pochopy i s rychtářem choditi, naposledy k takové těžkosti a hanbě dobrodince svého přivoditi? Což já o tom mládenci (ne protože jest mým krajanem), pod svým dobrým svědomím svědectví vydati mohu, že pokojnějšího od dávného času ta škola neměla, toliko aby on pokoje od jiných nevážných a pyšných užiti mohl. Neb i osoba má to zkusila, že tak jsou pyšní někteří mládenci a bakaláři, že když mne potkají ani salutací neučiní, pro kteroužto věc dávno jsem se strojil k V. M., abych V. M. oznámil. Protož prosím V. M., můj pane rektor, račte tu věc opatřiti, jak nejlépe můžete, nebo se dotýká práva a svobody slavné akademie pražské. Praevisa tela minus laedunt.*) Že jsem tak obšírně k V. M. psal, učinil jsem to pro zprávu, jak se to zběhlo, abyste tomu rozuměti ráčili. S tím oc. U sv. Václava v domě farním 1602. V. M. volný služebník ač nemocný

kněz *Matěj Urbanovský z Rožmberka.*

---

174. Mistři kolleje Karlovy žádají Petra Voka z Rožmberka za pomoc, aby mohli vedle kolleje Laudovy pro obydlí M. Jessenia, jenž za profesora na učení pražské přibude, domček vystavěti.

1602, 3. října.

Službu svou V. M. vzkazujem. Vysoce urozený pane, pane nám laskavě a dobrotivé příznivý, oc. . . . Jak předešle, tak i nyní k laskavé paměti V. M. přivozujeme, že toho oumyslu podle naší nejvyšší možnosti jsme, aby učení pražské k některému svému zrostu a k okrase tohoto království Českého i také církevního dobrého přijíti mohlo. A za tou příčinou dožádali jsme se vysoce učeného a vznešeného muže, pana doktora Jessenium, před některou ještě nedělí**) profesora

---

*) Očekávaná střela příliš neraní.

**) Jessenius praví ve spisu svém „Tractatus duo de generationis et vitae humanae periodis" (1610), že 24. srpna 1602 k žádosti císaře Rudolfa od kurfiršta Saského z Vitmberka propuštěn byl. Sluší tudíž opraviti omyl v Slovníku N. i v jiných spisech, že by Jesenský již r. 1600 na učení pražské povolán byl. Jessenius býval v Praze, však jen návštěvou. Takž l. 1600 v měsíci červnu držel v akademii pražské orací na chválu anatomie. L. 1601 napsal a tiskem v Praze vydal řeč pohřební nad Tychonem Brahem. Vyjednávání s ním za příčinou ujetí stolice učitelské na fakultě filosofické trvalo asi delší dobu, neboť rektor Bystřický l. 1602, v sobotu před květnou nedělí (30. března), když sejednalo o zaslání ztížného listu universí pražské rektoru akademie Vitemberské v příčině potupných veršů Pavla Jizbického, píše v zápiscích universí pražské: „Pan doktor Jan Jessenius ab Jessen, mně pán neznamý toho času, ale muž velmi dobrý a přívětivostí svou ke všem dobrým a zvláště k lidem i mládencům učeným velmi náchylný, také spolu s tím psaním do Vitmberka odeslal své psaní velmi přívětivé přímluvné" . . . A dne 7. června 1602 zapsal Bystřický do svého manualníku tato slova: „V pátek po božím Těle (1602) byl jest u mne pan M. Jan Kotsmanius a mezi jinou řečí mluvil se mnou, abych své zdání oznámil, majíli direktorové panu doktorovi Janovi Jesseniovi jeden i druhý pokoj najíti neb chce s manželkou svou tam býti a žádá, aby mu takové pokoje najali v kolleji Laudově a majíli ho tam uvésti. Odpověď jsem takovou

a anatomicum akademie vitemberské, aby se docela do měst Pražských obrátil a svým uměním lékařským mnohým (jakž i předešle) stavu vyššího i nižšího prospíval, jakož jsme to při něm obdrželi, což z přiležícího jeho psaní, kteréž k nám těchto dnův učinil, porozumívati račíte. A že při nás toho vyhledával a posavád vyhledává, abychom jemu v kolleji Apoštolské jinak Laudově, blíž kostela betlemského, kdež před mnohými léty synové krále Jiřího svůj byt měli, jakž toho hodnověrné vidimus tuto jsme připojili a registra starožitná totéž ukazují, s manželkou a s čeládkou jeho bytu přáli. Ale že to místo skrovné a ouzké jest, všelijak o to usilujeme, abychom mohli domček při též kolleji Laudově a z druhé strany kolleje Nazaretské a třetí kostela betlemského přiležící k též kolleji pro jeho prostrannější byt

---

jemu dal: že poněvadž jsou pokoje prázdné a jiným se prostým najímají, že jemu, člověku dobrému a učenému, může se také toho dostati a též dva pokoje najíti, však za slušnou záplatu, poněvadž ta kollej dosti dlužna jest. Strany pak pana doktora uvedení, že on pan M. Jan Kotsmanius jsa direktorem, může ho tam sám uvésti a jemu pokoje pronajaté ukázati a pana děkana a jiných direktorův že potřeba není; však aby se od pokojův platilo."

Přijetí Jessenia za profesora na učení pražské stalo se zajisté l. 1602, neboť dne 22. října t. r. při uvedení M. Trojana z Oskořína za probošta kolleje Všech svatých mezi jinými jmenován jest Jessenius jako doktor umění lékařského na učení pražském.

K pobytu jeho v kolleji Laudově podáváme doklad, jakž jej rektor byl zapsal dne 6. a 7. března l. 1603: „Pan administrátor konsistoře pražské pod obojí přijímajících, kněz Václav Dačický, psaní odeslal, že nemůže to býti, aby v té komoře, která mu včerejšího dne vykázána byla od pana M. Martina Bacháčka v Nazaretské kolleji pro nelibost pana doktora Jesseniusa koně jeho stávati měli, protož aby mu páni Mistři dovolili prolomiti zeď z Betlema do sklepu v Laudovic kolleji, kde prvé své koně Mistopolus míval, jeho také aby tam stávati mohli. Jestli by se toho nestalo, že by on při času sv. Jiří na něco jiného pomysliti musel. Při tom také ztěžoval a žaloval pánům Mistrům, kterak velice světnice malá v Betlemě pokažena jest, repositorium zrušeno, skla vybita, na pavláčce prkna pobrána, mříže zloupané a jiné veliké škody se staly. Zahrádku též že sobě pan doktor Jessenius osobovati chce, která jest k Betlemu, aby to opatřeno bylo pro potomní mezi nimi dobré srozumění a přátelství. To psaní když mi od pedella pana administrátora dodáno bylo, dal jsem za odpověď: že ráno, dáli pán Bůh, s pány Mistry o to všecko rozmluvím a panu administrátorovi odpověď jistou dám.

Dne 6. Martii, ráno ve čtvrtek o Středopostí, přednesl jsem pánům Mistrům psaní pana administrátora o maštal, že žádá rychlé odpovědi. Conclusum: poněvadž není bezpečná věc, aby ten sklep prolámán byl z Nazaretu do Laudovic kolleje a z něho maštal udělati, aby se s panem rektorem o to rada vzala, máli se toho dovoliti; však poněvadž tak na rychlo ani oustní, majíce všickni k božímu Tělu do kaply jíti, odpovědi skrze pány Mistry starší nemůžeme dáti, ani psané, dva kandidáti nebo bakaláři školní aby k němu vysláni byli s vinšem od pánův Mistrův všeho dobrého a za to žádali, buď dnes nebo zítra, kdykoliv, aby pan administrátor do betlemské fary sjíti sobě neztěžoval a to místo spatřil, kde by taková maštalka mohla býti, že páni Mistři také tu přítomni budou a rádi na něčem jistém se panem administrátorem zůstanou. I vysláni jsou k němu Nicodemus Novodomenus, pan bakalář školy svatojindřišské a Martinus Tychistes, pan bakalář školy svatojilské a při nich poručeno jíti také Joannesovi Misenusovi, svatopetrskému panu bakaláři. Ale nevím, šel-li jest."

Jiná neznámá data o životě znamenitého tohoto muže viz v pozdějších listinách této sbírky.

připojití a některé vychování jemu nařídíti. A nemohouce sami za příčinou skrovných důchodův k učení pražskému k tomu dostačiti, k V. M. se utíkáme a s náležitou uctivostí prosíme, že pro budoucí J. M. pánův z Rožmberka rod, nic méněji i pro slavnou a pánu Bohu našemu líbeznou V. M. památku, ráčíte nás v tom předsevzetí fedrovati a k tomu se milostivě nakloniti, aby jak za živnosti V. M. tak i budoucně odtud V. M. pochvala netoliko od učení pražského ale i tohoto království Českého a jiných příležících zemí pocházela, že ten vznešený muž laskavým V. M. fedruňkem jest do tohoto království Českého přiveden, kterýž by se mohl, kdyby toho potřeba kázala, svým uměním lékařským předně V. M. propůjčovati. Té jsme k V. M. důvěrné naděje, že tato naše prosba na místě učení pražského při V. M. místo míti bude. A my se také s potomky našimi V. M. toho odsluhovati a v pamětech anniversariis učení pražského připomínati nepomineme. S tím oc. V. M. v službách volní

probošt a Mistři kolleje císaře Karla IV., jinak Veliké.

---

175. *J. Bystřický purkmistru a radě města Nového Bydžova: že jim Petra Hajecia Německobrodského, na ten čas správce školy v městě Chotěboři, za správce školního podati nemůže, poněvadž mládenec ten u něho se neohlásil, aby kondicí fedrován byl a od pánův Chotěbořských odpuštění nevzal, však na místě jeho že jim bakaláře Jana Krahulíka Žateckého podati chce.*

1602, 11. října.

Službu oc. Psaní V. M., co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl; v kterémžto žádati ráčíte, abych V. M. na místo předešlého správce školního Petra Hajecia Německobrodského, na ten čas správce školy v městě Chotěboři konfirmoval, kterýž by ujma správu školní, jakž dítky V. M. tak i jinou mládež školní předně pobožnosti, potom svobodnému literním umění cvičil a vyučoval. I v pravdě bych této V. M. žádosti přátelské rád dosti učinil, ale že ten mládenec jedno nevím, kdo jest, poněvadž sám k své vrchnosti se neohlašuje aneb se za ni stydí, druhé, že neslyším nic, aby od pánův Chotěbořských od správy školní odpuštění vziti měl: i obávám se, kdybych jeho od onud vziti a V. M. podati měl, že bych dobrými pány a přátely na sebe pohnul, že téhož Petra Hajecia mimo řád a právo a bez příčiny sobě dané vyzdvihují. A tak pro ty příčiny mi to učiniti možné není. Aniž on Petr mně neznámý ke mně jest psal, abych ho kondicí fedrovati měl. Nic méně líbiloli by se V. M., tehdy na místo toho Petra k V. M. Jana Krahulíka Žateckého, svobodného umění bakaláře, podati chci, kterýž tomu všemu, jakž nahoře oznámeno, strany cvičení dítek V. M., bude moci dosti učiniti. S tím oc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v pátek po památce sv. Františka léta 1602.

176. J. Bystřický Prostějovským na Moravu „poctivého" mládence a svobodného umění bakaláře Bartoloměje Štanga Prostějovského za správce školy jich dotvrzuje a Jana Sudlice Milčínského za kantora mu přidává.)*

1602, 11. října.

---

*) Mimo jmenovaného správce školního byl na škole Prostějovské: Pavel Aquilinas původně Vorličný z Hradce Králové. Studoval v Žatci pod znamenitým tehdy pedagogem Arpinem. Po odbytí přípravného vzdělání odebral se do Prahy, kdež l. 1546 dostalo se mu hodnosti bakalářské. Brzy potom vypravil se do Prostějova, kdež byl korektorem v známé tiskárně Jana Gunthera. L. 1548 stal se rektorem školy tamže. Odhodlav se býti knězem, odebral se l. 1553 do Vlašských Benátek, kamž tehdy z Čech pro vysvěcení na kněžství choditi museli. Po návratu svém do Prostějova setrval v úřadě prvního správce školního. Vedle zaměstknání svého učitelského byl také horlivým při jednáních náboženských. L. 1589 přijal úřad správce duchovního v „českobratrské" obci Kyjově. Zemřel 1599. Pilným byl spisovatelem. V historii literatury české častokráte jméno jeho se vyskytuje.

L. 1549 a 1550 byl na téže škole činným Šimon Ennius z Fenixfeldu, rodák klatovský. Studoval na universí pražské, kdež dosáhl hodnosti bakalářské. Učiteloval také na škole sv. Jindřicha v Praze. Oženiv se usadil se jako měšťan v Klatovech, kdež hodnost radního městského zastával. Zemřel l. 1561. I literárně (básnil latině) byl činným.

Někdy po r. 1577 trval na škole prostějovské Jan Kherner z Plzně. Studoval v Praze; l. 1584, 12. července dosáhl hodnosti Mistra svobodného umění a stal se rektorem při škole sv. Jindřicha v Praze. Brzy potom byl profesorem na učení pražském, kdež po třikráte 1590, 1591 a 1593 volen děkanem fakulty filosofické. L. 1593 když zvolen býti měl za rektora universitního, oženil se s Annou dcerou Adama Pillera, měšťana na Novém městě Pražském. Opustil akademii a stal se advokátem. Štěstí mu však nepřálo. Nepříznivými okolnostmi a častou nemocí přiveden byl skoro na žebrotu. V dobách utrpení ovdověl. Bídou, nemocí skličený dokonal život svůj léta 1620, 20. července. V literárních pracích Khernerových jakoby život jeho byl obrazem.

L. 1578 Jakub Sixt ze Zvířetína (jinak také Cikán zvaný) narozen v Čáslavi l. 1556, 18. července. Od r. 1582 byl již jako měšťan a syndikus v rodišti svém v Čáslavi, léta pak 1605 primasem a brzy potom purkmistrem města. Zemřel 1611. Také literárně byl činným a důvěrným přítelem básníka Jiřího z Karlsperku. — Někdy na konci 16. století rektoroval na škole Prostějovské Samuel Lagarinus z Chrudimi v Čechách, kdež l. 1609 také učiteloval a později dav výhost škole, oženil se. Napsal a l. 1595 vydal spisek latinský. L. 1607 Ondřej Rochocius z Rochicperku, korunovaný latinský básník, l. 1608 císařský veřejný notář. Také na škole chrudímské (v rodišti svém) byl činným, kdež později oženiv se, byl měšťanem. Sepsal a vydal mnoho latinských (zvláště příležitostných) básní. (Viz listinu této sbírky z r. 1608, 25. března.) L. 1609 byl předním správcem školním Jan Dikast, narozen v Lomnici (v Jičínsku v Čechách), syn Jiřího Dikasta, jenž t. č. l. 1609 v Prostějově byl farářem. (Viz o něm poznámku při č. 125). Jan D. byl také činným v Mělníce a na škole týnské v Praze, odkudž (l. 1609) odebral se do Prostějova, kdež pobyv některý čas na škole rektorem, oženil se l. 1610 s Majdalenou Bílovskou. L. 1610 spravoval školu Čeněk Macovinus z Macova, bakalář. L. 1613 Jiří Syrus, syn Českobrodského děkana Jiř. Syra Hořického. Když l. 1614 stal se bakalářem, odebral se jako conrector na školu u Vysokého kostela do Kutné Hory, kdež (po dosažení hodnosti Magistra 1615, 26. března) stal se rektorem. Oženil se však t. r. 1615, 24. listopadu s ovdovělou Dorotkou Štěrbovou, dcerou městského radního Václava Fr. z Liblice. Napsal několik spisků latině. L. 1614 Mistr Jan Lancmanius z Nového Bydžova v Čechách. Vydal několik příležitostných básní latinských.

L. 1613 byl kollegou na škole Prostějovské Zachariáš Joachymstálský, rodič z Žatce, bakalář. L. 1620 byl v Prostějově kantorem Jiří Joannides rodem z Frydku, jenž napsav několik nábožných básní, dal je vy-

177. *J. Bystřický purkmistru a radě města Chotěboře: „Dodáno jest mi psaní V. M., v němž oznamovati ráčíte, že jest Petr Hajecius, (kterýž na žádost ctihodného kněze Jiříka Míčkovského, pana děkana Jičínského, též ctihodného kněze Jiříka Zabylanského*) na ten čas správce církevního, k správě školní podán byl) pořádné odpuštění vzal. A poněvadž táž škola bez svého správce nemůž býti, žádati ráčíte, abych pokojného mládence k V. M. konfirmoval. I nemoha takové slušné a křesťanské žádosti oslyšeti tak činím a poctivého mládence, svobodného umění bakaláře, Jana Krahulíka Žateckého odsílám a konfirmuji. . . .“ **)*

1602, asi 15. října.

---

178. *J. Bystřický purkmistru a radě města Pelhřimova: že na místo Eliáše Chýnovského, správce školního, jenž oženiti se míní, k žádosti jich Nicodemum Novodomensem nebo Martinum Tichistem Bohdanecenum za správce školy dotvrditi nemůže, však že Florianum Oxiporinum Slaneum jim odsílá.*

16021 6. října.

Službu &c. Psaní jest mi od V. M. dodáno, v němž oznamovati ráčíte, kterak z uložení a jednání božského poctivý mládenec Eliáš Chýnovský, svobodného umění bakalář a správce školy V. M., umínil jest stav svůj proměniti a v stav svatého manželství vstoupiti: a poněvadž pak dům školní V. M. bez svého správce býti nemůže, žádati ráčíte, abych V. M. buď Nicodemum Novodomensen nebo Martinum Tichistem Bohdanecenum za správce školního potvrdil; a pakli by z těch žádný nemohl býti, tehdy aby pobožný dobrý mládenec vybrán a k témuž spravování školy V. M. a cvičení dítek odeslán byl, tak jakž to vše psaní V. M. přátelské v sobě šíře obsahuje a zavírá. I co se dotýče předjmenovaných pánův bakalářův, to bych v pravdě rád učinil, ale že jest pozdní čas a již zase jeden i druhý svou kondicí se spokojil a hnouti se (jakž ten obyčej jest) nemíní, toho mi již učiniti možné není. Však nic méně nechtíc V. M. upřímné a přátelské žádosti, kteréž sobě velice vážím, oslyšeti, tak činím a V. M. poctivého, dobrého a pobožného mládence a svobodného umění

---

tisknouti před „kázáním pohřebním na řeč proroka Izaiáše,“ kteréž byl složil Daniel Joannides Skočovský. (O Jiřím Joannidesovi viz „Rukověť k děj. lit. č.“) (Všechny tyto poznámky vzali jsme ze sbírky Cerroniho, kteráž se chová v zemském archivu moravském.)

*) Zabylanský Jiří z Kutné Hory. Napsal a vydal dvě kázání.

**) L. 1677 oznamuje administrátor Václav B. Duchoslav na faře Chotěbořské arcibiskupu pražskému, že škola, kteráž blízko kostela a fary se nachází, opatruje se z důchodů kostelních. Služné dostává učitel od obce, něco také od vrchnosti a společně s organistou béře plat z něco luk. Dozor nad školou vykonávají dva obecní starší, kteříž zároveň bývají při kostele. Vyznání víry dosud učitel nečinil, budoucně však učiní. Aby mládež něčemu bezbožnému a kacířskému se neučila, farář často školu navštěvuje. (Viz Nár. šk. 1864.)

bakaláře, jménem Florianum Oxiporinum Slaneum konfirmuji a V. M. za správce školního odsílám; kteréhožto V. M. poroučeje k laskavé ochraně, uctivě žádám, že jej v potřebách školních ano i v jiných otcovsky fedrovati ráčíte. On svou pilnost při vyučování dítek V. M. a mládeže školní a k V. M. všecku uctivost zachovati připovídá. Což pak tuto na mou přímluvu za něho učiníte, já se V. M. též ve všem mně možném toho odsloužiti rád chci. S tím oc.

Datum v kolleji Anjelské, jinak Všech svatých, v Starém městě Pražském v středu den památky sv. Havla léta 1602.

---

179. Zápis o přijetí synů Vilíma a Jana Oudrckých z Oudrče za expendenty do kolleje.

1602, 16. října.

Pan Václav Oudrcský z Oudrče na Svršovicích spolu se paní svou Dorotou z Vřesovic žádali v pokoji pana M. Martina Bacháčka v jeho přítomnosti, aby jich dva synové, Vilím a Jan za expendenty *) do kolleje této přijati byli; že by, co slušného, na týden od každého po kopě míšenské za stravu platiti chtěli. I odložil jsem jim na větší počet pánův Mistrův, že když s nimi na něčem jistém se snesu, odpověď dám nejdéleji v hodině. Přestali na tom a že v hodině pro odpověď odešlí, pověděli. Páni Mistři, když jsem přednášel vůli pana Oudrckého, povolili k tomu, aby tak přijati byli. To když bylo pánu za odpověď dáno, hned je oba toho dne do kolleje vstěhovati poručili.

---

180. Zápis kolleje Veliké o darování 24 knih (latinských) doktorem Janem Jesseniem a rozdání jich chudým scholastikům.

1602, 30. října.

---

181. Revers Ondřeje Kračovského z Jindřichova Hradce, jenž z odkazu Šimona Proxena ze Sudetu pomoc na učení literní obdržel a do Němec se vypraviti chce, že výminkám v odkazu nařízeným dostáti a je splniti připovídá.

1602, 2. listopadu.

Já Ondřej Kračovský z Jindřichova Hradce**) známo činím tímto listem mou vlastní rukou psaným přede všemi, že jsem se

---

*) Žáci, kteříž za byt, stravu ve škole platili, sluli expendentes.

**) K historii farní (městské) školy Jindřichohradecké zaznamenáváme některé doklady. — Patronem školy byla obec, kteráž s vědomím farářovým rektora (obyčejně bakaláře), jenž školu spravoval, s jeho pomocníky ustanovovala. Obec opatrovala budovu školní, starala se o nábytek školní a vedla dozor na vyučování. Hlavní příjem učitelů, kteříž ve škole bydlelí, byl vedle dávek kostelních stálý školní plat. Po usnešení rady městské z roku 1544 povinnen byl každý žák,

dožádal s pány přátely mými urozených pánů Daniele Švika z Lukonos a na Roztylech, rady nejvyššího purkrabství pražského a pana Jiříka Košetického z Horek, depositora při deskách zemských v království Českém, poručníkův kšaftu dobré paměť pana doktora Šimona Proxena z Sudetu, toho času J. M. C. rady při apelacích, kterýž jest svým

---

velký nebo malý, platiti ročně 28 gr. a sice každé Suché dni po 7 gr.; mimo plat musel každý žák za doby zimní dvě polena dříví denně přinášeti do školy anebo rodičové jeho pojednou vůz dříví koupiti. Chudí žáci (mendíčkové) zvláště přespolní bydlívali ve škole; o stravu a jich oděv pečovala vrchnost a dobrodinci. Horlivost učitelů bývala také zvláštním uznáním peněžitým od obce odměňována. L. 1547 nařídila „obec", aby pacholata v den sváteční a před svátkem ve škole najíti se dala a „tu jim od bakaláře uloženo býti má, aby na ten svátek připadající čtení písma svatého vykládali a preces říkali, kumpánům pak a těm, kteříž zpívati s nimi budou, má se žaltář předložiti". Jiné nařízení z téhož roku bylo, aby v den sváteční učení zvláštního ve škole nebylo, „chceli však školní Mistr, kantor, kustos, lokát nebo kumpáni která pacholata vyučovati, nechť se to teprvé po nešporích děje". (Viz „Nástin Jindřichova Hradce" od J. Ortha.)

Město Hradec Jindřichův, ač stále podvrchností katolickou zůstávalo, předce od válek husitských a zvláště v šestnáctém století (i s obyvatelstvem celého panství) velikou většinou přiznávalo se ke straně pod obojí, protestantské. Za příčinou, aby „kacířství" poddaní opět získáni byl církvi katolické, chtěla paní Anna z Hradce již r. 1565 založiti v Hradci collegium jesuitské, kterýž úmysl syn její Adam l. 1592 k stálým domluvám rektora jezovitské kolleje pražské vyplniti přislíbil. Listinou z r. 1594, bohatě statky, důchody, ročními platy, deputáty a jinými dary opatřenou, založil kollej jezovitskou s kostelem, školou gymnasiální a domem pro chudé studující. Léta 1595 když „collegium" jesuitské stavěti se začalo, správa školy farní z rozkazu vrchnosti za přítomnosti děkana Brosia a městského oufadu jezuitům byla vzdána a poručena. S uvedením jezuitů do Hradce Jindřichova změnila se dosud neveselá doba pro obyvatelstvo nekatolické v truchlivou a někdy farní školu také smutný čekal los. — První tovaryši jesuitští (počtem 12), kteříž do Prahy z Říma l. 1556 se vypravili, byli Němci a Belgičané. Čechů mezi sebou neměli, česky neuměli. Po některém teprv roku zavedl do svého tábora také Čecha. Úřadní řeč jich byla latinská, poněvadž však většinou Němci byli, na Němce nezapomínali. Kázáním německým v kostelích, náboženými hrami i vyučováním pomáhali odnárodňovati české „kacíře". V městě Hradci Jindřichově, ačkoliv obyvatelstvo velikou, převážnou většinou bylo české a úřad městský českým úřadem, zřídili l. 1604 pokoutní školu německou a svěřili vyučování několika německých chlapců bakaláři, Pavlu Jakšovi, Slezanu, s následující instrukcí:

„Nejprvé, aby bakalář v vyučování dítek vedle rady a vyměření pátera rektora (kolleje jesuitské) aneb jiného pátera k tomu nařízeného se spravoval a proti tomu nebyl, kdyžby který páter tam (do školy) přišel, aby shlídl, co se ve škole děje.

Druhé, aby pacholata učil křížem svatým se žehnati a modlitby říkati vedle našeho katolického katechismu, jako v kolleji.

Třetí, aby jiných knih ve škole pacholatům míti nedopustil, než vedle uznání a schválení našeho.

Čtvrté, aby v neděli a v svátky pacholata vodil k sv. Janu ke mši a na německé kázání; tolikéž i v neděli po obědích na katechismus.

Páté, aby ve škole nic proti přijímání velebné svátosti pod jednou, ani jiným pořádkům církve katolické nemluvil, a v určité dni, když jemu rozkázáno bude, pacholata poslal k zpovědi.

Šesté, tolikéž na výroční procesí s pacholaty aby chodil.

Sedmé, k tomu aby je měl a vedl, aby kněžstvo a duchovné lidi v poctivosti měli a s pacholaty, jenž do kolleje chodí, dobrý pokoj zachovávali, jich nehaníce, ani s nimi se perouce.

kšaftem jistou sumu peněz odkázal, aby za ty peníze plat způsoben byl, z kteréhožto platu aby pomoc se činila mládencům, kteříž by se k liternímu umění oddali a hodni užívání takového beneficium nalezeni byli, abych já napřed dotčený Ondřej Kračovský takového beneficium mohl účastníkem býti. *) Na kteroužto žádost mou a přímluvu

---

Naposledy, aby bez vědomosti a dovolení pátera rektora žádného dialogu aneb hry nestrojil aniž sice něco nového a neobyčejného před sebe bral." —

České obyvatelstvo města Jindřichova Hradce a i někteří Němci nebyli příliš spokojeni ani s kollejí jesuitskou ani se školou německou. Vedle mnohých jiných dokladův (kterýchž zde nepokládáme) zaznamenáváme toliko na důkaz toho žalobu Mikuláše Pistoriusa, rektora kolleje Jindřichohradecké, podanou radě městské na některé měštany: poněvadž „lehkomyslným žvaním" zhaněli kollej jesuitskou, potupili katolíky a německého bakaláře. Nejprvé vinil Lorence, kováře, rodem Němce, že k Pavlu Jakšovi, německému bakaláři, řekl: „Ty jsi rovně taková šelma jako jezovité a všichni papeženci"; tolikéž vinil Jana mečíře z podobného a ještě „nevážnějšího zhanění."

Mimo jmenovanou pokoutní školu německou byly ještě jiné dvě (české) v Hradci Jindřichově, jakož vidíme z poznámky učiněné na instrukci jíž podané: „Aby Matoušovi Janovi, jenž až posavádě dítky učil, žádné ukrácení se nestalo, s tou výminkou Lukáši Krausovi škola se dovoluje, aby toliko třidcet pacholat pod stravou svou měl a nad ten počet žádného pacholete jako také dokonce žádných děvčat do školy své nepřijímal; než nadepsanému Matoušovi Janovi se dovoluje, aby jak předešle tak i napotom, beze všeho vyměření a rozdílu pacholata i děvčata učiti mohl." —

*) Proxen ze Sudetu Šimon pocházel z rodiny patricijské v Budějovicích a vůkolí osedlé. Narodil se l. 1531 v Budějovicích českých, odkudž také později býval jmenován a psával se „Budvicensis." Po odbytých studiích na universitě pražské zastával po některý čas úřad městského písaře ve svém rodišti. Však brzy služby takové opustiv vydal se na cesty do ciziny. Navštívil Vitmberk a Frankobrod nad Odrou, kdež dosáhnuv Mistrovství l. 1556 navrátil se do Prahy. Po učiněné disputaci stal se profesorem na universí pražské. Vedle učitelství byl též činným jako básník latinský v družstvu znamenitého humanisty a mecenáše českého Jana Hodějovského z Hodějova, kteryž básně Proxenovy v latinské sbírce básníků českých vydal. Od r. 1559 až do l. 1563 vydával pranostiky, minuce z učení pražského. L. 1562 chystal a brzy vypravil se za příčinou „nabytí hojnějšího umění" na cestu do Vlach a Francie. Po navrácení svém do vlasti jmenován radou nad apelací. R. 1572, když v Polště po úmrtí Zikmunda Augusta jednalo se o volbu nového panovníka doprovázel Ladislava z Lobkovic, nejvyššího hofmistra, jako posla od stavů českých do Varšavy, kdež také na sněmě řečnil s velikou pochvalou. Zemřel l. 1575 dne 7. prosince i pochován v kostele božího Těla v Praze na Novém městě. Proxen ze Sudetu byl znamenitý učenec, básník a řečník. Mluvil dokonale česky, latinsky, řecky, francouzsky, vlašsky a německy. Vlastenec byl horlivý; když poslední minuci svou na r. 1563 Pražanům dedikoval, napsal tato slova: „Od toho času, jakž mi pán Bůh let dospělejších dojíti a zdravého rozumu požívati popříti ráčil, hned předkem a nejvíce o to jsem se snažil, abych vlasti své mohl býti ku pohodlí a užitku. Neb ačkoli krom vlasti své mnohé a poctivé příčiny k živnosti a jiným užitkům mohl jsem míti, však toho nikdá jsem se nechtěl dopustiti, abych mimo svou vlast komu více sloužiti usiloval, a nepochybuji, že ta má vůle mnohým dobrým lidem známá i vlasti mé vděčná a příjemná jest. Aniž znám příčiny, pročby vlast naše od cizího národu, nežli od svých vlastních, kdyby jí z obojích jednostejný užitek jíti měl, s větší vděčností přijímati měla. Neb poněvadž dobrého vína, hojného obilí a zdravých bylin, které nám vlast naše k užitku našemu každého času vydává, vděčni jsme: proč bychom i umění ve vlasti naší se jako rodícího s vděčností z rukou božích nepřijímali? Čili jsme tak moudří, že to, co jest od nás

pánův a přátel již dotčených páni poručníci mně takové beneficium za tři léta pořád zběhlá od datum listu tohoto za jeden každý rok třidceti kop miš. dáti připověděli, i také listem svým pod pečetí svou, aby mně snáze v cizí zemi toho věřeno býti mohlo, zjistiti: a to na nížepsané kondicí toho jsem dostal a je skutečně zdržeti připověděl a tímto listem mou vlastní rukou psaným připovídám:

Předně, že se pilně učiti chci a budu, abych času a věku svého a nákladu na se činěného darmo nemrhal.

Druhé, při každých Suchých dnech v příležitosti poselství rationem učení svého benefaktorům svým, quid profecerim, abych učinil, anebo nejméně v půl létě.

Třetí, kdyby mi pán Bůh ráčil dáti zdraví a požehnání své, tak že bych, sám se svému dobrému vyučiv, jiným se hoditi, jiné učiti anebo nějakou poctivou prací v církvi boží a dobrým lidem se hoditi mohl, abych bez vůle a dovolení pana Daniele Švika z Lukonos a pana Jiříka Košetického z Horek na ten čas, jak se nadpisuje, od dobré paměti pana doktora Šimona Proxena z Sudetu nařízených poručníkův, toho nic před sebe nebral, žádnému se nezamlouval, ale tu, kdež by mi od téhož pana Daniele Švika a pana Jiříka Košetického ukázáno bylo, proti jisté a náležité záplatě byl a sloužil. Pro lepší pak toho jistotu a že se tomu všemu dosti stane tento revers v knihy pana děkana facultatis artium jest vložen. Též neužívajíc žádné pečeti své dožádal jsem se téhož pana děkana facultatis artium, že pečeť svou na svědomí přitiskl.

Jehož datum v Starém městě Pražském v sobotu po památce Všech svatých léta Páně tisícího šestistého druhého.*)

---

182. Zápis kolleje Velíké o žádosti Simeona Podolského z Podolí, měřiče zemského a služebníka v umění geometrickém, Martina Fruveina, Jana Čáby z Chyš, Vojtěcha Koutského z Jenštejna a Václava Litoměřického z Jizbice, aby Mistři téže kolleje rozeznání učinili, máli se psáti „Čechové“ nebo „Češi“.

1602, 20. listopadu.

Dne 20. listopadu pan Erazim od „zelené žáby“ přinesl psaní náležející ke všem pánům Mistrům od Simeona Podolského z Podolí, J. M. C. měřiče zemského v království Českém, pana Martina Fruveina, pana Jana Čáby z Chyš, pana Vojtěcha Koutského z Jenštejna

---

velmi vzdáleno, vychvalovati a draze ceniti umíme, toho pak, co před nohama jest a nás, jako říkaje, v oči může bůsti, poznati a toho s náležitou šetrností požívati nemůžeme?“ S láskou ujímal se též učení pražského, z kteréhož „lidé hodní i církvi boží i obcem, jako z onoho koně trojanského, pocházejí, ačkoli ne tak patrně a s tím hlukem, kteréhož lid obecní žádostiv jest.“ Poslední vůlí svou odkázal 500 tolarův na pomoc mládencům, kteříž by se liternímu umění oddali.

*) Léta 1607 podobné zavázání učinil Jan Orsinovský z Firstenfeldu.

a pana Václava Litoměřického z Jizbice, v němž žádají rozeznání býti v slovích Čechové a Češi. To psaní když pánům Mistrům se předneslo, snešeno jest: poněvadž uctivá jest jejich žádost, aby se jim zase v brzkém čase dala přátelská odpověď; však jeden každý aby na to dobře pomyslil a zítra své zdání při stole oznámil o dotčených slovích.

Načež odpověď dali dne 27. listopadu t. r. v tato slova:

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v Starém městě Pražském léta přítomného 1602., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsme porozuměli. Na kteréžto a Vaši žádost v něm obsaženou a nám, jakž tomu porozumíváme, dobrým oumyslem podanou k rozeznání slovíček Čechové a Češi tuto naši odpověď dáváme. Ač jedenkaždý jazyk a řeč, jichž my povědomi jsme, svou vlastnost a obzvláštnost mají a ne všecko v nich spravuje se regulis nebo pravidly: však ta obzvláštnosť nevyvrací některými exemplis regulas universales, jako v české řeči jest tato universalis regula ode všech ujata, že slova česká jednou sylabou obsažená in numero plurali anebo v množství vždycky zdržují poslední literu, totiž na kterou se in singulari skonávají, in plurali eandem retinent, obzvláštně pak *h*, jako: Čech, Čechové, sníh, sněhové. oc. Toliko samé vocales vyňaty jsou, které se in plurali mění, jako: tma, tmy, mlha, mlhy. Pana M. Adama Daniele z Veleslavína, dobré paměti, všickni, pokudž my víme, za dobrého Čecha, který vlastně česky mluvil i také psal mají; ten v svých spisích a knihách tištěných, ano i v kronice české všudy naskrze dobře česky píše a tlačí a nikdež toho slova in plurali Češi neužívá než Čechové. Pohleděti se může též do zřízení zemského pod literou *C* v registrum list 7. a 18. Nad to i zvyk neb užívání slovíčka Češi jest neobyčejný. Z těch tehdy příčin k straně té, kteráž zastává slovo Čechové, naším zdáním přistupujeme, kteréž že páni a přátelé naši milí upřímně ujmou, se důvěřujeme. Touto odpovědí pány jsme spraviti nepominuli. Milost pána Boha oc.

Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu po památce sv. panny Kateřiny léta 1602.

---

183. Zápis o žádosti a přijetí Jana Zychaea za pedella university pražské.

1602, 26. listopadu.

V. M. vysoce učení, důstojní a všeliké poctivosti hodní páni rektor, děkane, Mistři, bakaláři a studentové i všecka universitas učení pražského! oc. Podle toho k V. M. důvěrně se utíkám a V. M. k milostivé paměti přivozuji: jakož jsem po dobré paměti Jana, V. M. pedella, smrti porozuměv dobře tomu, že bez takového služebníka V. M. nebudete ráčiti moci dlouho býti, toho při V. M., abych jakožto ten, kterýž oddav se z mládí svobodnému liternímu učení, na onen čas

v Rejnské kolleji *) terciánem za pět a v kolleji Veliké, jinak císaře Karla Čtvrtého, komunisem opět pět, u hodného paměti M. Matěje Curiusa, **) někdy dotčené Čtvrtého Karla císaře kolleje rektora též čtyry, dále při kaple božího Těla v Novém městě Pražském již za několik let věrně a upřímně jsem služebníkem byl a jak za živobytí tak po smrti nadepsaného Jana, V. M. pedella, možnými mými službami ano i při konfirmování J. M. nynějšího pana rektora mimo jiné práce v přečtení statutorum publice jsem posloužil a až dosavád sloužím, abych takového pedelii při V. M. officium před jinými kompetitory dostati mohl, v náležité uctivosti, maje za sebe dobrých pánův a přátel přímluvy, jsem vyhledával, tak i nyní podle připsání J. M. pana purkmistra, pánův Nového města Pražského, jak z příčin doložených, tak i proto, že stráviv svůj téměř všecken věk v takových svrchu poznamenaných službách a maje manželku i dítky, dosti těžce v těžkých těchto časích s nimi se živím, při V. M. nyní spolu shromážděných vždy snažně a pokorně vyhledávati nepomíjím a V. M., že se k tomu laskavě a dobrotivě nakloniti a mne tak de consequendo istius pedelli officio zalíbení a naděje učiněné za Vestrae universitatis ante omnes, ut dixi, competitores, pedella do konce přijíti ráčíte, což může býti prošeno pokorně prosím. Což když se stane v tolikrát dotčeném pedellii povolání pobožně, upřímně a pilně se chovati, tak že nad tím obzvláštní zalíbení V. M. budoucně míti ráčíte, pod náležitou povinnosti připovídám. S tím oc.

Datum žádosti v městě Praze 26. Novembris anno 1602.

Byl přijat a téhož dne složil přísahu v tato slova:

„Přísahám pánu Bohu, otci, synu i duchu sv. a slibuji panu rektorovi, děkanovi i všem profesorům učení pražského nynějším i budoucím a všemu učení pražskému, že v tomto povolání svém a úřadu věrně a právě a vedle dobrého svědomí chovati se budu, panu rektorovi téhož učení pražského poslušen a poddán býti, poctivost a dobré učení pražského upřímně a věrně obmýšleti, rady a tejných věcí, kteréž by mi od pana rektora a spoluradních jeho oznámeny byly, žádným způsobem nebudu pronášeti, než všelijak jak k chudému tak k bohatému vedle statut učení pražského, zvláště, která se na mé povolání vztahují, chci se chovati a živ býti. Toho mi dopomáhej Bůh otec, syn i duch svatý, vše jeden Hospodin na věky požehnaný. Amen.“

Po té přísaze napomenut jest, kterak by se vedle ní chovati měl, aby své duše nezavedl a více co potřebí bylo.

---

*) O Rýnské kolleji viz listinu z r. 1609, 14. září.
**) Mat. Dvorský z Hájku.

184. Zápis kolleje Karlovy o zvolení M. Bacháčka za profesora řeckého jazyka.

1602, 26. listopadu.

Téhož dne zvolen jest za řeckého jazyka profesora neb lektora Homeri pan M. Martin Bacháček dle nadání někdy pana doktora Jana na ten konec, aby plat na touž lekci jménem a k ruce akademie vymohl a ho užíval do své smrti nebo libosti, jináče nic. *)

---

185. Zápis kolleje Karlovy o podání Daniele Táborského za správce školního do Klatov.

1603, 3. dubna.

Pan purkmistr, páni města Klatov psaní odeslali o správce školního ku panu rektorovi universitatis, aby jim podán byl jmenovitě Daniel Cantoris Taborenus, bakalář velvarský. Že pak páni Mistři a kollegové domu tohoto všickni přímluvou svou v tom u pana rektora universitatis pány Klatovské, ježto jim na opravu domu tohoto darovali padesáte kop míšenských, fedrovati snažně připověděli, pan vicerektor M. Václav Vlaverin Nosislavský podle mne ku panu rektorovi sešel a o toho Daniele Cantoris Táborského jednal, aby pánům Klatovským k správě školy jich podán býti mohl a předešlý, nebožátko, poněvadž v nedostatku rozumu zůstává, jakž i oufad sám psal, jinám na menší místo dosednul, že snad tak v menší starosti a práci k sobě přijde. Pan rektor odpověděl: že Danielovi toho místa přeje, než aby měl na jiné místo toho tak v rozumu nedostatečného promovovati, an by snad ho odjinud vyhnali, že se mu nevidí učiniti, než lépeji aby Valteriánem **) v kolleji byl a v pokoji že snáze bude moci k sobě přijíti a potom promovován býti. Co se pak dotýče velvarského bakaláře, poněvadž zase k žádosti pánův velvarských jim konfirmován jest, že mu není za slušné, aby do Klatov ho dodati proti již stalé konfirmací měl; než jestli páni Mistři chtějí sami ku panu purkmistru, pánům města Velvar o něj psáti a oni jej Klatovským propustí, že ho rád konfirmovati bude. To když jsem pánům Mistrům při obědě přednesl, k tomu dovoleno, aby se ku pánům Velvarským takové psaní učinilo. ***)

---

*) Viz listiny této sbírky z r. 1608, 24. a 31. května.

**) Viz poznámku při listině č. 130.

***) Ještě téhož dne bylo napsáno v tato slova:

„Službu oc. Tajiti V. M. nemůžeme, že pan purkmistr, páni města Klatov k správě školy své oblíbili sobě Danielem Cantoris Taborenum, nyní pana bakaláře Vašeho, a o něj jak ku panu rektorovi našemu zejména psali, tak i nás snažně žádají, aby naším prostředkováním k nim se dostati mohl. Ačkoliv pak, jak zprávu máme, týž Daniel Cantoris Taborenus déleji v správě školy V. M. zůstati připověděl, však poněvadž mu se podstatnější místo nachází a poskytuje, za něj k V. M. se přimlouváme, že pokudž možné jest, jej ze správy školy V. M. teď při nejdřív

186. M. Marek Bydžovský z Florentina), rektor učení pražského, potvrzuje Jiřího Horatia Chrudimského za správce školy klatovské.*

1603, 7. května.

Službu svou oc. Kdež oznamovati ráčíte, kterakby předně skrze vyslané Vaše do měst Pražských, potom také i skrze pana primasa Vašeho se mnou a s pány Mistry jednáno bylo, aby škola a mládež Vaše od sv. Jiří hodným správcem opatřena byla, jakž psaní Vaše, jehož datum v středu po neděli květné a mně dodáno v pátek po slavném hodu vzkříšení Krista pána, to v sobě šíře obsahuje a zavírá: i mohu oznámiti pánům, že to může býti, že jsou též vyslaní Vaši s pány Mistry o tu věc své rozmluvení měli, ale aby se mnou co od nich mluveno bylo, o tom nevím, nebo jsem jich ani neviděl, než teprva po slavném hodu vzkříšení Páně od některých z pánův Mistrův to jest mi s psaním v známost uvedeno, tak že jsem já tomu dostatečně vyrozuměti nemohl, pročby a z jaké příčiny hodné Abraham Rusín, na ten čas správce školy Vaší, od té správy vyzdvižen býti měl a zvláště, poněvadžby na něm, jakž toho dokládati ráčíte, přestáno býti mohlo a při něm že není co štrafovati, toliko že v nedostatku zdraví postaven jest, a ten jaký by byl, vyrozuměti se nemohlo; neboť mnozí stoní, ale k zdraví zase přicházejí. Protožliby ihned, majíce kollegy, kteříž by je zastati mohli, od správy upuštěni býti měli? a tak se toho až posavád proti statutům academiae vykonati nemohlo. Ale poněvadž, jak zpráva se dává, týž Abraham dobrovolně již od té správy školy Vaší upustil, aby prázdná nezůstávala, tak činím a k žádosti V. M. za správce školního poctivého mládence Georgium Horatium Chrudimenum, učení pražského bakaláře, ukazatele listu tohoto, podávám a z moci ouřadu svého potvrzuji, jsa té naděje, že přijmouc jeho k němu i k žákovstvu jeho oc.

Dán v středu pridie ascensionis Domini 7. Maji léta 1603.**)

---

příštím sv. Jiří pánům Klatovským propustiti ráčíte. My jiného tak hodného V. M. fedrovati nepomineme. Odpovědi žádáme. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po Veliké noci léta Páně 1603."

*) M. Marek Bydžovský z Florentina zvolen byl po šesté rektorem universi pražské l. 1602, dne 17. října. Předešlý rektor Ad. Bystřický z Bochova zemřel l. 1602, dne 20. října i pochován v kapli božího Těla na Novém městě Pražském (na Dobytčím trhu). Sedmnácte kněží, všechno žákovstvo pražské a mnoho učených i jiných lidí provodilo jej ke hrobu.

**) L. 1677 oznamuje děkan a vikář klatovský Jan Vojt. Stodlar arcibiskupu Pražskému, že prostrannou školu klatovskou málo mládeže navštěvuje a to pro shovívavost obecních starších, kteříž ač několikráte ode mne napomínáni, žádání byli, zdráhají se zameziti pokoutní, privátní školy. Učitele a kantora ustanovuje obec s přivolením děkanovým. Stálých příjmů pro školy zachování není, učitele a jeho pomocníky opatřuje obec. Fundace jsou, co však mají dostávati, toho nedostávají. Oficiálové školní činili vyznání víry. Abych zvěděl, jak se mládež vyučuje, často školu navštěvuji. (Viz N. Šk.)

187. Děkan a Mistři kolleje Veliké císaři, že vedle vůle Bartoloměje z Levenperku se zachovali a tudíž žádost Judity manželky jeho jest nepodstatná.

1603, 26. května.

Nejjasnější oc. Odeslána jest nám dnes ve čtvrtek minulý z kanceláře V. C. M. české pro zprávu suplikací nějaké Judit z Levenperku, Šebestiána Pernička, měštěnína Nového města Pražského, manželky, na to se vztahující, kterak bychom z jisté a milostivé V. C. M. vůle dům, slove „u Štětských", ležící v Novém městě Pražském, před léty dvaciti od dobré paměti pana Bartoloměje z Levenperku pro opravu skrovného stolu našeho nám odkázaný, prodati a peníze závdavní 400 kop miš. někam, kdež by se (prý) ona dosavád doptati nemohla, obrátiti měli, nic méně, že bychom jak V. C. M. milostivému povolení, tak ani poslední vůli kšaftujícího dosti nečinili, tudíž, za nevděčné nás pokládajíc, žádá V. C. M. za to, aby buďto ona aneb záduší sv. Petra téhož domu dostati mohla. I nejmilostivější císaři! za to V. C. M. ve vší poníženosti pokorně a poddaně prosíme, že neráčí V. C. M. takovému neřádnému a nedůvodnému spisu a suplikací její místa dávati, nýbrž nad milostivým předešlým poručením a jistou vůlí V. C. M., na kterouž i ona se potahuje, ruku ochrannou držeti; nebo kdyby táž jmenovaná Judit na onen čas jakou spravedlnost k jmenovanému domu měla, jakož neměla a nemá, jsouc pro své k nebožtíkovi, panu Bartoloměiovi, nechování i kšaftem od něho pominuta, jakž toho sama dokládá, tehdy, projitím mnohonásobné lét městských i zemských jí by potratila. Což znajíce pan purkmistr a páni Nového města Pražského v plné radě a spravedlivého uvážení jsou jí dvakrát poručili, aby jimi dále netrmácela a jich nezaneprázdňovala; a tak nemoha sobě ona nic provésti, nyní z nabádání některých bouřlivých lidí, jichž tuto ani hodno není jmenovati, tuto věc před sebe vzala a na naši nevděčnost V. C. M. žaluje, že bychom na hrob nebožtíka ani kamene udělati nedali, což vše jak nedůvodné, tak toliko na zošklivení nás jest od ní předsevzato. Známeť my dobře, kterak dobrodincův svých sobě vážiti a dobrodiní jich sobě připomínati sluší. A co se dobré paměti pana Bartoloměje z Levenperku dotýče, po smrti jeho pro budoucí památku knížka veršův nákladem naším jest vytištěna, kámen na hrob objednán*) a dobrodiní jeho jistými časy každoročně publicis declamationibus jako i jiných dobrodincův a předkuov našich milých se připomínají. A s dobrodiním od něho nám a kolleji naší prokázaným nejinak jsme učinili, než jakž milostivá V. C. M. (vůle) ukazuje a jakž suplikací naše předešle V. C. M. podaná, na kterouž se tuto referujeme, co se prodaje téhož domu a propůjčení a ujištění té sumy dotýče, v sobě zavírá. A o páních osadních záduší sv. Petra, jsouce naši páni přátelé a patronové vždycky laskaví, nesmýšlíme, aby toho žádali a ji, Judit, aby se o jejich záduší tak všetečně starala a z ci-

*) Viz listinu této sbírky z r. 1603, 9—15. června.

zího štědrou se dělala, prosili; bezpochyby již to sama zná, že tu dokonce nic nemá a pro tu příčinu záduší nastrkuje a námi daremně trmáceti chce. A protož, nejjasnější císaři, králi a pane, pane náš nejmilostivější! V. C. M. pokorně prosíme, že nás při též milostivé vůli jednou i druhé skrze milostivou resolucí panu purkmistru a radě Nového města Pražského učiněnou zůstaviti, naším milostivým císařem a pánem zůstávati a jí Judit, aby se proti nám spokojila a V. C. M. daremně nezaneprazdňovala, V. C. M. přísně poručiti ráčí. V. C. M. věrní poddaní

děkan a Mistři kolleje císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském.

---

188. *Rektor učení pražského purkmistru a radě města Sušice, že universitas učení pražského svoluje, aby Václav Falko Písecký, kollega školy jich, vydal při právě jich městském svědomí, kteréhož potřebuje při právě konířském pan Matiáš Borbonius z Borbenheimu, doktor v umění lékařském, na místě Anny manželky své proti Šimeonu Redlflestrovi z Vildrsdorfu.*

1603, 28. května.

---

189. *Zápis o udělání náhrobního kamene pro Bartoloměje Vodňanského z Levenperku, jenž dům na koňském trhu na Novém městě Pražském Mistrům pro opravu stolu jich odkázal.*

1603, 9. až 15. června.

Dne 9. Junii proponoval jsem, poněvadž dobré paměti pan Bartoloměj Vodňanský z Levenperku, měštěnín Nového města Pražského, na onen čas, před léty jedenmecítma, maje umříti, dům svůj, slove „u Štětských", na koňském trhu pánům Mistrům pro opravu stolu jich odkázal, kterýž s dovolením J. M. C. prodán jest, Judit pak, strýna jeho, Perničková, na naši nevděčnost skrz suplikací u J. M. C. žaluje, že ani na hrob nebožtíka epitaphium nebo kamene udělati nedáme, ani takového dobrodiní sobě nevážíme: mámeli kámen s nápisem a to mramorový na něj koupiti. Snešeno jednomyslně, aby se takový kámen objednal.

Dne 10. Junii při stole jsem hnul tím, zdali by kdo z pánův Mistrův měl erb pana Bartoloměje z Levenperku, ještoto musíme jej dáti vytesati na hrobním kamenu. I když, že nemá žádný, pověděli, otevřena po něm truhlice, v níž koliks kusů cínového nádobí bylo, zdali by kde na něm vybit byl. Ale ani na tom nádobí jsme ho nalézti nemohli, až pan doktor Huber minucí, na níž vymalován jest, od manželky nebožtíka vyjednal.

Dne 15. Junii se panem M. Kotsmaniusem byli jsme u kameníka o hrobník a s ním jsme jej smlouvali, ale nesmluvivše do konce žádali jsme ho, aby ráno zítra k nám přišel a s pány Mistry staršími

jej dosmluvil. Což se i stalo a na ráno k nám přišel a tu pan M. Martin Bacháček a pan M. Václav Vlaverin s ním v mé přítomnosti smluvili takový kámen za čtrnácte kop mišenských. Zavdáno hned 4 kopy miš.

---

190. Jednání o Pavla Jizbického z Jizbice, jenž latinskými básněmi ve Vitmberce vydanými některé profesory universi pražské zhaněl a v kolleji Veliké divné kousky prováděl.

1603, 19. června až do 1604, 10. ledna.

Rektor Bystřický píše v zápisníku university Pražské:

„V sobotu před květnou nedělí l. 1602 přišel ke mně pan doktor Adam Huberus z Rysenpachu a oznámil mi o tom Pavlovi Jizbickém z Jizbice, synu někdy Václava Maštěřovského, měštěnína Nového města Pražského, kterak, zapomenuv se sám nad sebou, nějaké verše v Vitemberce pod titulem „Tres libri periculorum poëticorum" vydal a je tisknouti dal, v nichžto dotýká velice jak pánů profesorů akademie Pražské tak také i jiných, jakožto pana Mistra Jiřika Carolidesa, pana Mistra Jana Campana, správce školy Vysoko-kostelské na Horách Kutnách ano i samého pana doktora Hubera, a to beze vší příčiny sobě dané, tanquam homo ingratissimus, i jiných znamenitých mužův.*) Při tom, ukázav copiam těch veršův, jednal se mnou, abychom konvokací universitate radu drželi a vezmouc ji s dobrými pány přátely, psaní ad rectorem universitatis Vitenbergensis učinili, aby takova carmina pobrána byla, k čemuž pan Marek Bydžovský z Florentina ihned přivolil, aby s takovou věcí odkládáno nebylo.

K vyzvání M. Nigella z Oskořína, vicerektora akademie Pražské (poněvadž rektor Bystřický z lůžka povstati nemohl), sešli se „páni Mistři" v středu po Velikonocích. Ke schůzi takové dožádali se také ještě doktora Hubera z Rysenpachu a doktora Jana Jesenského. I drželi radu o „toho nevážného Pavla Jizbického, aby zkompeškován byl." Čteno a uvažováno psaní, kteréž do Vitmberka mělo býti zasláno. Usnešeno jednohlasně, aby se zaslalo, poněvadž ale bylo „drobet" obšírné, mělo býti ukráceno. Úloha taková vložena na doktora Jessenia, aby je přehlídl a opravil, kde by se mu vidělo. Dne 17. dubna t. r. čtena opravená „copia litterarum" a „conclusum unanimiter", aby ihned odeslána byla, prvé než by „ten" Pavel z Vitmberka odešel. Vedle přípisu akademie Pražské zaslal také doktor Jessenius své přímluvné psaní senátu university Vitmberské, na kte-

*) Bystřický napsal ve svém manuálníku pro paměť „toho mladého blázna, člověka, jenž o dobré lidi, rozumnější a učenější nežli on jest, utírati a jich dotýkati se opovážil: Neuáleží to na mládka takového, ano ještě neprolezl na zajíce skrze Michlenské lesy; neměl-li jest co podstatnějšího psáti, mohl jest o svou vlast (ať tak prostě dím) zadku neutírati. Hoden za tu svou pochvalu, aby v Michli mistrem i kovářem byl, kde kámen na ostro kovají. Ale, co jest div! blázen se o málo nepokusí, než aby na blázna vzal asi tříletý kyjíček a napomenul ho jednou i podruhé přes hřbet, aby se posehnul."

ráž obě odpověděl doktor Ondřej Ursinus, t. č. děkan častojmenované university dne 5. června t. r., že „nobilis Bohemus, poëta laureatus Paulus a Jizbice" před trhem Lipským z Vitmberka odešel a několik málo exemplářův básní svých před svým odchodem po městě roznesl.

a) Rektor a Mistři učení pražského prosebně žádají císaře Rudolfa II., aby Pavel Jizbický za příčinou hanlivých veršů před soud Nového města Pražského pohnán byl.

1603, 19. června.

Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi! Pane, pane náš nejmilostivější! Na V. C. M. jakožto krále českého ve vší ponížené poddanosti pokorně vznášíme, kterak nějaký Pavel Jizbický, nebožtíka Václava mlynáře ze vsi Maštěřovic, na onen čas člověka poddaného urozeného a statečného rytíře pana Floriana Gryspeka z Gryspachu a na Kačeřově, jakž příležitý výpis z knih městských pod literou A. ukazuje, a potom obyvatele Nového města Pražského, syn, zůstávaje z dětinství v umění literním a jsa rektorovi i všemu učení pražskému přísahou zavázán, in matricam intitulován, nyní došedše let a maje jakékoliv začátky veršův psaní, na milostivou V. C. M. promocí jest se do cizích zemí vydal, a tu některé verše na zlehčení, proti řádu, svobodám, milostem a privilejím od slavných císařův a králův českých učení pražskému daným a stvrzeným, netoliko obzvláštních osob z profesorův akademie učení pražského, ale na potupu vší akademie, jakožto matky své, nerozšafně a opovážlivě, beze vší slušné sobě příčiny dané, jest sepsal a v městě Vitemberce i jinde vytisknouti dal a jinám i do cizích zemí rozposílal, jakž V. C. M. z příležitých extraktův pod literou B. těch veršův tomu všemu vyrozuměti moci ráčí; kdežto i pohrůžku činí, že v takovém předsevzetí utrhanlivém se chce rozhojňovati, což právy zřízení zemského tohoto království ano i městskými i duchovními vůbec pod hroznou pokutou všechněm zapovědino: netoliko cedule lípání a na nepoctivost něčí rozpisování, ale všech jiných k tomu podobných neušlechetných spisův, jako jsou písně, listové, knihy, jenž v právích císařských všecko libri famosi slovou, naskrze zbráněno. Ješto měl-li jest dotčený Pavel co proti komu, mohl jest toho pořadem práva vyhledávati a svého ublížení, ač by mu se jaké stalo, za napravení právně žádati. A poněvadž, nejmilostivější císaři! my všickni i také učení pražské pod milostivou V. C. M., jakožto krále českého, ochranou zůstáváme, v takovém ublížení slušně a spravedlivě, jakožto k nejvyšší vrchnosti, císaři a králi, pánu, panu našemu nejmilostivějšímu, se utíkáme a proti témuž Pavlovi, od něhož tak nevinně zhaněni jsme, V. C. M. ve vší ponížené poddanosti pokorně za milostivé opatření prosíme: chtěl-li by dotčený Pavel v takovém nenáležitém svém předsevzetí výmluv zbytečných požívati, an k jurisdikci Nového města Pražského, jsa v témž městě rodilý, přináleží, aby se jim páni Pražané

téhož Nového města Pražského, poněvadž jinám se v brzkém čase, jakž zpráva jest, odebrati míní, ujistili, jistý den k pořádnému právnímu vyslyšení nám spolu s ním jmenovali a což tak vyhledáno, provedeno a ukázáno bude, výpovědí spravedlivou s výhradou vrchního práva podělili, aby V. C. M. milostivě poručiti a naším nejmilostivějším císařem, králem a pánem zůstávati ráčila. V čemž se pánu Bohu a V. C. M. v milostivou ochranu poníženě a poddaně poroučíme.*)

b) Pavel Jizbický odpovídá na ztížnou žalobu, kterouž Mistři učení pražského proti němu císaři byli podali, aby s „bezdůvodnou" suplikací proti němu se spokojili.

1603, 30. června.

Nejjasnější a nejnepřemoženější, velikomocný římský císaři, uherský a český králi! Pane, pane můj nejmilostivější! Jakož jest V. C. M. suplikací pod jménem a titulem rektora, děkana, Mistrův a profesorův v učení pražském i na místě vší universitatis studii Pragensis 19. Junii léta tohoto 1603 přítomného dodána a mně z kanceláře V. C. M. české 21. Junii odeslána s tím při tom doložení, abych na ni, nikam neodjížděje, neprodleně zprávu svou učinil: ačkoliv, nejmilostivější císaři! toho jsem se nikdá do týchž rektora, děkana, Mistrův a profesorův i na místě universitatis studii Pragensis, jim k tomu příčiny nedavše, nenadál, aby oni tak nesmyslně a nerozvážlivě měli to před sebe bráti, což právy duchovními i světskými tuze zapovědino jest, mrtvým tělům pokoje nedati, v tom, kdež toho dokládají, že „nějaký Pavel Jizbický, nebožtíka Václava mlynáře, obyvatele Nového města Pražského, syn" . . . I nejmilostivější císaři! Tu předně jak dobré paměti pana otce mého milého, tak i osobu mou V. C. M. na zošklivení zlehčujíce, píší: ješto dobré paměti pan otec můj milý nikdy žádným obyvatelem Nového města Pražského jest nebyl, nežli měšťěnínem a zakoupení své, nercili jeden ale více domů, měl, v úřadu konšelském a v jiných povinnostech býval, vždyckny ctně a chvalitebně se choval, a nám synům po něm zůstalým dobrého jména po sobě pozůstavil, o čemž panu purkmistru a radě Nového města Pražského dobře vědomé jest; ano také i nemalé, jak on sám za živobytí svého, tak i přátelé moji až posavád ke školám a k akademii jejich dobrodiní činíval a činí, a již více nežli před 15. lety prostředkem smrti z tohoto světa jest vykročil, a teď pak nyní tak potupně od též akademie vykládán býti má. Což měli-li jsou učiniti a zlým za dobré se odplacovati, toho já V. C. M. k milostivému uvážení i sám sebe v ochranu pokorně a poníženě poručena činím. Co se pak osoby mé dotýče, ačkoliv jim žádné odpovědi dáti povinnen nejsem, a to z příčin těch: kdež mne toliko Pavlem Jizbickým jmenují a býti praví, což vedle milostivého mně od V. C. M. obdarování a nobili-

*) Dodána byla tato suplikací po Mistru Trojanovi z Oskořína ve čtvrtek po památce sv. Víta místokancléři království Českého.

tací dané ano i promocí, na kterouž se sami suplikanti potahují, též další V. C. M. vůle a privilegií, podle kterýchžto jeden každý pod uvarováním hněvu a nemilosti V. C. M. též jisté pokuty chovati se má, mne nejmenují, nebo jsem se hleděl vždycky tak chovati, aby na mně žádné ouhony nebylo, nedadouce žádnému z týchž profesorův a Mistrův nic napřed, jakož pak jak od V. C. M. tak i některých jiných Jich M. knížat říšských mně daných vysvědčení V. C. M. pod literou A. pro lepší tomu vyrozumění podávám. Nad to výše, že jsou se zejména v též suplikací jeden každý obzvláště nepodepsali, poněvadž mnozí z nich se mnou dobře spokojeni jsou, a sněmovní usnešení to sebou patrně přináší a vyměřuje, kdyby kdo tak na zlehčení někoho jaké suplikací podával, že se má v ní zejména, ten kdož suplikuje, i ten, kdož ji spisuje a k ní radí podepsati, a pokudž se toho nestane, že ten, kohož se dotýče, není a nebude povinnen na ni odpovědi své dávati. Však abych vedle milostivého V. C. M. poručení tak poslušně se zachoval, tuto zprávu svou, jak samo v sobě jest, činím: že jsem já nikdy akademie pražské proti svobodám a privilejím netupil a nehaněl, aniž které knihy v cizích zemích proti též akademii nerozšafně sepsal a vytisknouti dal, anobrž i z těch spisův a extraktův, ačkoliv některých zle napsaných a jinák, než sami v sobě znějí, sformovaných, které V. C. M. vedle své suplikací podali, toho mčehož, což sobě do osoby mé ztěžují, se nenajde a neukáže; čemuž jsem já nikdy místa nedával a nedávám, nežli toliko to z nějakého domnění a ze svého vlastního výkladu, též i z pouhé ke mně závisti a záští sami na sebe (an snad některé z nich, že takoví jsou, vlastní jich svědomí obviňuje) vztahují, pravíc se jim v tom i ve všem jiném ničím povinnen nebýti. Nýbrž se to světle a patrně v mých verších najde, že zejména jakž touž akademii takž i obzvláštní v ní osoby, kde toho se příčina dala, jsem vychvaloval, jakž V. C. M. z přiležících některých výpisův pod literou B vyrozuměti moci ráčíte. A protož V. C. M. ve vší ponížené poddanosti pokorně prosím, že jim pánům rektorovi, děkanovi a profesorům i na místě vší universitatis studii Pragensis, tak v též suplikací V. C. M. podané podepsaných, aby se v takových věcech nepodstatných, nesmyslných a nedůvodných proti mně spokojili, V. C. M., sobě i mně daremného zaneprázdnění nečinili, v mém předsevzetí k umění liternímu, vedle obzvláštní komendací a jisté vůle V. C. M., nepřekáželi, milostivé poručení učiniti, mne pak, V. C. M. věrného poddaného, v své milostivé ochraně míti i mým milostivým císařem, králem a pánem býti a zůstati ráčíte. V čemž se V. C. M. poručena čině za milostivou a brzkou ochranu pokorně prosím. Actum v Novém městě Pražském 30. Junii léta 1603.

c) Senát universi pražské prosí císaře Rudolfa II., aby proti Pavlu Jizbickému v svém nevinném ublížení spravedlivého opatření soudního dosáhnouti mohl.

1603, 18. července.

Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi, pane, pane náš nejmilostivější! Kdež jsme dnův pominulých

V. C. M., jakožto králi a pánu, pánu našemu nejmilostivějšímu, poníženě a poddaně některých ztížností do Pavla z Jizbice suplikací přednesli a v takovém ublížení a nevinném pohanění našem, těžce netoliko právy, zřízení zemskými v tomto království Českém, ale tolikéž i právy duchovními i císařskými de famosis libellis ve všem křesťanstvu hrozně zapověděném, za milostivé a spravedlivé opatření pokorně žádali; kteréžto Pavlovi z Jizbice z milostivého V. C. M. poručení dotčené ztížnosti jsou v známost uvedeny, aby, neodjížděje z měst Pražských, zprávu svou do kanceláře české neprodlévaje učinil, jakž též milostivé V. C. M. nařízení to v sobě šíře obsahuje a zavírá; na kteréžto žalostivé ztížnosti naše dávaje odpověď i vždy svého nechvalitebného způsobu proti universitati studii Pragensis, z kteréž svůj zrost a vzdělání v umění literním vzal, umenšovati a nás nevinně naříkati i potupně vypisovati nepřestává. Nebo my pro zachování slavnosti učení pražského, od slavných císařův a králův českých skrze mnohá privilegia, libertates et donationes vyzdviženého, bychom byli nejradějí chtěli takových famosos versus vůbec v cizích zemích k imprimování vydaných a netoliko v tomto království ale i v jiných zemích po městech i některých osobách roznešených mlčením pominouti a v takovém pohanění a potupě od osob jeho i jiných utrhačův a nepřátel učení pražského zůstávati, obávali jsme se, aby netoliko dotčený Pavel z Jizbice, ale jemu podobní spisovatelé a utrhači dalšího a svobodnějšího průchodu v takovém nechvalitebném předsevzetí neměli, a lidé dobří beze vší příčiny dané se s podobnými spisy nepotkávali, kdyby od V. C. M., jakožto nejvyšší křesťanské vrchnosti, ten nezpůsob skutečně přetržen a ztrestán nebyl. Netoliko nám se toho slitovati musilo, ale i mnohým učeným v jiných akademiích, jako v akademii města říšského Norimberka, v Altorfu se toho rektorovi a jiným profesorům slitovalo, že tak starožitná akademia Pražská od slavných císařův a králův českých zvelebená a vyzdvižená, od nejvyššího biskupa římského jeho svatosti papežské stvrzená, od toho nevděčného Pavla má zlehčována a k nejvyšší potupě přivozována býti, jakž z exempláře imprimovaného a pod literou A. vypsaného tomu všemu V. C. M. vyrozuměti ráčí; a tak jeho takovému smyšlenému odporu, v té jeho zprávě obsaženému, v ničemž místa nedávajíce, vždy se k pořádnému právnímu vyslyšení a rozeznání voláme a poníženě pro zachování téhož učení pražského prosíme, že V. C. M. jak universitatem studii Pragensis, tak nás rektora, děkana, Mistry a profesory nyní actu regentes i budoucí v své milostivé císařské ochraně míti a v takovém ublížení beze všeho našeho provinění litovati, s týmž Pavlem z Jizbice k jurisdikci Nového města, ku kteréž on podle měšťanství přináleží, k pořádnému právnímu vyslyšení a rozeznání milostivě podati, abychom, čemuž tak zjevně a svobodně smí odpírati a nás v nějakou nedůvodnou zprávu V. C. M. uvozovati, to dostatečně i mnohem výšeji a víceji provésti a prokázati a tudy spravedlivého opatření v nevině naší dosáhnouti mohli, nařídíti ráčíte. Že pak v té své odpovědi hned z počátku nás neušetřivě štrafovati a sebe zvelebovati smí,

jakoby se jemu od nás v ponížené suplikací naší nějaké ublížení státi mělo, tudy že by nám na ztížnosti naše odpovědí žádnou povinnen býti neměl: ale v tom se velice mýlí, nebo jsme jeho jinak vypsati nemohli, čí jest syn a v jakém způsobu zůstává, než jak jest v knihách Nového města Pražského Václavovi mlynáři z Maštěřovic, otci jeho, městské právo zapsáno a že jest za obyvatele Nového města Pražského položen, tím jsme jemu nic neublíželi, nebo osoby vyšších stavův panského a rytířského v tomto království Českém v obecních sněmích za obyvatele království Českého, páni Pražané i v jiných městech za obyvatele měst Pražských i jiných měst se pokládají; to na škodu titulům, erbům a jiným obdarováním jednoho každého stavu v tomto království býti nemůže. Že jsme pak téhož Pavla z Jizbice za nějakého člověka v svých ztížnostech podle příčiny sobě dané položili, tím jsme milostivému V. C. M. obdarování na osobu jeho se vztahujícímu nic neublížili; měl-liby pak podle takového obdarování o lidech dobrých a poctivých spisy zapověděné anebo knihy vydávati, aneb lidské nedostatky, an k němu to nikdá nepřináleželo a nepřináleží, všetečně vyhledávati a po verších rozpisovati, toho my k spravedlivému právnímu rozeznání a rozsouzení zanecháváme; nebo se to s pomocí pána Boha dostatečně vyhledati bude moci, jak jest toho obdarování i promocí V. C. M. v cizích krajinách a zvláště v městě říšském Norimberce požíval a za jakou osobu proti patrnému zřízení z. A. 15. se vydával. Kdo bychom rektor, děkan, Mistři a profesorové na ten čas in universitate studii Pragensis actu regentes zůstávali, osoby i jména naše jsou jemu dobře známá a zvláště, že jest uměl některé neuctivé a potupné vypisovati, aniž nám se nebylo potřebi zejména v těch ztížnostech podpisovati; a kdo jest nám k té suplikací radil aneb příčinu dal, tohoto Pavla z Jizbice zejména klademe a píšeme. A tak v těch našich ztížnostech proti sněmovnímu snešení žádného nedostatku se nenachází, jímžto by se z takového hrozně zapověděného svého předsevzetí nějakým neodpovídáním vytáhnouti mohl. A poněvadž při V. C. M., jakožto nejvyšší křesťanské vrchnosti, králi a pánu, panu našem nejmilostivějším, v svém nevinném ublížení spravedlivého opatření netoliko osob ale vší universitatis studii Pragensis ponížene a poddaně vyhledáváme, abychom v své podstatě akademii pražskou zdržeti a budoucím potomkům našim neporušitelně zachovati mohli, V. C. M. ve vší ponížené poddanosti vždy prositi nepřestáváme, že těch našich ztížností i jeho nedůvodného odporu k jurisdikci Nového města Pražského podati, abychom v dostatečných průvodích svých vyslyšáni a od V. C. M. spravedlivě opatřeni a ochráněni byli, milostivě nařiditi, našim nejmilostivějším císařem, králem a pánem po všecken čas zůstávati ráčíte. Milostivého a brzkého opatření ponížene žádáme. V. C. M. věrní poddaní

rektor, děkan, Mistři a profesorové v učení pražském i na místě vší universitatis studii Pragensis.

d) Zápis probošta kolleje Karlovy o excessu, jejž Pavel z Jizbice v koleji prováděl.

1603, 14. srpna.

Dne 14. Augusti Pavel z Jizbice před samým večerem opilý k nám do kolleje přiběhl a docházeje ke schodům v hanění a lání se dal, v kolleji rapíru dobyl, jím křesal, za famuly a expendenty se sháněl, pány Mistry haněl, ze cti loupil; až naposledy rapír mu vzat a z kolleje vyhnán. Tu relací v sobotu pánům Mistrům když jsem učinil, snesli se, aby rada s panem z Těchenic se vzala o to, jakž se to stalo a psaní k němu učiněno bylo.

e) Zápis probošta kolleje císaře Karla IV., jinak Veliké, co akademie v příčině excessu Pavla Jizbického učiníla, aby věc taková narovnána byla.

1603, 17. až 22. srpna.

V. M. pane z Těchenic, pane a příteli nám v dobré přízni milý! V. M. tejna nečiníme, že v tento čtvrtek minulý po třímecítmé hodině Pavel Jizbice do kolleje Veliké přišel a beze vší sobě dané příčiny Mistry, profesory haněl, plundroval a ze cti loupil, nazývajíci je asinos, nequam nebulones, scurras et spurios a jinými mnohými hanlivými slovy, za rapír se potrhal i také dobyv z pošvy o zem křesal a pravil: Vide, vide, nisi ego mihi parcerem, co bych mohl udělati. Po pavlačích divně sobě počínal, chtěje mřížku u pokoje někdy M. Ondřeje Mitýsky vyraziti a tam (sit honor auribus) na potřebu jíti, jakž sám pravil, a když mu toho bylo zbráněno a od pana probošta k němu vysláno, aby se spokojil, jemu z úst v uši mluvil: Co jsi ty, prý, prope zythus. Čímž na rozum dal, že probošt náš blíž sebe má sameček žatecký, kterému zythus říkají. Za pacholátky stavu rytířského po pavlačích se honil, je asinos nazývaje a když sešel dolu, hlasitě křičel: Quia omnes Magistri in hac domo sunt asini, nequam spurii, nebulones, scurrae, cum isto suo nequam Jessenio. A to opakuje, řekl: Adhuc semel proclamo, decies, centies, millies. Potom z poručení, když nemohl jináče odbyt býti, jest jemu rapír od čeládky naší vzat, aby někomu škody neučinil. On scházeje dolů pobízel, aby za ním někdo šel, chtěje se s ním práti. O té věci rádi bychom s V. M. obšírněji oustně radu vzali, jak bychme mohli před ním sobě pokoj učiniti a s svými hrdly i s těmi pacholátky, která u nás jsou, bezpečni býti. Žádáme, že nám chvílku, pokud možné, zejtřejšího bohdá dne ráčíte jmenovati, anebo raději, když ze zámku pojedete, na topinku se u nás zastavíte a kohokoliv k sobě připojiti ráčíte. Co tu pro nás na tuto žádost naši ráčíte učiniti, nepomineme se toho V. M. odsluhovati. Odpovědi laskavé žádáme. S tím &c.

Actum 17. Augusti anno 1603.

Probošt a Mistři kollegiati kolleje císaře Karla IV.

Toho dne nebylo dodáno toto psaní panu Joachymovi z Těchenic, že doma nebyl, než teprva v pondělí to jest 18. Augusti a on dal

to za odpověď, že pány Mistry radou svou rád fedrovati chce, toliko pro lepší té věci vyrozumění, aby v outerý ráno se probošt s některým druhým u něho postavil. I stalo se tak a na druhý den s panem M. Martinem Bacháčkem ráno jsme u něho byli; kdež oznámil, že někteří z pánův osadních včera u něho byli, jako pan Jiří Košetický, pan Matyáš Jizbický a J. M. C. pan rychtář Simeon Kohout, a jim že to psaní naše ukazoval a že pan Jizbický s paní manželkou svú nad tím litost do pláče mají, co Pavel před sebe bere. Přidal dále, že ti páni přátelé k tomu radí a přimlouvají se, aby strany mezi sebou se spokojily, že obrali k tomu nejprv příští čtvrtek hodinu osmnáctou, tu do domu pana Jizbického, aby páni Mistři k porovnání dali se nadjíti. Odpovědíno: že to chceme většímu počtu přednésti a pánu z Těchenic, co snešeno bude, napsati. Ale naši k tomu přistoupiti nechtěli, než takto panu Joachymovi z Těchenic psanou odpověď dali:

V. M., pane z Těchenic! Co byste dnešního dne předkládali strany Pavla z Jizbice, to jsme většímu počtu v známost uvedli, kteří V. M. děkují, že je v své laskavé paměti míti ráčíte; než aby se měli do toho domu, kde Pavel z Jizbice přebývá, dáti nadjíti, k tomu žádným způsobem přistoupiti pro některé slušné příčiny nemohou, než pokud by on toho, který křiv jest a u veliké neštěstí sebe, což všem vědomé a patrné jest, uvedl, jakž náleží a jeho vlastní potřeba káže, vyhledával, ušetřujíce sobě V. M., našeho příznivého pana přítele a ochrance, a mírného předložení bez umenšení práva a spravedlnosti pouhé naší, tak bychom učiniti chtěli (ač by nás co u něho potkalo, ježto by k zachování privilegií a svobod kolleje naší, též dobrého jména našeho, tolikéž k skutečnému polepšení Pavla Jizbice sloužilo) a rádi k tomu přistoupili, aby to vše v domě V. M. aneb u nás v kolleji porovnáno bylo. Pakli by vůle V. M. byla, čehož my sobě vinšujem, chceme ho prvé do rady před pana purkmistra a pány Nového města Pražského z výtržnosti a z nářku poctivosti, kdež on ku právu náleží, obeslati. Co by tu nejlepšího zdálo se býti V. M., žádáme, že nás odpovědí spravíte. S tím oc. Actum 19. Augusti anno 1603.

Probošt a Mistři kollegiáti kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinák Veliké, v Starém městě Pražském.

Odeslána tato odpověď panu Joachymovi z Těchenic po služebníku pana M. Martina Bacháčka, kterýž od pána z Těchenic takové vzkázání přinesl: že naše psaní těm pánům přátelům a prostředníkům, kteří se v to porovnání vložiti chtěli, ukáže, co oni k němu říkati budou, že nám po svém služebníku vzkáže.

Dne 22. Augusti před patnáctou hodinou pan Joachym z Těchenic vzkázal po pedellovi, když k němu pro odpověď přišel, abychom se dali k porovnání přátelskému s Pavlem z Jizbice do domu pana Matyáše Jizbického dnes mezi sedmnáctou hodinou a osmnáctou nadjíti. Ale když jsem to při stole přednášel, k tomu se svoliti nechtěli, aby měli tam jíti, než aby ku pánu z Těchenic někdo sešel a s ním

promluvil, že my toho učiniti nikterak nemůžeme, abychom za tím buřičem měli choditi, poněvadž se chlubí již, že s ním o naši poctivost smlouvati se chceme. Tak volen pan Trojan, ale že druhého k sobě přidaného neměl, nešel nikam. V tom pán z Těchenic odeslal svého služebníka, že již páni prostředníci a smlouvcové jsou na hotově, aby páni Mistři tam přišli. I vzkázáno pánu z Těchenic, že jemu děkujeme za starost a práci o nás, i jiným, než abychom za Pavlem z Jizbice měli choditi, že pro slušné příčiny toho učiniti nemůžeme, protož že žádáme, aby nás páni ráčili u sebe omluvna míti a nás v to nepotahovali více. Odešel služebník a hned zase od pana Joachyma z Těchenic se k nám navrátil s takovým vzkázáním: abychom dva nebo jednoho z prostředku našeho k pánům prostředníkům vyslali a se ozvali, že žádáme, aby pán z Těchenic i jiní páni to s sebe složili, že právem své poctivosti hájiti musíme. Ale když jsem se panem M. Martinem Bacháčkem o to mluvil, on pověděl, že nepůjde a jiný také žádný jíti nechtěl, já také nešel. V tom potřetí přišel týž služebník a pana M. Martina Bacháčka se panem M. Václavem vymluvil. Co tam činili, nevím.

f) Universi pražská prosí opětně Rudolfa II., aby proti Pavlu Jizbickému soudem ochráněna byla.

1603, 25. srpna.

Nejjasnější a nejnepřemoženější císaři a králi a pane, pane náš nejmilostivější! V. C. M. k milostivé paměti ve vší ponížené poddanosti přivozujeme ztížnosti naše strany Pavla Jizbického, utrhače a hance všeho učení pražského per famosum libellum, jak jest v cizích krajinách o nás proti zápovědi všech práv duchovních i světských, zřízení zemského v tomto království i práv městských směl spisovati a na potupu naší k vytištění vůbec vydati, toho ponížene a poddaně při V. C. M. vyhledávajíce, abychom v takovém nesnesitedlném ublížení mohli náležitě opatřeni býti. Že až posavád se pro mnohá V. C. M. zaneprázdnění s tím prodlužuje, on pak podle své navyklosti předce nepřestává nám všelijakých protimyslnosti činiti, pomlouvati i utrhati; nad to aby svého předsevzetí neumenšoval, směl jest ve čtvrtek minulý u vigilií blahoslavené panny Marie na nebe vzetí 14 Augusti do kolleje Karla Čtvrtého, jinak Veliké, in domum privilegiatam opovážlivě vjíti a svou vůli provozovati, zbraně, kterouž při sobě nosí, dobývati a nad některými osobami vymstívati, snad kdyby jemu táž zbraně odňata nebyla, mohl by v témž domě výsadním mord aneb něco zlého spáchati, a kdybychom v tom dostatečně od V. C. M. opatřeni nebyli, něco zlého by z toho pojíti mohlo. I poněvadž jsme se v takových nesnesitedlných a těžce zapověděných ztížnostech k V. C. M., jakožto králi a pánu, panu našemu nejmilostivějšímu, ve vší ponížené poddanosti utekli a milostivého opatření očekáváme, V. C. M. ponížene a poddaně prosíme, že učení pražské, rektora i profesory nás v své milostivé ochraně míti, naše ztížnosti

v milostivé uvážení i opatření přijíti a naším nejmilostivějším císařem, králem a pánem po všecken čas zůstávati ráčíte.*)

g) Dekret z kanceláře královské, aby spor universí pražské s Pavlem z Jizbice soudně projednán byl.

1603. 8. října.

Mnoho jednáno bylo s pány přátely strany Pavla Jizbického, až potom také dekret J. M. C. sešel:

„J. M. římský císař, uherský a český král, pán náš nejmilostivější, ráčil jest tomu z suplikování poctivých rektora, děkana, Mistrův a profesorův i na místě vší universitatis učení pražského, co sobě do Pavla z Jizbice ztěžují, a co jim zase týž Pavel z Jizbice proti té jejich ztížnosti a suplikování za odpověď dává, vyrozuměti a to všeckno v uvážení svém míti. A poněvadž nadepsané strany sobě na odpor jsou, a jim rektoru, děkanu, Mistrům a profesorům se nevidí na odpovědi jeho Pavla z Jizbice J. M. C. dané přestati: protož aby k němu o takové jim ublížení pořadem práva další svou potřebu vedli a tak se na své suplikací tím spravili. Decretum Pragae 8. Octobris anno 1603.

Zdeněk z Lobkovic. *Jindřich z Písnice.*

h) Zápis o zvolení notáře universí pražské a obeslání Pavla Jizbického před soud.

1604. 5. ledna.

In vigilia Trium regum opět svoláni jsou páni Mistři a někteří páni přátelé a zvláště páni písařové radní Starého města Pražského, a na mé předložení jednomyslně notarium universitatis volili magistrum Simeonem Skalam a Kolinec jak za jinými příčinami a potřebami domácími, tak i za tou, že obeslán byl Paulus z Jizbice, kterého pan doktor Johannes Jessenius a Jessen chce viniti de libello famoso, a k tomu byl den i také hodina 16. v středu po novém letě jmenován, a tu aby takovou actionem notarii universitatis vel jurati spisovali, jakož se to všeckno tak stalo; ale Paulus z Jizbice se nedostavil.

i) Zápis, že Pavel Jizbický podruhé bude obeslán.

1604. 10. ledna.

V sobotu po Třech králích, 10 Januarii, (1604) pan doktor Jan Jessenius a Jessen, byv u mne, dožádal se druhé obsílky na Pavla z Jizbice; a to udělal za tou příčinou jsa k tomu pohnut některým carmen vlastní jeho rukou psaným.*)

---

*) Žádost tato dodána byla místokancléři království Českého.

**) Jaký vynešen byl soudní rozsudek, nevíme.

191. *Rektor M. Marek Bydžovský správci školy pacovské Simeonu Berounskému, aby pro ukrácení dalšího zaneprázdnění s Pavlem Fuňákem Kaceřovským, správcem školy hořepnické, přátelsky se porovnal anebo k vyslyšení žaloby a dání na ni odpovědi do kolleje Veliké se dostavil.*

1603, 25. června.

---

192. *Rektor učení pražského Janu Čazarovi z Čazarova, císařskému rychtáři ve Vodňanech, že bývalého správce školního téhož města za příčinou v lehkost a hanbu uvedení nějakého sirotka skutečně napomenec.*

1603, 26. července.

193. *Rektor učení pražského M. Marek Bydžovský purkmistru a radě města Boleslava Mladého, aby správce jich školy Kristofa Bohdaneckého s Šimonem Vencelínem přátelsky porovnali.*

1603, 2. srpna.

---

194. *M. Bydžovský z Florentina na Mělník: „Kdež oznamovati ráčíte, kterak by paní Lidmila, pana Sixta Dvorského, spoluradního, měštěnína Vašeho, manželka, potřebovala proti Jakubovi Hurtovi k vydání svědomí poctivého mládence Jana Dikasta, literního umění bakaláře, správce školy Vaši, a jakéby svědomí od něho žádala, to v ceduli řezané zapečetěné obsaženo jest, přimlouvajíce se, aby takovému svědomí dovoleno bylo. Ušetřujíce předně přímluvy Vaší, potom také i zaneprázdnění a meškání téhož správce školy Vaši práce, k níž povolán jest, k tomu dovoluji, aby na den sobě uložený a hodinu 14. na rathouze při právě Vašem, však bez pohoršení práva universitatis učení pražského, takové svědomí, čeho jest v pravdě povědom, vydal a vedle vyměření práva a zřízení zemského se v tom spravedlivě zachoval"...**)

1603, 29. srpna.

---

195. *Bydžovský z Florentina purkmistru a radě města Litoměřic, že vedle žádosti za správce kolleje jich potvrzuje Mistra Tobiáše Malkovia Horažďovského.*

1603, 15. září.

Službu svou vzkazuji. Kdež v známost uvozovati ráčíte, kterak na žádost ústní vyslaných Vašich poctivý M. Tobiaš Malkovius Horažďovský k tomu svůj oumysl naklonil a jim oznámil, že správu kolleje

*) Janu Dikastovi Lomnickému, správci školnímu, synu Jiříka D., také psaní učiněno, aby svědomí vydal a vedle práva se zachoval, ač chceli pokuty ujíti.

Vaší přijíti odporen není, kdyby v tom povolení mé jakožto vrchnosti jeho bylo; a poněvadž poctivý pan M. Jeronym Netolický, na týž čas správce též kolleje Vaší, při sv. Havle nejprv příštím z též kolleje Vaší odstoupiti toho oumyslu jest a obec Vaše, správce literního umění svobodného hodného zase potřebuje, i slyšíce o témž panu M. Tobiášovi dobrou pověst, za správce kolleje Vaší jste sobě jeho oblíbiti ráčili a on také proti tomu není, žádajíce, aby k též správě kolleje Vaší podán a stvrzen byl, tak aby při času sv. Havla nejprv příštího k V. M. se obrátiti a správu tu volně ujíti mohl, tak jakž též psaní V. M., jehož datum v outerý den památky Matky boží sněžné, to v sobě šíře obsahuje a zavírá. I uznávaje V. M. žádost takovou slušnou a náležitou, tak činím a téhož pana M. Tobiáše Malkovia Horažďovského podávám, jsa té naděje, že vedle zakázání V. M. dobrými pány a přátely i ochranci učení pražského a v něm z vůle pána Boha všemohoucího pracujících zůstávati ráčíte.

Datum v pondělí po památce povýšení sv. kříže, 15. Septembris, léta 1603.

---

196. Zápis probošta kolleje Karlovy o tom, co na žádost M. Mikuláše Albrechta, aby in classibus děti učiti mohl, za odpověď dáno bylo.

1603, 22—29. září.

V pondělí po sv. Matouši pan Adam Linhart z Najenperku a urozený pán, pan Burian Slechta, pan Simeon Podolský, měřič zemský, pan Kundrát Škreta, pan Tomáš Šlemer k nám přišli se panem M. Mikulášem Albrechtem, když jsme večeřeli a po večeři nás, pana M. Martina Bacháčka a pana M. Trojana na auditorium (ač chtěli všecky pány Mistry míti) vyvedli a přimlouvali se snažně, aby páni Mistři do společnosti své M. Mikuláše Albrechta*) přijali a nařídíce classes k učení dětí, jemu je poručili, přidadouce mu některého druhého z pánův Mistrův, že on upřímně a věrně chce v tom pracovati, a tudy tuto akademii vyzdvihnouti. Sami také ti páni přátelé se zakazovali fedruňkem a pomocí svou všelijakou. Za odpověď jim tehdáž dáno, že my přítomní nic jistého nyníčky jim na jich žádost a přímluvu oznámiti nemůžeme, než toliko aby nám přáli odkladu na větší počet, že co nejdříveji moci bude o to pospolu rozmluvíme a pánům v krátkých dnech odpověď dáme. Že na druhý den byla determinatio baccalaureorum, o tom jsme nemohli volně rozmluviti, až teprva v středu při stole. Tu ač jsou se na větším díle páni Mistři přimlouvali, aby byl přijat a classes aby mu byly poručeny, však že

*) Albrecht z Kaménka Mikuláš, Slezan. L. 1571 stal se ve Vitmberce Mistrem svobodných umění. Po r. 1575 vyučoval na bratrské škole v Evančicích (na Moravě). Jako výborný znatel hebrejštiny byl spolupřekladatelem „Bible bratrské.“ Z Evančic dodán byl na školu do Fulneka. L. 1603 přibyl do Prahy. Sotvy však se usadil, již pro nějaké nebezpečenství města Pražská opustiti musel; jakož poznáváme ze zápisu kolleje Velké 1. 1604, 27. ledna: „Oznámeno panu Mistru Mikulášovi Albrechtovi o nebezpečenství, které by se na nás (Mistry kolleje) skrze něho valilo, a aby se jinde místem opatřil, jemu výstraha dána.“

někteří se na některých nemalých příčinách (jichž tuto nepoznamenal jsem) zastavovali, nic jsem nezavřel, nýbrž pánův jsem prosil, aby zdravě ještě toho všeho, co se má státi budoucího, považili a co by tu náleželo nám učiniti s pány přátely se poradili, též že zatměle ti páni přímluvcové za pana M. Mikuláše Albrechta se přimlouvali, tak že těžce tomu kdo mohl porozuměti, co upřímně žádá: jestli by se komu událo z nich s kým mluviti, aby zvěděl, co myslí; čemuž obvykli a pan M. Martin Bacháček, že sám s přátely jeho o to promluví, připověděl. Potom na den sv. Michala archanjela, 29. Septembris, když bylo po stole, žádal jsem pánův Mistrův, aby poněvadž v těch dnech zdravě se poradili i pomyslili, co se má dáti pánům přátelům pana M. Mikuláše Albrechta za odpověď, již na něčem jistém se snesli, máli býti přijat či nic. Tu jednomyslně všickni se přimlouvali, aby byl ad docendum in classibus přijat a nejprvé aby rationem instituendi juventutem nebo ordinem classium sepsaného podal; tu páni Mistři spolu s ním že toho váží a s ním se o všecko, co by povolání jeho nebo mzdy mělo býti, dobře umluví. To snešení pánův Mistrův zavřel jsem a pan M. Martin Bacháček, že v tom jak pány přátely pana M. Mikuláše spraví, tak jemu samému, aby, jak chce učiti, ordinem sepsal, navrhne, připověděl.

---

197. M. Marek Bydžovský do Kouřima: „Kdež oznamovati ráčíte, kterak by dnův pominulých Adamus Tessacius, na ten čas správce školy Vaší, v známost Vám uvedl, že od času sv. Havla déleji při též správě školní zůstávati nemíní, a majíce sobě v pobožnosti, pilnosti i jiných ctnostech schváleného mládence Wolfgangum Schopperum, správce školy Kostelecké nad Labem, žádati ráčíte, aby na místo jeho k též správě školy Vaší podán a z ouřadu mého potvrzen byl: i k takové žádosti Vaší slušné a náležité tak činím a jeho Wolfganga Schoppera za správce školy Vaší podávám . . .“

1603, 26. září.

---

198. Zápis o spořádání staré bibliotéky kolleje Všech svatých a o vnešení do ní kněh, které Jan Adam Bystřický z Bochova kolleji byl odkázal.

1603, 29. září — 6. října.

Proponoval jsem, máli se zase bibliotéka stará kolleje Všech svatých do sklepu, kde prvé byla, vnésti a sordinovati k ní zůstavená po dobré paměti panu M. Janovi Bystřickém z Bochova, proboštu též kolleje, přiložiti, čili z této poslední některé knihy, které by sobě kdo z pánův Mistrův oblíbil, za mírné peníze uprodati pro správu té kolleje, poněvadž velice spuštěna jest. Páni Mistři se snesli na tom, aby co nejdříve takové knihy spořádány byly a netoliko z kněh ne-

božtíka některé prodaly se, ale i z těch nečitedlných starých pergamenových, co se nehodí a za ně buď nové užitečné se koupily neb kollej se opravila.

Dne 6. října hned po obědě všickni páni Mistři šli do kolleje Všech svatých a tam v přítomnosti pana M. Trojana Nigella Heřmanoměsteckého z Oskořína, probošta též kolleje, knihy jak staré bibliotéky vyčištěné a vyprášené tak i nové po dobré paměti M. Janovi Bystřickém z Bochova, proboštu té kolleje, pozůstalé do sklepu pod oratorium vnesli a složili. Kterýchžto kněh catalogus neb rejstřík tuto jest sepsán, jehožto jeden exemplář v bibliotéce té složený při knihách zůstává a druhý panu M. Trojanovi, na ten čas té kolleje proboštovi, odveden jest.

Staré bibliotéky pergaménové knihy in folio (sečteno jich 36).

Libri in quarto, též pergaménové (13).

Libri in octavo (2).

Staré bibliotéky papírové knihy in folio (sečteno jich 90).

Libri in quarto papírové (75). Mezi nimi: Hussii de ecclesia: item, super quatuor snář ejusdem autoris.

Tractatus theologici — také český.

Libri in octavo papírové (9).

Nové bibliotéky po smrti dobré paměti pana M. Jana Adama Bystřického z Bochova, probošta též kolleje Všech svatých, jinak Anjelské, knihy složené in folio (25).

In quarto počet (64). Mezi nimi: Cantiones Valentini Poloni bohemicae. Versio boh: epistolarum Cic: m. Carminum boh: volumina octo. Cancionale boh: Valdensium. Opera Hasisteinii. Grammatica Collini. Catechesis Thomae Mitis. Pasquillorum tomi duo. Arithmetica boh: Norimber: edita. Carminum ad Hodjejovinum farrago 1. 3. 4. Proroctví Sybillinovo. Zahrádka duše.

---

199. Hofrychtýř království Českého Martin Breckel z Proksdorfu purkmistru a radě města Kadaně, aby škola pokoutní vyzdvižena a mládež z ní do školy obecní uvedena byla.

1603, 30. září.

Slovutní a opatrní páni, přátelé moji milí! oc. Nemám žádné pochybnosti, než že posavád v pamětích snášíte jisté nařízení a poručení JM. pana podkomořího království Českého, které jest Vám z jistého poručení J. M. C. při nyní minulém obnovení ouřadu konšelského v městě Kadani strany vyzdvihování těch pokoutních a postranních školních cvičení učinil, aby toho více u Vás nebývalo, to abyste na konci zamezili a zastavili, a jeden každý jak z osob ouřadních, tak i z obce, aby dítky své do školy obecní k liternímu vyučování posílali: což naproti tomu zpráva hodnověrná mne dochází, že na velikou ujmu, škodu a ztenčení školy obecní nějakého postranního

pedagoga*) a bludaře chováte a mládežku svou milou jemu kaziti dopouštíte, tak sami jim k větší překážce, nežli k nabytí budoucích

*) Jako za našich tak i za starých časů bylo v Čechách vedle veřejných škol dosti domácích vychovatelů, učitelů (pedagogů). S nádherou, rozmařilostí stavův a i bohatších měšťanů množili se pedagogové zvláště v 16. století. Nejen pro pohodlí dětí, ale i pro jakousi schloubu najímali mnozí ze šlechty i měšťanův pedagogy k vyučování dětí svých. Zvláště v Praze bylo takové soukromé vyučování obyčejem. L. 1533 bylo prý v městech Pražských tolik domácích učitelů, kolik domů. Že při takovém množství trpěli mnozí nejen nedostatkem umění, vědění, ale i nedostatkem chleba, kdož se bude diviti? Kdo k čemu byl, zjednal si pro lepší „fedruňk" vysvědčení svého dobrého chování i vědění, jakož jsme již na jiném místě (při č. 142) ukázali. Jan Netorýn vyprosil si dokonce mocný list královský, aby mohl v královských městech v Čechách, kdež by se jemu líbilo, pacholata učiti. Jako vzácnou zvláštnost klademe sem povolení královské slovo za slovem: „My Ferdinand oc. Oznamujem tímto listem, že jsme jménem Jana Netorýna poníženě prošení, abychom jemu toho milostivě dopustiti ráčili, aby v městech našich královských v království našem Českém, kdež by se jemu zdálo a příležité bylo, pacholata a mládence učiti mohl: k jehožto prosbě pokorné nakloněni jsouce a majíce zprávu o umění téhož Jana Netorýna, témuž Janovi Netorýnovi toho dopouštěti a milostivě až do vuole naší k tomu povolovati ráčíme, v kterémž by se jemu městě našem královském zdálo a kterého času příležité bylo, aby v tom městě bydleti, pacholata a mládence učiti mohl, je k dobrým mravuom a ke cti a chvále pánu Bohu všemohúcímu vedl. Protož přikazujeme všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavuov a zvláště městóm našim královským v království Českém, věrným milým, abyste témuž Janovi Netorýnovi strany této milosti a povolení našeho žádných překážek nečinili ani komu jinému činiti dopouštěli, nébrž se k němu přívětivě chovali, jináče nečiníce. Tomu na svědomí oc. Dán na hradě našem Pražském v středu po sv. Františku léta 1547.

Však málokterý vyvolenec z pedagogů mohl procházeti si města královská s mocným listem královským, nemnozí byli u bohaté šlechty domácí i cizí zaměstknání (Mistr Kašpar Ambrosii z Hoštce byl povolán l. 1608 do Polska k vyučování syna Stanislava vévody z Migrodu a na Laňcuchu), někteří neměli ani místečka v městečkách a v některé vsi, aby hladu se ubránili. Takž Pavel Hodoušek, preceptor a chudý měštěnín Nového města Pražského, žádal (l. 1614) Mistry učení pražského za almužnu anebo za dovolení, aby mu při kapli Betlemské „petiční" (žebrota) dopřána byla. Profesoři obdarovali ho a slíbili, jestliby kde na gruntech jich ve vsi místo preceptora bylo, že by nebyli proti tomu. Ale místa nebylo, neboť již r. 1615 suplikoval k arcibiskupu pražskému Janu Loheliovi za žebrotu. — Však mnohem horší časové nastali ubohým domácím učitelům po bitvě Bělohorské, kdy veškeré školství české se vším, co někdy v království svobodným slulo, bylo upadlo. L. 1636 7. května oznamuje Jakub Ulerych a prosí arcibiskupa pražského, že pan páter Měsíček u sv. Jindřicha v Novém městě Pražském dne minulého nedělního po kázání v chrámu Páně sv. Jindřicha, kteří tak dítky učíme, zapověděl učiti, a jestli že toho nepřestaneme, nás do vězení poručí brátí. I nejmilostivější kníže! Jsouce člověk a mládenec samotný, toliko tatíka svého a matku maje, oba věkem sešlé, při kterých pro opatření jich jakožto rodičích zůstávám, a témuž liternímu umění vyučen jsouce i nevěda jiné žádné živnosti kromě to samé dítek učení, odkud bych rodiče mé vychovávati, jakožto syn jsouce tím povinnen, za to pro Boha prosím, abych svobodně dítky učiti mohl a mně v tom zbraňováno nebylo."

S úpadkem národa kleslo i svobodné umění preceptorů, pedagogů na řemeslo. Nebyli to již ani vyběhlí bakaláři, nedoučení studenti, kterýmž nedostávalo se pilnosti a svědomitosti při domácím vyučování, na kteréž universi pražská za času rozkvětu školství častokráte si naříkala: mnozí, jimž řemeslo buď nevonělo nebo stali se mrzáky, prosili arcibiskupa, jako na příklad Matěj Holeček l. 1641, aby, poněvadž řemeslo perleťářské pro chorobu a zmrzačelost těla provozovati nemůže, jemu dovoleno bylo dítky v městech Pražských vyučovati a tudy ten kus chleba si vydobýti!

chvalitebných, dobrých ctností sloužíte. Protož Vám jménem J. M. C. i na místě J. M. pana podkomorního království Českého o tom poroučím, abyste ihned, jak Vás toto psaní mé dojde, tu školu postranní přetrhli a to skutečně nařídili, aby ta všecka mládežka, která jest až posavád k tomu postrannímu Mistru chodila, do školy obecní uvedena byla, a při Mistru obecním že to tak nařídíte, aby při vycvičování dobrých a chvalitebných ctností mládežky takové a dítek lidských pilen byl; jest bohdá naděje, že Vám tak zvedeni budou, že nad tím sami obzvláštní zalíbení míti budete. S tím oc. Datum na Hradčanech v outerý po sv. Václavu léta 1603.

J. M. C. rada nad počty a hofrychtýř království Českého
Martin Breckel z Proksdorfu.

---

200. Rektor a senát university pražské Kadaňským: aby na Daniela Sandera, ouda učení pražského, (jemuž poručení učinili, aby jako pokoutní učitel dítek a bludař od povolání svého ustoupil), tak kvapně nenastupovali a učení pražskému v známost uvedli, kdo jej za bludaře vyhlásil, poněvadž akademie žádných bludařů nefedruje.

1603, po 18. říjnu.

Službu oc. Daniel Sanderus, ukazatel listu tohoto a oud učení pražského, nám toho zprávu učinil, kterak by se jemu poručení stalo, aby ihned jakožto pokoutní učitel dítek Vašich a bludař od povolání svého ustoupil, žádaje nás v té věci, jakožto oud akademie pražské, za opatření. Kdež my nemohouce jeho slušné žádosti oslyšeti a porozumívajíce, že by takový rozkaz jemu na budoucí časy k některé ujmě jeho poctivosti sloužiti mohl: Vás za to žádáme, že tak kvapně na něho nastupovati nebudete, nýbrž nám v známost psaním Vašim uvedete, kdo by jeho za bludaře vyhlásil, poněvadž akademie naše žádných bludařův a u víře spletencův netrpí, mnohem míněji je fedruje. Pakli by co jiného v tom bylo, o čemž my vědomosti nemáme, přátelsky žádáme, že nás spraviti ráčíte. Jiným dobrým přátelstvím Vám se toho odměniti nepomineme. S tím oc.*)

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském po sv. Lukáši, evangelistu Páně, léta 1603.**)

---

*) Danielovi Sanderovi v známost uvésti, jak na tom chce mnoho záležeti dobrým řádem do některé obce podánu býti, tak aby se mohlo o něm vysvědčiti, že se tam nevetřel.

**) Od r. 1523 snášeli Kadaňští, kteříž k straně pod obojí přistoupili, všelijaké útisky od katolických svých spoluobyvatelův. L. 1529 psali všichni tři stavové pod obojí na sjezdu shromáždění o Kadaňské králi potřebně a dostatečně, aby utiskání nebyli. Obšírněji uvažována ztížnost jmenovaného města na sjezdu stavův českých a moravských pod obojích l. 1537, i přednesena prosba ku králi, aby purkmistru, konšelům i vší obci města Kadaně psaní královské učiněno bylo, aby všickni k sobě lásku a svornost sousedskou zachovávali, jedni druhým příčin bezpotřebných k roztržitosti nedávali a konšelé aby straně pod obojí školu zase navrátili, poněvadž dítky jich zahálejí a nemají se kde svému

201. Kněz Adam Chytropaeus Klatovský, farář v Brandýse n. L., stěžuje si Pavlu inspektoru do správce školního, že nazval requiem bezbožností a v kostele řádně nezpívá.

1603, asi 12. listopadu.

Slovutný pane Pavle. Od pána Boha všemohoucího vinšuji a žádám Vám dobrého zdraví a s tím jiné všecko dobré. Pravdivé jest dobře

---

dobrému učiti, a to také stavení, když se neopravuje, mohlo by škodu nésti a spuštěno býti. Na jaký konec prosebná tato žádost vyřízena byla, nevíme; léta 1543 dal král Ferdinand stavům pod obojím, na sjezdu shromážděným, mezi jiným také odpověď, že suplikaci Kadaňských s radami svými rozváží. A tak se to nějak dlouho rozvažovalo. Arcibiskup pražský odvolával se v příčině té na právo podací, kteréž jemu na všech panstvích královských náleželo, a Kadaňští obyvatelé pod obojí dostavše správu města (1564) do svých rukou (byloť tam usedlých r. 1539 na 400 pod obojích a 50 katolických, nevíme jakým právem, však nejspíše právo jich záleželo v tom, že s vědomím a schválením vrchnosti směli učitele dosazovati) dosazování učitelů na školu sobě za svou moc pokládali. A poněvadž záležitost taková nikdy platně a konečně vyřízena nebyla, trvaly spory arcibiskupa pražského s obcí Kadaňskou až do bitvy bělohorské. Některé jen podáme doklady. L. 1572, 19. listopadu píše arcibiskup císařskému rychtáři Konstantinu Zelendarovi, aby při městské radě, kteráž nedávno kalvínského učitele do školy dosadila, vyjednal jeho odstranění, poněvadž škola od starodávna k faře náleží a tudíž arcibiskupu, jakožto „loci ordinario" právo ustanovení správce školního náleží; a kdyby Kadaňští na tom přestati nechtěli, že vyšší mocí k tomu dodržáni budou, aby katolická víra u nich i na dále zachována byla." Správce arcibiskupem ustanovený byl dosazen a po některém čase opět jiný, kteryž, když se oženil a učitelství se vzdal, oznámil radě městské přípisem, že bakalář, jeho mládenec, školu spravovati bude. Kadaňští proti tomu se opřeli, pravíce, že kolátorství k faře i škole jim náleží. Avšak farář Ambrož Böhm nechtě s nimi bez vědomí arcibiskupa se srovnati, zavřel školu a klíče u sebe uschoval. Arcibiskup Kryštofa Alberta za správce školního dosadil, jejž Kadaňští po dvou letech (1586) pro nedbalost a neslušné chování propustili. Po něm (opět arcibiskupem) dosazený Pavel Kostinář z Plzně krátký čas učiteloval; na jehož místo kancelář arcibiskupská Martina Hilnera (rodiče ze Slezska) ustanovila. Na důtklivé prosebné připomenutí, aby v právu kolátorském obmezování a skracování nebyli, dostalo se Kadaňským ještě důtklivější výtky, že takového zbytečného starání a zaneprázdňování si mohli přispořiti. Na „takového" učitele, jenž proti jich vůli byl dosazen, nebyli arcif příliš laskavi. Když farář A. Böhm za příčinou neduživosti do Teplice na lékařství se odebral, propustili purkmistr a rada městská jmenovaného učitele, dokazujíce, že jim náleží právo podací. Však Šebest: Kolener a V. Klener, členové bratrstva „Mariánského", žalovali ihned arcibiskupu na takové násilí. Na dotaz arcibiskupův v příčině té podali zástupcové města arcibiskupu zprávu (l. 1587, 28. srpna), že M. Hilner povinnost svou ve škole náležitě nevykonával, někdy až 8 až 14 dní do školy nepřišel, jen čtyry žáky katolického náboženství ve škole své měl, mládež víry pod obojí na víru katolickou převraceti se opovažoval, kollegy své, bakaláře ze služby samovolně propouštěl a ve všem sobě počínal, jako by on jedině pánem školy byl. K žádosti arcibiskupově nařídil však císař Kadaňským, aby Hilnera opět do školy přijali. Což učiniti musili. Byl-li jmenovaný správce školní prvé svévolný, nepilný a pyšný, po opětném dosazení neváží si pranic starších obecních, kollegy do školy dosazoval a sesazoval dle libosti, z města odešel kdy se mu zachtělo, školu zanedbával a stranu pod obojí tupil. Za těmi příčinami rada městská žádala arcibiskupa (1588) aby byl sesazen. Žádosti jich arcibiskup nevyhověl, ale důtku jim udělil s podotknutím: „že pokud jest arcibiskupem, s žádným jiným městem v slavném království Českém neměl tolik činiti jako s Kadaní." Strana pod obojí, vlastně luteránská, však přes všechno to vždy více se zmáhala i kněze (predikanta) do města si přivedla a jako 1584 svou školu si zřídili, takž později 1595 již tři školy postranní pro mládež pod obojí založili.

propovědění, kteréž takto zní: „Unusquisque suam, quam nactus est, Spartam ornet et custodiat.“ [1]) Jakož pak nesmyslné jest v té věci lidské pokolení, kteréž nešetří svého povolání a lépe se jemu mudrovati zdá a což nenáleží, toho častokrát, mimo svou povinnost, před se béře. Jakož pak netoliko mezi lidem obecným že to se mnohokrát stává, není div, ano někdy i ten, kterýž se sobě zdá mocen býti, takových excessus se dopouští, že se potom sám i se škodou svého nerozumu potkává. Že pak se to na mnohých spatřuje, jest jistá věc. Z kterýchžto mnohých našel se jest jeden z toho korábu zjevný, jménem Orcinus Venceslaus K. Hradecenus, rektor školy Vaší. Ten maje sobě puštěný folk a laxato freno indomiti [2]), ve škole málo aneb zhola nic neprospívá, na jiné pole svým smolným srpem se tře a vyskakuje. Jakož pak, ať to vyjádřím, není nevědomá věc, kolikrát takovou příčinu mně podal, že netoliko mou osobu sturboval, ale i také mnohých pánův zaneprázdnil, nejsa toho vděčen, že zas v pokoj uveden, loquitur quidem pacem mecum, sed mala in corde ejus sunt. [3]) Ten jistý, pravím, napřed řečený Venceslaus, maje býti pravý a věrný pomocník svému kollegovi v kostele a vyhledávati toho, coby se podle starodávných časů zachovávalo, tak jakž to někdy slavné kollegium pražské ještě podnes zpívá a zachovává: on netoliko že pomocník jest fraudulentus [4]) sám, a když nechtěl dobře činiti, moha, jiným zbraňoval, jakož pak to jest, že jest kantorovi svému přikazoval, aby in die animarum [5]) requiem a co tomu náleží, toho nezpíval, a pakli zpívati bude, že mu to s pulpitu shází; kde jest tu moc vzal? jaké pak zpívání bylo, jakožto jste sami slyšeli, jak jest to vrzalo a skřípalo, nebylo tu žádné vážnosti ani k poctě boží, ani k lidem, ani k ničemu dobrému budoucímu. Nejednou mi, ale již několikrát, takové jeho předsevzetí a jako kostela zmocnění v známost uvedeno: pro ušetření pokoje vždy jsem jemu vznášel, nýbrž všelijak hoc pessimum malum [6]) vším dobrým přemáhal. I poněvadž na tento čas podle vůle Boha všemohoucího jest mně správa kostelní poručena, ušetřujíc, abych předčil to umenšení cti a chvály jména božího, kterak se mají takové factiones [7]) snášeti? totižto umění zpěvu svévolné provozování, ohavné, mrzuté, nenáležité, jakž vědomá věc jest. Jestliže pak neví, proč se requiem zpívá? nechť se nedouk ptá: že proto, neb to, což se jí a pije, jest zádušní, a věrní křesťané to jsou nadali, aby se zde čestná památka dála, jináč, kdyby toho nebylo, pro nynější dobrodince dávno by Bůh v zapomenutí přišel. Takové zpěvy při takových památkách jsou se dály odkazy těch, kterýchžto jest jeden byl podstatnější nežli takových 30 jako jest on. Jsem pak nad tím velice těžek, ano i při službě boží mé svědomí velmi pro taková jeho ublížení víře a bez-

[1]) Každý vlast svou, v níž zrozen jsi, braň a oslavuj.
[2]) pušténou uzdu neskroceného.
[3]) mluví se mnou, mír na jazyku, zlost v srdci.
[4]) podvodný.
[5]) o Dušičkách.
[6]) nejhorší to zlé.
[7]) zpoury.

božnost těžké bylo; toho a tak častých nějakých jeho výstupkův již déle snášeti nemíním a Vám, jakožto inspektorovi jeho, toto psaní přednáším. Naději se, že mu je beze vší těžkosti oznámíte tak, ať sobě z nějakého jiného nadání živnost hledá, poněvadž requiem bezbožností nazývá; v takové bezbožnosti jemu požívení bych nepřál, aby se z takové bezbožnosti nenakazil. Dost prvé mám těžkosti a práce, abych na svého protivníka se měl stavěti, jemu sloužiti, s ním stoliti; nezdá mi se, na času by bylo, ut cessaret.[1]) Více s Vámi oustně, když čas se k tomu dá, rozmluvím; v tomto daremném a za příčinou sobě danou zaneprázdnění jsem strávil hodinu. S tím oc. Datum dnes na pospěch v domě farním léta 1603.

Post scripta: Toto psaní Vám, pane Pavle, odesýlám, aby jste jemu oznámili, žádám, poněvadž jeho jste inspektor. Já sám nechci s ním žádné logomachie míti. B. V.

Kněz Adam Chytropaeus Klatovský,
farář v městě Brandýse nad Labem.

---

202. M. Bacháček[3]) *Mikuláši Maleciovi, správci školy města Louna: svoluje, aby „mládenec" školní pomocníkem jeho byl, dává mu naučení, jak mají sobě při vyučování pomáhati.*

1603, 14. listopadu.

Včerejšího dne téměř u večer Vaše psaní a pana purkmistra a pánův jest mi dodáno, na kteréž pro některá pilná zaneprázdnění sotva budu moci odpověď dáti a Vašeho vyslaného také bych nerad zdržoval. Předně pokud nebudu moci bezelstně postačiti a pánům na tento čas odpovědi dáti: J. M. C. panu rychtáři, panu purkmistru a pánům mé mdlé služby s vinšováním všeho dobrého vzkážete s tím dáleji doložením, že škole J. M. všeho dobrého přeji a jí nechci v ničemž překážky činiti, nýbrž raději, kdybych mohl, k většímu vzrostu fedruňk učiniti, udělal bych to vděčně rád. Ač pak ten mládenec ničehožkoli při mně nevyhledává, aniž věděti mohu, jak jeden i také druhý k předku mému se zachoval, že při tom čase, jakž páni jmenovati ráčí, jeden ani druhý konfirmován nebyl, však aby vždy škola Vaše v tom některého nedostatku neměla, jemu toho přeji, aby zatím Vaším jedním pomocníkem zůstával a in classibus tak té mládeže vyučovati nápomocen byl, aby pan purkmistr a páni, tolikéž i my s tím dobře spokojeni býti mohli. A pokudž s to býti může, chtěl bych tomu, aby také buďto on, neb některý jiný kollega k tomu způsobný, měl za den neb ob den jednu hodinu in suprema classe a než zatím [.....] inferiora studia [.....][2]) a spatřili, zdali se všem classem tak všecko děje, jak jste Vy způsobili a nařídili. Na druhý den, kdyby opět

---

[1]) Aby ustoupil.
[2]) Mezery v originále.
[3]) L. 1603, 17. října zvolen byl Bacháček opět rektorem universi pražské.

v touž hodinu v též vyšší classem četl anebo předešlou lekci opakoval, abyste Vy dohlédli a vyslýchali classem předního sukcentora, a přední sukcentor aby do kantorovy anebo collegae classem šel a jim lekci pro ipsorum captu četl anebo jináčeji s nimi repetoval. A čtvrtý den nebo pátý tolikéž aby udělal, tak abyste per vices [1]) pracovali a těch prací sobě ulehčovali, což by mohlo býti jak s lepším Vaším zdravím tak také discentův Vašich s prospěchem. Při discipulích [2]) Vašich to způsobíte a zvlaště in prima et secunda classe [3]), pokudž by však prvé toho nebylo, ač bych raději, aby bylo, jeden každý v těch classibus ať má peculiarem librum [4]), které Dr. Sturmius in suis epistolis classicis [5]) jmenuje libros ephemeridem vel diaria [6]), do těch ať poznamenávají opera non tantum singulorum dierum, verum etiam singularum horarum, privatim quoque quae observaverint et didicerint, secundum illa reddant pensum et in illis asservandis omnino sint diligentes. Dr. Sturmius vult, ut praeceptor in illum severe animadvertat, qui in illis asservandis sit negligens [7]). Jak praeceptor tak discipulus bude věděti, co jest se naučil a co se dále má učiti; a po letech bude i jemu milo, když na tu svou v mladých letech práci popatří a jiným svým již snad tehdáž discipulům ji ukazovati bude a k též bedlivosti nabízeti. Futura enim recordatio etiam malorum adfert delectationem [8]). A nad to, když řekne, že tento anebo jiný zejmena preceptor mne k tomu měl, abych se takovým způsobem cvičil. Obšírněji psáti nemohu, aniž jsem myslil tak mnoho psáti. Ctihodného pana děkana Vašeho ode mne velice pozdravte.

Pragae raptim e collegio Carolino 14. Novembris léta 1603.

---

203. M. Bacháček Matouši Šiblovi, měštěnínu a primasovi města Brandýsa nad Labem, aby přičinil se o usmíření mezi správcem jich školy a farářem.

1603, 14. listopadu.

Službu oc. Václav Orcinus, správce školy Vaší brandýské, mně některého psaní podal, kteréž ctihodný kněz Adam Chytropaeus panu Pavlovi, spoluradnímu Vašemu, učinil, kteréž pan Pavel jemu odevzdal, aby na ně svou odpověď dal; jakož se se mnou přišed do měst Praž-

---

[1]) Střídavě.
[2]) při žácích.
[3]) v první a druhé třídě.
[4]) zvláštní knihu.
[5]) ve svých třídních listech. (Sturm zavedl třídní knihy.)
[6]) denníkem.
[7]) práce netoliko jednotlivých dnů než i jednotlivých hodin, také soukromě v čem se cvičili a čemu se učili, aby dle toho dávali úkol a v zachovávání tohō aby ovšem pilni byli. Dr. Sturm chce, aby učitel přísně na to pozor měl, kdo by v zachovávání toho byl nedbalý.
[8]) budoucí vzpomínání i na zlé věci přináší potěšení.

ských o tu věc radil, zdali by měl tak či jináč učiniti. Já pak porozuměv, že by takové replikování k některým dalším nevolem se vztahovalo, nežli k ňákému přátelství: jemu jsem k tomu neradil, než aby se raději k svému povolání navrátil a svou uctivostí pana faráře Vašeho sobě zejskal. Jakož porozumívám z toho psaní, že pan farář člověk mírný jest, jakož jsem i předešle od pana Mistra Václava Vlaverina slýchal a není pochybné, než že jeho znám, než na tento čas nemohu se upamatovati; Vás, jakožto svého starobylého pána a přítele žádám, že ctihodného pana faráře Vašeho ode mne velice a šetrně pozdravíte s tím dáleji doložením, aby jak člověk mírný jest, tak také v této příčině nehleděl tohoto mládence zkaziti, ale raději pokudž možné vzdělati, aby někdy potom na to vzpomenul a řekl, že pan farář dum potuit nocere, noluit, quae est perpetua bonorum virorum consuetudo, malorum vero, ut nocere velint, sed non possint*). Naději se, že se v brzce Váš pan farář do měst Pražských zahodí, jeho přátelsky žádám, aby se ke mně uchýlil, rád s ním strany té věci i také jiných chci rozmluviti. Pokudž byste pak Vy prvé do měst Pražských se vypravili, tolikéž žádám, že se u mne zastavíte, tak abychme mohli o té věci rozmluviti a v dobrý mír uvésti. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po sv. Martinu léta 1603**).

---

204. M. Bacháček Příbramským: že chce těch cest vyhledávati, aby se správci jich školy Fabricio Myškovino od pana Vratislava z Mitrovic překážka nedála.

1603, 15. listopadu.

---

*) Když mohl škoditi, nechtěl; což jest ustavičná dobrých lidí zvyklost; zlých ale, aby škoditi chtěli, avšak nemohli.

**) T. r. 15. listopadu psal opět: *M. Bacháček panu Pavlovi radnímu města Brandýsa na Labi v příčině uspokojení sporu mezi správcem školním a farářem.*

Službu oc. Psaní, které Vám učinil ctihodný kněz Adam Chytropaeus Klatovský, pan farář města Brandejsa, v příčině Vencesilai Orcini, to jsem četl a k čemu by se schylovalo, poněkud porozuměl; v pravdě nepřál bych obci Vaši, aby z některých malých počátků a téměř z jiskřičky měl veliký oheň povstati. Píši o té věci panu primasovi Vašemu a k tomu vedu, aby věc bez těch spisuov, kteří, nevím, kde by se dostali, mohla spokojena býti. Žádám, že o tom dáleji s panem primasem rozmluvíte, tak aby ta věc v ouzké radě bez velikého hluku mohla k místnému skončení přijíti a nezpřáhni koňové z jednoho stání aby raději rozvedeni byli, toliko aby se to časy určitými dálo a někomu se k vyprázdnění jeho dobré poctivosti nevztahovalo. Vždy musíme se také na zadní kola ohlídati, nebo sami nevíme, kdy toho potřebovati budeme, pán Bůh jest předivný v skutcích svých, že i toho, koho my sobě nevšímáme, může člověkem udělati; a poněvadž kněz Adam, jak zprávu mám, jest člověk mírný a k Vám se v té příčině utíká, jemu navrzte, aby sobě tolikéž i Vám a někomu jinému zaneprázdnění nečinil. Co na Vás jest, se všemi pokoj mějte. Když ctihodný kněz Adam do měst Pražských se vypraví a ke mně uchýlí, rád s ním obšírněji, dáli pán Bůh, promluvím. S tím oc.

Actum v Praze v sobotu po sv. Martině léta 1603.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě horním v Příbrami v outerý den památky jména mého léta přítomného 1603., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a ne mnoho o tom mluvě rád tak učiniti chci a těch cest vyhledávati, aby se Tobiášovi Fabricio Myškovino v povolání jeho překážka nedála, a tou příčinou škola Vaše některého skrácení trpěti nemusela. Naději se, že při pánu z Mitrovic to obdržím, že pro pány otce své, dobré paměti, pana Jana staršího na Křipli a pana Jana mladšího na Míšku, u kterých jsem já s panem Jiřím Zejdlicem před léty čtyřidceti býval, to učiniti ráčí a Tobiášovi Fabricio na tento čas překážky činiti neráčí. Toho jsem V. M. tak na pospěch, nechtěje posla zdržovati, tejna učiniti nechtěl a též po mém poslu urozenému a statečnému rytíři, panu Vratislavovi z Mitrovic a na Mníšku psaní vypravím; co tu objednáno bude, V. M. v známost uvedu. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Martině léta 1603*).

---

205. M. Bacháček Chrudimským: slibuje je správcem školním fedrovati, napomíná, aby inspektoři do škol pilně dohlíželi.

1603, před 30. listopadem.

Službu svou oc. Psaní V. M., které jste mně učiniti ráčili, jehož datum v městě Chrudimi v pátek po sv. panně Kateřině léta 1603., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a na tento čas tak pospěšně toto za odpověď dávám. Na jiném nejsem a, dáli pán Bůh, nebudu, než kde bych mohl školám v království Českém a zvláště při městech něco toho učiniti a těmi správci školními fedrovati, s kterými by pan purkmistr a páni dobře spokojeni býti ráčili, rád tak učiniti chci a žádost V. M. v psaní pronešenou chci míti v paměti,

---

*) T. r. dne 22. listopadu psal:
M. Bacháček Příbramským: že při pánu z Mitrovic to vyjednal, aby Tobiáš Fabricius v povolání školním do sv. Jiří žádné překážky se neobával.
Službu oc. Psaní Vaše, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a nadál jsem se, že jest již Vám v známost uvedeno od otce Tobiášového ze Mníšku, že ta věc na ten čas na dobré míře jest postavena, o čem jsem já předešlých dnův panu Vratislavovi z Mitrovic a na Mníšku, anebo raději jeho čeládce, knězi Janovi na Mníšek, psaní učinil, kteréž měl v známost uvésti otci Tobiášovému a otec Vám. Ale že se toho nestalo, krátce o tom napíši. Předešlých dnův, nechtěje tím meškati, na jiném jsem nebyl, než abych byl psaní pánu na Mníšek učinil, ale že na to štěstí pán ráčil i s paní v městech Pražských býti, ku pánu jsem sešel, o tu věc strany Dobiáše oustně obšírněji promlouval a porozuměl jsem, že byl bych skrze psaní sotva co obdržel, než oustně mohla se in continenti na jedno i druhé odpověď dáti, a tak pán přívětivě ráčil k tomu přistoupiti, aby Dobiáš do času sv. Jiří žádné překážky od pana Vratislava se neobával, než povinnost povolání svého bedlivě vykonával i také, což pán jednou i druhé opakovati ráčil, aby se jináčeji tím nehonosil, než že to jemu skrze osobu mou zjednáno jest. A co jsem tak koliv na žádost pánův učinil, s některou jsem to vděčností udělal, a kde bych se mohl jináčeji pánům hoditi, ráčíte mne volného jmíti. S tím oc. Dán v sobotu po památce obětování panny Marie léta 1603.

a pokudž by se osoba jmenovaná k témuž povolání anebo jiná dobře trefiti mohla, tak učiním a časně V. M. v známost uvedu. Při tom žádám, že pány inspektory školy a zvláště mladší k tomu míti ráčíte, aby začasté do školy vkračovali a na to pozor měli, aby v škole všecko dobrým řádem a právem šlo, i také examina v určitý čas vykonávána byla, aby tak správce školní lepší pozor na sebe měl. Na tento čas k němu nic toho nepíši, než po mém poslu jemu tak navrhnu, že snad tomu porozumí.

---

206. M. Bacháček purkmistru a radě města Písku, aby mu zprávu podali, zdali jich správce školní mládež učením obmeškává.

1603. 5. prosince.

Službu svou oc. Nerád bych správci Vašemu školnímu křiv byl, přikráčeje k němu s některým přísnějším psaním, a na druhou stranu obci města V. M. žádným způsobem také bych příti nechtěl, aby skrze jeho nepilnost škola V. M. měla k některému zmenšení přicházeti: protož V. M. za to žádám, že z pánův inspektorův ráčíte vyrozuměti, zdali by to tak bylo, jak o tom zprávu mám, že by někde jinde víceji nežli v škole býval, mládež obmeškával i také nedobrý příklad na sobě dával. Na tento čas nic takového k němu nepíši; toliko toho žádám věděti, abych mohl jeho pilnost spatřiti, aby mi v spisu oznámil, jak mnoho předešlého půl léta v těch lekcích, které proponuji, odbyl. Když tomu porozumím, s radou mou v té věci spravedlivě se zachovám oc. Dán v pátek po sv. Ondřeji léta 1603.

---

207. M. Bacháček purkmistru a radě města Králové Dvora, aby správce školní pro šarvátku s děkanem bez vyslyšení ze školy jich vypovídán nebyl.

1604, 3. ledna.

Službu oc. Psaní Vaše, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a v pravdě nic z toho vděčen nejsem, že před slavnými hody od těch osob, které mají jiným ku příkladu býti, kromě školy a fary taková šarvátka se sběhla. A poněvadž nemohla od V. M. k místnému porovnání přijíti, musí strany in foro competenti vyslyšány býti; nebo aby měl někdo bez pořádného vyslyšení křiv býti, rozuměti tomu ráčíte, že se to nechce trefovati. Dal jsem jednati s panem administrátorem a na tom jest zůstáno, že některý příhodnější čas se oběře a stranám k pořádnému vyslyšení jmenován bude. Zatím přátelsky žádám, že téhož správce školního, s kterýmž dobře spokojeni býti ráčíte, krom času, an ještě není žádného vyslyšení a rozsudku, ze školy vypovídati s jeho hanbou neráčíte; než když ta věc pořádně vyslyšána bude a tomu všemu se porozumí, budu se vě-

děti v té věci jak spravedlivě zachovati. A pokudž bych nemohl dostačiti a panu děkanovi Vašemu na jeho psaní odpovědi dáti, žádám, že jemu toto mé psaní v známost uvésti ráčíte. A naději se, že z psaní pana administrátora lépeji tomu porozumí. S tím oc. Dán v sobotu po novém létě šestnáctistém čtvrtém.

---

208. Zápis rektora učení pražského o zvolení M. Šimona Skály z Kolínce za písaře university a přísaha jeho.

1604, 5. ledna.

In vigilia Trium regum svoláni jsou páni Mistři a někteří páni přátelé a zvláště písařové Starého města Pražského, a na mé předložení jednomyslně notarium universitatis volili M. Simeonem Skalam a Kolínec*).

Forma juramenti notarii universitatis est talis:

Já N. přísahám pánu Bohu všemohoucímu, panu rektorovi, děkanovi, proboštu a vší universitati učení pražského, že tento úřad písařství universitatis, k kterémuž jsem na ten čas zřízen a mně jest svěřen, chci a slibuji věrně a upřímně bez lsti a náležitě spravovati i všelikou pilnost a bedlivost při tom, zvláště při poznamenání pří lidských, kteréž by kdy in universitate zašly, též při zapisování svědomí a jiných věcí ku potřebě dotčené universitatis řízení, zachovati, v tom cti a chvály buoží vyhledávati a pana rektora i vší universitatis učení pražského dobrého i poctivého hleděti, tajnost rady zachovati a což by mi od téhož pana rektora a ku potřebí universitatis podáno bylo, povolně bez odporu vykonávati, k jednoho každého spravedlnosti upřímně podle povinnosti mé se přimlouvati a každému, jak bohatému tak i chudému, spravedlivě a právě činiti, a ve všem tom náležitě i upřímně se chovati a toho jinak nečiniti pro přízeň aneb nepřízeň, ani pro dary, pro strach ani pro žádnou jinou věc. Toho mi dopomáhej pán Bůh všemohoucí na věky požehnaný. Amen.

---

209. Vyjednání sporu mezi M. Markem Bydžovským z Florentinu, proboštem kolleje krále Václava a akademií pražskou v příčině zpečetění a osazení jeho pokojů v kolleji, kteréž se stalo, když se byl oženil a tudíž jurisdikce učení pražského se zbavil.

604, 14.—28. ledna.

Předešlých dnův pan M. Marek Bydžovský z Florentinu**), stav svůj proměniv, v stav sv. manželství s poctivou paní Kateřinou Slivenskou vstoupil i také téhož dne městské právo v Novém městě Pražském přijal. My s radou pánův a přátel našich také téhož dne

*) Viz poznámku při čís. 115 a číslo 190.
**) Viz poznámku při čís. 117.

v kolleji krále Václava jeho pokoje jsme spečetili i také ponocnými osadili, aby sobě někdo něco výtržně v též kolleji nepočínal; a hned téhož dne jest charta convocatoria pánům Mistrům vyslána k uvolení nového probošta kolleje krále Václava. Jakož na druhý den já M. Martin Bacháček Nauměřický z Nauměřic jsem zvolen a ještě před obědy skrze některé pány radní a pány Mistry do též kolleje uveden a od pana Melichara Haldium na dvoře v přítomnosti všech pokojníkův za probošta vyhlášen; jakož pokojníci hned mně poslušenství rukou dáním slíbili. O čemž když pan M. Marek zvěděl, takové suplikací J. M. C. podal:

„Nejjasnější a nejnepřemoženější římský císaři, uherský a český králi, pane, pane můj nejmilostivější! Na V. C. M. ve vší ponížené poddanosti pokorně vznáším, kdež jsem z vůle věčného pána Buoha k stavu svatému manželskému oblíbil sobě Kateřinu, po někdy panu Adamovi Schodeckým, měštěnínu Nového města Pražského, pozůstalou vdovu, a tento pondělí minulý podle vůle pána Buoha a nařízení svaté církve křesťanské obecné jsme skrze správce církevního k témuž stavu svatému manželskému skrze oddavky v chrámě buožím u buožího Těla potvrzeni, i také od pana purkmistra a rady téhož Nového města Pražského jsem za spolusouseda tu v Novém městě přijat, a tak což náleželo, to všecko s pomocí věčného pána Buoha jest vykonáno. Pod tím pak poctivý M. Martin Bacháček z Nauměřic, na tento čas rektor učení pražského, s některými pány Mistry a profesory jsou bez vědomí mého do kolleje krále Václava v Starém městě Pražském ležící vešli, (do kteréž jsem z učení pražského před 15 léty řádně z společného snešení všech pánův Mistrův téhož učení pražského uveden a v ní po ta všeckna léta za probošta pokojně zůstával, obydlí své i také lidi poddané, k té kolleji náležející, sobě pořádně v poddanost a v člověčenství uvedené měl) tu jsou bez přítomnosti mé v též kolleji svou vůli provozovali, zámky zámečníku odmikati dali a potom všecken stateček můj vlastní, kteréhož mi pán Buoh z požehnání svého propůjčiti ráčil, spečetili a sedláky Michelskými stráží osadili, vědouce o tom výborně dobře, že jsem netoliko ad jurisdictionem reipublicae literariae učení pražského ale i ku právu Nového města Pražského dosti usedlý a v učení pražském, jak v školách tak i v akademii, přes 50 let*) jsem prací svou prospíval, rektorem universitatis mnoho let zůstával a těm všem pánům Mistrům, kteříž příčinou té potupy a pohanění mého jsou, ke všemu dobrému pomáhal a nejstarší v té akademii actu regens až posavád zůstávám a z vladařství i z správy té kolleje krále Václava jsem nikdá od žádného pořádně vyveden nebyl, ani jí zbaven nejsem, a proč jest se to na zlehčení osoby mé starožitné státi mělo nikdá jak od téhož Mistra Martina Bacháčka, na ten čas rektora, tak od žádného jiného v známost mi uvedeno nebylo, byl-li bych jim čím povinnovat anebo co by slušně do mne ztěžovati měli, ne aby se sami za původa,

*) Má snad býti „přes 40 let“, neboť l. 1559 stal se teprv bakalářem.

svědky i soudce stavěli, neboť podle vyměření práva zřízení zemského jeden každý jest povinnen o všelijaké povinnosti prvé k osobě nežli k statku hleděti. A poněvadž já, nejmilostivější císaři! netoliko k jurisdikci učení pražského, ale již i ku právu Nového města Pražského dosti usedlý jsem a co jest se tu bezprávně stalo, skrze to v nemalém nebezpečenství statečku mého zůstávám, ani také žádné hodné příčiny od žádného zvěděti nemohu: V. C. M. ve vší ponížené poddanosti pokorně prosím, že nade mnou, věrným poddaným, svou milostivou i ochrannou ruku držeti, takového posměchu a zlehčení mého milostivě politovati a dotčenému M. Martinu Bacháčkovi, rektoru i jiným nápomocníkům jeho, proč jsou se takového kvaltu v tomto slavném městě pod řádem a právem, ano z milosti buoží V. C. M. zde na hradě Pražském svou milostivou residencí v dobrém zdraví zůstávati ráčí, dopustili, aby toho se spravili i také statečku mého vlastního žádnému nezávadného nehyndrovali, nýbrž majíli co proti mně, aby toho pořadem práva ode mne pořádně vyhledávali, milostivě poručiti, mým nejmilostivějším císařem, králem a pánem po všecken čas zůstávati ráčíte. Neb by to veliké a neslýchané věci v tomto království nastaly, aby měli jedni nad druhými mimo pořad práva svou vůli provozovati. V tom ve všem pánu Buohu a V. C. M. se k milostivé ochraně poroučím a za brzké opatření, quia periculum est in mora, poníženě a poddaně prosím.

Datum v Novém městě Pražském v středu po ochtábu sv. Tří králův 14. Januarii léta božího 1604.

V. C. M. věrný poddaný *Mistr Marek Bydžovský z Florentinu.*

Na takovou suplikací s radou pánův přátel měla taková odpověď a zpráva J. M. C. dána býti: „Nejjasnější a nejnepřemoženější, velikomocný římský císaři, uherský a český králi, pane, pane náš nejmilostivější! Jest nám suplikací M. Marka Bydžovského z Florentinu, kteréž datum v Novém městě Pražském v středu po ochtábu svatých Tří králův, to jest 14. Januarii léta tohoto 1604. odeslána, abychom na ni odpověď dali, kteráž co v sobě obsahuje, tomu jsme porozuměli. I nejmilostivější císaři a králi, pane náš! Jest nám s velikým podivením, že jest týž M. Marek tak málo V. C. M. v nynějších velikých V. C. M. zaneprázdněních ušetřiti se vynaučil a zatím že jest rektorem učení universitatis pražského mnoho let zůstával, a což dáleji k pochvale všech pánův Mistrův a profesorův téhož učení pražského vypisuje, na to v malých dnech po přijetí městského práva v Novém městě Pražském zapomněl a takové nerozvážlivé suplikací víceji sebe k honosnému zvelebování a na samé toliko zošklivení osob našich nežli z jaké důležité potřeby V. C. M. podati směl, čehož ta jeho suplikací vlastním svědkem nám proti němu jest. Neb jestliže nejstarší v též akademii actu regens, jakž praví, zůstává, i jakáž tehdy jemu potřeba byla suplikací V. C. M. podávati? Ale na odpor nachází se samých osob našich potupování, zlehčování, sobě větší mocnosti a vladařství při správě kolleje krále Václava i lidí poddaných

k též kolleji náležejících přivlastňování, ještoť aby před podáním V. C. M. též suplikací jakou ztížnost sobě do nás pokládati a čeho od nás náležitě vyhledávati měl, toho se od něho nikdy nestalo. My pak abychom co neslušného před sebe vzíti, potupou a pohaněním jeho příčinou býti, za původa, svědky i soudce se proti němu stavěti a něco bezprávně, skrze což by v nebezpečenství svého statku zůstávati měl, a to litování V. C. M. potřebovalo, obzvláště pak kvaltem, což by nerozvážlivé jmenováno býti mohlo, dočiniti se měli, zjevně tomu odpíráme. On také M. Marek toho nikdy podle práva za pravé učiniti nemůže. Jestliže jsme pak v kolleji krále Václava které věci zapečetiti dali, to jest se za jeho vlastní příčinou a z povinnosti i potřebnosti akademie pražské stalo. Neb on maje za sebou mnohé a znamenité věci k akademii učení pražského vlastně náležící, jakž listovní tak i peněžité důchody, zvláště pak sirotčí peníze i gruntovní i některé jiné případní, načež ubozí lidé poddaní plačtivě naříkají a sobě do něho před námi, že nevědí, kde k svému přijíti, ztěžují, k sobě přijav, toho nám nic jest neodvedl a z toho počtu pořádného neučinil, nýbrž bez naší dokonalé vědomosti zjednav sobě právo městské v Novém městě Pražském i také živnost nákladnickou v piv vaření sobě propuštěnou od pánův starších téhož pořádku maje, jim jistou povinností vedle vyměření statut téhož pořádku se zavázav, a ihned toho dne v stav manželský vstoupiv, již dalšího beneficium academiae pražské i vší naší jurisdikcí se zbavil a majíc při takovém svém odstoupení, jakž chvalitebný způsob ukazuje a ten předešle se vždycky zachovával, klíče, pečeť i jiné věci, k proboštovi též kolleje vlastně náležející, v tom místě kde náleží, proboštu a starším Mistrům kolleje Veliké tu a komu náleží odvésti, tak jest se nezachoval, nýbrž téhož klenotu k akademii pražské náležejícího téměř pro de relicto a odběžného proti povinnosti své zanechal: za kterýmižto i jinými slušnými a hodnými příčinami (jichž pro ušetření V. C. M. na ten čas předkládati pomíjíme) jsme vedle povinností našich (majíce na ně lepší pozor), věci jeho, zvláště pak akademii pražské náležející, opatřili a pokojně beze všeho kvaltu, a ne tak jakž to nám dosti neušetřeně připisovati smí, po oženění jeho a zavázání se k jinému právu, když tak z kolleje mimo vědomost naši vykročil a jurisdikcí naší se strhl, pro samé toliko dosažení věcí k učení pražskému náležitých, spečetiti dali, než však odtud dokonce jeho věcí ani jiných neodnášejíc, neberouc ani komu jinému odnášeti poroučejíc, v čemž nám žádného práva cizího mimo naši vlastní jurisdikcí užívati potřebí nebylo. Odkudž jest pak to týž M. Marek, jsa tak starožitně učený, vzal, že jest to za bezprávní věc vypisovati a nějakého pořádnějšího vyvedení z též kolleje vyhledávati, do kteréž žádným cizím právem mimo naši jurisdikcí uveden nebyl, a jakoby se to pořadem a právem na jeho zlehčení státi a tu něco řádu a právu protivného učiniti mělo, tím důtklivě strafovati směl, bude jeho povinnost toho náležitě se spraviti, jako i toho, slušněli, jsouc teprva na Novém městě málo kolik dní měšťanem a do pořádku nákladnického přijatý, nás lidi pokojné, povinnosti naší a dobrého učení pražského vy-

hledávající a soudů všech, pokudž na nás jest, utíkající, k vinění sobě ku pořadu práva přinucoval, pobízel a protoli jest městské právo přijal, aby pokojným nepokoj působil a pana purkmistra a pány Nového města Pražského, kteřížto před oženěním jeho k tomu, aby se prvé s námi o všecky věci náležitě spokojil, přátelsky napomínali, v novém měšťanství svém zaneprázdňoval a tudy tomu, čím nám a učení pražskému spravedlivě povinnovat jest, nejsa od nás z ničehož vykvitován, se vyhýbal a tudy z toho všeho co čáp z konopí vyklečeti by chtěl. Z čehož milostivě jeho oumyslu porozuměti ráčíte, že chce nás i své věci z jurisdikci naší, prvé sobě propuštěné, míti a my toho abychom se teprva na něm soudem dosuzovati museli, což jestli slušnou a spravedlivou věcí a srovnáváli se s povinností jeho, kterouž akademii pražské se zavázal, toho při spravedlivém uvážení V. C. M. zůstavujem. Než není slýcháno, aby ten, kdož koho na svých gruntech a pod svou pořádnou jurisdikcí má, jemuž co povinno a zadrženo jest, měl nejprvé věci jeho z gruntův svých propouštěti a potom teprva svých věcí se dosuzovati a jeho na jiném právě hledati. A protož V. C. M. za to ponížene a poddaně prosíme, že k též suplikací jeho M. Marka víry přikládati, abychom co neslušného neb nenáležitého před sebe bráti měli, ovšem pak toho na nás dopouštěti neráčíte, abychom my z jurisdikcí naší, prvé, nežli on nám věci k učení pražskému a k akademii náležející od sebe odvede a pořádný počet jak direktorství a probošství svého tak také z důchodův kaply Betlehemské, jejichžto se sám o své ujmě hned po smrti M. Václava Želetína ujal a s nimi jako i statkem téhož M. Václava dle libosti své zacházel a nedobře šafoval, náležitě učiní, měli věci jeho, mezi nimiž věci nám náležející zůstávají, jemu odvozovati. Nebo on znaje, že jemu nic křivi nejsme, již po podání V. C. M. této suplikací při nás toho skrz některé prostředky, maje sobě o tom návěští od některých spoluradních novoměstských učiněné, vyhledával, abychom se o to s ním spokojili, čehož my, když on nám, čím povinen jest, učiní, též vykonati odporni jsme nikdá nebyli a nejsme. Při kteréžto odpovědi naší, že nás milostivě zůstaviti, naším milostivým císařem, králem a pánem zůstávati, nad námi a akademií starožitnou učení pražského milostivou ochrannou ruku, jakž jste to vždycky V. C. M. činiti ráčili, držeti račte, tak abychom pod milostivou ochranou V. C. M. zůstávajíce při pokoji býti a povinnosti naše bez takových bezpotřebných ztížení vykonati mohli, ponížene a poddaně prosíme.

Jakož v outerý po památce obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou (27. ledna 1604) taková odpověď měla podána býti, ale pan purkmistr Nového města Pražského, když o tom přezvěděl, k nám vyslal: pokud jsme takové odpovědi nepodali, abychom ji za sebou zanechali, že on a jeho páni chtějí se v to vložiti a hned zejtřejšího dne v hodinu 16. na to zasednouti, abychom se toliko v jeho domě s kýmkoliv dostavili, jakož v tom až do večera pracovali.

Ta všecka nedorozumění v domě pana purkmistra, toho času pana Jiříka Sigle v Novém městě Pražském, takto jsou porovnána:

„Jakož jest mezi námi M. Markem Bydžovským z Florentinu, měštěnínem Nového města Pražského, z jedné a rektorem universitatis učení pražského, též jinými Mistry kolleje Veliké z strany druhé některé nedorozumění v příčině zpečetění pokojův a jiných věcí v kolleji krále Václava, jinak císařské, vzniklo a odtud další zaneprázdnění povstati chtělo, tak že i na J. M. C., pána, pana nás všech nejmilostivějšího, táž věc vznešena byla: i aby jak předně J. M. C., král a pán náš nejmilostivější, tím dále zanášen býti neráčil, tak i právu z budoucího zaneprázdnění sešlo a mezi námi obapolně jednosvornost a láska, jakož i kdy prvé, zůstávati a stálá býti mohla, o ta všecka nedorozumění mezi námi zašlá dobrovolně narovnali a přátelsky smluvili jsme se v přítomnosti dobrých poctivých lidí v artikulích těchto:

Předně, že já z počátku psaný M. Marek jim, panu rektorovi a pánům Mistrům, ode dne a actum smlouvy této ve dvou nedělích pořád zběhlých mám a povinen jsem od sebe odvésti a odevzdati všecka privilegia, výpisy památné od desk zemských i odkudkoliv pod pečetí vydané a k též kolleji krále Václava aneb učení pražskému náležející, též manualy všecky staré po předešlých proboštích kolleje císařské, nebo pánich rektořich, děkaních neb po kamžkoli v učení pražském; item, zápisy gruntův vesničných i sirotčích, též hamfešty lidí poddaných jak předešlých tak i za správy a probošství mého zašlých, se všemi registry, knihami, clenodiis a ornamentis a s tím vším, co za sebou mám a co k též proboštuře nebo communitati učení pražského náleží.

Druhé, registra příjmu peněz a pomoci na stavení štoku spáleného při kolleji Veliké k východu slunce ležícího, z kterýchžto, pokudž se co spravedlivě restantů vyhledá, panu rektorovi a pánům Mistrům složiti a z toho práv býti chci.

Třetí, měry všecky po počtech zůstalé a teď opět po sv. Havle přijaté peníze a co se jich koliv sečte a vyhledá (kteréž také před rukami jsou), jako i berně z poddaných, z vlastního měšce i jiné co jich zadrženo jest, též také jistotu právem listu hlavního od pana purkmistra, pánův i na místě vší obce města Žatce na jistou sumu jim pánům Mistrům svědčící a za mnou zůstávající od sebe dáti se svoluji.

Čtvrté, co se tkne dvou stohův obilí prodaných, kde za ně peníze obráceny, též pokuty a odoumrtí a některé restanty k kolleji Landově a Nazaretské i kdekoliv náležející, o to vše oučet pořádný přátelským způsobem mezi námi státi se má.

Páté, dříví, co ho koliv v kolleji císařské zastiženo jest, to v též kolleji budoucímu panu proboštu zůstane.

Naposledy, co se tkne počtu k kapli Betlehemské náležitého, o ten budeli pan purkmistr a Mistři starší kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském, aneb kdo jiný pořadem práva k komu chtíti hleděti, toho se při tom zůstavuje.

Naproti tomu my rektor a Mistři, pokudž on, pan M. Marek jaké dluhy spravedlivé a pořádně vzešlé za lidmi poddanými universitatis učení pražského má, jemu vedle náležitosti jich dopomáhati máme a chceme.

A což tuto koliveč mezi námi dobrovolně a přátelsky na místě postaveno jest, tomu že se skutečně od nás, jakž na dobré a poctivé lidi náleží, z obojí strany dle dobrého svědomí zadosti stane a my společně v dobrém přátelství a srozumění zůstávajíce, poněvadž co tu koliveč mezi námi z některého nedorozumění zašlo, tímto pokojným a dobromírným narovnáním umrtveno a v nic obráceno jest, toho sobě zdvihati a ničímž zlým vzpomínati nemáme.

Tuto smlouvu v jednostejná slova jsme sepsali a pečeťmi mou, M. Marka vlastní, a druhou úřadu rektora universitatis učení pražského s podpisem ruky vlastní upečetili a strany po jedné za sebou zanechaly.

Stalo se v středu po památce na víru křesťanskou obrácení sv. Pavla, apoštola Páně, léta božího 1604.

---

210. Zápis Mistrů kolleje Veliké, že Jeroným Vít Netolický, správce školy Rakovnické, do Žatce podán býti má.)*

1604, 27. ledna.

---

*) Pověděli jsme již při č. 131, že Rakovničtí dbali toho, aby škola jich vždy dobrým správcem opatřena byla. Při tom nezapomínali také, že k zvelebení škol náleží, aby správcové škol, učitelové mladého národa, slušně byli za svou práci odměňováni.

Některá města přeměnila již v první polovici 16. století sežebrávané důchody pro učitele v platy stálé. [Takovýchto důchodů byla celá škála: jarmarkales, hromničkales, dušičkales, penales (za řezání per), lusales (za hry), candelales (za svíčky), cretales (na křídu), mortales (za zvonění umíráčkem), rekordací (zpívání žákovstva po domech), přinášení polének dříví v zimě do školy, za opisování a přilepování modliteb na prkénka, koledy, chodění biskupem a t. d.] Rakovník učinil tak l. 1567. dne 2. listopadu, jakž svědčí v knihách městských zapsané narovnání s bakalářem Janem Corviniem a spolupomocníky jeho „strany jejich stipendium, kteréž by jim za práci jich školní dávati se a vykázati mělo. A takto jest to na místě postaveno: že dotčený bakalář a oficiálové jeho nynější a budoucí nemají od discipulův svých domácích žádných akcidencí brávati, kteréž jsou předešle od nich brávány byly, pod žádným způsobem. Za práci jich, kterouž při kostele a škole vedou a vésti povinně mají, má se od obce platiti a vycházeti bakaláři do půl léta 13 kop míš., kantorovi do půl léta 8 kop, sukcentorovi každému 2 kopy míš. A k tomu sukcentorové mají míti od každého pacholete sobotales, jakž říkají, po 2 malých penízích. Také na zimu místo kandelales od obce kámen (20 liber) svíček má vydáváno býti, a bakalář to tak opatrovati má, aby přes zimu vystačiti mohly.“ Vedle toho snešeno, aby oficiálům od průvodův pohřebních 12 gr. nebo 8 gr. a 6 gr. se platilo, podle toho, jestli se ve zvony všecky, neb v prostřední nebo v malé zvony zvoní.“

Vedle této zprávy ještě jiné doklady k historii školy Rakovnické sem klademe.

Nejstaršim nám známým rektorem školy v Rakovníce byl l. 1406 Drahoslav. Od té doby až do druhé polovice šestnáctého století nemáme o škole Rakovnické žádných zpráv. Staré zápisy universí pražské, Bůh ví, kam se poděly, křivoklátský archiv shořel v třidcetileté válce a prameny archivu rakovnického

211. M. Bacháček Prachatickým: že za předního správce Jana Leopoldi Rokycanského obral; aby mu oznámili, jestli na dosavádním kantoru přestávají a kolik mládenců a pacholátek, kteří diskant zpívají, mohlo by své vychování míti.

1604, 5. března.

Službu oc. Čeho by při mně páni poslové města Prachatic vyhledávali, na to jsem dobrou paměť měl i také již k správě Vaší

---

počínají hojněji se vyskytovati také teprv v polovici 16. věku. Snad že později se podaří vyplniti tuto mezeru. Mimo již jmenované v publikaci této (při č. 74, 79, 131) byli správcové na škole rakovnické bakalář Matěj, jenž l. 1560 mezi měšťanstvo přijat byl. Po něm učiteloval Matiáš Chrudimský, kterýž zemřel l. 1568. Jan Stefanides Peldřimovský, rektor školy, nabyl práva měšťanského 1576, později proslul jako vynikající člen správy obecní, i o sbor literácký získal si velikých zásluh. Zemřel 1592. Okolo l. 1576 učiteloval Petr Sočovička, kterémuž když právo městské uděleno bylo, taxa prominuta, „poněvadž jest při vyučování dítek ve škole pracoval." Podobně odpuštěno z lásky „právo" (taxa) rektoru Jakubu Hlinskému, bakaláři, když l. 1578 mezi měšťany přijat byl. L. 1581 byl kantorem Jan Zych Pšanský a rektorem Petr Mýtský. Po něm rektoroval Jiřík Nigellus, bakalář, kterýž r. 1582 dav „právo" městské v měšťanství přijat byl. L. 1588 připomíná se Václav Obrman Mezrnický. T. r. dne 10. října psali purkmistr a rada města Rakovníka Janu Pickovi Píseckému, bakaláři, na ten čas správci školy u sv. Petra na Novém městě Pražském: „Poněvadž čas sv. Havla se přibližil, při němžto Vy vedle confirmací pana rektora universitatis správu školy naší ujíti máte, naschvále k Vám listu tohoto ukazatele s forou odesíláme a za to žádáme, že sklidíce sobě věci Vaše, je na vůz naložiti a k nám odvézti dáte. Při tom, aby budoucí pan kantor Váš i jiné žákovstvo své věci naložiti dal, nepochybujeme, že to také opatříte. Podle toho také žádáme, poněvadž mládeže, kteráž až posavad v škole naší se zdržuje z některých příčin odbýti míníme, aby škola pustá nezůstávala, že žákovstvo Vaše, co nejdříve můžete, k nám vypravíte a sami také k ujetí správy školy že se časně nadjíti dáte. S tím pán Buoh rač nám dáti šťastné společné v dobrém zdraví shledání".

Šťastně se shledali však v dobrém přátelství společně dlouho netrvali. Neboť již 1589 dali mu Rakovničtí od školy odpuštění. Picka však, aby za takový prý posměch jemu učiněný se vymstil, nechtěl terminu sv. Havla, do kteréž doby vyučovati měl, dočekati, i oznámil radě městské, že hned odejde a školu prázdnou zanechá. Purkmistr a rada města Rakovníka psali o tom Janovi Píseckému, primasovi, na sněm do Prahy vyslanému 1589 dne 12. června: „Službu oc. Jakého jest spisu panu purkmistru, přišedše do domu jeho Jan Picka Písecký, bakalář, podal, toho Vám výpis pro širší vyrozumění odsíláme. I nechtějíce školy prázdné míti, dali jsme ho před sebe povolati a jemu, aby předsevzetí své zdravěji při sobě rozvážil i také na to, že kvartál vyzdvihl, se rozpomenul, předložiti, s tím dalším doložením, poněvadž jest správu školy od Vás k sobě přijal. Vám také aby ji odevzdal, a nechceli déleji ale do šťastného navrácení Vašeho prodlel. Proti tomu v odpovědi své doložil, že jest se toho nenadál, aby mu na jeho posměch odpuštění mělo dáno býti, a když sme to měli před sebou, že sme měli návěští skrze někoho dáti, aby je sám vzal; a když neušetřil stolice J. M. C., zuřivě mluvíc, žeby na to chtěl slušnú odpověď dáti, an i toho doložil, že jest panu děkanovi valedikoval, své věci složil a co jest umínil, že jináč neučiní. My že bakaláře do sv. Havla ani po sv. Havle míti nebudeme, o nás že před lidmi dobrými a obzvláštně před panem rektorem, jak sme se k němu chovali, mluviti, i také co jest nám v spisu podal, toho k rozeznání přednésti chce. Nemaje pak na svém předsevzetí dosti, všeho žákovstva za sebou, jakž sme o tom spraveni, potáhl a věci jejich sklidíti poručil, připověděv jim litteras commenda-

školní předního správce obral, jmenovitě Jana Leopoldi Rokycanského a jemu v známost uvozuji, aby časně před hody své věci ke mně do měst Pražských odeslal. Naději se, že formani s solí v Praze

---

torias do jiných škol dáti. I aby tehdy v urputném svém předsevzetí bezděčně zdržován nebyl, poněvadž na přátelské naše předkládání nic dáti a příjezdu Vašeho dočekati nechtěl, obávaje se, aby peněz u nás neprotrávil a nepropil, musili jsme mu v tom povoliti, správu školy a knihy kostelní v nepřítomnosti kantora přednímu succentorovi poručivše; poněvadž pak bez správce školního nám býti není možné, musíme se o jiného postarati. Pročež také za Vámi Daniele Staňkovic, aby Vám v jednání jiného bakaláře nápomocen byl, odsíláme. Bude moci panu rektorovi o způsobu jeho dobrú zprávu učiniti a toho, čím nás oškliviti chce, očistiti; což aby se vykonati mohlo, nepochybujeme, že se k tomu přičiníte. S tím" ɔc.

Spolusoused Daniel s psaním a vzkázáním opatrných otců města nebyl ani ještě za branou a správce školy již propíjel kvartál napřed vybraný svého služného, loučil se s dobrým pivem rakovnickým a se školou. Jakým „důstojným" působením ukončil svůj pobyt v Rakovníce, vidíme z dopisu, jejž městská rada hned druhého dne 13. června 1589 za primasem do Prahy poslala. Psali: „Službu ɔc. Jan Picka, nezbedný bakalář, nemoha na předsevzetí svém dosti míti, o němž sme Vám včerejšího dne psaní učinili, dobře se užrav přišel do školy a s žákovstvem svým divné protimyslnosti činil, jako s světly po pokojích i také pod světničkou mnoho se chodilo, zpívání mezi 1 a 2 hodinou pod světničkou i v světničce se drželo, kteréž aby zastaveno býti mohlo, vyslali sme k němu Havla Toužila s Janem Kyšumem, služebníkem, aby ho napomenuli, takových povykův aby zanecháno bylo a s světly po pokojích se nechodilo. On málo sobě napomenutí vážíc, za odpověď dal: Nemo mihi prohibeat nec ipse diabolus, oportet me hodie habere musicam. I když nic způsobiti nemohli, neviděli se nám toho na nebezpečenství školy a chrámu Páně trpěti. Pročež také vyslání byli k němu před samou druhou hodinou na noc pan Jan starší Cvrček z Grylova, David syn Váš a služebník ještě se čtyřmi sousedy, a nalezše šest svíček rozžatých v světničce (na jedné v tak malém pokoji dosti míti mohli), jemu jak o nečasné zpívání tak také pro to bezpotřebné světla pálení domlouvali: on proti tomu tolikéž za odpověď dal, aby mu žádný nerozkazoval ani čert z pekla. O čemž obšírněji skrze Daniele spraveni býti moci budete, neb jest toho poslouchal a vše očitě spatřil. Na tom dosti nemaje stolček na mazhausu, kterýž včerejšího dne celý byl, k tomu lavici z zákamní v kamnách při své světničce spálil a v tom horce s žákovstvem svým v též světničce noc přeležel. Ráno pak dnešního dne, když páni inspectores do školy přišli, aby od něho škola a klíče od pokojův jeho odevzdány byly, a co jest, co není aby ukázáno bylo, našli ho v světničce nadmíru horce vytopené spícího roztaženého svrchu na stole, z něhož nohy dolů svěsil, jemuž překaziti nechtěli a odešli. Podruhé, když přišli, nenalezli ho, a zvěděvše, že jest u Ambrože krejčího, poslali pro něho, ale přijíti nechtěl, vzkázav, že s nimi nemá co činiti, protož že jim klíče odsílá. I nechtějce na ten čas pro takovú protimyslnost a škodu k osobě jeho přikročiti, poručili sme Ambrožovi krejčímu, aby věci jeho od sebe nevydával, dokavád sobě dále poručeno míti nebude. A poněvadž pak za dobrodiní naše jemu i s žákovstvem jeho činěná, skutkem nevděčnost prokazuje, budete moci panu rektorovi to vše v známost uvésti a jeho v ten plášť, v který on nás chce, a v tom se pronesl, oditi. S tím" ɔc.

Po tom nepodařilém Pickovi spravoval školu v Rakovníce Václav Moravius Kutnohorský, po němž následoval l. 1591 Václav Vobeslo Jičínský. Současníkem téhož byl Jakub Špička Příbramský. L. 1593 připomíná se Šimon Marcovnicius Soběslavský, bakalář.

L. 1597, dne 18. října vydali Rakovničtí Jiřímu Kašparovi Týneckému prvé sukcentoru při jich škole, napotom přísežnému služebníku radnímu vysvědčení o jeho zachování se a působení, kteréž jako zajímavou zvláštnost slovně uvádíme:

bývají a snad by, navracujíce se do Prachatic, mohli takové věci s sebou vzíti. Jestli se dobře pamatuji, ráčili ste skrze vyslané oznamovati, že na kantoru, který nyní zůstává, ráčíte přestávati. Pokud to tak jest, račte se toliko skrze pana písaře radního, anebo skrze kohokolivěk ohlásiti, abych já jemu to v známost uvedl. Tolikéž mne spraviti ráčíte, kolik mládenců v i jiných malých pacholátek, kteří diskant zpívají, mohli by své vychování míti. Té jsem k pánům naděje, že tato má žádost bude při Vás místo míti. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v první pátek postní léta 1604.

„My purkmistr a rada města Rakovníka známo činíme a vyznáváme tímto naším listem obecně přede všemi, kdež čten neb čtúcí slyšán bude, že jest před nás předstoupil poctivý Georgius Caspari Teinacenus ad Albim, listu tohoto ukazatel a s uctivostí žádal, abychom mu listovní vysvědčení o jeho v obci naší, pokudž v škole naší při mládežce a potom při ouřadu našem pracoval, zachování vydali, že v tom předně vuoli boží a potom své dobré a poctivé býti poznává, aby se jinam obrátil a v poctivých službách potřebovati dal. Jehožto žádost poznavše býti slušnou, jemu jsme jí odepříti nemohli. I jest nám všem o tom dobře vědomé, že jest se dotčený Georgius Caspari Teinacenus byv v škole naší za sukcentora, pobožně a pokojně choval a povolání své s prospěchem mládeže šťastně vykonával, potom vystoupiv dobrovolně z školy a povolání svého nám za příležného služebníka jest se oddal, což mu kdy od nás svěřeno a poručeno bylo, to se vší ochotností a pilností dobromyslně podnikal a vykonával a život svůj tak vedl, že jsme nad tím obzvláštní své zalíbení měli; pročež bychom ho rádi na další čas při sobě měli, však nechtějíce se v té příčině vuoli boží na odpor stavěti a jemu jeho štěstí záviděti aneb v něm překážky činiti, jemu v jeho předsevzetí povolujeme. Protož se ke všem všudy vuobec lidem za něho přimlouváme, kdež by se koli obrátil a službami svými poctivým lidem poslužovati chtěl, že mu toho před jinými přáti, naň laskavi býti i před pomlúvači a utrhači dobrých pověstí chrániti a sumou ve všem dobrém a poctivém sobě poručeného majíce jeho fedrovati ráčíte a budete, neb o něm nemáme, v pravdě nevíme, co jiného mluviti a psáti, než všecko dobré a poctivé."

L. 1598 připomíná se Šebestián Römer Nepomucký, bakalář. T. r. byl do stavu měšťanského přijat Jan Mecler Peldřimovský, kollega školní. Současně přimlouvali se Rakovničtí listem ze dne 26. září 1598 k šepmistrům a radě města Hory Kutny za Zachariáše Brodského, aby jemu vysvědčení jeho chování a o poctivém narození vydali: „Týž až posavad byl jest v škole naší za sukcentora a v povolání svém při dítkách našich, život veda pobožný, střídmý a pokojný, upřímně pracoval. Pročež netoliko lásku jest sobě při nás způsobil, ale také počestným svým chováním příčinu k tomu dal, abychom ho k vyššímu povolání potáhli. Nemaje pak nynějšího času mladšího písaře od sv. Havla nejprv příštího o něho jsme se snesli, aby podle písaře našeho radního pracoval a což povolání jeho náležitého bude, proti jistému opatření a záplatě vykonával." L. 1604 na začátku měsíce srpna Václav Orcini Královradecký správce školy s discenty svými do Prahy na beanii z poručení vrchnosti své se odebral a když domů se navrátil od školy odpuštění vzal. L. 1605 byl na škole rakovnické Jiřík Střela Domažlický. T. r. dne 10 března psali purkmistr a rada Mistru Bacháčkovi, že k jeho přímluvě Jiřího Martinidesa, kollegu při mládeži v škole do sv. Jiří ještě zůstaví; „pro které pak příčiny jeho na delší čas v škole naší trpěti nemůžeme, těch pro stud V. M. přednášeti pomíjíme." L. 1606 byl na škole Jan Thermanticus Curius, bakalář, později Mistr. T. r. Ondřej Kračovský z Jindřichova Hradce, rektorem. (Viz o něm č. 181. Všechny tyto zprávy z archivu města Rakovníka. Další při listině z r. 1607, 18. října.)

212. M. Bacháček panu Gothartovi Floriánovi Ždárskému, že na jeho žádost poručil Pavlu Salariovi, preceptorovi dítek v Jenči, aby se podle smlouvy zachoval, v Svárově do sv. Havla zůstal a „svou bedlivostí nám pána vyzejzkal." Takové psaní odvedeno bylo k odevzdání knězi Michalovi, správci církevnímu v Svárově.

1604, 6. března.

---

213. M. Bacháček Jiřímu Švikovi z Lykonos a Janu Kamarytovi z Rovin, měšťěnínům Nového města Pražského, že vedle žádosti jich Pavla Essinia za správce do školy sv. Štěpána na N. m. Pr. podává.

1604, 9. března.

Službu svou vzkazuji. Urození páni a přátelé moji zvláště milí! Dobrého zdraví a při vyřizování věcí obecních i také domácího hospodářství hojného božského požehnání s mnohými prospěchy vinšuje přeji V. M. věrně rád. Žádost, kterou ste na mne včerejšího dne na místě pánuov radních a starších pánuov ouředníkuov osady sv. Štěpána Velikého v Novém městě Pražském vzložiti ráčili, tu jsem v dobré paměti snášel a nemoha k tomu včerejšího dne za příčinou nepřítomnosti Pavla Essinia, na ten čas správce školy sv. Vojtěcha v témž Novém městě Pražském dostačiti, všelijak jsem se o to přičiňoval, abych od něho jeho konečné vuoli vyrozuměl. A poněvadž on Paulus Essinius tomu srozumívaje, že se to jistou božskou vůlí děje a řídí, rád se k tomu sklonil a všecku svou vůli mně poddal, jak já kolivěk s tou věcí učiním, že se tak a nejináč při tom chovati chce. Protož z moci ouřadu mého mně na ten čas poručeného téhož Pavla Essiniusa za předního správce do školy V. M. dodávám a dotvrzuji, s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, nad ním, jeho pomocníky i vším žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O něm jiné naděje nemám, než jak jinde šlechetně, příkladně, pilen svého povolání, se choval, že i v škole V. M. se chovati bude. Jakož já sám jsa na něho pro jeho dobré chování laskav, k tomu, dáli pán Buoh chci přihlídati, aby se to tak a nejináč dálo. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla v outerý po neděli invocavit l. 1604.

---

214. M. Bacháček ustanovuje za správce školy Hradecké nad Labem Viktorina Vrbenského a za kollegu jeho Jiříka Markocia Čáslavského.

1604, 9. března.

Službu svou oc. Psaní, které jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Hradci nad Labem v pátek první postní, 5. Martii, léta Páně

přítomného 1604., coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. V dobré paměti mně zůstává, oč jsou se mnou páni poslové V. M. při minulém sněmě obecném království Českého jednali, totiž to, abych školu V. M. dvěma hodnými mládenci, kteří by přední správu školy V. M. drželi, od času sv. Jiří nejprv příštího opatřil, jakožto vše od nich obšírněji bylo oznámeno a psaní V. M. sebou přináší. Nad čímž já veliké zalíbení maje, že se tak bedlivě o církevní dobré, tudíž i obecné, starati ráčíte, chtěje dle povinnosti mé k tomu dobrému předsevzetí fedruňk dáti, aby tudy mládež V. M. domácí i také přespolní mohla býti vzdělána a škola V. M. jak před lety, tak i budoucně na slovo jakožto jedna z předních v království Českém vzata byla, rád tak činím a z moci úřadu mého, mně na ten čas svěřeného, poctivého a učeného mládence Viktorina Vrbenského*), učení pražského bakaláře a již licentiandum za předního správce školy V. M. dodávám a dotvrzuji připojuje k němu za kollegam aneb pomocníka Jiříka Markocium Čáslavského, žádaje, abyste je přívětivě přijíti, touž správu školní jim poručiti, nad nimi a jinými jich kollatoratory i vším žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili.

O nich nepochybuji, než jak jsou se jinde v školách tak i v městech pražských šlechetně a poctivě a příkladně chovali, že se i v městě V. M. chovati budou**). A kdybych já něco více učiniti mohl, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, učiním vděčně rád. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v outerý po neděli postní invocavit, 9. Martii, léta 1604.

---

215. M. Bacháček slibuje inspektorům školy sv. Petra v Novém městě Pražském nápomocen býti k zavedení dobrého řádu ve škole.

1604, 10. března.

Těchto předešlých dnův páni inspectores školy sv. Petra v Novém městě Pražském se mnou jednali a zvláště pan doktor Huberus z Ryzenpachu, abych jim k tomu dovolil uvésti do jejich

---

*) Vrbenský Viktorin z Týna Vltavského. Studoval na universi pražské. L. 1603 stal se rektorem školy u sv. Štěpána v Praze; 9. března 1604 jmenován předním správcem školy v Hradci Králové. R. 1605 přijal na se roucho kněžské i povolán za správce duchovního do Náchoda, kdež se oženil l. 1606. Z Náchoda podán za děkana do Písku a l. 1614 byl v Brodě Německém. Spisy svými střetl se s Bratřími českými. L. 1621 v dubnu poslán s Jiřím Šultysem do Drážďan jako delegat učení pražského ke kurfiřštu saskému prositi za přímluvu k císaři, aby universí pražská při starých svých svobodách byla zachována. Před popravou Staroměstskou 1621 poskytl na radnici uvězněným odsouzencům poslední útěchy. T. r. vystěhovati se musel z vlasti své, odebral se do Žitavy, kdež l. 1630 zemřel. (Četné spisy jakož i obšírnější vypsání jeho života viz v „Rukověti k děj. lit. české“ od J. Jirečka.)

**) Vypraveni byli do Hradce teprv 24. dubna t. r.

školy novam docendi rationem, poněvadž by žádného prospěchu při tomto způsobu vyučování dítek nespatřovali. Jakož jsem já sám jednou i podruhé v té škole byl a jakou bych na tou jejich žádost odpověď dával, níže ji poznamenáno stojí.

Službu oc. Předešlých dnův byv v škole V. M., tomu jsem patrně porozuměl, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby jistý způsob a dobrý řád cvičení mládeže do školy V. M. uveden byl, jakož jste mně v spisu k uvážení toho všeho podati ráčili: podle čehož nikdy jsem na tom nebyl, abych se měl postavovati proti dobrému řádu, zvláště který by při vyučování mládeže nařízen býti mohl, nýbrž z povinnosti k tomu zavazán jsem, abych tu věc všelikterak fedroval, odkudž by tomuto našemu krátkému věku zpomoženo předně, pak církvi Páně a obcím býti mohlo. Toliko za to žádám, aby některými jmeny, více na zošklivení učení literního nežli z jaké podstaty, ordo studiorum, kterýž secundum Aristotelicam methodam*) býti má, křtěn nebyl, odkudž by svárové a divná záští mezi preceptory i také discipuly zrósti, podle toho i učení pražské jak nebezpečenství, tak také zmenšení své vzíti muselo. Z čehož aby sjíti mohlo, pokudžby se V. M. líbilo, tento některý nastávající den volili, aby v škole V. M. a tak i v jiných ve všech jistý pořádek studiorum nařízen byl, rád, pokud pán Buoh zdraví popříti ráčí a jiná větší zaneprázdnění v to nevkročí, k takovému uvážení podle jiných pánův Mistrův a pánův přátel učení pražského uprázdniti bych se chtěl. A co tu bude moci býti, jsem k V. M. té naděje, že mně to časně v známost uvésti ráčíte. S tím oc. Dán v první středu postní léta 1604.

---

216. *M. Bacháček Kosteleckým na Labi: „Ač bych byl mohl dobře a slušně to učiniti a Samuelovi Sušickému, přednímu správci školy Vaší, některé slovo povědíti, však vždy tak činím a jemu dovolení dávám, aby pořádné odpuštění od správy školy Vaší vzíti mohl, nejvíce proto, aby neřekl, že jsme jemu toho záviděli a příti nechtěli, aby mohl do některé veliké obce se dostati; což jestli se stane, bude s pochvalou města Vašeho, že i od Vás mládenci do velikých obcí se dostávali, pakli ho naděje zmýlí, žádný toho příčinou nebude než on sám. Co se budoucího předního správce školy Vaší dotýče, nic o tom pochybovati neračte, než že se rád k tomu přičiním, aby někdo pobožný a příkladný k Vám se dostal. Pokudž by se byl jeho collega chvalitebně v městě Vašem choval, nebyl bych proti tomu, aby on na jeho místo nastoupiti neměl; pakli v tom co jiného jest, také od svého rád upouštím . . .“*

1604, 13. března.

---

*) Vedle methody Aristotelovy.

217. M. Bacháček purkmistru a radě města Žlutic: dotvrzuje za předního správce školy Marcum Ripam a aby postranních škol v městě netrpěli.

1604, 13. března.

Službu svou oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Žluticích v outerý post dominicam invocavit léta přítomného 1604., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a že jste tak dobře učiniti ráčili pro budoucí fedruňk a vzdělání školy Vaší a Marcum Ripam, collegam Vašeho, za předního správce školy Vaší jste sobě voliti ráčili, jsem nad tím potěšen. Protož i já z moci ouřadu mého, na ten čas mně svěřeného, téhož Marcum Ripam za předního správce školy Vaší dotvrzuji s tou daleji žádostí, abyste jeho za předního správce školního přijíti, před mládeží domácí i přespolní vyhlásiti, nad ním, jeho pomocníky a vším žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O něm jiná naděje není, než že jak předešle šlechetně se choval, že i na budoucí čas chovati se bude. Daleji i toho při V. M. vyhledávám, abyste se nad tím kořisťovati neráčili a k ňákým nedorozuměním příčiny dávati, aby v městě V. M. postranní školy měly býti, než, aby mládež Vaše domácí i také přespolní v určité místo a k tomu nařízené se scházela a tu svému dobrému vyučovala. Nebo kdyby to tak trvati mělo, někdo by řekl, jakoby ňáká nesvornost při obci V. M. místo měla, a kdyby se druhý i třetí toho ujal, musila by škola V. M. klesnouti a v nic přijíti; ale jsem k V. M. té důvěrné naděje, že tak k tomu neráčíte dáti přijíti, nýbrž v to se vložíte, aby to mohlo k dobrému skončení přijíti. S tím oc. Dán v sobotu po sv. Řehoři léta 1604.

---

218. M. Bacháček purkmistru a radě Menšího města Pražského: aby správci školnímu volnost nechali, kterého by pomocníka sobě zvoliti chtěl.

1604, 13. března.

Službu svou oc. Páni vyslaní od V. M. dnešního dne u mne byli a jménem V. M. žádali, aby přednímu správci školy V. M. ku pomoci dodán a dotvrzen byl Jiřík Rosemberský, kantor matky boží před Týnem: na kteroužto žádost žádné jisté odpovědi dáti jsem nemohl, jsa toho dobře povědom, že každý přední správce školní nejináče jako i jedenkaždý hospodář pomocníky a čeládku, s kterou by dobře uhoditi mohl, sobě jedná. A tak V. M. za to žádám, že jemu toho odjímati, nýbrž při tom zanechati ráčíte, nebo byste sami po tom nad tím žádného zalíbení nésti neráčili, kdyby spolu srovnati se nemohli a pánům ouředníkům, tolikéž i V. M., zaneprázdnění činili: a on přední správce školní, měl by při sobě dosti obrany, kdyby se některé zkrácení při škole dálo, že ne on, než páni ouřed-

níci tím vinni jsou, dosadivše jemu pomocníka mimo jeho vůli. A jak sám se předešle v radě ozýval, kdykolivěk páni inspectores školní ráčí sobě čas voliti, aby toliko správci školnímu v známost uvedeno bylo: já také rád chci přítomen býti a co tu kolivěk na nedostatku zůstávati bude, abychom to společně k slušnému vynahražení přivedli. Jsem k V. M. té důvěrné naděje, že toto neoslyšení bude při V. M. místo míti. S tím oc. Dán v sobotu po sv. Řehoři léta 1604.

---

219. M. Bacháček Janu Doubkovi, měštěnínu města Brodu Německého: že rád mládež, kteráž v mezech povolání svého zůstává, fedruje, tudíž také Gabriele že chce opatřiti.

1604, 13. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v Brodu Německém 7. Martii léta přítomného 1604., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Na jiném nejsem, než abych se dobrým fedruňkem všelijak naší mládeži mohl hoditi a zvláště té, která v mezech povolání svého zůstává; než že začasté z mezí povolání svého vykračuje, nad čímž se člověk slušně uráží. Nic míněji Gabriele Vašeho všelijak sobě poručena míti chci, a kdyby to bezelstně býti nemohlo a on místa míti nemohl, i k tomu se chci přičiniti, pokudž by v kollejích našich zůstával, aby jemu některé dobrodiní a pohodlí učiněno bylo, tak aby Vás v té proboštuře na některé outraty nevedl. Na tuto chvíli víceji psati nemohu, jiným dalším časem to všeckno vynahradím. S tím oc. Datum v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Řehoři léta 1604.

---

220. M. Bacháček Kolínským, že v příčině školního správce Jakubovi Acanthovi píše, aby vyzvěděl, jestli s ním na dobrém srozumění jsou.

1604, 16. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Kolíně Novém nad Labem v sobotu po sv. Řehoři léta 1604., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Že se pak jedno i druhé podání nechce dobře trefovati, toho při tom zanechávám, i také to činím a Jakubovi Acanthi*) píši, abych jistou jeho vůli vyzvěděl, jestli

*) Acanthes Jakub z Velké Polomě v Opavsku. Studoval v Praze; potom v Dobrovici školu Henykem z Valdštýna založenou spravoval. Později vyměnil stav učitelský za kněžský. Byl duchovním správcem v Dřínově u Velvar a v Škramníku u Poděbrad. R. 1623 odejíti musel do vyhnanství. Sepsal několik spisků. (Viz „Rukověť k děj. lit. české“ od J. Jirečka).

s ním na dobrém srozumění býti ráčíte a on také s J. M. pánem z Valdštejna a na Doubravici; ani proti tomu býti nechci, toliko račte se přičiniti, aby to psaní jeho tím dříveji došlo a co za odpověď dá, V. M. toho tejna neučiním.

S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v outerý po neděli postní reminiscere léta 1604.

---

221. M. Bacháček Rokycanským za předního správce školy Andream Acestem Brandensem dotvrzuje.

1604, 24. března.

---

222. M. Bacháček starším ouředníkům v osadě sv. Jilji v Starém městě Pražském: „Nedávno pominulých dnův skrze psaní vyslané ráčili ste na mne žádost vzložiti, abych pro zvedení mládeže v škole V. M. domácí i také přespolní dodal a dotvrdil Joannem Tetaur Svinczanum, bakaláře učení Pražského, již candidatum: kdež já maje nad tím veliké zalíbení, že se tak bedlivě o to starati ráčíte, aby škola V. M. pro dobré církevní i také obecní v své podstatě zůstávati mohla a uznávaje, že týž Joannes Tetaur Svinczanus též škole i také povolání svému zadosti učiniti chce a může, rád tak činím a jeho za předního správce školy V. M. dodávám a dotvrzuji . . .

1604, 24. března.

---

223. M. Bacháček Litoměřickým: „V pravdě hrubě jsem nerád o té takové novině uslyšel, že M. Tobiáš Malkovius, správce kolleje V. M., jak V. M. tak i mně zaneprázdnění činí. Mnoho sobě váže žádosti V. M. tolikéž i pro ušetření ctihodného pana děkana Vašeho, tak činím a téhož M. Tobiáše dle ouřadu mého vyzdvihuji a jemu o tom poroučím, aby on správu kolleje V. M. zase V. M. odevzdal a při času sv. Jiří do měst Pražských se svými věcmi se dostavil a daleji si toho, co zapotřebí jest, spravil. Nicméněji, aby zatím kollej V. M. prázdná bez předního správce nestála, tak na rychlost téměř na překot za místorektora též kolleje dodávám a dotvrzuji učeného a příkladného mládence Joannem Tykalidem Scutium . . .“

1604, 27. března.

---

224. *Zápis rektora M. Bacháčka: „Těchto dnův jsou konfirmováni do měst království Českého, jako Johannes Palladius do Hory Kutny k sv. Barboře; Johannes Šonovský z Šonova do Velvar; Augustinus Křečka do Německého Brodu; Venceslaus Jelenius do Prachatic*); Bohuslaus Mathiae za collegam na Malou stranu.“*

1604, v březnu a dubnu.

---

*) V hraničném, starožitném městě Prachaticích, kteréž pověst českým knížetem Vojenem před devátým již stoletím založila a posvěcením kostelíčka od sv. Vojtěcha požehnala, v Prachaticích již někdy na rozhraní 13 a 14 století založena škola literátů k oslavě služeb božích. Se školou zpěváků — a snad již dříve — zřízena také škola literní, v kteréž vedle podání lidského prvního vychování nabyli nejslavnější mužové národa českého, věčné a slavné paměti hodný Mistr Jan Hus a veliký válečník Jan Žižka z Trocnova. Až podnes ukazují Prachatičané starý, nápisy vyzdobený dům jako školu, v níž Hus i Žižka prvním literním uměním vycvičeni byli. Že takové ústní podání není smyšlenou jen rozprávkou (nebylo tehdy v těch krajinách znamenitějšího a bohatšího města, kteréž by bylo takovou měrou mohlo nakládati a pečovati o vychování mládeže jako obchodní město Prachatice) vysvědčuje událost, kterouž vypravuje starý zápis v archivu t. města. Když totiž po bitvě Bělohorské jezuvité také v Prachaticích podle cesty k Vimberku na hranici narovnané, z celé krajiny snešené knihy české pálili a vůkolní i domácí obyvatelstvo vedle rozkazu takovému smutnému divadlu přítomné býti muselo, zvolali posměšně Prachatičtí apostatové k Husineckým sousedům: „Ejhle! vizte, jak váš Hus pěkně hoří!“ Načež Husinečtí: „Jak ste si ho vychovali, tak ho máte.“

Jest to zvláštní, nepříznivý osud, že o škole Prachatické, kteráž takovou ctí, jako žádná jiná škola v celém království Českém, honositi se může, sporé jen podati můžeme zprávy, kteréž vyhledali jsme z archivu města Prachatic.

L. *1562* v pondělí před narozením panny Marie purkmistr a rada města Prachatic psali „urozenému a ctihodnému Mistru Mat. Dvorskému z Hájku, administrátorovi pod obojí způsobou v kolleji krále Václava v Starém městě Pražském, pánu a příteli svému milému: oc Fridrich Rotleb, spolubratr a radní náš, majíce od nás poručení, aby s některým učeným poctivým mládencem, kterýž by se k spravování mládeže u nás hoditi mohl, rozmluvení měl, neb tento, kterýž jest na naši žádost od V. M. k nám vyslán, povolání svému zadosti nečiní: i dal nám toho zprávu, že by s nějakým Venceslausem, kterýž na ten čas rektorem jest u sv. Michala v Starém městě, o to bedlivě jednal, jeho nám ve všem dobrém schvalujíce i jeho vůli v tom býti pravíce; toliko V. M. abychom v tom za pána a přítele našeho milého požádali. I poněvadž Jste nás v takové podobné žádosti nikdá oslyšeti neráčili, nýbrž nám ve všem nápomocni jsouce, V. M. žádáme, pokudž byste téhož mládence k spravování mládeže hodného býti uznali, rozmluvíce s ním a panem rektorem universitatis, k nám ho jednati ráčili, tak aby hned při sv. Havle nejprv příštím k nám přistěhován býti mohl, od nás také, pokudžby na svou povinnost pamatoval, nemá v ničemž opuštěn býti.“ oc. Léta *1574* dne 20. srpna psali Rakovničtí „poctivému a učenému“ mládenci Tobiášovi, správci školy Prachatické: „Oznamujeme Vám, že k sv. Havlu nejprv příštímu správce do školy naší potřebujeme a vyrozuměvše tomu ze zprávy J. M. pana rektora universitatis Pražské, že Vy žádáte při tomž času od něho náležitého opatření: protož bylali by vůle Vaše, abyste při tom času k nám se obrátili a správu školy naší ujali, chtěli bychom dále o dotvrzení toho s panem rektorem jednati. To když se stane, tehdy od nás podlé mírného školy naší opatření všelijakou volnou náchylnost a opatrování máte poznati. A protož jaká by vůle Vaše byla, za to žádáme, že nám, abychom se věděli čím spraviti po tomto poslu, kteréhož naschvál posíláme odpověď dáte.“

L. 1578, 19 února učinili purkmistr a rada města Prachatic ztížné napomenutí listovní knězi Václavovi, děkanu a správci jich duchovnímu. „Strany

225. *M. Bacháček purkmistru a radě města Prostějova v markrabství Moravském, že Jana Sudlicia Miličínského za správce školního k nim dodává, jemuž také o tom píše, aby se tak zachoval, pokud od školy města Uherského Brodu propuštěn bude.*

1604, 6. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Prostějově v sobotu před nedělí Laetare léta přítomného 1604., co by v sobě obsaho-

---

oficiálův školních jak oni tak i my nemalou ztížnost do Vás máme a tomu se pak nadíviti nemůžeme, že se Vám žádný z nich zalíbiti a zachovati nemůže, a také za žádného správce duchovního tak často jsme se s nimi neměnili jako za Vás. I ta zpráva nás došla, že jim stravu dávati povinen nejste, jakož pak Jste se o to již i pokusili a rektoru školnímu Viktorinu Vodičkovi faru zapověděli: ještoť Vy se na tom hrubě mýlíte, leč tomu artikuli v smlouvě s Vámi učiněné strany oficiálův školních, že ste jim stravou povinni a zavázáni, naopak rozumíte. Co výš, i o to se ujímáte a nám v povinnost naši a kolaturu správcův školních se vkládáte, ještoť jsme my toho Vám ani žádnému jinému z moci naší nikdá nedali a nedáme, a Vás, abyste se o to starati měli, nežádáme: nýbrž tu věc, již k libosti Vaší to více činíce nežli z ůáké potřeby, skrze vyslané naše v Praze opatřiti, toliko aby pán Bůh ráčil toho seslati, kteryby Vám vyhověti uměl, chceme."

A pro dobrou vůli a svatý pokoj vyjednala rada městská nového správce školního Mikuláše Troplpergera, Budějovičana, kterýž brzy po svém do Prachatic příchodu jistou vdovou Dorotou Plojharovou ku právu městskému byl potahován.

Však ani s tím novým Mikulášem nebyl pan děkan spokojen, neboť již l. 1579 v měsíci červenci podal městské radě ztížnosti do správcův školních, na kteréž žaloby když učitelové odpověděli, chtěli obecní starší jakožto vrchnost spor takový urovnati. I vypravili dva spolusousedy k panu faráři, aby do místa radního přišel, kterýž však „kvapnou" odpovědí je odbyl: že nemá proč mezi ně jíti. „Páni" chtíce však obě strany spokojiti podruhé „ctihodného" kněze svého vyzvali se vší uctivostí, však s odpovědí nevelmi příjemnou se potkali: „že správcové školní toho hodni nejsou, aby jim k vůli nahoru choditi měl, a nebudouli skutečně ztrestáni anebo vypovědíni, že od sv. Havla jinou farou se opatří a Prachatičané že jiného správce církevního sobě z hrušky stříásti moci nebudou." Zástupcové města vždy sobě správcův duchovních vážili, také však věděli, že učitelův, kteříž mladou obec pod ochranou svou měli a ji vyučovali, šetřiti náleží; i odpověděli panu faráři: že k vůli němu je ztrestati a jim odpuštění od obce dáti nemohou proti svědomí svému, protož žeby i tomu obvyknouti museli, kdyby i jinou faru zase si objednal. Poněvadž však kněz Václav učitelům faru zapověděl a stravu zastavil, připomenuli mu, že jest povinen kaplana, bakaláře, kantora, varhaníka a zvoníka stravou opatrovati: kdyby ale tak učiniti nechtěl, že z jeho kvartálu školní oficiály stravovati budou.

Zdali Prachatičané předce nového správce školního si na rektoru učení pražského vyžádali, nevíme — ale různice mezi děkanem a oficiály školními opět nastala. Hospodyně na faře takové pozdvižení sosnovala. Chovala se k nim tak, jakoby na chlebě jejím byli, ačkoliv obec ročně peníze a všeliké viktualie z komory obecní na vychování jich správci duchovnímu odváděla. Pan děkan musel opět žalovati a za propuštění správce školního žádati. Však páni starší rozhodněji než kdy jindy se opřeli a odpověděli: že by slušněji bylo, aby hospodyně farní hospodářství své doma pokojně spravovala a v to, což jí k spravování poručeno není, se nevkládala, neboť kdyby snad anděl s nebe přišel, s těžkostí by se jí zachoval. A aby jí nebo jinému k libosti peníze utráceti a na místo toho nedávno dosazeného pokojného mládence jiného jednati měli, toho že se nestane, a jinde mimo faru aby stravován býti měl, tomu že nedopustí; nebo

valo, z přečtení jsem porozuměl; a v pravdě nic z toho vděčen nejsem, že Bartoloměj Štang, rodič města Prostějova, tak nenadále

---

za žádných správcův duchovních, co paměť lidská snášela, takových roztržitostí a častých oficiálů školních nemívali jako za něho, protož kdyby v lásce a svornosti se správci školními se nechtěl snášeti, že by jeho odpuštění přijmouti a jiným děkanem se opatřiti musel. Po takové resolutní odpovědi a poněvadž pan děkan jinou faru zjednanou neměl, hospodyně trochu stichla.

L. 1582 dne 12 listopadu podal školní Mistr Václav Štomec městské radě žádost, kterouž jako zajímavý příspěvek k dějinám ducha našeho národa položili jsme sem slovo za slovem:

„Vaše Milost, pane purkmistře a páni milí! Při tom Vašich Milostí poníženě prosím, že tuto mou žádost slušnou a hodnou v tomto krátkém psaní obsaženou, v dobré obrátiti a ji laskavě vyslyšeti ráčíte. Není Vašim Milostem pochybné, jaký by se obyčej a řád netoliko v tomto slavném městě, ale také i v jiných obcech od našich předkův, bezpochyby ne bez jisté a hodné příčiny nařízený, zachovával. Totižto, že officiales školní s pomocníky svejmi jako těchto časů, každého roku počnouce od svátku všech svatých až do svátku moudrosti boží jsou na koledy chodívali, a tudy jim sousedé jedenkaždý vedle možnosti své lásku a vděčnost, kterouž předně k pánu Bohu a církvi jeho, též spolu k oudům svým mají, jsou s ochotností prokazovali; že pak nyní (což Vašim Milostem dobře známo jest) pán Bůh všemohoucí naši milou vlasť svou metlou, jest navštěviti ráčil, kteréžto poněkud i v tomto městě pociťujeme; za to Vašich Milostí žádati poníženě sem umínil, abyste ráčili takové koledy na ten čas složiti a nám také podle lásky křesťanské, co se Vašim Milostem za slušné a spravedlivé viděti a zdáti bude (poněvadž jest to náš jako říkaje nejhlavnější plat a stans naší práce, kterouž podle hřivny nám od Boha svěřené vedeme) za to uděliti ráčili. Ač pak v pravdě nejsem já ten takový, kterýž bych měl dobrý a starobylý řád a vobyčej rušiti, ale že maje zření na ten nynější nebezpečný čas a jsa také k tomu z hodných příčin přinutkán, to sem na V. Milosti vznésti poníženě umínil. Jsou pak toho tyto zvláště příčiny:

Jedno, že v mnohých sousedův příbytcích jsou navštívení od p. Boha morní bolestí a ranou, tak že za ztížné v pravdě jim by se zdáti mohlo a nás též neradi viděti, kdybychom je podle toho obyčeje starožitného naším zpěvem navštíviti měli a snad navštívíc je i nám některým skrze to na zdraví našem (ač my v tom sobě nic tak velikého nezakládáme) ublížení nějaké by se státi mohlo. Pak mnozí jsou zde v této obci, při kterýchžto jakž říkávají, jest zdraví celé, kteří by nás také neradi a s vojstejcháním jakýms, bojíc se od nás nějakého nakažení, uhlídali a skrze to ještě by se domnívali, kdyby je p. Bůh nemocí nějakou navštíviti ráčil, čehož p. B. rač uchovati, že naše navštívení nebolížto příchod má v tom nějakou vinu.

K tomu také již málo pacholat, pro tu příčinu, jak sem toho dotekl, do školy chodí a kterých bychom v zpěvu užiti mohli, jsou na větším díle domácí, jimžto na koledu s námi choditi jejich zbraňují rodičové, obávajíce se bezpochyby jako za své milé dítky, aby tudy k nakažení nějakému nepřišli. Pomíjím toho, že skrze zaneprázdnění těch koled žákům jiným veliké se ublížení strany učení a cvičení děje, kteřížto jsou se na to voddali, aby se liternímu umění bez přestání, jsouce pro tu příčinu od rodičů sem odesláni, vyučovali. Znáti pak ráčíte, že skrze tu věc nemalá jim se ujma na svém učení státi může. Protož Vašich Milostí pokorně prosím a žádám, že ráčíte těchto příčin ode mne prostě předložených v svém zdravém uvážení míti, ruku a ochranu milostivou a laskavou nad námi, jako kdy prvé, držeti, tak aby skrze to Bůh nebeský ctěn a veleben od nás po všecky dni života našeho býti mohl. Nebo přední povinnost od vrchnosti světské žádá a míti chce, aby ona přede všemi věcmi vyhledávala to, co by ke cti a chvále boží, potom také k užitku bližnímu našemu vztahovati se mělo. V pravdě pak se to vykonati nebude moci, jestliže škola, z nížto bojné a veliké oužitky i církvi svaté i obecnému dobrému pocházeti nepřestávají, od vrchnosti své mírnejm opatřením sustentována nebude. Nechci o tom víceji psáti aniž také mého předsevzetí jest, poněvadž sami toho mnohem výbornéji,

a mimo naději z školy V. M. vystupuje. Já na jiném nejsem a naději mám o mých náměstcích, že i oni toho oumyslu budou, aby

---

nežli bych uměl o tom Vašim Milostem vypravovati, co sobě takové věci nesou a jaký oužitek ke všem povinnostem přinášejí, ráčíte poznávati jsouce o všem z mladosti od svých věrných a učených praeceptorův v tom vyučováni. Protož ať déleji Vašich Milostí daremně nezaneprazdňuji, za to Vašich Milostí prosím, jakž svrchu ode mne dotčeno jest, abyste pokudžby možné a k vzdělání obecného dobrého užitečné u Vašich Milostí bylo, nás aspoň přes tento nebezpečný čas té práce a koledy sprostiti a nám, jakž sem oznámil, z lásky za ně podle slušnosti učiniti ráčili. Té sem důvěrnosti k Vašim Milostem že to ráčíte učiniti. My pak všickni v svém povolání jakž v škole při vyučování mládeže tak také v chrámě Páně při službách a chvalách božských stáli a pilní býti připovídáme a sebe i všecku školu v milostivou a laskavou Vašich Milostí ochranu poručena činíme. Pán Bůh rač dáti Vašim Milostem dlouhověké zdraví a šťastného spravování."

Na takovou suplikací snesli se páni starší obecní za purkmistrství Šebest. Rumpála: „aby v nebezpečný a morový čas z koled a toulek sešlo, a správcové školní aby v vyučování mládeže tím pilnější a bedlivější byli, však muziky v uložené a vyměřené časy aby neopouštěli: za to se jim z komory obecné dáti má 8 kop m., k tomu jedna koleda o sv. Třech králích, kteráž od starodávna oficiálům školním s kaplanem společně na rovný díl náleží, se jim propouští a z té sjíti nemá. Avšak takové usnešení potud trvati má, pokud by obci i z druhé strany oficiálům školním snesitelné bylo, což se každého času změniti aneb zlepšiti bude moci."

L. 1583 oznamoval jmenovaný scholiarcha Václav Štomec purkmistru a pánům příhodu dosti nebezpečnou, kteráž se mu stala od Martina Kherna v přítomnosti Zachariáše varhaníka a Vojtěcha sukcentora a to tím způsobem: „že já jsa v pokoji mém s výš dotčenými osobami, z jedné strany okna ven do pole vyhlídajíce, výš psaný Martin směl jest z příbytku Petra zámečníka do pokoje, kdežto odpočinutí své mám, nenáležitě a nebezpečně z ručnice střeliti, tak že kulka ode zdi pokoje přes postel na zem jest upadla; kteroužto já, jsa nemálo na mysli přestrašen, od země zdvihši ještě horkou jsem výš psaným osobám v světničce za stolem sedícím hned té chvíle okázal, z čehož i oni jsou se nemálo ulekli. Z té tehdy příčiny, jakožto služebník jeden V. M. poníženě k V. M. se utíkám a za opatření žádám, tak abych mohl svým hrdlem před takovým všetečným a lehkomyslným člověkem bezpečen býti, nebo, tak za to mám, že jest musil o bezhrdlí mém zle smýšleti a tím způsobem mne z světa sprovoditi . . .

L. 1584, 14 února oznamují Prachatičané rektoru universí pražské Petru Codicillu z Tulechova: „že Václav Štomec, nynější správce školy naší a discipulus Váš stav svůj svobodný v manželský proměnil, mezi námi se osadil a školu k sv. Jiří resignoval. I jsouce my toho vždycky žádostivi příkladem předkův našich, aby předně poznání vůle pána Boha všemohoucího a literní umění při vyučování mládeže skrze správce školy, kteříž k nám z akademie slavného učení pražského vysíláni bývají, vždy víc a víc se rozmahalo: z těch příčin tuto naši žádost na V. M. vzkládáme, za to prosíce, že k tomuto sv. Jiří mládencem hodným, kterýžby s takovou pobožnou, Bohu milou, sobě i mládeži užitečnou práci býti mohl, nás obdařiti ráčíte. Kantora máme, mládence hodného, o kterého že nebude potřebí starati, ten jest dále mezi námi zůstati připověděl." oc . . .

T. r. (1584) ukončen byl také spor mezi děkanem a Prachatickými. Kněz Václav zjednal si faru v Milčíně a starší obecní nechtíce pro jeho protimyslnost déle ho snášeti a trpěti, prosebně žádali vrchnost svou, aby jiným duchovním správcem opatřeni byli. Ztěžovali sobě Petru Camillovi, faráři Krumlovskému, archipřístu kraje Bechyňského a Krčínovi z Jelčan, regentu panství rožmberských, že „již ne služebníkem církevním ale pánem v obci býti by chtěl, lidi mimo všecko svědomí nad míru při udělování svátostí církevních šacuje a každý měsíc by jiné oficiály školní míti chtěl, a poněvadž i jiní čistí, učení katoličtí správcové se nacházejí, kteří by u nás rádi byli" — dostalo se jim nového kněze

nad školou města Prostějova bedlivý pozor měli a v čas potřeby těmi správci školními opatrovali, s kterými byste dobře spokojeni

---

Jakuba Mirotického, kterýž byl upřímným přítelem nejen školních správcí ale i žáků chudých horlivým zastancem. Nedlouho po svém do Prachatic příchodu podal obecním starším také ztížnost na místě oficiálův školních: „kterak mnozí sousedé proti žákovstvu se zatvrzují, jiní dobrodiní prokazovati zanedbávají, ani to, co přinesou, jim dobře nepřipraví", i žádal za napravení a zdržení těch artikulův, pokudž by ho chtěli dále míti. A starší obecní napomenuli své spolusousedy, aby což jest bylo od starodávna zachováváno i posavád toho neopouštěli, nýbrž žákovstvu, když se k nim sejdou, přívětivě se k nim ukazovali a kdoby seč býti může, s nimi se sdělovali. Takové usnešení obnoveno přísněji l. 1589 když „obec" Prachatická byla „pospolu": že „žákům obědové se po pořádku vařiti mají, žádný aby jim peněz nedával od vaření. Kdoby se toho dopustil, trestán budiž handle složením. Catalogum se „po hlásce" má způsobiti, a kdoby toho neučinil, mají se poznamenati punktem a panu purkmistru dodati. Kdo vaří oběd aby i večeři vařil. Řemeslník pak který nehandluje a na místě vaření peníze by jim dával, má dáti pokuty 15 gr. a to buď žákům na maso. Rodičové dávejte dítky do školy, aby z nich klukové a střelci nebyli."

Taková usnešení, jimiž obec pokutovala nevykonávání dobročinnosti k žákovstvu, jsou vzáctným dokladem, jak vysoce vážila si obec Prachatická školy, jsou výmluvným svědectvím i mravní zvedenosti, dřímající síly poddaného lidu českého. A nejen domácí chudší i cizí žákovstvo Prachatičané stravou i penězi podporovali, a měšťanům vářečníkům, kteříž žákovstvu obědů strojiti se zdráhali, várky bránili, ale i zvedené žáky, když na vysoké učení pražské se dostali, peněžitou pomocí opatřovali.

L. 1587, 8. ledna žádali obecní starší rektora učení pražského za podání nového správce školního, poněvadž Nikodem Strakonický od nich odpuštění vzal.

Na tolik jest zpráv, kteréž ze zbytku archivu městského jsme vychvátili. Z 15 a z první polovice 16 století nevíme ničehož. Po bitvě Bělohorské hynula sláva, zámožnost obchodního města, kleslo i školství. Ze školy Prachatické, v kteréž někdy nejslavnější mužové národa Českého Hus a Žižka první duševní pokrm požívali, kteráž byla kolébkou mnohých znamenitých, o vlast a obec městskou zasloužilých mužův (Křišťan, V. Menšík a jiní), ze školy Prachatické od pádu království Českého po celé dvě století nevyšel ani jediný znamenitější muž, jenž by vděčnější byl hoden památky české vlasti. Učiloť se sice ještě v 17 i 18 století latině vedle staré instrukcí, později připlichtila se i němčina, však někdejší dobrá pověst školy Prachatické tím nebyla zachráněna. Z doby všeobecné naší bídy doplňujeme nebohaté zprávy podáním děkana Prachatického Jakuba Čecha, kterýž oznamuje arcibiskupu Pražskému l. 1677: „že ve škole, kteráž blíže kostela a hřbitova se nachází, mládež hojně se vyučuje. Učitele ustanovuje obec se souhlasem děkana. Příjmů stálých pro zachovávání školy a placení učitele není, učitele i rektora živí a platí obec. Kantor za své povinnosti kantorské béře od obce 16 zl., za úřadování učitelské také 16 zl. ročně, z fundace děkana Prachatického Karla Barmona za rekviem 2 zl., mimo to akcidence dle starého obyčeje za učení chlapců. Organista má 35 zl., mimo to 1 míru pšenice, žita, a $^1/_2$ míry ječmene a hrachu. Na školu dohlíží děkan a dva dozorcové z rady městské. Učitel, rektor jako dobří katolíci od maličkosti nečinili veřejné vyznání víry, poněvadž také nikdy žádného podezření kacířství nebylo. Děkan, aby chlapci pilněji se učili, navštěvuje školu s prospěchem." A l. 1713 oznamuje Martin Široký, děkan prachatický, „v duchovní přiznávací tabelli" o škole města Prachatic, že zaopatřena jest kantorem, varhaníkem, adstantem; mládež jak v českém tak v německém jazyku se cvičí, v literním umění, v psaní, v počtech, v muzice a rudimentích řeči latinské.

Za doby Josefinské l. 1777 přeměněna (jako všude v městech českých) škola Prachatická v „hlavní" školu a nejen zbytky latiny ale i jazyk český z ní vyloučen, aby památné někdy vlastenecké město se odrodilo a obyvatelstvo jeho od vlasti své české vyššími ještě horami nežli příroda je ohradila, odděleno

býti ráčili. A v této tak nenadálé příčině rád tak činím a téhož Jana Sudlicium Miličínského*) dodávám a dotvrzuji od času sv. Jiří nejprv příštího a jemu o též věci psaní činím, poroučeje, aby se při tom tak zachoval, pokud toliko tak v brzkém času bude moci s pochvalou od školy města Uherského Brodu propuštěn býti. A pokudž se tak stane, jakž naději mám, poněvadž také panu purkmistru a pánům města Uherského Brodu strany té věci psaní činím, žádám, že jeho přívětivě přijíti, ruku ochrannou nad ním, jeho pomocníky a jiným žákovstvem držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm jiná naděje není, jak jemu obšírněji strany té věci psaní činím, než že se šlechetně, pobožně a příkladně chovati bude. A jestliže bych já jináčeji mohl některé vděčnosti, zvláště v takových příčinách učiniti, ráčíte mne vždycky volného míti. Jakož jsem ihned, zanechav jiného, toto psaní psal, aby toliko posel meškán nebyl, poněvadž na velkém času jest.

S tím oc. Dán v kolleji v neděli smrtedlnou, 4. Aprilis, léta 1604.

---

226. M. Bacháček Pacovským na místě předešlého správce školního „Johannem Behini Stralcensem" dotvrzuje.

1604, 4. dubna.

---

*227. M. Bacháček Čáslavským Georgium Chudecium**) za předního správce spolu s Jiříkem Mělnickým Poděbradským do školy jich dotvrzuje.*

1604, 7. dubna.

---

228. M. Bacháček do Uherského Brodu: že bez jich vědomí správce školního do Prostějova přesadil, slibuje je jiným správcem opatřiti.

1604, 8. dubna.

Službu svou oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Brodu Uherském po slavnosti obětování panny Marie, jinak Hromnic, léta

---

bylo. Od té doby jazyk český v pohraničném městě Prachaticích hynul, vymíral, několik jen starých vlastenců v a sp lečnost literátů chránili jazyk svých otců, o nějž Prachatice vždy jako o drahý klenot pečovaly; bohdá, že láskou k vlasti probuzení Prachatičané brzy opět hovořiti budou všichni zlatým zvukem naší mateřštiny.

*) Bakalář J. Sudlicius Milčínský později Mistr svobodných umění přeložil z řeči lat. Petra Martýra Vermilia „Modlitby svaté z žalmů sv. Davida, proroka božího", kteréž Václav Sudlicius l. 1620 po smrti otce svého byl vydal a Boh. Berkovi z Dubé dedikoval.

**) Jiří Chudecius podal Janovi Zárybnickému báseň „Chvála míru". (Pam. V. 359.)

přítomného 1604., coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Předně žádám, abyste mne omluvna míti ráčili, že tak pozdě na to psaní odpověď dávám, a to za tou příčinou, že mne teprva takové psaní došlo před včerejškem, to jest 5. Aprilis, kde se kolivěk zdržovalo za tolik neděl, ještě se dobře stalo, že docela k založení nepřišlo. Málo před tím, nežli mne psaní takové došlo, jsa v tom hledán od pana purkmistra a pánův města Prostějova, s vůlí pana Sudlicia,*) posavad správce školy V. M., jeho jsem netoliko dodal, ale i také do města Prostějova konfirmoval, v čemž mně za zlé míti neráčíte, poněvadž nevědomost hříchu nečiní a mně o tom od V. M. nic v známost uvedeno nebylo; nic méněji, nemoha dostačiti V. M. psaní učiniti, správci školy V. M. jsem poručil, aby muoj oumysl v známost uvedl, totižto, že chci školu V. M. v paměti míti a jiným dobrým spravcím opatřiti. Jakož i tímto psaním v tom se ohlašuji a té Vaší starosti všelijak chci nápomocen býti, aby dítky Vaše, jak domácí tak i přespolní, mohly dobře zvedeny býti, tak abyste po sobě ráčili pravých ctitelův božských, v nichž byste vždyckny živi byli, míti. A jest v pravdě toho hrubě potřeba, abychom se o to opravdově zatočili a dítky naše tak zvedli, aby se předně pánu Bohu, církvi jeho svaté i také obecnému dobrému platně mohli hoditi a vlasti své sloužiti. S tím milostivá ochrana boží rač býti s námi se všemi. Všemohoucí pán Bůh rač dáti, abyste v brzce nastávajících výročních slavností vzkříšení syna božího od mrtvých všickni společně v dobrém způsobu zdraví dočekali, spasitedlně v chválách božských v chrámu Páně a doma s dítkami a čeládkou v písničkách velikonočních strávili, téhož roku v témž dobrém zdraví dočekali a příbytky Vaše od všelijakých zlých, ne-

*) Jiní rektorové na téže škole byli: L. 1580 Martin Malobický, rodič Uhersko-Brodský, jenž l. 1588 stal se ve svém rodišti pastorem a děkanem. L. 1586 až 1588 Jan Parlagius z Uher, později diakon v Brodě Uh. — Benedikt Vavřinec nazván Nudožerínský, poněvadž v Nedožerech v Uhřích na hranicích moravských se narodil. Studoval na luteránském gymnasiu v Jihlavi pod rektorem M. Jáchymem Golziem. Dokončiv studia přípravná odebral se do Prahy, odkudž l. 1594 povolán za rektora na školu do Uherského Brodu. R. 1597, 15. září promovován M. Bacháčkem na universí pražské za bakaláře; l. 1599 stal se předním správcem školy Žatecké, odkudž odebrav se opět do Prahy, přijal rektorství 1602—3 na škole v Německém Brodě; r. 1604 povolán senátem učení pražského za profesora mathematiky. L. 1611 zvolen byl prorektorem, l. 1612 děkanem fakulty filosofické. Když jednalo se (1609) o obnovu universí pražské, byl Benedikt vedle Bacháčka a Hubera nejhorlivějším. Zemřel po dlouhé, trapné nemoci souchotinami v 60. roce věku svého l. 1615, 4. června a pochován v kostele Božího těla na Novém městě Pražském. Dědicem jmění svého ustanovil učení pražské, na kterémž po 11 let s nemalou slávou byl profesorem. Sepsal gramatiku českého jazyka, na kteréž skoro devět let pracoval, vzdělal a přeložil žalmy na způsob veršů, dále logiku, 372 veršů o škole Jilské v Praze a mnohé příležitostné básně. —L. 1600 byl Štěpán Motěšický, jenž později byl v Uhřích pastorem. L. 1618 Martin Horčička narozen v Beckově v Uhřích. L. 1619 stal se pastorem v Strážnici. Když reformací po bitvě Bělohorské i na Moravě přísně byla prováděna, byl vyhnán z Moravy. Odebral se do své domoviny, kdež v Birově (u Beckova) se stal pastorem, později (l. 1630) byl pastorem v Oravě u Kašp. Illeshazyho.

šťastných příhod v celosti zachovalé vesele spatřili. Toho i jiného dobrého Vám i vší obci města Brodu Uherského upřímně vinšuji a rád přeji. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu po neděli smrtedlné, 8. Aprilis, léta 1604.

---

229. *Zápis rektora universí pražské o žalobě kněze Ondřeje Gsela, děkana v městě Dvoru Králové n. L., podané apelací, aby s bakalářem školním před radou téhož města pro výtržnost sročen byl, načež apelací radě městské sročení nařídila; proti čemuž však rektor učení pražského, administrátor konsistoře i žalovaný bakalář protestovali.*

1604, 8. dubna.

Osmého Aprilis mnoho bylo jednáno i také s radami J. M. C. nad apelacími, co by mělo činěno býti s tou věcí, poněvadž ctihodný děkan města Králové Dvoru, jsa citován před pana administrátora do konsistoře pražské za příčinou bakaláře svého Baltazara Parlagia, takové suplikací do apelací podal:

„Vysoce urozený pane, pane presidens a V. M. urození páni, páni! Urozeným a statečným pánům z rytířstva, urození a vysoce učení obojích práv páni doktoři, J. M. C. zřízené rady při apelacích na hradě Pražském, páni mně dobrotivě a laskavě příznivi! Na V. M. svou ztížnost vznáším a to takovou. Majíce já rozepři s Baltazarem Parlagiem, bakalářem školním, o nářek poctivosti a zhanění a o výtržnost: i nemohu se svého práva proti němu dovolati v městě Dvoru Králové nad Labem a to v příčině takové, že se ten jistý bakalář školní utekl s žalobou do kolleje a do konsistoře pražské, abych já jeho tam z těch věcí vinil a jemu se tam stavěl. I račte toho považiti, milostiví páni! že kollej a konsistoř pražská takového práva nemají, aby oni měli o takové věci kněži a lid obecní souditi a právo světské (což jim nenáleží) sobě osobovati, výpovědi a ortele v tak těžkých rozepřích, co se nářku poctivosti, výtržnosti dotýče, vynášeti, poněvadž ten jistý Baltazar Parlagius směl se toho dopustiti, nedavše já jemu žádné příčiny. Když jsem pozván byl do domu pana Geliata, spoluradního, se dvěma faráři přespolními na den Moudrosti boží léta 1604., sedíce pokojně s panem hospodářem: Baltazar Parlagius, bakalář školní, tam za námi přišel (račte odpustiti) opilý a žralý jako svině, že sotva na nohách stál a s sebou rychtáře městského s žoldnéři a pochopy přivedl a právo na nás dával rychtáři městskému. Já jsem se k tomu ozval, aby rychtář práva nebral a bakaláři jsem řekl, aby do školy šel a vyspal se; na to mi odpověď dal bakalář: Mlč ty šelmo, však nejsi žádný kněz. A přijda k našemu stolu sklenici i s vínem vzal a mne mezi oči tou sklenicí udeřil. I nemoha já tak velikého a hrozného nářku, zhanění a výtržnosti jeho na sobě zanechati, hledal jsem toho při panu purkmistru, aby toho jistého Baltazara bakaláře na rukojmě

vzali a ku právu přidrželi, poněvadž jest cizozemec*), aby mi ručil k škodám až do té pře skonání, v čemž jest mě nařekl, aby to na mne prokázal a dovedl. Pan purkmistr, páni odpověď mi dali: poněvadž bakalář má svou vrchnost a já také svou vrchnost, abych jej před jeho vrchností vinil a jemu k vůli 14 mil cestu činil. I račtež toho považiti, milostiví páni! jestli to spravedlivá věc, aby se děkan se svým náchlebníkem před jeho vrchností souditi měl a doma děkan aby svého práva užiti neměl. V. M. tehdy poníženě žádám a prosím, že na místě a jménem J. M. C. panu purkmistru a radě města Dvoru psaní učiniti a jim poručiti ráčíte, aby mne oni s týmž bakalářem školním sročili a ku právu připustili a jeho na rukojmě vzali, k dostání práva a ke škodám, aby ručil, přidrželi až do té pře skonání a mne v té věci psané proti němu ochránili a spravedlivou výpovědí (s výhradou vrchního práva) podělili. Což té naděje a důvěrnosti jsem k V. M., že tato má žádost při V. M. své místo míti bude a za laskavou odpověď žádám. V. M. volný kaplan katolický

kněz *Ondřej Gsel*,
děkan v městě Dvoře Královém nad Labem.

Na takovou suplikací kněze Ondřeje, děkana města Dvoru Králové, takové vyměření od apelace se stalo: „Opatrným purkmistru a konšelům města Dvoru nad Labem, přátelům nám milým. Opatrní přátelé nám milí! V jaké potřebě své kněz Ondřej Gsel k nám se jest utekl a jakého opatření žádá, z příležící suplikací jeho porozuměti moci budete. I poněvadž mezi ním a stranou odporní jeho o výtržnost a zhanění tuto činiti, což žádnému jinému kromě světskému právu, ku kterémuž dotčený Ondřej Gsel se hlásí, souditi nenáleží: protož poroučíme Vám jménem i na místě J. M. C. pána, pana našeho nejmilostivějšího, abyste ihned před sebe dotčené strany k jistému dni sročili, v průvodích a odvodích jich pořádně vyslyšeli a po vyslyšení výpovědí spravedlivou s výhradou vrchního práva podělili.

Datum 17. Februarii léta 1604.

Na takové vyměření, když Balthazaru Parlagio vydáno bylo od ouřadu, sám osobně se do Prahy vypravil a setkav se s pány Jaroměřskými, s ním se ke mně navrátili a žádali, aby v té věci byl opatřen; jakož mnoho v té věci při radách J. M. C. pan administrator konsistoře pražské pracoval, aby kněží z jeho práva strhováni nebyli a já také, jakožto toho času rektor, toho jsem vyhledával oustně při páních radách J. M., aby membra subjecta nostrae academiae jinde souzeni nebyli a k jiným právům podáni nebývali, než toliko k právu našemu, jakž o to privilegia a svobody máme**).

---

*) Byl z Uher.
**) Viz číslo 207.

230. M. Bacháček purkmistru a radě města Brodu Německého: že k tomu svoliti nemůže, aby Tobiáš Pisecius, kterýž někdy na škole jich vyučoval, k prosbě své však do měst Pražských podán byl, u nich byl vicerektorem; odmítá výtky činěné správci jich školnímu Augustinovi, že by mladým a nezkušeným člověkem byl.

1604, 15. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Brodě Německém v pondělí po květné neděli, 2. Aprilis, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Jest mi s podivením, že Tobiáš Pisecius, kollega školy Vaší, tak nestálé mysli jest, ježto se v tom bez pochyby dobře pamatuje, jaké jest mně psaní učinil, žádaje jiným místem opatřen býti: jakož jsem na jeho prosbu tak učinil a v městech Pražských správu školní jemu jsem objednal, a nyní v to se uvolil, aby vicerektorem školy Vaší byl; což se mně dobře trefiti nemůže, abych za nestálého člověka vykládán nebyl. Že pak pan Jakub Krubský Augustina za mladého člověka a nezkušeného vykládá a maluje, toho já na tento čas při tom zanechávám. K té správě má dosti věku a ne všecko záleží na starosti anebo dlouhé bradě; na oko to spatřujeme, že na tento čas mladí lidé mnohem lépeji školy spravují, na sobě dobrý příklad dávajíce a v mezech svého povolání zůstávajíce, nežli někteří staří. Býval u dobrých a učených preceptorův, z nichž někteří professionem publicam v učení Pražském mají; ti jemu honestam commendationem*) dávají, a když opus verbis, ubi rerum testimonia adsunt**). Já to držím za zkušenost, že i naši mládež v kolleji Veliké za celý rok vyučoval s velikou pochvalou. A tak žádám, že se neráčíte dáti rozpakovati; jak Vy, tak i všecka obec Německého Brodu nad jeho správou zalíbení míti budou. Kdyby mi čas postačoval, psal bych o té věci obšírnéji k některým osobám. Ještě se i v to uvoluji, pokud se líbí Tobiášovi Pisecio, aby déleji při něm zůstával v povolání collegae, jináčeji sami znáti ráčíte, že bych nemohl s ním dobře spokojen býti. A poněvadž nemohu dostačiti a obzvláštního jemu psaní učiniti, žádám, že dovolení panu písaři dáti ráčíte, aby jemu tuto klausuli přečetl, na kterouž on mně co nejdříve povinnen jest odpovědí. S tím oc. Datum v zelený čtvrtek léta 1604.

---

231. M. Bacháček přimlouvá se k rytíři Vratislavovi z Mitrovic za Tobiáše Fabricia, poddaného z Mníšku, aby při škole v Příbrami zůstati mohl, nebo „porozumívám, že synáček V. M. ještě není v těch letech, aby některého podstatnějšího vyučování potřeboval, a by i to tak bylo,

---

*) Čestné poručení.
**) bude třeba promluviti, skutkové vydají svědectví.

tehdy chci a zakazuji se k němu aneb do školy V. M. toho mládence šikovati, s kterým ráčíte dobře spokojeni býti." *)

1604, 16. dubna.

---

232. M. Bacháček purkmistru a radě města Miličína, že za správce školního Gabriele Doubka jim odsílá a připomíná, aby dobrý řád ve škole držán byl.

1604, 19. dubna.

Službu svou oc. Žádost Vaši, kterou jste na mne vložili strany správce školního, v dobré paměti snáším a v této příhodnosti vysílám Vám Gabriele Doubka, ukazatele tohoto listu, jednoho z oudův akademie pražské, za něho se přimlouvám, že jeho přívětivě přijmete a pánům inspektorům poručíte, aby jeho do školy uvedli a všecku správu školní mu odevzdali i také přede vším žákovstvem za předního správce vyhlásili. A pokudž on povolání své vykonávati bude, žádám, že nad ním, kantorem a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti budete a jim ubližovati nedopustíte. Paklíby on spolu s kantorem svým povolání svému zadosti nečinil a něco jiného před sebe bral, čehož o něm nesmýšlím, tehdy to mně třebas, oustně, skrze kohokolivěk v známost uveďte, tak aby se časně opatřilo. Také i to při pánech inspektořích, zvláště mladších, opatříte, aby začasté, jdouc mimo školu, k jeho správě přihlídali, tak aby, jak čistota, tak i dobrý řád při vyučování mohl zachován býti. Také i to v dobré příhodnosti v známost uvedete anebo na tomto psaní poznamenati dáte, kterého dne Vám tohoto psaní podá, poněvadž jsem mu to poručil, aby se k Vám časně vypravil, práce školní ne jiným pořádkem než má vyměřeno v poznamenání uvozoval, tak abych mohl, když se bohdá v brzce na Tábor vypravím, nad tou správú a pánův inspektorův tomu dohlídání zalíbení míti. Nebo já na jiném nejsem, než abych pro J. M. pána Kašpara Kaplíře z Sulevic, velikého mého pana přítele, nad školou města Miličína obzvláštní pozor měl. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla IV. v Starém městě Pražském v pondělí velikonoční léta 1604.

---

233. M. Bacháček Benešovským: jaké mají opatření učiniti v příčině nezbedného žákovstva.

1604, 20. dubna.

Službu svou oc. Hrubě jsem tomu nerad, že těchto předešlých dnův a před samými slavnostmi některé Vaše nezbedné žákovstvo

---

*) Aby však pán přívětivou dal odpověď, poslal mu Bacháček „pěknou effigiem" krále Ludvíka. „O té příležící figuře zprávu dávají, že by měla býti

v hospodách povyky sobě dělali, s harfami a housličkami výboje na svého preceptora činili, ježto, aby měli jméno své akademii dáti a ona by takové povětrné lidi zastávati měla, to se v našich statutích nenachází; nýbrž vrchnost jejich a páni dědiční mohliby na Vás anebo na mne o pokutu se dopisovati, že my jejich lidi poddané ve školách přechováváme. Správce Vašeho ne ve všem chci zastávati, proto že nemohu věděti, jak se mezi Vámi chová; než z toho psaní, které mně činiti ráčíte v bílou sobotu, tomu se porozumívá, že sobě do něho jiné ztížnosti nekladete, než toliko tu na správu těch žákův, ježto kdyby se byla předešle ňáká ztížnost do osoby jeho kladla, byl bych se věděl jak spravedlivě v té věci zachovati; nebo J. M. pan Přech z Hodějova, s kterým jsem předešlých dnův promlouval, neráčí na jiném býti, než aby nad řádem a právem ruku ochrannou držeti ráčil. Nebo kdyby se takový folk takovému svévolnému žákovstvu dával a jim se více nakládalo nežli preceptorovi, nevím, kdeby se to stavilo. A co jsou se nemohli ten den druhý i třetí spokojiti a Vám zaneprázdnění nečiniti, leč bez pochyby chtěli i Vás i preceptora trucovati a sobě tak myslili: nebudou moci prý bez nás jitřní zpívati a tak musí nám naši vůli pustiti; jakož jsou to hned ráno na ten hod slavný dovedli a v hospodách tak se spili, že sami sebe znáti nemohli. Pro zachování dobrého přátelství Vás žádám, že mi další zprávu o tom učiníte aneb raději sine strepitu fori*) tu věc spokojíte, jakož jste se v tom témuž správci ohlásili; pakli by to býti nemohlo a oni na svém stáli, při jejich vrchnosti a pánich dědičných to způsobím, že oni musí to udělati, co by neradi. Znám já také ty ptáčky. V ten smysl psal bych obšírněji, ale pro jiná zaneprázdnění dostačiti nemohu. A tak Vás se vší obcí města Benešova v ochranu všemohoucího pána Buoha poručena činím.

Dán v Praze pospěšně v outerý velikonoční léta 1604.

P. S. učitelům. Tak činím a k úřadu psaní odesílám; než nevím, abyste sobě sami v cestě nebyli a někdy víceji, nežli náleží, nemluvili, kdo jest tím vinen, než Vy sami? Pravíte, že jsou poběhlci, jakož toho dovedli a Vy jste je zase přijali; na tento čas nemůže jináčeji předsevzato býti, dokud páni toho se nespraví a snad mírným prostředkem nespokojí. Na Vás to jest. Se všemi pokoj mějte a k nevolem příčiny nedávejte. Pana děkana ode mne velice pozdravte, tolikéž pana Vavřince zůstávajícího na Konopišti při J. M. pánu z Hodějova. Jména Vašeho žákovstva všech poznamenejte, poněvadž toho budu potřebovati.

Datum Pragae 20. Aprilis anno 1604.

---

vlastní osoba krále Ludvíka a nepochybuji, než že něco toho jest v těch jeho mladých letech. Tu V. M. pro památku daruji, s tou žádostí, abyste chatrný dárek ode mne přijíti ráčili."

*) Bez hluku veřejného.

234. M. Bacháček Čáslavským posílá za správce školního Jiřího Mělnického.

1604, 20. dubna.

Službu svou oc. Jak předešle tak i nyní to činím a za správce školy V. M. se přimlouvám, abyste nad ním ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili; jakož jsem toho Georgium Mělnický nechtěl bez mého kratičkého psaní prázdného pustiti, abych tudy V. M. příčinu dal k oznámení, když se mezi Vás přibere a jak ochotně své práce vykonávati bude. Pány inspektory a zvláště mladší račte k tomu míti, aby začasté do toho domu kázně vkračovali a jaká šetrnost jest při domácím hospodářství i také pilnost při vyučování mládeže dohlídali. Obšírněji s V. M. někdy, dáli pán Bůh, v městech Pražských oustně. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském, v outerý velikonoční, 20. Aprilis, léta 1604.

---

235. M. Bacháček Českobrodským posílá za správce školního Jana Dicasta.

1604, 23. dubna.

Službu svou oc. Žádost V. M. v dobré paměti snáším, jakož jsem předešle rád tak učinil a Johannem Dicastum*) do školy V. M. za předního správce dodal a dotvrdil, a nyní, když se k ujetí té správy strojil, jeho jsem bez tohoto psaní pustiti nechtěl, nýbrž, jak předešle tak i nyní za něho, jeho collatoratores a jiné žákovstvo se přimlouvám, že je laskavě přijíti, ochrannou ruku nad nimi držeti, i také v náležitých potřebách dobrotivě fedrovati ráčíte. O Janovi Dicastovi jiné naděje nemám, než že se při svém povolání šlechetně a příkladně chovati bude. Dáleji i také za to žádám, že některým mladším pánům inspektorům školy V. M. poručiti ráčíte, aby jeho do školy uvedli a před jeho pomocníky, žákovstvem větším i menším, za předního hospodáře a správce školy vyhlásili i také vyukázali, co by tu měl opakovati; čehož já V. M. nevyměřuji, dobrou o tom zprávu maje, že při té věci dobrý řád chovati ráčíte. A jestli by co na nedostatku zůstávalo, žádám, že mi to časně toliko oustně ráčíte v známost uvésti, aby to mohlo také časně opatřeno býti; říkávají: principiis obsta, sero medicina paratur**). Také se i v tom ohlašuji, když, dáli pán Buoh, v brzce vypravím se do Doubku lidí poddané kolleje krále Václava [shlednouti] a toho V. M. vinšuje, aby škola v dobrém řádu postavena byla, rád do města Brodu Českého se vypravím a jeho správu spatřím, jakož jsem jemu v zná-

---

*) Viz poznámku při č. 176.

**) Zlému hned odolej, sic marně po léku se pídíš, když zlé již se rozmohlo.

most uvedl. A jestli bych já co víceji pro vzdělání školy V. M. mohl učiniti, udělám vděčně rád. S tím oc.

Dán v kolleji oc v pátek den sv. Jiří rytíře léta 1604.

---

236. *M. Bacháček do Hory Kutny: „Ukazatel tohoto psaní jest Petrus Capo Netovicenus, přední collega u „Vysokého kostela"; pro jeho šlechetné u nás chování, žádám, že jeho sobě poručena míti ráčíte, jiné naděje do něho nejsem, že se dáleji při svém povolání věrně a pilně chovati bude."*

1604, 24. dubna.

---

237. *M. Bacháček Bohdaneckým Jana Leopolda Rokycanského a podle něho za pomocníka Johannem Samuelis z Německého Brodu na školu jich vysílá.*

1604, 24. dubna.

---

238. *M. Bacháček Brandýským nad Labem Jana Herbicera za předního správce školy vysílá.*)*

1604, 24. dubna.

---

*) K dějinám školy Brandýsa nad Labem přidáváme: l. *1597*, 7. března zapsal probošt kolleje Veliké do svého manuálu, že přednesl psanou přímluvu purkmistra a pánův města Brandýsa za Martina Textoria Klatovského, aby jim od pana rektora universitatis za správce školního podán byl. L. *1614* dne 23. února oznamuje Václav Linhart Metelka, katolický farář, arcibiskupu pražskému, „kterak z jisté vůle a poručení V. kn. M do města Brandýsa nad Labem za faráře a správci duchovního jsem vystaven, v kteréžto povinnosti až dosavád zůstávaje z milosti božské neřády, a právě ať doložím, spuštění, kteréž v Brandýse jest bylo, v dobré a obyčejné církve svaté řády jsem uvedl. Však vyžívení mé velice jest malé a skrovné (80 kop, 1 korců žita, dva vepře krmné za rok a každý týden půl sudu bílého piva) z čehož 20 kop m. varhaníkovi katolickému a po 12 kopách rektorovi a kantorovi vydávati musím." Žádá, aby arcibiskup při komoře české zvýšení důchodů mu vymohl. V kanceláři arcibiskupské nepospíchali s vyřízením, napsali na žádost takovou výměr krátkými slovy: „Nesrovnává se s prvním poznamenáním," a — neodpověděli. Pan farář nemoha dočkati se odpovědi suplikoval nějak ztížně k purkmistru a radě městské, načež „obec" města Brandýsa odpověděla purkmistru v tato slova: „I co se artikule prvního i také druhého o školním bakaláři a moci a práva školy, též o stravování jich dotýče, na ten my toto za odpověď dáváme: místo, na kterémž škola naše na náklad obecný vystavena jest, to předkové V. M. a naši od zahrad některých sousedův jsou vykoupili a do též i předešlé školy poctivého a svobodného umění mládenci z akademie učení pražského, co pamět naše snášeti může, s pochvalou jsou byli povoláváni a confirmování až do nynějších též školy správcův, v jichž přijímání příkladem jiných vznešenějších obcí ten prostředek a způsob chvalitebný nařízen jest, že od V. M. zvolení inspectores na místě všech nás sousedův mívali a mají obyčej správu školy jim poroučeti i také pánům farářům pro expensi aneb stravu a vychování jich podle instrukcí opovídati a do fary uvozo-

239. *M. Bacháček Kolínským za předního správce školy Samuelem Josephiadem vystavuje.*

1604, 24. dubna.

---

vati; nad nimiž a školou obecní páni farářové předešlí, co jich koliv bylo do obce naší, jak někdy před lety z dolejší konsistoře, tak i od J. M. pánův arcibiskupův pražských podáváno, aby sobě jakou moc a právo osobovati a školou naší obecní vládnouti chtíti měli, toho jsou nikdy pro své práce církevní sobě nežádali, ačkoliv i oni sami někdy akademie pražské oudové a bakaláři bývali. A protož my na zlehčení slavného učení pražského i také náboženství našeho, aby panu faráři škola naše, na niž my náklad nemalý činíme, v moc uvedena býti měla, tomu povoliti nemůžeme, a že se pan farář proti obci naší v té své žádosti spokojí, v tu naději přicházíme.

Na artikul třetí, o gradual a monstranci aby vydány a spraveny byly, tuto dáváme odpověď: že gradualy své poctivé české, jichž jsou předkové naši v chrámu Páně od mnoha let a po nich páni literáti nynější až posavád užívali a předešlí všickni páni farářové v té příčině s nimi i s námi vždycky spokojeni bývali, máme a za ně se nestydíme, nýbrž na nich, jsouce lidé prostí, přestáváme a o jiné nestojíme. A protož také nám srozumitedlným jazykem pána Boha chváliti sobě slyšeti vinšujeme a za to V. M. pokorně prosíme, poněvadž pan farář ranního slova božího kázání nechce držeti, že aspoň prvé nežli by se k velké mši aneb kázání sezvánělo, hodinu neb půl druhé před tím velkým zvonem k vykonání zpěvův českých podle příhodnosti času zvoniti nařídíti ráčíte. A co se monstrancí dotýče, poněvadž jsme ji zde v obci naší (ještoť někteří z nás jsouce v této obci rodili i k osmdesáti letům věku svého z požehnání božího jsme přišli) jak živi neviděli, k tomu, aby proti dobrému našemu svědomí jednána býti měla, přistoupiti nemůžeme, neb tomu z písma sv. od předešlých správcův církevních našich kněží pořádných a lidí učených (tohoto pana faráře v ničemž nehanějíce) podle vypsaní evangelistův Páně i také sv. Pavla naučení, na jaký způsob pán a spasitel náš, maje smrt kříže pro vykoupení všeho lidského pokolení podstoupiti, poslední svou slavnou večeři ustanoviti ráčil, z milosti boží jsme vynaučeni a v tom se v sešlosti věkův našich nikterakž měniti nemíníme.

Že na tom ročním platu, který prvé toliko 50 kop m. pánům farářům Brandejským vycházel a nyní na 80 kop m. zvýšen jest, přestati nemůže pan farář, to jest nám velmi divné, nebo předešlí všickni páni farářové, jak z konsistoře dolejší, měvše manželky i jinou čeládku, tak i od J. M. pánův arcibiskupův k nám konfirmovaní též s čeládkami svými na těch 50 kop rádi přestávali a oficiály školní stravovali a nad to stěhujíce se z nich někteří z Brandejsa nemálo peněz na jiné fary odváželi . . . A poněvadž každý pan farář na ten plat od obce shromážděný, z zádušních dědin vycházející, a dobrodiní, kteráž se z zámku J. M. C. Brandejského činí, dva oficiály školní povinen jest stravovati: protož toho také u sebe najíti nemůžeme, nežli co pan farář zde zůstává od sv. Martina jak v zámku J. M. C. tak i v faře, když jest oficialův nestravoval, žeť mu také náklad na vyživení týchž oficialův učiněný od obce při kvartálu odvozování aneb na té polovici obilí po předešlém panu faráři pozůstalé má slušně a spravedlivě poražen býti."

L. 1677 podává děkan v Brandýse nad Labem arcibiskupu pražskému zprávu, že obec, kteráž po zpustošení válečném školu znova vystavěla, také o její zachování se stará. Učitele ustanovuje obec však s přivolením a potvrzením děkana místního. Učitel, jenž dělil se s organistou, požívá důchodů: od vrchnosti 6 zl. 4 kr. a 5 měr žita; od města 26 kop gr. a od děkana 12 zl., pak 6 měr žita, 4 m. ječmene, 2 m. pšenice a 5 věder piva. Učitel při nastoupení úřadu svého činil vyznání víry. Vedle dvou dozorců z městské rady dohlíží na školu děkan s kaplanem, aby mládež mravně a s prospěchem prospívala. (Opisy v archivu zemském.)

240. *M. Bacháček Pacovským, že přední jich správce Joannes Behini Stralcensis s pomocníkem již k nim se strojí.*

1604, 26. dubna.

---

241. *M. Bacháček žádá purkmistra a radu města Litoměřic, aby Adamu Andreášovi list zachovací vydali.*

1604, 26. dubna.

Službu svou oc. Někteří páni přátelé a zvláště pan doktor Adam Huberus z Ryzubachu na mne žádost vzložili, abych za Adama Andreadem, rodiče města Litoměřic, k V. M. se přimluvil, abyste jemu list zachovací vydati ráčili, aby se v školách našich s větší chutí učiti a v svém předsevzetí šťastně kráčeti a tak vlasti své, městu Litoměřicím, k okrase býti mohl. Nemoha jich žádosti oslyšeti, tak činím a za něho k V. M. se přimlouvaje, žádám, pokudž by něco jiného na překážku nebylo, že jemu takový list zachovací vydati a jeho v dobrém předsevzetí potvrditi ráčíte. Jakož i já na jiném nejsem, než abych k žádosti V. M. všecko rád učinil, kdyby toliko V. M. nerozpakovali. Však tuto ničehéhož V. M. nevyměřuji aniž také mohu. S tím oc. Dáno v kolleji Veliké v pondělí po památce sv. Jiří l. 1604.

---

242. *M. Bacháček do města Dvoru nad Labem: „Ač jsem jiného oumyslu byl strany dodání a konfirmování k Vám správce školního, ale i od toho upouštím v té naději, že ste snad již přátelským způsobem Balthazarum Parlagium s panem děkanem Vaším spokojili, a tak k Vám učeného a pobožného mládence Andream Rochocium dotvrzuji . . .“*

1604, 1. května.

---

243. *M. Bacháček purkmistru a radě města Žlutic, že správce jich školy žádá, aby od správy školy vyzdvižen byl, poněvadž postranní škola na zkázu výsadní v městě zaražena jest.*

1604, 13. června.

Službu svou oc. Marek Ripa, správce školy Vaší, mne žádati nepřestává, abych jeho v tom opatřil a z moci ouřadu mého od správy školy Vaší vyzdvihl za tou příčinou, že jsa v škole Vaší se dvěma pomocníky, práce své dle možnosti vykonávaje, že se na potupu jeho, tudíž i města Žlutic, škola obecní ztenčuje, poněvadž

nějaká postranní škola na zkázu výsadní u Vás v městě zaražena jest . . . (nedokončeno)*).

---

244. M. Bacháček Pisckým za vicerektora školy komenduje Daniele Diokonia Hradišťského, služebníka Mistra Campana.

1604, 26. července.

---

245. Projednání a narovnání pře, kteráž se zběhla mezi Janem Tykalidem, vicerektorem kolleje města Litoměřic, a kollegou jeho Václavem Hubkou.

1604, 2.—7. srpna.

Dne 2. srpna 1604. oznamoval M. Bacháček svým přátelům učení Pražského:

„V. M. urození a vysoce učení páni přátelé laskavě příznivi! V. M. v známost uvozuji, že ctihodný kněz Petr Hubka, farář matky boží před Tejnem v Starém městě Pražském, citací od úřadu mého vyžádal na poctivého Jana Tykalidem, správce kolleje města Litoměřic nad Labem, a jeho třetího collegam, chtěje jeho zejtřejšího bohdá dne přede mnou, jakožto jeho vrchností, obviniti z některého nepořádného zbití syna jeho, kterýž při něm v též kolleji za předního collegam zůstával. Poznávaje tomu, že ctihodný kněz Petr právně tu věc chce před sebe bráti, V. M. uctivě za to žádám, že ráčíte toho přítomni býti a žaloby doslýchati i také dáleji radu dáti, co by s tou věcí mělo býti činěno, a snad bohdá pán Bůh ráčí požehnati, že budou moci v dobrý mír uvedeni býti . . .“

Dne 3. srpna 1604. kněz Petr Tejnský předstoupiv poděkoval z předstoupení a žaloval na místě syna svého na Jana Tykalidem, vicerektora litoměřické kolleje, že Jan Tykalides s sukcentorem a s děkanem se spuntovavše syna jeho zbili, zmordovali a dva žáci že jsou jej drželi; přednesl kej, s kterým bit byl a košili zkrvavělou. Tykalides, prvé než by odpověď dával, žádal za přečtení psaní učiněného od pánův města Litoměřic. Jest čteno. Po přečtení odpovídal Tykalides: že hned z počátku kollega nechtěl ani do classem druhé, náležité jemu, jíti, ani na poručení jeho ani na pánův nechtěl

---

*) V téže příčině psal Bacháček také knězi Janu Ceronisovi Žateckému, děkanu města Žlutic: „Psaní Vaše, jehož datum v městě Žluticích po sv. Duše léta přítomného 1604, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a v pravdě jest mi toho líto, že se tou věcí tak dlouho protahuje. Činím psaní panu purkmistru a pánům, a to předkládám, co by z toho budoucně jíti chtělo. Naději se, že snad některou platnost míti bude, Vás také žádám, že ještě dáleji v tom pracovati pomůžete, tak aby ta věc k svému místnému vyřčení přijíti mohla.“

nic napomenutí dbáti, s pacholaty a žákovstvem vždycky hrával, pročež vždycky od měšťanův žaloby slyšeti musel; nadto že sukcentora mladšího v noci ve dvě hodiny s tulichem zbil a chtěl ho zabíti, jak se sám na druhý den přiznal. Potom při svadbě nějaké, že když se tam sukcentor zdržel a v noci domů šel z kolleje, u dveří ho porazil kollega, zepral a potom na faře páni ho chtěli smířiti, ale on nechtěl, až od pánův Mistrův k tomu přiveden byl. Na druhý den na hospodě že pachole zepral, sukcentora mladšího, tertiána zmrskal bez viny, nad čím se velice urazili mnozí dobří měšťané. Přiznal se, že kej vzal, než bití odpíral.

Čteno psaní sukcentora starého, v němž zprávu dával o vicerektorovi, že měl haněti pana rektora universitatis někdy pana Mistra Jana Bystřického.

Sám kollega odpovídal: že žaloba na něj učiněná jest nenáležitá a odepřel tomu, aby s pacholaty kdy hrávati měl, ani na ryby nechodil ani po hospodách se netoulal. Šukcentor mladší že jest to vše tropil, vadil v hromadu a příčiny ke všemu zlému dával. K tulichu se, že s ním chodil, přiznal.

Páni vyslaní služby od pánů vzkázali a že nevole oficiálův jich těžce nesou. Žádali, aby těm klevetám jich nebylo věřeno, nýbrž rektor jich aby byl kolleji k správě navrácen. Vystoupili. Potom povolán byl sám kněz Petr a s ním jednáno, kterak by spokojen býti mohl. Kněz Petr dal to vše v moc panu rektorovi a pánův Mistrův. Všickni povoláni a odloženo jim do čtvrtku nejprvé příštího hodiny jedenácté.

Dne 5. srpna (1604.) oznámeno:

Všecka ta nedorozumění, která se z nedůvodných řečí zběhla mezi Janem Tykalidem, vicerektorem kolleje města Litoměřic, a kollegou Václavem Hubkou, též i Václavem Svátkem: ta se mořím, kazí a v nic obracují, tak aby jedné i druhé straně k vyprázdnění jejich dobré poctivosti nesloužila a oni aby na potvrzení toho sobě ruce dali; jakož se tak stalo. Že jsou pak strany k takovému zaneprázdnění příčinu daly, berou se v trestání své vrchnosti, aby ihned na rathouz pod zlatou makovici šly a odtud nevycházely bez jistého vrchnosti dovolení.

Teprva 7. Augusti jsou propuštěni, a Tykalides hned s pány města Litoměřic domů se navrátil, však prvé jim poručeno, aby se u mne zastavili. Jim oznámeno, že se jim toho důvěřuje na jich psaní a ruky vlastní podpis, že v mír uvedeni jsou, toho aby sobě nezpomínali a k povinnostem svým aby se navrátili. Venceslaus Hubka a Venceslaus Svátek žádali k pánům za připsání a kněz Petr Hubka skrze svého zvoníka za ně se přimlouval a k panu císařskému rychtáři a k panu primasovi bylo psaní ode mne učiněno:

„J. M. C. pane rychtáři a V. M. pane primas! Bedlivě při přítomnosti některých osob radních Starého města Pražského ta věc vážena byla, kterak by mělo s kollegy kolleje Vaší činěno býti:

na tom se snesli, kdyby měli krom času z kolleje Vaší vystoupiti, že by to jim k žádné poctivosti nesloužilo. A tak já od osoby mé žádám, že většímu počtu ta věc předložiti ráčíte, aby páni ráčili od toho svého předsevzetí upustiti a na jejich hanbu se netříti, poněvadž vězením trestáni jsou a vespolek se smířili a svou vlastní rukou k tomu se přiznali a jim na konec jest oznámeno, jestli by to sobě v nejmenším chtěl kdo zpomínati, ten že má mnohem tížeji, nežli na tento čas, ztrestán býti, a ctihodný pan děkan města Litoměřic v tom se dal slyšeti, že chce všelijak o to se starati, aby dobrá svornost mezi nimi byla zachována. Té jsem k V. M. důvěrné naděje, že tato má slušná žádost v příčině poctivosti kollegů kolleje města Litoměřic své místo míti bude pro budoucí památku. S tím oc. Dán v sobotu po památce proměnění Krista pána na hůře Tábor léta 1604.

---

246. Rudolf II. úředníkům menším desk zemských: že rektor a Mistři učení pražského kšaftem jim odkázaný dům „Štětský" v Novém městě Pražském prodati, sumu strženou Pražanům Novoměstským zapůjčiti a ji sobě na statku jich Malešicích zapsati dáti mohou.

1604, 13. srpna.

Rudolf Druhý oc. Urození a slovutní, věrní naši milí! Milostivě Vám věděti dáváme, že jsou na nás ve vší poddanosti vznesli poctivý děkan facultatis artium a Mistři v učení pražském kolleje císaře Karla Čtvrtého, předka našeho, jinak Veliké, v Starém městě Pražském, věrní naši milí, kterak jest jim před dvěma a dvaceti léty někdy Bartoloměj Vodňanský z Levenperku, bakalář svobodného umění a měštěnín Nového města Pražského, kšaftem svým dům svůj, řečený Štětský, v témž Novém městě Pražském, na koňském trhu ležící na jistý způsob a pohodlí jejich, jakž to vše v sobě týž kšaft a odkaz ukazuje a zavírá, odkázal, podle kteréhožto kšaftu jsou oni téhož domu v držení a užívání vešli. Však že týž dům sešlostí k zpuštění přišel a velikého nákladu (s kterýž že oni býti nemohli), aby se zase, jakž na to náleží, vystavěti a vzdělati dáti mohl, potřeboval, nemohouce jeho déleji zdržeti, nás jsou nadepsaní děkan a Mistři poníženě prosili, abychom jim týž dům prodati a za to, zač se prodá, něco jiného jim užitečnějšího, z čehož by jim na budoucí časy každoročně plat vycházel, koupiti, anebo touž sumu (tak aby k zmrhání a k zmaření nepřicházela) někomu jistému na dostatečné zjištění pod ourok obyčejný půjčiti milostivě povoliti ráčili: jejichžto poníženou prosbu znajíce slušnou a s lepším a užitečnějším jich děkana a Mistrův též kolleje býti, ačkoliv na ten způsob a s tou výminkou ten dům aby prodáván nebyl, jim kollegiátům odkázán a poručen jest, však pro též lepší a užitečnější jich k tomu jsme

jiru, děkanu a Mistrům, z mocnosti naší, jakožto král český, jak k prodaji toho domu tak také k půjčení a užívání té sumy, zač prodán bude, pod ourok obyčejný, povolení naše milostivé dáti ráčili. Kdež pak již jmenovaný děkan a Mistři zprávu jsou nám učinili, že jsou ten a takový dům za sumu dvanácte set kop míš. (nemohouce dráželi) prodali a té sumy poctivým purkmistru, konšelům a starším obecním i vší obci Nového města Pražského, věrným našim milým, pod ourok obyčejný, ze sta kop šest kop, aby jim děkanu a Mistrům do též kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, jimž ten dům Štětský kšaftován a odkázán jest, každoročně na dva terminy, o sv. Jiří polovice a o sv. Havle druhá polovice, dotud a tak dlouho, dokud by sobě kterákoliv strana buďto při sv. Jiří nebo při sv. Havle půl léta napřed (avšak s jistým vědomím a povolením naším a jinak nic) věděti nedaly, vycházelo a placeno bylo, na dostatečné zápisem dskami zemskými na statku pozemském jich Novoměstských, totiž tvrzi, dvoru poplužním a vsi Malešicích řečené ujištění, půjčiti se zamluvili; prosíce nás dále, abychom k tomu tolikéž milostivě povoliti a tuto relací k deskám zemským o to učiniti ráčili. Na jejichžto poníženou prosbu k tomu, aby jim purkmistru a konšelům a starším obecním i vší obci Nového města Pražského, nynějším i budoucím, ta suma půjčena a tu na tom statku Malešicích (pokudž by závadný nebyl) jim děkanu a Mistrům nadepsaným nynějším i budoucím dostatečně zapsána a ujištěna byla, milostivě tolikéž povolovati a Vám poroučeti ráčíme, když to koliv při Vás hledáno bude, abyšte děkanu a Mistrům často jmenovaným, nynějším i budoucím, od nich purkmistra a konšelův a starších obecních i vší obce Nového města Pražského takové zjištění zápisem dostatečným té sumy dvanácte set i ourokův z nich přicházejících polouletních na již jmenovaném statku pozemském, totiž tvrzi, dvoru poplužním a vsi Malešicích dskami zemskými na ten a takový způsob, jak již výš dotčeno, podle pořádku zapsati dali a je děkana, Mistry nynější i budoucí v tom náležitě a dostatečně opatřili. Vědouce, že na tom jistou a milostivou vůli naši císařskou naplníte.

Dán na hradě našem Pražském v pátek po sv. Vavřinci léta 1604 a království našich římského 29., uherského 32. a českého 30.*)

---

247. *Děkan a Mistři učení pražského žádají presidenta komory české, Štěpána z Šternberka, za přímluvu k nejvyššímu kancléři Z. z Lobkovic, aby komedii o Břetislavovi provozovati směli.*

1604, 20. srpna.

Službu oc. V. M. tejna nečiníme, že na poručení J. M. C. a nejvyššího pana kanclíře království Českého komédia, která již měla od nás strojena býti, jest odložena. A v neděli minulou byli

*) Viz číslo 187 a 189.

jsme k J. M. nejvyššímu panu kancléři povoláni, kdežto J. M. pán ráčil nám v známost uvésti, některá slova v též komedii zčísti s tím doložením, že by táž slova vztahovala se na hanbu knížat českých i také J. M. C., a protož aby exhibována nebyla. I v pravdě V. M. oznámiti můžem, že z historií hodnověrných českých jsou taková slova vzata všecka, aniž co k nějaké potupě koho vztáhnouti sme mínili. Pročež k V. M. se utíkáme, ve vší uctivosti prosíc, abyste se k J. M. nejvyššímu panu kanclíři království Českého přimluviti ráčili, aby laskavé dovolení své dáti ráčil, aby v outerý nejprv příští na den sv. Bartoloměje táž komédia mohla strojena býti: nebo stav vyšší i nižší vždy se dotazují, kterého konečně dne takovú comoediam exhibovati budem; jakž i V. M. žádáme, že na týž den, s kým se koliv V. M. líbiti bude, do domu urozeného a statečného rytíře pana Jakuba Menšíka, purkrabí pražského, uprázdniti se ráčíte. Jest při něm to objednáno, že příhodnými místy opatřeni býti ráčíte a on V. M. s vděčností přijíti připověděl. Co tu na naši snažnou žádost učiniti ráčíte, nepomineme se toho V. M. odsluhovati. Odpovědi laskavé očekáváme. A s tím oc. Dán v kolleji v pátek po památce na nebe vzetí blahoslavené panny Marie léta 1604.

V. M. v službách hotoví *děkan a Mistři v učení pražském.**)

---

248. Rektor a rada učení pražského Litoměřickým: žádají za nařízení mladšímu sukcentoru, aby před rektora učení pražského se postavil.

1604, 27. srpna.

Službu oc. Psaní, které jste předešle panu rektorovi našemu učiniti ráčili, jehož datum v městě Litoměřicích v pátek po sv. Maří Magdaleně léta přítomného 1604, v příčině sukcentora mladšího, za kteréhož se přimlouvati ráčíte, aby postavení jeho před námi do téhodne pořád zběhlého poodloženo býti mohlo, jakž též psaní V. M. to v sobě šíř obsahujíc zavírá, jsme porozuměli a k tomu na žádost V. M. rádi přistoupili; ale že on málo sobě ušetřil přímluvy a pečeti ouřadu V. M. a netoliko na ten čas od V. M. jmenovaný se nepostavil, nýbrž posavád se před ouřadem pana rektora, jakž jemu vyměřeno bylo, nedostavuje: což s jakou podstatou ouřadu a pečeti V. M. jest, tolikéž i našeho, tomu rozuměti ráčíte. Protož žádáme, že téhož sukcentora povolati a jemu to předložiti dostatečně ráčíte, čeho se tu proti ouřadu a pečeti V. M. dočinil, a dáleji poručíte, aby se ničímž nevymlouvaje ve čtvrtek po památce narození blahoslavené panny Marie nejprvé příští léta tohoto 1604. v kolleji Veliké v Starém městě Pražském ve 12 hodin na celém orloji postavil a příčiny svého obeslání vyslyšel, i také na ně odpověď dal.

---

*) Viz o tom naše pojednání ve Světozoru 1882 č. 32.

Té jsme k V. M. naději, že tato naše slušná žádost a V. M. uvolení své místo míti bude. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po památce sv. Bartoloměje léta 1604.

Rektor a rada učení pražského.

---

249. *M. Bacháček Bohdaneckým: vzpomíná si jich přívětivost jemu prokázanou, když někdy městem jich k správě školy do města Pardubic se ubíral; přimlouvá se k nim za Jana Rokycanského, správce školy jich, jenž od nich odjíti chce.*

1604, 23. září.

Službu svou oc. V čerstvé paměti chovám buďto Vaši anebo předkův Vašich přívětivost před lety třidceti a některým, když jsem se do města Bohdanče zahodil s malými svršky mými odbíraje se k správě školy města Pardubic, že jsem přátelsky byl přijat i také fedrován: z toho pánům přátelsky děkuji a kdebych mohl dle mé povinnosti aneb raději od vlastní osoby něco toho učiniti, nad čímž by páni ráčili dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád. Joannes Leopoldi Rokycanský, správce školy Vaší a ukazatel tohoto psaní, u mne jakožto vrchnosti své jednou i druhé se zastavil a některé příčiny svého odjetí předložil, v čemž jsem já jemu, pokudž to tak bylo, za zlé neměl. A když se dnešního dne s p. otčímem svým, člověkem dobrým, ke mně zahodil, a že nemohou než rodičové nad svou rodinou péči míti a o ně se všelijak starati: já také od osoby mé přátelsky žádám, že téhož Jana Leopoldi ráčíte v své laskavé ochraně míti a nad ním pro jeho dobré a šlechetné rodiče ochrannou ruku držeti, tak aby mohlo řečeno býti, poněvadž učení pražské rodiče Bohdanecké v své ochraně má a je všelijak i také některými tituly ozdobuje, abyste i Vy mládence dobrých rodičův ráčili sobě poručené míti. A což tu kolivěk na tuto mou přímluvu se stane, jiným dobrým a Vám příjemným přátelstvím se toho odměniti nepominu. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po sv. Matouši léta 1604.

---

250. *Rektor a rada učení pražského žádají Jana Housku ze Zahrádky na Pošni, aby Mistra Pavla Essinia, jenž za bedlivost, kterouž k školám prokázal, titulem mistrovským ozdoben byl, z člověčenství a poddanosti propustil.*

1604, 25. září.

Službu svou oc. Mistr Pavel Essinius ze vsi Pošné, člověk poddaný V. M., v školách učení pražského tak se šlechetně a pří-

kladně choval, že učení pražské za jeho bedlivost, kterou v školách pod jurisdikcí učení pražského náležejících prokázal, jej za hodného uznalo, aby před jinými předčil a titulem mistrovským ozdoben byl, k čemuž jsme jemu rádi nápomocní byli jak pro jeho dobré chování, tak také pro V. M., aby od jiných mohlo rčeno býti, že lidem poddaným V. M. toho příti ráčíte, aby v svobodném umění mnoho prospěli a platně církví boží aneb obecnému dobrému sloužiti mohli. Že pak skutek toho pravdu ukazuje, kterak lidé svobodní v těch svobodných uměních mnohem výšeji prospívají nežli ti, kteří člověčenstvím a poddaností jiným zavázáni jsou, nás se jest dožádal, abychom se jemu v tom propůjčili a k V. M. za něho se přimluvili, aby listem zhostním z člověčenství a poddanosti, kterou V. M. zavázán jest, byl propuštěn: kdež my, nemohouce jeho žádosti oslyšeti, tak činíme a za něho se přimlouvajíc V. M. žádáme, že z přirozené náchylnosti, kterouž k učení literního chovati ráčíte, jemu to propůjčiti i také laskavě uděliti a z člověčenství i také z poddanosti propustiti ráčíte, tak aby v svém předsevzetí, ničímž rozpakován nejsa, volně kráčeti a V. M. ku poctivosti býti mohl. Co tu na přímluvu naši učiniti ráčíte, nepomineme se toho jiným dobrým a V. M. líbezným přátelstvím odměniti. A o něm Mistru Pavlovi nepochybujem, než že se bude toho V. M. odsluhovati. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Matouši léta 1604.

Post scripta. Bylby se osobně před V. M. rád postavil, jakž tak býti mělo, ale bezelstně nemohlo k tomu přijíti a to za tou příčinou, že předešle, byv na examen, za několik neděl školu musil opustiti, nad čímžby páni osadní a inspectores téměř přední školy v městech Pražských i my dobře spokojeni nebyli, v čemž jeho omluvena míti a k některému neposlušenství přičítati neráčíte*).

---

251. M. Bacháček Vlašímským za předního správce školního podává Vavřince Perkrejchenštejnského.

1604, 28. září.

Službu svou oc. A porozumívaje tomu, že se z povinnosti Vaší o to všelijak staráte, aby mládežka Vaše domácí i také přespolní mohla v škole Vaší tak se vyučiti, aby se potom platně mohla jak předně pánu Bohu, církví jeho svaté i také obecnému dobrému platně hoditi, a Vy abyste po sobě pravých božích ctitelův zanechali, rád tak činím a Vavřince Perkrejchenštejnského za předního správce do školy Vaší podávám a dotvrzuji s tou žádostí, abyste

---

*) Bylo mu vzkázáno, aby se sám postavil, že jeho věc, o kterou se stará, na dobré míře postavena bude; jakž se tak stalo a on sám osobně tam se vypravil a výhost sobě vyjednal. P. Essinius byl na ten čas při škole sv. Štěpána na Novém městě Pražském.

jeho při času sv. Havla nejprv příštího přívětivě přijíti a nad ním, jeho pomocníky a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách dobrotivě fedrovati ráčili oc.

Dán v kolleji krále Václava v outerý den sv. Václava, dědice českého, léta 1604.

---

252. *M. Bacháček Mistru Janu Chvataliovi, primasovi Hradiště hory Tábor: těší se tomu, že o školu, kdež někdy sám vyučoval, aby netoliko stavením ale i dobrými správci opatřena byla, péči mají; posílá jim za správce školního Jonáše Pelarga.*

1604, 20. října.*)

Službu svou oc. Za jiné nemám, než že podle jiných starostí obecních o to se také bedlivě starati ráčíte, jakby škola V. M. v dobrém pořádku a v bázni postavena býti mohla. A když o té věci opravdově soudíme, jiného říci nemůžeme, než když to místo školní dobře spraveno bude, že také jiné věci na dobré míře postaveny budou; a nemohu věděti, pročby se někdo měl tomu na odpor postavovati, nebo jestliže mládež naši, třebas toliko domácí, dobře zvedenou míti budeme, kteráby se naučila znáti doma v škole božské vůli a dobrým, chvalitebným ctnostem, pročby také z té mládeže dobří měšťané i také senatorové býti nemohli? A tak dobře činiti ráčíte, že se podle jiných o to starati ráčíte, aby škola V. M. netoliko stavením, ale také dobrými preceptory opatřena býti mohla. Aniž na tom dosti jest, jakž někteří smýšlejí, aby in postremis classibus**) ledajacís lidé mládeži k vyučování představeni byli, kteříž by snad sotva litery znali: než poněvadž ta nejmladší mládežka a téměř nemluvňátka mají od svých chuov a nejprvějších preceptorův fundamentum anebo základ ctnosti literního umění a všeho nastávajícího věku bráti a jakkolivěk, buď dobře nebo zle, ten grunt založí a potom jiné stavení na témž gruntu vzdělávati budou, není pochybné, než, jestli dobře založen jest, že také jiné stavení anebo též mládeže cvičení dobré bude. Sic e contra***). Než aby mi měl ten preceptor, kterýž se sám nic nenaučil, leč některým oplzlým a nestydatým věcem, mládež nejprvnější, na které všecko záleží, dobře vésti a vyučovati, jakž v počátcích náboženství křesťanského tak i dobrých ctnostech a což budoucně dobrého s tou mládeží strvati má, tomu já nikdy věřiti nemohu. Když toto psaní psáti, musil jsem naschvál pohleděti do knížky, kterou před lety sepsal, dobré paměti, pan M. Petr Codicillus a touž připsal pánům Starého, Nového i Menšího měst Pražských. Mezi jinou řečí v předmluvě v prvním archu listu posledním, praví: Když vy to činíte a když o cvičení mládeže bedlivě se staráte (jeho slova latinskou řečí na-

*) Dopis tento položen jest mezi zápisy z r. 1603; učiněn-li v původním přepisu omyl, o tom by rozhodnouti mohly archivalie města Tábora. **) V nejnižších třídách. ***) A naopak.

píši): „An non, inquit, Deo cultum acceptum ac authoritate vestra munus dignum praestatis, cumque urbi cives pie educatos et liberaliter institutos, qui olim et gubernare et gubernantibus obedire sciant ac velint, sufficere satagitis? An non amorem vestrum in patriam et studium bene merendi de republica atque ecclesia declaratis, denique cum religioni eruditos professores et templis informatores pios ac excultos concionatores legumque et disciplinae civitatis ingenuos atque constantes amatores assertoresque perficitis? An non, sicut vobis convenit, omnis corporis reipublicae partes conservare adnitimini et ut in posterum vestris salutaribus institutis sine magnis aerumnis, litibus, odiis, discordia, aemulationibus, dolis, fraude et id genus aliis malis (quae a neglectu disciplinae et doctrinae maxima ex parte oriuntur) soboles vestra, quae Christi coetus est et semen urbis, feliciter agat, datis operam*). A dále v ten smysl, o čemž by bylo mnoho psáti, raději, dáli pán Bůh, když k nám do Prahy přijeti ráčíte, pokud čas bude stačovati, o té věci oustně promluvíme. Rád jsem se tehdy k tomu přičinil a Jonášovi Pelargovi radil, aby se do města V. M. obrátil a tu mládežku vyučoval a tak sobě cestu stlal k některému většímu povolání; což rád udělal mým příkladem, kterýž jsem netoliko prvním sukcentorem ale posledním v městě Žatci býval a tu mládežku abecedě vyučoval. Tak i to mne k tomu přivedlo, abych nápomocen byl někoho k Vám do školy V. M. odeslati, kterýby s víceji býti mohl, nežli se těmi malými věcmi (sine quibus magna constare non possunt)**) zaneprázdňoval, protože jsem já sám někdy před lety mnohými v těch classes a něco výšeji sedával za správce anebo bakaláře školy V. M. Viktorina Hosiandra, kterýž také i měšťěnínem v městě V. M. byl, pojav sobě za manželku pannu Kateřinu Přehořovskou, než já pravím ještě prvé, totižto v škole, expendentem u něho jsem býval a po vystoupení jeho ze školy s kantorem starým od Vás z Tábora dal jsem se k sv. Štěpánu do Prahy, kdež on, dobré paměti, byl se oženil i také senatorem býval. Za tou příčinou toho píši (ačby se snad někdo tomu zasmál), abyste ráčili porozuměti, že posavád na školu V. M. laskav jsem, která odtud téměř mé začátky [způsobila], ač jsem je byl doma již poněkud měl. Pokudž urozený pan Voldřich Přehořovský v dobrém způsobu zdraví zůstává, (jehož služebně pozdravuji) něco toho pama-

*) Nekonáteliž, vece, Bohu úcty příjemné a úřadu vaší vznešenosti důstojného, když přičiňujete se k tomu, aby městu dostávalo se s dostatek měšťanů náboženě vychovaných a v svobodných uměních vycvičených, kteří by někdy i vládnouti i vládnoucích poslouchati uměli i chtěli? Neosvědčujetelí lásku svou k vlasti a snahu dobře prospívati obci i církvi, když náboženstvi připravujete učené učitele, chrámům náboženě vzdělávatele, vycvičené kazatele, zákonů a kázně městské rozšafné a statečné milovníky a hajitele? Neusilujemli o to, jak nám náleží, aby všickni údové těla obce byli zachováni, když se snažíte, aby pro budoucnost prospěšnými vašimi řády bez velikých svizelů, hádek, záští, svárů, řevnivosti, úskoků a podvodů i jiného podobného zlého, které větším dílem vzniká ze zanedbávání kázně a učení, potomstvo vaše, kteréž jest lid Kristův i sámě města, šťastně živo bylo.

**) Bez nichž velké státi nemohou.

tovati ráčí; nebo po letech, když se některé povětří upokojilo, v obydlí páně začasté jsem býval. A tak za tohoto Jonáše Pelargum, kterýž u nás v kolleji Veliké unam classem pacholátek přes tohoto půl léta bedlivě vyučoval, se přimlouvám, že nad ním s panem purkmistrem a pány ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm jiná naděje není, než jakž se u nás šlechetně choval, že i při škole V. M. se chovati bude. S tím oc.

Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu po sv. Lukáši, evangelistu Páně, léta 1604.

---

253. *Zápis rektora učení pražského, že doktor Zalužanský chtěl, aby do Volyně rektor školy poslán byl, čehož Volyňští nežádali.*

1604, 29. října.

---

254. *M. Bacháček Litoměřickým: poněvadž pán ze Šternberka preceptorem již jest opatřen, že k paní Marketě Berkové psaní činí, aby Jana Tykalidesa při správě kolleje litoměřické zanechala.*

1604, 30. října.

Službu oc. Žádost vyslaných V. M. v dobré paměti jsem snášel a dosazováním na místo Johannis Tikalidae do kolleje města Litoměřic jsem nepospíchal, vždy naději maje, že některým jiným prostředkem bude moci ta věc opatřena býti; jakož jsem na vzkázání J. M. pana Štěpána Jiřího z Šternberka jiného preceptora šikoval, ale že již pán ráčil preceptora míti, jest zase odeslán a tak k Její M. paní Marketě Berkové psaní činím, aby Její M. paní déleji Johannem Tikalidem při správě kolleje města Litoměřic trpěti ráčila a jiné naděje nejsem, než že se paní k tomu skloniti ráčí a ta věc nebude, dáli pán Bůh, k škodě sloužiti. A kdybych já jináčeji mohl se V. M. propůjčiti a něco toho, nad čím byste ráčili dobré zalíbení míti, učiniti, ráčíte mne volného míti. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava v sobotu po památce sv. Šimona a Judy léta 1604.

---

255. *M. Bacháček knězi Janu Rosaciovi,*) správci církevnímu v Mníšku: aby ke kollatoru svému, pánu z Mitrovic se*

*) Rosacius Jan Hořovský; od r. 1615 správce duchovní při sv. Mikuláši v Menším městě Pražském. Za času odboje stavů českých proti Ferdinandovi II. byl horlivým při schůzích stavů řečníkem L. 1621 v červnu potěšoval na smrt odsouzené pány, rytíře a měšťany a na poslední cestě doprovázel. Na začátku r. 1622 byl z Čech vypovězen. Sepsal několik duchovních spisů. (Viz Jirečkovu „Rukověť k děj. lit. české" a „Historii o protivenstvích církve české".)

přimluvil za propuštění z poddanství Tobiáše Fabricia, jenž literního umění se vyučil; připomíná, že chaloupku ve vsi Michli mu špatně opatřil ɔc.

1604, 30. října.

Modlitbu svú ɔc. Porozumívám tomu, že páni vyslaní z města Příbramě hor stříbrných toho oumyslu jsou s J. M. páně kolátorem Vaším v některé jednání se dáti v příčině Tobiáše Fabricii: jakž i já k žádosti jejich obšírné psaní k J. M. pánu činím a jinak nesmýšlím, než že i Vy tak nakloněni předně k J. M. pánu, k panu Bernhartovi také Tobiášovi. Pak jestliže byste jeho dobré viděli, v tichém duchu jim rady udělte, zdaliby hned k J. M. měli s tím psaním předstoupiti čili jiných prostředkův k tomu užiti; poněvadž u Vás přes noc budou a teprva snad po kázání J. M. pán promluviti míní, bude se moci strany té věci pomýsliti, jakýby v tom měl proces býti. Kdybych věděl jak, skůro bych se na Vás hněval: za to mám, že má chaloupka ve vsi Michli s Vámi nic dobře spokojena není, mohla míti novou sukni, tak aby nezatékalo a škoda se na zděch nedělala, kdyby bylo bez těch Vašich těšínských jablek; ale že Vás tím zaneprazdňovati nemíním, poněvadž jsou se ke mně páni vyslaní z města Příbramě laskavě ukázati ráčili, tak že u nich takové některé pohodlí budu moci užiti. Pana Bernarda ode mne pozdravte a na mém místě poděkujte, že mne také svého sňatku svatebního oučastna učinil; všemohoucí pán Bůh jim novým manželům rač žehnati a hojného božského požehnání dodávati. Z toho hněvu přece Vás zůvi ad confirmationem, která bude v středu před sv. Martinem; a na druhý den, dáli pán Bůh, míním se mým collegis a některým dobrým pánům přátelům vypláceti. Perské poselství posavád při dvoře J. M. C. zůstává; snad brzo se vypraví a podlé něho J. M. C. posel pan Jaroslav z Donína. Residenci jednu svou mají v městě Egbathana, kterému oni Tauris říkají, jakž se to in indice tabellarum Honteri spatřuje in litera B. De ingressu in illas tabellas mnohoby bylo psáti; snáze se tomu z jednoho očitého spatření porozumí, než aby se mělo o tom obšírněji psáti, jakožto jsem Tobiášovi poručil, aby Vám to všecko ukázal. Nová hvězda také se spatřuje po západu slunce.

Dán v kolleji krále Václava v sobotu po památce sv. Šimona a Judy léta 1604.

---

256. *M. Bacháček panu Vratislavovi z Mitrovic a na Mníšku: že preceptora Němce k němu odeslal; přimlouvá se, aby lidi poddané, kteří v svobodném umění literním by prospívali, z poddanství osvobodil.*

1604, 30. října.

Službu svou oc. Předešlých dnův preceptora Němce k V. M. jsem odeslal a od té chvíle věděti nemohu, zdali při V. M. a dítkách zůstává, anebo, nemoha snad povolání svému zadosti učiniti, zdali se jinam obrátil. Pokud by to tak bylo, toliko račte vzkázati, na jeho místo jiného chci šikovati. Nebo já na jiném nejsem, než kdebych mohl pro ta pohodlí, která jsem na Mníšku míval, bývaje s panem Jiřím Zeidlicem, dobré paměti, začasto na Mníšku, abych všecko rád udělal, co bych toliko věděl, že by mohlo některou líbeznost V. M. přinésti. Jináčeji o tom nesmýšlím, než že také pán Bůh za tou příčinou V. M. žehnati a hojného božského požehnání příti a poddané lidi od některých zlých a nešťastných příhod ochraňovati ráčí, že lidem poddaným V. M. toho laskavě příti ráčíte, aby v svobodných uměních prospívali a městům J. M. C., jakožto králi českému, platně sloužili, buďto při vyučování dítek, kteráž jsou semena budoucí církve, také obce anebo při obecním dobrém. A praveno bylo, že to lidé poddaní jsou J. M. pana Vratislava z Mitrovic a na Mníšku, anebo že již pán ráčil jim té milosti příti a je osvoboditi a tak, jak předešle, tak posavád k V. M. se přimlouvaje žádám, abyste spolu s J. M. paní manželkou V. M. Tobiášovi Fabricio, poddanému V. M., toho příti ráčili, aby i on podle jiných poddaných toho V. M. vinšoval (čímž bez toho povinnovat jest), aby pán Bůh všechněm předsevzetím V. M. žehnati a šťastných prospěchův propůjčovati ráčil, a jemu toho z přirozené dobroty uděliti ráčili, aby dnem i nocí s těmi malými dítkami V. M. rodu i dvoru šťastných věcí a božského požehnání plných vinšoval. Té celé důvěrnosti jsem k V. M., že této mé opravdivé přímluvy Tobiášovi užiti dáti ráčíte. A já zase s kollegy mými, kdebychom mohli, V. M. líbezné služby prokázati, učiníme vždycky rádi. S tím oc. Dán v strhané kolleji krále Václava v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Šimona a Judy léta 1604.

---

257. *M. Bacháček pánovi z Valdštejna: že na žádost měšťanův Moravských Budějovic předního správce do školy jim podal; vzpomíná, že před 30 lety ve Vitmberce s pány bratry a strýci jeho začasté promlouval.*

1604, 7. listopadu.

Službu svú vzkazuji, urozený pane oc. Předešle na žádost měšťanův Moravských Budějovic a přímluvu za ně V. M. rád jsem tak učinil a Abrahamum Russinum za předního správce do též školy jsem podal, i také pánův inspektorův scholae jsem žádal, aby netoliko na examina určitými časy do školy vkračovali, mládež domácí i také přespolní examinovali, a kteréhokoli času do toho místa kázně vkračovali a práce školské spatřovali i také jich do své libosti doslýchali. Ale od toho času nic slyšeti nemohu, kterak se správcové

školy při týchž svých vyměřených prácech chovají a zdali s nimi dobře spokojeni býti ráčíte. Za tou příčinou panu purkmistru a radě téhož města V. M. psaní činím, správce školního napomínám, aby v mezech povolání svého zůstával a práce povolání svého bedlivě vykonával. A to z povinnosti rád činím, poněvadž pán strýc V. M., urozený pan Hynek Brtnický z Valdštejna mne v své laskavé paměti míval; tolikéž, že urozený pán, pan Jan Hošl Brtnický o tuž školu před lety bedlivě se starati ráčil, jakž tomu z příležitého psaní porozumívati ráčíte; kteréžto pány bratry a strýce V. M. před lety 30 a výšeji v městě Vitmberce dobře jsem znal i také začasté, byv okolo nich, s nimi promlouval. A V. M. za to služebně žádám, že jak pro dobrou památku pana otce V. M. nejmilejšího, tak i jiných pánův bratrův z Valdštejna a vlastních pánův strýcův V. M. znáti ráčíte, kdybych mohl něco toho učiniti, nad čím byste dobré zalíbení míti ráčili, učiním ochotně rád. O jiných věcech pan Adam Ropelius, můj známý pan přítel, V. M. v známost uvede. S tím oc.

Datum v kolleji krále Václava v sobotu po památce Všech svatých 7. Novembris léta 1604.*)

---

258. *M. Bacháček purkmistru a radě města Budějovic v markrabství Moravském: aby mu inspektoři zprávu podali, jak Abraham Russinus, správce školní, se spravuje; vzpomíná svého pobytu před lety mnohými v jich městě s knězem Hrůzou, toho času opatem kláštera na Louce pod Znojmem.*

1604, 8. Novembris.

Službu oc. Posavád nic slyšeti nemohu, kterak Abraham Russinus**) k správě školy Vaší podaný a dotvrzený se spravuje, ač o tom nepochybuji, než že podle instrukcí se chová a v mezech povolání svého zůstává, poněvadž jsem bedlivé jemu o té věci psaní učinil; nic míněji bylo by mi vděčné, kdybych od někoho a pokudž býti může, od pánův inspektorův školy v tom spraven byl. A jestli by tu něco na nedostatku zůstávalo, poněvadž Abraham dá sobě raditi, mohlo by bez velikého hluku k nápravě přivedeno býti; jakož i nyní pánův inspektorův za to přátelsky žádám, aby pro vzdělání mládeže nýbrž i církevní dobré, odkudž ona svůj zrost béře i také pro odplatu boží netoliko v časy určité, když se examina drží, ale kdykolivěk do školy vkračovali a práce správcův školních spatřovali

---

*) Bacháček si poznamenal pod opis toho listu: „7. Novembris odeslal jsem psaní do Hradiště k panu Václavi Budovcovi a v něm jiné zapečetěné, které učinil panu M. Petrovi Kodicillovi z Konstantinopoli. Při témž čase odeslal jsem psaní Thomae Prussio, rectori scholae Hradisstii."

**) Rusín Abraham z Nových Hradů, bakalář. Vyučoval v Klatovech, Moravských Budějovicích a Třebíči. Potom přestoupil na kněžství. Sepsal spisek „Suma náboženství pravého."

anebo jich do své libosti doslýchali. Budou na sebe správcové školní lepší pozor míti a bedlivěji povolání své vykonávati a ta mládežka po mnoha letech, když k rozumu přijde, bude pánům inspektorům z toho děkovati, že jejich bedlivým do toho místa kázně dohlídáním tak jsou se zvedli, že také mohou se jiným lidem hoditi a jim platně sloužiti a příkladem těch svých pěstounův a inspektorův zase na jejich šlápěje nastoupiti a k tomu se přičiní, aby netoliko za jejich správy škola a obecní dobré i také církevní dobře opatřeno bylo, nýbrž k tomu se přičiní, aby po sobě pravých ctitelův božích zanechali. Před lety mnohými, snad čtyřidceti, s knězem Hrůzou, rodičem města Vašeho a toho času, opatem kláštera na Louce pod Znojmem, u Vás jsem byl i snad ještě bohdá, pokudž mi pán Bůh dalšího zdraví přiti ráčí, býti mohu a tu v přítomnosti pánův inspektorův budu moci správu školy Vaší spatřiti. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po sv. Linhartu, 8. Novembris, léta 1604.*)

---

259. *M. Bacháček purkmistru a radě Menšího města Pražského: že s inspektory školu jich navštíví.*

1604, 19. listopadu.

Službu svou oc. Za jiné nemám, než že páni o to usilovati ráčí, poněvadž jsou ráčili některé ouřady obnoviti a dobrý řád nařídíti, aby také i škola V. M. v dobrém způsobu a řádu postavena byla: jakož doslýchám, že páni inspektorové na tom býti ráčí, aby do místa školního vkročili a jaký se způsob i také pořádek při vyučování mládeže V. M. domácí i také přespolní zachovává spatřili. Jakož jsem se v tom zakázal, že také přítomen takového examen chci býti a co by tu na nedostatku zůstávalo, tak opatřiti, abyste se mnou dobře spokojeni býti ráčili; a pokudž by před sebe vzali tuto středu nejprv příští v hodinu 12 na celém orloji: na toto mé podání od V. M. odpovědi očekávati budu a toliko ať se v známost uvede panu Melicharovi Orgio, spoluradnímu V. M.; od něho přezvím, jaké byste konečné vůle býti ráčili. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek den navštívení sv. Alžběty léta 1604.

---

260. *M. Bacháček Příbramským Jeronýma Bergera za předního správce školy jich dotvrzuje.*

1604, 27. listopadu.

---

*) Později byli **rektory** na téže škole: L. 1614 a 1615 Jan Benedikt z Netolic v Čechách bakalář; l. 1619 Jiří Leopold z Netolic. Kollegou byl r. 1609 Ludvík Vobicius z Vodňan v Čechách a sukcentorem l. 1614 Eliáš Gabrielides z Ledče.

261. M. Bacháček Příbramským: o vyjednávání s rytířem Vratislavem z Mitrovic v příčině výhostního listu Tobiáše Fabricia, správce školy v Příbrami.

1604, 28. listopadu.

Službu oc. Včerejšího dne poslu Vašemu psaní jsem odevzdal, tolikéž i H. Bergero, naději se, že jest Vám dodáno. Dnešního dne nedělního byv u J. M. urozeného a statečného rytíře pana Vratislava z Mitrovic, abych netoliko skrz prošlá několikerá psaní, ale také v přítomnosti věc Tobiáše Fabricii jednal, jakož jsem volné beze všech jiných měl s pánem promluvení. Jak předešle tak i dnes opakovati ráčil, že jest na jiném nebyl, než aby od Tobiáše za to dobrodiní a pohodlí, kteréž jemu činil, nepřekáže jemu v jeho literním umění, čtyry sta míš. žádal a jeho svobodna učinil: ale abych poznal, že sobě toho mnoho váží, že jsem jeho panu dědu i také ujci Zejdlicímu věrně sloužil, že tak to činí a več se pan otec Tobiáše uvolil, na tom přestati míní, však tak, aby padesáte kop míš. k tomu přidal a to na hotově aby bylo, on také s výhostem na hotově býti chce a nejprv Tobiášovi jej odevzdati, aby jej mně anebo jiným svým přátelům mohl ukázati; než od reversu žádným způsobem nemíní upustiti, který se vidí mírný býti, aby k němu a k jeho dítkám hleděl šetrnost za prokázané sobě dobrodiní zachovati a proti nim nestávati. Kdybychom také o to solicitovali, aby od toho reversu ráčil upustiti, obávám se, abychom sami sobě v cestě nebyli a snad své pře nepohoršili, tak že bychom někdy duplo anebo trojnásobně nemohli toho obdržeti. Jakož také mně pán v tom se otevřel a žádal, jestli toho s otcem svým nechce ujíti, abych dáleji od toho solicitování přestal. Všecko jsem to Tobiášovi v známost uvedl: porozumívám, že to chce ujíti, toliko aby pan otec jeho také byl k tomu přiveden. A kdyby se měla pravda pověděti, pan otec jeho, Tobiášovi, synu svému, tím nákladným veselím nehrubě dobře posloužil, neb pán ráčil se nad tím urážeti: na veselí (prý) do několika set naložil a proti synu dosti v skrovnosti se zatvrzuje, ješto já rád jemu toho chci příti, aby se dobře mohl míti. Toho také pán doložiti ráčil, co něco prvé prošlo, o čemž já nevím, to také aby v nic přišlo. Žádám, aby páni ráčili panu Bernardovi raditi, aby to, co se poskytuje ujal a tím od sebe nestrkal, byť se krásně zdálo něco odporného býti, snad bohdá po některém času i z toho může sjíti. Já také panu Bernardovi psaní učiním a když tolikéž učiniti ráčíte, naději se, že naše přímluva daremní nebude. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v neděli po památce sv. panny Kateřiny léta 1604.

262. M. Bacháček pánům starším, ouředníkům i vší osadě sv. Martina v Starém i Novém městech Pražských: že Pavel Nigrin, kantor školy jich, k vůli panu faráři tak potupně ze školy vystrčen býti neměl.

1604, 7. prosince.

Službu oc. Pavel Nigrin, kantor školy V. M., čehoby skrze suplikací při ouřadě mém, jakožto vrchnosti sobě vystavené, vyhledával, poněvadž V. M. jest podána, tomu jste porozuměti ráčili: ale že jste se pominulého dne nedělního, jak i pátečního, na tom snésti ráčili, aby on školy V. M. prázen byl, klíče složil a odtud s hanbou vystoupil, jestli nechce vyhozen od služebníka pana rychtáře býti, toho já na ten čas při tom zanechávám. Než podle mého zdání neměl jest bez pořádného vyslyšení tak potupně ze školy vystrčen býti. A poněvadž nemůže u mne žádného opatření užiti, já nemohu jemu zbrániti, aby se neměl v této své křivdě k J. M. C., pánu, panu nás všech nejmilostivějšímu, utéci a sobě náležitě svou křivdu a hanbu k vůli pana faráře od V. M. učiněnou ztížiti a všeho toho, což v pravdě jest, oznámiti; co z toho půjde a jak to J. M. C. opatřiti ráčí, jest se obávati, abychom toho pozdě nepykali. Nebo samým zlořečením, kdež nenáleží, nemáme sobě některých věcí napravovati. Jestli to tak mělo býti, měla jemu jeho práce, kterouž předešlého půl léta, nic za to nemaje, i za tohoto při koledách vynahražena býti. Kdo na budoucí čas budou chtíti tomu obvykati a takové potupy v škole sv. Martina očekávati, nevím. Tím na ten čas spraviti pány osadní jsem nepominul. V ochranu všemohoucího pána Boha V. M. poručena činím.

Datum v kolleji krále Václava v outerý po sv. Mikuláši léta 1604.*)

---

263. M. Bacháček radním a starším ouředníkům osady matky boží před Týnem: aby nedorozumění a záští mezi farářem matky boží před Týnem a správci školy jich na dobré míře postaveno bylo.

1605, 22. ledna.

Službu oc. Z některých zpráv tomu porozumívám, že čím dáleji tím větší nedorozumění a záští chce růsti mezi velebným knězem

*) M. Bacháček připsal: „Podle některých rady psaní pánům osadním sv. Martina není odesláno, než byli včerejšího dne dožádáni na promluvení páni ouředníci: toliko jeden se dostavil, pan Jan Pernikář a jiné omluvna učinil, že doma nejsou; na tom zůstáno a on to k sobě přijal, že jako dnes ranními hodinami chtějí ke mně přijíti 9. Decembris. V tom pan farář sv. Martina do školy podle osadních Jakuba Hazmburského a Valtína kostelníka vkročil a jednoho discipulum též školy za kantora vystavoval jemu klíč odevzdávaje a poroučeje, aby rector scholae jemu druhý odevzdal a jiní žáci, aby jemu poslušnost zachovali. K čemuž se rector scholae ozval, že on toho sám o své ujmě proti vrch-

Petrem Hubkú, panem farářem matky boží před Týnem, a Mistrem Fabianem Ripanem, správcím školy V. M., a kdyby časně tomu v cestu se nevkročilo, snad by ta jejich verba mohla přijíti ad verbera. Já jsem Mistru Fabiánovi poručil, aby řečí i skutkem pokoj zachoval, jakož se při tom tak zachovati připověděl, než velice sobě ztěžuje, že, nechodě na faru, v škole pokoje užiti nemůže. Žádám, že páni ráčí v to nahlídnouti, tak aby ta věc na dobré míře mohla postavena býti. Té jsem k V. M. důvěrné naděje, že tato má žádost bude při V. M. místo míti. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v sobotu den sv. Vincentia léta 1605.

---

264. Mistr Jeroným Vít Netolický, správce školy Žatecké, žádá Mistry kolleje Karla IV., aby na svatební jeho veselí přijeli.

1605, 7. února.

---

265. M. Bacháček do města Poličky: poněvadž Jacobus Pomarii „zbytečné a k povolání jeho nenáležité věci před sebe béře," že na žádost jich příkladnějším správcem školním chce je opatřiti.

1605, 10. února.

---

266. M. Bacháček purkmistru a radě města Dvoru nad Labem: že k žádosti poslů jich na sněm vyslaných na místo Ondřeje Rochoty, správce jich školního, Josephum Hieronymidem Piscenum od času sv. Jiří dodává.

1605, 19. února.

---

nosti své učiniti nemůže, než pokudž ona k tomu dovolení dá, že on se proti tomu postavovati nechce. Erat evocatus a jemu poručeno, aby před sebe nic nebral a bez vůle vrchnosti nečinil. Pan farář, jak zpráva jest, s hněvem ze školy odcházeje pověděl, že i jeho chce vyhnati.

Ve čtvrtek po sv. Mikuláši všickni páni ouředníci osady sv. Martina se postavili, kdež jsem sobě těžce ztížil skrácení Pavla Nigrina, jejich kantora, a jich sem napomenul, aby pro budoucí fedruňk tu věc jiným mírnějším prostředkem opatřili. Mnoho od nich bylo mluveno, naposledy připověděli v neděli nejprv příští všecku osadu obeslati a tu věc přednésti i také k tomu směřovati, aby ta nedorozumění na dobré míře postavena byla a to mně v známost uvésti, k nimž při témž času takové připsání prošlo. Mnoho s jinými bylo jednáno až v sobotu před 4. nedělí adventní páni kostelníci přišli a mně v známost uvedli, že páni radní, páni ouředníci a jiní osadní z některých jistých příčin na tom se snésti ráčili, aby kantor na ten čas jejich školy prázden byl a že se mnou dáleji bude od některých pánův rozmluveno.

267. *M. Bacháček odpovídá inspektorům školy sv. Jindřicha v Novém městě Pražském, že přední správce jich školní Žateckým rukou dáním slíbil, že v škole jich chce býti.*

1605, 28. února.

V pondělí post dominicam Invocavit (1605) páni inspectores školy sv. Jindřicha, jako pan Jiřík Košický, pan Jan Kostelníček jinak Mládek, pan Mistr Bartoloměj Havlík a pan Eliáš Rozín od většího počtu byli ke mně vysláni, ztížnost sobě kladouce do Mistra Nikodéma Lidlingerum, předního správce jejich školy: že by on proti námluvě, nedadouce jim znáti a nemaje žádné k tomu příčiny, chtěl ze školy jejich vystoupiti a jim ten posmíšek udělati, čehož oni nemíní dopustiti žádajíce, abych já jemu ex autoritate poručil, aby se z též školy nehýbal; než jestli bude chtíti při sv. Havle odstoupiti a jim časně dá znáti, že proti tomu býti nechtějí. Dal sem za odpověď: že sem já jednoho ani druhého k tomu nenutkal, než když obě straně dobrovolně k tomu se přiznaly, že takové mezi sebou namluvení mají a on Nikodém jim Žateckým rukou dáním slíbil, že při nich v škole jejich býti chce, na to sem jim Žateckým na Mistra Nikodéma konfirmací dal. Vždy na to třeli, abych jeho povolal; jakož se i stalo, ale on na svém stál.

---

268. *M. Bacháček žádá kněze Jiříka ve Vlašimi za přímluvu ku kollatorovi, aby Zachariáš za svou práci školní mohl náležitě odměněn býti; připomíná někdejšího svého discipula, rytíře Štěpána Ostrovce z Kralovic, kterýž by k panu bratru svému přimluviti se mohl, aby některou částkou vaření jej fedroval, neboť důchody na vychování že vynakládá na opravu kolleje.*

1605, 1. března.

Modlitbu oc. J. M. panu kollátorovi Vašemu na psaní, o kterém Vy, jak se naději, dobrou vědomost máte, odpověď dávám a Vás za to přátelsky žádám, abyste Vy dáleji tu věc fedrovali, aby Zachariáš za své práce, kteréž bude věrně vykonávati, mohl náležitou odměnu míti a některak se přiodíti; nebo těchto dnuov člověk dobrý, pan Jan Hinconius, actuarius pánuov Jihlavských, se mnou bedlivě jednal a za téhož Zachariáše se přimlouval. Něco drobet obšírněji J. M. pánu píši a některé jiné chartas k tomu jsem přiložil, pokudž se Vám vidí, J. M. pana kollatora požádejte, aby Vám k přečtení byly propůjčeny; nebo Vám nemohu obšírněji pro mnohá zaneprázdnění psáti. Naději se, že u Vás časem na Vlašími bývati ráčí urozený a statečný rytíř pan Štefan Vostrovec z Kralovic, před lety mnohými můj discipulus: přátelsky žádám, že mu ode mne mou službu s vinšováním mnoho dobrého vzkážete s tím dáleji doložením, aby se k panu bratru svému přimluviti ráčil, aby mne pan Jan Vostrovec

ráčil některou částků nějakého vaření fedrovati. Viro enim indigenti inutilis est pudor.*) Skrovné důchody na vychování všecky vynakládám na některé stavení a opravy též kolleje, kterých hrubě potřebuje. Jestli kdy toho zapotřebí bylo (jakož bylo), abychom se jeden každý bedlivě pánu Bohu modlili a spravedlivý hněv pána Boha našeho krotili, tehdy nyní zapotřebí jest. Jest se obávati, čehož milostivý pán Buoh rač zachovati, abychom v brzce některých novin, nám snad odporných neuslyšeli. S tím oc. Dán pospěšně v Praze 1. Martii anno 1605.**)

---

269. Zápis rektora učení Pražského, že v Domažlicích „ex beneficio" paní Běšínky mají se vychovávati ve škole dva succentores, 3 primani, 7 sekundánů a 21 tertiánů.

1605, 2. března.

---

270. M. Bacháček knězi Antonínu Hofmanovi Žateckému, správci církevnímu v městě Teplicích: že píše rektorovi školnímu, aby povolání své bedlivě vykonával; připomíná šťastného léčení doktora Jessenia jakož i jeho pytvání mrtvého těla lidského; s Janem Keplerem, císařským mathematikem, že novou hvězdu vyšetřuje; oznamuje, že mu některý grošík poslal, aby mu k času postnímu něco suchých jablek a hrušek poslal.

1605, 2. března.

Modlitbu svou vzkazuji, ctihodný kněže Antoníne, pane příteli mně v pánu Bohu milý! oc. Psaní Vaše, jehož datum v Teplicích 18. měsíce února léta přítomného 1605, co by v sobě obsahovalo z přečtení sem porozuměl. Že mne v Vaší paměti snášíte a dobrého vinšujete, Vám z toho velice přátelsky děkuji, dejž pán Bůh, abych něco toho mohl učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení měli. Děkuje pánu Bohu sem zdráv a dle možnosti povolání vykonávám, že snad posteritas na někoho s některou vděčností zpomene, než

---

*) Neboť muži potřebnému neužitečný jest stud.

**) L. 1677 podal děkan Vlašímský o škole tamější arcibiskupu Pražskému zprávu: že učitele ustanovují s jeho schválením osadníci. Organista placen jest od obce; literáti kantory v chrámu Páně pilně podporují. Kantor Vlašímský, jenž posluhoval při kostelích: Vlašímském, Kundratském, Velišském, Hradišťském, Tehovském a Ctibořském měl ročních důchodů i od děkana 20 zl., za křty 6 zl., od obce 6 zl., od dětí sobotales 6, 8 až 15 kr., koled osm, při některých dostával 30, 45 kr. až 1 zl. 30 kr., při pohřbu od každé hrany 18 kr. někdy 23 kr.; žita $3^1/_2$ korce, ječmene 2 korce, z posnopného žita 4 korce a ovsa 7 korců. Obědy míval původně od sousedův každý den, později třikráte za týden, maso však si musel sám dáti.

nynější věk všecko to za hřbet klade a snad i Vy toho pociťujete. Tak sme téměř všickni nakloněni, že nevíme, co dobrého máme, než když to ztratíme, teprva tomu porozumíváme, musí to pravdou zůstati: quia habitus per privationem agnoscitur; nevíme co jest to dobrého jasný zrak míti než když privací přistoupí a někdo o zrak přijde a v slepotu upadne, teprva porozumívá, co jest dobrého měl. Ač o tom dobrou vědomost mám, že ste Vaším zdravím neplýtvali, nic méněji v tomto Vašem dlouhém nedostatku tomu porozumíváte, co to jest, komu pán Bůh zdraví na těle i na mysli popříti ráčí. A že tu metličku trpělivě snášíte, sem nad tím mnoho potěšen, když porozumívám, že to nesoudíte býti za znamení hněvu božího, ale raději znamení lásky boží k Vám. Někdejšímu mému služebníkovi rád toho přeji, že od Vás dobrou komendací má, nechci se proti ničemémuž postavovati, toliko ať všechno dobrým řádem jde, a jak předešle bývalo, ať psaní od pana purkmistra a pánův města Teplice projde; co dáleji navrhujete, všecko se tak státi má. Rád se k tomu přičiním, aby se časně domů vypravil, rectori scholae zatím píši, aby své povolání bedlivě vykonával, tak aby obec města Teplice měla co při něm v jeho nepřítomnosti schvalovati. O ty dary nic se není zapotřebí starati a mezi námi toho zapotřebí není, nebo těmi dary mezi námi přátelstvo utvrzeno není; nic méněji co tak odsíláte, to vděčně přijímám a Vám děkuji. Knězi Michalovi Longolio obzvláštním psaním poděkuji. Této chvíle byl u mne pan doktor Jessenius, byla zmínka o Vašem nedostatku zdraví, sám se ohlásil, kdyby věděl jaký to nedostatek jest, že by ňáké medicamentum ordinoval, jakož v pravdě šťastný jest a začasté přes pole jede, teprva včerejšího dne u večer přijel, někde blíž Loun byl. Má ujčina, která jest za Mělníkem, rozličného lékařství proti svým těžkým nemocem užívala, nic platno nebylo, a tak sem naposledy s ním radu bral: ordinavit medicamentum, které nestálo kopy, hned zdravější byla a posavád do konce takových bolestí nepociťuje. Těchto předešlých dnův secuit corpus humanum et quidem sexus muliebris in magna frequentia doctissimorum virorum, nebo lid obecní nebyl k tomu připuštěn, což také od nejvyšší vrchnosti vyhraženo bylo, neb to všecko s dovolením J. M. C. a Jich M. pánův rad šlo, jakž tomu z přiležící intimací porozumíváte. Dálo se to v místě tmavém naschvál k tomu připraveném dosti nákladně, při světle voskovém a tak již, děkuje pánu Bohu, druhá anatomia byla držána, čehož snad nikdá nebývalo, poněvadž se žádných pamětí nenachází. Snad také za tou příčinou někteří páni katoličtí sou k nám náchylnější. Dnešního dne hned ráno jeden pán ke mně odeslal, který platův komorních k jedné kolleji za mnoho let pozůstal, ohlašuje se, že je chce složiti a bezpečněji takový plat komorní na jistých dědinách a nezávadných ubezpečiti. Pán Bůh rač dáti, aby ta věc k svému šťastnému vyřízení přišla. — J. M. C. mathematicus Joannes Kapplerus se mnou přebývá, začasté spolu býváme i také tu novou hvězdu vyšetřujeme, která nám něco nového a snad odporného přinese, čehož pán Bůh rač uchovati, a jestli kdy zapotřebí bylo, bedlivě se pánu

Bohu modliti privatim i také při církevním shromáždění, tehdy nyní toho zapotřebí jest, aby nám pán Bůh za dnův našich pokoje ráčil popříti a v svém spravedlivém hněvu se ukrotiti. Ctihodnému knězi Michalovi Longolio nebudu moci tak obšírně psáti, než budu se na psaní referovati; jestliby chtěl toto psaní čísti, žádám, že k tomu dovolení dáte. Dám naschvál jednu vížku od dřeva stavěti a již se roubí; odtud budou observationes per instrumenta mathematica, v hodinu 11, 12 a 13 všecky od půl nebe až k východu ty světlé hvězdy i také novou spatříte. Nejprv od západu a medio coeli cor scorpii, sequitur ad ortum nova stella, cuius nuper distantiam per instrumenta observavimus, est inter cor scorpii et stellam novam 15 graduum 10 minutarum, latitudo septentrionalis ab eccliptica duorum graduum. Stojí ta nová hvězda téměř za pátou serpentarii vel Ophinchi in globo coelesti, to se všecko patrně spatřuje a víc jest na jednom spatření, nežli by se o tom na celém archu psalo. Když se bohdá k nám vypravíte, to všecko očitě spatříte.*) Jest rozuměti, že má psaní Vás nedocházela, jedno i druhé sem odeslal a tak trvám, že některý grošík při tom byl a něco jiného, kdež sem žádal, abyste mi proti mé záplatě ňákou částku suchých jablek anebo hrušek k tomuto času postnímu objednali, jiné žádné zvěřiny nejsem žádostiv. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu po památce sv. Matěje, apoštola Páně, 2. Martii léta 1605.

---

271. M. Bacháček Nymburským za předního správce do školy jich bakaláře „Venceslaum Ripam Stancovinum" dodává.

1605, 2. března.

---

272. M. Bacháček purkmistru a radě města Třebíče v markrabství Moravském: připomíná, že předkové jich správce školní z akademie učení pražského brali a při tom Pavla Romera Nepomuckého za předního správce do školy jich potvrzuje.

1605, 7. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Třebíči v neděli první postní léta přítomného 1605, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Rád tomu místo dávám, že předkové Vaši před mnohými lety správce školní do města Třebíče z akademie učení pražského brali, jakož toho paměti u nás zůstávají, a v takové příčině bylo od předkuov Vašich léta 1576 téměř toho času psaní

*) Viz naše pojednání v Musejníku 1879: „Nové zprávy o J. Keplerovi."

odesláno a ctihodný kněz Blažej Plznensis, toho času správce Váš církevní, obšírně se k rektorovi učení pražského přimlouval, aby správce do školy Vaší učený a příkladný odeslán byl, zakazujíce se jemu s kantorem poctivým stolem a jiným všelijakým přátelstvím, jakož jest musel člověk učený býti, a toho času dobré paměti pan Mistr Dvorský z Hájku, předek muoj, vyslal k Vám Joannem Cavalium. Poněvadž tomu porozumívám, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby mládež Vaše domácí i přespolní v škole Vaší tak zvedena byla, aby se předně pánu Bohu, církvi jeho svaté mohla hoditi a obecnímu dobrému platně sloužiti, rád tak činím a té věci jakýž takýž fedruňk dávám a téhož Pavla Romera Nepomuckého *) od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce do školy Vaší dotvrzuji žádaje, abyste jeho přívětivě přijíti, nad ním, jeho oficiály a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O něm jiná naděje není, než že se jak u nás a v školách našich pobožně a příkladně choval, že i u Vás se chovati bude. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava oc. v pondělí po neděli Reminiscere, 7. Martii, léta 1605.

---

273. M. Bacháček Mělnickým: „Vyrozuměl jsem od vyslaných V. M., že by správce školní svého povolání nebedlivě vyhledával, o čemž já s ním v přítomnosti budu míti činiti; a kdyby mi se bylo něco toho časně dalo znáti, náležitě by bylo opatřeno.“

1605, 7. března.

---

274. M. Bacháček Janu Hybskému, primatoru a purkmistru města Bohdanče: že napomenul Jana Volšanského, aby syna svého vedl k liternímu umění oc.

1605, 9. března.

---

*) Mimo jmenovaného správce školního byli na škole v Třebíči rektory: léta 1575 Samuel Melik, jenž zároveň úřad kantora zastával. Za krátkou dobu navrátil se do svého rodiště Vážce, kdež přijal hodnost rektora školního. L. 1577 byl správcem školním ve Slovenské Lípči, později v Březně, kdež l. 1579 stal se kaplanem, l. 1595 tamže pastorem. Na synodě l. 1610 v Žilině držené jmenován superintendentem okresu Báňského, v kteréž hodnosti setrval až do smrti své 1620, 29. srpna. S Jz. Abrahamidesem vydal katechismus Lutherův. — L. 1594 Eliáš Histurgicus ze Slezska. L. 1599 Mikuláš N. z Rožmberku v Čechách. L. 1609 Jakub Colidius. L. 1609—11 Martin Kašpar Rhakopoeus z Vodňan v Čechách. Sepsal „Narození Messiáše“. L. 1613 Václav Olirius, byl také činným na škole Čáslavské, později diákon při kostele Třebíčském. Psal některé básně příležitostné. L. 1614 Jan Matheides nar. v Želetavi, před rokem 1599 byl radním městským v Čáslavi. Napsal latině několik básní příležitostných a traktát o umučení a vzkříšení Páně.

Kollegové byli: L. 1609 Jakub Colidius; l. 1624 Jan Piscator z Prachně v Čechách. (Viz v dalších listinách této sbírky ještě jiné zde nejmenované školní správce.)

Službu oc. Této chvíle odchází ode mne pan Jan Volšanský, kterému jsem se rád zakázal, aby toliko Melichara Volšanského, syna svého, vedl k literního umění, že jeho knížkami i jinak chci fedrovati; jakož i pan Jan na druhou stranu mně se v tom otevřel, jestli mně bude od V. M. některá rybička způsobena, že ji chce k jiným rybám pana Jana Novo-Bydžovského přijíti. A jak předešle tak i nyní žádám, že pánův inspektorův školy Vaší ode mne pozdravíte a na ně mým jménem žádost vzložíte, aby do školy krom určitých časův, když se examina drží, vkračovali a správce školní v mezech jejich povolání zdržovali. Jakož i přednímu správci psaní činím, aby mládeže Vaší nezanedbával a na sebe lepší pozor měl. Bez pochlebenství Vám připovídám, kdebych se mohl dítkám Vašim dobře trefiti a při nich něco toho způsobiti, nad čím byste dobré zalíbení míti ráčili, učiním ochotně rád. Jako jsem i Vašemu Melicharovi, když u mne byl, napomenutí učinil, aby sobě uměl svého právě zlatého věku šetřiti. Na tuto chvíli obšírněji psáti pro přítomnost jiných nemohu: Vás toliko přátelsky žádám, když v městech Pražských budete, že se ke mně na promluvení uchýlíte a mé nehospodářství spatříte. Pro vyšetření té nové hvězdy a jiných hvězd dal jsem nad krovy jakousi vížku spraviti, na které instrumenta mathematica ad observationes stellarum*) spořádána budou. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu po neděli postní Reminiscere, 9. Martii, léta 1605.**)

---

*275. M. Bacháček Rokycanským na místo Andream Acestem Brandensem, „učeného a příkladného mládence" Gregorium Martinidem Prachatického od času sv. Jiří dodává za předního správce školního.****)*

1605, 9. března.

---

276. M. Bacháček panu Karlu Zárubovi, že by s nejlepším jeho synáčka bylo, aby se synem pana Zikmunda Belvice do Zhořelce společně jeli.

1605, 9. března.

---

*) Viz číslo 270.

**) L. 1677 podal farář zprávu arcibiskupu pražskému: „V Bohdanči jest škola mizerná na spadnutí; učitele ustanovuje v městě obec, na vsech sedláci s dorozuměním farářovým. Platu má učitel málo, jako z milosti žije, proto také když některé dítě metlou k učení dohání, vypadne z lásky a málo nebo spíše nic dostává."

***) Bohatý archiv města Rokycan dosud není proskoumán. Až přehlédneme několik set fascikulů a přečteme asi 50 drobně psaných kopiářů, podáme obšírné dějiny školství téhož města; zatím jen některé k již uveřejněným v „Pamětech" našich přidáváme zprávy. Školy města Rokycan (v nichž Rokycana nebo Mistr Jan z Rokycan, syn kováře odtudž, volený arcibiskup Pražský a

277. *M. Bacháček purkmistru a radě Menšího města Pražského: projevuje nad tím své potěšení, že o dům kázně Páně tak bedlivě se starají a Andream Rochocium, na ten čas správce školy města Králové Dvoru, za předního správce jim dodává a dotvrzuje.*

1605, 10. března.

---

278. *Probošt a Mistři kolleje Karlovy dávají vysvědčení dobrého chování Tomášovi Graculovi Nymburskému, obyvateli v městě Třebenicích, a matce jeho Mandelíně.*

1605, 11. března.

My probošt a Mistři professores kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké v Starém městě Pražském, známo činíme tímto listem

---

slavený řečník, kněz strany pod obojí, prvního nabyl vychování), již v 14. století předním správcem školním byly spravovány.

Ačkoliv město Rokycany bylo stolním statkem biskupství Pražského brzy po jeho založení (později králem kapitole Pražské postoupeno), předce přilnuli Rokycanští velmi záhy k víře husitské. L. 1570 nebylo již v Rokycanech katolíků, kromě chudého krejčího, škola byla pod obojí. Někteří bakalářové „víry husitské" přilepili prý, když papež jubileum vyhlásil, na dvéře kostelní vzdorná slova: „Papež nechť rozkazuje v Římě, nikoli však v Čechách!"

L. 1617 ztěžuje si farář Rokycanský, Jan Bireš z Oužlebí, purkmistru a radě do osmi osob od ouřadu poslaných, kteréž jménem obce mu oznámily, že svých dítek ve škole vedle nového katechismu ve škole vyučovati nedopustí, než jak sami věří, že pět svátostí zamítají a na dvou dosti mají.

Po bitvě Bělohorské odňata byla správa škol rokycanských učení pražskému (jakož i všech ostatních strany pod obojí) a dána v moc jezuvitům. Od l. 1622 řídil školy rokycanské děkan téhož města.

L. 1677 podal Ladislav Frosinus, děkan Rokycanský, k vyzvání arcibiskupa Pražského Jana Bedřicha hraběte z Valdštýna, zprávu o škole v Rokycanech: „Škola jest způsobná, magistrát volí učitele, pozdraviv dříve mne. Škola nemá svých důchodův, nýbrž z obecních příjmů se opatřuje i bakalář s kantorem a organistou. Vyznání víry katolické učinili. Ve škole přihlížím k tomu, aby se nic neučilo proti ustanovením římské církve aneb žádné nekatolické knihy se neužívalo; mimo katechisování v kostele navedl jsem mládež k ministrování i napomínám ji, aby v chrámu Páně tiše se chovala."

L. 1756 zaznamenal kronikář do pamětní knihy města Rokycan, že t. r. držána byla hra vojanská (jakž ji jmenovali Škalice, od starodávna zde v Rokycanech uvedena) posledněkráte od mládeže školní na place venku nad Pátkem u Zampírek. Byli pak chlapci školní rozděleni na dvojí vojsko (z nichž honoratiorum děti na koních se také nacházely), tak že jedno vyobrazovalo císařské a druhé královské pruské, a ty obě strany proti sobě maršírující obdařeny zbraní střelnou i postranní, však vše ze dřeva dělanou, též patrontašemi a čepicemi z papíru. Tak až jeden druhého dostihnouti mohl na sebe nastupovali a jedna strana druhou k couvání a k ustoupení sobě tlačila. Když pak ale žádná ze svého místa hnouti sobě nedala a nechtěla, začaly obě strany šavlemi po sobě sázeti a sebe bíti, až i posledně do vlasů se pouštěti, pěstmi po sobě tlouci, tak že dosti činiti bylo, aby je moderatores scholae od sebe rozvésti mohli.

vuobec přede všemi, zvláště tu, kdež náleží, že jest před nás s přátely svými předstoupil Tomáš Gracule Nymburský, obyvatel v městě Třebenicích, nás žádaje, abychom jemu hodnověrné vysvědčení i také Mandeliny Kavkové, matky jeho vlastní, pokudž zde zůstávali, o jich dobrém a chvalitebném chování vydali; představiv před nás urozeného a vysoce učeného pana Mistra Martina Bacháčka Nauměřického z Nauměřic, rektora universitatis academiae učení pražského, též slovutného pana Mistra Khernera Plzeňského, měštěnína Nového města Pražského, lidi víry hodné a dobře zachovalé, kteřížto stojíc před námi vysvědčili, že jim o tom dobře povědomo, kterak jest se dotčený Tomáš Gracule u nás, jsouc v učení literním, i také Mandelina Kavková, matka jeho vlastní, přes čtyry léta na onen čas za kuchařku, po ty všecky časy ctně, šlechetně, jakž na dobré a poctivé lidi náleží, chovali, a nic toho, což by jim na ujmu dobrého jména, cti a poctivosti býti a se vztahovati mělo, se nedopustili. Protož k V. M. a k Vám se vší pilností se přimlouváme, že nadepsaného Tomáše Graculi sobě poručena míti, lásku a přízeň dobrou k němu ukazovati, živnosti jemu mezi sebou pro jeho ctné, šlechetné i také chvalitebné u nás chování a naše V. M. a Vám se toho všelijakým líbezným přátelstvím odsluhování příti ráčíte a budete. Na potvrzení toho a svědomí i pro lepší toho jistotu pečeť kolleje naší dali jsme vědomě k tomuto listu přitisknouti.

Stalo se v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po neděli Reminiscere léta Páně 1605.

---

279. M. Bacháček Pacovským, že na místo předního jich správce, jenž od sv. Jiří od nich odejde, jiného dotvrdí.

1605, 11. března.

Službu oc. Že ste některá nedorozumění mezi ctihodným panem farářem Vaším a Joannem Bechini v dobré srozumění uvedli, z toho Vám přátelsky děkuji. Poněvadž Joannes Bechini za některými příčinami správy školy Vaší nemůže déleji, než do času sv. Jiří, držeti, o to se bedlivě staráte, aby někdo jiný na místo jeho dodán a dotvrzen byl: na to dobrou paměť míti chci a časně v známost uvedu, kdo by ten jistý budoucí školy Vaší správce býti měl a zatím pan písař Váš mně se toho zpraví, jak dobře s kantorem spokojeni jste. Havla Fuňáka nepominu zpraviti, pokud by se déleji ke mně o ty partes a instrumentum dopisoval, na čem by ty věci postaveny byly. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po neděli postní Reminiscere, 11. Martii, léta 1605.

---

280. M. Bacháček Kutnohorským na školu sv. Barbory Tomáše Martinida Slánského za předního správce podává.

1605, 12. března.

Službu oc. Porozumívám, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby školy V. M. na Horách Kutnách dobrými, učenými a příkladnými správci opatřeny byly, tak aby mládež V. M. domácí i také přespolní žádného zkrácení neměla, nébrž jsouc dobře zvedena časem svým předně pánu Bohu, církvi jeho svaté hoditi se a obecnému dobrému platně sloužiti mohla; nad čímž veliké zalíbení maje rád té V. M. starosti chci nápomocen býti. A že správcové v školách V. M., kteří v nižších místech postaveni jsou, když to spatří, že také na ně paměť míti ráčíte a z nižších míst k větším povoláváte, všelijak se přičiní, aby v mezech povolání svého zůstávajíce také časem svým mohli dáleji fedrováni býti. Za tou a jinými příčinami za předního správce školy sv. Barbory Thomam Martinidem Slaneum dodávám a dotvrzuji od času sv. Jiří nejprv příštího oc.

Dán v kolleji krále Václava oc. v sobotu den svatého Řehoře, 12. Martii, l. 1605.

---

281. M. Bacháček Teplickým: „Váže sobě mnoho přímluvy" pana Racka ze Vchynic a kněze Antonína, správce jich církevního, Šimona Rozkovského Peldrzimovinum za předního správce školy jich od času sv. Jiří posílá. „A poněvadž strany kantora, pomocníka jeho, žádné zmínky činiti neráčíte, tak to ujímám, že s ním dobře spokojeni býti ráčíte, nic méněji byl bych toho vděčen, aby se také u mne ohlásil."

1605, 14. března.

---

282. M. Bacháček pánům Boleslavským: „Mnoho sobě váže přímluvy V. M., mládence hodného k správě školy V. M. podati chci, kromě toliko p. Mistra Jiříka Kezelium Bydžovského, který již jinam jest dodán i také dotvrzen, než koho kolivěk páni ráčí sobě zvoliti a kterýž by se mohl dobře k správě školy V. M. trefiti a mně ústně to v známost uvedeno bude, rád se chci při tom tak zachovati a při času sv. Jiří nejprvé příštího k Vám za předního správce školy Vaši dodati."

1605, 14. března.

---

283. M. Bacháček purkmistru a pánům Menšího města Pražského Bohuslava Mathaei z Brodu českého, na ten

čas „collegam", za předního správce školy sv. Mikuláše od času sv. Jiří dotvrzuje a pro hojnější vzdělání též školy podle žádosti jich Paulum Nigrinum Oppavinum za „collegam" jemu připojuje.

1605, 15. března.

---

284. M. Bacháček Žluťtickým: že Tobiáše Christophorida za správce školního jim nedodává, žádá za omluvu, poněvadž neví, jakého oumyslu jest.

1605, 19. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Žluticích v sobotu den sv. Řehoře léta přítomného 1605, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Za zlé nic nemám, nýbrž děkuji, že se tak bedlivě starati ráčíte, aby škola Vaše pobožnými a příkladnými správci opatřena byla. Já se omluvna činím a žádám, že mně lhůta dána bude, poněvadž od Dobiáše Christophorida posavad odpovědi míti nemohu, k kterému jsem téměř naschvál odeslal, aby mi se docela otevřel, jakého oumyslu jest. Nebo rozuměti ráčíte, kdybych jeho Vám dodal a dotvrdil: on pak v školách pracovati nemínil aneb snad řekl, že jest o to nestál, abych jeho měl k Vám podávati, což by mně s malou pochvalou a V. M. nic vděčné nebylo; než jak nejdříveji od něho jistou a konečnou vůli míti budu, což jest podle mého zdání dávno měl vykonati, nic tím prodlévati nebudu, než po mém poslu odpověď jistou s vykonáním žádosti V. M. dám. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po sv. Řehoři, 19. Martii, léta 1605.

---

285. M. Bacháček Melicharovi Origio, měštěnínu a senatoru Menšího města Pražského: že Bohuslava Mathaea za předního správce školy k nim dodal, farář jich však že za nového správce, bakaláře od sv. Haštala, žádal; takovou žádost že vyplniti nemůže, poněvadž by mu to za nestálost vykládáno bylo.

1605, 23. března.

Šťastný dobrý den oc. Z některých zpráv tomu jsem porozuměl, nýbrž předešle od zvoníka ctihodného kněze Tomáše Nigella, že žádal, abych se k tomu sklonil pro ubytí některého zaneprázdnění a Bohuslava Mathaei za předního správce školy Vaší dodal, což jsem já na předložení kn. Tomáše, tolikéž i V. M. vyslaných žádost rád tak učinil a od mého předsevzetí upustil. Před včerejškem opět pan farář ke mně vyslal přimlouvaje se, abych do školy Vaší baka-

láře od sv. Haštala k Vám konfirmoval, a snad prvé nežli by týden vyšel někoho jiného: takovou mou nestálost a vrtkání, když k tomu vůle jak pana faráře tak i V. M. přistoupila, jak by někdo pěkně vykládal a zač nás držeti chtěl, tomu dobře rozuměti ráčíte, však by i skrze takové nedorozumění mohla se k něčemu jinému příčina dávati. Onehdejšího dne byl bych rád s Vámi o té věci oustně obšírněji rozmluvil, ale pro Vaši nepřítomnost toho se vykonati nemohlo; nic méněji u pana sekretáře kanceláře české jsem byl a volnou audienci jsem měl, však když Vaše přímluva k tomu přistoupí, bude věc podstatnější. Kdykolivěk za jinou příčinou do Starého města Pražského přijdete, žádám ke mně se uchylte, rád Vás uhlídám a obšírněji o těch věcech rozmluvím.

---

286. M. Bacháček panu Janovi Mity-ovi, primasu města Velvar, že z jich školy Mistra jinam vyzdvihnouti a obrátiti musí; aby nástupce jeho u vyučování mládeže pokračoval.

1605, 25. března.

Službu oc. Z daru odeslaného Vám přátelsky děkuji a jiným dobrým přátelstvím panu purkmistru a pánům toho se odměniti neopominu. Tejna Vás nečiním, že k přímluvám velkých přátel musím se téměř skloniti a Vašeho pana Mistra vyzdvihnouti a jinam obrátiti; než hrubě bych tomu rád byl, aby déleji s Vámi přebýval, což žádám, že mi časně v známost uvedete a pokud by on vyzdvižen byl, zdali by kollega mohl na jeho místo nastoupiti, jakož se to namnoze děje i také v královských větších městech, a jest věc dosti pohodlná a to v tom, že se škola neroztrhne a successor*) povinen bude na ty lectiones, které začaty, nastoupiti, je dokonati a jiná všecka exercitia, jak za předka jeho bylo, vykonávati, a tak bude moci mládež Vaše k některým opravdovým prospěchům přijíti. Jináčeji, když nový preceptor má přistoupiti, ne časně k svému povolání dává se nalézti; prvé než školu sobě spraví a v jistý pořádek uvede, několik neděl mine, k tomu jiné lekcí začne a to dosti pozdě, a třebas zase odstoupí a nic toho nedokoná, tak že mládež domácí i také přespolní ani za prvního, ani za druhého a třebas za třetího preceptora žádné lekcí pořádně nevyslyšela. Předešlý maje se odebrati všeliký folk mládeži pouští, nepilně pracuje, tak že ti, kteří se neradi učí s ním zůstávají i také odejdou; jiní, pilnější, nemajíce žádné libosti nad takovou rozpustilostí, časně pryč odejdou, a tak škola spustne a k tomu vzdělání, jak by býti mělo, nepřichází. Co by tu nejlepšího býti mohlo, žádám, že v brzce s pány o to rozmluvíte a mně věděti dáte, abych se časně věděl čím spraviti. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava oc. v pátek den zvěstování panny Marie, 25. Martii, léta 1605.

---

*) Nástupce.

287. M. Bacháček Bydžovským: aby mu oznámili, proč správce školní od nich odjíti chce.

1605, 26. března.

Službu oc. Petr Hajecius, správce školy Vaší, byv u mne, žádal, aby z moci ouřadu mého od Vás vyzdvižen byl: což mně s nemalým podivením bylo, že tak neřádně od Vás se hýbati míní, anebo že snad něco jiného velikého za příčinu jest, čehož on mně v známost neuvozoval, než toliko na vůli boží ukazoval, čemuž jsem já rozuměti nemohl. A tak toto psaní téměř naschvál odsílám a přátelsky žádám, že se mi toho spraviti ráčíte; a pokudž byste s ním dobře spokojeni býti ráčili, nechť páni inspektorové školy Vaší jemu to předloží, že raději ta boží vůle jest, poněvadž s ním obec města Nového Bydžova dobře spokojena jest, aby sobě toho uměl vážiti a nedomníval se, že se to trefuňkem anebo maní děje, než jistým jednáním a vůlí boží. Když, dáli pán Bůh, dáleji o tom spraven budu, také obšírněji o těch věcech, Bůh dá, napíši. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v sobotu po památce zvěstování blahoslavené panny Marie léta 1605.

---

288. M. Bacháček Mělnickým za předního správce do jich školy dodává Jiřího Sarkandra Vožického, na ten čas správce školy v městě Bělé.

1605, 31. března.

---

*289. M. Bacháček Příbramským v známost uvozuje, že na přímluvy velikých přátel Hieremiam Bergerum jinam podal, „čehož jemu přiti ráčíte, on připovídá, poněvadž v městech Pražských při správě školy neposlední zůstávati bude, kdyby se k němu dítky Vaše dostaly, že je rád k sobě chce přijíti a nad nimi ochrannou ruku držeti a bedlivě vyučovati chce, tak aby Vám, rodičům a jiným přátelům ku potěšení rostly." *)*

1605, 31. března.

---

290. M. Bacháček Turnovským: „Na přímluvy některých pánů přátel měl jsem od Vás jednoho i druhého správce školního vyzdvihnouti, ale prohlídaje k tomu, že jsou jeden i druhý

---

*) L. 1650, 13. července oznamuje Tomáš Ignacius Placzalius, farář Příbramský, vikáři kraje Bechyňského Janu Puschovi, že učitelové pod správou jeho jsou dobří katolíci, v městě Příbrami že vyučuje mládenec učený, dobrých mravův u jezuvitů vychovaný. (Přepis v arch. zemsk.)

pro dobré a poctivé jejich tolikéž i města Turnova několik neděl v městech Pražských se zdržovali, za slušné jsem býti uznal, aby to, co tak obmeškáno jest, svou budoucně bedlivostí vynahražovali, a tak jak jednoho tak i druhého při té Vaší správě zanechávám."

1605, 31. března.

---

291. *M. Bacháček purkmistru a radě města Oustě: že Matyáše Nigrina napomíná, aby na povolání své školské bedlivější pozor měl.*

1605, 31. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Oustí v outerý po neděli Judica léta přítomného 1605., coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a nad tím žádného zalíbení nemám, že Mathias Nigrinus malý pozor na povolání své má; kdybyste byli něco toho předešle na mne vznesli, mohla ta věc mírným prostředkem spravena býti a bylo by k tomu nepřišlo, abyste jemu měli odpuštění dávati, což jemu k jakés výtržce chce sloužiti, tak že by se na čas budoucí někdo vzdaloval do obce Vaší obraceti. Píši jemu o té věci dostatečně a jeho napomínám, aby se na lepším pozoru měl. Jest naděje, že napraví, a pokud by se to tak stalo, byl bych toho vděčen, aby déleji mezi Vámi zůstával. Což někdo mně, za jinými příčinami jdouc do měst Pražských, oustně v známost uvede oc.

Dán v kolleji krále Václava oc ve čtvrtek po památce zvěstování blahoslavené panny Marie, 31. Martii, léta 1605.

---

292. *M. Bacháček Rokycanským na místě již potvrzeného správce školního, jejž však přijíti nechtěli za příčinou nějakého zošklivení, Jiříka Střelu Domažlického odsílá.*

1605, 4. dubna.

Službu oc. Na připsaní V. M. a předložení vyslaných Vašich tak jsem učinil s jakousi téměř ourážkou ouřadu mého, že jsem upustil od osoby Vám k správě školy Vaší dodané a konfirmované, kteráž byvši těchto dnů v městech Pražských vysoce sobě Bohem osvědčovala, že se jí v tom, od koho pak koli, toliko na zošklivení jeho křivda děje: a tak na jeho místo mládence, syna dobrých rodičův a vznešených přátelův, ne velmi daleko od města Rokycan, jmenovitě Jiříka Střelu Domažlického od času sv. Jiří nejprvé příštího za předního správce do školy Vaší dodávám a dotvrzuji, nic o tom nepochybuje dle zakázání Vašeho, že jeho přívětivě přijíti, nad ním a jeho oficiály i jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti

a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm nepochybuji, než že v blízkosti na rodiče své, jiné pány přátely i také sám na sebe, veliký pozor míti bude. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava oc v pondělí po neděli květné, 4. Aprilis, 1605.

---

293. *M. Bacháček Bydžovským: „Že Petrus Hagecius na předložení Vaše na další čas při správě školy Vaší zamluvil se zůstati a povolání svého pilen býti, zvláště poněvadž žádných ztížnosti do něho sobě nekladete: nad čímž jsem potěšen a rád toho při tom zanechávám.“*

1605, 4. dubna.

---

294. *M. Bacháček Netolickým Gabriele Doubecia Německo-Brodského, správce školy v Milčíně, od sv. Jiří za předního správce školy podává.*

1605, 5. dubna.

---

295. *M. Bacháček Bohdaneckým: „Na jiném nejsem, než abych tak učinil a při času sv. Jiří nejprv příštího Vám správce školy Vaší odeslal, tak aby mládež Vaše mohla čím dáleji tím víceji prospívati a skůro před jinými z velikých měst předčiti, nic méněji povděčen bych toho byl, pokudž byste na dobrém srozumění s Janem Leopoldi, nynějším správcím školním, zůstávali, abyste ho dáleji při sobě zdrželi a tak pomyslili: poněvadž naše z městyse Bohdanče v jiných velikých městech fedruje, abychom i my u nás v Bohdanči někoho dle možnosti fedrovali. A poněvadž časté poselství od Vás do měst Pražských bývá, toliko aby mi pan písař od osoby své napsal, na čem ste se konečně snesli ...“*

1605, 5. dubna.

---

296. *M. Bacháček Pacovským Baltazara Parlagia, bakaláře učení pražského, za správce školního dotvrzuje.*

1605, 15. dubna.

---

297. *V. Bacháček Žlutickým za předního správce školy Tobiam Christophoridem od času sv. Jiřího dotvrzuje.*

1605, 16. dubna.

---

298. *V. Bacháček Náchodským: „Mnoho sobě váže přímluvy pana Tobiáše Štefka za Vás učiněné, Samuela Jeronýma Píseckého za předního správce školy Vaší spolu s Mikulášem Hradišťským vysílám.“ *)*

1605, 22. dubna.

---

*) K dějinám školy Náchodské přidáváme některé zprávy, kteréž jsme vybrali z listin archivu města Náchoda, z archivu gub. kr. Č. a z monografie téhož města od J. Myslimíra Ludvíka. Léta 1270 byla rozsáhlá ves pod hradem Náchodem za město vyzdvižena, ohražena, kostel, fara vystavěna a brzy potom také škola založena. Kteří byli první správcové, kantorové ve škole, pro nedostatek zpráv povědíti neumíme. Kniha gruntovní připomíná nejprvé správce školního Tomáška l. 1442, kterýž koupil si domček za 1¼ kopy gr. č., město osvobodilo domek jeho ode všech dávek, jež sousedé dávali („buď v úřadu školním neb nebuď“) dotud, dokud neprodal by jej jinému.

L. 1495 vyjmenovala kniha zápisův města důchody školního Mistra v Náchodě: pascales, jarmarkales, dušičkales, sabbatales, montales, calefactura, cretales, candelales, masopustales, zvoničkales, od funusu, od listů psaní. L. 1513 byl Mik. Krajčí rektorem školním; l. 1516 Martin správcem školy; l. 1580 Jan Boudnický rektorem. L. 1603 uvolili se řezníci městští mimo starodávnou dávku ve čtvrtek dávati ještě 6 grošů týdně na žákovstvo. Od l. 1605 do 1607 byl správcem školy nahoře jmenovaný S. Jeroným Piscenus; t. r. 1605 Mikuláš Hradišťský, kollega s předešlým; l. 1607 Jan Jaroměřský Časlavský; l. 1608 Gabriel Doubek. T. r. 1608 když „stará škola“ pod hradem v kopci skoro až „na grunt sešla“, tak že v ní správcové školní déleji bezpečně zůstávati a dítek vyučovati nemohli, prodal úřad městský staré stavení a vystavěl novou školu, aby „v ní mládež dobrých lidí rostla, květla a prospívala v moudrosti, rozumu i věkem před Bohem i lidmi.“ Přední zásluhu o vystavení a vyzdvižení nové školy Náchodské měl Jan Holý Kostelecký, jakožto milovník a ochrance literního umění svobodného, kterýž z peněz od vrchnosti a jiných dobrých lidí na pomoc sebraných (27 kop), z peněz zádušních (16 kop) a za staré stavení školní stržených (22 kop) řemeslníky opatřil, sám nad takovou stavbou jako „direktorem“ byl a tak se skrovným nákladem obce školu „od gruntu až do vrchu oupravně na schválení lidské, k dobrému obce a její mládeže mistrovsky sám svým původem vystavěl a dokonal.“ L. 1614 v pondělí po sv. Markytě osvobodil Albrecht Václav Smiřický, pán na Náchodě v obdarování Náchodským daném kostely, dům farní a školu se vším příslušenstvím, čehož jsou tak od starodávna na vychování správcův církevních a školních požívali, ode všech dávek a povinností; však tak a na ten jistý způsob, aby církevní správcové tělo a krev pána Ježíše Krista pod obojí způsobou lidu rozdávali a správcové školní od akademie učení pražského pod obojí přijímáni byli. Léta 1614 připomíná se Václav Horák, kantor školní; l. 1615 Jan Hovorín; l. 1618 byl správcem školním J. Sphaerinus; l. 1620 J. Milivský správcem školním a l. 1624 Ondřej Královický jako kantor při předešlém; l. 1627 J. Kořenický správcem školním. L. 1628 když náboženská protireformací v Náchodě provedena byla, ustanovení noví oficiálové školní a aby školu od bývalých v ní „kacířů“ očistili, umyli důkladně školní světnice.

L. 1628 byl Jakub Hobelius správcem školním; l. 1629 Daniel Sphaerinus; l. 1644 Jan Dentulín-Zoubek, kterýž, nemoha pro vysoké stáří

299. *M. Bacháček Václavovi Travnickému, měšťěnínu a písa radnímu města Prostějova v markrabství Moravské přimlouvá se za Jana Dikasta, správce jich školy, zmíň se o nové hvězdě.*

1605, 23. dubna.

Hrubě, pane písaři, pospíchám, předešlý omyl napravuji a carmina rythmica odsílám a přimlouvám se za Joannem Dicastu správce školy Vaší, mládence dobrého a učeného, který měl tit mistrovský na předešlém examen míti, kdyby byl časně přišel. O no hvězdě v brzkých dnech císařský hvězdář,*) který u mne v koll jest, quaedam in publicum dabit,**) rád se s Vámi chci sděl Pánům mou službu s vinšováním všeho dobrého vzkazuji oc.

Actum 23. Aprilis léta 1605.

---

300. *M. Bacháček Karlovi Zárubovi z Hustiřan na K dimi, Cerekvicích a Sedči, hejtmanu kraje Chrudimskéh poněvadž preceptor synáčka jeho zemřel, že jiným ho opat*

1605, 23. dubna.

Službu oc. Hospodář domu V. M. mně psaní podal, jel datum na Sedči v středu po neděli provodní léta přítomného 16 Z přečtení, co by v sobě obsahovalo, jsem porozuměl a jak V. tak i sám sobě toho nepřeji, že opět preceptor synáčka V. M. p středkem smrti od nás se odebral, o kterém jsem já dobrou nad měl, že jeho bedlivostí a pilností synáček V. M. dobře zveden bu jakož něco toho dovedl. Rád chci na to pomysliti a všelijak k tomu přičiniti, aby někdo hodný a věrný za preceptora synáčk V. M. způsoben byl, a byl bych toho povděčen, abyste se v brzky dnech do měst Pražských ráčili vypraviti, prvé, nežli se ti prec

---

vyučovati, stal se varhaníkem; t. r. 1644 Šimon Hvízdek; l. 1650 V Mrňka, kterýž měl při škole dva výpomocníky J. Škrabku a Tob. Dost L. 1658 připomíná se Jan Světlý (Lucidus) jako kantor. L. 1667 přest sousedé dávati obědy kantorovi a dáván mu roční plat 50—60 3 korce obilí a 3 sáhy dříví. L. 1665 byla škola, kteráž 1663 shořela, zn vystavěna s vížkou nad střechou, v níž zvonek dítky do školy svolával. L. 1 koupen do školy „klavikord“ za 3 zl. L. 1678 Mik. Škrabka kant l. 1681 Tobiáš Dostal jako mladší kantor; l. 1686 Mik. Postler, prozatí kantor. L. 1719 dala obec 25 kr. do školy dětem na žemličky, aby se mod o dešť. L. 1726 připomíná se Václav Mitys, kantor; l. 1748 Jan Knál, kan L. 1748 nařídil obecní úřad, aby od rodičův dítek školních sobotáles pla byl: jaký „blahodárný“ jevil se účinek, viděti, že hned prvního týdne z 48 dí kteréž školu navštěvovaly, přišlo jich jen 29 do školy. L. 1770 Jan Buel a Josef Hop, učitelové, kteříž r. 1774 museli jíti do Pardubic na učení „r mální“.

*) J. Kepler.

**) Něco uveřejní.

torové, kteří se mnozí těchto dnův v městech Pražských zdržují, rozejdou, neboť v brzce jeden každý na místo sobě ukázané se vypraví: byl by jeden, druhý i třetí přednešen a který by se nejlépeji mohl dobře trefiti, ten by budoucně za preceptora synáčkovi V. M. byl vystaven. Prvé, nežli ráčíte přijeti, budu s nimi na hotově, tak aby se ničímž nerozcházelo. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava oc v sobotu den sv. Jiří, 23. Aprilis, léta 1605.

---

301. *M. Bacháček Janovi Chybskému jinak Mathebaeo, měštěnínu a primatorovi města Bohdanče: že Melichara dobrým místem opatří; žádá za oznámení, zdalíby ho v Pardubicích nechtěl míti.*

1605, 23. dubna.

Službu oc. Na jiném jsem nebyl, než abych byl psaní panu purkmistru a pánuom učinil, ale bezelstně dostačiti nemohu; Vás jakožto svého milého pana přítele žádám, že pánuom ode mne mou službu s vinšováním všeho dobrého vzkážete a jednati budete o to, co na příležející cedulce poznamenáno stojí. Vašeho Melichara v dobré paměti snáším a na jiném jsem nebyl, než abych byl jeho jiným místem opatřil, ale žádná příhodnost k tomu se nedávala. Tomu bych chtěl: pokud však Vy chcete tomu obvyknouti, aby se blížeji k bratru dal a když on bohdá vystoupí a někam výšeji se odebere, aby mohl jeho successorem býti. Páni Pardubičtí této chvíle mně psaní odeslali, žádajíce za jiného správce; co nejdřív mně v známost uveďte, zdali byste ho tu chtěli míti. Jestli nebudete moci prvé, snad od Vás s rybami ve čtvrtek nejprv příští zde budou. Má se také kantorem opatřiti, což také k jakémus pohodlí sloužiti bude a předešlý kantor nebude jeho škrábati. Já jim odpověď dávám, však žádného zejména nejmenuji. S tím oc.

V Praze 23. Aprilis léta 1605.

---

302. *V. Bacháček Pardubským: „Porozumívaje, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby mládež Vaše domácí i také přespolní některého skrácení v svém předsevzetí nenesla: rád se k tomu skloňuji a od času sv. Jiří do školy Vaší jak předního správce tak i kantora dodati a dotvrditi míním, s kterým bohdá dobře spokojeni budete. A poněvadž s pány městečka Bohdanče, jakž se naději, s blízkými sousedy, na dobrém srozumění zůstáváte a snad chcete nápomocni býti, aby své dítky tak zvedli, kteréby se mohly jak pánu Bohu, církvi jeho svaté tak i obecnímu dobrému hoditi a platně sloužiti, jakož i něco toho dovedli a Vašim dítkám také toho vinšuji: přimlouvám se, abyšte se společně fedrovali a v dobrém nápo-*

mocni byli a Melichara Mathebeum, na ten čas správce školy městyse Přelouče, do školy Vašich M. přijali.“ *)

1605, 24. dubna.

---

303. *M. Bacháček Rokycanským za předního správce školního Jiříka Střelu, rodiče Domažlického, ouda učení Pražského, vysílá.*

1605, 25. dubna.

---

304. *M. Bacháček Táborským: „V pondělí den sv. Marka evangelisty Mistra Štěpána Ambrosia jsem povolal a jemu s dostatkem péči a pozor, který ráčíte o školu vésti, předložil i také napomenul, aby se vedle vyměření sobě od V. M. učiněného tak zachoval a co nejdříveji s svými sukcentory a jiným žákovstvem k Vám se vypravil a školu tak spravil, na čem byste dobré zalíbení míti ráčili; jakož jest připověděl, že se při tom tak chce zachovati.“*

1605, 25. dubna.

---

305. *M. Bacháček Brandýsským: aby pro dobré rodiče a přátely správce školního pro některé jeho výstupky nepropouštěli.*

1605, 25. dubna.

---

*) K dějinám školy Pardubské několik jen zpráv. L. 1555 dne 20. března píše král Ferdinand synu svému arciknížeti Ferdinandovi, místodržícímu v Čechách, aby konsistoř pod obojí před sebe obeslala a examinovala Adama Kolínského a jiné dva (nejmenované) učitele školy Pardubské, kteříž luteránské a cvingliánské prý jsou víry a mládež zavádějí.

Někdy okolo l. 1615 žádá děkan Pardubský Matouš Appianus (kterýž po bitvě Bělohorské jako děkan v Hoře Kutné při reformaci velmi tvrdě si počínal), arcibiskupa pražského Jana Lohelia za přímluvu ke komoře české, aby mu hejtman panství Pardubského při vybírání desátků, kteréž mu osadní z fary Jezbořické, Rosické a Mikolovské odváděti se zdráhají, nápomocen byl; v příčině pak školy Pardubské píše: „Nápodobně ráčili ste poručiti, abych ji pod správu svou ujal: i poněvadž pan hejtman mně ji v moc neuvozuje a páni Pardubští od správy ji upustiti nikterakž nechtí, nýbrž žákovstvo své, mně ve všem odporné, až posavad ještě zdržují (byli pod obojí), nevím co činiti, k V. kn. M. se utíkám a k ochraně se poručena činím.“

L. 1677 podává Jan Pauker, děkan Pardubský, zprávu arcibiskupovi pražskému: že v Pardubicích i v obou filiálních osadách v Třebosicích a Rosicích jsou školy. Pro kantora a mládence při škole Pardubské jest nadací Pernštýnská 91 zl. ročně, obec dává pro dva kollegy 32 zl. 40 kr. Mimo to dostává ještě kantor od obce 4 zl. 40 kr. a v postě obědy. Učitele ustanovuje děkan se schválením hejtmana panského a rady městské. Školu navštěvuje děkan i dozorcové od rady zvolení. V Třebosicích má učitel od každého sedláka 2 čtvrtce obilí ročně, od chalupníků po jedné čtvrtci. V Rosicích dostává učitel od sedláků „posnopné“.

Službu oc. Onehdejšího dne s pány vyslanými z města Brandýsa byl jsem v promluvení a mezi jinou řečí stala se zmínka o správci školy V. M., že by se po napomenutích málo polepšil. Opět jemu se vším dostatkem psaní činím, aby sobě lípeji svého poctivého pana otce uměl ušetřovati a jemu, člověku dobrému, hanby a zármutku nečinil; za to mám, kdyby se někomu z prostředku V. M. to stalo a synáčkovi pro jeho dobré chování, anebo raději pro některé výstupky při některé obci pan purkmistr a páni odpuštění od správy školní dali, že by se to téměř k smrti rodičům rovnalo. Musíme také o jiných tak souditi a hleděti někoho získati. Také něco toho chtělo býti a státi se rodiči města Vašeho v městě Rokycanech: tak jsem to opatřil, aby poctivě odtud vystoupil a to tak jsem jednal, aby snad v městech Pražských poctivějšího místa dostal. Pro dobré rodiče a jiné přátely račte toho mládenečka získati, když bude bohdá člověkem, bude V. M. z toho děkovati. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v pondělí den sv. Marka evangelisty léta 1605.

---

306. *M. Bacháček radním a starším ouředníkům osady sv. Petra v Novém městě Pražském Fridericum Kropilium Albinum a Nicolauum Latomum Rabinum za správce školy dotvrzuje.*

1605, 26. dubna.

---

307. *M. Bacháček purkmistru a radě města Ouště Adama Švendu z Německého Brodu, ouda učení Pražského, za správce školního vysílá.*

1605, 26. dubna.

---

308. *M. Bacháček Velvarským: „Poněvadž přední správce školy V. M. jest dodán a dotvrzen, na tuto chvíli jsa hrubě zaneprázdněn a mysli roztržité pro přítomnost mnohých lidí, z nichžto jeden každý chce fedrován býti a místnou odpověď míti, také druhého pomocníka jeho dle V. M. žádosti dotvrzuji, jmenovitě Johannem Mitem Pragenum, mládence dobrého a učeného, musicum také neškodného.“*

1605, 26. dubna.

---

309. *M. Bacháček do Českého Brodu Mistra Jana Šonovského z Šonova spolu s „kollegou“ jeho J. Pelargem Vodňanským vysílá.*

1605, 26. dubna.

---

310. *M. Bacháček do Dvoru Josephum Hieronymi Piscenum za správce školního vysílá.*

1605, 27. dubna.

---

311. *M. Bacháček do Bělé: „Maje v dobré paměti ústní promluvení vyslaných Vašich a mnoho sobě váže starosti, kterou vedete o školu Vaši, a chtěje té věci dobrý fedruňk dáti, tak činím a za správce školního školy Vaši Danielem Mathiadem Stupenum vysílám a dotvrzuji, s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti ráčili.“*

1605, 27. dubna.

---

312. *M. Bacháček radním a starším ouředníkům osady sv. Havla v Starém městě Pražském Jiřího Tajovského, Kutnohorana, za předního správce školy dodává a dotvrzuje.*

1605, 27. dubna.

---

313. *M. Bacháček do Jaroměře za předního správce školy Math. Methanea Horažďovského vysílá.*

1605, 27. dubna.

---

314. *M. Bacháček do Milčina: „Jak z psaní tak i ústního promluvení J. M. pana Kašpara Kaplíře z Sulevic tomu porozumívám, že se sám spolu s Vámi o to bedlivě starati ráčí, aby škola Vaše na tak veliké silnici, kudy začasté vznešení a učení lidé ke dvoru J. M. C. jedou, dobrými a učenými i také příkladnými správci školními opatřena byla: té starosti abych nápomocen byl a některý dobrý fedruňk dal, Adamum Chotounský, rodiče města Nymburka, k Vám za předního správce školního vysílám a dotvrzuji, žádaje, abyste jeho přívětivě přijíti, správu školní jemu odevzdati, nad ním a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili; čehož se já Vám spolu s panem bratrem jeho, který Vám všelijaký dobrý fedruňk při soudu komorním připovídá, odměniti neopomineme.“ *)*

1605, 27. dubna.

---

*) L. 1677 podává Adám Ign. Mladoňa ze Solopisk, farář Milčínský, zprávu arcibiskupu Pražskému o škole, kteráž vedle kostela na samém hřbitově byla

315. *M. Bacháček do Chotiboře: „Snášeje v dobré paměti přímluvu, kterou za Vás učinil urozený a vysoce učený pan Mistr Jiřík Carolides z Karlsperku, tak činím a budoucího správce školního Udalricum Táborský, rodiče Příbramského, k Vám vysílám . . . O něm jiná naděje není, než poněvadž syn dobrých rodičův a přátel a u nás se šlechetně i jinde choval, že se i u Vás chovati bude . . .“*

1605, 27. dubna.

---

316. *M. Bacháček „domino Pisci“ na Horách Kutnách, že za kollegu do školy k sv. Jakubu Jiřího Šaustalia Třebochovského a do školy sv. Barbory Melchiora Colidia Solnického vysílá.*

1605, 27. dubna.

Službu svou vzkazuji, slovutný pane příteli můj zvláště milý oc. Nemoha dostačiti a obzvláštního psaní učiniti pánuom šepmistrům a radě na Horách Kutnách Vás za to přátelsky žádám, že jim ode mne mú službu s vinšováním všeho dobrého vzkážete i také toho doložíte, že já o to všelijak se starám, aby školy Vaše dobře spraveny byly a na tuto chvíli Georgium Šaustalium Třebochovinum Vám vysílám a za collegam školy sv. Jakuba vystavuji, žádaje, abyste k sobě pana Mistra Palladium povolali a jeho Třebochovinum na mém místě jemu komendovali. Nic nepochybuji, než že Třebochovinus bude se tak chovati, jak na dobrého člověka chce záležeti. A poněvadž Melchior Colidius Solnicenus mně ku paměti této chvíle přivedl, že se také míní k Vám vypraviti a podle zůstání kollegiaturam u sv. panny Barbory ujíti, za ně se oba přimlouvám, že je přívětivě přijíti a také nad nimi ochrannou ruku držeti budete a jestli by v čem nejmenším z mezí povolání svého vykračovali, žádám pánův inspektorův, že mi to v známost uvésti ráčí a má to náležitě opatřeno býti. Za jiné nemám, než že v brzkých dnech páni ráčí vyslati některé osoby z prostředku svého, které by nám ourok náležitý spravily; žádám, pokud možné, že mi ještě to pohodlí páni učiniti ráčí a na tolařích odvedou, jak jiným tak i mně s nádavky obyčejnými, nebo jsem dlužen a zavázán, abych na tolařích oplatil. S tím oc. Pragae 27. Aprilis anno 1605.

---

317. *M. Bacháček Bydžovským, že rodič jich Jiřík Kezelius za Mistra byl povýšen oc.*

1605, 27. dubna.

---

vystavena. „Učitele ustanovuje obecní zastupitelstvo s farářem; příjmů má učitel ročně 27 zl. od obce, něco dříví a 1 zl. 10 kr. z daní. Farář navštěvuje školu, aby věděl, čemu se tam učí a aby opravoval co k opravení.“

Službu oc. Porozumívám tomu, že se o to všelijak starati ráčíte, aby škola V. M. dobrými, učenými a příkladnými správci školními opatřena byla a mládež Vaše, jak domácí tak i přespolní, žádného zkrácení neměla, jakož i skutek toho pravdu ukazuje, že při tomto pominulém examen mistrovském také pan Mistr Jiřík Kezelius, rodič města Vašeho,*) titulem mistrovským jest ozdoben. Ač městečko Bohdaneč Vás poněkud převýšilo a dva z svého městečka vydalo, kteří za Mistry jsou vyhlášeni, ale není pochybné, že budoucně město Nový Bydžov k tomu se přičiní, aby v té příčině poslednější nebylo. O správci školy V. M. nepochybuji, než že dle napomenutí tak se při povinnosti povolání svého chovati bude, abyste s ním dobře spokojeni býti ráčili; nic méněji pánův inspektorův za to žádám, že netoliko určitými časy do školy vkračovati budou ale kdykolivěk, zvláště mladší, tak aby správcové školní na sebe lepší pozor měli a práce povolání svého bedlivě vykonávali. A jestli by co na nedostatku zůstávalo, aby jich otcovsky napomenuli anebo mně tejným duchem navrhli; má ta věc k slušné nápravě přivedena býti. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava oc v středu po památce sv. Marka, evangelisty, léta 1605.

---

*) Kezelius Jiří, jinak Bydžovský, narodil se v Novém Bydžově v ulici „na Hradčanech“ l. 1576, 23. dubna. Studoval v Praze; l. 1599 stal se bakalářem, Mistrem svobodných umění léta 1605. Byl správcem některých škol v Praze a v Mladé Boleslavi. V říjnu 1605 opustil školství a přijal úřad písařský při městském úřadu boleslavském. L. 1606, 23. ledna oženil se s bohatou vdovou Johannou Vartovskou z Varty, a když tato l. 1609 zemřela, pojal za druhou manželku l. 1611, 9. února Lidmilu Vavřincovou, s níž 29 let v manželství zůstával. L. 1618 zvolen primasem v Boleslavi Mladé, a takový úřad do l. 1625 zastával, kteréhož l. podařilo se reformátorům náboženským Pat. kapucínům saditi na křesla rady městské katolíky; poněvadž však obyvatelstvo města velikou většinou při víře předků svých „pod obojí způsobou“ zůstávalo, chopila se reformační komise prostředkův přísnějších. Nasázeli „kacířům“ do domů cizích vojákův, odňali jim všecku živnost, vyšetřovali je a všelijak trestali, některé z města potupně vyhnali a Kezelia s jinými do žaláře uvrhli. Domluvami, hrozbami doléhali na něho, aby prohlásil se katolíkem, když však tak neučinil, byl l. 1627 jako „nejlítější kacíř“ z království Českého vyobcován. Až do té doby spisoval kroniku města Boleslava Mladého a při odchodu svém napomenul dvou písařů městských, aby pamětihodné věci dále zapisovali, čehož však neučinili. Z vlasti své vypuzený Kezelius odebral se s manželkou svou do Míšně, kdež však jako dobrému Čechu mezi Němci nedobře se mu dařilo. Neuměl německy a když zbytky svého jmění, kteréž s sebou vzíti mohl, byl protrávil, Němci pryč ho pudili. Z Míšně přestěhoval se do Pyrna; když však osada česká odtudž byla rozptylena, odhodlal se k návratu do milované, neštastné vlasti své. Přišel potají l. 1639 do města Boleslavi, aby vyhledal některé dobré své přátele; byv však poznán a prozrazen uvržen byl jako vyhnaný „kacíř“ do vězení. Manželka jeho, kteráž svízelemi v cizině všecka byla zbědována, zasteskla sobě pro jeho uvěznění tak že za nedlouho zemřela. Byv propuštěn z vězení žil po úmrtí své manželky, nemaje dítek, jako osamělý, opuštěný, zápase při tom i s bídou života. Léta 1643 dne 3. února dům jeho, kterýž od doby kdy z vlasti své utíkal pustý zůstával, se sesul. Očekávaje vykoupení vlasti své, spisoval ještě v šedinách svých některé pamětihodné věci až do léta 1653, kteréhož času také v 77. roce věku svého rozžehnal se s životem.

318. *M. Bacháček do Selčan za předního správce školy Johannem Artopaeum Alvinum vysílá. „Pánův inspektorův školy za to žádám, že netoliko určitými časy na examina do školy ale kdy koliveč vkračovati ráčí a spatříti, jak správcové školní bedlivě své povolání vykonávají. Což když se stane, budou na sebe lepší pozor míti a muži vzáctní a tomuto království pohodlní budou z školy města Sedlčan jako i předešle vycházeti . . .“*)*

1605, 28. dubna.

---

319. *M. Bacháček radním a starším ouředníkům osady sv. Martina v Starém a Novém městech Pražských za předního správce školního Salomona Parva Březnického vysílá.*

1605, 29. dubna.

---

320. *M. Bacháček do Rožďalovic Jana Lucella Vltavotýnského za předního správce školního posílá.*

1605, 29. dubna.

---

321. *M. Bacháček purkmistru a radě Heřmanova Městce, že jim za předního správce školního Šimona Machonia, rodiče Horského, posílá i napomíná je, aby o rozkvět umění literního pečlivě se starali, malými městečky v takovém prospěchu přemoci se nedali a tudíž v dobře zvedených dítkách svých jako ustavičně živi byli.*

1605, 30. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Heřmanovém Městci v neděli květnou léta přítomného 1605., v dobré a čerstvé paměti snášim a dle zakázání panu Tomášovi Placalio, i také Vám, tak činím a vysílaje k Vám dotvrzuji za předního správce školního Simonem Machonium, rodiče Horského, žádaje, abyste jeho přívětivě přijali, správu školní jemu poručili, nad ním a jeho žákovstvem ochrannou ruku drželi a v některých náležitých potřebách laskavě fedrovali. O něm jiná naděje není, než že se u Vás tak šlechetně a příkladně chovati bude, jako se i u nás choval; a pokudby něčemu nedorozumíval, tak že by snad pánuom za ztížné bylo, ať jest od

*) L. 1677 podává Sedlčanský děkan Jiří Gennelius zprávu arcibiskupu pražskému o škole v Sedlčanech, že tam bývali vždy učitelové způsobili ustanovováni od faráře. Na školu i kantorovi přispívají něco „literáti“; inspektory školními jsou dva přiseżní občané, kteří každého měsíce mají se přesvědčovati o prospěchu mládeže. Školu mládež dosti četně navštěvuje, prospěch však zanedbaných dítek nemůže očekávati se veliký; učí se křesťanským modlitbám, čtení, psaní a zpěvu.

pánův inspektorův otcovsky napomenut, jest takové ingenium.*) které sobě dá raditi. A dáleji pánův inspektorův za to žádám, aby ještě svou mládež k tomu měli a hleděli se dobré paměti panu N. Hmískovi vrovnati, který své dítky tak zvedl, že z nich dva Mistři a jiní bratří učení lidé byli, až potom jeden i také měštěnínem města Králové Hradce. A skoro by pánům bylo drobet za jakousi hanbu, kdyby se dali malému městečku přemoci, jako jest městečko Bohdaneč, které při předešlé determinací mistrovské dva z sebe vydalo, kteří titulem mistrovským ozdobeni jsou a pro své chvalitebné chování také v těch místech jsou postaveni, jako jeden z nich blízko od Vás v městě Chrudími a druhý v kolleji města Litoměřic, odkudž některé další pochvaly očekávati mají. Není pochybné, než když se k nim pod správu jejich synáčkové Vaši dostanou, aby toliko doma zpívati se naučili, že je tak cvičiti budou, aby se předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře hoditi a obecnému dobrému platně sloužiti mohli, Vám i jiným přátelům ku potěšení byli. Páni inspectores školy Vaší tak to opatrovati budou, aby jak předešle, tak i budoucně z města Vašeho mnozí učení lidé vycházeli, non secus ac milites ex equo Trojano,**) abyste se aspoň takovou měrou v Vašich některých těžkostech potěšili a v dítkách Vašich, tak dobře a pobožně zvedených, ustavičně živi byli. A jestli bych já mohl k té věci některý dobrý fedruňk dáti a něco učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení měli, máte mne volného míti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava oc v sobotu po památce sv. Marka evangelisty, 30. Aprilis, léta 1605.***)

---

322. M. Bacháček Příbramským Řehoře Martinida Prachatického a jeho pomocníka Jana Henrici Čáslavského vysílá.

1605, 2. května.

---

323. M. Bacháček Boleslavským Mistra Jiříka Kezelia, za kollegu jeho Vavř. Felixe a za třetího pomocníka Jakuba Grassia vysílá.

1605, 3. května.

---

324. M. Bacháček Ronšperským za předního správce školy Jos. Columellam Stříbrského dotvrzuje.

1605, 3. května.

---

*) Povahy.

**) Ne jinak než vojínové z trojského koně.

***) L. 1677 podává Jan Mauric Spilka, farář, krátkou zprávu arcibiskupu pražskému o škole v Heřmanově Městci v tato slova: „Učitele ustanovuje patronát s dorozuměním farářovým. Nynější učitel jest Mistr svobodného umění, muž rozšafný a učený. Patron dává mu 25 zl. ročního služného . . .“

325. *M. Bacháček Pelřimovským: „Jakéby mi ztížné psaní Venceslaus Adami Kassovicenus, přední správce, učinil, pro lepší vyrozumění je odsílám, a pokudby to tak bylo, vidí mi se, žeby se cantor neměl nad předním správcem tak opovážlivě potřásati; tak na pospěch nemohl jsem dostačiti a některého z studiosův vyhledati, kterýby partes opatřen byl. Nicméněji aby škola Vaše a mládež domácí i také přespolní při svém učení některého zkrácení nenesla, Andraeum Lyncaeum Pragensem k Vám vysílám, o čemž také správci Vašemu píši. A poněvadž v brzce jednoho i druhého očekávám, kteří partes dobře zásobeni budou a kůr tak spraví, že nad tím zalíbení míti ráčíte, žádám, aby Andreas tím zaneprázdněn nebyl. Pánův inspektorův žádám, aby v dobré prázdnosti mně o té tragedii zprávu učinili . . .*"

1605, 6. května.

---

326. *Purkmistr a rada města Pelhřimova stěžují si M. Bacháčkovi do předního správce školy a kantora, kteří povolání své všelikými toulkami zanedbávají.*

1605, 12. května.

Službu oc. Psaní od V. M. k nám na zprávu pana bakaláře našeho učiněné přečetše, což v sobě obsahuje, jsme porozuměli. A jest nám to s podivením a za ztížno, že jest pan bakalář dosti všetečně a zbytečně takovou ničemnou zprávou V. M. zaneprázdňoval. O němž, ačkoliv jsme nedávno V. M. skrze psaní podle jeho od začátku správy školní pilného a šetrného chování oznámení učinili, majíce naději, že v tom dáleji setrvá: však teď již navrátivše se z Prahy domův před velikou nocí minulou, začal jináč s vycházením častým z školy, s zanedbáváním dítek a žákův učení, dal se do toulek i s kantorem po domích šenkovních, při čemž housliček užíváno bylo, a tak se naučil od staršího vola mladý orati a snad jeden před druhým něco v těch zbytečnostech předčil; i nemohli se spolu srovnati, nýbrž chtěje bakalář kantora vyhrýzti a školu naši nějakými tuláky fedrujíc je tu v škole osazovati, aby mohl volněji své začaté zbytečnosti vykonávati; však po zbarvení toho před V. M. sám o své újmě, nevznesši na nás nic toho, a bez vědomí našeho V. M. zaneprázdňovati a jiného mládence mezi ty své tuláky žádati směl. Ješto my v škole naší kromě bakaláře a kantora víceji oficiálův nepotřebujeme a kantora také, nemajíce k němu ještě tak veliké příčiny, z školy naší kromě času vyzdvihovati, vidí se nám za věc neslušnou. A protož sme je oba před sebe povolali, vyslyšeli a že jsou v těch nadepsaných zbytečnostech a nedožralých smyslech sobě rovni, nedadouce jeden druhému nic napřed, porozuměli. A z té příčiny předloživše jim, jakž jednoho tak i druhého, povolání a jednoho k druhému zvlášť kantora k panu bakaláři povinnost, je, aby

od takových svých ničemných a zbytečných předsevzetí k náležité povinnosti své se navrátili, s pilností jsme napomenuli s takovým oznámením, pokudžby napraviti nechtěli, že ne jen jednomu ale i oběma rozkážeme, se ze školy naší jinam projíti a jiné správce do školy od V. M. sobě objednáme. I přijali jsou napomenutí naše a slíbili oba se podle napomenutí našeho chovati, na to se každý vlastní rukou svou zapsavše. Čehož jsme V. M. psaním tímto oznámiti nepominuli; nebo sobě akademie učení Pražského ušetřujeme. S tím oc.

Datum v městě Peldhřimově ve čtvrtek po neděli cantate léta 1605.

---

327. M. Bacháček do B u d y n ě Jana Čahotu za předního správce školy dotvrzuje.

1605, 16. května.

---

328. „Joannes Aquila, senior de Girnperg, doktor theologiae, patria Netolicenus „z U h e r od katolických propter religionem" vyhnán, žádal senát učení Pražského, aby mu „otevřené svědomí" in Germaniam vydáno bylo. Rada o to brána et conclusum: že to býti nemůže, dokud vysvědčení svého dobrého chování z města N e t o l i c nepřinese.

1605. 18. května.

---

329. M. Bacháček L e d e c k ý m Thobiam Piscium z Hradce Králové, ouda učení Pražského, za předního správce školy jich dotvrzuje.)*

1605, 13. června.

---

*) L. 1677 podává farář Bl. Fr. Franta zprávu arcibiskupu pražskému, že patronka hraběnka Götzová se domnívá, že ona má právo učitele ustanovovati, poněvadž jest kostel její, tudíž také i služebníky že ustanovovati může. Učitel má posnopného z každého statku 4 snopy; farář školu navštěvuje, aby mládež větší chuť k učení měla a učitel pilněji vyučoval. — L. 1710 dne 29. list. podávají přísežní kostelníci chrámu Páně sv. apoštolův Petra a Pavla v Ledči k žádosti Václava Lochmana, děkana Ledečského, písemné vysvědčení, že v katechismu aneb cvičení mládeže žádným způsobem nedbalý a lenivý nebyl; „ne jemu k zalíbení ale na naše dobré svědomí a pro samou bohumilou pravdu, vysvědčujeme a pravíme, že on v témž cvičení mládeže žádné nedbanlivosti se nedopustil, nýbrž beze všeho přirovnání častěj než jeho předek katechismus držíval; nebo předně přes celý půst po všecky všední dni dotčený katechismus držel a co mládež ve všední dni se naučila to, dajíce jim lístky, v neděli zase s nimi opakoval, a tak za samý půst do čtyřidceti katechismů udělal. Za druhé, kdykoli mládež k svaté zpovědi přicházela, tu před zpovědí společné a jednoho každého obzvláště katechisoval. Za třetí i staré lidi, kteří jakživi kříž falešně dělali, je týž kříž s velikou jejich netrpělivostí dělati učil, tak že jsme sami často slejchali, že si na něj naříkali a pravili: „Co pak ten kněz začíná, já jsem jakživ kříž jináče nedělal a žádný kněz mne v tom taky nenapomínal. Za čtvrté, byť by byl v jinší čas kromě postu katechismus dělal, žádná mládež

330. Zápis o opravě kolleje Jeruzalemské a lékařské v Praze.

1605, 6. srpna.

K žádosti děkana kolleje Rečkové a nájemníkův kolleje Jeruzalemské vyšli páni directores tam a spatřili, čeho potřebovali a žádali. Jako hospodář: aby mu díl kanceláře vybořiti v dolejší světnici dovolili, že zase, kdybykoliv odtud se vystěhovati měl, lepší a bytnější na svůj groš spraví a udělá, potom že střechy nad touž světnicí dolejší zlé hrubě byly ano i sama světnice ztažení potřebovala, nebo různo šla a lezla; potom na pavlače také že déšť hrubě zamrskoval a korbele mnohé i trámy vyhnily, aby od krovu cihelného námětky se daly a po dvou šařích šindelův; též že u vrchních světnic žádných ohnišť nebylo a dosti nebezpečně před prsky na podlaze pokojův sobě jídla strojili a vařili, aby to vše spraveno, opatřeno a zděláno bylo. Jak sám hospodář, tak i jiní pokojníci žádali a to pro uvarování větších škod i budoucího nebezpečenství. I tu hned v kolleji Jeruzalemské páni directores přítomní dovolili, aby hospodář takovú kancelář k svému pohodlí vybořil a zase potom, kdyby koliv odtud vystěhovati se měl, jinou postavil dle zakázání svého. Druhé, aby to vše, jak se vykazuje a čeho potřeba ukazuje, opravy i zdělání ohnišť i nad nimi komínův, střech stvrzení a opravení i námětkův zdělání od řemeslníkův proti jisté záplatě spraveno, jakž náleží, bylo a to, dokudby se větší škody nestalo, časně. To též, když sme se domů navrátili, panu rektorovi v známost uvedli, k čemuž on rád přistoupil a takové potřeby spraviti dovolil. I zjednáni toho dne řemeslníci tesaři, aby krov nad světnicí stvrdili, námětky nad pavlačemi zdělali, je šindely pobili, potom zavěšení nad ohništi komínům ztesali a přibili.

Toho dne také všickni páni directores sešli do kolleje lékařské, aby poněvadž tesaře před rukama máme, zpodepřeli stavení u zdi k domu pana Michala Bezděkovského a on dle smlouvy s pány direktory na onen čas učiněné takovou zeď z gruntu vystavěti dal, kdežto on, jsa přítomný pan Michal Bezděkovský se panem Janem Dvorským přiznal se, že rád takovou zeď vystaví, kdykoliv páni Mistři své stavení v kolleji tak ubezpečí, aby, když se bude bořiti taková zeď, stavení se též neobořilo. I z obojí strany na tom zůstáno, aby to co nejdřív se stalo, že pan Michal nechce meškati, než smlouvě dosti učiniti. Pan rektor se přimlouval, aby pan Sixt dožádán byl k opatření té věci a k radě, kterak by to podepření nejlépeji býti mohlo.

---

331. M. Bacháček Mělnickým k přednímu správci školy jich připojuje a dotvrzuje Luk. Rychnovského rodiče Roudnického.

1605, 10. září.

---

byla by se nescházela, nebo času letního chasa nebo při dobytku, nebo po jahodách a třešních se rozběhnouce sotva ministranti ke dvoum mšem svatým shledati se mohli."

332. Zápis o ztrestání čtyř studiosů, kteříž přísežného zemského mlynáře v hospodě při rvačce byli zranili.

1605, 15. září — 1. října.

Ve čtvrtek po povýšení sv. kříže pan Jan Váňa a pan Pavel Chudoba, přísežní zemští mlynáři, žádali obsílky na studiosy Simeona Mělnického, Jakuba Domažlického, Mikuláše Táborského a Samuele Sušického, že chtějí některé křivdy na ně sobě před pány direktory ztížiti a složili také na právě bez pošvy rapír a tulich. I nemoha jim odepříti povolil sem, aby jmenovaní studiosové byli skrz pedella, když obsílku přijme, obesláni k sobotě nejprv příští v hodin třináctě. Přestali na tom. Dne 17. Septembris pan Jan Váňa se panem Pavlem Chudobou obeslavše čtyry studiosy před pány direktory, žalovali, že by v sobotu minulou na neděli čtrnáctou po sv. Trojici ve čtyry hodiny na noc u pana Jana Petráčka, pernikáře v Starém městě Pražském, opilí vínem a prvé několik hodin spolu jsouce veselí, muziku měli, sobě zpívali i beze vší sobě dané od nich příčiny rapírem pana Jana Váňu ranili, tulichem bósti a všecky pomordovati jiné chtěli, žádným způsobem se spokojiti a jsouc tázáni: kdo by byli? jmenovati se nechtěli a ta šarvátka že až do osmi hodin na noc trvala; žádajíce, poněvadž Jan Váňa těžce raněn jest, šaty na něm pokažené, které ho přes třidcet kop stojí a bolest velikou má, proti nim za opatření a dle práva z výtržnosti pokuty dopomožení.

Studiosi dali za odpověď: že příčinu jim páni mlynáři dali, když pravili, že by akademii zadek utřeli a studiosům knotů a troupů nadávali: čehož snésti nemohouce, že se brániti, jak mohli, museli. Jináčeji že jim několik hodin pořád zpívali, do kolleje sami pro partes chodili a s nimi pokojně veseli byli a na nic zlého nemyslili. Vystoupili, když obě strany volaly se k průvodům.

Potom povolán sám Jan Váňa s přátely svými a jemu oznámeno: že páni Mistři directores nic toho vděčni nejsou, co se tu mezi nimi a studiosy našimi zběhlo a znáti jest, že skoro sami páni mlynáři k tomu příčinu dali. Protož přimlouvali sme se k nim, aby raději strany se spokojily nějakým mírným prostředkem, než by ta věc k soudu přijíti měla, kdežto někdo spravedlnost pouhou maje v ní padne. Pan Jan Váňa dal za odpověď, že toho tak lehce jim odpustiti nemůže, poněvadž velkou bolest má a neví, jak mnoho od něho barvíř míti chtíti bude, též že na šatech velikou škodu vzal. Však na přímluvu pánův Mistrův pamatuje, aby mu studiosové za to všecko třidceti kop míšenských dali s tou výminkou, trestání náležité, aby jim páni Mistři studiosům za tu výtržnost uložili.

Povoláni potom také studiosové a jim přísně domluveno a oznámeno, co za tu škodu pan Jan Váňa při ranění sebe od nich chce míti, protož aby na to zdravě pomyslili, co se na ně žaluje a čeho se na nich žádá. I povolány obě strany zase a odloženo té věci do třetího dne. Studiosům pak poručeno, aby v tom čase pana Jana Váňu předešli a jak budou moci spokojiti hleděli. Dne 20. Septembris opět páni mlynáři se dostavili s studiosy našimi a předpuštěni jsouce tázáni

byli, zdali sou se spolu spokojili. Pan Jan Váňa odpověděl, že ani v tom od studiosův nebyl hledán. Studiosové naproti tomu: že ho v těch dnech několikráte doma hledali, že nemohli ho nalézti. Tu na pány přátely jeho od nás žádost vzložena, aby se v to vložili a některak strany spokojili. Studiosové že náležitě mají od pánův Mistrův ku příkladu jiným ztrestáni býti; též aby studiosům sám pan Jan Váňa čas i místo, den, hodinu jmenoval, že oni k němu přijdou a jeho vyhledávati budou. V to se pan Jan Váňa uvolil, aby k němu o nešpořích někoho studiosové odeslali, že jim vykáže.

1. Octobris, z snešení pánův direktorův studiosové, kteří pana Jana Váňu ranili všetečně a v sobotu na neděli od čtyr hodin až do osmé na hospodě v šenkovním domě se rvali a bili, ku příkladu jiným měli v vězení Starého města na rathouze týden seděti; ale když milosti žádali, šli do domácího našeho vězení.

---

333. *Rektor a rada učení Pražského do Chlumce těžké a domluvné psaní učinili: „My rádi rodiče Vašeho města fedrujeme a do poctivých míst a měst v království Českém vysíláme a pak jsme se nadáli, že mládence z učení Pražského přijímati budete.“ Nedálo se to však od nich, nýbrž pod pečetí psaní do města Nimburka k Adamovi N. „discipulu Venceslai Ripae“ dali, jeho žádajíce, aby správu školy jejich ujal. Senát učení Pražského napomenul je, aby od takového svého předsevzetí upustili, že škola jich náležitě má opatřena býti; pakliby se toho nestalo, že by musili na jiné cesty pomysliti a to sobě k náhradě přivésti.*)

1605, 23. září.

---

334. *Zápis děkana university Pražské v příčině žádosti kněze Václava Sejdeliusa z Miletína, faráře ve Velké Bystřici na Moravě, aby vsazen byl na kozla a tak oudem akademie se stal.*

1605, 28. září.

Dne 28. Septembris 1605 kněz Václav Seidelius z Miletína, farář v Veliké Bystřici, ke mně přišedv žádal nejprvé latinským jazykem, potom i česky, abychom ho dopustili na kozla vsaditi, že rád chce zaplatiti. Tázán jsa: proč toho žádá? odpověděl: aby mohl býti

---

*) Léta 1643 žaluje děkan Chlumecký arcibiskupu Pražskému na některé sousedy města Chlumce, že nekřesťanský život vedou: desátky mu nedávají, knihy kacířské, postily, spisy mají, je v domích čítají, zpívají a přicházíli kdo z nich do kostela, v nich sobě čtou a kázání neposlouchají. Kantora žádného svůj katolického chovati ani tomu, kterýž děti jich učí, jednoho krejcaru platiti nechtí; než odkud má děkan, varhaník plat míti, to oni sami propíjejí, do počtů nepodobná vydání kladou, příjmy ztenčují, jen aby právi byli.

oudem také této akademie, poněvadž jest i lipské; i ptal sem se ho: zdali z čího návodu toho žádá? pravil: že sám z své dobré vůle a dobrým oumyslem i z uvážení pana otce svého, kterýž mu na cestu deset kop m. daroval. I odeslal sem ho, nevěříc mu a nevěda co v tom obmýšlí, ku panu rektorovi, aby tam zapsati se dada, škartičku přímluvní od pana rektora přinesl, že jeho žádost před jiné pány Mistry přednesu a jistou potom odpovědí spravím. Ale když pana rektora doma nadjíti (nebo přes pole odjel) nemohl, hned zase ke mně přišel a na svém předsevzetí stál, což i oustně přede všemi pány Mistry opakoval a velice prosil, aby mu se toho dostalo a on na kozla vsednouti mohl. My, ač mnoho sme mu mluvili, že by tady ouřadu sv. kněžství potupa neb hanba se stala a některého posměchu i on i my u lidí došli, však ničímž hnouti se nedal a od svého předsevzetí upustiti nechtěl, nýbrž pro Boha prosil, abychom mu toho přáli. Naposledy pro opatření naše a obhájení proti utrhačům zakázání jsme mu učinili, když svou žádost v spis uvede a děkanovi zítra ráno podá, že bude míti přátelskou odpověď a čeho žádá, že toho užiti moci bude. Tak odešel.

Na druhý den hned hrubé ráno, jak se zasvítávalo, 29. Septembris, v svátek Michala archanjela přišel týž kněz Václav Seidelius a spisu své žádosti podal, kteryžto pro památku i jiné příčiny sem do této knihy vepsati poručil, originál pak in theca litterrarum decanatus mei jest složen.

„Urození, vzáctní, vysoce učení páni doktoři a Mistři i všickni professores svobodného umění v slavné akademii Pražské, mně v pánu Bohu milí páni otcové! Nepochybuji, že o tom dobrou vědomost míti ráčíte, že při tomto otevřeném jarmarce jeden každý svou věc, což mu zapotřebí jest, může jednati, jakž by čeho potřebu uznával ve všem dobrém. I poněvadž jsem já v mladém věku mnoho v městech Pražských se učil v školách, zvláště u panny Marie před Týnem i u sv. Jiljí, ale však jsem sprosta ono tirocinium zanedbal a na kozle, jakž říkají, nebyl. Ačkoli v jiných zemích něco toho jsem dosáhl, i nevidí mi se dobrého řádu i nyní ještě v své provincii pobíhati: protož V. M., jakožto svých pánův a přátel, poníženě ve vší uctivosti žádám, že mi to dobrodiní na mou žádost učiniti ráčíte a mne na kozel dáti, jak za řád jest všechněm scholastikům, a toho všeho svědectví pod pečetí vydati ráčíte. Já toho se V. M. přítomně i budoucně chci vším mně možným přátelstvím odměniti i těm, kteří by jménem V. M. mne v čem dobrém potřebovati chtěli. V tu naději přicházím, že mi toho tento čas dobromyslně užiti dáti ráčíte. Na ten čas Bohu poručena V. M. činím. Odpovědi laskavé s vykonáním žádosti očekávati budu.

Dána v Starém městě Pražském ve čtvrtek den sv. anjelův léta 1605.

Kněz *Václav Seidelius z Miletína*,
farář ve Velké Bystřici.“

Toto psaní kněze Václava Seideliusa pánům Mistrům jsem přednesl a radil se, máli se mu toho příti, čeho žádá. I přimlouvali

se k tomu jednomyslně i zavříno, aby byl dán na kozla a ceremonia se šetrně nad ním vykonala, též také sub sigillo facultatis aby se jemu testimonium vydalo; jakož se stalo.

---

335. *M. Bacháček Peldřimovským: „Předešlých dnův vyslaní Vaši do měst Pražských se mnou o budoucího správce školy Vaši jednali a na místě Vašem se zakazovali, když on toliko bude v mezech povolání svého zůstávati, že má nad ním a jeho žákovstvem ochranná ruka držána býti. Maje zalíbení nad tím takovým laskavým zakázáním rád tak činím a od sv. Havla již minulého léta přítomného 1605 vysílám a dotvrzuji Václava Hubku z Litoměřic, bakaláře učení Pražského, za předního správce školy Vaší . . .“*

1605, 20. října.

---

336. *M. Bacháček Krištofovi staršímu Vratislavovi z Mitrovic oznamuje, že Martina, syna kněze Viktorina, přijal do bytu a pokudž by chuť měl k učení hvězdářskému, že při J. Keplerovi místo jemu objedná.*

1605, 26. října.

Psaní, jehož datum na Lochovicích ve čtvrtek po sv. Firmiánu léta přítomného 1605, z přečtení jsem porozuměl. Mnoho sobě váže přímluvy V. M. a pobožného předsevzetí ctihodného kněze Viktorina Horkého tak jsem učinil a netoliko jsem co nejblíženi ode mne, nýbrž hned vedle do kolleje J. M. královské Martina, syna kněze Viktorina, ke stravě jsem přijal; ale také bytu a líhání u mne v kolleji krále Václava jsem dopřál a rád přeji, i také se v tom zakázal, pokudžby Martin chuť měl a chtivost k učení mathematickému aneb k hvězdářskému, že při hvězdáři J. M. C., který také bytem u mne jest,*) jemu chci to objednati, že jemu v témž umění rád se propůjčí a za toho půl léta bude moci víceji ukázati, nežli by se v jiných akademiích s velikými náklady za několik let mohl naučiti. A kdebychme všickni společně, i také jeden každý obzvláštně, a zvláště já, mohli něco toho učiniti nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, učiníme s ochotností vděčně rádi. Nemaje na tento čas jak jináčeji V. M. poctiti a mé bohdá uctivé šetrnosti k V. M. prokázati, aspoň tento přiležící kalendář s prognostikou na rok budoucí odsílám a daruji, šetrně žádaje, že skrovný dárek ode mne vděčně přijíti ráčíte. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve středu po sv. Severinu, 26. Octobris, 1605.

---

*) Viz pojednání naše „Nové zprávy o J. Keplerovi“ v „Časop. českého musea“ 1879, 34.

337. M. Bacháček prosí Kašpara Kapliře ze Sulevic na Zvěstově a Milčíně za nařízení purkmistru a konšelům Milčínským, aby jich správce školního platem nezanedbávali.

1605, 1. listopadu.

Službu oc. Na žádost purkmistra a radních města Milčína, tolikéž na přímluvu ctihodného kněze Daniele Zoubka, správce církevního v témž městě Milčíně, rád jsem tak udělal a jednoho mládence Adama Mirovského za správce školního, který na positiv hráti umí, do města Milčína podal s tím od nich zakázáním, že službou poctivou půl kopou mišenskou opatřen do týhodne bude: ale on Adam Mirovský velice sobě stýská, že se tomu zadosti neděje, při mně toho, jakožto na ten čas vrchnosti, vyhledávaje, abych se za něho k V. M. přimluvil, aby proti těm prácem náležitou odměnu míti mohl, jakž jeho pan otec, Adam Mirovský, ukazatel tohoto psaní o ty vše věci obšírnější oustní zprávu V. M. dá. Nemoha jeho žádosti oslyšeti, tak činím a za něho, Adama Mirovského, k V. M. se přimlouvám, abyste nad ním v té příčině ráčili ochrannou ruku držeti, purkmistru a konšelům města Milčína o tom poručiti, aby Adama Mirovského náležitě opatřili a mnoho sobě vážili toho dobrodiní, kteréhož jste jim prokázati ráčili. Co tu na mou přímluvu a prosbu toho chudého mládence učiniti ráčíte, nepomineme se toho V. M. odsluhovati. A nevěda jak jináčeji mé bohdá uctivé šetrnosti V. M. prokázati, příležité minucí na rok budoucí 1606 V. M. odesílám, služebně žádaje, že chatrný dárek ode mne vděčně přijíti a učení pražské sobě poručené míti ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava oc v outerý den památný Všech svatých, 1. Novembris, léta 1605.

---

338. Zápis o přijímání studentů do kolleje Karlovy, syna Dra. Rotha, jenž toliko česky učiti se má a tří synův pána z Bílé.

1605, 5—9. listopadu.

Dne 5. listopadu pan doktor Baisman přišel do kolleje a žádal jménem pana doktora Petra Rotha, aby jeho syn expendentem byl, v kolleji líhal a toliko česky mluviti a psáti se učil. Připověděl sem, že brzo bude míti přátelskou odpověď až to jiným pánům Mistrům přednesu.

Téhož dne pan Mikuláš Rydl z Najenberku skrze pana Matiáše Škodu Rokycanského, abychom strýce jeho do classes přijali, než aby v kolleji u některého z pánův Mistrův v pokoji zůstával i líhal, žádal. Dána mu odpověď: že páni Mistři pro pana Rydle všecko možné rádi učiní; však na čem snešení bude, že panu Rydlovi po svém služebníku vzkáží.

Dne 7. listopadu urozený a statečný rytíř pan Fridrich z Bílé se panem rektorem universitatis naší do kolleje přišel a své syny

tři komendoval, aby u nás i stravu i pokoj svůj s námi měli. K čemuž páni Mistři když povolili, pán z Bílé pověděl, že paní manželky své sem za sebou očekává, s ní potom, když přijede, že sem přijde a místa spatří, kde by nejpříhodněji jich dětem zůstávati bylo. A tak odešel.

Dne 9. listopadu pan Fridrich z Bílé spolu s paní Evou do kolleje přišli a pokoj, habitationem olim dictam Collini nunc viridem, pro dítky své zvolili. Páni Mistři unanimiter jim toho dle slušné záplaty dopřáli, však aby sami dříví sobě kupovali, když topiti budou.

---

339. M. Bacháček Samueli Xenofilovi, správci školy Knínské, vytýká, že školu opustil, a oznamuje mu, že ho jiným místem opatřiti nemůže.

1605, 12. listopadu.

S. Ferme vix invenio, quid ad Tuas sat inepte scriptas respondeam. Scribis te convenisse d. parentem et certiorem de statu scholae Kninensis fecisse, cum ego non ad d. parentem sed ad administrationem scholae Kninensis te emisissem et forsan non d. parens debebat certior fieri de statu illius scholae, sed me debebas certiorem fecisse. Si nulli erant scholastici, nullum solarium, debebas tua industria effecisse, ut ex obscuriori schola illustrem effecisses et mea quidem sententia citra omnem difficultatem hoc praestitisses, modo mansisses et discipulos, qui venirent stipulatione manus in tuam fidem recepisses. Verum in tua absentia quid agerent? Te sunt imitati et aeque ac tu discesserunt.*) Chcete lítati bez peří; kdyby se v té malé škole dokázal mužem býti, jak Tvá vrchnost ráda by Tebe byla déleji fedrovala, než Vaší nepilností chcete dobře spravené školy zplundrovati a v nic obrátiti, tak že mi potom, kteří za Vás slibují, plijíc děkují. Však jsem já také jiným Tvou osobu přednášel, než když o Tebe nestáli, co jsem měl činiti? Kdybyste Vy sobě rozuměli, měli byste tomu rádi býti, abyste dosedli na některou téměř zkaženou školu nedbanlivostí předešlých též školy správcův; kdybych já ji svou pilností zase zvelebil, pan purkmistr a páni mně by děkovali i také to opatřili, abych jak náležitým vychováním tak i solarium opatřen byl. Jest mi s nemalým podivením, za kterou příčinou na to se třeš, abys (prý) toliko stravu na faře měl, jiní pak mnozí toho vyhledávají, aby na farách stravy neměli než raději ve škole při svých discipulích zůstávali a jakéž takéž vy-

---

*) Skoro ani nevím, co bych k listu Tvému dosti nejapně psanému odpověděl. Píšeš, že jsi přišel k p. otci a o stavu školy knínské jemu zprávu dal: kdežto já Tebe byl vyslal nikoli k p. otci, než k správě školy knínské, a snad neměl pan otec o stavu školy spraven býti, než mne měl jsi o něm spraviti. Nebylo-li žáků, žádného školného, svým přičiněním měl jsi způsobiti, aby ze školy nepatrné školu hlučnou způsobil; po mém zdání by toho byl beze vší těžkosti dokázal, kdyby byl zůstal a žáky, kteří přišli, rukou dáním a slibem na svou víru přijal. Avšak za Tvé nepřítomnosti co by dělali? Následovali Tebe a odešli jako Ty.

chování měli. Ještě jsem neslyšel, aby kdo o chlebě měl umříti. Pro pana otce mého, zvláště milého pana přítele, všecko jsem rád hotov učiniti: než na ten čas žádného prázdného místa není, nýbrž kompetitorův jest několik před rukama, kteří chtějí rádi na Tvé místo nastoupiti. Vale. Pragae 12. Novembris 1605.*)

---

340. Zápis rektora učení pražského o ztrestání kantora školy sv. Klimenta na Novém městě Pražském pro výstupky činěné.

1605, 13—18. listopadu.

Dne 13. Novembris pan Václav Kumpán byv u mne ztížnost sobě položil do bakaláře a kantora školy sv. Klimenta a předně do kantora Pučalky, kterýž předešle byl kumpánem u sv. Haštala a nyní kantorem u sv. Klimenta: kterak oni bývajíc v domě pana Václava sobě divné povyky začínají i také na zkrácení jeho živnosti pivo sobě v velkých nádobách do školy nositi dají a za ně neplatí, zvláště pak včerejšího dne ve 4 hodiny na noc s jinými dal se v cechování, a když paní manželka pana Václava jeho trestala, ji haněl na poctivosti a nadal. Potom s jinými po ulicích s citarou se toulal, na sládka pana Václava volal, aby šel s ním na víno, že někomu na vzdoru chce půl tolaru do čepu dáti, žádaje, aby v té věci byl opatřen a ten kantor aby domu pana Václava prázden byl.

---

*) Léta 1634 dne 16. května ztěžuje si Václav Kluzbursky, kantor v Knině, knězi Janu Brvovi, správci církevnímu obojího Knína, do osob radních, že jej pronásledují, jemu propuštění dávají, platy zadržují a to všecko pro jeho horlivost u víře katolické. Píše: „V. M. dvojctihodný pane páter mně po všecken čas laskavý! oc. V dobré vědomosti V. M. pozůstává i jiným vzáctným, poctivým lidem, kterak při povinnosti své jak v škole při dítkách tak v chrámě Páně dosti jsem činil a posavád činím; ale že pak některé osoby radní města Knína hor zlatých po ty všecky časy všelikterakých příčin sobě proti mně vyhledávají a mně již podruhé odpuštění od povinnosti školy tak chrámu Páně jsou daly, předně když lid nepřátelský do měst Pražských vtrhl i nyní dálej a to z žádných jiných příčin: jedno že samotný mezi nimi přirozený katolický a k tomu studiosus jesovitarum jsem; druhé, že dle rubriky a řádu dobrého povinnost při chrámu Páně vykonávám a že jim česky nezpívám; třetí, že dítky jejich k víře římské katolické cvičím a vedu a kacířských mládenců k vůli jejich v škole chovati nechci čtvrté, že té jisté Kateřině Příbramské, která jest poslušnosti J. M. C. zachovati a k víře římské katolické přistoupiti nechtěla, ale radějí pryč odešla a zase s lidem kurfiřtským do měst Pražských přišla i do města Knína k statku svému se navrátila a jeho se ujala a posavád katolická není, zbraňuji té školy, kterou sobě v přibytku svém s povolením některých radních kacířskou zarazila a dítky, které pěkně k náboženství katolickému zvykaly, jako děvčátka skoro všechna, že mi jich dost málo při škole zůstalo, k učení svému potáhla a zase dle způsobu jejího kacířského pokazila a to pod formou takovou, žeby prý dítky jejich šiti učila; ale tomu tak není, nebo větší díl s abecedou, s knihami, tabulkami, které ještě dobře mluvit nemohou, dle způsobu školního k ní k učení jdou; čemuž se patrně rozuměti může, kdyby rodičové dítek takových spravedliví katoličtí byli, nižádným způsobem k učení takovému, byť i v příčině šití bylo, by neodsílali, majíce jiné švadly v městě, které katolické jsou a odsílati k nim nechtějí.

Dne 16. Novembris správce školy sv. Klimenta s kantorem byli povoláni a kantor pro své výstupky dán do dolejšího vězení a odtud nemá puštěn býti, leč se zapíše, že domu pana Václava Kumpána chce prázden býti.

Dne 17. Novembris na mnohé solicitování téhož kantora od sv. Klimenta a zvláště když napsal níženi postavené psaní, z toho vězení jest propuštěn, kteréž se chová pro budoucí pamět a zapsáno jest v tato slova: „V. M. pane rektor! Mohu oznámiti, poněvadž jak jsem živ panu Václavovi Kumpánovi ani čeládce ani manželce jeho nikdá nic zlého neučinil, nýbrž pokoj jsem jim dával ve všech příčinách až posavád, připovídám se tak chovati a jim všem pokoj dáti a povolání svého, jak na mne náleží, pilen býti; jestliže mi neráčíte věřiti, račte se osadních a ouředníkův našich sv. Klimenta optati anebo pro ně poslati, oni V. M. dobrou zprávu dadí o mně, jak se chovám neb nechovám. V. M. napomenutí vděčně přijímám a je plniti připovídám. Prosím V. M. račte se nade mnou slitovati, co sobě smutný vysedím, šaty sobě ztrhám, ne tak sobě jiných pojednou zjednám, neb nevím, odkud na ně vzíti. Za laskavou odpověď V. M. poníženě žádám."

---

341. *M. Bacháček knězi Matějovi, faráři Přeloučskému, děkuje a vděčně přijímá přátelské pozdravení, kteréž mu byl učinil skrze Jana Leopolda Rocheczana, správce školy jich;*

I poněvadž V. M. já tu nejprvnější oficiál katolický, jak chrámu Páně tak školy legitime dosazen jsem a nemoha již déleji i pro budoucí jinší oficiály takového despektu snášeti, na V. M. věc takovou jakožto pátera svého laskavého vznáším a žádám: poněvadž jsem to nejednou při pánich radních vyhledával, aby jí takové učení přetrženo bylo, toho jí přetrhnouti nechtěli, nýbrž jí v tom posilnění dali a ještě dávají, že aspoň od V. M. přetrženo a zastaveno bude. Druhé, jsouce každý mzdy za práci svou hoden a čas sv. Jiří minul, abych kvartál svůj spravedlivě zasloužený od pánův míti mohl, nebo již nejednou jsem o to solicitoval a nic od nich míti nemohu. Třetí, majíce já snešení s nimi takové, mi obědy do školy od sousedův vycházely, o čemž V. M. vědomé jest, a toto již na půl třetího léta, co se ta vnově rebelí začala, sotva třidceti jest mi jich vyplněno, koledy na větším díle všecky zadrženy, a předce jsem mládence pro zvelebenější čest a chválu boží, chtějíce je obdržeti na své solarium a accidentia chovati musel: též k tomu dopomoci, aby mi od pánů radních za obědy takové i koledy zadržané vyplněno a zaplaceno bylo, nebo oni mně dle sousedství nic odpustiti nechtí, nýbrž s těmi nejbohatšími jak v příčině soldátův tak v platech srovnávají a to proto, abych mezi nimi svého obživení míti nemohl. A čtvrté, poněvadž někteří z pánův radních mi odpuštění dávají, že jak chrám Páně tak škola jim pod jich jurisdikcí přináleží: jednou k místu a konci přivésti ráčíte, abych mohl věděti kým se říditi mám; neboť pokudž takové věci k místu a konci přivedeny a přetrženy nebudou a platové od nich a jinší benefícia zadržováni by byli, jako nyní zadržáni jsou, od kterých upustiti nemíním, tehdy takovým způsobem ani já ani jinší budoucí oficiálové by ostáti nemohli. &c. Datum v škole města Knína hor zlatých 16. máje léta 1634. V. M. v službách poslušný *Václav Kluzburský*, soused města Knína hor zlatých, kantor chori obojího Knína.

oznamuje o zázracích na obloze nebeské a „pranostiku" svou mu posílá.)*

1603, 18. listopadu.

---

342. Zápis o oznámení M. Bacháčkovi instrukce císařské v konsistoři pražské, aby mládež k jinému učení vedena nebyla, než kterého se staří Čechové pod obojí přidržovali; v kostelích aby jen staré zvyklé křesťanské zpěvy zpívány byly.

1603, 12. prosince.

V pondělí po památce početí panny Marie (1605) pan administrátor vyslal svého pedellum žádaje, abych já cum meo senatu v středu nejprv příští mezi ně na promluvení do konsistoře vstoupil: což když se stalo, instrukcí od J. M. C. sobě vydanou mně k spatření ukázali, v níž artikul níženi položený byl obsažen i také čten a na mou žádost vydán.

Artikul z instrukcí J. M. C., pána, pana našeho nejmilostivějšího k úřadu J. M. C. právu duchovnímu konsistoře pražské vydané vytažen:

„Item, farářové aby k školním magistrům a kantorům s pilností dohlídali, předně, aby mládež k žádnému jinému učení nevedli, než k tomu, kteréhož se Čechové staří pod obojí vždycky přidržovali. Druhé, aby v kostelích zvyklé staré křesťanské zpěvy, introity, prosy, hymny podle časův svých aneb de tempore, tak jakž rubrika pražská ukazuje a vedle staré zvyklosti drželi a nic neobyčejného, nového a prvé nebývalého do kostelů ovšem neuvozovali, a kteříž by se tak zachovati nechtěly, ty ihned aby poznamenané purkmistru a konšelům v každé obci dali a pokudžby týž purkmistr a konšelé i oni Mistři aneb kantoři toho se napraviti nechtěli, do kanceláře naší české dvorské v známost uvedli a my to dále náležitě opatřiti dáti ráčíme.**)

Dán na hradě Pražském v středu den sv. Maximiliána ao 1605.

---

*) L. 1677 podává Karel Kozánek, farář v Přelouči, zprávu arcibiskupu Pražskému, že při škole přeloučské ustanoven bývá učitel od obce a patrona s vědomím farářovým. Škola, učitel mají stálé příjmy, kteréž obec spravuje.

**) Léta 1582 dne 8. srpna žalovali administrátor a farářové konsistoře arcibiskupství pražského pod obojí způsobou přijímajících Martinovi, arcibiskupu pražskému, na žákovstvo, že při pohřbích české písně zpívá a farářů ani rektora universitního poslechnouti nechce; úřad Nového města Pražského že zpívání takových písní se zastává. I psali: „Nejdůstojnější a osvícené kníže! A podle toho k Vaší kníž. Milosti posla s tímto psaním naschvál a na rychlost odsýláme v příčině této znamenité, která rychlého a opravdového opatření potřebuje. Když jsme tohoto času morního to shledali, že by u některých far, zvlášť v Novém městě Pražském při pohřbu lidí mrtvých žáci písně neobyčejné, aniž víme, od koho složené, jazykem českým zpívali, mimo zpívání latinská církevní obyčejná a v městech Pražských i jinde od starodávna zvyklá, tu jsme ihned taková česká zpívání jako nová a neobyčejná farářům zapověděli. Však když žáci farářův svých poslechnouti a od takového českého zpívání z ponuknutí některých osob z osadních přestati nechtěli, učiněno jest od nás panu

343. M. Bacháček do Třebíče na Moravě na místo předního správce školního Abrahama Rusina podává a oznamuje, že přímluva jich za krajany k akademii pražské svou platnost nesla.

1606, 7. února.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Třebíči v outerý před Hromnicemi léta 1606, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Před rokem k žádosti Vaší a pro potřebu školy města Vašeho Třebíče rád jsem tak učinil a Paulum Romerum Nepomucenum do školy Vaší jsem dodal a konfirmoval; že pak od času sv. Jiří nejprv příštího na jeho místo Abrahamum Rusinum, nynějšího správce školy města Budějovic Moravských, ráčili jste zvoliti i také vocationem dáti, jakož se on k tomu svým psaním ke mně učiněným přiznává, vůli svou pod vůli boží a vrchnosti své poddává, jakž to všecko ctihodný pan děkan Váš, kněz Jakub Petroselinus spolu s panem Řehořem, měšťěnínem města Vašeho, přednesl: na kteroužto Vaši psanou a jejich oustnou žádost tak činím a téhož Abrahamum Rusinum od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy Vaší dodávám a z moci ouřadu mého dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste jeho při témž času přívětivě přijíti, nad ním, jeho oficiály a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti i také v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O něm jiná naděje není,

---

rektorovi universitatis přátelské psaní s napomenutím, aby takovou vejtržnost při oficiálích školních a žákovstvu podle ouřadu svého zastavil. Kteryž (jakž zprávu máme) jim o tom poručení učinil, a když ani tak toho nepřestali, tím se vymlouvajíce, že by jim od osadních poručeno bylo, aby ani na ouřad náš ani na faráře nic nedbali, žádali jsme skrze jedno i druhé psaní ouřadu Nového města Pražského, aby podle poručení J. M. C. jim od konsistoře naší učiněného skrze psaní i oustně, aby při osadách takové nové a neobyčejné zpívání časně zastavili a to tak opatřili, aby světské osoby v jurisdikci naší a duchovní věci kněžím náležité se nevkládaly; předloživše jim, kterak jest to proti řádu dobrému starobylému církevnímu a proti jisté vůli a poručení J. M. C., nad to jaká roztržitost a odporové skrze to mezi kněžstvem, žákovstvem a lidem obecním povstávají. Však aby to od nich opatřeno bylo, toho se nevidí, aniž jest nám jaká odpověď od nich dána, nebo žáci čím dál vždy více, majíce posilu od světských, takové zpívání nám na zdoru i s posmíškem zpívají a skrze to dále vždy větší odporové povstávají. A jestliže to časně zastaveno a přetrženo nebude, ještě horší povstati mohou, zvláště poněvadž na ten čas v městech Pražských žádné vrchnosti vyšší není. — Že pak ty české písně světští uvozují a zastávají, žádné jiné příčiny nemají než tu, že podle zdání jejich nic v nich nectného není, a aby lid sprostný rozuměti mohl, to se zpívá; ale z toho zpívání rozumí se tomu, poněvadž v něm žádné zmínky o modlitbě za mrtvé není, že to proto činí, aby latinská zpívání církevní starobylá s modlitbami za mrtvé vyprázdněna a tím způsobem i k jiným větším věcem cesta odevřína byla.

Jakož pak pro vyrozumění jednu z těch písní odsíláme, i nevědouce jiné lepší na ten čas v tak veliké potřebě rady, V. kn. M. se vší náležitou uctivostí prosíme, že V. kn. M. nás radou a pomocí v té věci fedrovati a odpovědí svou, co bychom dále činiti měli, po tomto poslu laskavě spraviti ráčí, neb bychom jistě neradi nic nového prvé nebývalého proti řádu starobylému a poručení J. M. C. dopustili, ani proti pokoji dobrému co učinili, a z druhé strany i toho netušíme, aby lid v tento čas morní v nepřítomnosti vrchnosti mohl v pokoji zdržán býti. S tím oc.

než jak se předešle šlechetně a příkladně choval, že i v městě Vašem se chovati bude. Co se dotýče pana Řehoře N. a Jana Lykonia, krajana Vašeho, aby v akademii naší se pozdržel, studia continuaret*) a toho, čehož jest žádostiv, dojíti mohl: ta V. M. žádost in consilio facultatis philosophiae byla uvažována a k tomu přistoupeno, aby přímluva V. M. místo měla a jemu velikou platnost nesla. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po sv. panně Dorotě, 7. Februarii, léta 1606.

---

344. M. Bacháček Chrudímským, že, co jedenkráte v příčině rektora školního ustanoveno, nad tím ochrannou ruku držeti musí.

1606, 11. února.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Chrudími v outerý po sv. panně Dorotě léta přítomného 1606, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl a mnoho sobě váže předložení V. M., tím nic nemeškaje, to jsem učení pražskému v známost uvedl, kteréž ihned zase mně odpověď dává: quia mora in periculo, že mne za to žádají, abych nad tím takovým snešením ochrannou ruku držel a pánuom purkmistru a radě města Chrudímě o tom tak napsal, aby páni také pozor na to míti ráčili a v budoucích bohdá létech od téhož učení pražského dobrými správci školními mohli fedrováni býti, aby sobě obecního dobrého víceji nežli některého obzvláštního ušetřovati ráčili. Kdež já toho ušetřiv, aby mohlo z obojí strany dobře býti a z povinnosti drže ruku nad učením pražským, V. M. za to žádám, že od této žádosti upustiti a v některé jiné příčině mne za některý fedruňk při škole V. M. žádati ráčíte, má se to všecko skutečně vykonati. Nebo na jiném nejsem, než kde bych mohl bez újmy učení pražského něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, učiním vděčně rád. O panu Mistru jináčeji nesmýšlím než že to učiní, co dobrému náleží a čím povinnovat jest. S tím oc.**)

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. panny Doroty, 11. Februarii, léta Páně 1606.

---

*) Ve studiích pokračoval.

**) Chrudímští žádali rektora učení pražského, aby M. Christophorus Mathebaeus u nich déleji zůstával: ale probošt kolleje Veliké na místě professorův učení pražského žádal, aby nad tím co jednou nařízeno, ruka držána byla. Za tou příčinou poslal psaní Bacháčkovi v tato slova: „V. M. pane rektor! Páni Mistři na tom se snášejí, abyste panu purkmistru a radě města Chrudímě napsati ráčili, že téhož rektora školního již poněkud z přípovědi nepropouštějí, ani té žádosti u sebe místa nemohou dáti, poněvadž víceji academia jeho potřebovati bude nežli jejich škola. Déleji i toho při V. M. vyhledávají, abyste sami tolikéž ráčili nad tou věcí ruku ochrannou držeti.“

345. M. Bacháček inspektorům školy města Hradiště Tábor, aby správce školy napomenuli k lepší bedlivosti v jeho povolání a zatím tak na rychlo jeho nepropouštěli.

1606, 13. února.

Službu oc. Tejna Vás nečiním, že pan purkmistr a páni města Hradiště hory Tábor ke mně se dopisují a nemalou ztížnost sobě pokládati ráčí do Mistra Stephana Ambrosii, správce školy Vaší, kterakby při též škole náležité bedlivosti nezachovával, nýbrž všelijaké povyky a svých collegarum nedbanlivost přehlídal a na sobě příklad zlý mládeži dával, k tomu směřujíce, aby při času sv. Jiří nejprv příštího proměna se stala a jiný na jeho místo dosedl, jakž to jejich psaní v sobě šířeji obsahuje a zavírá. Za jiné nemám, než že na zprávu pánův inspektorův takové psaní prošlo, kteréhož jsem já tak v rychlosti a některých roztržitostech nemohl k uvážení přednésti, což se má, bohdá, v krátkých dnech vykonati a pan purkmistr a páni na též psaní ráčí místnou odpověď míti. Zatím já sám od osoby mé pánům inspektorům oznamuji a předešle jsem také toho žádal, jestli by se při panu Mistru některý nedostatek nacházel, aby mi to časně v známost uvedeno bylo, že to má náležitě opatřeno býti, nýbrž v letě, roku předešlého, sám jsem osobně v škole Vaší byl a s některými osobami promlouval i také se dotazoval, jak by se pan Mistr při svém povolání choval. Bylo mi oznámeno, že dobře a páni že ráčí s ním dobře spokojeni býti: a nyní tak na rychlost, nic sobě toho do osoby jeho neztěžujíc, ráčí jemu na jeho potupu odpuštění dávati anebo některé jiné proměny vyhledávati. Vedle mého zdání páni inspektorové vkračujíce tím častěji do školy, kdyby takové nezpůsoby při panu Mistru anebo jiných collegis spatřili, měli jich otcovsky napomenouti, aby od toho upustili; kdyby se to od nich nestalo, měli to páni inspectores na mne vznésti, byl bych s mou radou na ty cesty pomyslil, že byste s námi dobře spokojeni býti ráčili.

Nad to nade všecko rada má spolu se mnou jemu takové psaní činí, kterému snad bude moci porozuměti. A čeho tu dáleji zapotřebí bude a jak přímluvy mých assessorův půjdou, pana purkmistra a pánův tejna neučiním. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava oc v pondělí po neděli postní Invocavit, 13. Februarii, anno 1606.

---

346. M. Bacháček Rackovi Vchyňskému ze Vchynic, že doporučuje mladšímu strýci jeho za preceptora Jakuba Optalia, rodiče Sušického.

1606, 11. března.

V. M. urozený pane, pane mně laskavě a dobrotivě příznivý! Dobrou paměť jsem měl na mladšího strýce V. M., aby jemu takový preceptor objednán byl, který by na sobě jak učením, tak i příkladným životem dobrý příklad dával: jakož s radou kollegův mých

jest obrán Jacobus Optalius, rodič Sušický, který s jakousi chutí to k sobě přijímá a věrně při strýci V. M. sloužiti míní. Není postavy veliké, než dosti velikého umění, čehož potomně zkusiti ráčíte. Já se tak naději, že ve dvou anebo ve třech nedělích tomu porozuměti ráčíte, jaké vzdělání při strýci V. M. bude; když jeho spatřiti anebo odpovědi slyšeti ráčíte, naději se, že k tomu dovolení dáti ráčíte, aby za některý čas při strýci V. M. pobyl. Toliko žádám, že mi ráčíte oustně vzkázati, kdy bych mohl k V. M. přístup míti; pakli toho není zapotřebí, jeho k V. M. odešli. A kde bych já dáleji něco toho mohl učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, ráčíte mne volného míti. S tím oc. Actum v Praze 11. Martii léta 1606.

---

347. M. Bacháček rytíři Janu Ostrovcovi z Kralovic na Vlašími a Novém Domašíně v příčině uspokojení „nezbedného sollicitování" předešlého správce školy vlašímské.

1606, 13. března.

Službu svou vzkazuji. Urozený a statečný rytíři! Vavřinec Šťastný, předešlý správce školy V. M., čehoby při mně vyhledával, z přiležícího jeho spisu porozumívati ráčíte. Ač v pravdě nerad V. M. těmi věcmi zaneprázdňuji, ale téměř na jeho nezbednou žádost to činím, aby řečeno nebylo, že nechci pro žádného nic učiniti: co tu možného jest V. M. učiniti, přimlouvám se, abyste tomu nezbednému sollicitování ráčili konec udělati. O některých jiných věcech umínil jsem obšírněji V. M. v známost uvésti, ale nemoha bezelstně dostačiti, dožádal jsem se ctihodného kněze Jiříka Alitophilum, aby on to obšírněji, pokud by toho zapotřebí bylo a prázdnost času postačovala, přednesl. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pondělí po neděli smrtedlné, 13. Martii, léta 1606.

---

348. M. Bacháček Táborským Martina Racopaea Vodňanského na ten čas „collegam" školy sv. Jindřicha na Novém městě Pražském, od času sv. Jiří nejprv příštího dodává a dotvrzuje za předního správce školy.

1606, 4. dubna.

---

349. M. Bacháček Sušickým, že Šimon Beňovský od nich do města Čáslavi jest podán, aby jemu toho přáli; na místo jeho do Sušice že Jan Hippius Vodňanus se hlásí.

1606, 10. dubna.

Službu oc. Psaní, které jste těchto dnů ke mně učiniti ráčili, jehož datum v městě Sušici v středu po památce vzkříšení Krista pána

léta přítomného 1606, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl i také radě mé přednesl a co by v té příčině činěno mělo býti, bedlivě s ní uvážil. I nemohli jsme toho jináčeji vyhledati a zvláště když rodičův i přátel Šimona Beňovského k tomu vůle přistupuje, aby štěstím, které ho potkává, neplýtval a proti pánu Bohu nevděčným se býti nezdál, nýbrž správu školy v městě Čáslavi ujal, což i učinil. A poněvadž s pochvalou V. M. bude, že on od Vás do vznešené a s velikým nákladem vyzdvižené školy jest promotus, nesmýšlím, abyste mu toho příti neráčili. Nebo tady každý dobrý mládenec rád se do města Sušice potáhne, maje naději, že odtud dáleji a výšeji bude fedrován, jakož již Joannes Hippius Vodňanus se mnou jednal a žádal, abych jemu collegiaturam v městě Sušici přál. Jest mládenec uctivý, rodičův syn dobrých a kantor ten, který choro dosti učiniti bude moci. Pokudž k tomu přistoupiti ráčíte, k Vám ho dodám, a jestli v témdni žádné odpovědi od V. M. míti nebudu, tak tomu budu rozuměti, že toto podání volně ujíti ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po neděli Misericordiae domini léta 1606.*)

---

350. M. Bacháček Klatovským, že Jakuba mladšího Krupského s jeho kollegou ze školy písecké vyzdvihnouti a k nim dosaditi nemůže, aby zatím Jiříkovi Horaciovi školu svěřili.

1606, 11. dubna.

Službu oc. Psaní, které jste mně učiniti ráčili, jehož datum v Klatovech ve čtvrtek po neděli provodní léta 1606, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Aby Jacobus junior Krupský s kollegou svým k Vám při času sv. Jiří nejprv příštího, který téměř za humny jest, dostati se měli: podle mého zdání nemůže se dobře trefiti za těmito příčinami, jedno, že žádného odpuštění nevzali a také páni jim ho nedali, nýbrž s nimi dobře spokojeni jsou, a tak v krátkém čase, kdež se sotva v též škole písecké obhlídli, aby se měla taková proměna státi, porozumívati ráčíte, s jakým by to prospěchem mládeže bylo. Frequens mutatio praeceptorum semper erat perniciosa**), a já se naději, že byste nad tím žádné libosti nésti neráčili, kdybyste s některým správcem školním dobře spokojeni býti ráčili, aby bez slušné příčiny a téměř kromě času měl V. M. vyzdvižen býti. Naději se, že toho přirozeného zákona také pánům písecký příti ráčíte; než v tom se V. M. zakazuji, pokudž byste neráčili na Jiříkovi Horacio přestávati a ho déleji u Vás zanechati

---

*) Léta 1561, den sv. Jana Křtitele, oznamuje arcikníže Ferdinand Sušickým, že na poníženou prosbu jich k tomu své povolení dává, aby pokuta 25 kop gr. č. na spolusousedu jich Burjanu Kučerovi pro skutek cizoložný přisouzená, na opravu kostela, věže, fary, školy a zdí městských obrácena byla. (MS. v arch. česk. místod.)

**) Častá proměna učitelů vždy jest na škodu.

(čehož bych mu přál a přimlouvám se), hotov jsem V. M. jiného konfirmovati, vynímaje toliko Jacobum juniorem Krupský, čehož jsem nemohl V. M. učiniti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v outerý po Svátosti, 11. Aprilis, léta 1606.

---

351. M. Bacháček Táborským v příčině ponechání kantora na jich škole.

1606, 12. dubna.

Službu oc. Martin Racopaeus, správce školy V. M. dodaný a dotvrzený, včerejšího dne u mne byl a psaní od V. M. ukázal, kdež se ráčíte přimlouvati, aby kantora, který se pod ta léta v škole V. M. zdržuje, zase přijal a o jiného se nestaral: a že jsem já jináčeji jemu o tom poručil, aby se oficiály, též i žákovstvem opatřil; neb tak psáti ráčíte v zelený čtvrtek „a který by tak z nich k nám podán byl, oficiály též žákovstvem aby se opatřil" a v psaní, jehož datum na Táboře v outerý po památce sv. panny Doroty, psáti ráčíte, „že nás jiným správcem školním, mládencem hodným a učeným [fedrovati ráčíte], který by se mohl dostatečněji jak oficiály i jiným žákovstvem opatřiti." A co jsem tu kolivěk učinil, ráčíte porozumívati, že jsem to na poručení V. M. učinil a on se, Martinus Racopaeus, musil v tom tak zachovati; kdyby měl zase odpuštění dávati, sami ráčíte porozumívati, zač by ho oni a on mne měl. Jestli jest ten pan kantor chtěl u Vás zůstati, a on, Martinus, že mu tak dobrý nebyl, aby se u něho ohlásil, měl aspoň oustně mně to v známost uvésti, abych jeho komendoval. Jest snad rozuměti, že by chtěl někdy Martino tím oči vytýkati, že se jeho za to neprosil a že jest v škole V. M. víceji nežli on střevíc strhal. Přimlouvám se, abyste, jak i předešle, toho při tom zanechati ráčili, aby opět některé nové zaneprázdnění z toho nepřišlo, kteréhož jsem předešle dosti měl a jeho sotva od sv. Jindřicha vymohl. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu po Svátosti, 12. Aprilis, anno 1606.

---

352. M. Bacháček purkmistru a radě Brodu Českého, aby „mládenci" od učení svého odtrhováni nebyli a do měst Pražských jíti nemusili, že svědomí preceptorovi svému na právě městském vydati mohou.

1606, 12. dubna.

Službu oc. Čeho by při V. M. pan Jan Vimberský, pan Mistr Josef Heliades, pan Jan Vokal a pan Šimon Polický, inspectores školy V. M., vyhledávali a od kterých mládenců školy V. M. k ruce pana Jana z Sonova svědomí potřebovali, tomu sem porozuměl. I vidí mi se v té příčině dobré zdání V. M. býti, aby mládenci po-

znamenaní od učení svého odtrhováni nebyli a s chůze jim do měst Pražských sešlo. Pročež na místě senatus academiae, aby, čehož tak v pravdě povědomi jsou, preceptorovi svému na právě V. M. seznali, dovoluji a žádám V. M., že sobě p. Mistra Jana z Šanova poručeného míti a takovou výtržnost jemu k nápravě přivésti ráčíte. A co tu pro pána bude učiněno, jiným dobrým přátelstvím toho se V. M. odměniti nepomineme. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu po Svátosti, 12. Aprilis, léta 1606.

---

353. *M. Bacháček panu Janu Zejdlicovi z Šenfeldu na Polné a Přibislavi, že k žádosti města Polné Jana Květonia, bakaláře, na školu jich posílá.*

1606, 22. dubna.

Službu oc. Tejna V. M. nečiním, že předešle pan purkmistr a páni města Polné mně psaní žádostivé učinili, žádaje, abych jim při času sv. Jiří nejprv příštího správce školního dodal a dotvrdil, jakž to jejich psaní, jehož datum ve středu po slavném hodu velikonočním léta přítomného 1606, v sobě šíř obsahujíc zavírá: na kteroužto jejich žádost, poněvadž i o V. M. poctivou zmínku [činí], rád tak činím a poctivého Johannem Květonium, učení pražského bakaláře, vysílám a z moci ouřadu mého dotvrzuji. A dobrou o tom vědomost maje, že na lidi učené laskavi býti ráčíte, V. M. za to služebně žádám, že toho Johannem sobě poručeného míti a to naříditi poručiti ráčíte, aby své náležité opatření míti mohl oc.

Dán v kolleji krále Václava v sobotu po neděli Jubilate, 22. Aprilis, léta 1606.

---

354. *M. Bacháček Sušickým Joannem Hippium za „kollegu“ do školy jich dodává.*

1606, 22. dubna.

---

355. *M. Bacháček radním a starším ouředníkům i inspektorům školy osady sv. Jiljí v Starém městě Pražském za předního správce dotvrzuje poctivého mládence „Gabrielem Svechinum“ Chrudimského a k němu za prvního kollegu přidává Pavla Stránského ze Zap.*

1606, 23. dubna.

---

356. *M. Bacháček Jemnickým na Moravě: „Mnoho sobě váže přímluvy pana Jana Kytlice z Rudolče, pana ouředníka na Jemnici, tolikéž i přímluvy ctihodného kněze Mikuláše*

Picam, správce Vašeho církevního, tak činím a poctivého mládence „Johannem Nucellam“ z Týna nad Vltavou za předního správce školního dotvrzuji . . .“

1606, 24. dubna.

---

357. *M. Bacháček Hradištským nad Metují za předního správce školy „Adamum Volfum Benešovského, alumnum collegii Caroliní“, dodává a dotvrzuje.**)

1606, 24. dubna.

---

*) Obyvatelé Nového města Hradiště nad Metují (založeného l. 1501 Janem Černčickým z Kácova) sotva že několik „dubových“ domků vystavěných měli, pomýšleli na to, aby sobě v městě kostel ke cti a k chvále boží a škola pro vyučování mládeže vystavěli. V knize kšaftu Nového města nacházíme již r. 1510 některé odkazy sousedův „na kostel, na dílo kostela nového“ a l. 1513 nalezáme již zápis smlouvy, jež stala se v pondělí před sv. Bartolomějem, vedle kteréž purkmistr, konšelé i všecka obec města s povolením vrchnosti koupili jsou dům s městištěm, s zahradou na Bořetíně, s loukou na „provazníci“ za 72 kop gr. od Jana Zuba k postavení kostela nového (viděti, že nějaký starý kostel nejspíše na hradě již stávati musel). Kdy však se stavbou kostela a školy započato, s určitostí povědíti nemůžeme, stalo se tak nejspíše až po ohni, kterýž l. 1526 v pátek před sv. Janem Křtitelem neopatrností (nikoliv bleskem jak jinde udáno) z domu spolusouseda Jana jinak Pechka vyšel a všecko město z gruntu strávil, jakž tomu nasvědčuje rejstřík příjmů a vydání l. 1526 v pondělí po sv. Vavřinci učiněný, v němž psáni byli všickni příjmové a vydání, co se přijímalo žebroty neb cožkoli jiného na kostel založený ke cti a chvále Trojice svaté. — L. 1528 dne 19. prosince kněz Jan Kmentový, farář v Novém městě, odkázal kšaftem svým biblí českou i jiné knihy, které by se hodily, záduší téhož města a „rektor“ také které se koli hodí, ty aby sobě vzal. Viděti, že t. r. již rektor školní v Novém městě existoval. L. 1530, dne 5. října učinili purkmistr a rada téhož města smlouvu s farářem svým knězem Ondřejem Kouřímským v příčině stravování rektora školního, kteréhož „pro vyučování mládenců školních i jiné mládeže sobě byli zjednali“ a o to jsou se, aby na faře stravu svou při desátku panu faráři přicházejícím míti mohl, všelijak starali. Jakož pak, majíc toho času faráře dvojíctihodného kněze Ondřeje Kouřímského, aby dotčeného předního správce školního na stravu přijal, toho při něm, ukazujíc mu na příklady v městech okolních, vyhledávati neopominuli; kterýžto kněz Ondřej porozumívaje sice tomu, že by dvoum oficiálům v škole, majícím dosti skrovný od té chudé obce plat, spolu s mládenci svými a potřebnými mendíčky se sustentírovati a vyživiti možné nebylo, nicméně proti tomu, co se v jiných městech okolních zachovává, nejsouc, k tomu jest přistoupil a přijmouc rektora na touž stravu k té povinnosti i budoucí své zavázal, však s tím doložením, kdyby on aneb po něm budoucí farářové rektory na takové stravě z jakých pak koliv příčin slušných míti nemohli, aby jemu desátku $5^1/_2$ korce žita a $5^1/_2$ korce ovsa ve vsi Přibyslavi na panství Náchodském k jeho požívání místo té stravy postupovati a od něho upouštěti každoročně povinni byli. Na čemž svrchupsaní purkmistr a rada s staršími obecními i všecka obec podle rektora svého, ten čas Jana Gregoriusa, i na místě jiných budoucích přestali a takové společné snešení a mezi sebou nařízení aby na časy budoucí a věčné neproměnitedlné bylo, knihami městskými prvními obojí strana potvrditi dali.“

Toho času již také Bratří čeští dům sborový si v Novém městě vystavěli, jakož poznáváme ze zápisu, kterýž se stal 1534, 11. května: „Jakož jsou Bratří vyžádali na obci Novoměstské ten kus, kterýž jest nad domem jich, aby mohli příchod míti do domu sborového volný, také i střechu a stupně dělati i vodu odvoditi na potomní časy: proti tomu oni Bratří zase dali jsou obci kousek zahrady své vlastní nad lázní, přes kterýž lavičky udělány jsou do lázně, bez

358. *M. Bacháček Táborským: „Jak předešle*) tak i nyní Martinum Racopaeum Vodnianum spolu s jeho collegam Venceslaum Paulium Pragenum do školy dodávám . . .“*

1606, 25. dubna.

---

359. *M. Bacháček knězi Eliáši Šudovi ze Semanína, děkanu města Nimburka na Labi, že syna jeho do města Chrudímě podal, aby zatím půl léta tam zůstal* ɔc.

1606, 25. dubna.

Modlitbu svou vzkazuji, pane děkane nimburský! Vašemu psaní, jehož datum v pondělí po neděli cantate léta přítomného, jsem porozuměl a za jiné jsem neměl na veliké sollicitování a téměř pod jakýms závazkem, že Vám líbeznou a vděčnou věc učiním, když synáčka Vašeho do města Chrudímě podám, jakož pan Mathebaeus jménem Vaším mne tak zpravoval s tím doložením, že to všecko

---

kteréhož kusu ty lavičky dělány býti nemohly. T. l. dne 26. října odkázal písař městský Mikuláš kšaftem 4 kopy m. na chudé „sboru“. R. 1542 dne 18. ledna odkázal kněz Václav, farář Novoměstský, kšaftem svým „kantorovi“ Jelínkovi kuši s beverem i s toulem.

L. 1581 dne 31. srpna napomínal Mistr Mat. Dvorský z Hájku, rektor university pražské, purkmistra a radu Nového města, aby nadání pro Mistra školního nerušili, ale ve své podstatě zůstavili. „Oznamuji Vám, že jest mne zpráva došla, kterak by se něco toho před sebe v obci Vaší vzíti chtělo, aby ten užiteček, kterýž jest rektor školy Vaší až posavád za práci svú měl, proměněn a v nějaký jiný zjinačen byl. Pak v pravdě nerad sem toho uslyšel, nebo tudy mohlo by k tomu potomně přijíti, žeby mládenci studiosi aneb bakaláři z učení Pražského, nemajíce náležitého opatření, do školy obce Vaší se táhnouti a podávání býti žádostivi nebyli a tak dítky Vaše liternímu umění a cnostem křesťanským oddané v svém prospěchu náležitém, jakožto mladá obec, zkrácení a zmenšení by nésti a s svou budoucí a nenapravitelnou škodou, nemajíce preceptorův aneb učiteluov hodných, trpěti musili. A protož já Vás za to žádám, ke při tom, což se jest tak až posavád rektorovi aneb bakaláři od učení dítek Vašich dávalo a platilo, toho zuostavíte a zanecháte a nijak jinak formovati nedopustíte. Kdež té jsem nepochybné naděje, že to učiníte, aby tudy i nynější bakalář i budúcně jiní správcové školní pořádně z učení pražského do obce Vaší podaní, mládež sobě svěřenou tím pilněji a bedlivěji jejich budoucímu dobrému vyučovati mohli.“

L. 1626. dne 4. května zapsal se Jan Bartášek „servus pánův“, že 50 kop m., kteréž někdy k žádosti „urozené panny Anny šlechtičny z Štubenbergu z statku J. M. od paní Justiny z Celkynku ke škole Novoměstské pro lepší vychování v ni chudých a potřebných mendíčkův odevzdány byly“, zapůjčených má, zahradou svou ujišťuje a úroky z nich odváděti slibuje. — L. 1678 dne 2. května oznamuje Jan Beringer, hejtman panství, purkmistru a radě: že k jich žádosti povinnosti úřadní je zprostiti a renovaci úřadu obecního na ten čas provésti nemůže, poněvadž v Novém městě málo měšťanův se nachází, kteříž čísti, psáti umí a tudíž úřad obecní by zastávati mohli. „Dítky své, aby obyvatelé Novoměstští doma přidržovali a po hospodách jim toulati se nedovolovali; do školy a kostela aby mládež pilněji posílali, tak aby nejen v bázni boží rostla, ale i tolik se naučila, aby obci své platnými službami v budoucnosti prospívati mohla.“ (Z archivu města Hradiště n. M.)

*) Viz Táborským ze dne 4. dubna 1606.

od Vás sobě poručené má. Na ten čas jináčeji býti nemůže, než toho půl léta desítiletí není, dáli pán Bůh, od času sv. Havla může ta věc jináčeji opatřena býti. Zatím žádám, že Vašeho Mikuláše napomenete, aby hleděl všudy dobrou svornost zachovati a povolání svého pilen byl, může se to jemu dobře hoditi. Této chvíle byl u mne jeden bakalář, rodič chlumecký, mládenec dosti dobře učený, který tohoto půl léta in collegio Carolino in classibus nostros discipulos docebat, žádaje mne za promocí: dal jsem jemu za odpověď, kdyby město Chlumec a jeho krajanové dobré mládence v městě svém promovovali, že by i on mohl promocí míti, než poněvadž se to neděje, že není slušná věc, aby on měl toho pohodlí užiti; ač mi pravil, že ten pan primas, který sobě tu klechu zarazil, z lopaty spadl, než naději se, že někdo jemu podobný se vydaří, uhlídáme, jak tím způsobem vody na Tábor dovede. Zejtřejšího bohdá dne kněze Václava Dačického, někdy predikátora kaply Betlémské, k sv. Klimentu vyprovodíme a potom brzo kněze Jana, nynějšího pana administrátora, do též kaply uvedeme, neb jsme při něm to obdrželi, aby se do též kaply vstěhoval. Mně se vidí, že by i Vám to místo dobře sloužilo, poněvadž odtud nedaleko dům Váš máte. S tím &c. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po sv. Jiří léta 1606.*)

---

360. M. Bacháček Velvarským Pavla Raphigia Litomyšlského, kteréhož již dříve jim byl do školy dodal a potvrdil, vysílá.

1606, 26. dubna.

---

361. M. Bacháček Horažďovským za předního správce školy jich dosazuje Jakuba Basilia Domažlického.

1606, 26. dubna.

---

*) V Nimburce stravováni byli oficiálové školní na faře. Léta 1575 v den sv. Šimoniše a Judy učinili císařský rychtář, purkmistr a starší obecní snešení, mnoholi deputátu panu děkanovi na vychování jeho s kaplanem a školními oficiály dáváno býti má, a sice: Ouředlníci důchodní každého téhodne 1 kopu gr. č.; k hodům velikonočním, svatodušním a vánočním, též k posvícení 10 gr. č.; na ryby k postnímu času 3 kopy gr. č.; vepř na celý rok dává se ze mlýna po vánocích na sádlo; na místě chleba do roka žita 24 korce; dříví k palivu co se na faře spálí; ze mlýna hrachu každého půl léta 1 korec; krup každého čtvrt léta 1 věrtel. Ouředlníci šletavští: na každého čtvrt léta dávají 12 korcův pšenice, aby se za ni pivo bralo na faru; též na každého čtvrt léta hrnec másla ve 30 žejdlíkův. Ouředlníci kostelní: jednu bečku soli po sv. Jiří, po sv. Havle též jednu bečku soli; kuchařce služby do roka 4 kopy gr.; též na vinici náklad se činí od kostelníkův; povlaky na ložní šaty, mísy i jiné cejnové nádobí, ubrusy, ručníky, kotlíky, rošty, rožny do kuchyně, to vše kostelníci opatřují. Z solnice: na půst se přidává 1 věrtel soli; též od peticí při jistých časech, když se dějí od kostelníkův, dává se 10 gr. č. (Z archivu konsist. Pr.)

362. M. Bacháček Čáslavským za předního správce školy „poctivého a učeného" Šimona Beňovského, rodiče Klatovského, „artium philosophiae licentiandum", a podle něho předního „collegam" Jiřího Mělnického, rodiče Poděbradského, a třetího „studiosum" Jakuba Optalia, rodiče Sušického, dotvrzuje.

1606, 26. dubna.

---

363. M. Bacháček rytíři Hynkovi Bořkovi Dohalskému z Dohalic a na Dohalicích: „Znaje, že ráčíte člověk ten býti, pobožnost a všelijakou cnost milovati, rád sem se k tomu přičinil, abych toho preceptora k strýcům V. M. způsobil, který by dobrý musicus vocalis et instrumentalis byl: poněvadž mne včerejšího dne Laurentius, collega Boleslavský, spravoval, že s to býti nemůže, a tak tohoto Ezechiele, ukazatele tohoto psaní, k V. M. vysílám a za preceptora k strýcům V. M. dodávám . . ."

1606, 26. dubna.

---

364. M. Bacháček Pacovským, že nad tím žádného zalíbení nemá, když správcové jejich školní mezi sebou nejsou na dobrém srozumění; „musicum" dobrého že jim pošle.

1606, 26. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Pacově v pondělí po sv. Jiří léta přítomného 1606, coby v sobě obsahovalo z přečtení jsem porozuměl. Žádného nad tím zalíbení nemám, že správcové Vaši školní mezi sebou nejsou na dobrém srozumění, což kde bývá, tu žádného božského požehnání není a ta nesvornost mládeži učící se hrubě na škodu jest. Kdyby bylo pacholátko tak hrubě nepospíchalo, byl bych hned jistou osobu jmenoval, ale tak na rychlost nemohlo se státi, nechžť v krátkých dnech to se bohdá vynahradí a dobrého musicum k Vám odešli; na to páni ať se ubezpečí. S tím oc.

Dán v kolleji krále Václava v středu po sv. Marku evangelistu, 26. Aprilis, léta 1606.

---

365. M. Bacháček Chlumeckým nad Cidlinou, poněvadž o své újmě bez povolení učení pražského úřad školní si osazují, že dalšího fedruňku od téhož učení užiti nemohou.

1606, 29. dubna.

Službu oc. Nemohu Vás tejna učiniti, že čta některé paměti strany města Chlumce, snad před čtyřiceti pěti lety anebo výšeji, nacházím, že toho času Mathias Macer, správce školy Vaší, byl k tomu přiveden, aby Andream Domažlicenum, sukcentora od sv. Mi-

kuláše, který kromě času vystoupil a v Vaší škole se zdržoval, aby se jím ujistil a v určitý čas, v témž psaní jmenovaný, jeho před rektorem učení pražského postavil: byl bych něco nápodobného mohl před sebe vzíti a rektora Vašeho před ouřad můj a rady mé citovati anebo Vás se dožádati, poněvadž jste jeho přijali bez vůle učení pražského, abyste jeho k ouřadu mému postavili; ale rád jsem Vás v tom ušetřil, naději maje, že při času sv. Jiří již minulého na některé mírnější cesty pomyslíte příkladem Vašich starších lidí duchovních i také světských, kteří vždycky na dobrém srozumění s učením pražským zůstávali, jako kněz Matěj Brandýský, také před lety čtyřiceti a potom léta 1562. pan purkmistr a páni k učení pražskému za příčinou Eliáše Patera přátelské psaní k ouřadu rektorskému učinili, tolikéž i pan Jan Kříž, toho času spolu radní v městě Chlumci; jiných let pomíjím pro ukrácení tohoto psaní. A za jiné nemám, než že ve Vašich manualích to se nachází, které jste mně psaní učinili, jehož datum v městě Chlumci v středu po neděli květné léta 1599, item, jiné v outerý po neděli postní Oculi léta 1600, kdež mně v známost uvozujete, že správce Váš mezi Vámi se osadil (jestli se dobře pamatuji, pan Ludvík) a tu za jiného žádáte, jako se tak stalo a předešle p. Basilius Lisecidis před třími lety a blížeji v latinském jazyku ke mně přátelské psaní učinil. A za jiné nemám, než že v manualiích Vašich psaní Vaše ke mně učiněné se nachází, jehož datum v středu po slavnosti vstoupení syna božího na nebe léta 1604., kdež některé paměti dobře kvitujete a mně ku paměti přivozujete; pan Pavel Doucha z Oupy, dobré paměti, také od Vás mně přátelské psaní činil a Venceslaus Ripa, Stancovinus, těch let u Vás rektorem pozůstával. Musím i to ku paměti přivésti, že před lety třidcíti a některými kněz Vavřinec, správce Váš církevní, panu Mistru Petrovi Kodicillovi přátelské psaní učinil, když Martinus pro ordinibus ku panu arcibiskupovi pražskému odeslán byl a za to pánův administrátorův týž kněz Vavřinec skrze učení pražské žádal, aby se přimlouvali, aby týž kněz Martin nikam jinam za kaplana podáván nebyl, než k Vám do Chlumce. Že jste se pak někdy [na] Georgia Čejkovského, rodilého v městě Vašem, vymlouvali, že jest tento rektor Váš sám o své újmě k Vám se zahodil a tak že přijat jest, kdybychom na to po světle pohleděli, jináče by se to vyhledalo, že i od některých osob spoluradních k němu do Nimburka psaní odsíláno bylo; a kdyby toho potřeba kázala, také to by se ukázalo. Nic méněji senatus meus, neohlídaje se na to, vždy jest dítky rodilé z města Chlumce fedroval, tak že jsou k poctivým místům promocí mívali, a Georgius Čejkovský, když před půl letem nemohl místa míti, byl vzat do kolleje Veliké a tu své vychování měl. Než již dáleji, poněvadž učení pražské potupovati ráčíte, dalšího fedruňku od téhož učení užiti nemůže, v čemž že nás omluvena míti budete, přátelsky žádáme. Jináčeji, kdebychom mohli něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti mohli, rádi se dáme volni nalezti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava oc v outerý den sv. Marka evangelisty, 26. Aprilis, léta 1600.

366. M. Bacháček knězi Jiřikovi Dikastovi, děkanu v Jičíně nad Cidlinou, příteli svému starodávnému, aby sobě poručena měl správce školního G. Doubka; panu Dohalskému že dobrého preceptora posílá.

1606, 26. dubna.

Modlitbu svú oc. Vám téměř nic psáti nemohu, maje přes příliš toho psaní. Pánům purkmistru a pánům psaní odsílám a přimlouvám se za Gabrielem Doubka, ukazatele tohoto psaní, a Vás také žádám, jakožto mého milého a starodávného přítele, že jeho pro jeho dobré chování a pro rodiče jeho sobě poručena míti budete, bude Vás sobě šetřiti, jakž přislíbil. Simeonem Anenium tolikéž Vám poroučím, žádaje, abyste na něho laskavi byli. Panu Dohalskému sami napište; dohazuji pánu dobrého preceptora, jakého ráčí žádati, písaře dobrého a spěšného, jakž spatřujete psaní, které činím pánu, to on sám psal; musicus výborný, vocalis et instrumentalis. Nechť se pán neráčí s ním o službu rozcházeti, můž jeho užiti v psaní listův a jinak. S tím oc. Actum v Praze pospěšně 26. Aprilis léta 1606.*)

---

367. M. Bacháček M. Václavu Vlaverinovi, měštěnínu Nového města Pražského, aby Mikuláše Latoma do školy sv. Petra uvedl; připomíná, že J. Kepler, až peníze dostane, budouli páni Pražané něco toho potřebovati, jim zapůjčí.

1606, 28. dubna.

Pane Mistře Václave! Na jiném jsem nebyl, abych byl pánům inspekterům školy sv. Petra obzvláštní psaní učinil a Nicolaum Latomum jim komendoval, ale za příčinou mnohého zaneprázdnění k tomu dostačiti nemohu. Žádám, že pánům inspektorům mou službu s vinšováním všeho dobrého vzkážete a Nicolaum Latomum do školy uvedete, správu školní jemu poručíte a za předního správce té školy vyhlásíte před jinými oficiály a žákovstvem, aby se viděli kým spravovati a jemu obedientiam stipulata manu ať slíbí, jiným časem prostrannějším já se sám dám k Vám do školy nalézti. Této chvíle byl u mne pan Caplerus**) a omluvna se činil, že jest on žádných slov potupných panu Severinovi nemluvil, než uctivě že žádal, aby jemu při tomto čase ty peníze [dány byly], poněvadž jich bezelstně potřebuje a služby zasloužilé na tento čas míti nemůže, které jest přes tisíc kop míš., jak jich dostane, kdyby páni Pražané něco toho potřebovali, že je raději za pány chce míti, nežli kde jinde. Jak jsem psal, mám na hotově panu Janovi těch padesáte tolarů, než rád bych,

---

*) Téhož dne psal Bacháček Jičínským, že za předního správce školního Gabr. Doubka z Německého Brodu a Šimona Anenia, rodiče Mělnického, za kollegu jim dotvrzuje.

**) J. Kepler.

aby je ještě za mnou zanechal a já učení pražskému dluh zapravil, jiní by také složiti museli. Naději se, že toho do několika set se dostane, snad by také někdo toho mohl užiti. Jestli možné, zastavte se u mne v snídaní Vaší čeládky, víceji s Vámi o té věci rozmluvím. Pragae 28. Aprilis anno 1606.

---

368. *M. Bacháček Českobrodským: „Maje o tom dobrou vědomost a jisté relationes, že učení Pražské poručené sobě míti ráčíte i také jeho oudy v škole města Českého Brodu a nad nimi ochrannou rukou držeti a všelijak fedrovati ráčíte, rád jsem se k tomu přičinil, abych na místo Jonam Pelargum hodného successorem dodal: a nyní vysílám a z moci ouřadu mého dotvrzuji Simonem Machaonium Kutnohorského s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, na místo collegam dosaditi a nad ním ochrannou ruku držeti ráčili . . .“*

1606, 28. dubna.

---

369. *M. Bacháček Netolickým „Paulum Christophorum Sirzivicenum“, učení Pražského bakaláře, za správce školního dotvrzuje.*

1606, 28. dubna.

---

370. *M. Bacháček císařskému rychtáři, radním, starším ouředníkům a inspektorům školy osady sv. Václava na Zderaze v Novém městě Pražském, že vedle žádosti jich „Matheum Ouzdrazský, Bohdalovinum“ za předního správce školy dotvrzuje.*

1606, 28. dubna.

---

371. *M. Bacháček Stříbrským za předního správce školního „učeného Fridericum Kropilii“ dotvrzuje.*

1606, 28. dubna.

---

372. *M. Bacháček starším ouředníkům a inspektorům školy sv. Štěpána Velikého v Novém městě Pražském, že Jeremiáše Bergera, svobodného umění bakaláře, za předního správce školního podává a dotvrzuje.*

1606, 29. dubna.

---

73. *M. Bacháček Pacovským: „Všelijak jsem se k tomu přičinil, abych k Vám toho mládence vyslal, kterýby jak kůr mohl náležitě spraviti i také v škole vyučováním mládeže mohl prospěšen býti; a to jsem s některou ochotností rád učinil, dobrou o tom vědomost maje, že J. M. urozený pan Mikuláš Španovský z Lisova a na Pacově ráčí sobě příkladem dobré paměti pana otce svého nejmilejšího učení Pražské poručené míti a jeho ochrancem zůstávati: protož do školy Vaší dodávám a z moci ouřadu svého dotvrzuji učeného Petra Veselského s tou žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, na místo kantora dosaditi, nad ním ochrannou ruku držeti i také v náležitých potřebách fedrovati ráčili . . .“*

1606, 29. dubna.

---

74. *M. Bacháček Rokycanským: „Za příčinou jiných zaneprázdnění a téměř na vůz sedaje, maje přes pole jeti, na tuto chvíli obšírněji s V. M. jednati možné není, toliko mé přípovědi zadosti činím a Danielem Miconium, Hradisstenum, za předního správce školy Vaší vysílám . . .“*

1606, 1. května.

---

75. *M. Bacháček do města Třebenic: „Jakož jsem se zakázal, tak nyní, ač drobet později, skutečně vykonávám a k správě školy Vaší poctivého Johannem Mathaeidem, Bistřicenum, ouda učení Pražského, vysílám za předního správce školního i také dotvrzuji . . .“*

1606, po 1. květnu.

---

76. *M. Bacháček oznamuje knězi Janovi Posthumo, děkanu v městě Budyni nad Ohří, že na místo předešlého správce školního Josephum Columellam*) dotvrzuje. „A kde bych mohl pro přívětivost J. M. pána z Hazmburku i také Vaší něco víceji městu Budyni učiniti, na čemž by jak J. M. pán tak i Vy mohli dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád . . .“ **)*

1606, 4. května.

---

*) Kolumella Josef, rodič ze Stříbra, napsal „historii o Izákovu ženění“.

**) L. 1610, dne 28. dubna Jan Zbyněk z Hazmburku na Budyni a Brozanech vydal instrukci pro faráře Budyňského, v které také čteme: že povinnen jest rektora školního a kantora k opatření kůru v chrámě božím stravou opatřiti a plat polouletní jim dávati jednomu každému po 1 kopě m. Dále ustanovuje se má „žákům“ od pohřbu platu dávati a sice: od zpívání žaltáře celého

377. M. Bacháček Heřmanoměstecký m, aby příkladem slavných předků svých pečlivě o učení literní dbali, Šimona Christophorida, Českobrodského, že za správce školního jim posílá.

1606, 4. května.

Službu oc. Pan Mistr Jan Chorin, dobré paměti, mně o tom zprávu učinil, že jest v tom od Vás hledán, aby Vám s mým dovolením správce školního šikoval, jakož jest byl k tomu svého služebníka obral, ale ten se jinam obrátil. Však já na to pamatuje jeho jsem ještě v živobytí napomínal, aby Vás jiným fedroval; ale on snad porozuměv, že dlouho živ nebude toho při tom nechal, až pak před včerejškem běh života svého dokonal a dnešního dne k božímu Tělu k hrobu nešen bude. Na oko spatřuje, že se všelijak o to staráte, aby mládež Vaše domácí i také přespolní v svém učení žádného zkrácení neměla, nýbrž aby se dítky Vaše tak v domácí škole vycvičily, aby příkladem slavných předků Vašich z města Heřmanova Městce platně předně pánu Bohu, církvi jeho svaté, hodili se a obecnému dobrému sloužiti mohli, jakž se to posavad v městech Pražských spatřuje, za kteroužto příčinou město Heřmanů Městec velikou pochvalu má: aby to takové jméno a pochvala města zmařeno nebylo, na místě předešlého správce školního Simeonem Christophoridem, Bohemobrodenum, za předního školy Vaší správce vysílám a z moci ouřadu mého dotvrzuji s tou při tom žádostí, že jeho přívětivě přijíti, nad ním, kantorem a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. Ač pak něco později toto ohlášení se děje, což za příčinou nahoře oznámenou se stalo, Simeon svou pilností bude povinnovat, co obmeškáno vynahrazovati. Nic méněji pánův inspektorův nad školou vystavených za to přátelsky žádám, že netoliko určitými časy ad examina do školy budou vkračovati, ale kdykoliv k pracím správců školních dohlídati, nedostatek napravovati a tím visitirováním to při nich způsobiti, aby na sebe lepší [pozor] dali a v mezech povolání svého se zdržovali; jakož i za to žádám, jestli by se některý nedostatek při tomto Simeonovi spatřoval, aby mi to časně v známost uvedeno bylo i také časně dle náležitosti opatřeno. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava ve čtvrtek den památný vstoupení Krista pána na nebe, 4. Maii, léta 1606.

---

378. M. Bacháček Boleslavským, že předního správce s kollegou na školu jich podává.

1606, 9. května.

---

1 kopa, od půl žaltáře 30 gr., od průvodu rektorovi 3 gr., kantorovi 3 gr.; kdyby kondukt zpívali po 5 gr., kdyby bylo kázání a mutací přináležející by zpívali, od toho 40 gr., od rekviem zpívání po 3 gr. (Z archivu arcisk. Pr.)

Službu oc. Psaní, které jste mi předešle učiniti ráčili, jehož datum v městě Mladého Boleslava ve čtvrtek po neděli smrtedlné léta přítomného 1606, v dobré paměti snáším a mnoho sobě váže žádosti V. M. tak činím a Jacobum Grasium za předního správce do školy Vaší spolu s kollegou jeho Milichiorem Danielem Pragenum dodávám a z moci ouřadu mého dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste je přívětivě přijíti, jim správu školní poručiti, nad nimi, jich žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O nich jiná naděje není, než jak se předešle šlechetně chovali, že i v obci Vaší chovati se budou. Pánům inspektorům nad školou nařízeným mou službu s vinšováním všeho dobrého vzkazuji a jich za to přátelsky žádám, aby netoliko v určité časy ad examina do školy přicházeli, ale kdykolivěk, zvláště kteří jsou mladší, k pracím správcův školních přihlídali a mně se toho v dobré příhodnosti spravili, jak povolání svého pilni jsou. Já také, dáli pán Bůh, jeda nedaleko od města Mladého Boleslava, sám se u Vás zastavím a očitě jejich práce spatřím. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v outerý po sv. Kříži léta 1606.

---

379. *M. Bacháček Mělnickým na místo „Johannesa Jaroměřského" za předního správce dodává a dotvrzuje Václava Hubku z Černovic a podle něho Ondřeje Johannida Milivského.*

1606, 12. května.

---

380. *M. Bacháček Jemnickým na Moravě: poněvadž Pavel Romer bez konfirmací správy školní u nich se ujal, že předním správcem školním u nich zůstávati nemůže, nýbrž na přímluvu jich do Moravských Budějovic, nebo do Hradce Králové, nebo do Jičína jej dosadí.*

1606, 12. května.

Službu oc. Psaní, kteréž jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Jemnici v pondělí po božím vstoupení léta 1606, co by v sobě obsahovalo z přečtení jsem porozuměl. Co jsem na psaní Vaše, jehož datum v městě Jemnici v pondělí po neděli Laetare téhož léta, za odpověď dal, se pamatuji, totižto, že při témž času sv. Jiří již minulého chci to opatřiti, aby jistý hodný správce k správě školy Vaší podán byl; i toho při tom zanechávám, že jsem snad post scripta ukázal na Paulum Romerum. On pak že tak oble to k sobě přijal, ještoto snad té uctivosti měl býti a mne se na to dotázati, zdali by ta má konečná vůle byla anebo mně z toho poděkovati, maje téměř z města Třebíče každého dne do Prahy poselství: ale to všecko za hřbet položil, bez konfirmací správy školní v městě Jemnici se ujal, toho nemaje činiti proti statutis a dobrým

obyčejům učení pražského; nad to výšeji, pokud se dobře pamatuji, ne velmi dávno ráčili jste mi o touž věc připomenouti a žádné zmínky o témž Pavlovi Romerovi se neděje, ještě ani on, ani žádný jiný, kdo pod správu a jurisdikcí učení pražského přináleží, nemůže bez jisté konfirmací žádné správy školní ujíti. A tak porozumívati ráčíte, že tu Pavel nemálo zbloudil a skoro všetečně před sebe vzal. Pročež žádným způsobem býti nemůže a má rada tomu místa nedává, aby týž Paulus Romerus mohl za předního správce školního u Vás zůstávati; nýbrž kdyby i na místě kollegy byl, že by žádná svornost mezi nimi trvati nemohla, nýbrž některá záští odtud by pocházela a Vám by zaneprázdnění přibývalo. Než na přímluvu V. M. a dobrého vysvědčení jemu dání tak činím a do Moravských Budějovic k pánům psaní odesílám, poněvadž zajisté věděti nemohu, zdali je dosedl k správě školy jejich Johannes Tikalides, pokud by se to nestalo, aby toho Paulum Romerum přijali anebo jiné místo, pokud by prázdné bylo, ukázali. A by krásně i to jeho zmýlilo, ještě by se jiné místo pro něho našlo, a by byl preceptorem mladých pánův v Hradci Králové a toliko je do školy provodil a doma s nimi repetoval; v Jičíně také by se něco podobného našlo a nachází, a by také při mladých páních Rakouských zůstával za preceptora a u pana děkana, kněze Jiříka Dicasta, spolu s discipuly stůl měl. Jináčeji, kde bych mohl s radou mou něco toho učiniti, na čemž byste ráčili dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád. S tím &c. Dán v kolleji krále Václava v pátek po neděli exaudi, 12. Maii, 1606.

---

381. M. Bacháček Nehvizdským, aby někdejšího správce školy Mikuláše Vachanecia Bromovského spoluradní jich Vít Šrámek a Jakub Kovář v dluhu spokojili.

1606, 15. května.

---

382. Správce školní s kantorem v Ledči prosí rektora učení pražského M. Bacháčka za přímluvu k panu Ladislavovi z Lobkovic, aby děkan ledecký, poněvadž náležitou stravu jim nedával, peněžitě jim to nahradil.

1606, 2. června.

V. M. vysoce učený pane, pane rektor universitatis akademie pražské! Při tom V. M., pane rektor, s nemalou, nýbrž veliké ctížností k V. M. se utíkám, kterak pan Václav Fabricius, děkan Ledeckých, mne spolu s mým kantorem až dosavad na stravě zůžoval a, jak náleželo, z povinnosti své expensí nedával, hned, jak jsem k správě školní ledecké pořádně přistoupil, vždycky jest na všecku školu sočil a tehdáž také před pány Ledeckými, že nechce býti školy inspektorem, než koho jsou sobě z akademie vyloudili, aby toho také do školy uvedli, oznámil; též také i toto, že, o koho

jsou psali, aby také toho stravovali. Pak V. M., pane rektor, od toho času vždycky pan děkan nás nenáviděl, nám stravu chatrnou, půl léta jen toliko sýrnou (na větším díle) polévku, kaši, slévané pivo, co sobě k pití nočnímu přichystal, plesnivý chleb dával, nás se štítil, jak bychom s ním nebyli hodni jísti s námi (kromě někdy některého dne) nejídal, před pánem Popeliusem, kde mohl, nás kazil a osočoval. Já pak dobře věda, co se děje a že se nic pan děkan nepolepšuje, k stravě na faru druhého půl léta spolu s kantorem mým jsem choditi nechtěl a za tou příčinou z školy extra tempus jsem vystoupil, neb lačnější od stolu nežli k stolu jsem chodíval, z hospody stravu jsem bráti musel: však nic méně, jak v škole, tak v kostele povolání obou dvou vykonáváno bylo, ještoť, poněvadž jsme z školy a to od pacholat se živili, kdo by nám byl rozkázal v kostele pracovati, když z fary žádného dobrodiní jsme nepožívali, než všecko jen pro samý pokoj obecný se vykonávalo. Nebo žádný člověk, jak J. M. pán, pan Ladislav z Lobkovic, tak z obce nám neubližoval, kromě samého pana děkana, na kteréhož (že jsem zmeškal promotiones) naříkám. A protož k V. M., pane rektor, jakožto jeden oud akademie, v té věci za opatření se utíkám a velice žádám, že J. M. panu Ladislavovi z Lobkovic psaní učiniti, aby pan děkan ledecký Fabricius za stravu peníze (však co by bez ublížení bylo, vedle V. M. usouzení) mně spolu s kantorem mým povinnen byl nahraditi, ráčíte. Toho V. M. od Vás poníženě spolu s kantorem žádáme. S tím oc. Datum v Praze 2. Junii anno 1606.

V M. volný *Thobias Pisecius*, R. Hradecenus, *Simon Doubravius*, Chlumecenus.

---

383. *M. Bacháček rytíři Albrechtu Klusákovi: „Čeho byste při ctihodném knězi Václavovi Dačickém vyhledávali, z jednoho i druhého psaní, které ste témuž knězi Václavovi učiniti ráčili, jsem porozuměl. A na oko spatřuje, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby člověk pobožný za preceptora k dítkám V. M. vyslán byl, zběhlý v řeči německé, všelijak jsem se k tomu přičiňoval, aby vůle V. M. v skutku naplněna byla, tohoto Ezaiáše Wocheum Smelicensem Silesium vysílám a za preceptora k dítkám V. M. dotvrzuji . . .“*

1606, 9. června.

---

384. *M. Bacháček inspektorům školy města Klatov, aby Mistra školního se ujali a přečinění jemu učiněné k náležité náhradě přivedli.*

1606, 16. června.

Službu svú oc. Jiřík Horatius, artium philosophiae licentiatus, jakého spisu mně a mé radě podal, toho hodnověrný výpis tuto příležitě odsílám, jakož i panu purkmistru a pánům města Klatov o tom píši a v pravdě, kdyby to tak býti mělo a taková svoboda a potřásání nad žákovstvem se propůjčovala, nevím kdoby potom dobrý sobě toho vinšoval, aby v škole města Klatov pracoval, a my bychom také nemohli podle dobrého svědomí někoho dobrého k Vám fedrovati, aby budoucně z toho dobrého šlo; za jiné nemám, bych já krásně o té věci mlčel, že tomu dobře rozuměti ráčíte. Něco podobného v městě Českém Brodu toho se přitrefilo, bez naší vší starosti i také solicitirování pana Mistra páni inspectores ráčili se toho živě ujíti, aby taková výtržnost panu Mistru k náležitému vynahražení přivedena byla. A kdybych o V. M. pochyboval, že to náležitě opatřeno nebude, v ten smysl psal bych obšírnějí: ale za jiné nemaje, než že to z povinnosti rádi učiniti ráčíte, poněvadž on k tomu žádné příčiny nedal, nejsa povolán od pana purkmistra, pánův literátův tu jest přišel a odtud časně odcházeje mimo naději, s tím se jest s nemalou škodou svého zdraví potkal, v čemž jemu páni inspectores nápomocni býti ráčí, aby takové přečinění k náležitému vynahražení přivedeno býti mohlo. Co tu páni inspectores na jeho žádost a mou přímluvu učiniti ráčí, jiným dobrým přátelstvím toho se odměniti nepominu. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pátek po sv. Britě, 16. Junii, léta 1606.

---

385. M. Bacháček Stříbrským, aby o vyživení mládeže přespolní, kteráž školu jich navštěvuje, se starali a nad správci školními a oficiály ochrannou ruku drželi.

1606, 26. června.

Službu svú oc. Psaní, kteréž jste mi na onen čas učiniti ráčili, jehož datum v městě Stříbře v pátek den památný sv. Kunky panny, 3. Februarii, léta 1606. v dobré paměti snáším a zvláště ta slova, kdež psáti ráčíte: „My připovídáme jak nad ním, tak pomocníky i vším žákovstvem jeho ruku ochrannou držeti a je v věcech k vyživení vezdejšímu náležejících fedrovati," jakož jste ráčili při přijímání Fridricha Kropilium v domě farním jemu toho něco opakovati a oni také správcové školní při V. M. toho náležitě vyhledávali, jakž spraven jsem, aby některé vychování té mládeže v školách V. M. se zdržující dáti se mohlo. Ale zpráva mne dochází, že jak předešle malému počtu, tak i nyní podle starobylého obyčeje patnácte grošův m. od pánův ouředníkův se vydává: ale jeden každý pan hospodář dobře porozumívá, jak dlouho a zvláště víceji osobám za těch patnácte grošův miš. masa může vystačiti. Fridrich Kropilius jak jinde tak i v městech Pražských tu pochvalu získal, že jest povolání svého pilen byl a nepochybuji, že také i při obci V. M. tak se při tom chová, poněvadž žádné ztížnosti do něho se neděje. Dobrou vědomost o tom mám, v jakých těžkostech města království

Českého jsou postavena, zvláště v těchto velikých a téměř nesnesitedlných daních a kontribucích: nicméněji k V. M. se za Fridricha a discipuly jeho, v škole V. M. se zdržující, přimlouvám, aby ta mládež přespolní jakéž takéž vyživení u Vás míti mohla a po letech na ta dobrodiní jim prokázaná s některou dobrou myslí se rozpomínala i také toho oumyslu byla, aby se dle své největší možnosti toho škole V. M. odsluhovala, což nebude moci býti než s V. M. velikou pochvalou. A poněvadž tři officiales v škole se zdržují a povolání svému zadosti činiti chtějí, račte nad školou ochrannou ruku držeti a ty postranní školy dle V. M. rozšafnosti zastaviti, tak aby raději svornost nežli některá nedorozumění mezi správci školními a těmi postrannými pány preceptory mohla zdržána býti. Nebo, pokudby se toho nestalo, jest se obávati, aby přítomný správce školy V. M. jinam se obrátiti nemínil a ty takové časté preceptorův proměny, jak mládeži prospěšny jsou, jeden každý tomu porozumívá. Co tu páni na mou přímluvu ráčí učiniti, nepominu se toho jiným dobrým přátelstvím V. M. odsluhovati. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po památce sv. Jana křtitele božího, 26. Junii, anno 1606.

---

386. Děkan a starší kněží evanjeličtí v hořejším podkraji Brněnském Abrahamu, správci školnímu v Třebíči, ač kněz Jakub Kunštatský, správce církevní v Třebíči, jeho za pomocníka si žádá, oumysl jeho, zůstati předce při škole, schvalují.

1606, 26. června.

Děkan a starší kněží evangelitských v hořejším podkraji Brněnském milosti a pokoje od Boha otce věčného a pána Jezu Krista žádají. Pobožný a učený muži, pane Abrahame, synu a příteli nám v pánu Bohu milý. Pobožný a ctihodný kněz Jakub Kunštatský, správce církevní v Třebíči, dnův těchto nám v známost uvedl:

1. potřebu církve té a svou, že, poněvadž jest hojná a práce časté při správě její, sám bez pomocníka svým povinnostem dostáti nemůže;

2. že s Vámi námluvu pobožnou činiti začal, Vám toho podávajíc, abyste jemu za pomocníka skrze prostředky řádné v té příčině připojeni byli: čemuž ač jste dokonce neodpírali, však jako muž pobožný a soudný prohlásili jste se, že byste ještě rádi v škole mládeži křesťanské tím, což Vám nejvyšší milostivě svěřiti ráčil, prospěli a tudy církvi a obci křesťanské jakožto jeden z měšťanův jejich k dobrému posloužiti chtěli. V pravdě obojí úmysl Váš spatřujem chvalitebný a Bohu milý, nad kterýmž se těšíme a pána Boha oslavujeme, kterýž Vás tak spravuje i Vám rozhojnění v darích a milostech božích žádáme, výborně tomu rozumějíce, že takových pobožných, učených a bedlivých lidí k prácem církevním jest veliká potřeba a větší nedostatek netoliko jinde, ale i mezi námi v této krajině. Mezi tím však vzavše v bedlivé uvážení podání

kněze Jakubovo na Vás i Vaši střídmopobožnou na ten čas odpověď, jemu proti ohlášení jemu učiněnou, vidí se nám za dobré Vás při oumyslu Vašem posledním, totiž při povolání Vašem nynějším, do vůle boží zanechati a tak pojednou práci té boží, jistě potřebné, v níž postaveni jste, na ten čas, pravíme, přítrže nečiniti, prohlídajíce k těmto věcem:

1. Nemáme v této zemi dobře zřízených škol a věrných správcův v nich, kteřížby s mládeží pracovali; Vám pak pán Bůh žehná v tom dobrotivě.

2. Ještě čtvrt léta na svém místě nepracujete a kněz Jakub na každý den mládence potřebuje. A mysliti jest, abychom ani k pokřiku nějakému v obci Třebíčské proti nám dveří neotevřeli, vás v tak krátkém času z školy jejich voláním svým vyvozujíce.

3. Knězi-Jakubovi jest před rukama mládenec, kterýž jemu připojen býti může hned od sv. Jakuba.

Pročež Vás přátelsky žádáme, že vedle umění svého hřivnou Vám svěřenou do vůle boží v tom prachu školském ještě těžiti sobě neobtížíte. My, majíce Vaši pobožnost a hodnost dobře známou a poručenou, Vám se zamlouváme modlitbami, radou a pomocí k tomu, abyste, bohdá, skrze prostředky Bohem ukázané spoludělníkem církevním v přisluhování a naší společnosti oudem byli. S tím Vás milosti boží poručena činíme. 26. Junii 1606.

---

387. Jan Čech, soused v městě Klatovech, purkmistru a radě téhož města odpovídá na ztížnost správce školního a viní ho z potupných slov, kteráž o něm a manželce jeho pronesl.

1606, ku konci června.

Slovutné a vzáctné poctivosti J. M. Císařské V. M. pane rychtáři a V. M. pane purkmistře a páni! Jaký spis jménem vznešení s podpisem Jiříka Horatiusa Chrudímského, správce školního zde v městě Klatovech, na mne se vztahující bez pořádného však k tomu mne obeslání jest V. M. podán, který jste mně v známost uvésti a jak bych se ohlašovati k tomu chtěl, jeho výpis dáti poručiti ráčili: z kteréhožto jeho spisu nacházím to, kterak týž Jiřík, správce školní, z mezí svého povolání vystupujíce, své, svobodného literního umění na bakaláře nepříslušné, mravy, jakýmsi smyšleným a děravým pláštěm chtěl by přikrývati. Nebo on dostávaje se začasté do šenkovních domů, když se silnými truňky namůže, jakého příkladného obcování, k mnohým pak dobrodincům školy šetrného chování jest neb není, to mnohým sousedům známé a vědomé jest a není pochybné než že mu v paměti zůstává, co jest v domě a příbytku pana Adama Bartovic zlatníka nenáležitě a beze vší příčiny mně a manželce mé než nepřítomné, však blekotnou a žvavou řečí ublížil. Snad s tímto proti mně nepořádným a proti právu předsevzetím domnívá se, že toho zniknouti bude moci, tak jakoby pod tímto řádem a právem k žádné kázni nepříslušel a všecko mu slušeti a náležeti mělo, aby

žádného a zvláště dobrodincův školy žádnou šetrnou uctivostí nepředcházel; ano pak při vycházení jeho ze školy a mezi lidi se dostávání mělby něco jiného při sobě vyšetřovati a na sebe lepší pozor dáti. A protož proti jeho tak nepořádnému spisu takto se ohlašuji: poněvadž jsem já zde v této obci pod řádem a právem a pod ochranou V. M. jednomu každému dosti usedlý, chceli mne týž Jiřík Horatius z čeho toho, co sobě do svého spisu proti mně za ztížnost a zvláštní kvalt a za výtržnost položil, zachovaje v tom pořad práva, kdy ku právu i záruce viniti, chci mu ze všeho práv býti, najde se to, koho jest on a ne já jeho políčkem udeřil; však bez pořádného očkoli takového ku právu přístupu, nejsa od něho pořádně obeslán a z ničehož obviněn, abych se měl o tak nepořádný spis s ním sporovati, povinnosti u sebe nenacházím. Nebo toho mne osvobozuje vyměření, kterého on nezachoval, pořad práva A. 45; nebo z kvaltu a výtržnosti má obsíláno a viněno býti k pokutě odměnné, tak jako z jiných výstupkův lidských, kterých se lidé pod řádem a právem dopouštějí, več mne svým spisem týž Jiřík přivedeným právem S. 11. vkládá a svého opatření bez obvinění a pořádného vyslyšení vyhledávati by chtěl a vyhledává. Protož prvé, nechť se vedle napřed přivedeného práva M. 26. zachová. Nemám s ním oč u práva se ujímati a jemu z čeho práv býti. Nebo bez pořádného vyslyšení žádný souzen býti nemá vedle práva A. 31. M. 22. Těch všech artikulův právních za přečtení a při nich zůstaven býti žádám, poroučeje se v tom V. M.

V. M. ve všem poslušný *Hans Pehm*, jinak *Jan Čech*, soused v městě Klatovech.*)

---

388. Zápis kolleje Karlovy o zapsání některých královských listů do staré knihy a jich vidimování.

1606, 21. července.

Pan rektor, pan M. Martin Bacháček, odeslal staré psaní latinské ke mně krále Vladislava, jehož datum anno 1513 a krále Ludvíka též latinské, kteréhož datum na Budíně 1519 o nápadu po Mistřích v kolleji Veliké zůstávajících. Conclusum: aby se dala do ňáké staré knihy vepsati a vidimovati, tak jakž tam psáno stojí, a poněvadž pečeti v nich jsou pokažené, že kdyby k čemu přišlo a potřeba by jich bylo, nemohlo by se z nich dáti vidimovati, ale když budú v knize zapsána, že odtad mohla by se vidimovati.

---

389. Zápis kolleje Rečkové, aby někteří studenti za příčinou nešetření a nectění pana Jakuba Menšíka z Menštejna, purkrabího hradu Pražského, ztrestáni byli.

1606, 22. července.

*) Sine dato. Týž list podali Klatovští Bacháčkovi 4. července 1606.

Toho dne urozený a statečný rytíř pan Jakub Menšík z Menštejna, J. M. C. rada a purkrabí hradu Pražského, pozval pana rektora M. Martina Bacháčka a mne k obědu a tam doma v přítomnosti pana purkmistra Starého města Pražského, M. Ondřeje Blovského z Palatynu, velice sobě těžké věci ztěžoval do studiosův kolleje Rečkové a zejména na Duchoslaum Rindam Thermenum a Simonem Modestini Gessenicenum, že co mohou nejhoršího na zdůru mu dělají, ničemné věci o papeži mluví a sobě hůřeji než nějací hejskové počínají, ani ho na cestě nepozdraví, ani jda kdo z nich okolo domu nedá dobrého slova, tak že někdy, když s ním někteří z stavu panského nebo rytířského jedou, an vidí, že studiosové naši mimo ně jdou a i o vůz se otrou, říkají mu: Pane purkrabí, v takovéliž potupě ste u svých sousedův, an více J. M. C. s J. M. pány nejvyššími ouředníky zemskými Vás sobě vážiti ráčí, nežli tito lidé, kdo sou kolivěk. Nad to, že paní manželka jeho tu potupu velice těžce nese, jakoby pán její téměř opovržený nějaký člověk byl: protož, že žádá, aby pro tu lehkost k němu byli studiosové jmenovaní ztrestáni a jim poručeno, aby jináčeji se ku pánu purkrabovi chovati potomně hleděli. K tomu též přimlouval se pan purkmistr Starého města Pražského. Na žalobu pana purkrabího dána od pana rektora odpověď taková: že děkan a Mistři direktorové kolleje učení pražského takové přečinění a lehkost od studiosův našich proti pánu náležitě při nich ztrestati chtějí a o tom dostatečně poručí, aby panu purkrabovi náležitou poctivost činili a ho v ušetření slušném měli. Na čemž pán přestal a tu věc všecku pánům Mistrům poručil a v moc dal.

---

390. M. Bacháček Kutnohorským za předního správce škol od času sv. Havla nejprvé příštího dodává a dotvrzuje „Petrum Caponem Netovicenum“ a za předního jeho pomocníka anebo conrectora „Melchiorem Colidium Solnicenum“ i také do školy sv. Barbory „Emericum Polonium Pannonium“.

1606, 5. srpna.

---

391. Zápis kolleje Rejčkovy o excessu, jejž studenti střílením před domem hejtmana Nového města Pražského způsobili, o připsání téhož purkmistru Starého města Pražského za touže příčinou a o vznešení té věci na kancelář dvorskou.

1606, 10. srpna.

Toho dne, když jsme koštovávali komedie, pan hejtman Nového města Pražského, odeslal svého služebníka, aby vojáci naši nestříleli: ale že byli tak zmustrovaní žáci, nemohli se zdržeti, přes vůli jeho i naši vždy některý střílel někdy a tak pan hejtman rozhněvav se psaní učinil panu purkmistru Starého města Pražského, kteréž nám od pana purkmistra odesláno jest, co bychom proti němu odpověděti

chtěli. Toho psaní přípis jest tento: „Při tom Vás tejna nečiním, jak dne včerejšího Vaši někteří všeteční lidé mladí sou se o to pokusiti směli a k domu mému s zbraněmi zapověděnými sou do té ulice přišli a sobě dosti nenáležitě počínali v nebytí pana hejtmana Starého města Pražského, pana tovaryše mého zvláště milého, tak že sou u domu mého do sta ran z ručnic udělali, koudelí i papírem nabíjejíc. Což sem nepominul k Vám svou čeládku poslati, abyste to přetrhnouti dali: nic sem toho obdržeti nemohl, nežli ještě více takové střílení sou činili. Tu jdouc z domu z nějaké hry, kterú sobě v té kolleji Rejčkovic začali, sou mně na zdoru ještě víc stříleli; i nemohouc toho trpěti tak dobře v Starém městě Pražském a zvláště u domu mého, jak na Novém městě, věda o velkém přikázání J. M. C., pána, pana našeho nejmilostivějšího, jakou na tom ruku držeti hejtmané všech měst Pražských máme, aby se takové střílení v oulicech pražských netrpělo, o čem nepochybuji, že o všem tak dobrou vědomost máte, jako já. A protož nežli bych to dále do kanceláře J. M. C. české dvorské vznesl a potom to před J. M. C. přijíti mělo, Vás za to žádám, že to náležitě opatříte, ať toho podnes se více nestane, začež žádám, že mne pan purkmistr odpovědí svou dále tejna neučiní. Pán Bůh rač s námi býti. Datum v pátek po sv. Vavřinci léta 1606.

Vilím z Lanštejna na Sosni, Vilštejnu a Žďáře, J. M. C. rada a hejtman Nového města Pražského.

Po přečtení tohoto psaní dali sme odpověď panu purkmistru: jestli co se tu stalo ve střelbě, že bez vědomí našeho se stalo, na potomní čas že nic takového se nestane, aby pan purkmistr ráčil tím pana hejtmana spraviti. Také ku panu hejtmanu sem vysílal od své osoby žádaje, aby pan hejtman to mimo sebe pustiti ráčil, že více toho nemá se díti. Pan hejtman odpověděl, že to mimo sebe pouští a dále vznášeti toho že nebude, toliko aby se toho více nedálo. Ale dostaviv se druhého dne nahoru na kancelář J. M. C. českou dvorskou, předce to vznesl, tak že páni Pražané staroměstští měli velkou domluvu. Pán Buoh suď to sám.

---

392. Zápis, že sluha nějakého Vlacha do kolleje na stravu přijat býti nemůže.

1606, 12. srpna.

Nějaký Vlach, který se pravil býti Venetianus, žádal, aby jeho služebník mohl míti stravu mezi expendenty, že by od něho chtěl náležitě platiti. Přednešena jest ta věc. Conclusum: aby se jemu odpověď dala, že žádný, který by nebyl in matrica adscriptus, nemůže do tohoto domu přijat býti, ani stravy požívati, zvláště poněvadž jest mnoho domů hostinských, v kterých on náležitě stravou může opatřen býti.

---

393. M. Bacháček purkmistru a radě města Hradiště nad Jizerou, poněvadž Jiřík Čejkovský, správce jich školy, v škole žádného pohodlí užiti nemůže a za tou příčinou od nich odebrati se chce, aby mu zvláštní místo v světničce obrali.

1606, 30. srpna.

Službu svú oc. Jiřík Čejkovský přišedv ke mně uctivě za to žádal, abych jemu některé jiné místo příhodnější k jeho učení od času sv. Havla nejprv příštího ukázal, protože by u Vás v škole Vaší žádného pohodlí užiti nemohl a někde soukromí tomu se učiti, což by měl s jinými repetovati, nemaje než jednu světnici, kdež všickni společně, jak preceptorové, tak i discipulové býti musejí. Vždy jsem jej chtěl aspoň přes zimu u Vás zdržeti, ale on vždy na svém stoje oznámil, žeby sobě volil raději kondicí neměti, nežli v takovém soužení zůstávati. V pravdě bych rád školu Vaši pro J. M. urozeného a statečného rytíře pana Václslava z Budova vzdělal a učenými mládenci fedroval, jakž i tento Jiřík Čejkovský dosti umí: ale sami znáti můžete, když takoví mládenci, kteří se něčemu učili, žádného svého opatření nemají, že sobě téměř zastesknou a to své umění za ramena vloží. Protož Vás za to přátelsky žádám, že pro ušetření mládeže Vaší domácí i také přespolní tak dobře učiníte a obzvláštní místo v světničce a komůrce přednímu správci školy Vaší oberete. Jestliby pak co letos za příčinou k stavění času krátkého býti nemohlo, abyste aspoň při jednom okně kancelářku dali přebedniti, aby tu v soukromí mohl své učení traktirovati. Bude Vaše věčná památka a potomci budou na to s vděčností vzpomínati a Vám všeho dobrého vinšovati. Co tu na mou žádost a přímluvu učiníte, jiným dobrým přátelstvím Vám se toho odměniti neopominu. S tím oc. Dán v kolleji krále Václslava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu po sv. Bartoloměji, 30. Augusti, léta 1606.

---

394. M. Bacháček Nimburským na Labi, že jim za kollegy muže učené, „Eliam Šúdum juniorem z Semanina a Simeonem Jesenicenum" posílá, aby malá pacholátka, na čemž velice záleží, dobře učením opatřena byla.

1606, 7. září.

Službu svou oc. Z povinnosti naší všelijak se o to staráme, aby školy v městech a městečkách království Českého i také markrabství Moravského na dobré míře postaveny byly a mládež jsouc dobrými, učenými, pobožnými a příkladnými preceptory opatřena v svém učení žádného zkrácení nenesla, nýbrž tak se zvedla, aby přijdouc k letům dospělým předně pánu Bohu, církvi jeho platně sloužiti a obecnému dobrému dobře se trefiti mohla. A poněvadž

škola města Nimburka na Labi jest také mezi jinými předními, o to největší starost jest, aby za správy V. M. k některému svému zlepšení mohla přivedena a hodnými správci školními opatřena býti, aby mládež V. M. domácí i přespolní jistým pořádkem od preceptorův učených per artes duceretur.*) Ač my žádného nepotupujeme, než o tom víme, že ne všickni naši kollegové tolik se naučili, aby jistým pořádkem a dobrým způsobem naši mládežku mohli vyučovati, a obyčejně tak bývá, jakž Hesiodus dí: quodque parum novit, nemo docere potest.**) Aniž na tom dosti jest, že někdy někdo říká, co prý jak jest toho potřeba, aby k malému pacholátku byl jednou učený preceptor, když on umí abecedu slabikovati a prostředně čísti a tomu naučí pacholátko, dosti jest: ale jináčeji o tom smýšleti máme, jestli jest v srdci pacholátka hned od přirození bláznovství připojeno a jiné všecky zlosti a zlé věci, jakož i svaté písmo tak o tom mluví, jistě zapotřebí jest, aby ne lecjaký hlupec takovému pacholátku za preceptora byl obrán, který by nic tomu nerozuměl, nýbrž v těch zlých věcech jako confirmatus a utvrzen byl; jakž medle bude moci pacholátko z toho kárati, z čeho sám nemohl sobě spomoci, nýbrž v tom vězí a discipula sobě podobného učiní. A tak mladému pacholátku anebo k pacholátkům má obrán býti ten preceptor, který by jej anebo je ze všech těch nedostatků budto z breptání, skrze nos (s odpuštěním) mluvení, pospíchání, zajikování, v půl dikcí přestávání a jiných tisíc vitiis***) aby vyvozoval a to hned z mládí; nebo jestli oni v tom zvyknou, dokud živi, tomu nebudou moci odvyknouti. Protož consiliarii moji vědouce, že collegae školy V. M. při času sv. Havla prv příštího mají ze školy vystoupiti, s bedlivým uvážením i také s Vaším předním správcem o to se snášením, jemu jsou pro vzdělání školy V. M. za předního collegam přidali Eliam Šúdum juniorem z Semanína, alumnum collegii Rejček a za druhého Simonem Jessenicenum, o nich to smýšlíce, poněvadž jsou se u nás a pokud v školách partikulárních zůstávali, dobře, šlechetně chovali, že i v škole V. M., nad čímž veliké zalíbení míti ráčíte, chovati se budou. Protož V. M. za to žádáme, že je přívětivě přijíti, nad nimi ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava ve čtvrtek o sv. Jiljí, 7. Septembris, léta 1606.

---

395. M. Bacháček Petru Koránkovi, senátoru a purkmistru města Domažlic: vzpomíná vděčně darovaného jeřábka k hodu velikonočnímu k první své proboštuře a těch, kteří jej jedli a za těch dvacet let k „starému houfu" se odebrali; povzbuzuje, aby mládež domažlická co zameškala, vynahradila a titulem mistrovským učení pražského zdobena byla.

1606, 9. září.

---

*) Uměními byla prováděna.
**) Co sám málo zná, tomu žádný učiti nedovede.
***) Chyb.

Službu svú vzkazuji slovutné poctivosti pane purkmistře. Dobrého zdraví a při vyřizování věcí obecních města Domažlic v tomto V. M. ouřadu hojného božského požehnání s mnohými prospěchy domácího hospodářství vinšuje přeji V. M. věrně rád. Ač nepochybuji, než že o tom tak smýšleti ráčíte tento ouřad na V. M. býti naložený, ne maní anebo nějakým trefuňkem, než jistým jednáním a řízením božským i také vólí nejvyšší vrchnosti: a tak se tím těšiti máme, že ten, kterýž na nás to břemeno složiti ráčil, že také nám dá v tom svou božskou pomoc a šťastné skončení. Včerejšího dne byv u mne, v přátelském promlouvání s panem Šimonem Morávkem, mezi jinými řečmi dotazoval jsem se na Vašeho synáčka, o kterého jste snad před rokem žádati ráčili, aby při mně zůstával, ale toho času nemohlo se dobře trefovati. Než jestli bych já jemu mohl v věcech dobrých a poctivých některý fedruňk učiniti, nad čímž byste ráčili své dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád, i také pro to, nač já nezapomínám, že jste mne před dvacíti lety k hodu velikonočnímu k mé první proboštuře ráčili jeřábkem obdařiti; než kteří jej jedli a Vám tolikéž i jiným pánům přátelům děkovali, kteří již téměř všickni k starému houfu se odebrali, toho času pan M. Václav Zelotinus, M. Hieronymus Kralovicenus, M. Trojanus Nigellus, M. Petr Crispus, M. Jan Crispus a někteří jiní, tak že nepozůstávají v živobytí toliko M. Marek z Florentinu, měštěnín Nového města Pražského a M. Jan Nepressius, měštěnín města Žatce, a v těchto krátkých letech smrtholka také mezi námi dobře svou vůli provedla, tak že z důležité potřeby pro zachování učení pražského musil jsem nedávno examen mistrovský nařídíti, kterýž jsem, děkuje pánu Bohu, šťastně k konci přivedl, jak z této přiležící intimací porozumívati ráčíte. Pán Bůh rač mi toho věku příti, abych také některému rodiči města Domažlic mohl se v tom propůjčiti a za Mistra učení pražského vyhlásiti; a skůro drobet měla by se za to mládež domažlická styděti a sobě téměř za hanbu klásti, že jiná malá městečka mají v tom předek míti, jakož na předešlém examen z malého městečka Bohdanče hned se dva vydařili, kteří toho titule hodni byli; již jeden z nich jest profesorem a druhý se na Táboře oženil. Ale za jiné nemám, než co tak obmeškáno, že to budou hleděti vynahraditi a preceptorové všelijak se k tomu přičiní, aby se to skutečně tak stalo. S tím V. M. se vší obcí města Domažlic v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím, on rač dáti a Vás všech společně spolu s příbytky Vašimi i také jednoho každého obzvláštně od všelijakých zlých, nešťastných příhod ostříhati, nýbrž ve všech předsevzetích šťastných prospěchův dodávati; toho V. M. vinšuje věrně rád přeji.

Dán v kolleji krále Václava oc v sobotu po památce narození blahoslavené panny Marie anno 1606.

396. M. Bacháček Pacovským, aby mu oznámili, jakého oumyslu kantor jich jest, chceli předním správcem školním se spravovati a jej za představeného svého uznávati, jinak že by musel jiného kantora správci školnímu přiděliti.

1606. 11. září.

Službu svou oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Pacově, v dobré paměti snáším a na jiném nejsem dle zakázání mého, abych školu Vaši dobrým, učeným a příkladným mládeucem od sv. Havla prv příštího opatřil, s kterýmž jak pan děkan Váš tak i Vy dobře spokojeni budete. Že pak sama zkušenost a nůzná potřeba mne k tomu přivedla, abych dáleji tomu vyrozuměl, jakého kantor jest oumyslu, zdali jeho chce za svého předestaveného uznávati, jemu jak v chrámě Páně, tak i v škole při vyučování mládeže věrně nápomocen býti, jeho lidem obecným při konvičkách v ošklivost nedávati, s jiným žákovstvem proti němu se nepuntovati a jich proti preceptoru jejich nenasazovati, jakž jiní mnozí mají obyčej tak činiti a zvláště těm, kteří v novotě na ně se dostanou a smí jemu vyčítati: „A ty prý (s odpuštěním) ještě papírový střevíc zde nestrhal, již chceš rozkazovati? několik jsem podobných tobě odtud vyhleděl, také tebe vyhledím.“ Odkudž porozumíváte, jaké to při mládeži má vzdělání býti, když se přední tak plundrují a což více jest, že časem a verbis ad verbera*) přichází, a jeden hat a druhý čihý táhne, a potom dáleji divné nevole jdou buďto s panem farářem anebo jináčeji, že pan purkmistr a páni dosti mají činiti a to jejich záští zase v mír uvozovati. Protož žádám, že témuž kantorovi toto mé psaní ráčíte poručiti ukázati, aby on, pokudžby u Vás zůstávati mínil, buďto osobně v městech Pražských u mne se dostavil, anebo skrze psaní se ohlásil, že toho kdožkolivěk odeslán a za předního správce z ouřadu mého dotvrzen bude, chce za sobě předestaveného uznávati, jemu všelijak, jak v chrámě Páně při spravování kůru, tak i v škole při vyučování mládeže nápomocen býti, jeho nekaziti, nýbrž při přítomnosti pánův sousedův všecko dobré o něm mluviti; a pokudž se praví býti oudem učení pražského, není pochybné, než že to rád učiní. Nebo kdyby se toho nestalo, jinak bych o tom nemohl smysliti, než že nechce oudem učení pražského býti a jím se spravovati; a tak bych musil budoucímu správci školnímu na místo jeho jiného připojiti, s kterým by správce školy Vaší dobře mohl trefiti a kteří by společně pana faráře Vašeho, tolikéž pány a jiné sousedy ctí a poctivostí předcházeli. S tím oc. Stalo se v Praze 11. Septembris léta 1606.

*) Od slovíček k políčkům.

397. M. Bacháček Stříbrským, aby Bedřichu Kropiliovi, jejž pan děkan jich velmi pochvaluje, i na dále správu školní poručili, poněvadž častá proměna učitelův mládeži jest na škodu.

1606, 19. září.

Službu oc. Včerejšího dne došlo mne psaní dvojíctihodného kněze Michala Krula, pana děkana Vašeho, v kterém velice schvaluje pilnost a při povolání bedlivost Fridricha Kropilia, předního správce školy Vaší, že jak v chrámě Páně, tak i při správě školní s ním dobře spokojen jest, a že i páni měšťané nad tím zalíbení míti ráčí a že by toho byl vděčen, abych jeho déleji při též správě zanechal, ač se i k tomu přiznává, že jakási kyselost počala mezi nimi býti, ale ta že jest umořena a v nic obrácena. Ráčíte o tom dobrou vědomost míti, jaká škodlivá mládeži věc jest častá proměna preceptorův: když někdo dobře začne, ale že brzy od též správy odstupuje — jiný na to přijda všecko to zkazí a zruší a některý jiný pořádek při vyučování mládeže sobě zarazí, tak že mládež prvější dobrý základ z paměti vypustí a tomuto novému nevyrozumí, tak že naposledy neví se na čem ustanoviti a raději dá tím o zem a tak nedochází toho dobrého, totiž to, aby se předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře hoditi a obecnému dobrému platně sloužiti mohla. A páni ráčí o tom dobrou vědomost míti, že na zvedení mládeže všecka podstata záleží; nebo jak dobře anebo zle zvedenou mládež míti budeme, takové někdy církve i také obce. A tak bych toho vděčen byl, abyste pro budoucí dobrou svornost a vzdělání Vaší mládeže Fridericum Cropilium, kteréhož pan děkan vysoce vychvaluje u Vás zdržeti a jemu na další čas správu školní poručiti ráčili. S tím oc. Actum v Praze 19. Septembris anno 1606.

---

398. M. Bacháček do města Budyně nad Ohří, že na místě Samuele Pešiny Strakonického k vyučování mládeže jich domácí i přespolní obral Josefa Columellum Stříbrského; poněvadž ale týž žádá za jiné místo, aby jeho lepším vyživením nežli v letě opatřili.

1606, 21. září.

Službu oc. Já v své paměti snáším psaní, kteréž jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Budyni nad Ohří v pondělí po památce sv. Filipa a Jakuba léta přítomného 1606. vyhledávajíce toho, aby na místě Samuele Pešinum Strakonického jiný mládenec od učení pražského, který by se s Vámi i také s panem děkanem Vaším v dobré svornosti srovnával, k vyučování mládeže domácí i také přespolní podán byl. Jakož jsem na to místo obral a k Vám odeslal poctivého Josefa Columellum Stříbrského a jináčeji o tom nesmýšlím, poněvadž jste sobě do něho posavad žádné ztížnosti klásti neráčili, že povolání svému zadosti činil. A pokud by to tak bylo, byl bych toho vděčen,

aby na další čas při též správě trval; ale že on vždy žádá, aby z moci ouřadu mého byl vyzdvižen a jinam podán, čehož bych mu snad odepříti nemohl, ale uznávaje, že ty časté proměny v učitelích žádného prospěchu při mládeži nenesou, nýbrž k veliké jejich záhubě slouží, jeho napomínám, aby na další čas u Vás setrval, což jemu i také městu Budyni ku poctivosti sloužiti bude. Vás také žádám, že podle mne jeho k tomu přivedete, aby se v svém předsevzetí spokojil a další byt při obci města Budyně sobě oblíbil, moha snad přes zimu lepší vyživení, nežli v letě, u Vás míti. Co se tu od Vás anebo od pánův inspektorův stane, má to k dobrému mládeži Vaší sloužiti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava ve čtvrtek den sv. Matouše, apoštola a evangelisty Páně, 21. Septembris, léta 1606.

---

399. M. Bacháček Litoměřickým: posílá jim do kolleje „Johannem Hnineum" Meziříčského.

1606, 22. září.

Službu oc. Psaní V. M., jehož datum v Litoměřicích v středu po sv. Lidmile léta přítomného 1606., coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Že jsem na dobré zdání rady mé do kolleje V. M. dodal a dotvrdil od času sv. Havla prv příštího učeného a příkladného mládence Johannem Hnineum Interamnensem,*) to jsem z povinnosti ouřadu mého rád učinil; a že V. M. má volnost jest vděčna, také nad tím jsem potěšen a za jiné nemám, poněvadž jsem jemu do Rychnova o té věci psaní učinil a jemu to v známost uvedl, že snad dnešního anebo zítřejšího bohdá dne posel se navrátí a cokoliv za odpověď dá, V. M. tajno nebude. Panu Mistru Fabiánovi Ripanovi též psaní činím, napomínaje, aby se na ten čas spokojil a svého zdraví ušetřoval. Pan písař měl mi post scripta strany jiných oficiálův něco napsati, ale toho se nestalo; mám naději, že to při nejprvější příhodnosti vykoná. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pátek po sv. Matouši, 22. Septembris, léta 1606.

---

400. M. Bacháček oznamuje purkmistru a radě města Berouna, že M. Kašpara Ambrosia Hosticena ze školy jich vyzdvihl a za profesora k sv. Jindřichu na Novém městě Pražském dosadil.

1606, 30. září.

Službu oc. Za tu přívětivost, kterou ke mně chovati ráčíte, nemoha jiné odměny učiniti vždy jsem se o to přičiňoval, abych roku tohoto aspoň správce Vašeho školního Casparum Ambrosii Hosticenum a bohdá přes rok některé Vaše zdařilé syny titulem

*) Meziříčského.

mistrovským ozdobil, aby i tedy město Beroun mohlo po tomto pádu k některé své okrase přijíti. A na jiném jsem nebyl, než aby se byl pan Mistr Kašpar Ambrosi déleji mezi V. M. podržel, ale že v to nenadálé bezelstné potřeby učení pražského vkročily, aby týž pan Mistr z města Berouna byl vyzdvižen a na místo pana Mistra Stefana Prunera již jednoho profesora do školy sv. Jindřicha v Novém městě Pražském dosazen byl, jeho pana M. Casparum z moci ouřadu mého a mých rad vyzdvihuji a jiné naděje do V. M. nejsem, poněvadž my dobrého poctivého dítkám Vašim rádi přejeme a jim v tom nápomocni jsme, že na druhou stranu i Vy k panu Mistru Kašparovi nakloněni býti a jemu také poctivého místa příti ráčíte. Jestli se předešle dítkám Vašim mohl hoditi a s prospěchem jejich s nimi pracovati, mnohem víceji bude moci toho v škole sv. Jindřicha v Novém městě prokázati. Jiného, kterého sobě koli páni zvoliti ráčí, má dodán a dotvrzen býti. S tím oc. Datum v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Michala archanděla, 30. Septembris, léta 1606.

---

401. M. Bacháček Kolínským: co mají inspektoři učiteli v známost uvésti, když jej za předního správce školy před oficiály a žákovstvem vyhlašují.

1606 po 5. říjnu.

. . . Déleji, aby z těch bezpotřebných žalob a to časně sjíti mohlo, jakož také něco toho dokládati ráčíte, že prý Samuel Josephiades zpustlou školu s potupou naší měl, ješto, kdyby se to bylo časně od pana inspektora v známost uvedlo, také by se bylo časně a náležitě opatřilo: a tak, aby déleji z takových žalob sešlo, když páni inspektoři ráčí jeho do školy uvozovati a za předního správce vyhlásiti, před jinými oficiály a žákovstvem jemu v známost uvedou tuto vůli učení pražského, aby v určité časy examina držel a v těch lekcích, které proponoval, aby discipulos examinoval, anebo pánům inspektorům ordinem docendi odevzdal, pokudž by se líbilo pánům inspektorům, aby oni sami žákovstvo examinovali. Pokudž se to tak stane, jakož se státi má, sejde z těch nepotřebných žalob. Jsem té důvěrné k pánům inspektorům naděje, že tato má slušná žádost u pánů inspektorů místo míti bude. S tím oc.

---

402. Probošt a Mistři kolleje Veliké purkmistru a radě města Brodu Německého, že k přímluvě jich děkana kněze Matěje Remence povolují, aby Mistr Prokop Paeonius při správě školy jich do budoucího sv. Jiří zanechán byl.

1606, 6. října.

---

403. *M. Bacháček do Jemniště na Moravě, že na místě zemřelého správce Samuele Josephiadesa Suticena z Kolína Nového k nim podává.*

1606, 11. října.

Co se statečku po nebožtíkovi Joannesovi Nucellovi pozůstalého dotýče, toho při tom zanechávám. A že jste to mrtvé tělo z důchodův obecních dali poctivě k hrobu doprovoditi, Vám z toho velice děkuji a v dané sobě příčině odměniti se nepominu. Budoucímu správci školy Vaší konfirmací jsem odeslal, který na ten čas při správě v městě Kolína Nového zůstává, Samuelovi Josephiadu Suticeno jsem poručil i také nyní poroučím, aby se časně k Vám vypravil a správu školní od V. M. sobě odevzdanou přijal. Jináč se nenaději, než že se při tom zachová, a co dáleji v témž psaní jest dostaveno, jiné naděje nejsem, než že to při též míře zachováno bude. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu po sv. Diviši léta 1606.

A co tuto post scripta píši, žádám, že páni inspectores při uvozování do školy osoby jeho rozkáží jemu přečísti, tak aby raději v škole posedával a ne příkladem předka svého, jakž psáti ráčíte, všecko propil. (Bez nadpisu).

---

404. *M. Bacháček Adamu Koníkovi, senatoru města Vodňan, že Jakuba Hobelia, Policenum, za „collegam" na školu k nim vysílá.**)

1606, 13. října.

Službu oc. Má zaneprázdnění obecní i také obzvláštní žádnou mírou k tomu přijíti nedají, abych obzvláštní psaní učinil panu purkmistru a pánům města Vodňan; než perfunctorie a důvěrně k Vám jakožto k svému panu příteli dávno seznámenému píši po-

---

*) K historii školy města Vodňan vedle zpráv již uveřejněných (č. 31 a 192) přidáváme některé. Léta 1642 dne 22. října poslal Jan z Těšimi, duchovní správce vodňanský, purkmistru a radě téhož města list, kterýmž uvoloval se navrátiti na místě vrchnosti své městu nadání králův českých strany špitálu a kostela, zlepšili stav jeho hmotný a přinutíli osadníky k navštěvování služeb božích. Mezi výminky položil také artikul, „aby postranní školy žádné po tenkrát při městě trpěny nebyly, poněvadž to proti J. M. kníž. vyměření patří, a který z sousedův by dítky své od školy odtrhoval a k jinšímu na učení posílal, aby pokutován byl; neb tudy sami sobě posměch sousedé činí, jakoby neměli dostatečného kantora, který by jejich děti mohl učiti, a poněvadž dědina od starodávna kantorovi náleží, aby, ročně 6 kop maje z ní, 6 pacholat darmo a bez platu učil, takovou dědinu Bohuslávkovi pan purkmistr, páni aby vypověděli, aneb aby týž Bohuslávek z té dědiny nynějšímu i budoucím kantorům takový plat 6 kop každoročně od učení dítek potřebných bez odpornosti odvozoval."

L. 1677 podává děkan Vodňanský Mat. Kozelský zprávu arcibiskupu pražskému o škole ve Vodňanech, kteráž před nedávným časem nákladem obecním a zádušním pěkně vystavena byla: učitele ustanovuje obec se svolením děkanovým; učitele a varhaníka platí obec a sice: učiteli 18 zl., varhaníkovi 24 zl.

spěšně, quidquid in unicam venit. *) Porozumívaje, že ještě doma z požehnání božího dva synáčky máte a o to se všelijak staráte, aby hned z mládí jho Páně na sebe brali et in schola patria tak byli zvedeni, aby se, bohdá, ještě za Vašeho živobytí předně pánu Bohu, církvi jeho svaté a jiným dobrým poctivým lidem mohli platně hoditi a obecnému dobrému dobře sloužiti: za tou příčinou obral jsem mládence pobožného a učeného i také příkladného, Jacobum Hobelium, Policenum, kterého k Vám za collegam vysílám, jakž tomu obšírněji z psaní pana M. Jana Campana porozumíváte; Vás přátelsky žádám s vinšováním všeho dobrého, že pro dobré dítek Vašich i také okrasu města Vodňan výš psaného Jacobum přívětivě přijíti, nad ním ochrannou ruku držeti, i také v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm jiná naděje není, než jak se předešle šlechetně choval, že se i u Vás chovati bude. Jsem k Vám té důvěrnosti, že to pro mne učiníte; já na druhou stranu na znamení našeho dobrého přátelství mé práce Vás oučastna činím. S tím oc. Actum v Praze, pospěšně, v pátek po sv. Diviši, 13. Octobris, léta 1606.

---

405. M. Bacháček Klatovským „poctivého a vysoce učeného Mistra Ondřeje Kracovského, rodiče z Jindřichova Hradce," od času sv. Havla za předního správce školy dodává a dotvrzuje.

1606, 13. října.

---

406. Florianus Tinctorius Piscenus spolu s Janem Marxiem Horažďovským dne 13. října 1606 k Bacháčkovi přišli s tím oznámením, že jsou se dobrovolně na tom snesli, aby pospolu v městě Volyni správu školní ujali a to tak, že Joannes Marxius Horažďovinus postupuje místo předního správce Floriánovi Tinctorio; k čemuž rektor učení Pražského dovolení dal a jmenované město požádal, aby tak přijali.

1606, 13. října.

---

407. M. Bacháček do Rychnova, že vedle úmluvy s panem primasem a panem Melicharem Haldiusem na místě pana Eustachia Wetengle budoucím správcem školy Rychnovské zvolen Andreas Acestus Brandensis, jejž také k nim vysílá.

1606, 13. října.

---

ročně; mimo to užívají fundací na cvičení 4 chlapců z jistých pozemků (které odkázal někdy měšťan Vodňanský Mag. Gallus Gelesius) 4 zl. 40 kr. Až dosavade nebývalo zvykem, aby učitelové činili vyznání víry. Děkan navštěvuje školu týdně až dvakráte, aby nic nekatolického se nečtlo, neučilo a aby přesvědčil se, zdali chlapci umějí kříž dělati a se modliti. (Z archivu arcib. Pr.)

*) Což vše jedno jest.

408. Roudničtí oznámili 13. října 1606 M. Bacháčkovi, že jim od nejvyššího pana kancléře jest poručeno, aby žádného správce do školy Roudnické nepřijímali bez jistého panského dovolení.)*

1606, 13. října.

---

409. M. Bacháček rytíři Samuelovi Radešínskému z Radešovic na Radešíně, že Jiřího Sarcandra Vožického za preceptora mu odsílá; kdyby však k takovému povolání se nehodil, aby malé strpení měl, že jiného z Brodu Českého objedná.

1606, 13. října.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum na Radešíně 9. Octobris léta přítomného 1606., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Ač jsem předešle Georgium Sarcandrum Vožicenum s svým psaním k Vám odeslal, za to maje, že se k té práci a povolání

---

*) Ukázali jsme již při č. 29 a 147, jakých prostředků užívali stovařišení nepřátelé proti straně pod obojí a tudíž skoro proti celému národu českému vedle výroku nejvyššího kancléře království Českého Zdenka P. z Lobkovic, učiněného na sněmu českém počítal se v Čechách l. 1609 na třicet nekatolíků toliko jeden katolík), aby školy, v nichž vychovává se mládež — budoucnost národa — pod svou moc dostali. Shora uvedené nařízení Roudnickým, kteréž učinil již jmenovaný vůdce strany katolické před bitvou Bělohorskou, jestiť novým toho všeho svědectvím.

K dějinám školy Roudnické ještě přidáváme: Léta 1613 nová škola v Roudnici byla vystavěna, na niž vedle vrchnosti a obce i sousedé sbírkou 153 kopami přispěli.

Již několikráte pověděli jsme, že po bitvě Bělohorské školství v Čechách i na Moravě velice pokleslo: varhaník a zpěvák v kostele byl přednější osobou než učitel mládeže. A takž i v Roudnici Jakub Gregor de Mons, jenž „umění varhanickému k budoucímu vyživení svému se vyučil", ujal po svém navrácení se z Říma povinnost varhanickou v Roudnici, poněvadž však obecní důchody vojnou třicetiletou ztenčeny byly, puštěna mu také ku pomoci výživy škola; však ani z varhanictví a učitelství nemohl sebe, manželku a dítky své uživiti a protož zastával také úřad městského písaře. Aby ale poslední ze tří povinností vyučování dítek nebylo obmeškáváno, najal si mládence ku pomoci, jenž filosofii absolviroval a takž prý škola náležitě opatřena byla. Však přes všechnu jeho péči vyskytl se jemu na překážku jeden člověk, který o to „sollicitiroval", aby mu škola a varhany puštěny byly; za kterouž příčinou de Mons prosebně žádal vrchnost svou knížete Václava z Lobkovic, poněvadž v povinnosti jeho čest a chvála boží nad jiná města zvelebena byla a z mládeže několik osob muzice „perfecte" a v literním umění v začátcích prospěšně vyučil, aby v té povinnosti učitelské ostatní věk, dokud ho pán Bůh zachovati ráčí, strávití mohl.

L. 1677 podává farář Roudnický zprávu arcibiskupu Pražskému: že v Roudnici jest škola velmi bídná a důchody špatně opatřena, pro kterouž příčinu žádný dobrý kantor v místě dlouho zůstati nechce, neboť nemůže živ býti. Učitel má 20 kop ročně a nic více; příjmů k udržování školy a vychovávání učitele není žádných. Učitele navrhuje magistrát a stvrzuje místní farář. „Školu jsem často navštěvoval," píše farář, „a magistrátu připomínal, aby školu opraviti dali, však skoro nic jsem vyřídil. Nyní mládež dospělejší odešla, kteráž by byla mohla kantorovi v kostele na kůru pomáhati, jen děti zůstaly, kteréž katechismu se učí v kapli sv. Václava." (Z archivů arcib. Pr. a Roudn.)

bude moci dobře trefiti a snad již k Vám se vypravil: pokud to tak jest a Vy porozumíte, že se bude moci Vám dobře trefiti, i Vám i jemu rád toho přeji; pakli by s to býti a Vaším fedruňkem toho dobrodiní užiti nemohl, já zatím Simeono Machoonido do Brodu Českého píši, aby malé strpení měl, nic o tom neoznamuje, že jsem Georgium Sarcandrum k Vám odeslal a on zatím svůj oumysl také mně v známost uvede. Nebo sami porozumíváte, že by se to nehrubě dobře trefovalo, kdyby někdy mně chtěl říci, že jest mne za ten fedruňk nežádal; co byste mínili učiniti, mně zase v brzce v známost uveďte a toliko psaní do Německého Brodu buďto k panu děkanovi knězi Matějovi Romeusovi, anebo ad M. Procopium Paeonium, správci školnímu, odešlete. Oni bez protahu ke mně je odešlí. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava 13. Octobris léta 1606.

---

410. Senát učení pražského Lounským, že na místo Daniele Luteoly, jenž za správce školy rakovnické povolán byl, Daniele Ješína Pražského jim za správce posílají.

1606, 18. října.

Službu oc. Dnuov pominulých Daniel Luteola, přední collega školy V. M., nám v známost uvedl, že jistým řízením božím jest za předního správce školy rakovnické povolán, k čemuž také dovolení dosáhl a snad již ze školy V. M. se odebral. Majíce my na to z povinnosti bedlivý pozor, aby přední školy v království Českém bez učených a příkladných správců školních nebyly a mládež domácí i také přespolní aby některého zkrácení při svém vyučování nenesla, na místo téhož Daniele Luteolam zvolili jsme učeného a příkladného mládence, membrum učení pražského, Danielem Gessinum Pragenum, syna dobrých rodičuov; za kteréhož se k V. M. přimlouváme, abyste jeho přívětivě přijíti, nad ním ochrannou ruku držeti i také v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu den sv. Lukáše evangelisty, 18. Octobris, léta 1606.*)

---

*) Pověděli jsme (při č. 123), že školy Lounské vedle Pražských, Žateckých, Kutnohorských, Litoměřických a Královéhradeckých nad jiné všechny v Čechách vynikaly. Královské, bohaté město Louny, kteréž někdy svým nákladem slavný gotický chrám Benešem Lounským vystavěti si dalo, pečovalo také vždy horlivě o to, aby štěpnice mládeže — školy — dobře byly opatřeny. Nejen o dobré vychovatele se starali i na zevnějšku školy si zakládali, (dalič l. 1564 stavení školní bohatě malovati) a i dobrodinců pro tu drobnou mládež mezi zámožnými sousedy vždy se nacházelo. Také l. 1531 Jan Havránek daroval 100 kop, aby vždy v pátek žákům bílý chleb dáván byl; l. 1541 Bohuslav Mizera věnoval 500 kop na stravu a oděv žákům; l. 1561 Michal Pixa z Nadějkova 100 kop žákům na rekordací; l. 1585 Anna Polenčová darovala škole kus dědiny atd. Že pak do škol Lounských, kteréž senát universi Pražské nazýval „předními" v království Českém, i z vůkolních měst, v kterýchž také dobře zařízené byly školy, synkové zámožných rodičů na učení posíláni bývali, bylo věcí obyčejnou. Také na příklad Šimon Žlutický, písař radní v Rakovníce, Mistru Mikuláši Trojillovi Hagiochoránu a Pavlovi Am-

411. *M. Bacháček úředníkům osady sv. Vojtěcha menšího v Podskalí v Novém městě Pražském, aby tak pojednou místa tomu se nedávalo, kdyby někdo na zošklivení druhé osoby něco mluvil; pana Mostníka Berounského k správě školy jich že posílá.*

1606, 18. října.

Službu oc. Psaní, které jste ke mně učinili, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl i také Janovi Mostníkovi Berounskému, že by sobě sám v cestě byl, k přečtení jsem podal; co by on zase mně za odpověď dával, z příležícího jeho spisu porozumíváte. Radě mé tak se vidí, že by se nemělo tak pojednou místa tomu dávati, kdoby chtěl něco na zvošklivení druhé osoby mluviti. Jest od toho vrchnost, kdyby se co takového chtělo dáti, aby toliko páni inspectores časně na rektora učení pražského vznesli a to hned zprvopočátku, mají v tom náležitě opatřeni býti. A tak žádám, že páni úředníci připsání tuto příležitého při tom zanechati ráčí. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu den sv. Lukáše, evangelisty, 18. Octobris, léta 1606.

Dali oustně za odpověď, že na tomto připsání k nim prošlém přestávají, toliko aby Jan Mostník dal se k též správě školy jejich nalézti. Na to vzkázání po panu Mostníkovi zase takové psaní prošlo:

Službu oc. Jakou byste mně odpověď na připsání mé po služebníku učení pražského oustně dávali, té jsem porozuměl a na touž téhož Jana Mostníka Berounského, ukazatele listu tohoto, k správě školy Vaší vysílám pod těmi výminkami v předešlém psaní učiněnými. Dáleji i za to žádám, že ihned buďto v soukromí anebo také před žákovstvem jemu v známost uvedete, aby on v určité časy nejdéleji v půl letě před sv. Jiřím anebo před sv. Havlem, prvé, nežli se žákovstvo rozejde, examina vykonával v těch lekcích, které proponoval anebo ordinem studiorum pánům inspektorům tu v škole toho času přítomným podal, pokudž by oni sami chtěli žákovstvo

---

broži Pacovskému, správcům školy Lounské, l. 1601 syna svého v ochranu poroučí a aby „synek Matěj v začátcích svých na pozoru lépe zůstávati mohl," soudek piva rakovnického v dárek štědrého večera jim odeslal. Léta pak 1603, 21. dubna děkoval týž pan písař Šimon (když synka svého ze škol Lounských vzal) správci školnímu v Lounech v tato slova: „Skrze toto psaní Vám, pane Mistře můj milý, velice děkuji, že jste dotčeného Matěje, syna mého, v počet žákovstva Vašeho přijali, při něm bedlivou práci vedli, pobožnosti, literním umění, počestným mravům vyučovali, chránili, opatrovali, za svého měli a při něm to vše, což věrnému panu preceptoru dobře přisluší, vykonávali. Pán Bůh rač Vám to svým svatým požehnáním bohatě vynahraditi. Já mohl-li bych Vám kdy v čem platně prospěti aneb jakou službičku prokázati, beze všeho ostýchání se proneste, rád všecko což mi možného bude, každého času učiním a povinnen býti chci. Abyste pak za tak bedlivou práci svou jakéž takéž odměny dostati mohli, Vám příležité dukát odsílám v té naději, že více k vděčnému a upřímnému oumyslu mému nežli k tomu skrovnému kousku zlata své zření míti budete a jej tím oumyslem, jakým se odsílá, ode mne přijmete." (Z archivu města Rakovn.)

examinovati. Jestli při takovém examen na schválení pánův inspektorův s svými discipuly dobře ostojí, bude hoden chvály, pakli nic, tak tu hned v přítomnosti bude se jemu moci pár slov oznámiti, kterým on bude moci dobře porozuměti; a tak s těch bezpotřebných žalob sejde. A pokud pán Bůh ráčí živobytí popříti a mně v známost uvedeno bude, že takový examen má konán býti, rád se k tomu dám, dáli pán Bůh, nalézti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek den po sv. Lukáši, evangelistu, 19. Octobris, léta 1606.

---

412. M. Bacháček Příbramským, že Martina Laurentii za správce jich školy posílá i žádá, aby pomocník jeho jim jako „vystaveným" svým se spravoval.

1606, 19. října.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě horním Příbrami v pátek po sv. Firmiánu léta přítomného 1606, v dobré paměti snášim a nepominul jsem toho vykonati a Martino Laurentii, budoucímu správci školy Vaší, v známost uvésti strany jeho pomocníka, čemuž on na mé předložení obvykl a místo dal. Však já nepochybuji, že ten jistý kantor na tom jest, aby se budoucím vystaveným svým spravoval a jemu tím, jak někteří dělají, v oči nevytýkal, že jest on ho nejednal a tak že není povinen ním se spravovati; a jiné protimyslnosti bledí takoví kantoři svým představeným činiti a je, jak při panu faráři, tak i jinde pánům sousedům při konvičkách v ošklivost dávati, což aby při něm opatřeno bylo, aby svému správci toho nečinil, přátelsky žádám. A poněvadž by jemu bylo dlouho čekati na Vaše vyslané a s budoucím panem děkanem Vaším na tom se snesli, aby se napřed k Vám vypravil: jakož tak činím a přátelsky žádám, že jeho přívětivě přijíti, správu školní jemu poručiti, nad ním, jeho kantorem a jiným žákovstvem dle Vaší přípovědi ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava ve čtvrtek po sv. Lukáši, 19. Octobris, léta 1606.

---

413. M. Bacháček Kutnohorským, že Mikuláše Hanzlinia Mělnického za správce školního k nim posílá; aby inspektoři správcům školním, když do škol je uvozují, před žákovstvem připomenutí učinili.

1606, 19. října.

Službu svou oc. Psaní V. M., jehož datum na Horách Kutnách v pondělí den památný sv. Havla léta přítomného 1606., co by v sobě obsahovalo z přečtení jsem porozuměl. A jest mi s podivením, že Nicolaus Hanzlinius Mělnicenus, vzav ode mne těchto dnův

předešlých připsání, k povinnosti své se nedostavuje, leč by se snad na cestě s poslem minul, poněvadž se v městech Pražských nenachází. Já na jiném nejsem, než kdebych mohl něco toho učiniti, na čemž byste ráčili dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád. Aby mohlo z některých budoucích na některé správce školní anebo collegas žalob sjíti, žádám, že při pánech inspektořích to nařídíti ráčíte, aby ihned, když přední správce školní a jiné collegas do škol uvozují a za tyto aneb jiné správce vyhlašují, aby jim před žákovstvem v známost uvozovali, aby oni na to pozor měli a v časy určité od V. M. vyměřené, prvé nežli by se žákovstvo v časy sv. Havla aneb sv. Jiří rozešlo, examina vykonávali a v těch lekcích, které jsou přes ten čas proponovali, v těch discipulos aby examinovali aneb ordinem studiorum pánům inspektorům podali, jestliby snad oni v některých lekcích discipulos chtěli examinovati. Což když se stane a ruka nad tím držána bude, o čemž já nic nepochybuji, než že se to z uvážení V. M. skutečně vykonává, budou nad sebou jak praeceptores, tak i discipulové lepší pozor míti a v mezech povolání svého zůstávati, preceptorové při proponování svých lekcí s některou podstatou a discipulové dobrým pořádkem s posloucháním a pořádným týchž lekcí v své knížky psaním [pokračovati]. Ordine enim facile pervenimus, quo non licet ire labore.*) O jiných věcech s pány vyslanými, kterých v brzce bohdá očekávám, oustně obšírněji. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po sv. Lukáši, evangelistu, 19. Octobris. léta 1606.

---

414. *M. Bacháček Adamu Koníkovi, senátoru města Vodňan, děkuje z daru odeslaného, že collegam nového na jich škole napomenul, aby dítky dobře vyučoval; vzpomíná toho, že sám po mnohá léta s vyučováním pacholátek se zaneprázdňoval a s pochvalou dítky vyučoval; připomíná, jak se mají pacholátka z prvopočátku vyučovati.*

1606, 20. října.

Službu oc. Včerejšího dne pan M. Jan Campanus, vicerektor učení pražského, mně psaní učinil a Vaším jménem pozdravil i také některé dary na Vašem místě odeslal, jako: věrtel hrachu a dobrou hus, z čehož já spolu s mou ouzkou kuchyní a špižírnou Vám přátelsky děkuji a odměniti se dobrým a Vám líbezným přátelstvím nepominu. Pán Bůh rač dáti, aby tato Vaše štědrost při statečku Vašem mnohýmkrát vynahražena byla a Vaše dítky spolu s Vámi žádného zkrácení v té příčině nepociťovali. Předešlých dnův na solicitování pana vicerektora pro Vaše synáčky odeslal jsem k Vám mládence pobožného a příkladného za collegam jmenovitě Jacobum Hobelium, aby podle jiných in sua classe Vaše dva synáčky sobě

*) Pořádkem zajisté snadně dospějeme, kam nelze dospěti namáháním.

poručené měl a tak cvičil, abyste nad tím dobré zalíbení měli. Jakož i nyní jemu píši, aby na sebe pozor měl, v mezech povolání svého zůstával, dítky suae classis tak vyučoval, aby rodičové i také přespolní lidé mohli tomu porozuměti, že s nimi věrně pracuje a časem svým jemu tu odměnu učinili a na některé vyšší místo buďto u Vás anebo jinde fedrovali. Já jsem také předešlých let téměř od sedmdesátého léta a potom v kolleji před dvadceti lety a níže ji mnoho s vyučováním pacholátek stavu panského, rytířského i také městského se zaneprázdňoval, těchto a jiných prostředkův a cest koštovával, které by mohly nejpříjemnější k vedení a k prospěšnému vyučování těch dítek býti a, snad nehonose se tím, s pochvalou ty dítky jsem vyučoval a v kolleji pro množství těch dítek jiné dva pány Mistry ku pomoci jsem sobě připojil, i také při přítomnosti učených a rozšafných lidí quinque classes s praeceptory sem nařídil. nic nemluvě na potupu jiných pánů profesorů, kteří by s to tak dobře anebo lépeji býti mohli, než k tomu vedu, že při malých dítkách ten prostředek sem vyšetřil, že jsou ony v brzce bez těžkosti a téměř ze hry v krátkém času litery znáti uměly, je pěkně, jak náleží exacte[1]) psaly, deklinacím mimo naději se naučily a jeden každý casum recte, proprie et grammatice[2]) vykládati na česko uměly; tolikéž všecky personas omnium temporum et modorum,[3]) jakž hned o tom pan Pressius in suis „elementis“[4]) z prvopočátku vypisuje. Naučily se k tomu catechesim, nejprv českou, všecky modlitby ranní i večerní, požehnání stolu i děkování po stole, některou kopu vokabulí i také něco zpívati, když se toliko v tom jistý pořádek choval a jedno každé cvičení jistými hodinami se zachovávalo a pacholátka své ephemerides anebo diaria[5]) měla, a kteří již psáti uměli, to všecko sobě zapisovali, co kdy a které hodiny dělali. Jakož o tom vznešení preceptores a nejvíce ten slavný muž Joannes Šturmius in suis epistolis classicis[6]) vypisuje, který v Štrasburku vel Argentorati[7]) takovým způsobem z málo tříd slavnou academiam vel scholam universalem[8]) způsobil, v které ve všech německých zemích sotva podobna jest. Ten píše in prima epistola classica ad primum praeceptorem[9]) tato slova: Primum ac puer noverit notas literarum[10]) anebo jak bude znáti litery, statim deducatur ad declinationes et conjugationes[11]) a z toho prý to půjde, že pacholátko prvé nežli téměř bude uměti dobře slabikovati, bude

---

[1]) Správně.
[2]) Jeden každý pád dobře, vlastně a mluvnicky . . .
[3]) Osoby všech časů a způsobů . . .
[4]) V svých Počátcích.
[5]) Ephemerides, diaria; jedno řecké, druhé latinské, oboje totéž: deníky.
[6]) Ve svých listech o třídách.
[7]) Argentoratum = Štrasburk.
[8]) Čili školu povšechnou.
[9]) V prvním listu o třídách prvnímu učiteli.
[10]) Jakmile pozná pachole znamének hlásek.
[11]) Ihned vedeno buď k skloňování a časování.

uměti declinationes, a prvé, nežli bude čísti, naučí se conjugationes a to srozumitedlně s výkladem jednoho každého casum a všech personarum. Někdy jsem měl obzvláštní declinationes, snad na půl druhém archu, odtud se jim učili. Posledního půl archu odsílám, ale ještě příjemněji může býti a, pokudž čas postačí, i to napíši, ješto to bude moci na stěnu na vosk přilepiti a pacholátka, která se učí slabikovati, aby pospolu seděla a rafikou na ty casus ukazovala a je slabikovala; jestli pojednou nemůže numerum singularem anebo pluralem aby aspoň singulos casus slabikoval toliko jeden přední, jakožto decurio aby mezi nimi byl a na ně šetřil, tak by sukcentorovi, anebo kdo by je vyučoval, sešlo z těžkosti a bez toho vstávání a říkání i také tolikrát opakování: „uč se, prý, budeš hned vstávati a to všecko za borovou šišku.“ Než naši praeceptores a skůro někteří deceptores[12]) nechtějí na ten gryf trefiti, protože se sami tomu, jak živi, nenaučili et quod quisque parum novit, nemo docere potest.[13]) Nedomníval jsem se, abych měl tak obšírně psáti, budu Jacobo na to referovati, že z Vašeho psaní tomu porozumí, k čemu vedu, to aby sobě pilně četl; jemu je odevzdejte, než Vám krátce kontent oznámí; můžete toto psaní k němu po Vašich synech, když do školy půjdou, odeslati. Ve dne toho bych nedovedl pro jiná zaneprázdnění, abych tak obšírně psal, než píši v noci, kdež mi žádný nepřekáží, ani mne kdo svou řečí z toho vytrhne. V dobré příhodnosti pánům purkmistru a radě města Vodňan mé služby s vinšováním všeho dobrého jim ode mne vzkážete. Všemohoucí pán Bůh rač Vás v tyto naše rychlé a nebezpečné časy, abyste všickni společně i také jeden každý obzvláštně, jsouce zdrávi, dobře se mívali a Vaše příbytky od všelijakých zlých nešťastných příhod šťastně zachovati. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pátek po sv. Lukáši, evangelistu Páně, 20. Octobris, léta 1606.

---

415. M. Bacháček Hradeckým nad Labem: „Maje nad tím veliké zalíbení, že se o to z povinnosti tak bedlivě starati ráčíte, aby mládež Vaše domácí i také přespolní v svém učení žádného zkrácení nenesla, nýbrž v Vaší vznešené škole) tak byla zvedena, aby se, dojdouc věku dospělého, předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře hoditi a obecnému dobrému platně sloužiti mohla, anobrž i to říci musila, že by byla nikdá v ta místa nepřišla, kdyby byla šťastným fedruňkem pánův inspektorův školy města Hradce nad Labem tak bedlivě opatrována nebyla: té takové starosti abych skrovně nápomocen byl, rád tak činím a od času sv. Havla již minulého*

[12]) Praecepteres — deceptores: jako by řekl: vůdcové — svůdcové.
[13]) A co kdo málo zná, tomu nikdo učiti nemůže.
*) Četně navštěvovaná, nemalým nákladem vystavená, dary dobrodinců bojně obdařená škola Hradecká náležela mezi nejpřednější školy v království Českém.

poctivého a učeného p. Mistra Jiřika Markocium Čáslavského za předního správce školy Vaši a vedle něho Paulum Jacobaeum též Čáslavského za předního collegam dodávám a dotvrzuji . . .“ *)

1606, 20. října.

---

416. *M. Bacháček Kutnohorským: „V čerstvé paměti snáším psaní V. M., že jste mezi jinými správci školními také Emericum Polonium Pannonium zvoliti ráčili, žádajíc, aby z moci úřadu mého k týmž správám dosazen a dotvrzen byl: mnoho sobě ušetřuje žádosti V. M. výš jmenovaného Emericum Polonium za správce do školy k sv. Barboře dodávám a dotvrzuji . . .“*

1606, 21. října.

---

417. *M. Bacháček purkmistru a radě městečka Hořic: „Chtěje bedlivě starosti Vaší jakéhož takéhož fedruňku propůjčiti, učeného a příkladného mládence Joannem Pithiam Domažlicenum k Vám vysílám a za předního správce školy Hořické dodávám a dotvrzuji . . .“*

1606, 23. října.

---

418. *M. Bacháček nejmenovanému Adama Čikalovského, rodiče Žlutického, za preceptora posílá.*

1606, 2. listopadu.

Službu &c. Čehož jste skrze psaní při panu Danielovi Chudimském z Častalovic několikrát vyhledávati ráčili, toho jest pan Daniel nic neobmeškal, nýbrž několikrát za tou příčinou u mne byl, abychom,

---

*) Léta 1610 vydali purkmistr a rada města Hradce Králové nařízení, mnoholi má býti placeno žákovstvu od průvodův mrtvých těl.

„Od konduktu kdež se motety před domem mrtvého, na krchově před i po kázání zpívají a na to funus jde, panu Mistru školnímu se všemi oficiály a žákovstvem má dáno býti 1 kopa m., mimo primánům výše 10 gr. m., secundánům od kříže 8 gr. m., tertiánům od salve 4 gr. m.

Od zpívání veršův nad mrtvým po 10, 12, 14, 15 gr. m.

Od průvodu, kdež pan bakalář s jinými všemi oficiály a žákovstvem jde, má dáno býti 30 gr. m., obzvláštně primánům 6 gr. m., secundánům 4 gr. m., tertiánům 2 gr. m.

Od průvodu, na kterýž pan kantor a jiní officiales s žákovstvem jdou, má dáno býti 20 gr. m., primánům 3 gr. m., secundánům 2 gr. m., tertiánům 2 gr. m.

Od průvodu, kdež pan succentor a custos s žákovstvem jdou, obyčejně 15 gr., 14 gr., 12 gr., 10 gr., 4 gr. m. a více žádnému nic.

A pokudž by pak kdo z pánův měšťan a sousedův mimo toto nařízení pánům oficiálům aneb žákovstvu z lásky co více kdy nadlepšiti chtěl, toho se při jednoho každého svobodné vůli zůstavuje.

co by tu nejlepšího býti mohlo, společně vyhledali. Jakož jsme byli i na tom zuostali, aby jeden dobrý mládenec, Čech a dobrý Němec, který se rád učí a kterého já dobře povědom jsem, proto že J. M. pán, pan Litvín z Říčan a na Hořovicích, tolikéž urozený a statečný rytíř pan Krištof Vratislav z Mitrovic a na Lochovicích ráčili se za něho bedlivě ke mně přimlouvati, aby, dostávaje se do akademie pražské, nedaleko ode mne svůj byt měl, čehož jest i dostal a netoliko blíž ode mne, ale i také v mých pokojích se mnou zůstával. Kteréhož já jsa povědom chtěl jsem, aby ihned zase vyzdvižen byl a k V. M. za preceptora k synáčkovi V. M. a k jiným dítkám dán byl; ale že ta věc hned z prvopočátku počala drsnatě jíti, nechtěl jsem tak prudce o to se zasazovati, aby řečeno nebylo, kdo příkře staví, že se to rádo odvracuje, obral jsem jiného pobožného mládence, který také dosti umí, jmenovitě Adamum Čikalovský Žluticenum, aby ten zatím u V. M. se dostavil a na ty dítky pozor měl, pokudž by se některá bouře nespokojila a snad někdo si nestýskal, že se jim mocí správce školní bere, aby on zatím též dítky sobě poručené měl a jich v jejich učení neobmeškával; jakož připovídá, že tak chce učiniti a jich všelijak bedliv býti. Kdyby se byl někdo toho nadál, dokud bylo před časem sv. Havla, byl by opravdově někdo obrán, který by chtěl a mohl s to býti.

---

179. Výpověď rektora učení pražského, aby Jan Leopoldi Rokycanský „kollega" ve Velvařích pacholátka domácí zpívati učil a přespolní jinému nepřejímal.

1606, 3. listopadu.

Dne 3. Novembris 1606 Joannes Leopoldi Rokycanus, collega Velvariensis, obeslal před pana děkana a pány Mistry Hieronymum Zeletavinum a jeho vinil, že mu pacholátek pustiti nechce, které jeho kantorovi přepustil, dokud místa míti [nebude], a poněvadž nyní místa dostal, že při něm toho vyhledával, on pak že se toho učiniti zpečuje. Hieronymus dávaje odpověď oznámil: že z Klatov k němu ta pacholátka přišlá, žádajíce, aby byla přijata, což on na jejich žádost učinil. Povolána táž pacholátka, oznámila, že jich předešle, jsa v Přelouči, nic neučil a onehdejšího dne že jsou se s ním shledali, ale nepřipovídali, aby u něho býti měli a že také sobě toho nevinšují, aby u něho býti měli. Dictum: poněvadž on jich nepřijímal, že to býti nemůže, aby je k tomu nutili, než on aby domácí pacholátka v městě Velvařích zpívati učil a na přespolní aby nespoléhal. V týž smysl jest dána odpověď panu primasovi, který se za něho přimlouval.*)

*) L. 1677 dne 13. ledna podává Mat. Aleš Duchek, křižovník, administrátor děkanství Velvarského, arcibiskupu Pražskému zprávu, že ve Velvařích při farním kostele jest škola (pro chudobu kostela) velmi malá. Obec ponechává učiteli, kterýž jest také organistou, k užívání 22 záhonů, mimo to má důchodů 66 zl. 24 kr. a sice 15 zl. z kostelních důchodů a 51 zl. 24 kr. od obce.

420. Oznámení zápovědi císařské všem rektorům škol pražských, aby žákovstvo při mrtvých tělích na mor zemřelých nezpívalo.

1606, 8. listopadu.

Dne 8. Novembris 1606 pan Mistr Mikuláš Konecius byl ke mně vyslán od pana purkmistra a pánuov Starého města Pražského v známost uvozuje, že by při pochovávání těl mrtvých veliký se neřád dál za příčinou žákovstva, kteří při mrtvých tělích taky před domy zpívají a k tomu příčinu dávají, aby se s těmi těly mrtvými líbali a k většímu nakažení příčinu dávali: aby jim o tom bylo poroučeno, aby se toho podnes pod skutečným trestáním nedálo.

Jak 9. Novembris tak i 10. dne z rady ke mně vysláno bylo i také ukázáno a čteno přísné psaní J. M. C., aby se ochranná ruka nad tím řádem držela, který nařízen byl v kanceláři české, prvé nežli J. M. C. ráčila odjeti a to při přítomnosti všech tří měst Pražských, což páni Pražané učiniti přislíbili, a nyní že by se tomu zadosti nedálo. A poněvadž se tu také žákovstva dotýče a do kněh jurisdikcí*) přináleží, aby to při nich opatřil, aby v domích a před domy toho zpívání nebývalo, a lid aby se nesvolával. Jakož 10. Novembris všickni rectores scholarum a cantores byli povoláni a jim z vuole pánuov Mistruov všech přítomných toto bylo oznámeno. Aby se snad někdo nevymlouval a vycházeti nechtěl, čeho tuto zapotřebí jest, českým jazykem vám v známost uvedu: J. M. C., pán, pan náš nejmilostivější, obzvláštní lásku k těmto městům Pražským chovati ráčí, aby obyvatelé v těchto slavných městech Pražských, majíce přítomného pána svého, ve všech svých potřebách mohli k němu snadný přístup a ne míněji k radám J. M. C. míti a své potřeby přednášeti; čemu se i odtud porozuměti muože, že tak mnohá léta ráčí svou residencí na hradě Pražském zůstávati, své rady a poselství z dalekých zemí při sobě v tomto hlavním městě míti, aby jak stavením ozdobným a nákladným toto město okrášlovali, tak také měšťany, všecky řemeslníky a jiné obchodníky penězi zbohacovali. To pak patrně a zřejmě a téměř makavě to sebou přináší, že J. M. C., král a pán náš nejmilostivější, nám dobrého přáti ráčí, že podle svých měšťanů a věrných poddaných v těchto městech Pražských svého života ráčil nasaditi a všecka ta nebezpečenství od rány morové podle nich snášeti a nechtíti jinam odjížděti, ježto jiní dosti někteří chatrní na větším díle všickni odjeli a povětří proměnili, tuto pak při J. M. C. nejvyšším všeho křesťanstva potentátu nic se toho nestalo, a byla by J. M. C. posavád svým poddaným v městech Pražských zůstávati ráčila, kdyby byla ta ustavičná nabádání a uší lechtání J. M. nepřemohla, aby se jinam odebral a od těch některých dosti nízkých služebníkuov nebylo rčeno, že je J. M. v takovém nebezpečenství chovati ráčí; avšak nedaleko odsud na dvě anebo na tři míle ráčila J. M. odjeti, aby vždy obyvatelům těchto měst Pražských známé bylo, že za tou příčinou to se děje,

*) Správy.

aby zase v brzce do měst Pražských přijeti moci ráčil a jakž před odjezdem u všech tří měst Pražských u velikém počtu, kdež také množství ordinis a Mistři byli, o to se všelijak starati ráčila, aby dobrý řád všudy byl zachován a pán Bůh náš aby byl v svém spravedlivém hněvu krocen a tu morovou ránu od nás odníti ráčil; jakož nad tím řádem purkmistrové a osoby na nejvyšších ouřadech postavené slíbili ruku ochrannou držeti, ale že někteří téměř neskrocení lidé tomu příčinu dávají, aby netoliko ta rána morová se neumenšovala, nýbrž raději rozmáhala a my sami sobě v cestě byli a téměř náhle mřeli. Čehož dosti příkladuov jest, že někdo s někým dnes anebo před včerejškem přátelsky seděl i také snad vesel byl a on na druhý nebo na třetí den v zemi. Odkud to medle? I odtud, že sami na sebe žádného pozoru nemáme a jako slepí v taková nebezpečenství se dáváme. Tak jest, že jednomu každému jistý cíl a hodina smrti jest vyměřena, kteréhož žádný minouti nemůže, než na druhou stranu co jest to: qui amat periculum, peribit in illo.*) Všickni učení lidé a zvláště zběhlí v lékařství o tom tak smýšlejí i také spisy vuobec vydanými tak o tom píší, že žádné nakažení povětří není, než že my sami tím naším nestoudným a nevážným způsobem k tělům mrtvým, na takové jedovaté morní rány sešlým, jako slepí běháme, s nimi se objímáme, líbáme, nic se v tom nešetříce a tudy sami sobě na hrdlo touž nakazující nemoc hrneme, a naše žákovstvo dobře jest k tomu nápomocno, že k těm takovým mrtvým tělům zpívá sine omni bono motu cordis**), bez uvážení, víceji pro to, aby se při těch tělích mrtvých dobře napilo anebo raději přiožralo a s divnými posunky zacházelo a tak z toho hluku a od světla puchuov i také duchu, který z sebe vypouštějí, i také do sebe táhnou, takové nakažení jedovaté přichází. Čehož J. M. C. doslýchaje nad tím se velice a spravedlivě zhoršovati ráčí a psaní k ouřaduom měst Pražských prošlo, jestli se to nezastaví, že v přísnou pokutu J. M. C. upadnou a zvláště jestli se to zpívání při tělích mrtvých v domích i také před domy nezastaví, kdež se toliko lid obecný svolává. Protož se správcuom školním to v známost uvozuje, jestli se chtějí přísné pokuty uvarovati, aby to při svých discipulích zastavili et reliqua in hanc sententiam.***)

V neděli po sv. Martině opět dva sousedi Nového města Pražského u mne byli na místě paní vdovy pozuostalé po dobré paměti panu Václavovi Starém, deklamatorovi, abych žákuom dovolení dal nad tím tělem mrtvým zpívati: dal jsem za odpověď, že proti vůli a přísnému zapovědění J. M. C. toho učiniti nemohu, aby mi oni i paní vdova v tom za zlé neměli; nic méněji rector scholae sv. Vojtěcha tato slova mně napsal: Felicem diem precatur. Rogo obnixe magnifice domine rector, velit Tua Magnificentia significare, num quispiam psalmodiae decantandae gratia in domo demortui orna-

*) Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm.
**) Beze všeho dobrého pohnutí srdce.
***) Ostatní pak dle tohoto nálezu.

tissimi viri domini Venceslai Kossicky aliquid cum T. M. hodie egerit. Ita non accepi, cum denuo hodie id a me quid et heri postulatum sit, per T. M. istud licere, si solum modo dominus primas assensum praebuerat. Id autem ab ipso me praesente impetratum est. Faveas valeasque cupio.“ *)

Českým jazykem jsem odepsal: že já toho všeho zanechávám, co jim všem společně onehdejšího dne oznámeno bylo a chci býti poslušen J. M. C. Jestli on chce se protiviti, to ať on na svuoj vrub vrubí; bojím se, aby pozdě bycha nehonil.

Dne 18. Novembris pan Simeon s panem Václavem Vackem z Růženého ke mně přišli a na místě pana Zikmunda Knoblocha z Knoblsdorfu a na Butovicích, rady nejvyššího purkrabství, žádali, abych dovolení dal žákům od sv. Jindřicha, aby nad mrtvou manželkou pana Knoblocha žaltář zpívali a proč by toho nemohla strana pod obojí užiti, poněvadž pod jednou to dělají, a že jsou této chvíle slyšeli žaltář zpívati nad manželkou bratra pana doktora Erazma. Dal jsem za odpověď: že já nemohu toho proti přísnému J. M. C. poručení učiniti; snad pan bratr pana doktora Erazíma u pana purkmistra Nového města Pražského to sobě objednal. Jestli oni mohou tolikéž sobě objednati, že jsem já s tím dobře spokojen.

---

421. Bohuslav z Michalovic, místopisař království Českého, toho při učení Pražském vyhledával, aby jemu Martin Horký, **) správce školy Haštalské v Praze k dítkám jeho za preceptora ihned byl odeslán: jakož učení Pražské k tomu přistoupilo a jeho k pánu z Michalovic dodalo.*

1606, 17. listopadu.

---

422. Léta 1606, 17. listopadu potvrzen do Německého Brodu za „collegam“ Adamus Tessacius.

---

423. M. Bacháček starším ouředníkům a inspektorům školy sv. Haštala v Starém městě Pražském: že Martin Horký, správce školy jich, na jiné místo se podává a Jiřík Horatius Chrudimský za předního správce potvrzuje; proti čemuž však osadníci se ohlásili.

1606, 18. listopadu.

---

*) Šťastného dne přeji a poníženě žádám, velebný pane rektore. Račiž Velebnost Tvá oznámiti, jednal-li dnes kdo s Velebností Tvou příčinou zazpívání žalmů v domě zemřelého vznešeného Václava Kosického. Také neslyšel jsem, když opět dnes jakož i včera žádáno to bylo, že by Velebností Tvou bylo dovoleno, jen když pan primas souhlasu svého tomu propůjčí. Toho pak za mé osobní přítomnosti bylo dosaženo.

**) Martin Horký vydával minucí a kalendáře. Viz Časopis česk. musea 1829.

Službu oc. Z některých důležitých příčin učení pražského Martin Horký, správce školy V. M., od správy školní se vyzdvihuje a jinam také s dobrým Vaším se podává, v čemž nám za zlé míti nebudete; nebo učení pražské na školu sv. Haštala v Starém městě Pražském obzvláštní pozor má a k té správě někoho obírá, který by na sebe pozor měl a jak s panem farářem Vaším, tak i s pány měšťany dobře strefiti se mohl. Nic tehdy tím neobmeškávaje na místo téhož Martina Horkého učeného pana Mistra Jiříka Horatium Chrudímského podáváme a za správce předního školy Vaší dotvrzujeme s tou žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti ráčili oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu ochtáb sv. Martina, 18. Novembris, léta 1606.

Téhož dne takové psaní bedellus spolu s panem M. Jiříkem Horatiusem pánuom ouředníkuom donášel. Po malé chvíli páni ouředníci jménem vší osady ke mně přišli, od osady pozdravili, také psaní ukázali a žádali na místě vší osady, aby se jim ten posmíšek nedál, poněvadž jsou k tomu žádné příčiny nedali, nýbrž aby u nich dáleji týž správce školní zanechán byl, i toho doložili, jestli nemůže déleji býti, aspoň do času sv. Jiří nejprv příštího; i také toho doložili, že od něho osadní upustiti nemíní. Dal jsem za odpověď: že já sám o své újmě odpovědi dáti nemohu, než že to chci vznésti na mé consiliarios a co tu kolivěk bude zavříno, že jim to v známost uvedu. Jest rozuměti, že jsou i s knězem a jejich panem farářem o to se radili; nebo oznámili, pokudž by on měl vyzdvižen býti, že by on také tu nechtěl zůstati. Panu děkanovi a pánuom consiliariis o to psaní učiněno.

---

424. Zápis senátu učení pražského, že sukcentor od sv. Štěpána na Novém městě Pražském, jenž přijal bez povolení místo u sv. Haštala, dán byl do domácího vězení; kantoru štěpánskému domluveno, že svého „předního" u sousedů a faráře obouzi.

1606, 25.—27. listopadu.

Dne 25. listopadu 1606 pan děkan byv u mne přimlouval se, aby Jaroměřenus mohl dosednouti za kantora k sv. Haštalu, poněvadž i pan Severin jakožto přítel za něho se přimlouvá. In continenti poroučeno bedelovi, aby rector scholae s tím svým budoucím collegam anebo kantorem u mne se dostavil. Po neveliké chvíli dostavil se rector illius scholae Castuliensis s tím oznámením, že jest Jaroměřenum žádal, aby s ním zuostával a páni ouředníci že jsou zatím přijali za kantora succentora Štěpánského, abych jemu v tom za zlé neměl; těžce jemu jest domluveno a oznámeno, že má rada v to nahlédne, co by tu býti mělo, jakož jsem ihned psaní takové panu děkanovi učinil. Ta věc v přítomnosti pánův direktorův byla uvažována; ten kantor byl obeslán a dotazován, proč jest to směl

před sebe bráti? vstrkal to na pány ouředníky. Bylo jemu ex consensu poručeno: poněvadž jest se směl toho dočiniti a proti statutis to udělati a bez vůle svého předního to officium ujíti, aby hned in continenti šel do našeho domácího vězení a odtud bez jistého našeho dovolení nevycházel; jakož rukou dáním to učiniti přislíbil.

Dne 27. listopadu kněz Jan Kroupa Netolicenus, pan farář sv. Haštala, ke mně přišel již pod večír přimlouvaje se za toho sukcentora, kteréhož za kantora k sv. Haštalu přijali, aby byl z vězení propuštěn, jakož se tak stalo, však s tou výminkou, aby se zejtřejšího bohdá dne v hodin šestnácte v táž místa postavil.

Eodem die*) kantor Štěpánský byl povolán a jemu domluveno, že svého předního u pánuov sousedů v řeč dává a u pana faráře obouzí: tomu odepřel, než že do bakaláře sobě ztížnost položil, že nemaje žákuov v tyto koledy, že bakalář jemu v ničemž nechce nápomocen býti, ani nešporuov, když oni na koledu chodí, odzpívati, žádaje též proti němu za opatření.

---

425. Zápis senátu universí pražské, aby žákovstvo na koledy a svátky vánoční nechodilo.

1606, 22. prosince.

Postridie s. Thomae 22. Decembris 1606 pan purkmistr a páni Nového města Pražského ráčili vyslati a mně v známost uvésti, že tuhé a přísné poručení J. M. C. prošlo, aby žákovstvo, jakž předešle bývalo, na koledy v svátky vánoční nechodilo a větší příčiny k budoucímu zlému a nakažení povětří nedávalo, nýbrž v školách se zdržovalo, svému dobrému učilo, a purkmistr spolu s radními svými aby to tak opatřili, a ono mohlo své vyživení a opatření míti; jakož již pan purkmistr a páni ráčili to tak opatřiti, že žákovstvo s tím dobře spokojeno bude. Haec sunt declaranda.**)

Jakož ta věc cum dominis consiliariis byla in deliberatione***) a na tom snešeno, aby toliko charta meo nomine missa rectoribus scholarum injungatur, ne permittant discipulos exire in illas currendas sed domi eosdem detineant et quibusdam honestis occupent, ne discipuli habeant occasionem extra scholam divagandi. Promiserunt se facturos subscriptione suae manus.****)

---

*) Téhož dne.
**) To se má vyhlásiti.
***) S pány radami byla na poradě.
****) Aby jménem mým rektorům škol bylo nařízeno, aby nedovolovali žákům vycházeti na ty koulky (t. koledy), ale doma je zdržovali a čímsi užitečným zaměstnávali, aby žáci neměli příležitosti mimo školu pobíhati. Slíbili tak učiniti podpisem vlastní ruky.

426. Purkmistr a radní městečka Třebenic M. Bacháčkovi, že Jan Mathaeides Bystřický, někdy správce jich školní, mimo čas ze školy jich s pohrůžkou a pospěšně vytištěn jest, poněvadž jesuité na velikou jich záhubu do ní uvedeni jsou.

1606, 27. prosince.

Služby naše oc. Johannes Mathaeides Bystřicenus, poctivý mládenec svobodného umění literního, někdy správce školy naší, předstoupiv před úřad náš toho od nás žádal, abychme jemu o jeho ze školy naší mimo čas odstoupení hodnověrné vysvědčení dali. Znajíce my žádost jeho jistě slušnou býti, k ní jsme se hotově naklonili, i toto o něm vysvědčení dáváme: že týž Johannes Bystřicenus z pouhé závisti a nenávisti jesuitův, kteříž nám na velikou naši záhubu a těžkost svědomí našeho dle usilování faráře, z jich roty pošlého a nám za správce podaného, do též školy naší uvedeni jsou, a my, poněvadž se mocí dálo, v tom jich předsevzetí s pláčem ustoupiti jsme museli,*) mimo obyčejný čas bez všelikého šanování s pohrůžkou a pospěšně vytištěn jest. Kteroužto proměnu tak rychlou při škole naší (to vše pro nevděčnost slova božího) zarmouceně trpíce i nad týmž mládencem učeným i nad mládeží naší spolu outrpnost jsme nesli a až posavád neseme. Čehož jsme pro důvěrnost toho před V. M. zarmouceně tajiti nemohli. Pán Bůh rač naše potěšení a V. M. ochrana býti. Datum v městečku Třebenicích ve středu den sv. Jana evangelisty Páně léta 1606.**)

---

427. Vyslaní z města Stříbra žádali za jiného správce školního, poněvadž Fridericus Kropilii u nich déleji zůstávati nemíní, s tou žádostí, aby mohli jednati cum Joanne Rubecula na ten čas v Prachaticích zůstávajícím; také doložili a sobě do Kropilia ztížili, že přijav k sobě Melchiorem Žluticenum v letech 30, jemu že koledy vydati se zpečuje, a on

*) Viz č. 140, 147 a další listinu ze dne 19. února 1607.

**) Někdy léta 1596 oznamoval kněz Jan Xenomenes, farář Svémyslický, arcibiskupu pražskému: „V. kn. M. se vší uctivostí oznamuji, že pro zemany sechtěl jsem v Vsimyslicích býti, že co mi dlužni neplatí, a k Třebenské faře mnohem víc zemanův náleží; a tak mi Třebenčtí zprávu o tom dali, že bez lidí poddaných těch zemanův malý plat faráři i na žáky v Třebenicích vychází a kněz s žáky by se nijakž na samý třebeňský plat vyživiti nemohl. Protož, milostivý kníže, poníženě V. kn. M. prosím, že mne jim tam confirmovati neráčíte, neb bych s nimi se nesrovnal, spíše sám dřív času mezi nimi bídně bych zahynul; nebo oni kněze takového chtějí míti, aby duch jeho s duchem jejich se srovnal, a také prosí, aby kněze neměli, že kostela nedodělali, špitál, škola, že velké opravy potřebuje a že nemají odkud nakládati. O čemž bych oustně širší zprávu V. kn. M. mohl dáti a volím ještě raději tu v Svémyslicích posáhud pobýti, až pán Bůh a V. kn. M. třebas do Nehvizd mne ráčí budoucně aneb jinde confirmovati a za ty Třebenské raději z daleka, než tam mezi nimi ja, pánu Bohu chci se modliti." (V arch. ar. Pr.)

že začasté u pana purkmistra solicituje a že z rady k němu vysláno bylo a on Fridrich neušetřiv pánův radních tu hned před nimi téhož Melichara ňákou holí že jest bil.“

1607, 6. února.

---

428. Zápis o přestavení kolleje lékařské v Kaprové ulici a vystěhování z ní nájemníka kočího Tisíce.

1607, 7. února.

Dne 7. Februarii v čas nešporní dožádaní páni Mistři Václav Vlaverin a pan Jiřík Novomlýnský, pan Jakub, zedník naprotější, pan Simeon Lopatský, pan Matouš Škoda a jiní měšťané Starého i Nového města Pražského, sešli se s pány direktory do kolleje medicorum neb lékařské ležící v Kaprové ulici, aby spatřili, jak stavení v ní sešlé, tak místo její a tu rady své a dobrého zdání udělili, kterak by zase k vyzdvižení svému a vystavení přijíti mohla: i snesli se na tom, aby znova všecka se stavěla a jednomyslně panu Jakubovi, zedníkovi poručili, aby změřiv její dlouhost i širokost, mustr jeden i druhý, každý jináč, budoucího stavení udělal a který se pánům líbiti bude, ten aby přijat byl a potom tak nejináče se stavělo. Přijal to podání pan Jakub k sobě i připověděl co nejdříve jej udělati.

V sobotu po sv. Apoloně (10. února) pan Jakub, zedník, přinesl dva mustry, aby páni directores se pány přátely svými obrali sobě, který koliv se jim líbiti bude, připovídaje, jestli mu páni toho díla dopřejí, že chce na schválení dobrých lidí takové stavení udělati, jakž nejlépe bude moci býti. I na ten čas za jeho práci sem mu poděkoval a pověděl v přítomnosti pánův direktorův, že to jeho ohlášení rádi slyšíme a mimo něho, poněvadž jest náš soused a dobrý přítel, žádného jiného k takovému stavení že potřebovati nemíníme.

Dne 22. února vzkázal mi pan Melichar Haldius z Najenberku po pedelovi universitatis, že se přimlouvá za kočího, příjmím Tisíce, nájemníka kolleje lékařské v Kaprové ulici o nějakú činži. Ale když pedellus toho vyžvati neuměl, odeslal sem ho k témuž kočímu, aby z něho vyrozuměl, čeho by při panu Melicharovi Haldiusovi vyhledával. Přinesl to za odpověď: že nebude se stěhovati nám kočí až přes rok z té kolleje, nevěda, kam by se vstrčil a my že před rukama nic ještě nemáme, ani kamene, ani cihel, ani dříví ani peněz a tak stavěti že nebudeme moci, až to vše shotoveno a svezeno budeme míti; k tomu víceji mluvil a dosti i s manželkou svou foukal. Při navrácení pedellus, když mi to oznámil, hned sem ho tam zase odeslal, aby na konec mu pověděl i ženě jeho: že, bychom nic nestavěli, míti ho v té kolleji nechceme, an ji nám všecku zkazil a nasmradil. Protož aby se bytem od nejprv sv. Jiří příštího jinde opatřil; my kollej svou dobře opatříme bez něho, nechť by se tak všetečně o nás potom nestaral.

---

429. M. Bacháček do Třebenic: „Zpráva mne dochází, kterak by těchto nedávno pominulých dnův Jan Bystřický, předešlý správce školy Vaší,) prostředkem smrti časné z tohoto světa vykročiti měl; kterýžto byv oud učení Pražského nemálo na tom témuž učení Pražskému záleží, aby o tom vědomost mělo. Pokudž by tehdy tak bylo, Vás přátelsky žádám, že mi se toho Vašim psaním spravíte,**) abychom dáleji věděli, jak tu věc opatřiti . . .“ ***)*

1607, 19. února.

---

*) Viz č. 426.

**) Dali odpověď: . . . „Utajiti nemůžeme, že 17. února po druhé hodině na noc z tohoto světa vykročil a v neděli to jest 18. února náležitě a poctivě, jakožto membrum akademie, pochován a poslední služba jak od žákovstva tak od pánův literátův témuž mrtvému tělu prokázána jest . . .“ Poněvadž byli ve sporu s vrchností, nemohli takové psaní pečetí městskou upečetiti nýbrž jen sekrytem purkmistrovým.

***) Vavřinec Přestický, prokurátor, na místě purkmistra a konšelův městyse Třebenic žádal senát university Pražské, aby jim ku potřebě vysvědčení dáno bylo, že správce školní z akademie učení Pražského brali; kteréž žádosti také Bacháček rád vyhověl a listem ze dne 27. února 1607 nadepsaným „pánům komisařům J. M. C. mezi kněžnou kláštera sv. Jiří na hradě Pražském z jedné a purkmistrem a konšely městyse Třebenic z strany druhé“ oznamoval: že Třebeničtí a předkové jich za správce školní akademii Pražskou vždy jsou žádali a ti jim také k jejich žádosti dodávání a dotvrzování bývali . . .

Pověděli jsme již (při čísle 147), jaký zápas Třebeničtí, kteříž byli víry pod obojí způsobou, podniknouti museli (první ze všech měst v království Českém) proti katolické své vrchnosti v příčině školy. Ačkoliv nebyl to lehký boj (i sama universí pražská netroufala si l. 1602. s právem do boje se dáti), předce vytrvalostí a nepodajností obyvatelů Třebenických podařilo se právo své na čas uhájiti. Ani toho mnoho neváželi, že za tou příčinou byla obec s vrchností a správce jich školní se správcem duchovním stále na štíru. Na doklad toho uveřejňujeme list faráře Třebenického Vavřince Račingera latině psaný českým jazykem, kterýmž odpovídá arcibiskupu Pražskému na žalobný list správce školního Jana Žampacha dne 14. března 1613: „Žalobu, kterou Jan Žampach k V. kn. M. na mne byl podal, s poníženou povinnou šetrností jsem obdržel. Častokráte o totéž smělostí svou se pokoušel u nejdůstojnější abatyše, avšak nadarmo. Pokud povinnosti svého úřadu vykonával, dostával náležitou mzdu; jakmile však obrátiv mysl jinými věcmi obírati se počal a přes upřímné napomínání od počínání svého ustati nechtěl, samochtě ukázal se býti mzdy nehodným. Na své svědomí, bez záští pravím, že učitel ten jest rouhačem proti božím svatým, tupitelem našich posvátných obřadů, otravou nejsvětější oběti mše svaté: často když měla býti zpívaná mše neb nešpory o svátcích slavnějších a při jiné příležitosti, musel jsem pro jeho pohrdající a urážející nedbalost toho buď docela zanechati anebo jen čtením odbyti. Žákům svým bezbožně zbraňoval poslouchati služeb božích, a když někdy na přísnější poručení několik menších žáčků, ač nerad, na mši svatou poslal, pozdržel větší žáky ve škole, doufaje takovým a podobným jednáním získati slávy a vděku od rodičů, do neušlechetnosti víry sobě rovných, a nedbaje zbožnosti, které žáky své povinen byl učiti neméně jako umění liternímu. Průvody konané ve dnech prosebních nazýval po způsobu škůdných kacířův toulkami a prohlašoval, že nařízením v příčině těchto obřadův není vázán. Litanie ke svatým zpívati aneb na ně odpovídati dokonce se zdráhal, ač to bylo povinností jeho, i byl jsem nucen přiměti ho k tomu a k podobným službám naléhavou žádostí jiných lidí. Týž správce školní byl také velikou měrou účasten onoho oslavování Husa (pro kteréž někteří z měšťanů Třebenických potrestáni byli) . . . Dopustil se i jiných

430. M. Bacháček do Německého Brodu Šimona Beňovského za předního správce školy od času sv. Jiří nejprv příštího dodává a dotvrzuje.

1607, 3. března.

---

431. M. Bacháček do města Polné: „Mnoho sobě váže Vaši přímluvy rád tak činím a pro vzdělání školy města Polné Samuelem Xenophilum Sušického, jehož pan otec, na ten čas pan primas města Sušice, v městě Polné se rodil i také tu vychován jest, a jeho synáček Samuel Xenophilus, není pochybné, že jsa pohnut jménem vlasti pana otce svého k Vám se táhne, jeho od času sv. Jiří nejprv příštího k Vám za předního správce dodávám a dotvrzuji . . .“

1607, 3. března.

---

432. M. Bacháček Vimberským, že jim správce školního při času sv. Jiří odešle.

1607, 5. března.

Službu oc. Maje nad tím veliké zalíbení, že se z povinnosti o to bedlivě starati ráčíte, aby mládež Vaše domácí i také přespolní v umění literním žádného zkrácení nenesla, nýbrž od pobožných a učených preceptorův tak byla zvedena, aby, přijdouce k létům dospělým, předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře se hoditi a obecnému dobrému platně sloužiti mohla i také to říci musela, že by byla nikda v ta místa nepřišla, kdyby byla bedlivým opatrováním pana purkmistra a pánův v škole města Vintemberka tak dobře zvedena nebyla: a tak rád chci té žádosti V. M. učiniti a při času sv. Jiří nejprv příštího některého pobožného a učeného mládence k Vám odeslati, kterého na tuto chvíli jmenovati nemohu, poněvadž se ne všickni u mne ohlásili, než časně pánům v známost uvedu, a v tom čase toliko pan písař radní mně v známost uvede, jakého by kantor anebo pomocník jeho oumyslu byl, tak abych něčím jistým budoucího správce školy Vintemberské věděl čím spraviti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava 5. Martii léta 1607.

---

věcí podobných a na napomenutí nechtěl, jako zatvrzelý, v ničem se polepšiti. Byv ode mne jménem nejdůstojnější abatyše pro takové skutky ze školy vyhoštěn, žáky se vzdorným pohrdáním z vlastní moci opět do školy přivedl. Když nejdůstojnější abatyše o tom se dověděla, nechtěla svoliti, aby takovému rouhači mzda vyplácena byla, ano moudře usoudila, aby co nejdříve vypuzen byl . . .“ (Opis v archivu zemském).

433. *M. Bacháček purkmistru a radě města Poličky, aby s Jiříkem Nigrinem, správcem školy jich, kterýž od nich odejíti chce, se smluvili, aby na dále u nich zůstal.*

1607, 5. března.

Službu oc. Jiřík Nigrinus, správce školy Vaší, jak oustně, tak i skrze psaní toho při mně vyhledává, abych jeho od Vás vyzdvihl a jiným místem opatřil: ale já tomu porozumívám, že ty takové časté proměny při správcích školních vztahují se na veliké zkrácení mládeže, která se liternímu umění vyučuje. Pokudž byste na dobrém srozumění a dobře spokojeni s týmž Jiříkem Nigrinem býti ráčili, byl bych toho vděčnější, aby páni inspektorové školy města Poličky jeho povolati a to mu předložiti ráčili, co ty takové proměny s sebou přinášejí, a k tomu vésti ráčili, aby na další čas při mládeži V. M. pracoval. Nebo kámen, když se z místa na místo, a to začasté, přenáší, řídko kdy mechem obrůstá. Té jsem k Vám naděje, že toto mé ohlášení, které se dobrým oumyslem děje, dobře vykládati ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po neděli invocavit léta 1607.

---

434. *M. Bacháček, přimlouvá se k Hynkovi Bořkovi Dohalskému z Dohalic, aby preceptoru strýců jeho na platu přilepšeno bylo.*

1607, 5. března.

Službu oc. Psaní, které jste mi téměř před rokem, jehož datum na Dohalicích v neděli provodní léta 1606, učiniti ráčili, v dobré paměti snáším; kdež toho při mně vyhledávati ráčíte, abych z našich kollejí některého mládence za preceptora strýcům V. M. na Dohalice vypravil, že se s ním o službu k zalíbení dobrých lidí smluviti ráčíte, jakž též psaní to v sobě šíř obsahujíc zavírá. Ale že pan bratr jeho s jinými pány přátely přednáší, že mu taková služba na šaty a obuv vystačiti nemůže a on že musí jemu ku pomoci býti a dáleji dokládati, což žeby jemu ztížné bylo, museje také sám sebe na službu vychovávati, při tom mne žádaje, pokudž by zlepšení býti nemohlo, abych jeho jiným místem opatřil: já pak porozumívaje, že ta proměna při discipulích velmi škodliva jest a na veliké zkrácení mládeže, a jestliby se snad mohl k tomu povolání dobře trefiti, nebylbych tomu nic vděčen, aby se tak v brzce od strýcův V. M. měl hýbati; přimlouvám se, abyste pro dobré strýcův V. M. touž službu jemu nadlepšiti anebo jináč se s ním, aby šaty míti mohl, smluviti ráčili. Té jsem k V. M. důvěrné naděje, že ta má přímluva Ezechielovi k platnosti sloužiti bude. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po neděli postní invocavit léta 1607.

---

435. M. Bacháček Janovi st. Žebráčkovi, měštěnínu města Žatce, že rád o to starati se chce, aby synáček jeho za preceptora někomu do cizích krajin obrán byl, jakož již panu Vratislavovi pro „dobře urostlého" jeho mládenečka jej byl ponavrhl.

1607, 6. března.

Službu oc. Jan Mendicillus, syn Váš, mně Vašeho psaní 6. Martii léta přítomného 1607 podal, jemuž jsem z přečtení porozuměl a posavád na jiném nejsem, než kde bych mohl pro pány strýce Vaše, lidi učené, něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení měli, učiním v pravdě rád. A již jsem byl dávno na to myslil, aby synáček Váš v cizích krajinách dobře mohl zveden býti a potom církvi boží anebo obecnému dobrému platně sloužiti; a když se urozený a statečný rytíř pan Vratislav v tom přede mnou ohlašoval, že po malém času míní synáčka svého, dobře urostlého mládenečka, do cizích zemí odeslati, vždy jsem k tomu vedl, aby Váš syn byl jemu za preceptora obrán, jakož se i tak stalo. Ale že k tomu nepřišlo, musíme na některou jinou cestu pomysliti, není zapotřebí žádné žádosti ani přímluvy pana Matiáše Grylla,*) kterého já sobě mnoho vážím a pro taková ingenia všecko rád učiním, toliko, aby oni sami sobě v cestě nebyli a z přítele sobě nepřátel nedělali. Panu Matiášovi z Gryllova nemohu dostačiti a jemu obzvláštního psaní učiniti, žádám, že mne v tom zastanete a jeho velice ode mne pozdravíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava 6. Martii léta 1607.

---

436. M. Bacháček purkmistru a radě města Žlutic: „Rád chci tak učiniti a při času sv. Jiří nejprv příštího některého pobožného, příkladného, kdoby mohl kůr Váš s pochvalou opatrovati, chci vyslati a kdyby examen pro primo gradu baccalaureatus, který se nyní drží, v cestě nebyl, ihned by se to vykonalo, při kterémž Váš také správce školní měl býti; ale porozumívaje, že by hrubě škole města Žlutic taková rychlá proměna k zkrácení sloužila, jemu o tom obzvláštním psaním poroučím, aby při svém povolání, maje sobě správu školy poručenou, zůstával. Já sám to na sebe přejímám a s panem děkanem i s jinými pány examinatory chci jednati, aby jeho omluvna v této příčině měli."

1607, 12. března.

---

*) Matiáš z Gryllova narodil se 1551 v Rakovníce. Studoval v Praze, když stal se bakalářem, učiteloval v Lounech a Táboře. L. 1576 byv povýšen za Mistra svobodných umění, spravoval kollej Karlovu jako probošt l. 1578 a 1579; l. 1581 byl děkanem filosofické fakulty. R. 1582 opustil profesuru a přijal místo radního písařství v Žatci. Zemřel 1611. Sepsal dva spisy českým jazykem. (Viz Jirečkovu Rukověť k děj. lit. české.)

437. *M. Bacháček do Sušice, že při času sv. Jiří nejprv příštího jednoho i druhého správce školního k nim vyšle a to tak opatří, aby jeden i druhý mohl svému povolání zadosti učiniti.*

1607, 12. března.

---

438. *M. Bacháček Lounským: „Nemoha bezelstně tak na rychlost s radou mou rozmluviti pro přítomný examen pro primo gradu in philosophia toho do některého krátkého času odkládám a V. M. odpověď dám v brzce, vždy žádaje, abyste na to pomysliti ráčili, že v škole města Lůna přední správce někdo z pánuov Mistrův, když se nadjíti může, člověk hodný býval, jakož na tento čas mohou se některé osoby obrati, kteréby podstatně k zalíbení V. M. místo to zastávaly . . .“*

1607, 13. března.

---

439. *M. Bacháček Slánským, poněvadž Johannes Emberiza, „kollega“ jich školy, za příčinou hojnějšího umění do cizích krajin vypraviti se míní, aby na jeho místo do školy nové nákladně vystavené jiného „kollegam“ učeného povolali a ne nějakého zkaženého žáka; slibuje ochotně jim ve všem pomoci jako blízkým svým krajanům, kdež někdy v škole jich nejprvnějším začátkům a téměř abecedě se učil.*

1607, 14. března.

Službu oc. Těchto dnův byl u mne s pány přáteli svými Johannes Emberiza, předešlý kollega školy slánské, náležitě toho vyhledávaje, poněvadž se do cizích krajin za příčinou hojnějšího umění vypraviti míní, aby jemu litterae commendatitiae od akademie pražské vydány byly, jakož se k tomu páni professores spolu se mnou rádi skloníli a pro poctivost města Slaného takové přímluvné připsání včerejšího dne jsem jemu pod pečetí ouřadu rektorského vydal. A poněvadž o tom tak smýšlím, že to sobě za nemalé štěstí i také poctivost pokládati ráčíte, aby z školy slánské pocházeli buďto správcové znebo collegae, kteří by peregrationes ad exteras provincias*) sobě oblíbili a snad i také doctoratum in aliqua facultate**) dostali, jakož se to při panu doktorovi Adamovi Zalužanském nachází: není pochybné, než že na jeho místo jiného collegam do školy V. M. povolati ráčíte, v kterýchž učených mládencích dostatek jest. A vinšoval bych sobě toho, abyste i nižší collegas do školy nové a nákladně vystavené homines studiosos, coby učení pražského, a ne některé zkažilé žáky, bráti ráčili; bylo by tím i mládeži Vaší i také těm sukcentorům posloužено. Mládeži v tom,

*) Cesty do cizích zemí.
**) Na některé fakultě.

že by se svému dobrému učila od těch, kteříž se sami něčemu naučili, nebo quodque parum novit, nemo docere potest;*) a sukcentorům ten by z toho užitek pocházel, že spatřujíce kterak fedruňku v školách míti nebudou, leč se něco opravdově naučí a toho od akademie vysvědčení míti budou. Kdebych já V. M., jakožto blízkým pánům krajanům mohl dobrý fedruňk dáti, rád se v tom propůjčím a znám se tím V. M. povinnen býti, za tou příčinou, že jsem se v škole slánské nejprvějším začátkům a téměř abecedě učil. Et si licet argumentari a minori ad majus et illa argumenta sunt firma**): mnohem výšeji V. M. budou povinnovati ti, kteří jsou se v školách V. M. tak vycvičili, aby jiným lidem platně sloužiti mohli. A poněvadž na tuto chvíli za příčinou jiného mnohého zaneprázdnění obšírněji v ten smysl psáti nemohu, dáli pán Bůh, oustně to v přítomnosti vynahradím. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v středu po sv. Řehoři, 14. Martii, léta 1607.

---

440. M. Bacháček Netolickým, že by rád tomu místo dal, aby Václav Sokol, nynější správce školní v městě Sušici, do školy jich dosazen byl; poněvadž však děkan jich s nynějším správcem školním spokojen jest a Václavu Sokolovi by stravy dávati nechtěl, aby v dobré svornosti nějak tu věc vyřídili.

1607, 19. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Netolicích v pondělí po neděli postní reminiscere léta přítomného 1607, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. V pravdě na jiném nejsem, než abych Vám všelijaké dobré přátelství zachoval a něco toho učinil, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili; a rád tomu místo dávám, že Václav Sokol, nynější správce školní v městě Sušicích, Vám se v tom zakázal, že v městě Netolicích správcem školním chce býti. Ač já o jeho konečné vůli žádné vědomosti nemám, nicméně na Vaši žádost hotov jsem i to učiniti, toliko aby mohla z toho dobrá svornost jíti, zvláště při Vašem panu děkanovi, který dnešního dne v mé nepřítomnosti za příčinou obecních zaneprázdnění v mém příbytku byl a v tom se slyšeti dal, že on s nynějším Vaším správcem školním v dobré svornosti přebývá a on že svému povolání zadosti činí a pokudžby se Václav Sokol k Vám přibral, že jemu nechce stravy dávati a snad by jiné zaneprázdnění chtělo z toho jíti. Protož pro zachování dobré svornosti byl bych toho vděčen, abyste jednosvorně spolu přebývali a toho vyhledávali, aby nebylo zapotřebí některého jiného nebezpečenství očekávati. Toho jsem Vás v tejném duchu nechtěl tajiti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po neděli postní oculi, 19. Martii, léta 1607.

---

*) Co sám málo zná, tomu učiti nemůže.

**) Neboť můželi se souditi z věcí menších na větší, kterézto úsudky bývají jisté.

441. M. Bacháček Jiřiku Křenkovi, primasovi města Milevska, že správce školního od nich vyzdvihuje a volen jest jiného k nim podati.

1607, 3. dubna.

Službu oc. Měl jsem psaní učiniti panu purkmistru a pánům města Milevska, ale nemaje žádné prázdnosti a odcházeje, Vám krátce napíši. Předně žádám, že pánům mé volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkážete s tím dáleji doložením, že Balthasarum Parlagium z některých příčin slušných vyzdvihuji, o čemž Vám Parlagius oustně oznámí, aby mně v tom za zlé neměli. Já volen jsem jiného pilného a pobožného mládence k Vám podati, toliko Vy sami to mně v známost uveďte. S tím Vás se vší obcí města Milevska v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím oc. Dán v Praze v outerý po neděli smrtedlné léta 1607.

---

442. M. Bacháček Vimberským správce školního Baltasara Parlagia odsílá.

1607, 3. dubna.

Službu svou oc. V dobré paměti snáším žádost Vaši, skrze psaní pronešenou, jehož datum v městě Vintmberce v pondělí po sv. panně Julianě léta přítomného 1607, a mnoho sobě váže takové Vaší bedlivosti, kterouž vedete, aby mládež Vaše domácí i také přespolní v ničemž, co se literního umění dotýče, obmeškána nebyla, nýbrž Vaším bedlivým opatřením preceptory pilnými a příkladnými opatřena byla a Vám, přijdouc k létům dospělým, měla z čeho poděkovati, že Vaší bedlivou prací jsou tak šťastně zvedeni: k tomu se skloňuji a od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy Vaší dodávám a dotvrzuji poctivého a učeného mládence z učení pražského Baltasarum Parlagium, na ten čas správce školního v městě Milevště, s tou při tom žádostí, abyste jeho při témž času přívětivě přijíti, jemu správu školní poručiti, nad ním, jeho oficiály a jiným žakovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili oc. Datum v kolleji krále Václava v outerý po neděli smrtedlné, 3. Aprilis, léta 1607.

---

443. M. Bacháček Sušickým: ačkoliv jim správce školního již dotvrdil, však na žádost jich jiného Daniela Kolidia s „kollegou" Mikulášem Sebastem Pacovským jim posílá.

1607, 3. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše v dobré jsem paměti snášel i také na žádost Vaši tak jsem učinil a Fridericum Kropilii Albinum k Vám jsem dotvrdil, ale potom na mnohá a obšírná předkládání pana

primasa Vašeho jménem Vaším, že by se týž Fridericus do obce Vaší trefiti nemohl a žeby z toho něco jiného pojíti mohlo: abych se nezdál tak neustupným býti a příčinou některého těžšího nedorozumění, od svého jsem upustil a kterého jste sobě oblíbiti ráčili, jmenovitě Danielem Colidium Beronaeum s kollegou jeho Nicolaum Sebastum Pacovinum, je oba dva od času sv. Jiří nejprv příštího za správce školy Vaší dodávám a dotvrzuji, nic o tom nepochybuje, než že je přívětivě přijíti, jim správu školní poručiti, nad nimi i jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte oc. Dán v kolleji krále Václava v outerý po neděli smrtedlné, 3. Aprilis, anno 1607.

---

444. M. Bacháček Mělnickým, že Jana Voborského za správce školního jim dodati nemůže, poněvadž ještě půl léta v kolleji zůstati musí.

1607, 5. dubna.

Službu oc. Psaní, kteréž mi opět činiti ráčíte, jehož datum v městě Mělníce nad Labem v pondělí po neděli judica, 2. Aprilis, léta přítomného 1607, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl i také mé radě přednesl, jsa tehdáž v kolleji, čehož pan Sixt ráčí povědom býti. Rada má a jiní páni Mistři žádost V. M. bedlivě vážili a všecky ty věci, odkudž takové nedorozumění jde, to sobě předkládali, jaká by budoucně zaneprázdnění V. M. i také outraty z toho šly, kdyby se tak v rychlosti taková proměna státi měla; ano již dosti toho jest a není pochybné, než že o tom ctihodný kněz Václav, pan děkan Váš, dobrou vědomost míti ráčí. A co se Jana Voborského dotýče, to dokonce věc možná není, aby se k Vám při času sv. Jiří nejprv příštího za správce školního dostati měl, a to za tou příčinou, že ještě půl léta v kolleji nevyčkal a s tou výminkou ad examen pro gradu baccalaureatus jest připuštěn, aby druhého půl léta v kollejích učení pražského zůstával, což jest on rukou dáním učiniti přislíbil. Než, pokudž byste vždy toho žádostivi býti ráčili, při sv. Havle nejprv příštím bude se to moci, dáli pán Bůh, vykonati. Čehož jsem nemohl touto mou světlou odpovědí V. M. tejna učiniti. S tím oc. Dán v Praze pospěšně 5. Aprilis léta 1607.

---

445. M. Bacháček Čáslavským za předního správce školy Jakuba Krupského, Německobrodského, od času sv. Jiří nejprv příštího dodává a dotvrzuje.

1607, 5. dubna.

---

446. M. Bacháček do Jemnice na Moravě, že od času svatého Jiří na školu jich „příkladného a učeného mládence" i se sukcentorem odešle.

1607, 6. dubna.

---

447. M. Bacháček Janu Mitiovi, primasovi města Velvar, že předního správce školy jich k pokoji napomenul.

1607, 6. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Velvařích 5. Aprilis léta přítomného 1607, coby v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Z vinše dobrého Vám přátelsky děkuji; všemohoucí pán Bůh rač Vám také hojného božského požehnání při opatrování města Velvar a vyřizování věcí obecných dodávati. Co se správce předního školy Vaší dotýče, že jejich roztržitostí nemalé zkrácení škola Vaše nesla: nic dobře spokojen tím nejsem, s teplem jemu o tom píši, aby sobě usmyslil a co tak jejich roztržitostí a nesjednoceností jest obmeškáno, aby to hleděl budoucně vynahražovati, jakož se naději, že ta napomenutí k sobě přijme i také skutkem toho dokáže. Sám se za něho přimlouvám, jakožto za staršího bakaláře, abyste dáleji nad ním ochrannou ruku držeti ráčili a páni inspektorové aby mně časně v známost uvedli, co by tak na nedostatku zůstávalo, aby se tomu také časně v cestu vyšlo. Porozumívaje, že v nedostatku zdraví jste postaveni, Vám toho nepřeji; všemohoucí pán Bůh rač Vás v brzce k předešlému dobrému zdraví navrátiti. V dobré příhodnosti panu purkmistru a pánům mé volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkažte. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Pán Bůh rač dáti, abyste všickni společně nastávajících výročních slavností vzkříšení syna božího od mrtvých v dobrém způsobu zdraví dočekali, v chvalách božských v chrámě Páně a doma s dítkami a s čeládkou v písničkách velikonočních spasitedlně strávili, téhož roku v témž dobrém zdraví s větší radostí a s menšími hříchy dočekali i také příbytky Vaše od všelijakých zlých nešťastných příhod v celosti zachovalé vesele spatřili. Toho i jiného dobrého vinšuje přeji věrně rád a na budoucí čas příti chci. Actum v Praze pospěšně 6. Aprilis léta 1607.

---

448. M. Bacháček do Vysokého Mýta: „Dle možnosti k tomu směřuji, aby správcové školní jak s pány správci církevními tak také s panem purkmistrem a pány na dobrém srozumění zůstávali a povolání svého, jak v škole tak i v chrámě Páně, pilni byli a nic se toho nedočiňovali, nad čímž by se mohl pan purkmistr a páni a jiný lid obecní zhoršiti. Že pak posavád neráčíte sobě žádné ztížnosti klásti do Georgium Michaelidem Topolčanum, správce školy V. M. tak to ujímám,

že on spolu s jinými collegis a žákovstvem v mezech povolání svého zůstává . . .“ *)

1607, 6. dubna.

---

449. *M. Bacháček do Hradiště nad Jizerou: „Některé jisté příčiny v to vkročily, že správce školy Vaši Jiřík Čejkovský se všemi svými věcmi má se po svatém Jiří léta tohoto 1607 co nejdřív postaviti, v čemž mně, žádám, za zlé míti nebudete, poněvadž to vůle jest rady mé; nicméněj jestli s někým na dobrém srozumění býti ráčíte, který by takovou správu školy Vaší k sobě přijal, hotov jsem jeho k Vám dodati a dotvrditi, pakli nejste a ráčíte mi se v tom důvěřiti, někoho dobrého a příkladného k Vám odešli . . .“*

1607, 9. dubna.

---

450. *M. Bacháček do města Dvoru: „Co bych předešle na psaní Vaše v středu po památce sv. Pavla na víru křesťanskou obrácení, 31. Januarii, léta přítomného 1607 za odpověď dal, v tom se dobře pamatuji, totižto, že při času sv. Jiří nejprv příštího chci k Vám některého pokojného a pobožného mládence vyslati. A poněvadž Josephus Hieronymus Piscenus za některými příčinami nemůže u Vás zůstati, v tom se přimlouvám, aby na místo Josefa dosedl Samuel Hieronymus Piscenus, strýc jeho, který na ten čas za správce školního v městě Náchodě pozůstává; tak se naději, že se to bude moci dobře trefiti. Na tuto chvíli za příčinou mnohých zaneprázdnění obšírněji psáti nemohu, než Vás se vší obcí města Dvoru nad Labem v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím . . .“*

1607, 9. dubna.

---

451. *Jakub Menšík z Menštejna přimlouvá se k M. Bacháčkovi za Alexandra Cheloniána Prachatického, studiosa kolleje Veliké, aby místem fedrován byl.*

1607, 9. dubna.

Službu svou vzkazuji. Velebný a ctihodný pane Mistře Bacháči! Vinšuji Vám, abyste jsouc zdrávi na všem dobře se mívali,

---

*) Léta 1677 podává Jan Václav Rak, děkan, zprávu arcibiskupu Pražskému, že v Mýtě Vysokém nachází se škola dosti chatrná na hřbitově. Učitele a jeho pomocníky že ustanovují obecní starší ve srozumění s děkanem. Škola vydržuje se z důchodů špitálských.

věrně a upřímně rád. Alexander Chelonián Prachatický, *) studiosus kolleje Veliké, utekl jest se ke mně a žádal mne k Vám za přímluvu tak jakož již od sv. Havla minulého v kolleji zůstává, a

---

*) K dějinám školy Prachatické, o níž podali jsme obšírnou zprávu při č. 224, přikládáme ještě některá data, kteráž vybrali jsme z 30 manuálů radních a jiných zápisů minulého roku 1883 nám do ruky přišlých.

Léta 1609 dne 22. dubna učiněna smlouva svadební mezi Janem Rubekulou, Poličským, správcem školním obce města Prachatic a poctivou matronou paní Voršilou, vdovou po Havlovi Froncovi, kterouž smlouvou obvěnuje Jan Rubekula manželku svou 150 kopami gr. m., ona pak přijímajíc jej do všeho statku svého za plného a mocného hospodáře obvěnuje ho na vzájem 250 kopami.

L. 1617, 30. června učiněno bylo městskou radou napomenutí bakaláři, aby žákovstvo jeho ve škole se zdržovalo a po řekách, potocích obecních se netoulalo, ryb, raků lapání zanechalo: jinak že by potom ne jako žáci ale jako zlodějové trdlicí trestáni byli.

L. 1625 byl správcem školním Mikuláš Pacovský, kteréhož rada městská t. r. dne 17. ledna napomínala, aby od potřebných lidí při průvodu těl mrtvých tak mnoho nebral, nýbrž jen když k božím mukám jde po 10 kr. a k sv. Petru po 15 kr. a nic více.

L. 1631 při času sv. Jiří přijati byli od rady městské za správce školní Tobiáš Hartman Brtnický a Václav Jeřábek Poděbradský s tím napomenutím, aby jak ve škole při vyučování mládeže ano i v chrámu Páně všelijakou pilnost „přiložiti hleděli.“ Za práci vyměřen jim roční stans nebo plat po 12 kopách m. a za stravu po 15 kopách gr., kteréž peníze jim čtvrtletně odváděny býti měly. Však první správce školní Tobiáš vedle napomenutí „pánův“ se nezachoval, neboť již 1632 dne 16. ledna do rady byl předvolán a jemu přísné připomenutí učiněno, že tak špatně mládež vyučuje, povolání svého zanedbává, více v hospodě „u Netáhlů“ bývá nežli ve škole, a poněvadž i rvačku způsobil, že mu v tom folkováno nebude a pokudž by na sebe lepší pozor nedal a takové napomenutí bedlivě na paměti neměl, že šatlavou bude trestán. Zdali se polepšil anebo kdy mu „odpuštění“ dáno, aby se z Prachatic vybral, nevíme.

V podobné příčině, nebedlivého vykonávání povinností, povolání byli l. 1639 dne 5. března správce školní a kantor v místo radní, kdež „dostatečné“ napomenutí jim dáno, aby bedlivější školy byli, mládežku dle náležitosti bázni boží a liternímu umění, jak kdo k čemu způsobný jest, vyučovali, též také když se na procesí neb funera chodí, pacholátka v dobrém pořádku, a ne tak houfně a běžně, zdržovali, ve škole zúmyslných škod nečinili, ani jiným činiti nedopouštěli; neboť jestliže by budoucně co toho více od nich se stalo a škoda jaká na oknech, kamnech i jiných věcech ve škole se děla, že náhradu toho při nich oficiálích městská rada pohledávati bude. Pro tenkráte kamna i okna, která zúmyslně roztlučena byla, z peněz důchodův obecních nově vystavena a opravena.

Léta 1641 dne 4. ledna čten byl v radě městské spis žákův, kterýmž děkana Prachatického žádali, aby 1. inspektorové školy byli nařízeni, 2. školy postranní v městě byly zapovědíny a 3. platu jim přilepšeno bylo. Žádost žákův podána byla městskou radou k uvážení obecním starším, kteříž za tou příčinou do místa radního povolání byli. I usnešeno: co se platu přidání dotýče, aby toho v takové „neřestlivé časy nežádali, poněvadž obec velmi jest schuzelá a k dosažení peněz žádného prostředku se nenachází; školy postranní že budou zastaveny; v příčině vybírání sobotálesu při vůli pánův sousedův že se zanechává, kdo chce sobotáles, kdo kvartál dáti; na inspektory obecní starší zapomněli. Poněvadž však takový prosebný spis žákův byl podán děkanovi, vyslali obecní zástupcové jisté osoby k němu, aby jej z toho „pěkně vyvedly;“ načež dostalo se jim odpovědi, jaké si žádali: aby se žádostí tou dokonce nic nezaneprázdňovali, chtějíli žáci na platu svém přestati, aby přestali, nechtějíli, že

obyčej ten že zachovávati ráčíte při památce sv. Jiří anebo sv. Havla studiosův místy fedrovati, on pak nemaje již déleji nač v kolleji zůstávati a se zdržovati, rodičové pak jeho, jsouce potřebni, jemu že

---

mají město otevřené. A s takovou odpovědí oznámil ještě děkan obecním starším, že žákům připomenutí učiní, aby v příčině dobrodiní obědův pánům sousedům sami a ne skrze pacholata děkování činili ano i osobně toho vyhledávali. T. r. 1641 dne 10. června žádali kantor a mládenci školní, poněvadž na škole střecha byla velmi zlá, tak že když pršelo na ně teklo a tím i jiná další škoda se činila, aby „páni“ střechu opraviti dali, což se také stalo.

L. 1644. dne 21. února povolán byl kantor školy Václav Harypar, Hostomický, v místo radní, kdež jemu z usnešení „pánův“ oznámeno: poněvadž skrze osobu jeho od vojáka hrozný „handl“ se stal i ještě dále něco takového by se díti chtělo a skrze to veliké neštěstí někoho z poctivých lidí trefiti by mohlo, pročež že se mu „odpuštění“ dává a nařizuje, aby hleděl téhož ještě nebo následujícího dne do poledne města prázen býti. Musel tudíž pryč se odebrati. Povinnost jeho ve škole i v kostele zatímně zastával Jan Columella, rektor školní, kterýž t. r. dne 26. srpna žádal, aby za práci tu platu toho, který kantor užíval, jako náhradu dosáhnouti mohl: ale divné se mu dostalo odměny. „Páni“ usnesli se, poněvadž o tom vědomosti žádné nemají, aby on Jan Columella kdy za kantora přijat byl a tu povinnost vykonávati měl, protož že také není slušná věc, aby jaký záplatek za to jemu dán byl. K takovému vyřízení dostalo se ještě správci školnímu zvláštního oznámení o mnohých žalobách, kterak manželka jeho ve škole dosti nezpůsobův všelijakých užívá, na příklad, že mládencům, když se jim obědy od pánův sousedův posílají, z toho sama sobě napřed co nejlepšího vybere, čímž mládenci školní nemalé zkrácení snášeti musejí; i poněvadž z těch příčin nižádný kantor a mládenci při škole Prachatické zdržovati se nechtějí, aby tudíž manželku svou jiným kvartýrem zaopatřil.

Na místo kantora z Prachatic vypovězeného přihlásil se 1644 v měsíci červnu Jan Daniel Outerský, jenž také přijat byl; však již dne 31. srpna t. r. promlouváno v radě městské o tom, poněvadž se na takové místo v Prachaticích hoditi nemůže a on sám také jinam (do Strakonic) odebrati se míní, aby mu něco z lásky dáno bylo; čehož také užil.

L. 1649 dne 9. dubna učinil kantor kůru českého Pavel Příkopský ohlášení obecním starším, kterak by velikou nedbalost a neposlušnost v kostele v zpívání českém od některých mladých sousedův též řemeslnických tovaryšův poznával, kteříž stydíce se k pulpitu přistoupiti, raději že s kruchty dolů vyhlídají a semo tamo lelky lapají: i z usnešení „před celou obcí“ mu oznámeno, že se snad pamatuje, kterakou moc jinší kantoři mívali, to že se jemu též neodnímá, aby takové neposlušné k pulpitu rafikou přitahovati a „pánům“ vyznamenané podati hleděl, že neuminou to při páních sousedech a tak i při každém cechu naříditi. T. r. 1649, dne 31. května podal Daniel Oborský, kantor školy Prachatické, spis do městské rady, kterýmž žádal, poněvadž skrze osočení školních mládenců od pana děkana z kantorství propuštěn a vězením i jinak sužován byl a ještě býti má, aby pro ujití toho všeho jemu „odpuštění“ dáno bylo: načež v radě snešeno, aby s pánem Bohem ve škole zůstával a svého povolání pilen byl, i s panem děkanem o to mluviti že chtějí, jsouce oni a ne pan děkan collatores, a děloli se jemu od jinších školních mládenců něco nenáležitého, že on jako oficiál školní má tu moc jich ve škole netrpěti a jiné přijíti a protož aby sobě jim rozkazovati nedal, ale jich potrestal. T. l. 1649 a již rok před tím přihlásil se spisem Jan Benda, Blovický, aby za rektora školy přijat byl: však celou obcí města snešeno, že rektor školní pro nedostatek obecní přijat býti nemůže, na ten čas že na jednom jen oficiálu přestati se musí; pokudž však by jen při kantorovi se zdržovati a benefícia sousedská požívati chtěl, to že jemu na další čas přáno býti má.

Léta 1663 dne 13. srpna povolán do místa radního kantor a rektor choru i školy města Prachatic Jáchym Oliva a jemu od ouřadu na místě

žádné pomoci učiniti nemohou, služebně žádá, abyste jej teď při sv. Jiří jakýmžkoliv místem fedrovati ráčili. I poněvadž jsem poznal V. M. k sobě vždycky přátelským způsobem náchylného býti a téhož také studiosa dobře znám a o tom vím, že od rodičův svých pomoci žádné užiti nemůže: za něj se k V. M. přimlouvám a za to přátelsky žádám, že jeho sobě pro osobu mou obzvláštně k laskavému fedruňku poručeného míti ráčíte, tak aby při sv. Jiří příštím místem fedrován byl. A já zase pamatujíc na prokázanou jemu v této příčině lásku, nepominu se toho V. M. rád líbezným přátelstvím odměniti i odsloužiti. S tím oc. Datum v Praze v pondělí po neděli květné léta 1607.

Jakub Menšík z Menštejna na Velkém Vosově a Skřípli,
J. M. C. rada a purkrabí hradu Pražského.

---

celé obce „odpuštění“ dáno a čtvrtletní poslední služba nezaplacena, poněvadž nějaké „partes“ od záduší odstranil. Na místo jeho přijat 1663 dne 24. října za kantora Václav V. Suchý, Horažďovský, s tou podmínkou, že náležitým mládencem se zaopatří a choru Páně i cvičení mládeže pilen bude. Však již po roce l. 1664, 15. října od odce „odpuštění“ vzal a po něm Jiřík Antonín Krajíc z Bechyně za kantora choru v chrámu Páně a za principala scholae přijat byl. Vedle něho i varhaník měl ve škole učiti a o plat, co od dítek bráno bylo, společně rovným dílem aby se rozdělili a z toho třetí díl pomocnému jich „dostatečnému“ mládenci dávali, mládež aby německy i česky, též muzice jako i dílem latinskému čtení náležitě cvičena a vyučována byla. Tedy r. 1664 ponejprv učiněno opatření, aby v staroslavných někdy Prachaticích mládež také německy ve škole vyučována byla. Zařízením takovým otevřeny samým úřadem městským dvéře školy k poněmčování mládeže a tudíž také i města. Němci všudy se tlačili a když jich třebas jen hrstka někam se přistěhovala, již neustupně dovolávali se německé školy a německých služeb božích. Jakož také vidíme v Prachaticích, že l. 1703 dne 26. února z usnesení úřadu, poněvadž německý jazyk velmi se rozmnožoval, při vrchnosti své i konsistoři žádali, aby jednou české a podruhé zase německé kázání drženo bylo. Němci dovedli vždy využitkovati dobu ve svůj prospěch. Český lid byl tehdy jako od svých opuštěným, od cizích postrkovaným sirotkem, jenž pláče nad hrobem matky své.

Zmínili jsme se, že l. 1644 musela se manželka rektora školního pro všeljaké nezpůsoby ze školy vystěhovati. Roku 1665. žádal kantor Jiří Krajíc městskou radu za svolení, aby manželka jeho s ním ve škole zůstávati a přichráněna býti mohla: což po úmluvě úřadu městského s děkanem mu povoleno.

L. 1682 dne 11. ledna usnešeno v radě městské, aby Jan Jindřich Rataj za kantora, rektora školy, přijat byl. L. 1696 dne 20. února usnešeno, aby dva inspektoři k visitací školy nařízeni byli. L. 1697 Řehoř Pihler z kantorské služby kůru literatského i povinnosti ve škole propuštěn byl. T. r. zrušeny obědy, které od sousedův kantorům a scholarům dávány byly, i přidáno jim za to něco na službě a něco deputátu. Léta 1700 v listopadu purkmistr v městské radě přednesl, že kantorové od musicírování při Te Deum laudamus a při máji svaté truňk piva žádají: i usnešeno, pokudž pan primas má jaké zbytky piva, aby jim dal. Léta 1702 přijat za adstanta do školy Antonín Špalek a 1703 po dvounedělní probě ve škole stal se adstantem Ignac Liška. R. 1703 napomenut kantor J. Rataj, aby mládež lépeji na pozoru míti, dobrým příkladem předcházeti, ji cvičiti, v hrůze držeti a beze škody na zdraví ji trestati hleděl. T. l. některé pokoutní školy v městě zapovědíny.

Zprávy o škole Prachatické zavíráme poznámkou, že když l. 1701 Jakub Marek z Bavorova, jenž v Prachaticích byl měšťěnínem, ujal službu kantorskou v Chelčicích prosebně žádal magistrát v příčině té za povolení: i usnešeno, že se mu povoluje, však aby před odjezdem svým kontribuci v pořádek uvedl.

452. M. Bacháček purkmistru a radě města Jaroměře, poněvadž Mikuláš z města Pardubic k nim dostati se nemůže, ukazuje jim na správce školy v městě Dvoru a na kollegu školy jich Jaroměřské.

1607, 9. dubna.

Službu oc. V tom se pamatuji, že jsem dnes týden Vám psaní učinil a na žádost Vaši strany správce školy Vaší, poněvadž Mikuláš N. z města Pardubic k Vám se bezelstně dostati nemůže, ukázal sem na Josephum Hieronymum Piscenum, na ten čas správce školy města Dvoru, za příčinou blízkého stěhování anebo na collegam školy Vaší. Na to mé podání od Vás odpovědi očekávám, poněvadž sv. Jiří jest téměř za humny a jeden každý žádostiv jest věděti k které správě školní měl by se hotoviti. Nemoha v ten smysl obšírněji psáti Vás se vší obcí města Jaroměře v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím oc. Dán v kolleji krále Václava jinak císařské, v Starém městě Pražském v pondělí po neděli květné anno 1607.

---

453. M. Bacháček purkmistru a radě města Stříbra, že Hieronyma Bukkanana Kouřímského za předního správce školního jim dotvrzuje, připomíná, aby inspektorové napomenuli ho k bedlivému vykonávání povinnosti.

1607, 9. dubna.

Službu oc. Psaní, které Jste opět učiniti ráčili, jehož datum v městě Stříbře v pátek po neděli smrtedlné léta přítomného 1607, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Ač v tom se pamatuji, že Jste na onen čas od obou správcův školy města Stříbra upouštěti ráčili a já jsem za tou příčinou jiného Vám podal i také jemu poroučil, aby se časně s svými věcmi do měst Pražských najíti dal, jakož není pochybné, než že tak učiní, nač mně bude zapotřebí mysliti, kterak by opatřen býti mohl: nic méněj, abych se nezdál proti V. M. neustupným býti, k tomuto V. M. dobrému zdání přistupuji a Hieronymum Bukkananum, Gurimenum, collegam školy Vaší, za předního správce školního z moci ouřadu mého dodávám a dotvrzuji od času sv. Jiří nejprv příštího s tou při tom přímluvou, abyste jeho přívětivě přijíti, správu školní hned při času sv. Jiří jemu poroučiti, nad ním, jeho oficiály i jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. A poněvadž já bezelstně na tuto chvíli nemohu dostačiti a jemu obzvláštního psaní učiniti, aby páni inspectores jeho napomenouti ráčili, aby v tomto povolání, postavení na sebe bedlivý pozor měl, discipulos in legitima disciplina retineret*) a jestli lectiones od předešlého správce byly dobrým pořádkem proponovány, na ty aby nastoupil

*) Žáky v zákonné kázni udržoval.

a k konci přivésti hleděl, tak aby s prospěchem discipulové takové lekcí vyslyšeli; jich výpis mně odeslal s dobrým zdáním pánův inspektorův, jestliby při tom některý nedostatek míti ráčili. A poněvadž se tato proměna děje s dobrým, užitečným mládeže domácí i také přespolní, žádám, že pan purkmistr a páni ráčí na to pozor dáti, aby na budoucí čas začaté dobré trvanlivé bylo a on sobě takového collegam objednal, kterýby jemu jak v chrámě Páně, tak i v škole při vyučování mládeže věrně nápomocen byl. V ten smysl psal bych obšírněji, ale čas postačovati nechce, jiným, dáli pán Bůh, časem to vynahradím. S tím &c. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po neděli květné léta 1607.

---

454. *M. Bacháček Bedřichu Kropiliovi, správci školy města Stříbra, aby za příčinou žaloby sukcentorem na něj vznešené v kolleji Pražské se postavil, anebo žádal radu městskou za urovnání takové rozepře.*

1607, 10. dubna.

Aby vždy něco na omylu nepozůstávalo, česky těchto koliko slov napíši. Jan Suksa, předešlý sukcentor Váš, velikou sobě, byv u mne, do Vás ztížnost položil, žádaje mne, abych to jemu jakožto vrchnost Vaše k nápravě přivedl, že jste jemu beze vší k tomu dané příčiny velice na poctivosti ublížili, jakož i jiní páni poslové z města Stříbra za něho se přimlouvali: v pravdě rada má žádného nad tím zalíbení nemá, že těmi Vašimi nezpůsoby, kterých doslýchati musejí, jim zaneprázdnění činíte. Pro lepší té vší věci vyrozumění pokládají Vám den tu sobotu po sv. Stanislavu, 12. Maji, v kolleji Veliké v Starém městě Pražském ve dvanácte hodin na celém orloji, tu abyste stáli a žaloby doslýchali, ničímž se nevymlouvajíc a to pod pokutou relegationis. Nic méněji, ušetřujíc povolání Vašeho, tuto mitigationem přidáváme: jestli nechcete býti hyndrováni a daremných outrat chcete ujíti, tehdy se dožádejte pana purkmistra a pánův, aby před Vaším z města Stříbra odchodem Vás sročili, tu věc mezi Vámi vyslyšeli a jakkolivěk rozuměti budou, ta nedůvodná mezi Vámi nedorozumění porovnali a Vy abyste byli povinni na tom přestati, jináčeji učení pražské na ty cesty by pomysliti musilo, kterak by se Vás zhostilo. O tom vědouce tak se při tom zachováte. Actum v Praze 10. Aprilis 1607.

---

455. *M. Bacháček radním a staršímu ouředníkům osady svatého Mikuláše v Starém městě Pražském: „V dobré paměti snášim časté V. M. solicitirování za pobožného, příkladného i také učeného správce školy V. M.; na to jsem bedlivě pomýšlel, kdoby se k té správě od času sv. Jiří nejprv příštího*

dobře trefiti mohl, a po mnohém uvážení s jiných dobrým zdáním Georgius Czejkovský, Chlumecenus, nynější správce školy města Hradiště nad Jizerou, člověk učený a oud učen Pražského jest k tomu obrán. Protož jeho za předního správce školního od času sv. Jiří nejprv příštího dodávám... O něm jiná naděje není, než jak se předešle v kolleji ve Velk mládež vyučuje a v jiných městech krom Prahy šlechetn choval, že i při správě školy V. M. se chovati bude...

1607, 10. dubna.

---

456. *M. Bacháček do Horažďovic: „Rád jsem se k tomu ně kterou ochotností přičinil, abych k Vám takového člověka vy pravil, který by mohl a chtěl tomu zadosti učiniti, aby mláde Vaše bedlivým Vaším staráním obecnímu dobrému sloužit mohla. A maje o tom dobrou vědomost, že Fridericus Kropil v městech Pražských i také ven z Prahy mládež bedlivě vy učoval, a není od Vás tak vzdálený, jeho raději než koh jiného k Vám dodávám a z moci úřadu mého, na ten ča mně svěřeného, od času sv. Jiří nejprv příštího dotvrzuji...*

1607, 11. dubna.

---

457. *M. Bacháček do města Jičína nad Cidlinou Simeoneu Amenium, Melniczenum, za předního správce školy dodáv*

1607, 11. dubna.

---

458. *M. Bacháček purkmistru a radě města Knína hor zlatých: lituje toho, že rána morová při mládeži jich takově zmenšení učinila, že pak za tou příčinou správce školy z učení pražského vzíti nemíní, než jen Jana Polonkia při té skrovnosti mládeže zanechati chtí, k tomu svoluje.*

1607, 11. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Kníně v outery po květné neděli léta 1607, co by v sobě obsahovalo z přečten jsem porozuměl. Obci Vaší toho nepřeji, že rána morová při mlá deži Vaší takové zmenšení učinila, co se také nám a jiným dosta tomu všemu musíme hlavy pokloniti a trpělivě snášeti. Že pak z příčinou téhož zmenšení nemíníte na ten čas správce školy Vaší dl dobrého obyčeje z učení pražského vzíti, než Joannem Poloncium při té skrovnosti mládeže zanechati, já snadno tomu mohu ob vyknouti a naději se, že i rada má k tomu přistoupí, když to, dá pán Bůh, po hodech přednesu. Nic méněj žádám, když Joannes Po loncius v městech Pražských za jinými příčinami bude, aby se k

mně uchýlil a tou měrou uctivosti k témuž učení pražskému prokázal. Za dar odeslaný dobrého beránce velice děkuji, pán Bůh rač to hojně vynahraditi, já v příčině dané nepominu se toho dobrým přátelstvím odměniti. S tím milostivá boží vůle rač býti s námi se všemi oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu sazometnú, 11. Aprilis, léta 1607.

---

459. *M. Bacháček do města Rychnova: „Na bedlivé solicitirování urozeného pana Eustachia Wetengle z Nayenperku skrze pana Melichara Haldium tolikéž z Nayenperku rád jsem se k tomu nachýlil a budoucího správce školy města Rychnova k Vám jsem podal, jmenovitě Gabriele Doubka, rodiče z města Německého Brodu, s kterýmž jak pan Melichar Haldius, jakožto solicitátor tak i pan Eustachius Wetengl dobře spokojeni byli, nýbrž skrze vyslané své toho při mně vyhledávali, abych z moci úřadu mého na osobu téhož Gabriele Doubka confirmací a dotvrzení vydal: nemoha jejich slušné žádosti oslyšeti, tak činím a Gabriele Doubka za předního správce školy města Rychnova od času sv. Jiří nejprv příštího dodávám a dotvrzuji . . .“* *)

1607, 16. dubna.

---

460. *M. Bacháček purkmistru a inspektorům školy sv. Štěpána Velikého v Novém městě Pražském za předního správce školy od času sv. Jiří „učeného a přikladného Georgium Nigrinum, Litomyšlského, philosophiae baccalaureum a membrum“ učení pražského dotvrzuje.*

1607, 18. dubna.

---

461. *M. Bacháček do Jaroměře: „Psaní V. M. co by v sobě obsahovalo jsem porozuměl i také mé radě přednesl: vždy v svých přímluvách se nemění, nýbrž žádají, abyste se na věku mladém urážeti neráčili, o tom mladém věku víceji nežli o některém starém smýšlejí; k tomu i to přistupuje, že jest na blízkém stěhování. Není pochybné, že pánům sousedům*

*) Téhož dne psal M. Bacháček panu Eustachiusovi Wetenglovi z Nayenperku na Rychnově a Boruhrádku, že na přímluvu jeho strýce pana Melichara Haldiusa z Nayenperku za předního správce školního do města Rychnova Gabriele Doubka, dosavádního správce školy města Jičína, dodává se doslýchaje, že naschválního posla do města Jičína odsílati ráčíte, šetrně žádám, že při témž poslu to nařídíti poručiti ráčíte, aby konfirmací na téhož Gabriele Doubka k pánům Rychnovským s sebou vzal a témuž Gabrielovi Doubkovi v městě Jičíně odvedl . . .“

*Vašim v městě Dvoře Královém věc vděčná bude, že na blízce budou moci své dítky jemu svěřiti. Z těch a některých jiných příčin slušných téhož Josephum Hieronymi Piscenum za předního správce od času sv. Jiří nejprv příštího dávám a z moci úřadu mého na ten čas mně svěřeného dotvrzuji.**)

1607, 18. dubna.

---

462. *M. Bacháček rytíři Janu staršímu Gerštorfovi z Gerštorfu, císařskému hejtmanovi panství Pardubského, že mu preceptora k dítkám jeho, který by v řeči německé i v musice zběhlý byl, odešle.*

1607, 18. dubna.

Službu oc. Urozený a statečný rytíři! Ctihodný kněz Jiřík Dicastus v bílou sobotu jménem V. M. mně do několika dobrých pečených kaprův odeslal, bedlivě toho při mně vyhledávaje, abych V. M. na zámek Pardubský preceptora k dítkám V. M. odeslal, který by také v řeči německé i v musica vocali et instrumentali zběhlý byl: mnoho sobě váže žádosti V. M. a chtěje zase některé vděčnosti V. M. prokázati proti tak hojnému zelenému čtvrtku mně odeslanému, z kteréhož já šetrně V. M. děkuji, rád chci tak učiniti i

---

*) Dne 21. dubna t. r. 1607 psal opětně Bacháček purkmistru a radě města Jaroměře nad Labem: aby nad tím mladým věkem se neuráželi, poněvadž podaný jim Josef Hieronymus Písecký „v tom svém věku víceji způsobí nežli někdo dobře starý."

Sem klademe zprávu o správci školním Jiřím Paschalovi z blízké vsi Černilova, jemuž rychtář a konšelé dali l. 1626 dne 2. září vysvědčení dobrého chování v tato slova: „Všelikteraká pověst dobrá, svědomá, dobře zachovaná oznámenou známost a paměť činí a hodna jest uvedena býti, aby všelikteraké řeči, kteréžby kdy a kdekoliv proti cti a poctivosti dobré vedeny byly, konec vezmouce přestaly: protož my rychtář a konšelé vsi Černilova všem vůbec i jednomu každému zvláště, jimž tento list ukázán bude, oznamujeme zjevně přede všemi, že jest před nás předstoupil slovutný muž Jiřík Paschal Úpický, soused z města Dobrušky, nás za to slušně žádajíc, abychom jemu ku potřebě jeho list, jak jest se mezi námi, jsouce v správě školní, při obci naší choval, vydali. My té věci považivše a seznavše jeho žádost slušnou býti, tak činíme a tímto listem našim to seznáváme, že dotčený Jiřík Paschal Úpický, jakž jest se k nám do povolání školního do obce naší dostal (pokudž jsme toho povědomi), jsa v té povinnosti drahně let, dobře se jest chvalitebným a libým obcováním ctně a šlechetně všemi obyčeji, jakž to na dobrého a poctivého muže sluší, zachoval, žádné po sobě vády neb ostudy nepozůstavil, ježto by jeho dobrou pověst kterakkoli k ourazu jeho cti čím nepodobným nařčena býti mohla; takže na něho ničehož toho, což by jemu a jeho věrné službě i poctivému zachování mohlo škodné býti, nevíme než všeckno dobré. Tomu na svědomí, nemaje my pečeti naší dožádali jsme se Mikuláše Kučery Třebechovského, ten čas správce školy naší Černilovské, že jest sekret svůj, kteréhož užívá, k tomuto listu vědomě přitisknouti dal."

Jiřík Paschal byl také někdy správcem školním ve Velkém Třebešově a Velkém Barchově i Jana mladšího Dobřenského z Dobřenic počátkům literního umění vyučoval.

a některého studiosa vyhledati, který by mohl s to býti; ale že se posaváde nevšickni sešli, kteří takových promocí jsou žádostivi užiti, žádám, že za některý neprodloužilý čas ráčíte strpění míti, má se ta osoba, dáli pán Bůh, s mým psaním v brzce dostaviti, tak se naději, že ráčíte s ní dobře spokojeni býti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu po slavném hodu velikonočním, 18. Aprilis, anno 1607.*)

---

463. M. Bacháček purkmistru a radě města Žlutic: že za správce školního Jana Pořického zvolili, nad tím libost svou projevuje a jemu za pomocníka aneb druhého správce Adama Tykalovského, rodiče města Žlutic, dotvrzuje.

1607, 21. dubna.

Službu oc. V čerstvé paměti snáším psaní, kteréž jste mi před některou nedělí učiniti ráčili, jehož datum v městě Žluticích v pátek po neděli postní invocavit léta přítomného 1607 a čeho byste v témž psaní při mně vyhledávati ráčili, tomu všemu sem porozuměl, a že jste na mé připsání Johanni Pořickému správu školní dokonce poručiti ráčili, šetrně děkuji a o Janovi Pořickém nic nepochybuji, než že se při té správě náležitě chovati bude, jakož jemu o tom psaní činím. A že dáleji toho vyhledávati ráčíte, aby pro vzdělání školy města Žlutic jiný mládenec z učení pražského

---

*) Dne 23. dubna 1607 psal Bacháček jmenovanému hejtmannovi: „Nechtěje, aby dítky J. M. čas svůj mařily, Johannem Martium Prostannum, candidatum učení pražského, odesílám a z moci ouřadu mého za preceptora dítkám V. M. dotvrzuji.

K historii školy Pardubské, o kteréž jsme při čísle 302 některé podali zprávy, ještě zmínku z tišského finančního archivu ve Vídni. Léta 1566 dne 27. listopadu oznamuje Jiří Adlspach, hejtman na Pardubicích, císaři: „Psaní V. C. M., které mi milostivě činiti ráčíte, při tom list přímluvčí k V. C. M. od nejjasnějšího knížete a pána, pana Ferdinanda, arciknížete rakouského, i také suplikací Jana Tetického, preceptora, v čem se J. M. zaň přimlouvati ráčí, i také čeho on v té své suplikací poníženě vyhledává, V. C. M. odeslati ste mi milostivě ráčili, podle toho mně milostivě poroučejíc, abych V. M. C. o tom o všem zprávu svou poníženou učinil: i V. C. M. tuto poníženou zprávu činím, že táž kollej, když jsem sem na Pardubice se dostal, pustá jest stála a v ní žádný nebyl krom jakási stará žena a na krovích se veliká škoda dála, takže v mnohých místech zatékalo; tu jsem já do té kolleje podruhy způsobil, kteří V. C. M. do pěti kop m. ročně platí a tím se střechy a skla opravou zdržují. Ale aby jací poplatkové k ní býti měli, o tom já nic nevím, leč by, dobré paměti, páni z Pernštejna co na hotově k ní vydávali, ač já o tom tolikéž, nejsme toho povědom, V. C. M. žádné gruntovní zprávy učiniti nemohu.“ O kolleji, o níž zmínka se činí, psal arciknížeti Ferdinandovi „Joannes Tetizceus, praeceptor filiorum piae memoriae Ladislai de Sternberg“ doslovně: „Extat autem a piae memoriae generosis d. d. de Pernstein in oppidulo Pardubiczii collegium fundatum ad usum et utilitatem studiosae juventutis, in quod filii magnatum et procerum ex provinciis ad hoc inclitum regnum pertinentibus ad excolenda eorum heroica ingenia et discendas linguas mittebantur, quod hoc ad usque tempus semper celebre extitit stipendioque certo ex bonis ad hoc collegium pertinentibus donatum et ornatum est.“

jemu odeslán byl: což by se bylo dávno vykonalo, ale že jsou téměř všickni studiosové na examen pro primo gradu in philosophia byli a to téměř přes celý půst trvalo, bezelstně se toho vykonati nemohlo. Že pak on Johannes Pořický solicitovati o téhož pomocníka svého nepřestává, v čemž jemu nic za zlé nemám, s bedlivým uvážením zvolil jsem k témuž povolání Adama Tykalovského, rodiče města Žlutic, membrum učení pražského a jednoho z kandidátův, kteryž městu Žluticím, jakožto své vlasti, kteráž jeho zrodila i také tak šlechetně vychovala, že jest jejím fedruňkem a bedlivým Vaším ostaráním k tomu stupni přišel, k kterémuž směřoval, což on sám uznává a za ta přijatá dobrodiní odsloužiti se chce, protož jeho za druhého správce anebo collegam té školy Vaší od času sv. Jiří nejprv příštího dodávám a z moci ouřadu mého, mně na ten čas svěřeného, dotvrzuji, přimlouvaje se za něho, jakožto služebníka mého, že jeho přívětivě přijíti, nad ním, jakožto rodičem města Žlutic, ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčíte. O něm, což jest připověděl, jiná naděje není, než že se k V. M. uctivě, před správci školními věrně a poslušně zachovávati bude; což kdyby se jináčeji stalo a já se toho dověděl, sám by byl příčinou svého neštěstí. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jináč císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po slavném hodu velikonočním, 21. Aprilis, 1607.

---

*464. M. Bacháček do města Jičína písaři městskému: „Pane písaři! Bezelstně dostačiti nemohu a psaní učiniti panu purkmistru a pánům, maje této chvíle přes pole odjeti, ač titulem toto psaní svědčí pánům, ale to tím se stalo, že prvé někdo jiný ten titul napsal. Nic méněji Vás přátelsky žádám, že pánům purkmistru a pánům mé volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkážete s tím doložením, že bohdá nejprvnější příhodností obzvláštní psaní pánům učiním a Mathiam Mathiadem Jaroměrzenum, collegam školy Vaší, o kterého pan děkan Váš tak bedlivě psal, budu commendovati, ale naději se, že ani toho commendování nebude zapotřebí, poněvadž o něm jináčeji nesmýšlím, než že se sám svým šlechetným chováním commendovati bude. Včerejšího dne pan Jan Hradecký s panem bratrem svým u mne byli, přátelsky sme rozmlouvali a dnes bohdá zase u mne býti mají; po témž panu Janovi, jak se naději, Vám, panu děkanovi obšírnější psaní odešli . . .“ *)*

1607, 23. dubna.

---

465. M. Bacháček do města Přelouče nad Labem: „Pro vynahražení nepilnosti, která se při předešlém Vašem správci

---

*) V Jičíně byl 1575 správcem školy Jiří Pyrinus z Kouřimi.

školním nacházela, dodávám a z moci ouřadu mého vysílám a dotvrzuji Georgium Melnický Podiebradenum . . ." *)

1607, 24. dubna.

---

466. *M. Bacháček Šebestiánovi Nepomuckému, měštěnínu a senatoru města Rakovníka: „Bezelstně nemohu dostačiti a obzvláštního psaní bratru Vašemu, panu purkmistru a pánům dáti, aniž toho zapotřebí jest, poněvadž jsem předešle bratra Vašeho commendiroval i také confirmoval; Vás toliko přátelsky žádám, že panu purkmistru a pánům ode mne své volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkážete s tím dáleji doložením, že jak předešle tak i nyní bratra Vašeho pánům poroučím . . .*"

1607, 24. dubna.

---

467. *M. Bacháček do města Dvoru nad Labem za předního správce školy Samuela Jeronýma Pisteckého, bratra Josefa Jeronýma Pisteckého, dotvrzuje.***)

1607, 25. dubna.

---

468. *M. Bacháček do města Jemnice na Moravě vedle předešlého zakázání svého, (že při času sv. Jiří předního správce školního spolu se sukcentorem jim odešle) „poctivého Venceslaum Ripum, Stankovinum," jim dotvrzuje.*

1607, 25. dubna.

---

469. *M. Bacháček do města Čáslavě: „Odvolávám se na psaní mé, kteréž jsem 5. Aprilis léta přítomného 1607 V. M. odeslal a za předního správce školy města Čáslavě Jacobum Krupský Teutobrodenum vystavil a dotvrdil; nyní k němu připojuji předního jeho collegam Thobiam Lucinum Pardubicenum . . .*"***)

1607, 25. dubna.

---

*) L. 1677 v lednu podává Karel Kozánek, farář, kratičkou zprávu arciskupu Pražskému o škole přeloučské, při kteréž ustanoven jest učitel od obce a patrona s vědomím farářovým, jenž jednou, dvakráte týdně školu navštěvuje, aby vyučoval dítky pobožnosti, mravům a jinému učení.

**) Viz č. 461.

***) K dějinám školy Čáslavské, o kteréž mimo doklady v „Pamětech" našich velmi spoře jest zpráv, některá data. Léta 1564 dne 5. dubna učinili obecní starší města Čáslavě usnešení, mnoholi platu stálého oficiálům školním z měšce obecního dáváno býti má a co tito od žáků vybírati mají. Pro dále-

470. M. Bacháček do města Vimberka: „V dobré paměti snášim psaní, kteréž jsem Vám učinil v outerý po neděli smrtedlné

žitost věci samé klademe je doslovně: „Jakož jest na pana purkmistra a pány od pana bakaláře správce školního i také pana kantora žádost vzkládána byla, aby jim za jich práci platu a zvláště strany rekordací zlepšení učiněno bylo, pravé, že se jim těch rekordací vemi málo schází a že na to státi nemohou, žádaje pana purkmistra, pánův, aby ty rekordací složeny byly a na jich místo stálý plat ustanoven a nařízen byl, aby tak mohli zde státi a se držeti: tu pan purkmistr a páni se pány obecními, majíce starší z obce při sobě a tak i na místě vší obce, toho všeho s pilností považivše a předešlé časy s nynějšími ve všech věcech srovnavše, i také o tom dobrů vědomost majíce jaká nerovnost v dávání těch rekordací od sousedův se zachovává, že jedni dávají a druzí nic a tak že se jich velmi málo dávati musí, odkudž jest pocházelo, že sou oficiálův, bakaláře a kantora nikdá stálých mívati nemohli, neb takměř každý pobyvše zde puol léta aneb rok hned se jinám hnul, kdež lepší opatření své viděl, a protož aby stálejšího správce školního i také kantora mívati mohli a z častých nákladův na stěhováni jich sem aby sešlo, takto jsou o tom nařídili:

Item, předkem místo rekordací, kteréž se od tohoto času v tomto městě skládají, panu bakaláři každého téhodne z měšce obecního 7 gr. č. a kantorovi 5 gr. č. dávati se má, však tak, když by koledy přišly toho času, pokudž by se na koledy chodilo, nadepsaného platu týhodního jim se platiti nemá; než jakžby koledy minuly, má se jim tak a po té sumě, jakž oznámeno jest, každého týhodne platiti.

Což se pak koled dotýče, z těch jeden bakaláři díl a kantorovi se sukcentorem druhý díl náležeti má; též i z pretium tak se děliti mají. Pretium a jiné platy všem oficiálům od pacholat takto se platiti a od nich vybírány býti mají: pacholátka, kteráž se abecedě a skládati literám učí, mají dávati pretium po 8 penězích bílých, kteří čtou a recitatum chodí, ti aby dávali pretium po $1^1/_2$ gr. č., kteří pak s bakalářem a s kantorem sedají, ti po 2 gr. č. mají dávati. Item, montáles, jarmarkáles, dušičkáles, hromničkáles, masopustáles má se dávati od každého pacholete po jednom penízi bílém, a o to se všickni tři oficiálové rovným dílem děliti mají.

Item, kandeláles sám bakalář vybírati a za to svíčky sobě a žákům zimního času kupovati má, a kandeláles se od každého pacholete po sedmi penězích malých dávati a platiti má, krom pacholata, kteráž s bakalářem sedají, ta mají dávati po 5 penězích bílých; a to se platí jednou v rok při Všech svatých.

Item, kretáles každé pachole po jednom penízi bílém na jednou v rok platiti, a to samému kantorovi od starodávna náleží.

Item, sabatáles to samému sukcentorovi od starodávna jakž jinde tak i zde náleží, a každé pachole má dávati sabatales po jednom penízi malém, jakž se to zde vždycky od starodávna zachovávalo. A protož v více žádného pacholete succentor potahovati nemá.

Item, od listův, kteříž se malým pacholatům píší a na dešky přilepují, od těch se také samému sukcentorovi, poněvadž je on sám píše, platiti má. A od prvního listu, totiž „pater noster" mají se mu dávati dva bílá peníze, od druhého listu, totiž „credo in Deum" puol čtvrta peníze, od „magnificat" šest peněz a potom dále od každého listu po jednom groši bílém; a více nad toto vyměření od žádného bráti se nemá. Dálo se v středu před provodní neděli léta oc. 64 za úřadu Mikuláše Junova. (Archiv města Čáslavě.)

Toho času vyučovali na škole Čáslavské Václav Falko, bakalář, Věnc. Flavín, bakalář a kantor Pavel Trachmberk.

Pro historii školy i všeho města Čáslavě důležitý jest přípis děkana Čáslavského M. Vojtěcha Laetusa, kterýmž vytýká císařskému rychtáři, purkmistru a radě města, že bez jeho vědomí vyzvali kantora školního k uvítání krále českého, když l. 1657 skrze Čáslav jel, jakoby o způsobilejší osobě nevěděli. Zajímavý a čtení hodný list ze dne 26. července 1657 doslovně po-

léta přítomného 1607; ale že se to proměnilo a Baltazar Parlagius k Vám dosednouti nemůže, což se k dobrému

---

dáváme. „Slovutné a vzáctné poctivosti J. M. Kr. pane rychtáři, pane purkmistře a páni spoluradní, páni mně v Kristu pánu každého času upřímně milí! Již čtvrtý den jest, co J. Kr. M. spolu s J. arckn. Veleb. v městě Čáslavi se vynacházela a ovšem páni, co k takovému šťastnému příjezdu J. M. Kr. příslušelo, všecko tak, jakž se oni domýšlejí, dobře jsou vykonali, J. Kr. M. vzáctně přivítali, v latinském i českém jazyku svou výmluvnost contestirovali a čeho kolív při J. Kr. M. skrze šetrný memorial pohledávati ráčíte, smýšlím, že to v latinském jazyku, an by tu samá čeština hrubě tmavá byla, všecko, jak samo v sobě podstatné jest, v té podstatě zanechávám.

Litostivě při tom před pány mými bolest srdce mého tajiti nemohu, kterak mně k uším přichází, že z Vás někteří primatora královského a ty, kteří to mezi sebou tutlali a ukrývali, míním (když žádné důvěrnosti a svornosti, když žádné volnosti a poslušnosti mezi Vámi se nevynachází a když při jednom mládenci koncept Váš jíti nechtěl) na tom se snesli a do školy pro kantora jste poslali (an toho bez mého vědomí činiti jste neměli; neboť ne všudy zároveň Vaše správa jde, k mé správě škola přisluší, já sem na ten čas na místě J. Eminencí předním a principálem a kteří v škole jsou s mým respektem, pokudžby se toho hodná potřeba uznala, potřebování býti mají) jeho k tomu přivedli, aby on tu práci na se vzal a J. Kr. M. salutiroval, mně aby o tom nic neříkal, sobě ujistili: co by pak z toho Vašeho, páni, neslušného a zbytečného konceptu mohlo neřádného pocházeti, tomu jste, když na svých dvou, tří hlavách zavírati chcete, jiní aby o tom nevěděli, děkan Váš, aby o tom, kdež se chrámu Páně dotýče, nic nevěděl, srozuměti nemohli. Já pak pravím ještě jednou, že Vy bez mého vědomí nad mou školou žádného práva výsadního nemáte, jako i žádného bez mého vědomí k žádné práci Vám potřebovati neslušší, a jestliže co takového nešetrně bez všeho respektu před sebe béřete, mně při tom a J. Em. konfirmací kvaltujete. Domníváte se páni moji, že z té salutací toho osmoleného ožralce kantora poctivost jaká Vás následuje? neslyšeli jste, jaký titul dal J. M. Kr., co Vám nejvyšší kanclíř odpověděl? Medle, kdyby byl někdo J. Excel. napověděl, že to jeden kantor ze školy, mendík, náchlebník Váš, ožralec, který ženu také sobě podobnou ožralkyni má, ta zlého gryfu že jest, ten, milostivý pane, nade všecky jiné v městě nejhodnější nalezen jest, který by královskou M. latinsky přivítal! Žádného tu nebylo hodnějšího, který by o to vše, oč mluviti bylo před J. Kr. M. jedině on sám jediný? Děkana ne za děkana, ale za neznalce jednoho sobě pokládají, jemu což by k dobrému chrámu Páně přišlušelo, aby o tom promluveno bylo, on aby o tom věděl, místa dáti nechtějí, pánům pak předním, od královského začínaje, neslušší latině vítati, neb jim latinská řeč již z paměti vyšla, musili pro ni do školy poslati. Za českou řeč páni naši styděti se ráčí, ale pro Boha, jaké to srovnání jest? Pan primátor uctivě, chvalitebně (a já chválím), tak jakž o tom mluví, kteří přítomni byli, uvítal J. Ex. pana nejvyššího purkrabího. Tuto pak, když J. Kr. M. do města našeho jeti ráčila, kdo jest vítal krále? ani královský ani primátor aniž kdo z příseżných, kdo pak? kantor, mendík, ožralec; k čemuž jste v pravdě přijíti dáti neměli. O jak jste se na slova J. M. pana podkomořího brzy zapomenuli!

I nechtějíce já toho despectu, který mně od již dotknutých učiněn jest, a budoucím časem aby řečeno nebylo, že s mou vůlí to se dálo, když takového troupa na místě svém předložiti a potřebovati jste se opovážili, jako také poněvadž pan primátor mně jest dosti zpurně vzkázal, abych v té příčině žaloval komu chtěl, žeť se mne za nic nebojí (pravda, neb sem ničemný červíček), já na jiném nejsem, nežli se poslušně zachovati a to nenáležité předsevzetí, tu kdež náleží, přednášeti. S tím zavírám a čeho jesti ten troup pro svou opovážlivost zasloužil, času to poroučím a zůstávám každého času na modlitbách trvající kněz *Matyáš Vojtěch Laetus*, svobodného umění magister a písma sv. bakalář, děkan města Čáslavě. (Z archivu arc. Pr.)

mládeže Vaší dotýče, na jeho místo téměř Vašeho krajana jmenovitě Venceslaum Adami, Cassovicenum, dodávám . . ."

1607, 26. dubna.

---

471. M. Bacháček do města Bělé jinak Nového Bezdězí, že na místo Ondřeje Lynera Pražského, kterýž s farářem, kollegou a musiky pana Berky srovnati se nemohl, Daniele Stupana za správce školního dotvrzuje.

1607, 26. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Bělé v středu po hodu slavném vzkříšení pána našeho Ježíše Krista léta přítomného 1607, i také při témž času mou odpověď v dobré paměti snáším, a porozuměv tomu z oustního promlouvání od vyslaného Vašeho, že by Andreas Lynerus, Pragenus, u Vás za tou příčinou místa míti nemohl, nechtě se jakž s panem farářem, s kollegou

---

Léta 1677 podal děkan Čáslavský krátkou zprávu arcibiskupské kanceláři, že stavení školy městské velmi špatně jest opatřeno, učitele že ustanovuje děkan s vědomím magistrátu, mládež že ve vyučování prospívá vedle svých schopností.

Léta 1712 byl kantorem v Čáslavi Václav Jan Skála, kterýž před tím kantoroval v Rakovníce. Byl milovníkem a rozšiřovatelem českého čtení, jakož svědčí prosebná žádost k purkmistru a radě města Rakovníka za nařízení některým sousedům, aby mu knihy, kteréž jim ku čtení byl zapůjčil, navrátili. Na vděčnou paměť českého „kantora", jenž nejen mládež mu svěřenou vyučoval, ale i rozšiřováním „českého čtení" za doby bídy a utrpení národa mezi lidem učiteloval, uveřejňujeme i takový list. Neznáme jich mnoho. Čte se v tato slova: „Urození též slovutné a mnoho vzáctné poctivosti oc. V. M. poníženě přednášeti přinucen jsem, kterak (pozůstávajíce ještě v službě kantorské v královském krajském městě Rakovníce) zapůjčivše některým pánům měšťanům k přečtení nějaké knihy, kteréžto před mým odchodem od nich na žádný způsob dostati jsem nemohl a že takové manželce mé, dříve nežli do Čáslavě odjede, odevzdati chtějí, mně jsou připověděli; však nic takového až posavádě od nich se nestalo. Z kteréžto příčiny V. M. poníženě žádám, naději silnou majíce, že se ráčte ke mně tak laskavě ponakloniti a jim pánům sousedům ex officio k složení takových knih, jichžto singrafa přiložená dokazuje, milostivě a laskavě nařídíti sobě oblíbiti ráčíte. Za kteroužto prokázanou milost, aby Bůh všemohoucí V. M. dlouhé a šťastné panování dáti ráčil, dnem noci modliti se neuminu. Václav Jan Skála, kantor Čáslavský.

V Čáslavi, dne 14 Maii 1712.

P. S. Pan Jan Rosín má knížku in 8° tisknutou, jíž titul „o sedmi ďábelských řetězích", půjčena Janu Dejmkovi, po jeho odchodu u téhož pana Jana Rosína zanechána, jak mně to sám minulý půst, když jsem na Písku byl, povídal a s vědomím tvrdil, že ji u něho zanechal; žádám za odeslání. Pan Tomáš Roser má knížku in 8° s pozlacenými listy, jíž titul „Jan Mandivilla", tisknutou, žádám za odeslání; item psanou in 4° „knížete Luxenburka"; pan Hibner uzdář modlitební knížku in 8° a jeden pargamentový vexirbilt aneb obrázek; žádám za odeslání."

a musiky J. M. pana Bohuchvala Berky srovnávati, nýbrž příčinu dáváti k častému rovnání: na čemž já žádného zalíbení nemám, i nemá jemu to tak pasírováno býti, a kdybych byl předešle o tom vědomost měl, bylo by to k slušné nápravě přivedeno. Nyní pak s mnou radou na tom jsme se snesli, aby někdo pokojnější k Vám podán byl a porozuměvše, že předešle Daniel Stupanus, byv v obci Vaší správcem školním, se všemi dobře se strefiti mohl, z společného dobrého zdání zase jeho k Vám za předního správce školy Vaší vysíláme a já z moci ouřadu mého, mně na ten čas svěřeného, dodávám a dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, nad ním, jeho kantorem a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili oc. Dán v Kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po sv. Marku evangelistu, 26. Aprilis, anno 1607.*)

---

*) K historii školy města Bělé, o které víme z dějin university Pražské, že r. 1408 byl tam rektorem školním Duchek, nemáme pramenův na snadě. Klademe sem jen list z r. 1582 starostlivé mateře, měšťéninky Sušilové v Rakovníce, kterýmž napomíná syna svého Jana Šušila, mládence školního v Bělé, aby se staral „vznešenějšího“ místa dojíti. Čte se v tato slova: „Jene, synu milý! By zdráv jsouce dobře se měl, vyučování dítek pilen byl, tohoť na pánu Bohu žádám. Divím se tomu, že mi po mládencích, kteříž od vás k nám přicházeli, za těchto nebezpečných časův, v nichž nás pán Bůh hojně a spravedlivě morovou ranou navštěvovati ráčí, nic nepíšeš ani nevzkazuješ, domnívajíc se snad, tak jako by mně nepřináleželo věděti jak se máš a při povolání Tvém jak šťastně se Tobě vede: já zase, bych se při nich toho nedoptala, že zdráv souce dobře se máš, divně bych u sebe přemýšleti ano také o zdraví Tvém pochybovati musela. Jak jest se pak koliv stalo, odevstati se nemůže, protož na potomní časy, kdyžby tak kdo od vás k nám se vypravil, mne buď psaním aneb ústním vzkázáním navštíviti nepomíjej. Divím se také tomu, poněvadž v tyto časy, v nichž nás pán Bůh morem trestati ráčí, mnoho mládenců, kteříž správy školní po městech na sebe přijali, z tohoto bídného světa prostředkem smrti sešlo, tak že mnohá města dosti těžce týchž správcův školních pro nedostatek jich nabývati musí, že jsi mimo pronešení své tu v Bělé se déle zdržel, mohši mnohem vznešenějšího s nemalým Tvým užitkem místa dojíti: protož za jakouby příčinou to se od Tebe stalo, mně zase oznam. A pokudžby se dobře trefiti mohlo, byla bych toho vděčna, aby jiného místa, popřejeli pán Bůh zdraví, k sv. Jiří budoucího roku 83 sobě poptal, anebo pánův Mistrův jako Mistra Matěje Cvrčka a Mistra Petra Kodycilla, aby lepším místem od nich opatřen byl, žádal; jakož pak nyní by toho při nich byl hledal, toho by se užiti dostalo. Mám také zprávu, žeby Jakuba Koznara do školy, o němžto dosti chatrná pověst jest, k sobě přijíti měl: víš dobře jak jest se k Tobě i k jiným předešle choval, protož aby větší hanby a škody nežli chvály a užitku skrze něho nedošel, pilně se vystříhej a pokudž možné jest, jeho odbýti raději nežli na zahanbení jeho při sobě míti hleď. Nepochybuji, že si o smrti Jiříka bratra . . . [vytrženo] o tom by se mělo psáti mnoho, zármutek brání. V Žatci Mistr Strabo, Mistří Strialové z tohoto světa prostředkem smrti vykročili; u nás Petr bakalář, Pavel Písecký s sestrou, též bakalář, Jan Žebráček, bakalář, kněz Jan Vosický děkan, Mandaleně sestře Tvé dcerka a jiných mnoho lidí, jichž počtu jest do 800, mezi kterýmižto mnozí čistí a obci naší nemálo užiteční sou zemřeli. Ale tomu se nic není diviti, poněvadž pán Bůh tak ráčil míti, sluší jemu z toho i jiného všeho čest, chválu a díky činiti. Jiného abychť na ten čas psáti měla, nevím. Ty dostana poselství, jak se Tobě vede a jak se máš, zase mi oznam. S tím se Tobě dobře míti vinšuji. Datum v sobotu po svatém Diviši léta 1582. (Z archivu města Rakovníka.)

472. M. Bacháček do města Mělníka k správě školy „poctivého" mládence Jana Voborského, rodem z města Stříbra, svobodného umění kandidáta, na přímluvu pana Melichara Haldia z Nayenberku, měštěnína a senátora Starého města Pražského, dodává a potvrzuje.)*

1607, 27. dubna.

---

473. M. Bacháček do města Hradiště nad Jizerou za správce školy Jiřího Sarkandra, Vožického, vysílá.

1607, 3. května.

---

474. M. Bacháček do Tejna nad Vltavou: „Některé zprávy mne docházejí, kterak by Joannes Svatomirius (?), nynější správce školy Vaší, měl stav svůj proměniti a v manželský v krátkých dnech vstoupiti, a snad pro roztržitost mysli a domácího hospodářství nemohl by povolání svému zadosti učiniti, nýbrž raději toho žádostiv byl, aby successora míti mohl. Pokudžby to tak bylo, přimlouvám se, že zatím touž správu školní ráčíte poručiti Paulo Christophoro Sirziviceno, ukazateli listu tohoto . . ."

1607, 12. května.

---

475. M. Bacháček do Netolic, že Václav Sokol za správce školního k nim dodán býti nemůže.

1607, 12. května.

---

*) L. 1641 dne 17. dubna žádali purkmistr a rada města Mělníka nad Labem Nefestina z Koberovic, asesora konsistoře pražské, aby vymohl jim povolení ku prodaji pěti poddaných zádušních v Selci „a to pro tyto hlavní příčiny: jedno, že záduší těmito zarmoucenými neřestmi vojenskými všecko na mizinu přišlo, od nepřátel zloupeno, kostel, škola, špitál a věže kostelní na stavení spustlo a velikého nákladu pro reparací potřeba ukazuje, druhé, že pro veliký nedostatek, jsouce i důchod obecní zkažen, děkana, žákovstvo a jiné chrámu Páně administranty nač vychovávati nemáme." Bylo jim povoleno.

L. 1654 dne 8. března vypisuje kantor mělnický Matěj Brejchard Zderazský k vyzvání konsistoře pražské své důchody. I učinil poznamenání takové: „k svátkům božího narození a k zelenému čtvrtku po jednom kapru, poutí o svaté Trojici na penězích 30 kr.; služby roční 16 kop gr. míš. se odvozuje, to od záduší sv. Petra a Pavla; od poctivé pak obce k posvícení na koláče a k vánočním svátkům na housku po dvou čtvrtcích bílé mouky se dává. Co se pak obědů do školy vaření pánův sousedův dotýče, vedle možnosti, zůstávajíc sám druhý s mládencem, contentirován, vidouc obec chudou, býti mohu." (Oboje z arch. arc. Pr.)

Službu oc. Psaní, kteréž jste mi předešlých dnův učiniti ráčili, jehož datum v městě Netolicích v neděli den památný sv. Jiří léta přítomného 1607., v dobré paměti snáším a co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Že pan purkmistr a páni tak laskavě se k přímluvě naší nakloniti a Tomášovi Pekařovému, rodiči města Netolic, list zachovací s výhostem bez úplatků vydati ráčili, toho já na místě kollegův mých děkuji i oni děkují a v dané sobě příčině odměniti se nepomineme. Co se pak Václava Sokola dotýče, aby Vám za správce školního dodán a dotvrzen byl, na některém nedorozumění mezi pány collegas mými ta věc pozůstává, a on Václav Sokol sám sobě v cestě jest, že se nikdá v tom u nás neohlásil a snad by na ten štrich chtěl nastoupiti, jako někteří jiní, a nám říci, že on toho vědomku, aby do města Netolic za správce školního podán byl, nepotřeboval; než když, dáli pán Bůh, bude citován a toho se pořádně spraví, ráčíte na to místnou odpověď míti. Čehož jsem tak pospěšně nemohl V. M. tejna učiniti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Stanislavu, 12. Maii, léta 1607.

---

476. *M. Bacháček do Domažlic za předního správce školy Jeronýma Gelasta Berounského a za „collegam" Víta Haranta Královického dotvrzuje.**)

1607, 14. května.

---

*) K historii školy města Domažlic, o kteréž víme, že již l. 1397 obec s farářem spor vedla v příčině ustanovení správce školního (viz Časopis českého musea 1880, 460), jen skrovně přidati můžeme zpráv. Někdy v 17. století podali Jan M. Havlík, Jan Bufler, organista a Štěpán Pangrác Camillus, kantor v Domažlicích děkanu Janu Regerovi nedatovanou latinskou žádost v příčině zadržované výplaty jich služného, v kteréž naříkají, že ačkoliv „všickni a jeden každý z nás ve svém povolání věrně pracujeme a služné malé, téměř žádné, za práce své dostati nemůžeme, jedno aby se stalo třeba jest: buď aby se nám skrovné služné vyplácelo, aneb abychom ze služby propuštěni byli, . . . neboť tvrdošijně nám mzdu naši vypláceti nechtí a nás žádající neslušnými slovy urážejí, často místo mzdy žalářem ano některým i věží vyhrožují. Avšak nadějeme se a důvěřujeme, že všecko to dobrým nařízením dá se napraviti." (Viz Národní škola 1863, 348.)

K těmto sporým dokladům přidáváme zprávu o cvičení mládeže ve střelbě. L. 1616, dne 13. června „za ouřadu Adama Voprchy primasa vstoupivše do rady Burian Pekař a Jan Štěpl, starší střelci, žádali od obce za fedruňk pro vyzdvižení a vzrost střelby vedle starobylého způsobu při obci této, že jsou oumyslu toho na placu, kdež se „na střelnici" jmenuje, nějakou boudu novou vyzdvihnouti a pro cvičení mládeže ve střelbě každou neděli mísu cínovou anebo něco jiného, oč by stříleli a lepší k střelbě chuť měli, opatřiti, a tudy chvalitebné slovo zase obnoviti, které někdy tato obec netolíko zde v tomto podkraji, ale i v říši měla, a o to se tak snažiti, nad čím by páni rady obojí i jeden každý mohl zalíbení své míti. Z uvážení pánův jest jim ku pomoci a fedruňku tohoto zakázání jejich darováno od obce 10 kop gr. m., však na ten způsob, aby přestanouce na tom, na přípověď a uvolení své paměť měli a cvičení mladých střelcův pilni jsouce, co by k vzdělání a pochvale sloužiti mohlo o to se starali. Takový však fedruňk nemá býti za věc dědičnou ujímán, jakoby

477. M. Bacháček do Budyně nad Ohří „Josephum Columellam Misenum" za předního správce školního dotvrzuje.)*

1607, 14. května.

---

478. M. Bacháček děkanovi a starším kněžím evangelickým v hořejším podkraji Brněnském, že k přímluvě jich, kterou činí za ouřad města Třebíče, učeného mládence za správce školního odešle.

1607, 15. května.

Modlitbu svou vzkazuji, velebný pane děkane a dvojí cti hodní starší kněží evangeličtí v hořejším podkrají Brněnském. Páni a přátelé mně v pánu Bohu milí! Psaní Vaše, jehož datum v Starči 8. Maii léta přítomného 1607, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A mnoho sobě váže přímluvy, kterou činiti ráčíte za ouřad města Třebíče, tak učiniti chci a učeného a pobožného mládence v věku dosti dospělém chci, dáli pán Bůh, jim k správě školní odeslati, který také, Bůh dá, po létech toho celého oumyslu jest, aby ouřad sv. kněžství na sebe přijal, jakž obšírněji o té věci panu purkmistru a pánům města Třebíče píši a za jiné nemám, než že V. M. mé zdání v známost uvedou. Já na jiném nejsem, než kdybych mohl něco toho učiniti, nad čímž by hořejší podkrají Brněnské mohlo dobré zalíbení míti, učiním vděčně rád. Pro krátkost času, nechtěje vyslaného meškati, obšírněji psáti nemohu. S tím V. M. v ochranu všemohoucího pána Boha s církvemi Vašimi domácími i přespolními poručena činím.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po neděli cantate, 15. Maii, léta 1607.*)

---

tímto příkladem páni budoucí léta něčím podobným jim povinni byli; co se nyní stalo, to že jest z lásky učíněno. (MS. „Snesení obecní města Domažlic od 1581 chovaný na děkanství v Domažlicích.)

*) Téhož dne 14. května 1607 psal M. Bacháček Martinovi Michnovi z Vacinova, hejtmanu pana Zajíce na Budyni: „Z vyslaného od pana purkmistra a pánův města Budyně jsem vyrozuměl, že týž vyslaný má se prvé u Vás zastaviti než list do Budyně navrátí. A tak jsem tomu chtěl, abyste Vy nejprv touž confirmationem přečtli a potom Vašim sekrytem zapečetili, nemá Vám, Vašim dědicům a budoucím v tom na škodu býti. Pan purkmistr a páni píší, aby i cantor témuž Josefovi z učení pražského podán byl, ale tak na rychlost nemohl obrán býti; rád se k tomu chci přičiniti, aby někdo hodný obrán byl. Naději se, že ještě za některý den při jednání sněmovním pan Zajíc ráčí se v městech Pražských zdržeti, žádám, že mne na promluvení navštívíte a jakým hospodářem jsem spatříte . . ."

**) K dějinám školství města Brna (poněvadž jinam se nám hoditi nemůže) malý příspěvek sem klademe. Král Ferdinand I. píše 18. prosince 1557 purkmistru a radě města Brna: „Opatrní věrní naši milí! V čem nás Jan Hirsauer, německý písař, k Vám za přímluvu, abyste jemu německú školu u Vás v Brně držeti dopustili, poníženě prosí, tomu ze suplikací jeho vyrozumíte. I pokudž by se k takovému učení pacholat hodil a dobrý catholicus

479. *M. Bacháček purkmistru a radě města Třebíče v markrabství Moravském: projevuje své zalíbení nad tím, že školu novou s nemalým nákladem vystavěli a poněvadž Abraham Rusinus, správce jich školy, úřad sv. kněžství přijíti chce, na jeho místo Nicolaum Heliadem Netolicenum, na ten čas správce školy města Pardubic, navrhuje.*

1607, 15. května.

Službu svou vzkazuji slovutné poctivosti pane purkmistře a páni. Téhož zdraví a při vyřizování věcí obecních hojného božského požehnání s mnohými prospěchy domácího hospodářství vinšuji V. M. věrně rád. Psaní, které jste mi odeslati ráčili, jehož datum v městě Třebíči v markrabství Moravském 10. Maii léta přítomného 1607, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a maje nad tím veliké zalíbení, že neprohlédajíc k velikým těžkostem téměř nesnesitedlných berní a od některých nezbedných soldátův škod činění s nemalým nákladem ráčili jste školu novou vyzdvihnouti a toho oumyslu býti, poněvadž Abrahamus Rusinus toho celého oumyslu jest ouřad svatého kněžství přijíti, aby na jeho místo některý pobožný, učený a příkladný mládenec nastoupil a s pochvalou ten ouřad správce školního na sobě zdržoval rád tak chci učiniti a náměstka na místo Abrahama Rusina odeslati, ale krom času nemůže se dobře trefiti za tou příčinou, že žádný před časem svatého Havla nemůže vyzdvižen býti, jako by se snad i Vám nedobře to líbilo, kdyby dobrý správce školní měl Vám krom času vyzdvižen býti, anebo dobrý a věrný čeledín měl krom času z služby vystoupiti; než ať se na to páni bezpečiti ráčí, že, dáli pán Bůh, při času sv. Havla nejprv příštího hodný správce školní Vám odeslán bude. Ač od ctihodného pana děkana Vašeho pouští se hlas na dvě osoby, kteříž mládenci dobří a učení jsou, šlechetných rodičů, ale věku mladého, což se nemůže dobře trefovati do Vaší nově vystavené školy, bohdá jiným časem může se to všecko státi, než na tento čas a jmenovitě při času sv. Havla nejprv příštího pánům k tomu radím, aby sobě oblíbili Nicolaum Heliadem Netolicenum, na ten čas správce školy města Pardubic, který snad šestmecítma let věku svého má, mládenec učený, pobožný a tichý, který také, Bůh dá, po létech míní ouřad svatého kněžství na sebe přijíti; jest discipulus zalíbený pana Mistra Viktorina Vrbenského, na tento čas správce církevního v městě Náchodě, jestli by některá příhodnost se dala s knězem Viktorinem o to rozmluviti, za jiné nemám, než že by o něm dobré vysvědčení dal. A poněvadž ještě dosti prodloužený čas jest do času sv. Havla, budou moci volně na to páni pomysliti a kdykolivěk o té věci své dobré zdání mně v známost

---

byl, ráčíme se k Vám za něho přimlouvati, milostivě žádajíc, abyste jemu toho, aby mládež u Vás v městě německy čísti a psáti učil, dopustili. Na tom milostivú vůli naši naplníte. Dán v Německém Brodě v sobotu po sv. Lucii 1557." (MS. v arch. gubern.)

uvésti, já na jiném nejsem, než kdybych mohl něco toho učiniti, nad čímž by páni ráčili dobré zalíbení míti, abych to s některou vděčností volně rád udělal. Z daru odeslaného V. M. děkuji a dáli pán Bůh jinou měrou toho se odměniti nepominu. S tím V. M. se vší obcí města Třebíče v markrabství Moravském v těchto rychlých a nebezpečných časích v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím, on rač města Třebíče a všech Vašich příbytkův společně i také jednoho každého obzvláštně od všelijakých zlých nešťastných příhod ostříhati a to dáti, abyste je Bůh dá přes rok v celosti zachovalé vesele spatřili. Toho i jiného dobrého Vám vinšuje rád přeji a budoucně příti chci.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po neděli cantate, 15. Maii, léta 1607.*)

---

180. M. Bacháček nejmenovanému v městě Písku, aby mládenci školní po domech šenkovních se netoulali, jinak že by do Prahy povoláni byli a zvěděli po čem hoře platí.

1607, 18. května.

. . . [Začátek schází.] Vás, jakožto svého milého pana přítele, žádám, že o tom tak smýšleti budete a na tom ustrnete, že ta inspekcí nad školou, tak dobře v instrukcí Vám vydané se obsahuje, jako i jiných věcí J. M. C. náležejících; nebo i tuto při správě školní věc nejvyššího císaře, pána Boha našeho, se jedná a řídí a hned od mladého věku malá církev se začíná a pomalu k svému zrostu přichází, odkudž ke všem povoláním duchovním i světským lidé vzáctní a rozšafní pocházejí, kteří s některou pochvalou ty povinnosti vykonávají a snad kdyby nebylo odiosum,**) nebylo by zapotřebí daleko pro příklad choditi, něco bychom jich doma našli a sotva by se na Vaší osobě něco toho neshledalo. Et quia magistratus est custos utriusque tabulae, ac tu quoque non temere neque casu aut forte fortuna, sed Deo ita volente ac disponente hic sis constitutus abs te pro nostra amicitia amanter peto, ut nos tui amantissimos juves operamque des, ut domini inspectores, siquidem nos propter longinquitatem itineris sufficere non possimus, magnam rationem scholae habeant; rectori et conrectori scholae Pisnensis injungo, ut magnam rationem sui habeant, ac Spartam, quam nacti sunt, ornent; spero, illos officium fidelium praeceptorum acturos,***)

---

*) V doušce oznamuje Bacháček písaři města Třebíče, že mu zašle mapu Moravy „a Fabricio, olim mathematico Jenensi".

**) Odporno.

***) Že pak úřad jest strážce obou desk, a i ty nikoli leda bylo, nebo náhodou nebo snad osudem, než vůlí a řízením božím tak jsi tu postaven, pro přátelství naše od Tebe laskavě bych žádal, aby nás jako nejlaskavější přátele podporoval a se přičiňoval, aby páni inspektorové, kdybychom pro vzdálenost cesty nemohli stačiti, veliké zření ke škole měli. Rektoru i konrektoru školy

jestliby pak takové napomenutí za hřbet kladli a chtěli všecky šenkovní domy zlátovati, v pravdě bychom nad tím žádného zalíbení míti nemohli. Nýbrž jestli mají tak mnoho laty, nechť se raději o ně se mnou sdělí a toho látování anebo toulání (podřek' jsem se, měl jsem říci Tullium čtení) na straně zanechají, a jestliby od pánův inspektorův některá ztížnost na ně šla, čehož bych já jim nevinšoval, musili bychom na to jináčeji zasednouti a někoho z nich do měst Pražských citovati, aby v Praze koštovali panem tribulationis*) a zvěděli o čem hoře platí. Páni inspektorové tuto klausuli mohú jim dáti přečísti, aby se věděli čím spravovati. Panu děkanovi Vašemu, jakožto člověku učenému, pobožnému a přednímu inspektoru školy města Písku, byl jsem umínil obzvláštní psaní učiniti, ale v pravdě nemohu dostačiti. Velice žádám, kdy se s panem děkanem v dobré příhodnosti shledáte, že ho ode mne velice pozdravíte a co tuto píši, v známost uvedete, i také toho doložíte, že jsem se na autora Bonatum bedlivě ptal a snad sám mezi mými knížkami mám, co psal de rebus astronomicis**) žádostiv jsem věděti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po neděli cantate, 18. Maii, léta 1607.***)

---

481. M. Bacháček píše Adamovi Zapskému z Zap na Dubči, „sousedu svému blízkému", že pro vnoučka jeho preceptora posílá.

1607, 26. května.

Službu svou vzkazuji urozený a statečný rytíři; dobrého zdraví a při všech předsevzetích hojného božského požehnání s hojnými prospěchy vinšuje přeji V. M. věrně rád. Na oko spatřuje, že se o to bedlivě starati ráčíte, aby vnouček V. M. v pobožnosti a v dobrých mravech tak zveden byl, aby se, dojdouc let dospělých, předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře hoditi a tomuto království platně sloužiti mohl, rád jsem se k tomu ohlásil, že tu věc chci tak fedrovati, abyste se mnou ráčili dobře spokojeni býti. Že pak ten mládenec a písař neškodný těchto dnův k rodičům odešel a posaváde se nenavracuje: aby v tom čase vnouček V. M. některého obmeškání v svém učení nenesl, dle mé přípovědi Franciscum Michaelis, mého služebníka, k V. M. odsílám, šetrně žádaje, že zatím V. M. vnoučka jemu svěřiti a k vyučování poručiti ráčíte. O něm nepo-

---

Písecké ukládám, aby velké zření k sobě měli a důstojnosti, jíž došli i vlasti své byli ozdobou. Naději se, že povinnosti zadost učiní jako spolehliví učitelé.

*) Viz poznámku při č. 25.

**) O věcech hvězdářských.

***) Léta 1622 dne 8. června píše Don Martin de Huerta arcibiskupu pražskému: „Též V. kn. M. oznamuji, že jsou páni patres Jesu na Písek do chrámu Páně i školy na milostivé poručení V. kn. M. dosazeni a pěkně se tam, děkuje pánu Bohu, tuto neděli minulou služby svaté konaly." (Arch. arc. Praž.)

chybuji, než jak se u mne chvalitebně dobře choval, že tolikéž při V. M. se chovati bude. S tím V. M. v ochranu všemohoucího pána Boha poroučena činím; on rač dáti, abyste nastávající slavnosti seslání ducha sv. v dobrém způsobu zdraví dočekali, spasitedlně v písničkách duchovních strávili, téhož roku v témž dobrém zdraví dočekali, i také příbytku, vše jak na Dubči tak i jinde lidí poddaných, V. M. od všelijakých zlých nešťastných příhod v celosti zachovalého vesele spatřovati ráčili. Toho i všeho jiného dobrého přeji V. M. a budoucně příti chci věrně rád. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po slavné památce vstoupení syna božího na nebe, 26. Maii, léta 1607.

---

482. Rektor a Mistři consiliarii učení Pražského Petru Vokovi z Rožmberka: „Tobiáš Conecius Miličínský, člověk poddaný V. M. a oud učení Pražského, v čemby nás vyhledával a za jakou přímluvu k V. M. žádal, z přiležitého jeho spisu porozumívati milostivě ráčíte. A poněvadž znamenitá ozdoba velikého pána jest v jiných místech lidi na gruntech V. M. zrodilé míti, kteříž by V. M. slavný rod zvelebovali a podle jiných za V. M. se modlili: šetrně a také uctivě k V. M. se přimlouváme, abyste téhož Tobiáše Conecium z člověčenství a z poddanosti, kterouž V. M. zavázán jest, s spravedlností, ač máli jakou, propustiti a jemu list zhostní vydati poručiti ráčili.

1607, 26. května.

---

483. M. Bacháček Hořickým, aby mu oznámili, zdali by správce školní k nesvornosti s jich děkanem příčinu dával.

1607, 8. června.

Službu oc. Potom jaké byste mi psaní učinili roku předešlého, jehož datum v městečku Hořicích v outerý den památný na nebevzetí panny Marie léta 1606, odvolávajíce se na psaní ctihodného kněze Zikmunda Plesnivce Mladějovského ze Mstětic, církevního správce Vašeho, v dobré paměti snáším, žádajíc, aby pro mládež Vaši domácí i také přespolní k Vám správce školní dodán i také dotvrzen byl: jakož jsem k žádosti Vaší rád tak učinil, jakž psaní mé to v sobě šíř obsahuje a zavírá, jehož datum v pátek po svatém Diviši, 23. Octobris, léta 1606. Že pak na tento čas, jak toho jistou zprávu mám, některá nedorozumění, anebo raději některé nedůvodné řeči mezi ctihodným knězem Zikmundem Plesnivcem a Joannem juniorem Pythiam, správcem školy Vaší, v to kročily a čím dáleji tím víceji vzrost berou a se zvětšují, čehož v pravdě nic vděčen nejsem a snad by potomně z toho to pošlo, že by to jíti musilo před J. M. pána Vašeho, kterýž také mne v tom hledati ráčí, aby

mládenec pobožný a příkladný k správě školy Vaší z učení pražského podán byl: protož Vás za to přátelsky žádám, že sobě obtěžovati nebudete a Vaším psaním mně toho zprávu učiníte, zdali by Joannes Pythias, správce školy Vaší, k tomu příčinu dával, aby taková nedorozumění mezi ctihodným knězem Zikmundem a jím povstávala. Předešlí Vaši správcové církevní, jako kněz Václav Třebický a potom kněz Mikuláš Čílek, s správci školními v dobré svornosti přebývali, jakž jejich psaní to sebou přinášejí a v některých příčinách za ně se přimlouvají; za nejlepší (podle mého zdání) věc by byla, aby se pan purkmistr, páni v to vložiti ráčili a ty nedůvodné řeči mezi nimi vyzdvihli a v nic obrátili, jakož ctihodnému knězi Zikmundovi o tom píši, tolikéž i Janu Pythiovi. Není pochybné, že páni tak v tom pracovati budou, aby z jedné i z druhé strany na dobré míře postaveno býti mohlo. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po slavné památce seslání ducha sv. na apoštoly, 8. Junii, léta 1607.

---

484. Zápis o usnešení představených Mistrů všech kollejí v příčině stavby kolleje lékařské v kaprové ulici na Starém městě Pražském.

1607, 22. června.

1. Poněvadž jsou se páni direktoři na tom snesli, aby se kollej lékařská, ležící v kaprové ulici, znova stavěla:*) že ona svých žádných jistých důchodův nemá, odkud se mají nákladové na ni činiti a peníze bráti? Dictum: co merae**) zůstává za panem rektorem ad facultatem medicam, ty předně aby pan rektor vydal, potom loňskou meram kollej Nazaretská aby zapůjčila; též dle možnosti od kolleje Rečkovic aby se některého sta kop vypůjčilo. Ten artikul při tom zanechán.

2. Oznámil jsem, že Michelští rum od též kolleje vozíce mnoho robotují a forují, Dolanští tolikéž kámen na dvéře a okna žehrovský že vozí; přes to přese všecko Michelští že za fůry patnácte kop mišenských a Dolanští deset kop složili, žádaje, aby páni direktoři také od jiných kollejí některou pomoc na poddané uložili, poněvadž téměř vzdálenější od Prahy nic kollejím platni nejsou. Dictum: že aby nyníčko nad nimi utrpení měli páni directores, svého chleba nemají, než dáli pán Bůh v nové, tu chtějí každý na své něco uložiti, však prvé jim samým, co by chtěli učiniti, podati; kdyby pak sami se v nic neuvolili, tehdy na každého jistá suma má uložena býti. Tomu též obvyknuto.

---

*) O původním založení kolleje lékařské viz „Děje university Pražské“ od V. Tomka, pag. 59 sc.

**) Důchod.

3. Kamene, kterého koupeno, bílého za osmdesáte kop a černého za čtrnácte, že nebude se dostávati, máli se více od koho koupiti. Snešeno: aby se s zedníky rozmluvilo, a co pan Jakub a kde obere i smluví, ten abychom koupili časně. Ten při tom.

4. Aby se s mistrem zedníkem smluvilo, po čem by se mu platiti mělo; očekávalo se na něj, a když za chvíli nepřišel, odloženo toho artikule do neděle nejprv příští, den sv. Jana.

5. Kde by se dříví na trámy, krokve, latě a jiné potřeby vzíti a ostarati mělo; zdali to, které pánům osadním svatojilským zapůjčeno, čili z Drahelčických lesů voziti se má, čili na vodě koupiti. Conclusum: aby z lesův Drahelčických nic k té potřebě bráno nebylo, než buďto od pánův svatojilských, zapůjčené jim od nás, zase navráceno aby bylo, anebo na vodě koupeno, že by se nejblíže ji k té kolleji splavilo.

6. Pod jaký by pak krov, šindelníli čili cihelný, dříví se strojiti a hotoviti mělo. Snešeno, aby se udělal na tom stavení cihelný krov pro bezpečnost ohně. Obvykl jsem.*)

---

185. M. Bacháček Hradeckým nad Labem od času sv. Havla nejprv příštího Gabriela „Svechinum z Paumberka, membrum" učení Pražského, za předního správce školy dodává a dotvrzuje.

1607, 8. srpna.

---

186. M. Bacháček Slanským za předního správce školy od času sv. Havla nejprv příštího Pavla Jessenia, alumna učení Pražského, dotvrzuje.

1607, 18. srpna.

---

187. M. Bacháček Kolinským nad Labem: „Tejna V. M. nečiním, že jistým řízením božím a vóli mých consiliarii Joannes Collerus Bittonensis jest podán za předního správce kolleje města Litoměřic nad Labem; není pochybné, že jemu toho rádi přáti ráčíte a jest také i s pochvalou města Nového Kolína, že z školy V. M. za předního správce kolleje téhož města podává se týž Joannes Collerus. A hned tehdáž in continenti páni professores učení Pražského k tomu se pří-

---

*) Na jiném místě poznamenáno: Léta 1607 dne 24. září v kolleji lékařské v straně starého podzemního sklepu, když grunty havíř k zadušina štoku v maštali souseda podlejšího vybíral, vykopal člověčí hlavu a hnáty; odkudž souditi jest, že někdy někteří nájemníci téhož domu někoho zabili a v straně sklepu podmol udělali a tam ho zakopali. I ten mord svým časem na jevo může vyjíti.

mlouvali, aby V. M. za ztížné nebylo, že poněkud nečasně Joannes Collerus se vyzdvihuje, aby na jeho místě successor V. M. byl jmenován mládenec pobožný, příkladný i také učený; jakož k té správě za předního správce školy města Nového Kolína obrali Nicolaum Šudum, na ten čas conrectora školy města Chrudimě, s kterýmž páni města Chrudimě dobře spokojeni býti ráčí, i také obec města Nového Kolína dobře spokojena bude . . .“ *)

1607, 15. září.

---

488. *M. Bacháček do Pacova: „Na jiném nejsem, než abych Gabriela Vobořila pro Vaši přímluvu sobě poručeného měl, jakožto takového mládence, který se u nás a v naší kolleji šlechetně choval; a jináčeji tomu rozuměti nemohu, než poněvadž jest týž Gabriel od Vás dobrodiní přijímal a z školy Vaší in academiam Pragensem jest promotus, aby za taková dobrodiní toho se odsluhoval a mládež Vaši domácí i také přespolní zase vyučoval: protož téhož Gabriela za collegam školy Vaší od času svatého Havla nejprv příštího dodávám a z moci ouřadu mého na ten čas mně svěřeného dotvrzuji . . .“* **)

1607, 28. září.

---

489. *M. Bacháček Chrudimským: „Maje o tom dobrou vědomost, že Mikuláš Šud, collega školy V. M., pořádné odpuštění od své správy vzal a toho konečného oumyslu jest, aby při času sv. Havla nejprv příštího od té správy odstoupil, a že přední správce toho vyhledává, aby na jeho místo jiný pobožný a učený mládenec byl obrán, kterýby mládeže V. M. vyučovati nápomocen byl: maje já obzvláštní zření na školu města Chrudimě, kdež jsou před lety učení a slavní lidé bývali, rád se k tomu skloňuji a na místo Mikuláše Šuda jiného dodávám a dotvrzuji, jmenovitě Joannem Chocholium, Pragenum . . .“* ***)

1607, 29 září.

---

*) Některé dodatky k zprávám v těchto „Pamětech“ uveřejněným viz v monografii „Dějiny Kolína n. Labem“ od J. Vávry na str. 92 a 171 sc.

**) Sem klademe krátkou zprávu o Kamenici nad Lípou, kdež l. 1579 stalo se svolení vší obce takové: „aby za správce školního mládence dobře zachovalého buďto od pana rektora universitatis aneb jiného některého muže hodného, tak jako jiná města činí, aby jednali; kterémuž na čtvrt léta po 5 kopách m. služby aby dáno bylo a on sobě expensí povinnen bude. Měl-li by rektor kantora, tomu na tejden po 6 groších m. aby dáváno bylo, od ouřadu a od rektora každého kvartálu 1 kopa 15 gr. m. Též snopův ze vsi Benešova rektor spolu s kantorem míti mají; též pro mládence, kteří by tu v škole byli, soudek piva společného z obecního pivovaru dávati se má. (Zbytek zápisní knihy v Kamenici n. L.)

***) O škole Chrudimské viz obšírné a důkladné pojednání Antonína

490. M. Bacháček Horaždějovským za správce školního Alexandra Chaeloniana Prachatického posílá.

1607, 4. října.

Službu oc. Nic toho vděčen nejsem a Vám toho nepřeji, že tak začasté správcové školní při svých správách se mění, což ne-

---

Rybičky Skutečského v „Časop. českého musea“ na rok 1849 str. 89 atd. K čemuž některé jen drobné zprávy přidáváme. L. 1638 k prosebné žádosti purkmistra a rady i děkana Řehoře Fr. Čichovského v Chrudimi přimlouval se arcibiskup pražský k císaři Ferdinandovi III. (poněvadž již všichni obyvatelé chrudimští k víře katolické se obrátili), aby jim někdy Ferdinandem I po r. 1547, když kněžstva, žákovstva a chudých lidí ve špitálích chovati a zdí městských nač opravovati neměli, z důchodů panství Chlumeckého vykázaných 100 kop m. ročně (kteréž jim od r. 1612 Václav Chynský jako držitel téhož statku, poněvadž nekatoličtí byli, dávati se zpečoval) opět vydáváno bylo. — L. 1642 dne 4. února napomínal arcibiskup purkmistra a radu města Chrudimě, aby děkanovi a žákovstvu příkoří od sousedův se nečinilo. „Zprávu toho jistou máme, že s velebným knězem Divišem Měsíčkem, děkanem Vaším, někteří z prostředku Vašeho u velikém nedorozumění pozůstávají, jemu, jakby při kázáních chovati se měl, vyměření dávajíce, kteréž on chtějíce otcovsky napomenouti a z toho potrestati: hůřeji proti němu že se bouří a postavují a nemohouce jináče se pomstíti, na protimyslnost jemu žáky a oficiály kostelní bez dané sobě příčiny hanlivými slovy potupují a skutkem, s dobytými zbraněmi výtržku na ně učinivše proti všem výsadám a svobodám duchovním, tak že před nimi ani ve škole bezpečni svým životem býti nemohli, jsou sáhli; v čemž se velikého přečinění dopustili. I nechtíce my, aby takové jich nenáležité předsevzetí a nedorozumění dáleji mezi nimi se rozmáhalo, za dobré jsme uznali toto psaní k Vám učiniti, abyste se do toho vložili a takové nepokojné lidi přísně, aby budoucně představeného děkana svého jináče respektirovali a žáků a oficiálů kostelních při pokoji zanechali, napomenete, tak abychom neměli příčinu k jinému prostředku přistoupiti . . .“

L. 1665, dne 20. května žádal děkan chrudimský Pavel Žák arcibiskupa pražského, aby sproštěn byl povinnosti živiti správce školního a kantora, jako se i ve Vysokém Mýtě a Hradci bylo stalo. Jakého došel vyřízení, nevíme.

L. 1677 podal děkan chrudimský Samuel V. Hatas zprávu konsistoři o škole v městě Chrudimi (kteráž měla dvě světnice), že jest velmi chatrná a opravy potřebuje, učitele a mládence školní že ustanovuje obec s děkanem. Učitelem byl a bývá jen takový jmenován, o kterém se ví, že „víra jeho katolická jest nad polední slunce jasnější“. „Z okna vidím,“ píše děkan, „co ve škole každodenně se děje, někdy také a ne bez užitku ji navštěvuji.“ Kantor měl tehdy ročně 46 zl. a 4 sudy piva, pak nějaký ještě důchodek z rozličných nadací; školní pachole nebo žebravý žák měl na maso ročně 3 zl. 54 kr. a v postě obědy.

Ve vsi „Třibřichy“ byl švec učitelem, poněvadž pro nedostatek příjmů nebylo možno učitele vydržovati.

Konečně zmínku o rektoru školy v městečku Bystrém, který od děkana chrudimského do vězení dán byl. L. 1633, 12. října přimlouvá se hejtman kraje chrudimského Vil. Bezdružický z Kolovrat k arcibiskupu pražskému za Ondřeje rektora školy Bysterské, jenž „vedle povolení pánův páterův Societatis Jesu kolleje Horské z knih katolických nedělního a svátečního dne evangelia a výklady na ně v městečku Bystrém lidem poddaným mým jakožto vnově učiněným katolíkům čítal, pro kterouž příčinu z poručení děkana chrudimského beze všeho pořádného vyslyšení do vězení šatlavního v Poličce dán byl. A když jsem jeho jakožto člověka poddaného mého odtud vyzdvihl, ihned, jak se domů navrátil, těžce se roznemohl a až dosavád nemocný zůstává . . .“ A ještě malou zprávu o výživě správce školního v Bystrém, kdež farář vedle obyčeje starodávního

může býti než s některým zkrácením mládeže domácí i také přespolní; ale že se to za některými důležitými příčinami děje, musíme i tomu obvyknouti v té naději, co tak obmeškáno jest, že to vynahraženo bude. Chtěje, aby V. M. z některé starosti a outraty sešlo, na místo Fridricha Cropilii s dobrým uvážením rady mé obral jsem blízkého krajana Vašeho Alexandra Chaeloniana Prachatického, ouda a bakaláře učení pražského, který pro své šlechetné dobré chování od některých stavu vyššího vzáctných lidí za sebe přímluvy měl, aby poctivým místem byl opatřen. Protož jeho Alexandra od času sv. Havla nejprv příštího do školy V. M. za předního správce dodávám a z moci ouřadu mého, na ten čas mně svěřeného, dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, správu školní jemu poručiti, nad ním, jeho oficiály i jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O něm Alexandrovi jiná naděje není, než jak se předešle při vyučování dítek při některých osobách kancelářních choval, že i v obci Horažďovské se chovati bude. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.

Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po památce sv. Michala archanjela a jiných anjelův, 4. Octobris, léta 1607.

---

191. Rektor a consiliarii učení Pražského přimlouvají se k rytíři Adamu Nikláskovi z Žitenic a na Chotouchovicích, císařskému hejtmanu na Chlumci, Václavovi Zálužskému z Vostroskal, císařskému hejtmanu na Lysé a Ondřejovi Prušákovi z Ostejškova, císařskému hejtmanu na Přerově, za Jana Dasypa Chotětovského, správce školy Poděbradské a Daniele Nepolického, jeho „collegu", aby je v své laskavé ochraně podle uznalé jich neviny miti ráčili.)*

1607, 5. října.

---

dával rektorovi školnímu, když oboje kázání bylo doma, tehdy oběd a večeři, když bylo kázání v blízké vesnici Korouhvi a když ve dni sváteční nebo apoštolské evangelické kázání doma se činilo, toliko oběd dával. L. 1620 smluvil se farář s rektorem, že mu za takové obědy peněžitého platu do roka 6 kop grošů m. a jeden korec žita odváděti bude. (Přepisy v archivu zemském.)

Léta 1677 dne 18. března podává Jan Gebinger, farář, zprávu konsistoři pražské o škole Bysterské, kteráž nemá svých stálých důchodů, nýbrž vydržuje ji záduší. Učitele ustanovuje patron neb obec se srozuměním farářovým. Farář v zimě školu navštěvuje dvakráte i třikráte v měsíci; v létě, dokud pastva trvá, málo a skoro žádná mládež školu navštěvuje. Toho času měl kantor a spolu varhaník Bysterský důchodů: platu peněžitého ročně 10 zl., na každý boží hod a o posvícení z peticí od záduší 3½ kr., z posnopného žita 5 nebo 6 věrtelů, ovsa asi 2 korce; chleba bochníků z Bystré a Nedvězí ročně 120; od chalupníkův ročně 1 zl. 24 kr., koledy za rok až 6 zl.; od zpívání při službách božích ve vsi Trpíně dávali sousedé Trpínští vždy 4 kr. a 4 denáry, mimo to 2 věrtele žita a 2 věrtele ovsa; od učení dětí na týden po 1½ kr., klad na dřva od obce Bysterské 12 fůrek; při podzimku dávali na prosbu po jedné hrstce nebo dvou lnu; z důchodu panského na čtyry koledy 24 líber sejra; zeleného čtvrtku dostával něco vajec. (Arch. kons.)

*) K historii školy Poděbradské, o kteréž při č. 19. a 40. některé podali

492. *M. Bacháček do Ledče Václava Siphonia Peldřimovského za předního správce školy dotvrzuje.*

1607, 8. října.

Službu oc. Joannes Albinus, kollega školy města Kouřímu, mně toho zprávu učinil, že Jste jeho v tom následovati ráčili, aby

---

jsme zprávy, ještě několik historických dokladů. Okolo r. 1650 sepsáno bylo „vyznamenání co se od starodávna z důchodů zámku Poděbradského do školy žákovstvu odvozovalo a co nyní se odvozuje: předně, expensí na maso každou sobotu 30 kr. nyní 20 kr., soli na měsíc 1 čtvrtci, nyní 8 žejdlíků; mouky černé na chléb na dvě neděle 4 věrtele, nyní 2 věrtele; vejražku žitného na dvě neděle 4 čtvrtce, nyní 2 čtvrtce; krup tlustých na dvě neděle 2 čtvrtce, nyní 1 čtvrtce; hrachu černého na dvě neděle 2 čtvrtce, nyní 1 čtvrtce; koledy štědrovečerní kantorovi se dávalo 35 kr., nyní 30 kr.; mládenecké koledy se dávalo při témž čase 15 kr., nyní mnoho let nic; k výročním každým slavnostem a k posvícení se na maso odvozovalo 1 rýnský, nyní 20 kr. — Takové vychování se činí z roli školské, kteráž byla odňata k dvoru Poděbradskému a k užívání obrácena, jíž se počítá půl druhého lánu.

L. 1652 dne 8. února podal Rudolf Roder p. Staroboleslavský jako jenerální komisař reformační zprávu o dekanatu Poděbradském, v kteréž také zmiňuje se o škole v Poděbradech: že jest sešlá, strhaná, tak že školní správce s pomocníky svými i mládeží za času deště sotvy v ní hlavy své skrýti mohou a že jest obava, aby při nějaké vichřici krovy, trámy, zdi se nezřítily; Poděbradští že pro chudobu školu opraviti nemohou a císaři, jako držiteli panství, že o tom není povědomo.

R. 1653 když děkan Jan Kaplicius zemřel, prosebně žádaly obce panství Poděbradského, k děkanství témuž přináležející, konsistoř pražskou, aby jim kněz Ondřej Jan Výslav, jenž důstojnost děkana v Poděbradech již dříve byl zastával, na dále v téže hodnosti ponechán byl, „nebo tu pilnost jeho a o duše naše bedlivost duchovní, kterouž jest po ty všechny časy, v kterýchž u nás zůstával, o nás i o duše naše měl, při žádném z okolních pánův farářův a správcův duchovních, obzvláště v svátosti posledního sv. pomazání posluhování a dítek našich sv. katechismu i jiných církevních ceremonií a pobožností vyučování a vedení nikdy prvé jsme neslýchali, což nyní skutkem doznáváme a od dítek našich vlastních se vyučujeme (začež se v pravdě za to, že víceji děti naše nežli my rodičové umějí, hanbiti musíme), z čehož buď svatá Trojice na věky věkův zvelebena a pochválena . . .“ (Všech těchto listin přepisy v českém archivu zemském.)

Sem přidáváme z l. 1614 zajímavou ztížnou žádost purkmistra a konšelů i vší obce městečka S a d s k é ke komoře české, aby farář jich do záležitostí školských a obecních se nemíchal. Psali: „Kněz Jakub Zykl, farář S a d s k ý, kteréhož jsme před pěti lety toho záduší všeckna osada sobě z městečka Sázavy u velike chudobě tehdáž postaveného za správci církevního tu na faru naši sadskou zvolili, že pak v těch letech tu na té faře naší nemalého bohatství jest nabyl a při službách církevních ano i v kázání slova božího když se proměnil a obec naši i poctivé lidi neušetříce v ničemž ani povinností na kázání i jinak v hanbu a rozličné nářky nevinných když se vydal, i z jiných mnohých příčin nenáležitého jeho chování dali jsme mu odpuštění, nechtíce ho více za správci církevního míti. Však pod tím, teď nyní od sv. Jiří, aby tu déle zůstávati mohl, od J. M. kn. pána, pana arcibiskupa hradu Pražského jest sobě confirmaci objednal a nevěda více v své zlosti co obci naší a nám obyvatelům na protimyslnost a na vzdůru učiniti, oznámil, že jest sobě zjednal nějakého člověka v domě J. M. pana arcibiskupa za rektora, chtíce na nás to mocně míti, abychom jej do obce naší přijali, tady domejšlejíc se snad, že obecní naše věci sobě podmaní. V čemž tom mu ustoupiti a jeho vůle naplniti ani toho člověka do obce naší přijíti povinni nejsme a to z příčin níže poznamenaných. Jedno, že v té obci naší Sadské nikdy obzvláštní škola, kterážby k faře náležeti měla, jest

od času sv. Havla nejprv příštího správu školy Vaší k sobě přijal, že jemu toho před jinými příti ráčíte; pokud by pak bezelstně k tomu přistoupiti nemohl, aby na některého pobožného a příkladného mládence hlas pustil, čehož on mně se zouplna spravil, i také na Venceslaum Siphonium Peldřinovinum hlas pustil: já pak na oko to spatřuje, že přes tento celý rok, jsa šafářem v kolleji Veliké u pánův

---

nebyla a posavád není, nýbrž u prostřed městečka na místě našem na groš náš sousedský a ne ani na jeden peníz zádušní dali jsme pro užitek jakýž takýž k obci naší obecní dům vystavěti k šenku, jakž v něm táž živnost se vede, při tom marštale pro pohodlí pocestných lidí, kovárnu, věž k hodinám a nad těmi marštalemi a kovárnou dvě světničky udělati, jednu pro kováře a druhou pro písaře radního, kterémuž od starodávna vždyckny hned za předešlých správcův církevních dítky naše pro snadší jeho vychování a vyživení k liternímu umění jsme oddávali, v což nikdy žádný kněz jest nám nevkračoval, o čemž o všem pan administrátor dolení konsistoře, byvše u nás také správcím církevním mnohá léta, zprávu by dáti mohl. Však vždyckny každý kněz toliko jemu písaři našemu radnímu, kdyžby v kostele zpívati pomáhal, oběd dáti byl a jest povinen. Že pak za tohoto kněze Jakuba Zykle žádný takový písař radní ženatý pro jeho nešetrnost, komu bychom knihy naše městské svěřiti mohli, k nám se trefiti nemohl, sousedu jednomu takové písařství jsme svěřili, toliko dotud, dokudž bychom jiného k takovému písařství, kterýžby i dítky naše pobožnostem vyučoval, nedosáhli. A když v těch teď časích který mládenec vagujíc k nám se zahodil, k vyučování dítek našich jsme ho přijímali a ne hned tudy, abychom ten pokoj na té kovárně knězi našemu za školu k faře připojovali, jakž on kněz Jakub míti by to tak chtěl; v čež mu vjíti ani obecní věci k záduší připojovati povinni nejsme.

Druhé, pro lepší V. M. vyrozumění i toto, milostiví páni, páni před M. V. přednášíme, že týž pokoj v první příčině doložený pro písaře našeho radního a dítky naše jemu k liternímu umění oddané jest v prostřed městečka od domu farního více nežli troje hony vzdálený: i kterakž tehdy hostinský náš dům obecní s kovárnou a marštalemi, k faře ničímž ani žádnými povinnostmi nepřipojený, on kněz Jakub může sobě toho co přivlastňovati a připisovati? Více, ten člověk, kteréhož on kněz Jakub praví v arcibiskupském domě sobě za rektora zjednaného míti, jest nám všem neznámý a nepovědomý, protož abychom my jemu knihy naše městské svěřovati měli, v tom kněze Jakuba nikterakž uposlechnouti ani také rektoru jeho často dotčeného obecního pokoje postoupiti povinni nejsme; než chceli on kněz Jakub na faře sobě třebas deset rektorů neb kantorů (jsouce kněz na všem zásobený na faře bohaté) na svůj groš chovati toho my chudá obec jemu přejeme. Ano také i dále, pokudžby se mu vidělo k písaři našemu radnímu i tomu každému, kterýžby na našem obecním domě dítky naše umění liternímu vyučoval, třebas každý den dohlídnouti, jak by jich pilen byl, velice nad tím všickni potěšeni bychom byli. Však jen toliko v témž chrámě Páně našem v čistotě slovo boží od něho kněze Jakuba kdyby nám kázáno bylo, jsouce v obci naší nemálo literátův, písničkami chval nebeských nikdy by obmeškáván nebyl. V kteréž takové příčině, milostiví páni, páni! k V. M. vrchnosti naší milostivé a laskavé jakožto věrní poddaní J. M. C. k ochraně se ve vší náležité poctivosti a pokoře utíkáme a za to V. M. poníženě žádáme, že milostivým poručením svým to při J. M. urozeném a statečném rytíři panu Mikolášovi Klusákovi z Kostelce, J. C. M. panu hejtmanu panství Poděbradského, nařiditi ráčíte, aby jeho kněze Jakuba Zykle ráčil napomenouti, aby do obce naší nám lidí neznámých za žádné rektory a kantory nedosazoval a obecních věcí našich, co jemu k faře postoupeno není a nenáleží, sobě nepřivlastňoval, nýbrž k čemu povolán jest, tomu toliko dosti učiniti aby hleděl (jakož nečiní), ale při našem od starodávna způsobu, kteréhož jsme my i předkové naši požívali, při cvičení od našeho písaře radního, jakž i někteří obyčejně jej rektorem jmenují, mládeže v literním umění starobylém že zůstaveni budeme,

profesorův, ctně a šlechetně se choval a povinnosti povolání svého bedlivě vykonával a nic se toho nedočinil, co by jeho dobré pověsti škoditi mohlo, jeho předepsaného Venceslaum Siphonium za předního správce školy Vaší od času sv. Havla nejprv příštího dodávám a z moci ouřadu mého, na ten čas mně svěřeného, dotvrzuji oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý den sv. Diviše, 8. Octobris, léta 1607. *)

---

493. M. Bacháček purkmistru a radě města Vimberku, že za správce školy jich potvrzuje Davida Tinctoris, rodiče Sušického.

1607, 12. října.

Službu oc. Zpráva mne dochází, kterak by Jacobus Stephanides Přibislavensis, správce školy Vaší, od též správy pořádné odpuštění vzal, předkládaje toho některé příčiny, za kterými by o času svatého Havla nejprvé příštího při též správě trvati nemohl. Já pak porozumívaje z psaní předkův Vašich i také V. M. zvláště, které jste mně před léty sedmi po neděli postní Judica učiniti ráčili, když u Vás pan Johannes Turek Slánský svůj stav proměňoval a mezi Vámi se osadil, že jste se skrze vyslané Vaše i také psaním o to bedlivě starati ráčili, aby se na jeho místo jiný správce do obce Vaší dodal a konfirmoval, jakož se to tak stalo: na tento pak čas chtěje něco práce V. M. umenšiti, na místo téhož Jacobum Stephanidem Přibislavenum od času sv. Havla nejprv příštího podávám a dotvrzuji blízkého krajana Vašeho jednoho, ouda učení pražského, jmenovitě Davidem Tinctoris, rodiče Sušického, syna slovutného

---

se V. M., jakožto naší milostivé a křesťanské vrchnosti po pánu Bohu důvěřujem. Na čež od V. M. laskavé a milostivé odpovědi žádáme." (Z arch. ar. p.)

*) Sem klademe list z archivu města Čáslavě z r. 1578 dne 10. února, kterýmž Burian Trčka z Lípy vysazuje špitál a školu v městečku Světlé a přidává obéma jisté důchody. Čte se v tato slova: „Burjan Trčka z Lípy a na Světlé nad Sázavou, J. M. C. rada a nejvyšší podkomoří království Českého, oznamuji tímto listem na pargaméně psaným vůbec přede všemi zvláště tu, kdež náleží, jakož jsem z vůle a z daru pána Boha všemohoucího tvrz sídlo Světlou z gruntu vystavěti dal, nicméně i městečko Světlou, v témž pak městečku Světlé koupil jsem od Jiříka Širůčka grunt s zahradou a s jistou rolí, kteréžto dům a grunt se vším jeho příslušenstvím z lásky křesťanské tímto listem vysazuji a oddávám chudým lidem za špitál na budoucí a věčné časy; též dávám a vysazuji za školu domček, kterýž jsem při kostele Světelském vystavěti dal, tak aby tu na budoucí a věčné časy škola byla a rektor v té škole aby se choval a dítky z téhož městečka, odkudž by mu dány byly, čísti, psáti, též k pobožnosti a dobrým mravům vedl a vyučoval. Takový pak špitál a chudé, kteříž se v něm chovati budou, také školu a rektora s žáky anebo mendíky, aby své opatření k živnosti měli, takto z lásky křesťanské opatřuji a k tomu obému dávám na budoucí a věčné časy ze vsi mé dědičné Nové vsi všechen stálý plat, z kteréhož aby dáváno bylo rektorovi nynějšímu i budoucímu, jenž by tu ve škole byl, 4 kopy gr. č . . . Také dávám a to nařizuji na budoucí časy, aby se z pivovaru Světelského do téhož špitálu i také do školy piva

pana Jiříka Šmidtbergera, měštěnína města Sušice, za něho se k Vám bedlivě přimlouvaje, abyste jeho k též správě přívětivě přijíti, nad ním, jeho pomocníkem a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti i také v náležitých potřebách laskavě opatrovati ráčili oc. Dáu v Praze pospěšně v pátek po sv. Diviši, 12. Octobris, léta 1607.

---

494. *M. Bacháček do Bohdanče: „Vysoce učený pan Mistr Krištof Mathebeus za příčinou prošlého od Vás psaní se mnou bedlivě jednal strany budoucího správce školy Vaší, jakož i to s dobrým svým zdáním obdržal, aby k Vám od času sv. Havla nejprv příštího Johannes Tynensis podán a dotvrzen byl. Uznávaje já, že mládenec pobožný a učený jest, za kteréhož se pan arciděkan Hory Kutny ke mně bedlivě přimlouvá, abych na něho pro jeho pobožnost a dobré u Hory Kutny chování pozor měl: jakož tak činím a téhož Johannem Tynensem Vám dodávám a za předního správce školy Vaší dotvrzuji . . .“*

1607, 13. října.

---

495. *M. Bacháček do Horaždovic: „Že jste tak dobře učiniti ráčili a Alexandra Chaelonianum Prachatického za předního správce školního přijíti ráčili, šetrně V. M. děkuji a při něm to opatřím, aby se toho svou bedlivostí a při vyučování mládeže věrností vynasloužiti hleděl; také i k tomu se přičiním a jemu o tom poručím, aby se časně k povolání svému dal nalézti . . .“* *)

1607, 15. října.

---

496. *M. Bacháček do Velvar: „Paulus Raphigius, správce školy Vaší, se mnou předešlých dnův osobně jednal, abych jemu*

řídkého dávalo, což by koliv potřebovati a vypiti mohli . . . a pro lepší opatření aby se vydávalo každého dne rektorovi školy s žáky neb mendíky každého dne 5 pecnův chleba, v výroční velké svátky oběd a konev bílého piva; ouřad pak Světelský nynější i budoucí aby školu dobře a náležitě opatroval a k tomu ke všemu bedlivě dohlédal. Takové pak důchody všeckny písař důchodní Světelský nynější i budoucí ouřadu Světelskému aby vydával. A což se v tomto listu nařizuje, aby to mohlo na budoucí a věčné časy od držitelův panství Světelského stále zachováno býti, dává se ta vůle a moc nynějším i budoucím všem obyvatelům městečka Světlé i také lidem k též kolatuře náležitým, aby se mohli o to, ač by se kdy co toho tak nevydávalo, k J. M. C. pánu našemu aneb budoucímu, aneboližto k Jich M. pánům ouřadníkům a soudcům zemským k nynějším i budoucím utéci a za opatření v tom prositi, a protož se jim od držitele téhož statku Světelského žádné překážky činiti nemá, a aby se tomu všemu dosti dálo oc. Jeden list dán jest k uschování pánům purkmistru a radě města Čáslavě a druhý zanechán ouředním osobám při městečku Světlé.“

*) Viz č. 490.

pomocníka z učení Pražského dodal a v tom že by V. M. konečná vůle byla . . i tak činím a témuž Paulu Raphigio collegam Venceslaum Šindlar Neocolinum, membrum učení Pražského podávám . . ."

1607, 15. října.

---

497. *M. Bacháček do města Třebíče na Moravě:* „*Na oko spatřuje, že se s panem děkanem Vaším o to bedlivě starati ráčite, aby mládež Vaše jak domácí tak i přespolní oddaná k liternímu umění v škole Vaši při pobožných, učených a příkladných preceptořích žádného skrácení neměla, nýbrž raději přijdouc k letům rozumným říci musila, že by byla nikdá nemohla tak zvedena býti, kdyby byla v škole města Třebíče bedlivým V. M. ostaráním opatřena nebyla: protož rád tak činím a za předního správce školy Vaši od času sv. Havla nejprv příštího dodávám a dotvrzuji Nicolaum Heliadem Netolicenum, učení Pražského bakaláře . . .*"

1607, 15. října.

---

498. *M. Bacháček Kolínským, že Jana Pelarga Vodňanského za předního správce školy dotvrditi jim nemůže, poněvadž inspektorové nad školou sv. Jindřicha propustiti ho nemohou a čas úřadování rektorství universí pražské již dochází; s budoucím rektorem že o to promluví.*

1607, 15. října.

Službu oc. Psaní, kteréž jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Kolíně Novém nad Labem v pátek po sv. Diviši léta přítomného 1607., co by v sobě obsahovalo, z přečtení sem porozuměl, a na jiném sem nebyl, než abych Johannem Pelargum Vodnianum za předního správce do školy V. M. dodal a ještě za správy ouřadu mého konfirmoval, ale některé překážky v tom se dějí. Nebo někteří páni radní a páni inspectores nad školou sv. Jindřicha vystavení mně vzkázali, že oni jeho na ten čas propustiti nemohou, žádajíc, abych jeho tak v rychlém času nevyzdvihoval; já, abych některého zaneprázdnění budoucímu panu rektorovi neučinil, poněvadž za málo hodin mého ouřadu pozůstává, toho jsem tak kvapně učiniti nemohl, v čemž mně za zlé míti neráčíte. S budoucím panem rektorem, dáli pán Bůh, a radou jeho chci promluviti a to tak přednášeti, aby všecky věci na dobré míře postaveny byly. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pondělí po sv. Diviši, 15. Octobris, léta 1607.

---

499. *M. Bacháček do Kouřima: „Joannes Květoň jsa připojen za druhého collegam školy Vaši, nechtěje aby škola města Kouřima v něčem zkrácení měla a smýšleje, že Joannes Horiceus, přední správce, nebude se moci tak pojednou z města Litoměřic k Vám vypraviti, žádal za toto připsání k V. M: já, nemoha jeho slušné žádosti oslyšeti, tak činím a za něho se k V. M. přimlouvám, abyste jeho přívětivě přijíti, nad ním ochrannou ruku držeti i také v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili . . .“* *)

1607, 16. října.

---

500. *M. Bacháček do Ledče, aby Venceslaum Siphonium Pilgrameum, „mládence pobožného a příkladného“ sobě poručeného měli, neboť on k jich dobrému zalíbení chovati se chce.*

1607, 16. října.

---

501. *M. Bacháček rytíři Petru Dvořeckému z Olbramovic na Maštějově, radě komory české, dva mládence, oudy učení pražského, posílá, aby osoby jejich spatřiti a z nich jednoho za preceptora synáčku svému vybrati mohl; připomíná mu, že by nebylo s užitkem synáčka jeho, kdyby učitel v německé řeči mu obrán byl.*

1607, 18. října.

Službu svou vzkazuji, urozený a statečný rytíři. Dobrého zdraví a při vyřizování věcí J. M. C. hojného božského požehnání s mnohými prospěchy domácího hospodářství na panství Mašťovském vin-

---

*) K historii školy kouřímské dvě drobné zprávy. V knize zápisů města „Kúřimí“ na rok 1490 čteme, že „Matěj Píska odkázal louku ke špitálu, z níž má vydáváno býti jeho ženě paní Svatě ročně 1½ kopy grošů a po její smrti „chudým žákům do školy jedna kopa každého léta vydávána má býti.“ (V archivu města Kouřimi.) L. 1652 dne 27. září prosebně žádalo město Kouřim arcibiskupa pražského za přímluvu k císaři, aby jim statky zádušní vráceny byly, poněvadž pro nedostatek důchodů chrámy, fara, škola, špitál i věže se boří. Psali: „Slzavě oznamujeme, kterak v létu 1623 jsouce městu Kouřimi všickni statkové obecní konfiscirováni, při nich také statkové a důchodové zádušní (kteréžto všech kníže z Lichtenštejna v držení zůstává), z kterých správce duchovní, žáci, chudí lidé svá vyživení mívali a na opravy chrámův Páně též jiných připadností odtad náklady, jakž to od lidí pobožných a v Pánu odpočívajících na skutky milosrdné nadáno a za to skoupeno bylo, vycházely, při tom odňati jsou, skrze což my zarmoucení lidé, snažíce se o to vedle nejvyšší možnosti naší správce duchovního míti, sami sebe sbírati a jeho takovým prostředkem vychovávati musíme, jiní pak věci, žákovstvo, chudí lidé, ti pro již oznámenou příčinu žádní u nás se nenacházejí a tudy také chrámy Páně, fara, škola, špitál, zvonice, věže a jiní pertinentiae zádušní, některé již do gruntu zbořené, jiné ostatní k tomu v brzkosti nachýlené se spatřují, a my tomu k spomožení, pán

šuje přeji V. M. věrně rád. Na vzkázání V. M. tak činím a jednoho i druhého mládence, oudy učení Pražského, V. M. vysílám, abyste osoby jejich spatřiti a někomu učenějšímu s nimi rozmluviti poručiti ráčili, který by své dobré zdání o nich V. M. oznámil. Kteří v jazyku německém jsou zběhlí, ti všickni již zamluveni jsou a u mne se docela snáší, že by nebylo s velikým užitkem synáčka V. M., kdyby mu měl preceptor v německé řeči zběhlý obrán býti a to za tou příčinou, že by víceji spolu německy mluvili, nežli v jazyku latinském a zvláště poněvadž synáček V. M. lépeji německy než česky mluví, a není pochybné, maje psáti v českém jazyku, že vlastnosti českého jazyka neužívá a v literách mnohých proměn se dopouští, nechť preceptor pravý Čech jeho z toho vyvozuje a jak v latinském tak českém jazyku vlastně mluviti i také psáti jej vyučuje. A pokudž byste ráčili toho žádostivi býti, abych se ještě osobně k V. M. dostavil a o těch věcech, které by se dobře synáčkovi V. M. mohly trefiti, zprávu dal, kdykolivěk poručiti ráčíte, k V. M. se uchýlím. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek po sv. Havle, 18. Octobris, léta 1607.

---

*502. M. Bacháček do Rakovníka: „Maje obvzláštní pozor na školu V. M. bedlivě jsem se o to staral, aby pobožným, učeným a příkladným předním správcem opatřena byla a k němu collegae aby připojeny byly takové osoby, které by chtěly a mohly povolání svému zadosti činiti: jakož nyní časně Martinum Novenarium Taborenum za collegam školy Vaší vysílám . . .“ *)*

1607, 18. října.

Bůh ví, žádných prostředků vynajíti nemůžeme. Protož poníženě k nohám milosrdenství V. kn. M. padajíce, že se nad námi zarmoucenými a schuzelým záduším naším smilovati, a abychom statků záduších dosáhnouti mohli k J. M. C. vysoce vzáctnou a platnou přímluvu učiniti ráčíte, pro odplatu boží a vzáctnou přímluvu blahoslavené panny Marie, rodičky boží prosíme oc . . .“ (V arch. arc. pr.)

*) K dějinám školy města Rakovníka, o kteréž již hojně podali jsme zpráv (viz čísla 74, 79, 131 a 210) ještě přidáváme některé. Léta 1609 byl kollegou Pavel Rosacius Táborský a Mikuláš Latomus Rabinus správcem školním. Týž rektor měl l. 1609 spor s knězem Janem Žateckým, děkanem rakovnickým, o nářek a zhanění. Purkmistr a rada narovnali je smlouvou v outerý po neděli oculi: „Jakož jest pan Mistr Mikuláš Rabský v pondělí po neděli oculi ztížnost skrze spis svůj do kněze Jana Jeronymi Žateckého, kterakby od něho týž pan Mistr Mikuláš jak od osoby své tak i s mládenci svými na poctivosti těžce a důtklivě zhaněn a nařčen byl, kterak v pátek po neděli reminiscere do školy bez vědomí a vůle téhož rektora školního mezi discipuly a discenty jeho vkročiti směl a beze vší od nich sobě dané příčiny jim kluků, šelem, zrádců, že jsou hodní oběšení mluvil, nařikal, haněl, nemajíc sobě od nich k tomu žádné příčiny dané; a mezi jinou řečí i osobu

503. M. Bacháček do Slaného, že za předního správce školy jich dotvrdil Paulum Jessinium Pragenum, s ním též že se

---

téhož rektora svým mluvením dotekl, že jest již dávno oběšení hoden: žádaje při tom náležitého zastoupení a že pro příčiny oznámené na faru k stolu choditi nebude moci, aby mu od P. P. expensí i s kollegou opatřena byla, jakž týž spis jeho to v sobě šířeji obsahuje a zavírá. Tu P. P. na žádost a ztížnost téhož pana rektora školního pro zachování pokoje a lásky a zastavení té vší nevole ráčili jsou z prostředku svého pana Václava Píseckého z Třebska, pana primasa toho času, pana purkmistra, pana Šimeona Žlutického, pana Matěje Trubače, pana Šimona Soběslavského voliti, aby dojdouce na faru panu děkanovi ztížnost téhož pana Mistra a rektora školního v známost uvedli a coby proti té ztížnosti za odpověď dáti chtěl, doslýchali. Kterážto ztížnost když mu přečtena byla, jí jest odepřel a aby měl žákovstvo i téhož pana Mistra v čem naříkati, že se v tom nepamatuje, žádajíc za napomenutí pana Mistra školního, aby jak sám proti němu pokoj zachoval, všelikou šetrností předcházel i žákovstvu svému o tom poručil, že jináče rád s ním ve všem dobrém chce se srovnávati. Tu vyslaní páni doslýchajíc takové odpovědi pana děkana, též repliky pana Mistra školního, ráčili jsou je společně napomenouti, aby zanechajíce všeho záští a kyselosti jednoho proti druhému v dobrém pokoji spolu zůstávali. I dostavše na mnohá a obšírná předkládání a napomínání jedné i druhé strany moci, takto jsou od nás o to všeckno nedorozumění, nářek i hanění (však byloli jest jaké,) smluveni, srovnání a spokojeni: že to všecko od jednoho k druhému důtklivé promlouvání též i ke všemu žákovstvu naříkání jsme vyzdvihli, zdvihámě, mořímě a kazímě, takže jedné ani druhé straně tolikéž ani žákovstvu k ujmě poctivosti, k ourážce dobrého jmena nyní, na časy budoucí konečně býti nemá; a to všecko že jeden druhému z pravého srdce sobě odpouštějí a v časích budoucích žádným vymyšleným způsobem vyzdvihovati a připomínati nemají, rukou dáním připověděli. Pakliby kdo z nich tuto spokojenou věc vyzdvihoval, připomínal a ji obnovovati chtěl, ten každý kolikrát by se koliv toho dopustil, aby byl povinen vinný nevinnému deset dukátův složiti a dáti."

L. 1610 byl v měšťanství přijat sukcentor školní Jan Laner. L. 1614 spravoval školu Jiří Dvorský, dříve v Bohdanči; t. r. (1614) přijat v měšťanství sukcentor Matěj Nigrin Lounský. L. 1615 dne 2. března oznamovali purkmistr a rada města Rakovníka místorektorvvi učení pražského Mistru Mikulášovi Albertovi z Kaménka: „Že poctivý a učený mládenec Eliáš Budetius Jaroměřský, nynější přední správce školy naší, psaním svým, abychom jeho od sv. Jiří prv příštího z správy školy propustili, před některým týhodnem osobně při nás toho vyhledával: jakož pak žádosti jeho povolivše a o to všelijak pečujíce, abychom zase pro rozšíření cti a chvály boží a vzdělání mládeže domácí i přespolní chvalitebným příkladem předků našich školu naši k oznámenému času sv. Jiří správcím pobožným a příkladným opatřili, nepominuli jsme psaním naším s poctivým mládencem Janem Rektorem Rokycanským, na ten čas studiosem kolleje české, o přijetí k sobě správy školní jednati, což jsme i obdrželi. Protož V. M. přátelsky žádáme, že k tomu jménem a na místě J. M. pana rektora své povolení dáti a jeho nám za správci předního školy jistou konfirmací dosaditi ráčíte . . . ." Po roce 1619 byl sukcentorem Petr Vaníček, kantorem Jakub Poličský, kollegou Jan Rouska Týnecký a Šimeon Heliades sukcentorem. Po bitvě Bělohorské připomíná se subkantorem Karel Růžek. L. 1633 dne 17. května dává rada městská Bartolom. Táhlovi chvalné vysvědčení o jeho chování v úřadě i v obci v tato slova: „Známo činíme tímto listem naším vůbec přede všemi, obzvláštně pak tu, kdežby toho potřeba ukazovala, že jsme žádáni byli od Bartoloměje Táhly, jinak Soběhrda, z Tejna Dobrohostového, kantora u nás v městě Rakovníce zůstávajícího do datum listu tohoto, jak jest se v svém povolání v cantorii v chrámě Páně i jinak mezi námi a v obci naší po ten všecken čas, totiž za půldruhého léta choval, abychom mu listovní vysvědčení pod pečetí městskou

k nim do školy ubírají „collegae" jeho Simon Celerinus Přibislavinus, Mathias Georgius Bohemobrodenus a Georgius Lauterbachius Annaebergenus.

1607, 18. října.

vydali: kteréhožto žádost seznávajíce býti slušnou, kteráž v dobré pověsti nad zlato vážena býti může, tak činíme a o nadjmenovaném Bartoloměji Táhlovi to vysvědčujeme, že zůstávajíce v dotčeném povolání za kantora a správci školy u nás v Rakovníce po ten všecken čas vedle svého dotčeného povolání ctně a chvalitebně, tak jako na poctivého člověka náleží, jest se choval, nic po sobě toho, cožby k ujmě poctivosti vedle oznámení a seznání dobrých a poctivých lidí, jeho býti mělo, nepozůstavivše. Což že tak v pravdě a v skutku jest, pečeť naši menší městskou jsme k tomuto listu dali přitisknouti vědomě".

Jméno kantora, kterýž následoval a děkanem hlavního chrámu sv. Víta do Rakovníka konfirmován byl, neznáme. Sousedé neměli nikdy příčiny do osoby jeho si co ztěžovati, vždycky s ním v svornosti zůstávali, ale místoděkan jich Longolius s kantorem byl na štíru, jakož poznáváme z žaloby císařského rychtáře, purkmistra a rady k děkanu kostela sv. Víta na hradě Pražském ze dne 21. listopadu l. 1635. Psali: „Z jaké špatné a nedůvodné příčiny skrze nějakého pobehlého žáka a sprosta raději tuláka, kterýž ani noty neznal, jehož nad kantora pan místoděkan zvejšiti chtěl a kantor aby toliko v kostele řídil, ten nevoli mezi týmž panem místoděkanem a kantorem způsobil a dovedši to, pryč jest z města ze školy odšel; však před odjitím jeho týž pan místoděkan ke mně královskému rychtáři dne včerejšího, jenž bylo 20 Novembris jest přišel a tu nemalé ztížnosti na kantora vznášel, co by o témž panu místoděkanovi mluviti anebo smýšleti měl a jaké pomlouvy o něm činiti by měl: čemuž kantor odporuje, že ani na to pomysliti neuměl. Po vyslyšení téhož pana místoděkana bylo mu připovědíno, že v skutečnosti já královský rychtář přijmouce k sobě některou osobu na faru přijíti a takové nedorozumění vyslechnouti hned chceme, aby pak dotčený kantor toho se spravil, tak také pan místoděkan jakou žalobu vésti na kantora chce, v přítomnosti jeho oznámil, a tu v pravdě takovou věc mezi nimi vyslyšíc panu místoděkanovi k nápravě že přivésti a vinného potrestati dáti chceme, nad čímž týž pan místoděkan obvykl a na faru odšel. Pod tím pak jak se na faru navrátil, nedočkavši nás, popadši poleno (an pacholata ještě v škole byla) na kantora do školy šel, jeho tím polenem v ruku udeřil až po své ráně upadl, k čemuž když se pan primas přitrefil, za spokojení v mysli pana místoděkana žádal, kterýž i na něho se potrhoval a biti chtěl a nyní to zpátečně obrací, když k němu posíláno bylo, že by pan primas téhož pana místoděkana práti i kantora proti němu posazovati měl, čemuž pan primas odpírá, že to na něho neukáže, aniž také tak nesmyslný jest, aby sobě nevěděl jak sv. kněžstva vážiti, o čemž o všem sám V. M. při shledání, jak nejdříveji příležitost jeho bude s V. M. se shledati, za příčinou obecní do měst Pražských vypraven jsa, oustně pravdu mimo toto psaní oznámiti neopomine. Mezi tím pak k památce dnešní obětování blahoslavené panny Marie včera ani k nešporu ani k slavení zvoniti nedal jako i dnešního dne v túž památku nejmenšího znamení zvoněním tak že se sprosta nevědělo, jestli jaký svátek neb není; a když ode mne k varhaníku vzkázáno bylo, budeli svatá mše konána, zase po ministrantu varhaníkovi a kantorovi vzkázati ráčil, aby pan primas takovou mši svatou vykonával . . .

Okolo 1640 jmenuje se Jan Kubín Oustecký kantorem, kterýž žádal radu městskou, aby mu nějaký díl expensí vydáván byl: „Šetrně V. M. oznamuji, kterak již do půltřetího léta pořád zběhlého velmi skrovný počet k umění liternímu do místa školního mládeže se schází a přichází, tak že ani práce ani platu se nedostává, nebo za ten čas za práci svou nic sobě zříditi a spraviti nemohu. K tomu přistupuje, že p. magister maje sám při panu děkanovi stolní opatření na expensí, která s jistým svolením pánů vydávána byla, sahá a ji sobě přivlastňuje, jako dne minulého sobotního 2. Julii takovou expensí uchvátil a mně ani krejcaru neukázal a neposkytl, tak že ani kousku masa za celý tejden jsem

504. M. Bacháček Jakubu Molerovi, primasovi města Ousti nad Labem, že nemohla vyhledati se osoba, která by jak v českém tak v německém jazyku zběhlá byla; jestliby pak vždy na řeči německé záleželo, že kantor jich bude moci v té příčině Samuele, správce školního, zastati; posílá mu vytištěnou intimaci, v níž činí zmínku o kometě.

1607, 19. října.

Službu oc. Nepochybuji, než že Vám jest s podivením, proč Vám v latinském jazyku odpovědi nedávám, jakož jste i Vy dobře

---

neměl, ale postiti se musil. Pročež V. M. ve vší šetrnosti velice žádati nepřestávám, poněvadž se na mzdu tu, kterou od discentův (3 neb 4 gr. č. přijímám) vychovati nemohu, aby se tak laskavě ke mně nakloniti a jestliže ne vší, aspoň nějakého dílu takové expensí, tak abych vědětí mohl, co mého jest, bez jeho uchvacování dosahovati a užívati s pokojem příti ráčili . . . ."

Léta 1642 zapsán jest v kopiáři města Rakovníka list purkmistra a rady k podkomořímu království Českého v příčině plnění nařízení, aby mládež k cvičení literního vedena byla. Na vzácté svědectví, že Rakovničtí i za smutné doby třidcetileté války pečlivě o to se starali, aby mládež měli dobře zvedenou, uveřejňujeme list takový v plném znění: „Služba oc. V. M. k laskavé paměti přivozujeme, kterak v letu pominulém 1641, 15 Julii po obnovení k ruce a na místě J. M. C. krále a pána, pána nás všech nejmilostivějšího, od V. M. a pana hofrychtéře ouřadu konšelského a starších obecních některé artikule chvalitebné (nimiž bychom se jak my konšelé říditi tak i obec naši spravovati a v dobrém řádu zdržovati mohli) k pilnému jich zachování, pod pokutou pro nezdržení jich, jste zanechati ráčili, mezi kterýmižto artikuli v počtu tento šestý in formalibus se nachází: „mládež obojího pohlaví, obzvláštně sirotky, k literního umění do školy jako i vyrostlejší k učení poctivému řemeslu dáti." I majíce my dotčené artikule a V. M. nařízení v poslušnosti na dobrém a bedlivém pozoru, povolavše před sebe Zuzanu manželku dobré paměti Jana Zabranského, s námi až do smrti v konšelství zůstávajícího a již Mikuláše Půby, jí jsme to dostatečně ztížili, že proti milostivému V. M. nařízení z Tomáše syna svého, pozůstalého sirotka po nadepsaném nebožtíku manželu svém, domácího pováleče činí (nepochybné původem manžela svého) a jemu s koňmi zacházeti dopouští, majíc jej slušněji k tomu vésti, aby (tak jakž za nebožtíka pana otce svého i za jejího vdovství v literním umění dobré začátky měl), témuž umění liternímu dokonaleji se vycvičiti mohl, nařídivše při ní, aby zoumyslně v jeho mladém věku času nemařila a tu kdež náleží k učení odevzdati hleděla a vedle nařízení J. M. C. pana rychtáře, neměliby mysli k dalšímu učení, aby jej aspoň k některému vzácnému pánu anebo k kupci na cvičení dala. Jakož pak tak se zachovati připověděla a v krátkém čase téhož syna svého do měst Pražských k jednomu dobrému člověku, aby u něho své náležité opatření maje, do školy k p. P. jezuvitům chodil, zjednala; kterýžto, pobyvše na krátký čas v týchž městech Pražských, zase od otčima svého domů vzat jest. My pak na příčinu odtržení jeho od učení se ptajíce, dotčená Zuzana Půbová tu výmluvu má, že týž syn její dle jeho častého vzkazování žádné mysli k učení nemá, nýbrž řemeslo sladovnické sobě oblibuje. I vinšujíce my, aby, jak za předků našich, dobrých paměti, na to bedlivý pozor dáván byl, i nyní mládež, která by se budoucně obci této hoditi a jí v dobrém sloužiti mohla, ke všemu dobrému a zvláště k cvičení se v literním umění vedena byla a zvláště tento Tomáš Zabranský, syn výš připomenuté Zuzany Půbové, nechajíc cvičení otčimového, an pro svůj mladý věk, nemaje výše nad patnácte let, netoliko k hospodářství jako i k řemeslu, k němuž ještě slabý jest, dosti času má, raději, dobré paměti, pana otce svého, který proto, že se z mládí něčemu naučil, jsouce muž rozšafný,

latině ke mně psaní učinili, jest toho za příčinu toto: že v psaní panu purkmistru, pánuom na Vaše psaní se referuji, kteréžto kdyby bylo v latinském jazyku psáno, snad by ne každý tomu porozuměl a tak jsem raději v českém jazyku odpověď dal, kterou pánům v známost uvedete. Něco později Vaše psaní mne došlo, když již na díle competitores zvláště v německé řeči zběhlí byli jinam zamluveni a tak se nemohla vyhledati ta osoba, která by jak v českém tak i v německém jazyku zběhlá byla. A někteří u nás v Praze zprávu dávají, že byste měli míti kantora, který by jak v jednom tak i druhém jazyku dobře zběhlý byl, který bude moci Samuele

---

mnoho let v konšelské povinnosti až do svých šedin ano i do poslední hodiny smrti své zůstával, v obci zasloužilý jsa dobrou a chvalitebnou pověst po sobě zůstavil, následoval. My pak porozumívajíce tomu, že ne tak tupost vtipu pacholete jako samé pouhé folkování často opáčené Zuzany, mateře jeho a otčima na překážce jest, poněvadž oni manželé, jakž V. M. nařízení tak i naše časté napomínání sobě za hřbet kladou, V. M. v služebné šetrnosti poníženě žádáme, že nám milostivého naučení uděliti ráčíte, jak by týž sirotek k jeho budoucímu dobrému opatřen býti měl."

L. 1660 připomíná se Samuel Krulych; l. 1663 Jan Chvála. R. 1675 dne 1. dubna „z poručení pánův povolání p. officiales scholae: ztíženo jim, že velmi nedbandlivi jsou v svém povolání jak ve cvičení dítek literního umění, tak také v musicirování při službách božích, nýbrž že více své privátní recreatí, obzvláštně letního času s chytáním ryb a rakův, hledí a časem kněz před oltářem jak dlouho na ně očekávati musí; pročež dobře napomenuti, pokudž pilnější nebudou, že J. M. C. pan rychtář a páni o jiní kantory se poptati ráčí."

Od těch dob shledáváme se několikráte s kantorem Václavem Kubínem, při němž jako sukcentor jmenuje se Jan Smitales, varhaníkem Václav Tyčka. Kantoru Václavu Kubínovi Rakovničtí více než jednou dali „odpuštění", jakož poznáváme z projednání učiněného v radě městské ze dne 24. dubna 1694, kterýmž přijat byl zase do služby kantorské toliko na půl léta pořád zběhlého, totiž do nejdřív příštího sv. Havla v témž 1694 roce, tak a na ten zpuosob: aby službu a práci svou kantorskou při zdejších chrámích Páně dobře, pilně a náležitě zastával, dítek v cvičení literním pilný a bedlivý byl, v muzice synáčky městské a v zpěvu vyučoval, sumou vše, jakž na dobrého člověka přináleží, věrně a upřímně vykonával. Za kteroužto práci svou té pololetní mzdy od předešlé celoroční služby míti má, totiž: peněz hotových za to $^1/_2$ léta 15 zl., expensí každotýhodně 35 kr. na místě obědův a večeří obilí pololetně: žita 4 str. 2 vért., pšenice 1 str., ječmene 1 str. 2 vért., hrachu 1 str., soli 1 čtvrt a z várky obecní, kdy se vařiti bude, řediny 1. Fundací a jiná accidentia, které sice obyčejné jsou, užíti má podle starobylého způsobu."

Dlouho však Václav Kubín v Rakovníce nekantoroval, brzy opět byl propuštěn; však ani s jeho nástupcem Vítem Václavem Jandou nebyli „páni" spokojeni. L. 1697 dne 15. listopadu „citirovali" ho do místa radního a vypověděli mu službu kantorskou od sv. Tří králův: kantor přednášel „vzáctnému magistrátu circumstantias aneb okolostojičnosti" se vší pokorou, že při témž čase do služby nepřistoupil a že mu na čtvrt léta napřed vedle kontraktu má dána býti o výpovědi vědomost i jiné nedostatky své malé služby „pánům" představil, a když mu „vzáctný magistrát" nedal hned odpovědi, napsal „v nejhlubší pokoře a poníženosti" suplikací a poníženě žádal, „že laskavě to považiti a prostředkovati budete, poněvadž přes celé téměř léto bez akcidencií jsem byl, mládeže na málo bylo a až posavád na tři měsíce téměř bez akcidencií živ býti musil, toliko z pouhého ročního stipendium, a tak

v té příčině zastati. Za jiné nemám, než že páni s tímto Samuelem dobře spokojeni budou a jestliže by pak vždy na řeči německé záleželo, bude to moci jiným způsobem vynahraženo býti. Onehdejšího dne, odevzdávaje ouřad rektorský a za jiné nemaje, než že na jinou osobu táž práce vzložena bude, dal jsem intimací vytisknouti, v kterézto střídmou zmínku činím o kometě, která se posavád na obloze nebeské spatřuje a to na puol noci a není pochybné, než že mistrný effectus s sebou přinese; pán Bůh rač dáti, aby nám snesitedlný byl. O týž spis nevelmi podstatný s Vámi se sděluji, jiným pánuom radním byl bych také jejich titule v též intimací napsal, ale jak jmen vlastních tak i příjmí nemohl jsem věděti; Samuel Josephiades, jestli toho potřeba káže, bude moci to vynahraditi. Obšírněji psáti nemohu za příčinou jiných mnohých zaneprázdnění a zvláště mých dělníkuov, kteří také mé přítomnosti potřebují. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po sv. Havle, 19. Octobris, anno 1607.

---

kdybych ten truňk piva sobě nebyl vzal (poněvadž žádných obědův ani týhodní expensí na maso, ani deputátu od piva není, od nikudž nic nepřichází), musil bych při takových prácech každodenních snad mdlobou zahynouti. Od školy ze sabatales (jsouce dva k tomu) sotva s jeden oběd nedělní býti mohu, v druhých dnech pauzírovati a crepírovati musím mnohdykráte přejmouce na sebe z druhého pintu neb dvě piva, to jsem sobě na druhý den pro kus masa a na oběd, abych živ býti mohl, zanechal a tak kvartál převýšil, přebral a dluh sobě vzdělal; abych tehdy to zapraviti mohl, V. M. pana rychtáře J. M. C., pana purkmistra a pány spoluradní respective poníženě a poslušně žádám, že mně tu milost prokázati ráčí, aby mně v tu největší zimu krutou vystoupiti nepříšlo extra tempus cantorum neobyčejný. A kdybych nejraději službu jinde hledati chtěl, musil bych na jistý čas od adventu a rorate odejíti, jsouce již krátký čas mimo čtvrt léta, což se mi nikdá ještě nepřitrefilo, sloužíce za kantora aneb varhaníka přes 28 let. Mám tehdy oufanlivou naději k vzáctnému magistrátu skrze tuto poníženou prosbu mou, že mne do času vyjití roku mého zanechati (jak jsem přistoupil,) ráčíte. Potěšitedlnou resolucí očekávaje zůstávám vzáctného magistrátu ponížený služebník oc . . ."

L. 1699 po sv. Havle přijat byl opět k „líbezné" přímluvě děkanově Václav Kubín, kterýž mezi tím časem kantoroval v Hořovicích. Pokoutním vyučováním (zvláště německému jazyku) zaměstnával se na konci 17. století Adam Roland.

V 18. století hned na začátku jmenuje se kantor V. Skála, subkantorem Tomáš Javůrek a Jan Kurferšt. L. 1717 A. Kruba kantorem, po něm Antonín Čeřanský a subkantorem jeho Jan Kumpoldt. Varhaníkem byl okolo 1720 Jan Kolousek a kantorem Veber. Od roku 1724—1749 učiteloval František Podskalný, subkantorem byl Trávníček. R. 1753 zakázala visitační komise všechno pokoutní vyučování a nařídila městské radě, aby bedlivěji přihlížela k lepšímu vyučování mládeže v cnostech, literním umění českém i německém, v muzice a arithmetice. Však někdy slavným školám Rakovnickým při tom „také německém" vyučování a při snížení platů učitelů, (kterýž l. 1681 úřadem podkomořským, jako prý příliš veliký, zmenšen byl) nedařilo se valně. Přípis zemského gubernia z r. 1777 vytýká Rakovnickým, že vyučování ve školách jest špatné. Učitelové museli při skrovném sobotálesu všímati si více kůru v kostele nežli školy. (Veškeré zprávy do konce 17. století z archivu města Rakovníka, ostatní z P. z B. 1878.)

505. *M. Bacháček do Berouna za „kollegu“ do školy dodávčí a dotvrzuje Adama Milera Táborského.**)

1607, 19. října.

*) K historii škol města Berouna viz příspěvky v „Národní škole“ 18[illegible] str. 186 a 196 od J. Přibíka z „kroniky města Berouna“ P. J. Seidlem s[illegible]psané. — Sem klademe některé zprávy o škole Zdické, Žebrácké a Žb[illegible]rovské, poněvadž jména ta v „Pamětech“ našich více se nevyskytují. L. 15[illegible]9 dne 9. listopadu podává rektor Zdický, Jiřík Brandejský, zprávu o fará[illegible]i Zdickém, knězi Jakubovi, který v krčmě od dvou Němců trýzněn byl a na cest[illegible]é do své fary, bráně se, jednoho z nich čekanem probodl. Vysvědčuje: „Léta Pá[illegible]é 1599 ve čtvrtek po Všech svatých dobře k půl noci přišel jest kněz Jaku[illegible], pan farář Zdický, jdouce z Berouna, do domu Honza krčmáře, kázavši sobě piv[illegible]a dáti, sedě po tmě; tu náhodou Tomáš kovář, uslyšavše jej, poctu jest mu nes[illegible]l. Tu on, spatřivše mne, ke mně za můj stůl, kde jsem s kovářem seděl, přise[illegible]ll a vysypavše penize na stůl, jeden širokej tolar jest byl, řekl ke mně: rektor[illegible], jeden jsem takovej ztratil, pohrejme. Tu já jemu za odpověď dal: jak chce[illegible]e pane otče. On pak řekl: nerozchází se nám než o karty, jdi někdo pro kart[illegible], tu máš šesták. Tak kuchařka vzavši ten groš karty jest přinesla. Tu přistoupiv[illegible]e k stolu ten jeden Němec, maje na ramenou uherskou šavli, vzal jest ty kar[illegible]y a odešel; tu já pak nevím, co jest kněz Jakub něco o ty karty německy pr[illegible]- mluvil, tak kovář vstavše k tomu formanu, aby ty karty zase vrátil; tu te[illegible]n jistý Němec zase k stolu přistoupil a vsedl podle kněze a něco německy pr[illegible]- mluvil a po té jej hned pohlavkem udeřil, a druhý ten Němec, čepici s hlav[illegible]y jemu strhl a ni ho jest pral. Tu kněze Jakuba kuchařka a některé přespol[illegible]ní ženy jeho, aby domů šel, vyvedly. Tak oni Němci ti po něm jsou se (nem[illegible]- houce jim žádný oddolati) hnali a na něj jsou sekali, a on vždy jich žada[illegible]l, jednak česky, jednak německy, aby ho nemordovali, že jim nic neublížil; ta[illegible]k on vytrhvše svůj čekan jím se jest bránil a jednoho jest prostrčil; na to se[illegible]n svýma očima patřil.“

L. 1598 v měsíci únoru oznamuje Jiří Dobřanský, správce škol[illegible]y Žebrácké, kněžím od arcibiskupa Pražského nařízeným, kteříž spatřiti a roz[illegible]- děliti měli svršky po někdy knězi Josefovi, faráři Žebráckém: „Poněvadž j[illegible]á od dotčeného pana faráře za správcí školního, pořádně k tomu na onen čas při[illegible]- stoupiv, jsem přijat i také od nebožtíka náležitě za jeho zdravého života expens[illegible]i opatřen byl, od toho pak času, jak se rozstonal, až do smrti jeho žádného opa- tření a expensí nikdež jsem neměl, tak že za hotové peníze (chtěje aby zouplna[illegible]- kantor a jiné žákovstvo expensí svou, co se jim od pana purkmistra a pánů[illegible]y dává, měli,) stravu kupovati jsem sobě musil: protož V. M. se vší uctivosti s[illegible]- náležitostí snažně žádám a prosím, že mi to, co jest od dobré paměti kněze[illegible]- Josefa v těch osmi nedělích expensí zadrženo, vynahraditi a co by mi spravedliv[illegible]- za to dáno býti mělo, zaplatiti poručiti ráčíte.“ oc . . . R. 1599 dne 28. zář[illegible]- oznamují purkmistr a konšelé města Žebráku arcibiskupu Pražskému Zbyňku Berkovi, že děkan Karlštejnský, dosadiv sobě do vsi Praskoles faráře, tři vesnice od fary a záduší jejích odníti a k Praskolesům připojiti chce. „Poně- vadž pak táž fara ano i ves Praskolesy, jestliže starožitnosti šetřiti chtíti ráčíte, před mnoha sty lety k kaple sv. Apolinářiše na hrad Žebrák náležela a za paměti lidské více než před 40 lety (jakž zprávu máme od lidí starožitných a hodnověrných) s povolením Jich M. králův českých a jednáním někdejší vrchno- sti naší zase k záduší našemu jest obrácena a na budoucí časy za filiální faru připojena, tak že i dosavad v urbuře při kanceláři točnické zaznamenáno se nachází, že z oznámených tří vsí vždycky až do léta 1590 jistou sumu peněz za vosk k též kaple sv. Apolinářiše náležející na zámek Točník platívali a páni farářové, chovavše kaplana, slovem božím a svátostmi velebnými bez překážky všelijaké v Praskoleské osadě posluhovali: staloli by se to, u nás pro ne- možnost naši i jiných osadních faráře ani školních správcův chovati bychom nemohli, odkudž by jiného nic pojíti nemohlo než opuštění služeb božích, opu- štění posluhování svátostí velebných a zanedbání v pobožnosti, v svobodném

506. M. Bacháček do města Oustí nad Labem za správce školního dotvrzuje Samuelem Josephiadem Suticenum, učení Pražského bakaláře.

1607, 19. října.

---

507. M. Bacháček do Chrudimě Joannem Chocholium Pragenum za předního „collegam" do školy jich vysílá.

1607, 19. října.

---

umění a dobrých mravích vyučování mládeže. Jsme tehdy k V. kn. M. té ponížené důvěrnosti, že pro odplatu boží a vzrost cti a slávy pána Boha všemohoucího této ponížené prosbě naší povoliti, tohoto našeho chudého záduší neopouštěti, nýbrž o tom milostivě, aby panu děkanovi našemu z týchž tří vesnic zadržalé obilí i při času sv. Havla nejprv příštího desátky a oficiálům školním posnopně dáno a propuštěno bylo, poručiti ráčíte, tak aby i služba boží i škola na tak veliké a téměř nejpřednější v tomto království silnici ku pohodlí domácím i přespolním náležitě opatřena a fedrována býti mohla." — Takovou prosebnou žádost opětovali Žebráčtí l. 1601 dne 2. dubna a 9. srpna, aby faráři jich ze vsi Chlustiny a ještě ze dvou jiných, kteréž k faře Žebrácké náležely, obilí z dědin farních vydáváno bylo na vychovávání školních oficiálův, neboť farář jich s děkanem Karlštejnským námluvu již učinil, aby v Praskolesích posluhoval... Léta 1609 dne 22. srpna Šimon Vojtěch Galerita, farář v Žebráce, háji se před arcibiskupem Pražským proti obžalobě a ztížnostem purkmistra a konšelův téhož města: „Že odroku žádných žáků nemám? to jest lež nestydatá; neb já při času sv Jiří tohoto roku rektora i kantora jsem přijal, oni pak Žebráčtí, nemajíce k tomu práva, školy mi se zmocnili, odňali a žákův přijíti ani jim čím jsou povinni dáti nechtěli. Pročež jsem je zase propustiti musel, kteřížto až posavád v Berouně zůstávají." L. 1689, 21. července žádal Vít Václav Janda Klatovský, rektor kůru a školy v Žebráce, za udělení místa kantorského v Rakovníce, neboť s „boží pomocí na rozličná instrumenta jako na housle, bráče, violu, pozoun, varhany atd. kumšt svůj muzikantský zastati uměl." I psal: „Dostanouce toho jistou zprávu, že by u nich v královském městě Rakovníce oficiála školního aneb kantora potřebovati ráčili, kdy pak ale, aneb od kterého času, skutečně věděti nemohu: mníce já od sv. Havla z města Žebráka do služby jinam (jakož se mně na mnohých místech štěstí dobré poskytuje) se odebrati, kdybych pak věděl dle specifikací vyneseného stipendium služby ročně, v městě královském Rakovníce, že bych obstáti mohl, mínil bych, pokudž již místo vacans zaopatřené není, k V. M. do služby kantorské (ačkoli taky varhaník jsem) se uctivě presentirovati. Co se dotýče musiky, v tom se nechlubíc, s boží pomocí na rozličná instrumenta, jako na housle, bráče, violu, pozoun, varhany etc. kumšt svůj zastati mohu, čehož moje testimonia dotvrzují, jichžto pro interim pro vyrozumění toliko některé in allegato přikládám a kdyby zapotřebí bylo, in originali de verbo ad verbum srovnávati se budou.

Jestliže bych tehdy takového beneficium požíti mohl, při tom také obstáti, vzáctný magistrát ve vší ponížené uctivosti předcházeje, za to šetrně žádám, že po této příležitosti aneb jí stejné mne místnou odpovědí spraviti sobě laskavě oblíbiti ráčí. Tak jsouce spraven, zvláště pak specifikací kdybych dostati mohl celoročně vynášející služby, po vyrozumění neopominul bych se sám do Rakovníka vypraviti a vzáctnému magistrátu uctivě sloužiti."

Na Zbirově rektoroval l. 1615 Jan Kellenius, kterýž t. r. dne 27. února žaloval arcibiskupskému sekretáři, že farář někdy ve Zdicích t. č. ve Vrbně, Václav Leitner, manželce jeho, pokud svobodna byla, násilný skutek učinil.

508. *M. Bacháček starším ouředníkům osady sv. Vojtěcha v Podskalí v Praze za předního správce školy Fridericum Kropilii, v učení Pražském bakaláře, dodává a dotvrzuje.*

1607, 20. října.

---

509. *M. Bacháček do města Nového Kolína za předního správce školy Jonam Pelargum dotvrzuje.*

1607, 22. října.

---

510. *M. Bacháček do Horažďovic: „Ač jsem jednou i podruhé napsal, že Alexander Prachatický za předního správce do školy Vaší se dostane, ale že pan Adam Czays, registrátor v kanceláři české, jeho od dítek svých propustiti nemůže, v čemž se u mne velice omluvna činil, chtěje Vám platněji sloužiti, kdybyste čeho při kanceláři české vyhledávali: že bezelstného k Vám dosednouti nemůže, na jeho místo jest obrán jiný pobožný a učený mládenec jmenovitě Venceslaus Siphonius Pelrimovinus, jehož za předního správce školy Vaší dotvrzuji.“* *)

1607, 22. října.

---

511. *M. Bacháček Jaroměřským za „collegam“ do školy dodává a dotvrzuje Adamum Sarcandrum Vilimovinum.*

1607, 23. října.

---

512. *M. Bacháček přimlouvá se k rytíři Adamovi Zapském z Zap na Dubči, aby preceptoru, poněvadž vnouček Adámek pod vedením jeho dobře prospívá, přilepšil a šatky přidal*

1607, 24. října.

Službu oc. Z některých relací tomu porozumívám, že vnouček V. M. Adam nejmladší Zapský u předešlých preceptorův dosti málo

---

*) Sem zapisujeme krátkou zprávu o nedalekých Strakonicích z relace, (viz také Časopis českého musea 1880, 460), kterouž byl l. 1373 podal arcibiskup Pražský o řádu sv. Jana Jerozolimitánského v Čechách papeži Řehořovi. Píše, že Petr Pesslinus, komendátor domu sv. Marie v Praze, jemu na dotaz odpověděl, že k jmenovanému domu náleží 27 scolarchů, z nichž někteří spravují školy, jiní zpívají na kůru, někteří přisluhují při oltářích a opět jiní v zvony zvoní. Mimo ty jsou ještě mnozí, kteříž zůstávají ve školách, jichž počet pro častou změnu určiti se nemůže. V klášteře Strakonickém, kdež priorem jest fr. Jan, že jest 11 kněží, z nichž fr. Mikuláš 24 let starý školu spravuje. (Z archivu řádu Maltezského v Praze.)

prospěl a to ve třech letech v času prostranném a za tohoto Franciscum Michaelis že netoliko naučil se čísti písma tisknutého ale také psaného, a na jiném není preceptor, než aby se v brzce učil počtům jak latinským tak i českým, aby netoliko písař anebo ouředník uměl do svého měšce počítati, ale aby pán přijímaje od nich počet uměl tomu rozuměti. Aby toliko Adámek chtěl tomu rozuměti a naučil se poslouchati; nebo čemu se Adámek nenaučí, když bude Adamem, bude se těžko tomu učiti, a já vždy to pravím: kdo se nenaučil dobře poslouchati, nebude uměti dokud živ rozkazovati. Metličkou mladým dítkám kosti se nepolámí, toliko když se při tom střídmost zachová; a jestli dobrý pastucha hoden jest od stáda anebo jakéhokoliv dobytka zásluhy, nad to výše dobrý preceptor, který věrně dítky naše vyučuje, tak aby byly praví dědicové netoliko našich statkův, ale raději svých starších a jiných šlechetných krevných přátel ctností. A tak se za Františka tímto psaním přimlouvám, poněvadž onehdejšího dne na připsání nemohl jsem se s V. M. shledati, abyste jeho ráčili sobě poručeného míti a neráčili dáti k tomu přijíti, aby se měl otrhati, nýbrž raději jemu k službě ráčíte šatky přidati; on připovídá svou pilností při Adámkovi to vynahraditi. Co tu na mou přímluvu učiniti ráčíte, nepominu se toho V. M. odslužovati. S tím V. M. se všemi lidmi poddanými v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím, on rač dáti jak příbytkův V. M. tak i lidí poddaných od všelijakých zlých nešťastných příhod ostříhati. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v středu po sv. Severinu léta šestnáctistého sedmého.

P. S. Adámkovi nejmladšímu Zapskému daroval jsem intimaci.*)

---

*) Do památníku o domácích preceptořích, o kterýchž jsme při č. 199 něco byli uveřejnili, vpisujeme ještě některé zprávy. Léta 1545 dne 26. července vydal král Ferdinand I. list, kterýmž oznamuje: „Jakož jsme času předešlého velebnému Janu Hazmbergerovi z Milešovky, preceptoru dvou synuov a dcer našich nejmilejších, arciknížat a arciknížen rakouských, věrnému našemu milému, proboštství a děkanství v Litoměřicích s jich příslušenstvím z milosti naší královské dáti a na témž proboštství statečnému Petrovi Bechyňovi z Lažan, věrnému našemu milému, pensí sto zlatých k vydávání každého roku ukázati ráčili: i jsouc my poníženě od výš psaného Hazmbergera, probošta Litoměřického, se vší poddaností prošeni, abychom dotčenú pensi z téhož proboštství milostivě sníti, to osvoboditi a jinde touž pensí jmenovanému Petrovi Bechyňovi ukázati ráčili, k jehožto svrchu dotčeného Hazmbergera pokorné prosbě naklonění jsouce a prohlídajíce k pilným, věrným, pracným a ustavičným službám jeho, kteréž jest nám a synuom i dcerám našim při učení jich od několika let činil, činí a napotom tím snažněji činiti mohl a povinen byl, s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomím, s radou věrných našich milých, mocí královskú v Čechách a z milosti naši tu pensí roční z toho proboštství zdvihati ráčíme, tak aby častopsaný Jan Hazmberger toho proboštství a děkanství Litoměřického od nás jemu předešle propůjčeného nyní i napotom až do života svého svobodně, jakž předešle bývalo (nejsa povinen více té pensí jemu Petrovi Bechyňovi ani komu jinému vydávati a spravovati), užíval a bez překážky užívati mohl. Však také chceme, aby týž Hazmberger jako probošt a děkan službu boží při kostele, jakž jest od starodávna bývalo, ke cti a chvále pánu Bohu všemohoucímu pořádně držel, tak aby se té neumenšovalo, nébrž raději, pokudž možné, přibývalo. Protož přísně přikazujeme všem obyvatelóm a poddaným našim ze všech stavuov

513. *M. Bacháček do Jaroměře: „Poněvadž se žádným způsobem trefiti nemohlo, aby Adamus Sarcander Vilimovinus k Vám dosednouti mohl, na jeho místo též dobrého a pobožného mládence učení Pražského ouda a bakaláře Andreana Linceum Pragenum dotvrzuji“ . . .*

1607, 25. října.

---

514. *M. Bacháček do města Knína hor zlatých za předního správce školy dodává a dotvrzuje Paulum Raubigium Pragenum, učení Pražského bakaláře.**)

1607, 27. října.

---

515. *M. Bacháček starším ouředníkům a inspektorům školy sv. Klimenta v Novém městě Pražském, že školního jich správce Laurentium Rabinum vyzdvihuje a na místo jeho Tobiáše Malkovia podati by chtěl; diví se tomu, že páni inspektorové takového opilce a buřiče, jakým jest jmenovaný Laurentius, snášeti mohou.*

1607, 28. října.

Službu oc. Předešlých dnův odeslal sem Vám psaní, kterýmž z moci ouřadu mého i také rady mé vyzdvihujem z školy sv. Klimenta v Novém městě Pražském Laurentium Rabinum s tím dáleji doložením, pokudž by v tom vůle Vaše byla, aby pan Mistr Tobiáš Malkovius, poněvadž se pokojně chová a všelijak v chrámě Páně zpíváním nápomocen jest, na jeho místo dosazen byl: ale posavád na takové psaní žádné odpovědi nemám, nýbrž raději zpráva se dává, že by výš jmenovaný Laurentius z školy sv. Klimenta se nehýbal, než den ode dne čím dáleji tím víceji se opíjel a v noci v škole divně bouřil, což mně a radě mé s podivením jest, že páni inspektorové takového opilce a buřiče v též škole snášeti mohou. A kdyby-

---

královstvie Českého, nynějším i budoucím, věrným milým, abyste již jmenovaného Jana Hazmbergera, probošta a preceptora při této zvláštní milosti naší a při tom při všem, což se tuto píše, měli, drželi a neporušitedlně až do živnosti jeho zachovali, žádných jemu v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší královské. oc. (MS. v arch. česk. gub.)

L. 1553 dne 19. května žádá Adam Slavata z Chlumu a z Košmberka Joachyma z Hradce: „Ještě za to velice V. M. prosím, že žádosti preceptora našeho neoslyšíte, ale jemu všelijak nápomocni býti ráčíte, aby mohl slušné záplaty od pána mladého z Gutnštejna za učení dojíti: neb poněvadž on s námi pilnost bedlivú a snažnú má a všelijak s námi pěkně nakládá, jest slušné, abyste také v takové jeho potřebě pánem jeho laskavým býti ráčili, zvlášť pak z cizího. Věřím, že této mé druhé žádosti oslyšeti neráčíte. Dán na Krumlově“ oc. (Z arch. v Jindř. Hradci.)

*) Léta 1380 byl v Kníně rektorem školy Jan z Vranína, klerik.

chom v tom V. M. neušetřovali, věděli bychom se k němu jak zachovati; jak tehdy předešle tak i nyní žádám, že se k tomu přičiniti ráčíte, aby při škole sv. Klimenta mohl dobrý řád zachován býti. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v neděli den sv. Šimona a Judy, apoštolův božích, 28. Octobris, anno 1607.

---

516. M. Bacháček Janovi z Talmberka na Smilkově, hejtmanu kraje Vltavského, za preceptora dítek služebníka svého na zkoušku posílá.

1607, 3. listopadu.

Službu svou vzkazuji, urozený pane, pane mně laskavě příznivý! Vyrozuměv z ouředníka V. M., že se o to bedlivě starati ráčíte, aby dítky V. M. dobrými, pobožnými a příkladnými preceptory byly opatřeny a tak zvedeny, aby se budoucně předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře trefiti a tomuto království Českému platně sloužiti mohly: všelijak jsem se o to přičinil, abych takového mládence za preceptora dítek V. M. vypravil, kterýby v německé, české a latinské řeči zběhlý byl, k tomu také písař v týchž řečech, jakož i já sám takového člověka potřebuji a míti musím, nic méněji k obzvláštnímu zalíbení mého služebníka anebo raději ammanuensem, jménem Johannem Procopidem Zbaunecenum, k V. M. vysílám s tou při tom výminkou, abyste jeho za dvě neděle na průbu vzíti ráčili a porozuměti i také skrze jiné, jak by tomu povolání mohl zadosti učiniti, a on tolikéž aby prohlídl, zdaliby s to býti mohl, čeho byste při něm vyhledávati ráčili. Není pochybné, že v tom čase zase do měst Pražských ráčíte vyslati buďto pana ouředníka anebo někoho jiného, nechť se ke mně uchýlí a oustně oznámí, jak byste s ním dobře spokojeni býti ráčili. A kdybych já od osoby mé spolu cum meis collegis mohl něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, všickni společně i také jeden každý obzvláštně učiníme vděčně rádi. S tím V. M. se vším rodem i také dvorem, lidmi poddanými v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím; on rač dáti a jak V. M. tak i lidí poddaných příbytkův od všelijakých zlých nešťastných příhod ostříhati, toho dobrého vinšuje přeji V. M. věrně rád a budoucně příti chci. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po všech svatých, 3. Novembris, 1607.

---

517. M. Bacháček starším ouředníkům a inspektorům školy sv. Klimenta v Novém městě Pražském: „Jakož sme včerejšího dne pánům ouředníkům při přítomnosti ctihodného kněze Petra Nepomuckého, pana faráře osady sv. Klimenta v Novém městě Pražském, se ohlásili, že na některé pánův ouřed-

níkův snešení chceme rady učení Pražského odpověď dáti: tak činíme a jak pánům starším ouředníkům tak i vší osadě sv. Klimenta v známost uvozujeme, že rada naše spolu s jinými pány profesory v svých přímluvách se nemění, než toho při tom psaní, které jsou Vám v sobotu minulou učinili, zanechávají, aby předním správcem školy Vaší pan Mistr Tobiáš Malcovius a při něm cantor ten, kteréhož sobě páni ouředníci zvolí, zůstával; Laurentius pak aby dokonce školy Vaší prázden byl. Toho jsme Vás tejna učiniti nemohli."

1607, 6. listopadu.

---

518. *M. Bacháček do Litoměřic:* „*Na oko spatřuje, že se bedlivé starati ráčíte, aby kollej města Litoměřic na místo dobré paměti Johannem Colerum hodným a příkladným náměstkem opatřena byla a mládež Vaše domáci i také přespolní aby v svém předsevzetí žádného skrácení neměla, tak činím a krom času Johannem Pontinum Baeroneum interim za vicerektora též kolleje dodávám a dotvrzuji . . .*"

1607, 12. listopadu.

---

519. *M. Bacháček do Kouřima:* „*Při tom toho zanechávám, jak jsem Johannem Kvetonium V. M. commendoval; nicméněji Květoňskému o tom píši a napomínám, aby on v mezech povolání svého zůstával a rektorem školním se spravoval, jeho netrucoval a nedomníval se, že ve dne i v noci všecky domácí šenkovny má zlátovati; a kdyby byl Kvetonius včerejšího dne ad confirmationem rectoris et lectionem legi[e]m u nás byl, snad by byl něco obšírněji o tom uslyšel. Pány inspektorův nad školou nařízených za to velice žádám, a[by] v to nahlídnouti i také to mezi nimi způsobiti ráčili, a[by] mezi sebou v svornosti přebývali, aby nad tím senatus m[ěl] mohl dobře spokojen býti; nebo kdyby se to jináčeji dálo, je[st] se obávati, aby jeden i druhý nebyl vyzdvižen a na budou[cí] čas nemohl takového fedruňku užiti . . .*" *)

1607, 14. listopadu.

---

*) Téhož dne psal Bacháček Janu Květoňovi, aby pokojně a pořádně [se] byl, v tato slova: „Jak z psaní Vašeho tak i z některých zpráv tomu sem p[o]rozuměl, že k tomu dosti příčiny dáváte, abyste té školy prázdni byli, tím [se] honosíte, že jste starším bakalářem nežli někdo jiný a tak že nejste povi[n]ji[m] se spravovati, rovně jakobyste tak řekli: čert jest starý, tehdy jest dob[rý] a ono contrarium verum; radil bych Vám, abyste aspoň sobě usmyslili a [ty] dětinské střevíce zzuli, však tak mladý nejste, ty dětinské kudrlinky někom[u] mladšímu poručte, jestli však chcete na budoucí čas některého fedruňku dále[...]

520. M. Bacháček knězi Zikmundovi Mladějovskému ze Mstětic, správci církevnímu v Hořicích, že do městečka jich posílá za správce školního Jana Romenecia.

1607, 20. listopadu.

Salutem oc. A že bychom snad ne všickni sobě rozuměli, českým naším jazykem a všem obyčejným napíši: aby jaké psaní od pana purkmistra a pánův městečka Hořic o budoucího správce školního, který by náměstkem byl Joannis junioris Pithiae, projíti k ouřadu mému mělo, v tom se nikterakž upamatovati nemohu, ješto podle mého zdání tak bedlivě taková psaní od obcí prošlá rejstruji, aby snad žádného nedostatku v tom se nenacházelo; než to v dobré paměti snáším, když totiž pan purkmistr, páni městečka Hořic ke mně psaní učinili léta předešlého, kteréhož datum v outerý den památky na nebe vzetí panny Marie, já sem jak na žádost Vaši tak i na přednešení na místě J. M. pána pana Dobiáše Štefka z Koloděj v pátek po sv. Diviši téhož léta 1606 dotvrdil za předního správce Joannem Pithiam Domažlicenum, nýbrž i to v paměti snáším, co jest ctihodný kněz Václav Třebický, správce církve Kristovy v Hořicích, předku mému M. Matějovi Dvorskému z Hájku ve čtvrtek před sv. Divišem léta 1579 psal s tou protestací, že žádných tuláků a astantů ledajakýchs přijímati nechce, jakož i J. M. pan Zikmund z Smiřic toho oumyslu býti ráčí, co by tak ctihodný kněz Mikuláš Jílek Pelhřimovský, děkan hořický, léta 1582. 21. Novembris psal de Erasmo Hořovino, alumno academiae Pragensis, jemu dobrého slova propůjčujíc, také pamatuji, a tohoto nedávních dnův prošlého abych nepamatoval ani nezrejstroval, jest mi s podivením. Než jak kolivěk jest, opět na žádost Vaši tak činím a Johannem Romenecium za správce školního dodávám a dotvrzuji žádaje, abyste jeho sobě poručeného měli a nedopouštěli, aby pro některé ničemné a nedůvodné řeči měl zkažen býti; jest syn dobrých rodičův, což když oni uslyší, že jejich synáčka bedlivě opatrujete a nic takového na něj nedopouštíte, což by jeho rodičův k vyprázdnění dobré pověsti sloužiti mohlo, Vám z toho děkovati budou a učení pražské Vám se toho odměniti nepomine. Žádný neví, kdy a v čem někoho potřebovati bude. Vždy musí řád řádem býti et non tyrannis, a každý povinen jest k svému právu státi actor forum rei. Proč bych se styděl k Vám přijíti a do toho, kdo u Vás jest, sobě ztížnost položiti, sešlo by z toho obsílání a jiných nedorozumění, a Vy byste někomu některé slovo pověděli, že by musel a kdyby nechtěl přestati, od čeho jest vrchnost? než aby takovému dala de pane tribulationis.*) Psal bych obšírněji v ten smysl tolikéž pánům

užiti, o čemž sami píšete. Toho sem Vás teď na pospěch tejna učiniti nemohl. V Praze pospěšně 14. Novembris léta 1607.

Postscripta. Chtěl bych, abyste se tomu také naučili a věděli, že na svět zplozeni jste ne proto, abyste toliko jedli a pili a na jiného žádného pozoru neměli, než že proto jíte a pijete, abyste živi býti mohli."

*) Viz poznámku při čísle 25.

purkmistru, pánům městečka Hořic, ale jiná zaneprázdnění k tomu času nepropůjčují. Žádám, že pánům ode mne mé volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkážete a jim Johannem Romenecium komendovati budete. Píši také Romenecio, aby Vás sobě i jiné lidi uměl vážiti, dobrý příklad mládeži na sobě dávati a ničehož toho se nedopouštěti, což by jeho dobrému jmenu škoditi mohlo. S tím Vás se vší obcí Hořickou v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po sv. Alžbětě léta 1607.

---

521. *M. Bacháček do Oustí nad Labem: „Že Samuel Josephiades dle vyměření V. M. tak se chová a po vyjití těch dvou neděl k povolání svému se navracuje a na jiném není, než aby školu V. M. tak spravoval, abyste s ním dobře spokojeni býti ráčili: i není pochybné, poněvadž se v jiných obcích tak choval a nic po sobě toho nezanechal, což by jeho dobré poctivosti škoditi mohlo, že i v Vaši obci touž měrou chovati se bude; a jestli by snad ne všemu porozumíval, to jest žádostiv, a já se přimlouvám, aby někdo tichým duchem jeho v tom napomenul, na jiném není, než aby takové nedorozumění napravil . . .“ *)*

1607, 20. listopadu.

---

522. *Rektor a rada učení pražského správcům škol Pražských nařizují, aby neprodleně zprávu podali, kdyby některý žák na morní bolesti se rozstonal nebo umřel.*

1607, 27. listopadu.

J. M. C. rady na hradě Pražském spraveni býti ráčí, kter[ý]k by v školách Pražských odjinud, kdež na morní bolesti mrou, ml[á]- dež menší i také větší přijímána byla a podle sebe jiné nakazoval[a], tak že i v zdejších školách takové morní bolesti proskakují a mnozí prostředkem smrti z tohoto světa vykračují a to podtají, kd[e]

---

*) V Oustí nad Labem byl l. 1407 rektorem školy Laurentius. („Dě[jiny] university Pražské“ od V. Tomka.) Sem také zprávu drobnou o učiteli ve vzd[á]lené Lindavě. Léta 1665 v prosinci oznamuje kněžna Saská Anna Magdalen[a] arcibiskupu Pražskému, že paní Kateřina Kokořovcová z Vrtby na Sloup (Pirkštejně), nešetříc patronátního práva, dosadila do Lindavy učitele, aby nejen děti učil, ale také ve dni nedělní a sváteční v kostelíku Lindavském všelijak[é] nekatolické „nebezpečné“ písničky s mládeží prozpěvoval a kdo ví jaká evangeli[a] a knihy předčítal. I poněvadž by takovým zpíváním a čtením sotva ke katolick[é] víře obrácená mládež i obyvatelé opět odvráceni býti mohli ke „kacířství“ žádá jmenovaná kněžna arcibiskupa za nařízení paní Kokořovcové, aby takového učitele, svého řemesla krejčího a pijana, kteréhož proti všemu právu tam do[sa]dila, odstranila a mládež do farní školy v Cvikově, jak od dávna bývalo, posílala. (Přepis v arch. zemském.)

se toho nic neoznamuje. Protož se správcům školním nižším i vyšším přísně poroučí, jestli by se co takového v které škole přitrefilo, anebo ještě přitrefiti mohlo, že by někdo z žákovstva na takovou morní bolest se rozstonal a snad i umřel, to aby se bez meškání rektorovi anebo děkanovi učení pražského v známost uvedlo, tak aby ta věc časně a náležitě opatřena byla. O tom vědouce, tak se při tom pod uvarováním trestu zachováte.

Stalo se v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v outerý po sv. panně Kateřině, 27. Novembris, léta 1607.

---

523. *Zápis kolleje Karlovy, jaké oznámení učinil Jan Kříž, měštěnín města Pražského, že jeden starožitný vzácný pán stavu rytířského učení pražskému dobře učiniti chce, když toliko páni Mistři mu oznámí, nač by se beneficium takové obracelo.*

1607, 10. prosince.

Pan Jan Kříž, měštěnín Starého města Pražského, přednášel, že chce jeden stavu rytířského starožitný a vzáctný pán jak na penězích, tak na bibliotéce domui Carolinae aneb učení pražskému dobře učiniti, když toliko páni Mistři v krátkém spisu, nač by se takové beneficium jeho budoucně obracelo, toho podají a v známost uvedou.

Dictum po vystoupení pana Jana Kříže: aby se pánu tomu skrze pana Jana Kříže, že na učení pražské pamět míti ráčí, poděkování učinilo a on aby v tom tolikéž, co před sebe vzal, utvrzen byl, že páni Mistři netoliko výpis beneficiorum Gualtheri et Bartholomaei Vodniani, ale i originály chtějí pánu k přečtení propůjčiti a odeslati, o čemž o všem pan rektor universitatis, M. Martin Bacháček, panu Janovi Křížovi, když zase před pány Mistry byl povolán, relací učinil a spisů beneficiorum výš jmenovaných jemu dodal, aby je pánu přednesl. Připověděl, že chce hned téhož dne tu věc fedrovati.

Na zejtří ranním jitrem pánům Mistrům takovou odpověď přinesl, že pán vždy žádostiv toho býti ráčí, aby mohl in originali nadání a odkazy dobré a svaté paměti pánův Gualtera a Bartoloměje Vodňanského viděti pro snadší a dostatečnější svého oumyslu vyřízení.

Conclusum in praesentiâ omnium dominorum Magistrorum: aby výpis z desk zemských na dům Štětský, od pana Bartoloměje Vodňanského odkázaný k domu našemu, tomu pánu vydán byl. Jakož sem tak učinil a panu prorektorovi, M. Šimonovi Skálovi, jej vydal.

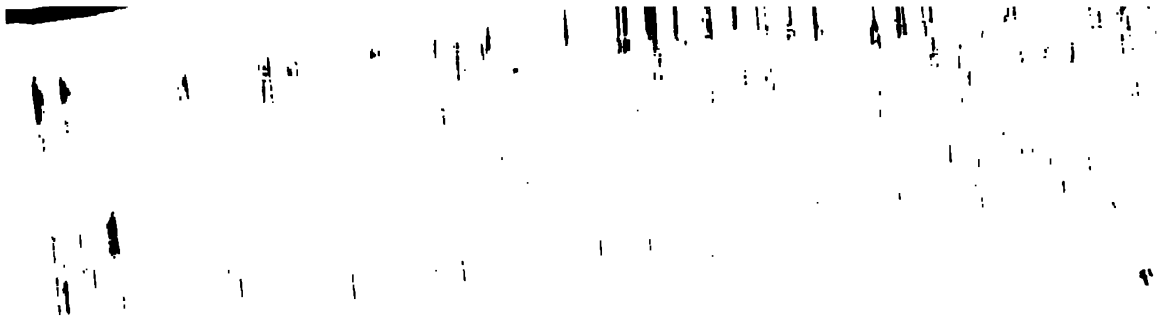

ských i také nový rok začíti ráčili, abyste tak společně téhož roku v témž dobrém způsobu zdraví dočekali a Vaše příbytky a všech pánův sousedův od všelijakých zlých nešťastných příhod v celosti zachovalé vesele spatřiti ráčili. Toho i jiného dobrého V. M. vinšuje rád přeji a budoucně příti chci. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po sv. Antonínu, 18. Januarii, léta 1608.*)

---

*) K historii města školy Žatce (o kteréž viz příspěvek z r. 1575 ve Sborn. šk. 1863) přidáváme některé doklady. Léta 1555 dne 13. prosince zaslán byl z komory královské úředníkům nad záduším v Žatci přípis, kterýmž se oznamuje: že „správce školy si ztěžoval, že jemu a pomocníkům jeho platy od starodávna ke škole nadané nevydáváte, a poněvadž J. M. Kr. je při škole zanechal, protož co k čemu oddáno jest, poroučíme Vám, abyste to na to a ne jinam obraceli a platy takové jemu správci školnímu bez zadržování vydávali.“ (Arch. gub.)

Léta 1557 odevzdala paní Zuzana, vdova po Mikuláši Černobejlovi, 1 kopu a 36 gr. miš. ročního platu žákovstvu na maso; r. 1568 odkázal Pavel Vodňanský z chmelnice „pod horami“ každoročně 1 kopu gr. m. na maso do školy; l. 1570 Jakub Vejvoda dal ke škole louku, aby na chléb žákovstvu z užitku dáváno bylo; l. 1577 paní Anna Eliščiných odevzdala za živobytí svého k zlepšení stravy žákovstvu i pro jiné pohodlí potřebným a chudým lidem 34 kop ročních, z čehož dávalo se na expensí za celý rok 15 kop 20 gr., ostatní peníze na sukna, obuv, košile k rozdávání chudým lidem se obracely. Mimo to byly k faře a ke škole později roční platy odevzdány: od Václava Jelínka 23 kop 50 gr. a 5 dn., od Jana Peřiny 11 kop 18 gr., od paní Ješínové 64 kop gr., od Barbory Lepové 8 kop m., na skupování suken, plátna, obuvi pro žákovstvo a chudé lidi z 500 kop m. od paní Magdaleny Ješínové ke škole Žatecké odevzdaných a na závdavek dvoru Radičovského vynaložených ouroku 30 kop, z louky žákovské ouroku 7 kop a na expensí žákovstvu do školy od téhož záduší každoročně vycházelo 9 kop 25 gr. (Arch. arc. pr.)

L. 1586 dne 17. dubna žádal Šimon Žlutický, písař radní v Rakovníce, Ondřeje Mráze, správce škol v Žatci, aby syna po Jiříkovi Malinovském do školy přijal. I psal: „Službu oc. Pan Jan Malinovský z Hlavačova, strejc můj milý, staraje se o vnuka svého a syna pozůstalého po dobré paměti Jiříkovi Malinovském, kterakby nejlépeji v věku svém mladistvém preceptorem opatřena liternímu umění vyučován býti mohl, mezi mnohými příčinami i tu sobě přednesl, aby ho disciplině Vaší, pane Ondřeji Mráze, bratře můj milý, oddal, ne proto, že byste tím vlasti své povinni býti ráčili, ale že od mnohých poctivých a učených lidí zprávu má, kterak byste Vy, jsouce povolání svého pilni, v svobodném umění věrně pracovali a v něm z požehnání božího mládeži hojně prospívali; kteroužto příčinou hnut jsa žádal jest mne k Vám o přijetí k správě Vaší dotčeného vnuka svého za toto připsání: a protož že ho v počet žákovstva svého za expendenta přijmete, hnuti jsouce obzvláštní náchylností k vlasti své ano také k příteluom jeho, o tom nic nepochybuji. Pan děd jeho milý expensí obmeškávati nebude, ano také na čem by léhati měl, opatřiti nepomine; s obzvláštní pak snažností o to se stará, aby muzice jak publice mezi jinými tak také i privatim še učil i také bohdá naučil, však pod tím nerad by tomu byl, aby jiných precept a zvláště grammatices obmeškávati měl. A protož se přimlouvám k Vám, že s sukcentorem, kterýž s Vámi v Slaném za kantora byl, jehožto pobožnost, tichost i také všelijakou pilnost jste Vy častokráte chválili, ano také sám svým počestným chováním od mnohých lidí ty ctnosti schválené má, jednati budete, mohl-liby ho za privátníka k sobě přijíti a jeho předné muzice potom také jiným preceptóm učiti, v jiných exercitacích cvičiti a pokudž by tomu odporen nebyl mimo naději pro privata institutione má odměnu vzíti. Nemohllíby pak k sobě toho přijíti, tehdy aby za někoho jiného k tomu pilného od Vás ukázáno bylo a mně zase skrze

525. Rektor a Mistři učení pražského domlouvají Janovi Voborskému, správci školy města Mělníka nad Labem, že dovolil ve škole jistému Danieli Voborskému na den sv. Mikuláše v maškarním přestrojení „potvorného biskupa" synáčka měšťanova přestrašiti, i nařizují mu, aby se tím Danielem ujistil.

1607, 14. února.

S nemalým jest nám podivením, že Ty, jsa za předního správce školy města Mělníku, smíš se toho dočiňovati a přes poručení po-

---

psaní v známost hned po tomto poslu uvedeno bylo, za to žádám, tak abych pana strejce v té příčině spraviti mohl. A pokudžby s týmž sukcentorem habitací míti mohl, vděčné by bylo. O ložních šatkách mělliby své obzvláštní míti, či s některým jiným v líhání spolčen býti, též vědětí žádám. Z cantilen M. Václava Vodňanského Vám velice děkuji; dostanuli kdy co takového rád se s Vámi sdělím." — V podobné příčině zaslala 1595 dne 27. dubna městská rada Rakovnická přímluvný list k Mistru Janovi mladšímu Cvrčkovi z Gryllova, správci školy města Žatce: „Pavel syn pozůstalý po Ondřejovi Krejčím, někdy spolusousedu našem, sirotek náš, jenž posavád byl jest zdržován při Marianně matce své a jakkoliv k liternímu učení od ní do školy naší odsýlán býval, však malý užitek z něho při něm se nachází, jak proto, že jest folk od též matky své časem míval, tak i proto, že jest na sebe v škole špatný pozor měl: i aby v mladistvém svém věku času sobě nemařil, pronešení jest dotčená Mariana, matka jeho, před námi učinila, že ho k správě Vaší oddati a na něho podlé potřebnosti své doněkud náklad učiniti chce, žádajíc nás k Vám o přijetí osoby jeho za přímluvné připsání. Protož přimlouvajíce se k Vám přátelsky, za to žádáme, že nadepsaného Pavla, sirotka našeho, v počet žákovstva Vašeho za expendenta přijmete, pobožnosti, dobrým mravům a liternímu umění vyučovati budete a pokudžby vuole své uznati a učení svého nepilen býti chtěl, náležitě trestati a jako bezděk in castris Musarum zdržovati budete, učiníce to jak na přímluvu naši s žádostí spojenou, jakožto za sirotka v vlasti milé Vaší zrodilého prošlú, tak pro odplatu pána Boha všemohoucího a naše ve všem dobrém odměnění a odsloužení. S tím" oc. A l. 1606 dne 14. ledna psal opětně Šimon Žlutický, písař radní města Rakovníka, bakaláři a správci škol Žateckých Herciniusovi z Radonova, aby syna jeho do školy Žatecké přijal: „Za jiné jsem neměl, než že pan Mistr Nicodemus Calingerus, předešlý správce školní města Žatce, po své resignací k nám do Rakovníka se uchýlí a mně o dalším opatření syna mého Matěje v škole Žatecké zůstávajícího (tak jak jsem s ním na tom zůstal,) oustní zprávu učiní; ale jsouce v naději zmýlen ani psané zprávy o tom učiněné nemaje, k Vám se utíkám a za to žádám, že jeho pod správu svou přijmete, publice i privatim pobožnosti, počestným mravům a svobodnému liternímu učení vyučovati budete. Já za práci Vaši Vám práv býti a toho se vším dobrým každého času odměňovati a odsluhovati rád chci. Nyní na dokázání mého k Vám upřímného oumyslu osm ptáků Vám odsílám, v té naději, že z mála za vděk přijmete. Aby pak své opatření podle jiného žákovstva v jídle a pití míti mohl, na něho se při ukazateli psaní tohoto čtyři kopy míš. odsílají, kteréž že přijmete a touž expensí na týhodny předešlým zpuosobem vydávati budete, nic nepochybuji." T. r. dne 4. října oznamoval jmenovaný písař Rakovnický správci Herciniusovi z Radonova, že pastorka a druhého syna svého do školy Žatecké vypraviti chce: „Dvojí příčinou hnut jsa oumyslu jsem toho Mikuláše Holárka, pastorka, a Daniele syna svého z školy města Lůna vyzdvihnouti a je jiným hodným místem opatřiti, jedno, že správcové školní s mládenci v témž městě špatně jsou váženi a častých outržek doslejchati, pod tím, trpíce časem nedostatky, úpěti a jinam oumysl svůj obraceti musejí; druhé, že rána morová školy jejich se již dotkla, nad čímž mnozí jak z obyvateluov města tak i z žákuov postrašeni

tvorného starého biskupa strojiti a na skrácení zdraví malých dítek témuž starému biskupu v škole i také krom školy dovolovati, aby jiné děsil a k nemoci, snad i k smrti, čehož milostivý pán Bůh uchovati rač, připravoval: jakož v té příčině pan Kašpar Uzlar, měštěnín města Mělníka, do Tebe sobě velikou ztížnost položil, že folkem Tvým Daniel Voborský léta předešlého 1607 ve čtvrtek den sv. Mikuláše v světnici školní z zákamní, vzav na sebe potvornou larvu, na synáčka jeho vyskočil a jej tak přestrašil, že skrze to v těžké a nebezpečné nemoci až posavad s velikou bolestí, starostí a nákladem rodičův zůstává. Protož pokud to tak jest, jakož žaloba ukazuje,

---

jsou. Maje pak zprávu o zdravém povětří v městě Žatci, o náchylnosti obce k Vám i vší škole Vaší, v ní o pokojích k obývání pohodlných a zdravých nad jiná místa, školu Vaši a Vás s pomocníky Vašimi jsem jim zvolil a je, pokudž v tom příležitosti od Vás odepřino nebude, k Vám obrátiti umínil. Protož naschvále psaní toto k Vám odsílám a za to žádám, že mi zase, mohliby Mikuláš za primána a Daniel za expendenta (tak jak v Lounech byli) při času sv. Havla nejprv příštího přijat a místem k obývání opatřen býti, kratičce odepsati sobě ztěžovati nebudete." — R. 1607 dne 26. ledna žádal Šimon Žlutický conrektora školy v městě Žatci Jana Kyrbicara z Kyrbicu, aby synové jeho bez povolení ze školy nikam nevycházeli: „S. D. Zpráva mne došla, pane Jene Kyrbicer, že jsou Matěj a Daniel, synové moji, nehned jak do Žatce přijeli, do školy se obrátili ale přes noc a potom dosti dlouho na druhý den „u kohoutův" se zdrželi; nad čímž nemohu než ztížné mysli býti, že se v to, což věku a povolání jich nepřísluší, vydávají. Neb kdyby se jim v tom folkovati mělo, musil bych se obávati, aby se v něco, čehožby potom litovati museli, nevydali. Protož za to žádám, že před sebe jich povolati dáte, jim to ztížíte a poručíte, aby bez vůle pana Mistra a Vaší do toho domu ani nikam jinam ze školy nevycházeli, ale raději při svém povolání se zdržovali a je s pilností vykonávali. Což tak v té příčině k žádosti mé pro vzdělání jich učiníte, Vám se toho volně odsluhovati zakazuji." Takové připomenutí otcovské nebylo však dodáno, neboť syn pana Šimona Žlutického Matěj dostav psaní do rukou je spálil. (Z arch. města Rakovníka.)

Léta 1629 dne 9. února žádali prosebně císařský rychtář, purkmistr a rada města Žatce arcibiskupa pražského, aby jim opět odevzdal správu důchodův zádušních, kteréž jim byl r. 1622 odňal a děkanu Pavlovi V. Sekyrkovi v správu dal; neboť panství nad statky těmi jim l. 1561 od Ferdinanda I. pro vždy postoupeno bylo. „Takoví pak důchodové zádušní dobrých a pobožných lidí dobrým míněním a oumyslem na větším díle ad pias causas pro opatření kněží, žákovstva a lidu chudého vykázány a odkázány jsou; což předešle jest se to činívalo, že každého roku pro týž lid chudobný lázeň dvakráte topívána bývala a po dvanácti stryších chleby rozdávány byly: za nynější pak správy toho se nic nevykonává, nýbrž jak kostel spolu s farou, školou a zvonicí, k tomu dva dvory, jeden „špitál" slove při městě Žatci a druhý v Rajčovsi ležící, k velikému spuštění přichází, jako jedna ves Stránce řečená jest k dokonalé zkáze přivedena. A tak kdyby na dlouze mělo státi, netoliko, jak se nadpisuje, ale naprosto všeckno muselo by k dokonalé zkáze přivedeno býti. Nad to, což více jest, lidé prv k záduší a k chudým lidem dobře nakloněni v oumyslech svých by se měnili a tak zatvrzovali, že by budoucně nikdy víceji k takovým příčinám, poněvadž se odkazům dosti nečiní, nedeputírovali, jako i podobným způsobem mládež domácí pro nechování žákovstva a oficiálův školních k zmaření svému přijíti by musela. Protož za to V. kn. M. ve vší pokoře služebně žádáme, že nám tu milost prokázati a takové zádušní důchody nám zase v moc a opatrování příkladem nejmilostivější vrchnosti naší J. M. C., od kteréžto také obecné statky, chvála Bohu, zase navrácené máme, odevzdati a postoupiti milostivě nařídíti ráčíte." (Z arch. arc. Pr.)

podle povinnosti naší k žádosti dotčeného pana Kašpara poroučíme pod pokutou a uvarováním téhož svévolného Daniela Voborského, aby se týmž Danielem dostatečně ujistil, tak aby z města Mělníka nevycházel do dalšího v té věci opatření a vyměření. O čemž věda tak a nejináče při tom se zachováš. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu den sv. Valentina léta 1608.

---

526. *M. Bacháček Bohdaneckým:* „Za štěstí má sobě město Bohdaneč klásti, jednak že učení muži a profesorové v učení pražském z něho pocházejí a dále pocházeti budou, jakož v brzkých dnech jeden rodič města Vašeho má se v městech Pražských postaviti in examine pro titul mistrovský v umění svobodném, jednak že správcové školní do některých velikých škol z školy města Bohdanče se povolávají, jakož při sv. Jiří nejprvé příštím to se stane a Joannes Tejnensis, správce školy Vaší, za jednoho správce školního v městě Hoře Kutné jest vyhlášen, kteréhož při tom času propustiti a jemu toho příti budete, aby mohl víceji prospívati a v dobrého muže vjíti; já zase chci na to pomysliti, aby některý dobrý příkladný mládenec na jeho místo dosedl."

1608, 16. února.

---

527. *M. Bacháček Kutnohorským:* „Vys'ané osoby z prostředku V. M. u mne byly i také vůli a bedlivou starost o školy V. M. v známost uvedly, totižto, že byste sobě zvoliti ráčili za collegam do školy k sv. Barboře Joannem Tejnensem, na tenčas správce školy města Bohdanče: mnoho sobě váže bedlivé starosti, kterouž vésti ráčíte pro vzdělání mládeže Vaší domácí i také přespolní, rád tak činím a jemu Johanni Tejnensi o tom dostatečně píši a poroučím, aby při času s. Jiří nejprv příštího s svými věcmi v městě Hoře Kutné se postavil a to povolání, na které jemu ukázáno bude, k sobě přijal a jemu zadosti činiti hleděl."

1608, 16. února.

---

528. *M. Bacháček do Stříbra Jacobum Hobelium Policenum od času sv. Jiří za předního správce školy dodává.*)*

1608, 26. února.

---

*) K dějinám školy města Stříbra jen něco málo. Nedostává se zpráv. L. 1585 ustanoveni byli literáti Martin Krupička, Jan Kolínský a Baltazar Felix za inspektory školní. R. 1588 dne 20. září jmenován byl správcem školy Pavel Mardocheus. L. 1606 dne 8. června učinila panna Ludmila Rochynka(?)

529. M. Bacháček do Chlumce nad Cidlinou za předního správce školního Daniela Hradeckého dotvrzuje.

1608, 13. března.

530. M. Bacháček do Polné, že při času sv. Jiří nejprv příštího postará se o takového mládence, který by se k správě školy jich dobře trefiti mohl; žádá za přátelské pozdravení kněze Jiříka Chiliada.

1608, 15. března.

---

v posledním pořízení svém odkaz škole stříbrské 50 kop gr. míšenských: „tak aby pan purkmistr a páni města Stříbra za těch 50 kop m. žákovstvu buďto nákou dědinu nebo louku anebo cožkoliv jiného koupili, z čehož by učiteli plat stálý aneb na vychování chudých žákův na časy budoucí a věčné vycházeti mohl a vycházel.“ — Od l. 1652 do 1670 usadilo se ve Stříbře 49 německých rodin, čímž původní ryze české obyvatelstvo, emigrací po Bělohorské bitvě i útrapami válečnými prořídlé, proměnilo se v české a německé. A tak německá řeč vetřela se do zastupitelstva obecního i škola stala se utrakvistickou. Již l. 1682 ustanoven byl správcem školy Jan Jiří Kraus, kterýž vedle českého jazyka více znal svůj německý. L. 1698 jmenován byl správcem školním František Tannenberger z Kadaně.

Sem také některé zprávy o školství v Tachově. Léta 1556 dne 21. ledna postoupil Ferdinand I. důchody bývalého spustlého kláštera karmelitánského městu Tachovu k přímluvě arcíknížete Ferdinanda pod tou výminkou, aby polovice věnována byla výživě chudých lidí ve špitále a z druhé polovice, aby zřídili latinskou katolickou školu a vydržovali kněze katolického v jmenovaném klášteře. Tachovští však jsouce v užívání důchodů z milosti královské jim daných za nedlouho na takové nadání zapomněli. Někdy po roce 1570 Šimon Frank, farář v Tachově, odpovídá arcibiskupu Pražskému na ztížnou žádost purkmistra a rady téhož města, že není povinnen písaře městského stravovati, poněvadž toho času písař dítky ve škole nevyučuje a v kostele ničím nepřisluhuje jako ode dávna se dělo, nýbrž že zvláštního učitele sami si přijali. Žaluje, touží dále, že na tak malou službu „rozumného a učeného“ správce školního dostati nemůže. Rada městská z důchodů „černého kláštera“ Tachovského (v němž někdy osm bratří dobře se živilo a kterýž císařem městu dán byl s tou výminkou, aby důchody z něho na kostel, špitál a školu obraceli), ničehož na školu nepřispívá a tudíž učený a rozumný učitel, jenž by mládež vyučoval a trestal, k nim nepřijde.“

Léta 1575 dne 30. září ztěžuje si farář Jan Khün arcibiskupu Pražskému do správce školního, že katolickou víru haní, kněžstvu se vysmívá, služby boží nenavštěvuje, ceremonie církevní vedle povinnosti své nevykonává a magistrátem ve všem tom ještě jest podporován. Podobně l. 1595 dne 10. prosince žaluje Adam Chaemicius, farář, Zbyňku Berkovi, arcibiskupu Pražskému, že rada městská svoliti nechce, aby dva učitelové nekatoličtí propuštěni byli. A roku 1603 oznamuje farář Tachovský arcibiskupu, že Tachovští luteránského správce školního přijali, kterýž velikým jest odpůrcem víry katolické a všechny nábožné ceremonie církevní za modlářství prohlašuje. A opět l. 1605 farář Šebestian Kristián ztěžuje si arcibiskupu, že luterián, jenž za školního správce dosazen byl, víru luteránskou šíří, o katechismu katolickém ani slyšeti nechce a poněvadž někdy byl kacířským predikantem, že jest se co obávati, aby v tajných schůzích lidu o luteránské víře nekázal. (Veškeré zprávy z přepisu v archivu zemském.)

531. *M. Bacháček panu Zdenkovi Brtnickému z Valdštejna na Brtnici a Sádku: k přímluvě jeho ukazuje na Ondřeje Rochotia a Adama Proserchomia, že by se k správě školy města Moravských Budějovic dobře hodili; posílá mu řeč, kterou Joachym Ondřej Šlik měl ve Vitemberce.*

1608, 15. března.

Službu svou vzkazuji urozený pane oc. Psaní, které ste mi učiniti ráčili, jehož datum na Sádku 10. Martii léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, jakož také purkmistr a rada města Budějovic Moravských téhož při mně vyhledávají: mnoho sobě váže přímluvy V. M. tak činím a na poctivé i také učené dva mládence a již téměř muže ukazuji panu purkmistru a pánům města Budějovic Moravských, jmenovitě na Andream Rochotium anebo na jeho collegam Adamum Proserchomium, posavád správce školy města Prostějova v markrabství Moravském, jakož také přednímu správci školnímu o touž věc psaní činím. Já se ovšem naději, že někdo z nich bude se moci dobře k té správě školy města Budějovic Moravských hoditi. Až purkmistr a rada téhož města budou moci po některých správách dobře tomu porozuměti, který by se nejlépeji mohl k tomu trefiti, nechť tomu vocationem dají, není pochybné, než že to k sobě přijme; a pokudž pan Adam Ropallius má známost s panem Samuelem Radišinským z Radešovic a na Radešíně, nechť k němu o touž věc psaní učiní, bude tu věc tak fedrovati, že nad tím ráčíte zalíbení míti. Do města Moravských Budějovic nemohu s odpovědí dostačiti, služebně žádám, že jim toto mé ohlášení v známost uvésti poručiti ráčíte. Za jiné nemám, než že ráčíte znáti učeného pána, pana Joachyma Ondřeje Šlika, hrabě z Pazounu: onehdejšího dne ráčil mi pán odeslati orationem Vittenbergae recitatam a pánu připsanou; pokudž jí míti neráčíte, tuto příležitě odsílám a na jiném nejsem, než kde bych mohl líbezné služby V. M. i také lidem poddaným prokázati, s ochotností bych to rád učinil. S tím V. M. v ochranu všemohoucího pána Boha poručena činím. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po s. Řehoři léta 1608.

---

532. *M. Bacháček do Dvoru Králové za předního správce školy „Nicolaum Sidavinum" dotvrzuje.*

1608, 17. března.

---

533. *M. Bacháček Velvarským, že Václava Šindlera Kolínského za správce školního potvrzuje; o kantorovi že později se rozhodne.*

1608, 19. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Velvařích v outerý post dominicam laetare léta přítomného 1608., co by v sobě obsahovalo z přečtení jsem porozuměl, a maje nad tím veliké zalíbení, že z povinnosti Vaší tak bedlivě starati se ráčíte, aby škola Vaše dobrými, pobožnými i také učenými správci školními opatřena byla, rád tak činím a za předního správce školního od času s. Jiří dodávám a z moci ouřadu mého na ten čas mně svěřeného dotvrzuji Venceslaum Schindlerum Collinum s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, správu školní jemu poručiti, nad ním, jeho collegam a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě podle přípovědi Vaší fedrovati ráčili; o Václavovi jiná naděje není, že jak předešle tak i budoucně šlechetně se v obci Vaší chovati bude. Co se kantora dotýče: tak na rychlost nemoha pro přítomné examen s radou mou rozmluviti, odpovědi nedávám, než v brzce, dáli pán Bůh, to vynahradím. Obávám se, aby moji consiliarii proti tomu se nepostavovali, že páni ráčí od dobrého začátku upouštěti a nechtíti dáleji té příhodnosti užiti, které na tento čas užíváte a sami vychvalujete jeho hodnost a pilnost, kteráž se snad při kantorovi nenajde, a nejsa membrum academiae učení pražského nebude moci na místo předka svého dosednouti a to způsobiti, aby škola v ničemž hindrována nebyla, nastoupíc na ty lekcí, kdež přestáno bylo a jiní mnozí jsou toho užitkové, když collega succeduje svému antecessorovi. Nicméněji, jak povědíno, o touž věc v brzce bohdá s mými pány kollegy rozmluvím a na čem zavříno bude, Vám v známost uvedu. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském, v středu po neděli postní laetare, 19. Martii, anno 1608.

---

534. *M. Bacháček Matějovi Mělnickému, měštěnínu města Poděbrad nad Labem, že syn jeho Jiřík, jenž zamluvil se samovolně za správce školního do městečka Dobrovice, nemalých nesnází mu způsobil oc.*

1608, 22. března.

Službu oc. Z odeslaných desíti kaprův přátelsky děkuji a Vám se toho jiným dobrým přátelstvím odměniti nepominu a na tom přestávám a nic víceji od Vás nežádám, nebo sotva věříte, co přijde dáti formanům, pacholkům, kteří je skládají do tůní, tak že podruhé musí takové ryby vykupovati, a čím déleji na tůních zůstávají, tím víceji platu přibývá. O panu Pavlovi Noháčkovi nic nepochybuji, než že člověk dobrý jest, kterého neznám, než k zejtřku na ty ryby zůvi, aby mi jich pomohl stráviti, než co se jeho čeládky a těch pacholkův (nevím jak jich mám jmenovati) dotýče, něco bych víceji o nich napsal, ale lépeji jest toho zanechati do našeho společného shledání. Vašemu Jiříkovi včerejšího dne sem napsal, aby na sebe některý lepší pozor měl, nežli to posavád dělal a snad na Vás jako na rabuši hřešil. Já opravdově skoro rozuměti nemohu, jak ho

budu moci odpletati, poněvadž se sám svévolně, žádným se neřídě, tak zapletl, připověděl purkmistru a radě městečka Dobrovice, že chce u nich býti, aby toliko při mně toho vyhledávali, jakož tak činí a jak J. M. p. Henyk z Valdštejna, tak i purkmistr a rada městečka Dobrovice toho při mně vyhledávají, abych takovému dobrovolnému najednání místo dal: téměř na tuto chvíli mně tak roztržitému na mysl nepřichází, co bych měl za odpověď dáti, na kterouž posel naschvál vyslaný očekává, hrubě se obávám, abychom na koupi neprodělali, všecko mi se vidí, že stultus accepto damno sapiet.*) Synáček Váš prvé v Přelouči dosti zavedl, oč já, také Vy s některými náklady posavád jste zaneprázdněni a nespokojiv toho v jiné heble se dal. Dnešního bohdá dne mám se shledati s mou radou a jinými profesory učení pražského i také s pány přátely k tomu dožádanými, také o té věci zmínku učiním a na čem bude sneseno, Vám v známost uvedu. Já sem jemu předešle v známost uvedl, že jeho pro Vás chci místem opatřiti: přes to neměl se někomu jinému zavazovati, lečby snad řekl, že se to přislíbení prvé stalo nežli ode mne některé zakázání se stalo, nechť jest to tak, půjde to podle práva, kdo se komu prvé v čem zakázal, tomu aby zadosti činil. Ale že již páni přátelé dožádaní pospolu jsou a na mne očekávají, musím se mezi ně vypraviti a co tu zavříno bude, nepominu Vám v známost uvésti. S tím se Vám na všem míti dobře vinšuji. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v sobotu po neděli postní laetare, 22. Martii, anno 1608.**)

---

*) Člověk škodou zmoudří.

**) Dne 23. března 1608 psal M. Bacháček v příčině té panu Henykovi z Valdštejna: „Na jiném nejsem, než abych purkmistru a konšelům městyse Dobrovice tak učinil, oč mi píši, i jmenovitě o Jiříka Poděbradského, aby se k nim za správce školního dostal, proti čemuž já býti nechci, než to se obávám, že se chudina tak zapletl a prvé jiným slíbil i také na něj konfirmací prošla a říkávají: Qui prior tempore, prior etiam jure. Pokud to budu moci změniti, rád se v tom poddaným V. M. propůjčím, pakli by někdo na svém stál a k tomu směřoval, aby ta námluva i to dotvrzení k svému místnému skončení přišlo, chci se k tomu skutečně přičiniti a, dáli pán Bůh, k času sv. Jiří nejprv příštího jiného do městyse Dobrovice vypraviti, s kterým lépeji nežli s tímto Jiříkem spokojeni býti ráčíte.“ Však předce Jiřík Poděbradský do Doubravice byl dodán, jakož vidíme z pozdějšího přípisu Bacháčkova ze dne 29. března 1609 jmenovanému pánu z Valdštejna: „Poněvadž Jiříka Poděbradského, na ten čas správce školy v městečku Přelouči, vůli spatřuji, také k tomu přistupuji a jeho od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy městyse Dobrovice dodávám a dotvrzuji.“ O čemž také psal Bacháček dne 30. března 1608 otci Jiříkovu M. Mělnickému: „Všelijak jsem na cestě přemýšlel, aby se to zjinačilo, než Jiřík Váš, nebera sobě na žádnou pomyšlenou, Dobrovickým zcela připověděl a to psaním svou vlastní rukou, které mi onehdejšího dne bylo odesláno s tím doložením, aby sobě konfirmací jednali a co nejdřívěji k němu odeslali. Sami můžete rozuměti, kdo se zapletl, jak jeho odplétati, a kdyby se to nestalo, nevím, k jaké poctivosti to by jemu sloužilo; na druhé psaní týchž Dobrovických a J. M. pánu z Valdštejna dal jsem jistou odpověď podle psaní jeho Jiříka Mělnického, a poněvadž tam Acanthis snad do pěti let zůstával a nic sobě neztěžoval, nemohu rozuměti, proč by Váš Jiřík neměl něco toho zkusiti, však tak aby se měl na dobrém pozoru a něco nezavedl, jako obyčej mají někteří mladí lidé. A můžete Vy jemu sami napsati, aby tak všetečně bez Vašeho

535. *M. Bacháček Velvarským, že kantora, kterého správce jich církevní si vybral, ponechává s tou výminkou, aby předním správcem školním se spravoval a se ohlásil, že jest „membrum academiae" pražské.*

1608, 22. března.

Službu oc. V dobré paměti snáším psaní Vaše, jehož datum v městě Velvařích v outerý post dominicam laetare léta přítomného 1608 i také, co bych za odpověď dal 19. Martii, v tom se pamatuji a podle uvolení mého pánům consiliariis také Vaše psaní v známost jsem uvedl. Zastavili se nad tím a spolu se mnou jim s podivením bylo, proč ctihodný kněz Jan Franconius, můj starodávní pan přítel a bakalář učení pražského, raději kantory (kterých já dobrých nehaním) fedruje nežli sobě rovné bakaláře. Nicmíněji, aby nebylo řečeno, že proti ctihodnému knězi Janovi, budoucímu Vašemu panu děkanu se stavíme, při dobrém zdání kněze Jana Franconia toho zanecháváme, však s tou výminkou, aby týž kantor předním správcem školy Vaší se spravoval a v dobré příhodnosti budto osobně anebo skrze psaní mně se ohlásil, že jest membrum academiae pražské, o čemž nepochybuji, než že se při tom tak zachová. Nebo o tom dobře rozuměti ráčíte a snad o Vašich podruzích, kteří městského práva nemají a Vámi by se spravovati nechtěli, proč byste je v městě trpěti ráčili, tak i nám jest na to mysliti, abychom měli ejusmodi subjecta, kteří by svou vrchnost poznávali a jí se spravovati chtěli; však aby tato dispensatio a dovolení nebylo na újmu jiným mládencům a hominibus studiosis, některým bohdá příhodnějším časem o touž věc s panem děkanem Vaším oustně obšírněji rozmluvím, kterého velice pozdravuji. A s tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Benediktu, 22. Martii, 1608.

---

536. *M. Bacháček Janovi Voborskému, správci školy města Mělníka nad Labem: „Z potřeby musím česky napsati, jestliby snad někomu jinému toto mé psaní v ruce se dostalo a on nebyl zběhlý v jazyku latinském, aby tomu porozuměti mohl, co se tuto píše. Za Vaší příčinou dosti jsem měl zaneprázdnění s pány města Mělníka, tak že páni kollegové moji (však s mým dovolením) Vás na Mělník u mé nepřítomnosti confirmovali a to proti některé pohrůžce pánův, jestliby se to nestalo a Vy tam confirmováni nebyli, že by se chtěli učení Pražského strhnouti. Hrubě Vás páni ráči v jednom i druhém psaní vychvalovati a nyní prae amore extrudunt te foras.*) V pravdě také bych se byl toho nenadál, by volun-*

---

dotázání něco podobného před sebe nebral. Toho jsem Vás tejna učiniti nechtěl."

*) Ze samé lásky vyhazují Tě ven.

tates hominum byly tak ambulatoriae), jakož nyní tomu porozumívám; kdybyste se Vy byli bezděk na Mělník netřeli a páni Vás téměř mocí nevymohli, byloby se lépeji stalo a snad by bylo z té starosti sešlo. Jakžkolivěk jest (ač dobře není), Vás chci v své paměti míti a Vaše jméno mezi jiné competitores jsem poznamenal, než abych Vám mohl jistě místo jmenovati, toho učiniti nemohu z příčiny té, že o něm nevím, jestli Vy víte, mně navržte . . .“*

1608, 24. března.

---

537. *M. Bacháček do města Turnova: „Jistým řízením a jednáním božím to se včerejšího dne vykonalo, že Jich M. páni radní, páni starší ouředníci na místě celé osady sv. Mikuláše v Starém městě Pražském ke mně vyslati ráčili toho žádajíce, aby Daniel Vratislavský, správce školy Vaší, jim od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy jejich dodán a dotvrzen byl: nemoha proti takovému božskému jednání býti a to dobré srozumění rušiti, tak jsem učinil a tu tehdáž v přítomnosti Daniele Vratislavského jim jsem konfirmoval, a není pochybné, než že jemu toho štěstí také příti ráčíte, že z školy Vaší správce školní do měst Pražských na místo poctivé se dostává. Co se jeho náměstka a successora dotýče, tak tu věc, dáli pán Bůh opatřím, že se mnou dobře spokojeni býti ráčíte; a pakli budou míti páni s někým dobré srozumění, nechť mi se v známost uvede, pokud rada má uzná, že se dobře k té správě bude moci trefiti, má i to své místo míti . . .**)*

1608, 24. března.

---

538. *M. Bacháček Kostelecký m na Labi, že správce jich školy za to žádá, aby příhodnějším místem byl opatřen, poněvadž*

---

*) Vůle lidská byla tak proměnliva.

**) Téhož dne oznamoval M. Bacháček o takovém zvolení Daniele Vratislavského za předního správce školy sv. Mikuláše v Starém městě Pražském Janu Fialkovi, senatoru města Boleslava Mladého, v tato slova: „Tejna Vás nečiním, že včerejšího dne J. M. páni radní, páni starší ouředníci na místě vší osady sv. Mikuláše v Starém městě Pražském ke mně vyslati ráčili, žádajíce podle některého předešlého dobrého srozumění za předního správce školního školy sv. Mikuláše v témž Starém městě Pražském. A že sem tomu od Vašeho pastorka porozuměl, že by již podle svého bohdá poctivého titule jinam z města Turnova chtěl vytrhnouti, jeho sem povolal a tu hned v přítomnosti vyslaných a jiných dobrých lidí jeho sem jim za předního správce školního od času sv. Jiří nejprvé příštího dodal i také konfirmoval; jeho napomeňte, aby se časně s svými věcmi do měst Pražských vypravil, discipulos pobožné a příkladné zvláště pokud možné expendentes s sebou přivedl, nebo i to jemu k velikému pohodlí bude sloužiti a s některých větších téměř tuplovaných outrat a toulek sejde.

u nich toho užiti nemůže, aby sobě něco, co přednášeti má, přečetl; žádá, aby s ním pro dobro jich mládeže o to dáleji jednali.

1608, 25. března.

Službu oc. Tejna Vás nečiním, kterak Casparus Sextius, správce školy Vaší, od půl druhého léta mne za to žádá, abych jeho některým příhodnějším místem opatřil, kde by sobě mohl s pokojem něco přečísti, co by měl svým discentům přednésti, čehož u Vás v tom hluku a v přítomnosti jiných svých discipulův užiti nemůže: pokud byste s ním dobře spokojeni byli, byl bych toho vděčen, abyste pro dobré dítek Vašich domácích dálej s ním jednali, rozumějíce, že bez skrácení mládeže vyučující se svobodnému umění takové proměny v preceptořích býti nemohú. Psal bych obšírněji v ten smysl, ale jiné práce toho učiniti zbraňují. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v outerý den zvěstování panny Marie, 25. Martii, anno 1608.*)

Obšírněji, dáli pán Bůh, o těch věcech ústně budu moci s Vámi rozmluviti. Panu purkmistru, pánům města Mladého Boleslava mé volné služby s vinšováním všeho dobrého vzkažte s tím daleji doložením, že toho pánům vinšuji, aby nastávajících slavností velikonočních v dobrém způsobu zdraví dočekali, spasitedlně v chválách božských v chrámích Páně a doma s dítkami a s čeládkou v písničkách velikonočních strávili, téhož roku v témž dobrém zdraví dočekali a příbytky své od všelijakých zlých, nešťastných příhod v celosti zachovalé vesele spatřili. Téhož jiného dobrého V. M. vinšuje rád přeji a budoucně přiti chci. S tím milost boží rač býti s námi se všemi."

*) K historii školy města Kostelce nad Labem přidáváme nedatovanou zprávu (1598) faráře Štěpána Lovčanského, kterouž ztěžuje si arcibiskupovi do oficiálů školních, že se mu v zachovávání řádu starobylého katolického pod obojí zpíváním zapověděných písní i jinak protivují. I vznášel ztížnou žádost svou v tato slova: „Kterak jsouce s jistou vuolí V. kn. M. za faráře do města Kostelce na Labi dosazen a confirmován a tu při mém dosazování mi předkládáno bylo, abych podle církve sv. katolické, jak starodávně pod obojí způsobů se zachovávalo a církvi svatou vyučeni jsme, zachovával a V. kn. M. jakožto vrchností svou se spravoval, což jsem až posavád vždycky vykonával a vykonávati chci. Že pak, nevím čím původem a vnuknutím, oficiales školní, mně jakožto správci duchovnímu k správě a k vychování náležející, mně se v řádích dobrých církevních protiví a podle nařízení církevního a poručení mého spravovati se nechtějí, nýbrž po své vůli co chtějí v kostele zapověděné písně zpívají, mně na vzdory to vše činíce; nad to výše i těchto kajících časův proti starobylému pořádku a obyčeji též fary v pondělí, v středu a v pátek večeři (což prvé nebývalo) na mně míti moci chtí. I aby vždy takové zlé přetrženo bylo a potom z toho, aby mně správci též obce buď v chrámě božím anebo kde jinde nějaký posmíšek aneb pohoršení se nestalo, V. kn. M. za to prosebně žádám, že J. M. panu hejtmanu panství Brandýsského, aby to přetrženo bylo, buď při přítomnosti páně a ouřadu, aneb jakby se koli V. kn. M. líbilo, psaní učiniti ráčíte, tak aby, chovajíce já je na stravě a pod mou jsouc správou, ve všech takových příčinách a řádích kostelních mně poslušni byli."

L. 1677 oznamoval farář Martin Hrubý z Labikova arcibiskupu pražskému, že za času jeho farářování nově zřízená škola kostelecká má jedno pole a louku. Učitele volí obec ve srozumění s farářem. Náklad na školu vede kostel. Plat béře učitel a varhaník od obce, k čemuž z důchodů kostelních se přidává 4 kopy ročně. Farář školu navštěvuje. (Z arch. arc. pr.)

539. M. Bacháček do Prostějova na Moravě, aby se správcem jich školy vyjednávali za příčinou dalšího u nich zůstání.

1608, 25. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Prostějově v outerý před sv. Řehořem léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, jak rada má tak i já jsem porozuměl. Jaké by se zkrácení mládeži Vaší domácí i také přespolní častou proměnou preceptorův dálo, dobře tomu rozuměti ráčíte, o čemž také k Ondřejovi Rohotium, správci školy Vaší, píši,*) ani také toho tajím, že by mohl jiným místem opatřen býti; ale vždy mi se vidí, že by pro vzdělání Vaší mládeže lépeji bylo, aby se děleji mezi Vámi pozdržel. Nechť páni inspektorové školy Vaší té práce pro dobré obecní váží a do domu farního, když Rohotius přítomen jest, vstoupí a spolu s panem děkanem, mým před mnoha léty panem přítelem, o to jednají, aby se ne tak pojednou Andreas Rohotius od Vás trhal; naději se, že ta věc na dobré míře postavena bude, nebo jak panu děkanovi, tak i Andreae Rohotio o též věci píši. Kdyby pak vždy nemohlo jinačeji býti a Andreas Rohotius nechtěl svého oumyslu změniti, ráčíte v tom náležitě opatřeni býti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý den vtělení syna božího, jinak zvěstování blahoslavené panny Marie, 25. Martii, anno 1608.

---

*540. M. Bacháček Táborským, že Václava Paulina Pražského, dosaváde „collegam" za správce jich školního dotvrzuje, o „collegam" aby se postaral.***)

1608, 29. března.

Službu oc. Hrubě na pospěch píši maje ihned jinam odjíti a nerad bych Vašeho vyslaného obmeškával, žádám, že mi za zlé míti neráčíte. Venceslaum Paulinum Pragenum, posavád collegam školy

---

*) Viz poznámku o něm při r. 1602, 11. října.

**) K historii školy v Táboře, kteráž vypsána jest obšírně v první roční zprávě reálného gymnasia téhož města, malé jenom přídavky. Léta 1539 dne 17. června nařizuje císař Rudolf II. podkomořímu království Českého, poněvadž Táborští ztěžují si do Jana Přehořovského z Kvasejovic, že by, čím povinnen jest z některých vesnic na vychování chudých lidí v špitále, na žáky, kněží a jiné věci dávati nechtěl: aby obě strany sročil a přátelsky porovnal. — Léta 1596 správcoval na škole Táborské Václav Sophronides. — R. 1622 dne 15. května podal duchovní správce poznamenání nákladu, jehož bude zapotřebí na (nově zřízenou) katolickou duchovní správu, školní správce a čeládku farní v Táboře. Nejprvé platu ročního dva kaplaní, jeden každý po 60 kopách, Magister 100 kop, kantor 50 kop, sukcentor 30 kop, organista 40 kop, čtyři choralisté, jeden každý po 8 kopách, zvoník 10 kop, farní služebník 20 kop, dva discantistové na šaty 30 kop, hospodyně 16 kop. Mimo to rozpočteno na viktuální potřeby přes 1100 kop ročně. (Z arch. česk. míst. a arc. Pr.)

V. M., od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy města Hradiště hory Tábor dodávám a z moci ouřadu mého, mně na ten čas svěřeného, dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste jeho přívětivě přijíti, touž správu školní jemu poručiti, nad ním, jeho collegis a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili. O Václavovi jiná naděje není, než jak se předešle šlechetně choval, že i dáleji chovati se bude, o čemž jemu bohdá v brzce napíši, na tuto chvíli tak na pospěch nemohu dostačiti. A poněvadž tomu porozumívati ráčíte, že mládeži Vaší domácí i také přespolní na tom mnoho záleží, aby z těch proměn v preceptořích sešlo, jeho k tomu míti ráčíte, aby se o to postaral a collegam k sobě připojil, který by také někdy bohdá mohl jemu succedovati oc. S tím milost boží rač býti s námi se všemi, všemohoucí pán Bůh rač dáti, abyste v brzce nastávajících výročních slavností vzkříšení syna božího od mrtvých všickni společně v dobrém způsobu zdraví dočekali, spasitedlně v chválách božských v chrámě Páně a doma s dítkami a s čeládkou v písničkách velikonočních strávili, téhož roku v témž dobrém zdraví dočekali a příbytky Vaše i také lidí poddaných od všelijakých zlých nešťastných příhod v celosti zachovalé vesele spatřili. Toho i jiného dobrého V. M. vinšuje rád přeji a budoucně přáti chci. Z daru odeslaného V. M. děkuji a v příčině sobě dané odměniti se nepominu. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po památce zvěstování panny Marie, 29. Martii, anno 1608.

---

541. M. Bacháček Turnovským: diví se tomu, že správce jich školní, Daniel Vratislavský, jenž v městech Pražských místem jest opatřen, u nich tak začasté od školy vzdálen býval; jiného „pobožného a příkladného mládence" od času sv. Jiří že jim odešle.

1608, 29. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Turnově nad Jizerou ve čtvrtek po neděli smrtné léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl; a v pravdě byl bych se toho do Daniele Vratislavského, jednoho kandidáta a magistrandum nenadál, aby tak začasté od školy vzdálen býval, nýbrž tak jsem se domníval, poněvadž v tak dosti prodlouženém času a u Vás jeho bytu žádné žaloby na něho se nevztahovaly kromě tyto poslední, že všecko na dobré míře jest postaveno. A kdyby mi byl někdo z pánův inspektorův dosti na mále toho navrhl, byl bych se věděl při tom jak zachovati. Říkávají, že nevědomost hříchu nečiní. Jest tak, že v městech Pražských jest místem opatřen, kdež páni Mistři examinatores etiam inspectores té školy budou moci začasté k němu přihlídati a jeho práci doslýchati, jestliby se chtěl tak chovati, jak se tuto zpráva dává, bylo by o to činiti: kudy tam, tudy

ven. Na jiném nejsem než s radou mně připojených některého pobožného a příkladného mládence jednoho i druhého obrati a při času s. Jiří nejprvé příštího k Vám odeslati. A bylo by se snad to ihned stalo, ale že posel hrubě pospíchal a já tak na rychlost nemohl jsem mých consiliarios míti a s nimi o touž věc promluviti, k tomu i to přistoupilo, že ti mládenci, kteří takového fedruňku užiti žádají, ještě se byli nesešli; než ať se páni tím konečně bezpečiti ráčí, že žádost pánův má se, dáli pán Bůh, při času sv. Jiří vykonati. Čehož jsem tak na pospěch nemohl pánův tejna učiniti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po slavné památce zvěstování blahoslavené panny Marie, 29. Martii, léta 1608.

---

542. M. Bacháček Českobrodským): Joannem Mathiadem za předního správce do školy jich dodává a za časné oznámení žádá, jestliby se co proti dobrému řádu školy dálo.*

1608, 29. března.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Brodě Českém v pátek po neděli smrtedlné léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. Na oko spatřuje, že se všelijak o to starati ráčíte, aby mládež Vaše domácí i také přespolní žádného nedostatku při dobrých, učených a příkladných preceptořích nenesla a že k takovým preceptorům obzvláštní přívětivost chovati a je všelijak fedrovati ráčíte: tak na žádost V. M. činím (ač v pravdě týž Joannes Mathiades toho hoden není, protože předešle jsa do některé obce povolán a ode mne konfirmován toho k sobě přijíti

---

*) Kdy škola Českobrodská počátek svůj vzala, pro nedostatek zpráv, jako při mnohých jiných městech, povědíti nemůžeme. S reservou registrujeme povědění jednoho annalisty (Mart. Haucius de Silesiis indigenis et alienigenis eruditis), že Arnošt arcibiskup pražský ve škole Českobrodské také byl vyučován. V. Tomek v „Dějepisu města Prahy V." uvádí jména rodáků Českobrodských vzácnými hodnostmi později ozdobených (Mistra Ondřeje [z Českého Brodu] děkana fakulty svobodných umění universi pražské 1396; vikáře v Praze Vavřince 1379 atd.), kteříž v počátcích vědění na škole domácí vychováváni byli. L. 1421 za válek husitských škola, kostel s částí města shořela, téhož však ještě roku obětivostí opravdových „horlitelů božích" znovu vystavěna, dařena bývala častými odkazy obyvatelů městských, starajících se horlivě o vzdělání mládeže. L. 1486 odkázal Mikuláš Milinský 10 kop, z kteréž sumy ročního platu Mistru školnímu a žákovstvu hrách a jiné potřeby kupovány býti měly; za kteréž dobrodiní povinni byli žáci každou sobotu po nešporách zpívati „Salve regina." L. 1441 odkázal měšťaň Zbožný poloviční ourok ze svých masných kramů pro potřebu chudých žáků a l. 1443 paní Tomášková žákům též polovici masných krámů darovala. L. 1445 odkázána byla jedna kopa ročního platu na domě měšťana Franka, z kteréhož dával se každý pátek groš žákům, začež povinni byli vždy téhož dne odpoledne zpívati v kostele „Tenebrae factae sunt." L. 1445 odkázala měštka Ratuzka kšaftem ke škole chmel na dvě várky, aby se prodal a na ouroky dal. R. 1447 Vilim Krtín všecko své na školu odkázal.

nechtěl) a téhož Joannem Mathiadem od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce do školy města Brodu Českého dodávám a z moci ouřadu mého, mně na ten čas svěřeného, dotvrzuji s tou při tom žádostí, abyste nad ním (pokud se tak bude chovati, jak na jeho povolání chce záležeti), jeho collegas a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách laskavě fedrovati ráčili, ano také časně mně o tom skrze pány inspektory ráčili dáti v známost uvésti, jestliby se co proti dobrému řádu školy Vaší dálo, čehož ne bez příčiny dokládám, nebo některé obce, když mají od

---

L. 1448 Jan Kluček jednu kopu na hrách a slaninu; t. r. Štěpán Kučera jednu kopu a 9 gr. L. 1451 daroval Petr Halko dva provazce lesa na dříví pro školu. R. 1454 odkázala paní Dorota, manželka Račka z Březiny, žákům půl masného krámu. L. 1458 Jan Muška půl druhé kopy na hrách. R. 1459 Kateřina Bartošová kopu na dříví. L. 1466 Petr Salomon 10 kop na oděv chudých žáků. R. 1467 odkázal Jan nazvaný „Mistr“ masný krám. 1475 řezník Mařík půl krámu masného a řezník Ondráček čtvrt svého masného krámu. L. 1481 z domu Matouše postřihače školákům 10 kop. 1493 bakalář Vít Vanouš odkázal škole krám masný, kdyby syn jeho nedočkal 24 let. L. 1497 paní Anna Rajšová 15 kop a 10 gr. na sukno pro žáky. 1499 vdova Sára na hrách žákům jednu kopu. L. 1508 Tobiáš Manouš odkázal škole na věčné časy po smrti syna svého Řehoře masný krám, jakož byl otec ustanovil. L. 1567 založen jistý peníz pro zpěváka školy Brodské. L. 1574 odkázal Jan Vilím Šonovský z Šonova $1^1/_2$ kopy a 9 korců polí. Sklepka, správce školy, odkázal na vystavení školy 500 kop a ustanovil, aby žáci každý pátek v kostele zpívali: „Vím, že můj vykupitel živ jest.“ Léta 1600 odkázal Jan Korbelář chudým žákům kus pole na vyživení. 1604 Bartoloměj Šlechta z Kyrsfeldu na oděv chudým žákům 200 kop míšenských.

Jaký to bohatý obraz příkladné, vzácné obětivosti, jaká to ušlechtilost měšťanstva za starých časův! (Dubský v Pos. z B. 1849.)

Léta 1630, 5. července vysvědčují purkmistr a rada města Brodu Českého, že ke škole v Brodě Českém náleželo od starodávna „žákovské“ roli 2 kopy záhonův. Z toho obilí chleb se pekl a s částkou krup a hrachu žákovstvu se dával. Expensí scházívalo se do téhodne 40 gr. m., za kteréž peníze maso se kupovalo a sousedé po pořádku jim obědy a večeři strojívali. Jiná svá akcidencí žákovstvo mívalo, jako koledy vánoční; item, dvakráte do téhodne prekací od funusů a jiné. Oficiálové čtyři se chovávali, na něž stans aneb stálý plat každoročně vycházel. Od vyučování mládeže jistá svá salaria a platy i také jiné akcidencí od funusů, z kantací, za koledy a jiné mívali.

L. 1664(?) žaluje kantor Karel F. Hvězdář Netolický konsistoři Pražské, že Václav Palacký z Kernštejna, děkan Českobrodský, beze vší slušné příčiny extra tempus jeho ze školy (Brodské) i s manželkou v těžký velmi čas vyhnal, a na kadeřě ve vsi Přestoupíni mezi vším lidem za nepoctivého (že by nepoctivě na svět splozen a nepořádně s manželkou mou sňat byl) vyhlásil; prosebně žádá za nápravu. (Archiv kons. pr.)

Sem také přidáváme žalobný list učitele Dobřichovského Václava Nejsera z l. 1598, 6. března, kterýmž ztěžuje si arcibiskupu pražskému, že byl od faráře Řevčického nevinně zbit. „Milostivý kníže! V. kn. M. poníženě oznamuji, kterak já chudý mládenec a sirotek jsouce dožádán i zjednán od sousedů, abych v obci jich Dobřichovické dítky jejich učil umění liternímu, což sem k sobě s pomocí boží přijal, a jsouce tam toliko pět dní, kněz Václav Egerus, farář Hřevčický ve čtvrtek nyní pominulý mimo všecku mou naději, jemuž sem ani žádnému jinému nikda nic neublížil ani jeho neznal, z Hřevčic na mne do Dobřichovic jako vzteklý, vzav z práva rychtáři Hřevčickému žílu, v škole mne hledal a nenalezše mne tu, do dvoru starého rychtáře přiběhl, tou žílou mne beze všeho mého provinění, o čemž sousedé dobře vědí, nenáležitě, nekněžsky a nekřesťansky pod řádem a právem vejtržně zbil a zranil, na tré hlavu hanebně zprorážel a mordoval, ruku pravou i bok ztloukl a ještě na tom

nich správcové školní odstupovati, veliké ztížnosti do nich sobě kladú a předešle za jeden i druhý rok nic k tomu neříkaly, tak že jsem já se domníval, poněvadž sobě nic neztěžují, že všecko na dobré míře jest postaveno a ono všecko jináč; než kdy se časně v známost uvede, také časně bude se moci tomu v cestu vjíti a někomu dáti de pane tribulationis, ale dejž pán Bůh, aby toho zapotřebí nebylo. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v sobotu po slavné památce zvěstování blahoslavené panny Marie, 29. Martii, anno 1608.

---

543. *M. Bacháček do města Kouřima: „Porozumívaje, že s Josefem Hieronimi, posavád správcem školním v městě Jaroměři, na dobrém srozumění býti ráčíte, do obce Vaši téhož Josephum od času sv. Jiří nejprv příštího za předního správce školy V. M. dodávám a dotvrzuji . . .“**)

1608, 2. dubna.

---

544. *M. Bacháček Janu Gerštorfovi z Gerštorfu, cis. hejtmanu panství Pardubického, že správce školy bohdanecké vyzdvihl a do Brodu Českého dotvrdil, poněvadž Bohdanečtí v čas se nehlásili, aby jim byl ponechán.*

1608, 3. dubna.

Službu svou vzkazuji, urozený a statečný rytíři, pane a příteli můj zvláště milý! oc. Přímluvné psaní na místě purkmistra a rady městyse Bohdanče, kteréž mi činiti ráčíte, jehož datum v městě Pardubicích ve čtvrtek po památce zvěstování blahoslavené panny Marie léta přítomného, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. V pravdě račte mi toho věřiti, že se za to stydím, nemoha tak pojednou k přímluvě V. M. přistoupiti; já sem časně dal věděti purkmistru a radě městyse Bohdanče, že mne v tom jiní

---

nemaje dosti, po vsi za mnou běhaje, tou žilou bil a na zem porazil a za mrtvého mne odešel, an by se mnohý nákeřník na silnici nade mnou spíše než on, jsouce osoba duchovní, podle mé nevíny slitoval, ježto já snad dokud živ zase zdráv nebudu a odkud pak chudý člověk lékařův platiti musím. V. kn. M. poníženě pro Boha prosím, že nade mnou ubohým lítost křesťanskou míti a mně to při témž knězi Václavovi takové hanebné zranění k slušné nápravě přivésti V. kn. M. poručiti ráčíte. V. kn. M. všeho dobrého na pánu Bohu žádající Václav Nejser, poddaný J. M. pána z Hradce.

*) Sem drobnou zprávu z r. 1687 ze dne 13. října, kterouž podávají purkmistr a celá obec města Načeradce o chování se jich faráře: „že na žádnou slavnost aneb výroční svátky za nynějšího kantora dokonce žádného nešporu ani také katechismu nedrží, a tak dítky naše, sotva které co tak katechismus v sobě obsahuje, nevědí a tak, kterak, poněvadž jak staří tak také mládež příkladného a pobožného cvičení od něho nepožíváme, může náležitě vůli boží věděti?“ (Archiv arcib. Pr.)

hledají, abych správce školy jejich z moci ouřadu mého vyzdvihl a jinam podal, čehož jsem pánům Horským k vůli ne tak pojednou učinil, až teprva po některé neděli, když Bohdanečtí k tomu nic neříkali; pány města Brodu Českého opět sem byl skrze psaní vyhledáván, abych jeho do jejich školy za předního správce dotvrdil, jakož se i stalo; a kdyby se byli Bohdanečtí v tom čase ohlásili, bylo by se toho nikoliv nestalo. A tak rozuměti ráčíte, že ne já, než ten kdo jiný tím vinnen jest. Pak mi se to nechce dobře trefiti, abych měl pánům města Brodu Českého sententiam retraktirovati, v čemž bych od nich slušně za nestálého člověka počten byl; než jestli páni místo to při Brodských mohou obdržeti a on Joannes Tejnensis některé své příčiny přednese, za kterými by se nemohl k nim při tomto času dostati, má jest při tom dobrá vůle. Psal bych v ten smysl obšírněji, ale že ten starožitný obyčej učení pražského jest, aby společně do kostela božího Těla dali se nalézti a po vykonání služeb božích a kázání slova k stolu Páně přistoupili, i já tu musím z povinnosti předně býti, za kterouž příčinou ani Bohdaneckým nemohu dostačiti zdáním a odpovědí. Žádám, že jim toto psaní k přečtení odeslati ráčíte. Sem na ně laskav, proto, že tak skrovné městečko a v nedostatcích postavené dává své dítky učiti, tak že na předešlém examen dva bohdanečtí jsou za Mistry svobodného učení vyhlášeni a bohdá při tomto examen také se jeden bohdanecký nachází; nenaději se, aby kdy veliká města královská sobě toho dovedla, co sobě za obzvláštní pochvalu bráti mohú. S tím oc. Datum v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v zelený čtvrtek léta 1608.

---

545. M. Bacháček Brandýsským nad Labem, že správce jich školy Jana Klaudiana do Prahy na Staré město k sv. Havlu přesadil; jim pak že krajana z města Kouřima, na ten čas správce školy města Stříbra, vybere.

1608, 4. dubna.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Brandýse nad Labem v středu po neděli květné, 2. Aprilis, léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě, přátelé moji milí! nic bych nechtěl býti proti této žádosti, ale některé příčiny v to vkročily, jako projití času a páni ouředníci na místě vší osady sv. Havla v Starém městě Pražském toho náležitě a osobně vyhledávali, aby jim do školy jejich za collegam byl dodán a dotvrzen od času sv. Jiří nejprv příštího, a nad to výše jeho Joannis Claudiani psaní přednesli, v kterémž pro Boha prosí, aby byl od Vás vymožen, že mu možné není déleji mezi Vámi zůstati. Z těch příčin nemoha odepříti jejich žádosti k tomu jsem se sklonil a téhož Joannem Claudianum do školy sv. havelské za collegam jim vyslaným jsem konfirmoval i také skrze psaní; v čemž mně za

zlé míti neráčíte, že k této Vaší žádosti přistoupiti nemohu, než kdyby on byl Claudianus prvé něco toho v známost uvedl, bylo by se mohlo to všecko v skutku vykonati. Někoho jiného a snad blízkého Vašeho krajana z města Kouřima, Hieronymum Buccananum, na ten čas správce školy města Stříbra, oberu, kterého i rodičové za příčinou dítek kouřímských žádostivi jsou blížeji míti. Kdokolivěk, dáli pán Bůh, po hodech v městech Pražských bude, nechť se ke mně uchýlí strany té věci, oustně s ním obšírněji rozmluvím. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském, 4. Aprilis, anno 1608.

---

546. M. Bacháček do Poličky, aby správce školy jich k zůstání u nich zdržeti hleděli.

1608, 11. dubna.

Službu oc. Poslové vyslaní do měst Pražských k sněmovnímu jednání se mnou oustně jednali o budoucího správce školního od času sv. Jiří nejprv příštího a zatím dobrého slova propůjčovali Adamo Tesacio, že by svého povolání pilen byl, a nemůže než s velikým prospěchem býti, když mládež učící se svobodnému umění za některý rok při jednom preceptorovi zůstává a preceptor při ní; na druhú stranu, kde se preceptorové často mění, nemůže než s velikou záhubou mládeže býti, takže řídko kdy k opravdovému vzdělání přichází, jak toho rodičové a jiní přátelé žádostivi jsou, tak že čas pomine a náklad v tom. A tak vždy radím, abyste Adamum Tesacium ráčili zdržeti, jakož jemu také o té věci píši, aby raději na jednom místě zůstával, své discipulos vyučoval, nežli sem i tam přes svět se trmácel. Za jiné nemám, když páni inspektorové jemu to ráčí předložiti, že se v svém oumyslu promění. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po Velikonoci, 11. Aprilis, anno 1608.

---

547. M. Bacháček do Polné vysílá Martina Smrčka „Policenum" za předního správce školy.)*

1608, 11. dubna.

---

*) Léta 1571 dne 30. dubna, když arcibiskup Pražský ustanovoval kněze Víta za faráře do města Polné, vydal mu také naučení, kterak se má v úřadě svém kněžském chovati: „aby se dobře, chvalitebně a příkladně, jak na dobrého a křesťanského kněze záleží, choval, strany pak kaplana, školního správce, zvoníka a jiných osob, které emu buď na své stravě chovati náleží aneb kterýchkoli z povinnosti míti má, co nejhodnější dostati moci bude, ty aby časně sobě jednal, tak aby meškání žádného při lidu osadním a při mládeži nebylo." (Arch. arc. Pr.)

548. *M. Bacháček do města Přelouče: „Mnoho sobě váže Vaší žádosti i také přímluvy urozeného a statečného rytíře pana Jana Gerštorfa tak činím a Davida Sessia Horského za předního správce školy Vaší dodávám . . .“*

1608, 12. dubna.

---

549. *M. Bacháček Petru Vrbickému, aby Jiřík Mělnický na místo sobě ukázané k pánu z Valdštejna se vypravil a pacholátka hudebně vycvičená s sebou vzal.*

1608, 12. dubna.

Můj zvláště milý pane Petře Vrbický! Přátelsky žádám, že v známost uvedete Georgio Mělnický, Podebradeno, že již má sukcessora, aby se časně na místo sobě ukázané k J. M. panu Henykovi z Valdštejna na Doubravici vypravil a pokud některá pacholátka in musicis vycvičil, ta aby s sebou vzal, však tak, aby se svým sukcessorem se rozdělil a o J. M. pánu nic nepochyboval, bude míti mzdu poctivou; jestli nebude chtíti 5 let pořád zběhlých, jako jeho antecessor, nechť jest aspoň polovici toho času. Strany kantora anebo collegam žádné zmínky nečiníte; přičiňte se, aby ta věc tak byla opatřena a budoucně aby z nějakých pletich sešlo.

---

550. *M. Bacháček na Mělník: „Na jiném jsem nebyl, než aby Georgius Mělnický, Podebradenus, za předního správce školního k Vám se dostal, ale že z jeho odpovědi tomu porozumívám, kterak se před tím J. M. panu Henykovi z Valdštejna a na Dobrovici zakázal, že chce správu školy v městysi Dobrovici ujíti, a pán ráčil ke mně psaní jeho vlastní rukou a dobré uvolení odeslati, proti čemu jsem se slušně nemohl postavovati, v čemž mně za zlé míti neráčíte; než pokudž byste ráčili smýšleti, že by Samuel Josephiades, Suticenus, tě správě mohl zadosti učiniti, nechci proti tomu býti, abych ho neměl na Mělník časně odeslati. Jaká by v tom vuole V. M. byla, panu písaři račte poručiti, aby malou cedulkou mně to v známost uvedl . . .“*

1608, 14. dubna.

---

551. *M. Bacháček do Domažlic: „Psaní Vaše, jehož datum v městě Domažlicích 13. Februarii léta přítomného 1608, co by v sobě zavíralo, i také co jsem na ně 6. Martii slovutnému panu Petrovi Koránkovi za odpověď dal, v dobré paměti snáším a mnoho sobě váže přímluvy V. M. tak činím a poctivé i také učené Joan. Hippium, Wodnianum, v brzce*

bohdá licentiatum za předního správce do školy města Domažlic a za jeho collegam Joachymum Felicis, Misenum, dodávám a dotvrzuji od času sv. Jiří nejprv příštího."

1608, 16. dubna.

---

552. *M. Bacháček do Prostějova na Moravě za předního správce dodává a dotvrzuje Danielem Miconium Hradisstenum.*

1608, 16. dubna.

---

553. *M. Bacháček do Poličky: „Na žádost předešlou a oustní ohlášení pánův poslův předešlých dobrou paměť mám a že opět pan Valentin Plaučerovský a pan Jan Barta mně tou žádost ku paměti přivozují, to všecko k sobě přijímám, a mnoho sobě váže žádosti Vaši tak činím a pro vzdělání mládeže Vaší domácí i také přespolní dodávám a dotvrzuji Franciscum Michaelis, Neozoliensem, za předního správce školy Vaší . . . O něm, jakožto služebníku mém, jiné naděje nejsem, než že se v mezech povolání svého bude zdržovati a povolání svému dosti činiti . . . Co se dotýče kantora Vašeho, s kterým dobře spokojeni býti ráčíte, nechť se tak chová k svému vystavenému, aby to mohlo na dobré míře postaveno býti; nebo kdyby něco jiného proslýcháno bylo, jako se proslýchá, že by jináč učení Pražské opatřilo. Ale dejž pán Buoh, aby jináčeji bylo . . .*" *)

1608, 17. dubna.

---

*) K historii školy v Poličce (o které viz obšírné a důkladné pojednání K. Adámka „Z dějin styků církve, školy a obce" v Besedě učitelské 1878 a 1879) přidáváme drobnou jen zprávu. L. 1657 dne 24. února žalovali císařský rychtář, purkmistr, rada, starší obecní i celá obec města Poličky na faráře svého Ondřeje Hochstulu konsistoři pražské, jakými nenáležitými platy je odírá, záduší obírá, lidi utiskuje, povinností svých kněžských dobře nevykonává a vůbec nekněžsky se chová; v které žalobě sobě také ztěžují, že „ne jako otec s dítkami svými duchovními, dobrý pastýř s ovčičkami svými tichými a pokornými má obyčej zacházeti, vlnu z nich stříhati, ale on jako vlk hltavý počal a chce nás ovce své lapati, škrtiti, dáviti, vlnu z kůže naši i s kořenem vytrhávati a své všecky od nás jemu přináležející věci počal a chce sobě vše na peníze zvésti a nás o naše chudé jměníčko připraviti, neboť hned jak jsme tu světničku v škole pro osobu jeho k bydlení (vedle žádosti jeho mimo stavení farní) postoupiti se zavázali, on sobě mocně téměř celou školu, kterouž jsou předkové naši pro cvičení mládeže vystavěti dali, osobil, toliko jednu světnici, v které se nyní mládež učí a půl komůrky malé jen dole zanechal, tak že kantor nemůže, jako předešle, v škole bydleti, toliko jest tam příchozím. A když sme k němu jisté osoby z rady naší i také z obce vysílali, aby toho nečinil, žádali, kdyby jací mládenci, jichž potřebujem, do školy se dostati měli, že by neměli kde své přichránění míti: nic sme při něm získati nemohli, nýbrž v tom se prohlásil, abychom se na to nebezpečili, aby ta světnička i jiné od školy odňaté a k faře připojené věci do skonání světa od něho nebo budoucích pánů farářů

554. *M. Bacháček do Hořic: „V dobré paměti snáším, čeho jest při mně a učení Pražském na místě J. M. pána, pana Zikmunda z Smiřic urozený pan Tobiáš Štefek vyhledával, totižto, aby z učení Pražského správce školní k Vám se dodával, čehož ste předešle jak Vy tak i pan farář Váš při mně vyhledávali: abych se nezdál ten býti a Vám toho odpírati, jak předešle tak i nyní učeného a poctivého Simonem Matheolam, Czaslavinum, k Vám vysílám a od času sv. Jiří nejprv příštího za správce školního dotvrzuji . . .“*

1608, 17. dubna.

---

555. *M. Bacháček Janu Mostníkovi Berounskému, správci kolleje města Litoměřic: „Hrubě pospíchám maje ihned do kolleje jíti, vždy jsem tu věc tak fedroval za příčinou kolleje města Litoměřic, aby od předešlého předsevzetí bylo upuštěno a Claudianus aby se k Vám za collegam dostal: což v pravdě mnoho jest a sotva by se toho někomu jinému dostalo. Bedlivě ode mne pozdravte pánův inspektorův kolleje Litoměřické a jim Claudianum presentovati budete i také commendovati, což bych já byl vykonal, ale pro příčinu nahoře oznámenou žádným způsobem nemohu dostačiti . . .“ *)*

1608, 21. dubna.

---

měly od fary odstoupeny býti, kdežto pan farář sám dle mocného se ujetí residírnje; z fary pak nám učinil dům kupecký neb handlovní k bydlení švakru svému se sestrou svou. My pak kantorovi po sousedech podružství vyhledávati musíme, jakéhož příkladu snad v celém království Českém v žádném městě se nevynachází. Může dobře pan farář nynější i budoucí na té světničce, která ve faře mimo čelední se vynachází, přestati a školu, aby školou byla, pro kantora a zase mládež odstoupiti . . .“

L. 1677 oznamuje P. Bartoloměj Novák, děkan poličský, arcibiskupu pražskému, že učitele v Poličce ustanovuje s vědomím děkanovým obec. Navštěvuje jednou až dvakráte za měsíc školu, aby učitel mládež pilně vyučoval a ničehož proti pravé katolické víře neučil. (Arch. k. pr.) Drobnou zprávu ještě o Litomyšli. Léta 1555 prosil kapelník Petr Maszenus krále Ferdinanda I., aby za dlouholeté věrné služby domu královskému prokazované (vedle slibu zesnulé královny, až někde něco se nahodí, že mu za odměnu dáno bude) postoupen mu byl nedostavený, opuštěný, již na sedm let pustý dům „pikardský“ v Litomyšli, v kterémž by mládež „pro čest a slávu boží“ všelijakému umění, ctnostem, zvláště ale muzice vyučoval. (Arch. minist. financí ve Vídni.)

Sem také pokládáme zmínku o škole „bratrské“ v Landškrouně z roku 1579, 14. července. Vratislav z Pernštejna píše úředníku svému Landškrounskému Janu Absolonovi: že toho míti nechce, aby „Bratří“ mezi sebou děti své učiti a školy (což by na újmu obecní škole bylo) míti měli, toho aby jim nedopouštěl a nepřehlídal žádným způsobem; kteréž poručení aby ouřadu v známost uvedl a jich, aby toho přestali, napomenul. (Z knihovny kníž. Lobkoviců v Roudnici.)

A ještě zprávu, že léta 1581 z České Třebové podán byl za správce školního k sv. Petru na Poříčí v Novém městě Pražském Jan syn Mikuláše Neprašova.

**) Dne 23. dubna t. r. psal Bacháček opětně témuž v tato slova: „Mu-

556. *M. Bacháček do Brandýsa nad Labem, že správce jich školy podán jest za „collegam“ do školy litoměřické; na místo jeho Kašpara Sixtia vysílá.*

1608, 22. dubna.

Službu oc. Co bych 4. Aprilis na Vaše psaní za odpověď dal, v dobré paměti snáším; ač jsem se v tom pronesl, že Joannem Claudianum za collegam do školy svatohavelské v Starém městě Pražském jsem podal, ale i to se proměnilo, však s jeho dobrým a poctivým, totižto že jest podán za collegam do kolleje města Litoměřic, čehož jemu (jakž se naději) příti ráčíte, že ze školy Vaší netoliko do Hory Kutné ale i do města Litoměřic správcové Vaši školní se promovují. A naději se, že ctihodný kněz Matěj N., správce Váš duchovní, bude dobře spokojen s tímto Kašparem Sixtium, krajanem svým, ukazatelem tohoto psaní, a na blízkém stěhování jeho k Vám vysílám, abyste oustně s ním rozmluvili i také panu děkanovi Vašemu, kteréhož velice pozdravuji, v známost uvedli. A na čem koliv̌ek bude najednáno, nechť mi toliko pan písař radní to v známost uvede, budu se dáleji věděti, jak v též příčině chovati. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po neděli misericordias Domini, 22. Aprilis, léta 1608.

---

557. *M. Bacháček Petru Fradeliusovi, správci školy města Nymburka nad Labem: „Nemohu dostačiti a obzvláštního psaní učiniti k pánům inspektorům školy města Nymburka, Vy to oustně vykonáte a pánům inspektorům mou volnou službu s vinšováním mnoho dobrého vzkážete, a jim Adama Tunkle presentovati budete.*

1608, 22. dubna.

---

558. *M. Bacháček na Mělník za předního správce školy Mathiam Borussium, Taborenum, dodává a dotvrzuje.*

1608, 22. dubna.

---

sím česky napsati, abychom sobě mohli rozuměti. Nad tou Vaší nestálostí žádného zalíbení nemám, nýbrž raději ceu portas inferni illum hominem odi, qui aliud dicit, et quod majus est, scribit et aliud corde volutat (jako brány pekelné nenávidím onoho člověka, ježto jinak mluví a což horšího jest, jináče píše a v srdci svém jinak přemítá). Abyste Vy měli mne za tak nestálého člověka a dvojího jazyku míti, toho sobě nikdy nedovedete. Já sem tak na Vaši jednu i druhou nezbednou žádost učinil, pěkně to ukrotil a Johannem Claudianum (ješto poctivé opatření měl) Vám konfirmoval. Protož na svém stojím a o tom Vám tak poroučím, čeho ste tak při mně vyhledávali, abyste tomu zadosti učinili a kdyby se toho nestalo (čeho se nenaději), tehdy bych s radou mou z povinnosti musil na ty cesty pomysliti, které by se snad Vám nedobře líbily.

559. *M. Bacháček do Kouřima: „Maje toho jistou zprávu, že velebný kněz Jiřík Tesák, posavád pan arciděkan města Hradce nad Labem, pan přítel můj zvláště milý, k Vám se za správce duchovního dostati má, všelijak se o to starám, abych jemu comensales, jakožto člověku pokojnému, lidi pokojné objednal a jsa povědom Joannem Hovorinum, Czaslavinum, jeho budoucímu správci školnímu za collegam dodávám . . .“*

1608, 22. dubna.

---

560. *M. Bacháček do Bohdanče: „Na předešlé Vaše psaní nemohl jsem dostačiti a Vám odpověď dáti, než panu hejtmanu panství Pardubského jsem odepsal, žádaje, aby pan hejtman ráčil Vám takové mé psaní ukázati, odkudž byste porozuměli, že Joannes Tynensis jinam jest zakázán; těchto pak dnův vysoce učený pan Mistr Kristof Mathaebeus, rodič městyse Bohdanče, na místě Vašem se mnou jednal, abych jiného správce školního k Vám odeslal, jakož tak činím a Georgium Dvorský, Straczowinum, dodávám a dotvrzuji . . .“*

1608, 23. dubna.

---

561. *M. Bacháček do města Přelouče za správce školního dotvrzuje Davida Sessium, Cuthenum, s přímluvou, aby jak k stolu u pana děkana byl připuštěn a společně v dobré svornosti přebývali.*

1608, 23. dubna.

---

562. *M. Bacháček do Benešova Venceslaum Crispinum, Glatovinum, dobrého kantora vysílá a za druhého správce školy dotvrzuje.*

1608, 24. dubna.

---

563. *M. Bacháček Adamu Koníkovi, měštěnínu a senatoru města Vodňan: „Můj pane Adame! Jsa hrubě zaneprázdněn nemohu dostačiti pánům psaní učiniti. Pan děkan učení Pražského mi toho zprávu učinil, že se do školy Vaší bude moci dobře hoditi Math. Kaudelnus, Gimramovinus, a tak jeho k Vám vysílám a za collegam školy Vaší dotvrzuji, žádaje, abyste v dobré příhodnosti pánům jeho komendovali . . .“*

1608, 24. dubna.

Tím se spravíte a Joannem Claudianum podle předešlého snešení a s konfirmací touto hned vyslaného k Vám za collegam přijmete. Čehož sem Vás tejna nechtěl učiniti.

564. *M. Bacháček do Turnova za předního správce školy Tobiam Pisecium Hradeckého a za kantora Venceslaum Achillem Veroneum vysílá, a dokládá: „Jim jsem obšírněji předložil, čeho od nich žádati ráčíte, tak aby snad k tomu nepřišlo, čeho se předešle při synu pana Martina Kozenického přitrefilo, z čehož veliká starost rodičům a outraty pocházeji; slíbili pod velikým zápisem, že bohdá nic toho býti nemá . . .*)*

1608, 24. dubna.

---

565. *Zápis M. Bacháčka, že kněz Václav v Krutech objednal sobě rektora školního i kantora bez jeho vědomí.*

1608, po 24. dubnu.

„Příchod můj do Krut k knězi Vácslavovi byl smutný, nebo zjednal sobě rektora a kantora jiného: že nestojí on o akademii Pražskou, pověděl, což i páni k tomu povolení dali, aby on sobě zjednal správce školního, koho chce; jakož psaní to v sobě obsahuje. „Nebo Vy vědouce o tom dobře na čem jest Vaše s bakalářem zůstání, totiž aby od času sv. Jiří jiný jemu jak v učení rovný pomocník tak také v svém povolání nad nynějšího kantora pilnější obstarán byl: a poněvadž Vám to svěřeno má býti, abyste Vy správce školní hodné, od kterýchž by mládež jim svěřená mohla dobrým mravům a cnostem, liternímu umění vyučována býti a od nichž by na potomní čas správy k živobytí, jak domácímu tak i obecním věcem nabýti mohla; což kdybychom v to my se vydali, cizí bychom věc na sebe a což nám nenáleží brali, a sami bychom tu věc za nepříjemnou a nenáležitou býti pokládali.“

---

566. *M. Bacháček do Slaného „přední správce školy“ a za třetího „collegam“ Tobiam Felicem Misenum vysílá.***)*

1608, 26. dubna.

---

*) Sem klademe drobnou zprávu o školství v Lomnici n. Pop. L. 1637 purkmistr, konšelé i na místě vší obce městečka Lomnice žalují konsistoři pražské na kněze Tomáše Paulína z Tupé hory, jich faráře, jakých se skutků, mluvení proti Bohu, duchovní vrchnosti, svému kněžství i proti vší obci dopustil . . . „Literátům při mši svaté zpívání zapověděl, nad to výše i rektora ven ze školy vyhnal, přes půl léta některou neděli do školy mu nedal a do kostela též, tak že po ten čas zpívání v chrámu Páně se velmi málo, téměř dokonce nic nenacházelo kromě svaté mše čtení, takže lidé se zvlčeli a do chrámu Páně se velmi málo scházeli, mládež, majíc začátky v učení, po rynku a po ulicích se toulajíc, co se naučila to zapomenula, a chtěl-li je rektor v jiném domě u souseda učiti, jeda mu toho nechtěl dopustiti . . .“

**) Sem zprávu o vsi Černochově, kdež kantoroval od r. 1612 Petr Hradecký, kterýž r. 1617 v měsíci září prosil arcibiskupa pražského, aby mu kousek zádušního pole k užívání popřáno bylo, poněvadž plat jeho příliš

567. *M. Bacháček rytíři Ondřejovi Lydlovi z Lydlova a na Přindě: „Pan Jan Klečl, kmotr můj, jménem V. M. při mně toho vyhledával, abych k dítkám V. M. preceptora šikoval: mnoho sobě váže jména pánův Lydlův a před lety mnohými dobře znaje dobré paměti pana Pavla Lydle a pana Marka Lydle, oba dva rady J. M. C., rád tak k zalíbení V. M. činím a ukazatele listu tohoto Jacobum Colidium, Trzebicenum, vysílám a za preceptora k dítkám V. M. dotvrzuji.“*

1608, 26. dubna.

---

568. *M. Bacháček do Brandýsa nad Labem Kašpara Sextia za správce školy a Pithia Domažlického, jemuž Přeloučtí poctivé vysvědčení dávají, za pomocníka jeho dotvrzuje.*

1608, 29. dubna.

Službu oc. Dnešního dne brzo ráno psaní sem Vám učinil s tou při tom protestací, že Vám i sám sobě takového zaneprázdnění bezpotřebného nepřeji, ale že opět této chvíle jak přední správce školy Vaší, tak i kollega jeho, ke mně psaní odsílají a v tom se

---

malý jest a on od toho živ býti nemůže. „Nejdůstojnější v Bohu otci, osvícené kníže a pane! oc. V. kn. M. ponížené oznamuji, kterak jsouce na gruntech V. kn. M. ve vsi Černochově za kantora již od pěti let povolání mého v chrámě Páně, jakž správci církevnímu, kterýž tu v Černochově přisluhuje, tak i všechněm sousedům vědomé jest, nezanedbávám, nýbrž dle nařízení církve svaté katolické, tak jakž náleží, v témž chrámě Páně povinnost mou vykonávati, ano také jestliže mne buď rychtář neb některý z poddaných V. kn. M. kdy v čem potřebuje (poněvadž pan hejtman kláštera Oseckého od nich vzdálen jest), a ta věc že by brzkého opatření potřebovala, aby tudy panu hejtmanu z zaneprázdnění sjíti mohlo, jednomu každému posloužiti a psaním svým českým to podle možnosti opatřiti hledím, čehož na díle panu hejtmanu povědomo; za kteroužto práci mou velmi skrovnou odměnu mám, nebo od záduší Černochovského toliko 2 strichy a od obce $1^1/_2$ strichu míry staré žita mi se dává a na to celý rok očekávati a v tom čase nouze, bídy a mnohdykráte, nemohouce se tím obživiti, i hladu okusiti musím. V kteréžto příčině k V. kn. M. se ve vší ponížености utíkám a V. kn. M. jako pána křesťanského a nad potřebnými lidmi ruku ochrannou držícího prosím, že se také na mne chudého člověka věkem sešlého laskavě a dobrotivě pro odplatu boží ohlédnouti, k tomu povoliti a rychtáři Černochovskému, poněvadž k tomu záduší dědiny orné do dvou lánů jest, aby mi ten kus dědiny, kterouž někdy Jakub šafář starý z Lúkova, poddaný pana Žďárského držel, jíž jest kopa a některý záhon, anebo tu kterou Jan Škavroud za svým dvorem držel, k užívání postoupen byl, tak abych se snáže obživiti mohl, své milostivé poručení učiniti ráčíte. A jakož mi každého roku od záduší po 2 striších žita dáváno bylo, poněvadž z milosti pána Boha k záduší nemálo obilí naklízeno jest, aby mi za tento rok pro obživení něco více žita přilepšeno bylo, za to V. kn. M. poníženě prosím, nebo v pravé pravdě možné není, aby dítě mohlo se na ten plat za čtvrt léta vychovati. A což tu pro mne potřebného člověka učiniti ráčíte, za V. kn. M. pánu Bohu, stvořiteli mému modlitby mé obětovati budu. Ano také jestliby mne kdy pan hejtman buď v psaních českých anebo v jiných věcech potřeboval, každého času jeho poslušen býti i ve všem mně možném lidem poddaným V. kn. M. propůjčovati se připovídám. Odpovědi laskavé od V. kn. M. žádám.“ (Z arch. arc. Pr.)

ozývají, že společně jak Casparus Sextius tak i Johannes junior Pithias, Domažlicenus, chtějí školu Vaši náležitě spravovati, kněze Matyáše Urbanovského, pana děkana Vašeho, poctivostí předcházeti: nemohl sem té jejich žádosti odepříti, zvláště za tou příčinou, poněvadž se Johannes Claudianus dáleji neohlašuje a jest tomu rozuměti, že jest v kolleji města Litoměřic za collegam přijat, čehož jemu, jak se naději, přiti ráčíte, aby netolíko z školy Vaší do Hory Kutné, ale také do kolleje litoměřické správcové školní se dostávali. Pan purkmistr a páni města Přelouče nad Labem Johanni juniori Pithiae poctivé vysvědčení dávají, a poněvadž u nich déleji zdržovati se nemíní, aby učení pražské pro jeho dobré chování jeho sobě poručeného mělo. Za kterýmižto příčinami na oko spatřuje, že se společně s Kašparem Sextiem na tom snesli, aby mládeži Vaší domácí i také přespolní prospívali a v obci Vaší šlechetně a příkladně se chovali, tak aby ctihodný kněz Matyáš Urbanovský, tolikéž pan purkmistr a páni, i také všecka obec ráčili nad tím dobré zalíbení míti, za ně oba dva se přimlouvám, že je přívětivě přijíti i také ochrannou ruku nad nimi držeti ráčíte. Co tu na mou přímluvu ráčíte učiniti, nepominu se toho jiným dobrým přátelstvím V. M. odměňovati. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v pondělí po sv. Marku, 29. Aprilis, 1608.

---

569. *M. Bacháček do města Kostelce na Labi na místo Kašpara Sextia za správce školního Hieronymum Buccananum Kurimenum dodává.*

1608, 30. dubna.

---

570. *M. Bacháček do města Jemnice na Moravě Johannem Romenecium a spolu Simeonem Matheolam za správce školní vysílá a připomíná, že „o Janovi Romenecioví jiná naděje není, než poněvadž jest syn šlechetných rodičův, jmenovitě ctihodného kněze Matiáše pana děkana města Brodu Německého, že se příkladem svých rodičův také šlechetně v obci Vaší chovati bude . . .“**)

1608, 30. dubna.

---

571. *M. Bacháček do města Kašperských hor: „Snášeje v čerstvé paměti žádost Vaši strany správce školního, který by jazyk německý dobře uměl a dítky Vaše domácí i přespolní*

---

* L. 1614 byl v Jemnici předním správcem školním Jan Semonius z Domašína.

tak zvedl, aby, dojdouc let dospělých, mohly se předně pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře trefiti a obecnímu dobrému platně sloužiti, k takové práci obral jsem Esaiam Vochium, Silesium, ouda učení Pražského, kterého k Vám vysílám a za předního správce školního dotvrzuji . . ."

1608, 30. dubna.

---

572. *M. Bacháček do Kouřima: „Nedávno pominulých dnův, v outerý po neděli misericordias, psaní jsem k Vám odeslal po Janovi Hovorinovi, collegam školy Vaší, aby v nepřítomnosti předního správce školu Vaši v dobrém řádu zdržoval; nyní pak podle přípovědi Josephum Hieronymi Piscenum správce školy Vaší vysílám . . .*"

1608, 30. dubna.

---

573. *Zápis rektora učení pražského o příchodu dvou Řeků do Prahy, z nichž jeden v Moskvě vězněm byl; vypisuje akt o vykládání knih Aristotelových.*

1608, 5. května.

Dne 5. Maii dva Řekové k večeru ke mně přišli a ukázavše literas credentiales za almužnu žádali, poněvadž by jeden z nich přední za dvě léta pořád zběhlá vězněm byl v Moskvě, jakž jeho vlastní ruka to vysvědčuje na druhé straně položená. — Téhož dne licenciandi sešli k panu děkanovi a jeho žádali, aby convocaret facultatem, že některé věci přednášeti žádali, toho na druhý den hned ráno 12 hodin, aby in facultatem byli přijati, čehož se jim dostalo a hned tehdáž, nerozcházejíce se, zvolili dva pány Mistry mladší, aby podle nich ke mně sešli, pozdravili i také se přimluvili, poněvadž sou toho dobrodiní a facultate užili a sou recepti, abych já se také k tomu naklonil a licentiam proponendi libros Aristotelicos in academia Pragensi dovolil; jakož se i to tak stalo, že hned in continenti jest jim odpověď dána, že té přímluvy mají užiti, toliko aby se 17 hodin in puncto postavili, jakož i to tak se vykonalo a v světnici zimní byly kollacironovány knihy Aristotelis, kdo které má deklarovati a disponovati, tak aby žádná pochybnost a omyl v tom se nesběhl; a hned potom šli sme in auditorium a měl primus hnedky u dveří na jejich novou katedru vstoupiti a jiní za ním, čeho se nestalo. Krátce sem komendoval virtutes et artes a po té přistoupil sem ad primum librum commendendum, prout in libello licenciaturae est assignatum. Trval ten actus za 4 plné hodiny a tak jim potom finita actione oznámeno, poněvadž actus determinationis ferme duplum temporis absumet, aby sobě in orationibus temperarent, obzvláště in disponendis libris. Convivium nebylo žádného, ani by také bylo

decorum v takových roztržkách, nebo jisté noviny procházely, že arcikníže Matyáš po kurýrovi psaní k J. M. C. odeslal, poněvadž jeho jisté zprávy docházejí, že J. M. C. proti němu ráčí kraje vyzdvihovati, že on také nemíní (jakož na tom byl) do toho desátého dne čekati, než upřímo že se míní ku Praze pustiti.

---

574. *M. Bacháček do Žatce: „Předešlých dnův páni poslové do měst Pražských vyslaní z města Žatce se mnou jménem V. M. bedlivě jednati ráčili strany conrectora školy města Žatce a to jmenovitě za Daniele Ješína, který hned v přítomnosti byl dodán a dotvrzen a kteréhož nyní vysílám . . .“*

1608, 5. května.

---

*) Sem klademe některé zprávy o školách v Mostu a Chomutově. L. 1552 dne 8. února píše Ferdinand I. podkomořímu království Českého: „Zprávy nás docházejí, žeby v městě Mostu, jakž od starodávna bývalo, při kostelích i také při škole služba boží se dáti neměla, nébrž té se umenšovalo: kdež, ač tomu víry přikládati neráčíme, avšak pokudž by tak bylo, poroučíme, aby se hned na to vyptal a takto na místě našem skutečně opatroval, aby služba boží a pořádkové křesťanští, jakž od starodávna kde při kterém kostele víry pod jednou bývalo, podnes ještě i napotom ke cti a chvále pánu Bohu se dála a v tom se nic nejinačilo; tolikéž, což se Mistra neb preceptora školního, aneb těch, kteříž pacholata a mládež učí, dotýče, aby také pořádek starodávní víry pod jednou od nich zachován při tom byl.“ (Ms. v arch. mist. česk.)

L. 1580 dne 8. dubna omlouvají se purkmistr a rada města Mostu při arcibiskupovi Pražském, že nabízeného jim Jiřího Bertolda, rodáka jich města, za správce školního přijíti nemohou, poněvadž rektorem i jeho pomocníky opatřeni jsou. R. 1586 dne 11. října oznamuje arcibiskup Pražský Mostským, poněvadž škola jich půl léta bez správce školního byla, že jim za rektora posílá Jana Kolence, rodáka Plzeňského, kterýž českého i německého jazyka znalý a při tom dobrý „musicus“ jest. Nepobyl však v Mostě dlouho, neboť již r. 1587 dne 25. dubna posílá jim arcibiskup Mistra Jana Erasma za učitele. Nemohl se však s farářem Martinem Václavem shodnouti, poněvadž po vůli zástupců obce četl se ve škole ne katolický ale „kacířský“ katechismus. L. 1627 dne 21. září žaloval Izák Fabricius, děkan Mostský, arcibiskupu Pražskému, na oficiály a zvláště na správce školního, bývalého „predikanta,“ že při vyučování dítek v kostele katechismu nikdy nebývá přítomen a vůbec ve všem sobě po kalvinsku vede. (Všechny tyto zprávy z přepisů v arch. zemsk.)

Léta 1566 dne 17. května žaloval Petr Klaus, školní správce v Chomutově (jenž také někdy v Kadani učiteloval), arcibiskupu Pražskému na Pavla Veise, faráře, že k přímluvě jeho dala mu rada městská „odpuštění“ ze služby, poněvadž jest dobrý katolík. Rektor musel odejíti z Chomutova a za ním také děkan Veis. Po těch farařoval jistý Kotnik, kterýž měl ženu a několik dětí v domě farním a kantorem byl neznámý nám rodák z Mišně, jenž mládeži ve škole předčítal hanlivé verše o jesuitech, o čemž zprávu podal l. 1569 dne 16. června kaplan Jan Kirsten arcibiskupu Pražskému. L. 1585 dne 7. dubna Bohuslav Joachym Hasištejnský z Lobkovic na Chomutově ohražuje se při arcibiskupu Pražském proti jeho oumyslu, že by právo měl kněze i školního správce do města Chomutova uvésti. Píše: „Službu oc. Psaní V. M. jest mně dodáno, z kteréhož jsem porozuměl, že sobě ráčíte pokládati vrchnost nad kolaturou a školou mou v městě mém dědičném Chomutově a toho oumyslu býti ráčíte mně při svatém Jiří nejprv příštím kněze i školního správce v též město mé uvésti. Kteréžto V. M. psaní mně s nemalým podivením jest, poněvadž pan otec muoj, dobré paměti, jakožto dědičný pán panství Chomutovského od V.

575. *M. Bacháček do Domažlic: „Posavád bezelstně nemohl se pan licentiatus Johannes Hippius k správě školy Vaší vypraviti, ač by se bylo to státi mělo, ale sotva by k Vám došel a hned by se musil na licentiaturu zase vypraviti, a*

M. ani žádného jiného k té podobnou věcí jest nikdá zaneprázdňován nebyl a nižádný jest pánu v dědictví páně nevkračoval; jakož pak i císař Maximilián J. M., slavné paměti, stavy království tohoto jest milostivě bezpečiti ráčil, že od V. M. žádné vkračování v kolátury stavům pod obojí způsobou přijímajícím býti nemá, v čemž i od J. M. C. milostivým ohlášením opatřeni jsme. A protož k V. M. té naděje jsem, že se v tom spokojiti ráčíte, neb já toho oumyslu nejsem, abych v dědictví mém co toho dopouštěti měl, nýbrž v té pořádné svobodě zuostati a jí užiti míním jako jiní obyvatelé a stavové v království tomto. Jestliže byste pak ráčili sobě vždy jaké právo tu v dědictví mém chtíti pokládati a mne pořadem práva z čeho toho chtíti viniti: tehdy jsouce já ku právu v království tomto osedlý, to k vůli V. M. připouštím. To sem V. M. za odpověď tajiti nemohl. S tím pán Buoh rač býti s námi."

V příčině takové neshody držitele panství Chomutovského s arcibiskupem Pražským zasláno bylo l. 1588 dne 16. března nařízení císaře Rudolfa Bohuslavovi z Hasnštejna v tato slova: „Urozený, věrný náš milý. Spravuje nás duostojný Martin, arcibiskup Pražský, rada naše, věrný milý, kterak by se jemu v jurisdikci jeho vkládati a faráře i školního Mistra v městě Tvém Chomutově náboženství hostinského míti a jednoho starého, katolického kněze ve vsi Sednicích z jeho fary, kdež jest několika dvaceti let pořád byl, vystrčiti a jiného na jeho místo uvésti a dosaditi dáti chtěl, v čemž nás za milostivé opatření naše poddaně prosí: i poněvadž jest sobě při prodeji panství Chomutovského Jeho Láska arcikníže Ferdinand, pan strýc náš nejmilejší, faru a školu vymínil, tak aby to pod jurisdikcí arcibiskupa Pražského zuostávalo a toliko kněží a Mistr katolický tu držáni byli, v čemž jest se žádná překážka od někdy urozeného Bohuslava Felixa z Hasnštejna, otce Tvého (kterýž tak dobře jako Ty náboženství katolického jest nebyl) nedála, a protož Tobě milostivě poroučeti ráčíme, aby proti takovému snešení nic nového před sebe nebral, v kolátury s počátku psanému arcibiskupu Pražskému se nevkládal a jemu v usazování kněze a školního Mistra žádné překážky nikterakž nečinil, nébrž také toho starého faráře z jeho fary nevytiskal, ale všecko při starobylém způsobu zanechal a zuostavil, jinače nikoliv nečiníce, vědouce, že se na tom oc. Dán na hradě našem Pražském v středu po neděli postní reminiscere léta 88. (Z arch. česk. místod.)

Ještě také některé zprávy o Kadani (viz č. 200), poněvadž již později v „Pamětech škol českých" jmenované město se nevyskytuje. Léta 1476 dne 7. ledna přimlouvají se purkmistr a rada města Kadaně k Chebským, aby Jodoku Čartnerovi, bakaláři z Lokti a toho času správci školnímu v Kadani, jenž stav kněžský na se přijíti chce, založené v Chebu přítelem jeho oltářní beneficium, jako blízkému fundátora Stadelmana příbuznému, udělili. (Z arch. města Chebu.) L. 1552, dne 8. února nařizuje král Ferdinand I. podkomořímu království Českého: „Jakož Konstantin Zelender již od dávného času Mistrem aneb preceptorem školním v Kadani jest, kterýž drahně mládeže a dětí sobě od okolních některých z stavu panského a rytířského i jiných, jakž jsme spraveni, poručené maje, ty předkem ke cti a chvále pánu Bohu, k dobrým mravům a cnostem, i k umění a naučení chvalitebnému vede a učí a nemalou práci při tom vede, nad čímž milostivé oblíbení míti ráčíme: protož prohlídaje k takovým jeho pracím jeho jsme ze všech ouřadův městských propustiti ráčili a list na to jemu vydali, aby více do žádného úřadu konšelského tu v Kadani potahován nebyl. (Arch. č. m.) Léta 1558 dne 31. ledna povolil Ferdinand I. k žádosti jmenovaného Zelendera, aby jemu pro lepší vyučování mládeže z posudného každého týhodne jeden jáchymovský tolar přidáván byl.

Léta 1568 oznamuje Pavel Schultes, kantor při katolické škole v Kadani, arcibiskupu pražskému, že rada městská vedle přímluvy (arcibisku-

tak s radou pánů přátel raději se za ty čtyry dni v Praze pozdržel a po dvakráte té cesty neměřil, v čemž že jemu za zlé míti neráčíte, sám se za něho přimlouvám, má to budoucně svou pilností vynahraditi, jakož jemu o tom poručeno jest . . ."

1608, 7. května.

576. *M. Bacháček do Hory Kutny: „Pan licentiatus Petrus Capo, přední správce škol V. M., mně toho zprávu učinil, že jest s Joannesem Claudianem na tom zůstal, aby za collegam při kostele sv. panny Barbory zůstával, což Claudianus k sobě jest přijal i také připověděl, že tomu povolání zadosti chce učiniti. Přeje všeho dobrého školám V. M. rád tak činím a jeho Joannem Claudianum za collegam k sv. panně Barboře dodávám.*" *)

1608, 8. května.

povy) služné čtvrtletně o 1 zl. mu sice zvýšila, ale domeček k faře náležející k obývání mu odevzdati nechce. Při tom žaluje na Kadaňské, že německou školu si zřídili, děti své do ní posílají a starou katolickou školu na mizinu přivésti usilují; dítky v neděli a jiné velké svátky na procesí neposílají, „dříve vždy na 150 chlapců bývalo a nyní sotva s 22 pro posměch na procesí chodíme; dříve na 40 přespolních, chudých chlapců z důchodů farních se vyživovalo, toho času ale, poněvadž světští lidé statků církevních užívají, dva chudí žáčkové po domích choditi a pro ostatní obědy vyžebrávati musí, kteréž však luteránské obyvatelstvo pro katolickou školu dávati nechce a vyhladovělé žáčky, kterýmž někdy i za osm dní něčeho vařeného do úst dáti se nedostane, odbývají posupnými slovy, aby šly k císařskému katolickému rychtáři Zelenderovi, ten že může poručiti, aby jim z měšce matky boží dáno bylo. I na obuvi a šatstvu, kteréž chudým, přespolním žákům katolické školy za komendátora křížovníků dáváno bylo, jim ubírají, tak že mnozí za tuhé zimy polonazí na zvonici k zvonění choditi musí. Povinného dříví k topivu do školy po mnohém upomínání sotva fůrku přivezou, roztrhanou střechu, pobořené stropy budovy školní neopravují. &c." (Z arch. arc. Pr.)

*) K dějinám škol Kutnohorských (o kterýchž stala se již zmínka při č. 34 a o nichž napsal p. Jiří Zach, ředitel vyšších škol reálních v Hoře Kutné, obšírnější pojednání) některé přidáváme zprávy čerpané z archivu Kutnohorského. L. 1581, 25. ledna přimlouvají se šepmistří a rada na Horách Kutných k rektoru university pražské: „V. M. ku paměti přivozujeme svou předešle skrze vyslané naše psaním i také ústně vzloženou žádost, co se pana M. Jana Hořepnického, na ten čas správce školy naší Vysokokostelecké a dalšího při též správě školní zanechání dotýče, a jsme k V. M. té přátelské a nepochybné naděje, poněvadž se dobře chová, přízeň a lásku skrze bedlivost, kterouž při učení dítek a spravování té školy zachovává, od nás a spolusousedův našich i s oficiály svými sobě zejskal, že jeho při škole u nás zůstaviti ráčíte."

L. 1586, 6. října oznamují šepmistři a rada svým vyslaným v Praze: „panu rektorovi pudlač svíček podle psaní Vašeho, když se koně Vám zase odešlí, poslána bude, kteréž když se mu dodávati budou, budete moci s ním promluviti, aby nějaké zření k obci naší měl a ji hodnými správci školními fedroval. Nebo zprávu máme, že ten Venceslaus Candidus, kteréhož nám nyní do školy naší podává, kantorem na Malé straně jest a škola naše, prvé kollegou, kantorem a jinými oficiály osazena jsouc, kantora druhého nepotřebuje, než správce. Protož aby toho a to hodného muže k nám promovoval."

577. *M. Bacháček Štěpánovi Jiřímu z Šternberka a na Postoloprtech: „Maje toho zprávu, že byste k dítkám V. M. preceptora z učení Pražského potřebovati ráčili, a já nejsa na jiném spolu s collegami mými, než abych něco toho učinil, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, tohoto Jana Květoňského, ouda učení Pražského, V. M. vysílám, abyste jak osobu spatřiti tak i z něho vyrozuměti ráčili, zdali by zadostí témuž povolání, které by na něho mělo vloženo býti, učiniti mohl. A pokudž by V. M. se vidělo, račte jeho na týden anebo na dvě neděle na průbu vziti, v tom čase ráčíte porozuměti, k čemu se míti bude . . .“*

1608, 8. května.

578. *M. Bacháček do Prostějova na Moravě:*) „Co bych 16. Aprilis léta přítomného 1608 na psaní Vaše za odpověď dá-*

L. 1616, 20. května snesli se šepmistři, rada, císařský rychtář a inspektorové školní o jisté artikule v příčině škol a chování se officiálův školních i žákovstva mimo školu.

1. Aby ordo lectionum, který z usnešení senátu a za souhlasu inspektorů školních sepsán jest, stále a neměnitedlně nyní i na časy budoucí zachováván byl a nikda se bez vědomí a svolení senátu neměnil.

2. Jakož mnohé a časté ztížnosti od sousedův a obyvatelův zdejších ku pánům přicházejí, že žákovstva placení od conductu neb pohřbu jeneralního sobě nadsazují a některé nové, prvé nikda nebývalé, platy vymýšlejí: aby na tom vyměření, které se od J. M. pánův šepmistrův a pánův léta 1591 stalo, přestávali a mimo to ničímž žádného, zvláště z chudších a potřebnějších neobtěžovali, leč by jim kdo sám co z dobré vuole mimo to nařízení přidati chtěl.

3. Jakož také i v tom se ztížnosti nemalé pánům donášejí, že by officiales školní sobě stipendia jak kvartální pro publica, tak i polouletní pro privata institutione nemírně proti předešlým letům zvýšovali a tudy příčina mnohým potřebným rodičům a přátelům k tomu, že dítky své, nemohouce s takové nemírné platy pro potřebnost svou býti, ze škol výsadních strhují a je do postranních dávají: aby nemírným šacováním potřebných nepřetahovali, ale na tom, jak kdo seč býti může, přestávali.

4. Nešpory aby se tak běžně a s jakýmsi chvátáním, zvláště ve dni nedělní, jak se to posavád od několika let na veliké pohoršení mnohých pobožných lidí a zlehčování služeb božích v církvi dálo, neodbývaly, ale s náležitou vážností a devocí chvály a pocty boží vykonávaly.

5. Když se dne outerního a čtvrtečního modlitba v církvi před letaní říká, že se lid obecní na tom, že žákovstvo v kůru, tak jako jiní v stolicích, nekleká, zastavuje: aby i oni příkladem jejich s poklonou se pánu Bohu modlili a tím způsobem k větší vroucnosti v modlení probuzovali.

6. Kdež se zase některé staré nezpůsoby a toulky škodlivé žákovské, které předešle za jistými příčinami složeny a v jiných dobře spravených školách také dokonce vyzdviženy jsou, jako koledy oficiálské, minucí malování, mutety, masopustní cantaty noční obnovují: že se již na konec zapovídají a toliko mutety času jarního neb letního recreationis gratia propouštějí.

7. Při pohřbích aby decretus v zpívání in deducendis funeribus pro tempore et occasione se zachovával a netoliko samé žalmy a to jeden neb dva obyčejnější a známější zpívány byly.

*) Téhož dne psal M. Bacháček knězi Jiříkovi Dykastovi, správci církevnímu v Prostějově: „Ač jsem připověděl k Vám Danielem Miconium ode-

val i také Danielem Miconium za předního správce dotvrzoval, v dobré paměti snášim, ale že se časové mění a lidé

---

slati, ale jeho rodičové a jiní přátelé žádali, abych jeho na masné krámy nevydával, a tak se to proměnilo; mého služebníka Georgium Carolum téměř jsem přinutkal, že správu školy Vaší k sobě přijal a collegas sobě objednal, snad Vám dobře známý. Jestli by se uznalo, že by se Udalricus mohl dobře trefiti za preceptora k tomu pánu, o kterém ste psali, žádám, že jemu nápomocni budete; snázeji jest o sukcentora nežli o dobrého preceptora, ač i on tak se comendiruje de meliori nota. U nás v Praze téměř na překot zvláště ženské pohlaví ven z Prahy se stěhují, někteří krajové za Prahou se vyzdvihují a k Plzni se obracejí a tak o tom smýšlejí, jakoby i J. M. C. ráčila se do Plzně obrátiti, ale já toho nejistím."

K historii školství některých měst a míst v markrabství Moravském, jichž jména v „Pamětech" našich uvedena nejsou, některé zprávy: V Bojkovicích byl l. 1583 správcem školním Štěpán Kevický; v Drnoholci l. 1618 byl správcem školy Jan Rudolphi; ve Fulneku l. 1618 byl správcem školním Jan Amos Komenský; v Novém Jičíně l. 1619 odpuštění vzal od úřadu školního správce, jejž po dlouhá léta zastával Jiří Veinacht; po něm nastoupil Jan Havel a l. 1629 M. Daniel Philomates mladší. V Kostelci l. 1600 školu spravoval Ondřej Krško. V Kroměříži byl rektorem školy Mikuláš Judex, rodilý z Budyšína v Lužici, kterýž r. 1585 na kněžství vysvěcen byl. V Lednici l. 1580 učiteloval Vavřinec Mayus. V Lipníku l. 1588 byl předním správcem školy Krištof Mazurek, později farář v Domažlicích; l. 1589 Mat. Kollár (jenž před tím v Přerově byl kantorem a kollegou a později l. 1590 diákonem v Děčíně). L. 1596 a 97 spravoval školu Benedikt Radkovič; l. 1603 Jiří Velits, kterýž l. 1604 tamtéž stal se diákonem. V Meziříčí Velké (kdež l. 1577 Alenou Mezřickou z Lomnice školy vyšší, gymnasium, založeny) byly rektory: Ondřej Šindler od r. 1577; Jan Ursinus (někdy rektor gymnasia Jihlavského) od r. 1584; Václav Plachetský l. 1595; konrektorem (druhým správcem) byl l. 1592 Mistr Pavel Lenzius. Kollegou na téže škole byl Matyáš Borbonius z Borbenheimu, jenž v Kolínci (v Čechách) okolo r. 1560 se narodil. Školu Meziříčskou opustil 1591 a věnoval se studiu umění lékařského. (Viz o něm poznámku při č. 135.)

L. 1568 v pondělí před sv. Šimonem a Judou píše biskup Vilím Prusinovský knězi Jiřímu Šinbergerovi, faráři mohelnickému: poněvadž vedle ztížnosti Mohelnických rektor školní (jehož on farář přijal) v učení a vedení mládeže velmi nedbanlivý jest a více jiného nežli školy hleděti by si měl, aby jej k pilnosti přidržoval a na to dohlídal, aby mládež v učení i pobožnosti s pilností se cvičila. V Novém městě (v kraji Jihlavském) založena byla luteránská škola l. 1608 měšťanem Šebestiánem Želechovským. (Veškeré tyto zprávy ze sbírky Cerroniho v zemském archivu moravském.)

Léta 1533 dne 18. září poslal Ferdinand I. purkmistru a radě města Olomouce list v tato slova: „Zprávu toho míti ráčíme, žeby nějaký školní Mistr u Vás u sv. Mauricí ve škole býti měl, kterýž se praví býti víry pod obojí způsobou: ale my slyšíme, že jest náchylen k jiným sektám a zvláště k luteránům. I poněvadž takových bludných a nekřesťanských lidí v zemích a v městech našich míti a trpěti chtíti neráčíme, Vám přísně poroučíme přikazujíc, abyste hned, jakž Vás tento list náš dojde, toho školného Mistra odbyli a v městě ani jinde proti vuoli naší nechovali. I znajíce jistotnú vuoli naši, tak se zachovejte pod uvarováním nemilosti naší královské."

A l. 1558 dne 18. srpna zaslán přípis Ferdinanda I. biskupu Olomouckému: „Srozuměti jsme ráčili, žeby toho před časem žádostiv byl, aby jezuiterové z prostředku svého některé kněží k Tobě vypravili, poněvadž nedostatek v kněžstvu jest: co jsme i rádi uslyšeti ráčili, poněvadž též jezuiterové dobrý příklad v svém obcování na sobě dávají, v kázání slova Páně se cvičí a dítky malé se vší pilností vyučují, jakž pak zde v Vídni a v Praze některé sto žáků

v nich et voluntates nostrae sunt ambulatoriae usque ad mortem, i také ty potržky a nebezpeční časové jak u Vás

---

mají; a oni by také proti tomu nebyli, aby neměli z prostředku svého některé osoby vypraviti, toliko aby věděti mohli, jak by bytem i také potřebou tělesnou opatřeni byli, nebo od žádných žáků nic neberou, leč jim kdo z své dobré vůle něco dá. A protož nám o tom, kterak by je opatřiti chtěl, a v kterém by místě nejlépe býti mohli, oznam; nebo by se dobrá a chvalitebná věc tudy státi mohla, poněvadž takový nedostatek v kněžstvu jest, tudy by mohli, mající mládence křesťanské učitele, vyučíce se, na kněžstvo dávati. My což této věci nápomocni býti moci ráčíme, nemá námi nic sjíti."

R. 1560 dne 3. května opět purkmistru a radě města Olomouce: „Ferdinand I. Vznesli jsou na nás velebný a poctivý děkan a kapitola kostela Olomouckého ve vší poníženosti, zprávu nám dávajíc, kterak by se některé školy pokoutní proti starým pořádným školám tu v městě Olomúci držeti měly, nás v tom za milostivé opatření prosíce: i pokudž by tak bylo, jakž jsme spraveni, poroučíme Vám, abyste takové školy pokoutní (kromě těch škol, v kterých se pacholata německy psáti a počtům učí) ihned v měsíci pořád zběhlém zastavili a těch více na ublížení starým pořádným školám nedopouštěli, a pakli v tom co jiného jest, na to nám zprávy gruntovní dáti nepomíjejte." Odpověděli: že škol žádných nepořádných v městě nemají; při čemž zůstaveno. (Z archivu česk. místod.)

Toho času byli v Olomouci na škole činnými: l. 1558 Janus Jakub; týž studoval ve Vitmberku, kdež seznámil se s Filipem Melanchthonem. V rodišti svém Kotbuzi nemohl dosíci zaměstknání, poněvadž tamější superintendent byl jeho nepřítelem. Odebral se do Sedmihradska, kamž mnozí evangeličtí učitelé zvláště slovanského jazyka byli povoláni. Navrátiv se učiteloval v Olomouci a v Košici. Později stal se pastorem v Libavě. Básnil latině. Léta 1565 byl na škole v Olomouci předním správcem školním Mat. Seibizius, rodilý Slezan z Falkenberku. Léta 1599 byl v Olomouci školním Mistrem Volfgang Grecelius, kterémuž purkmistr a rada města Rakovníka v příčině jim odeslaného spisku l. 1599 dne 18. června poslali list v tato slova: „Jakým oumyslem jste nám scalam spiritualem v českých rytmích skrze impressi připsali, z psaní Vašeho jsme porozuměli. A poněvadž tomu všemu z starého a nového zákona božího jak od zprávcův duchovních skrze kázání čistého slova božího tak i skrze čítání písem svatých vyučováni bývame a jsme, a ty věci od mnohých učitelův písem svatých s znamenitými důvody a příklady k spasitedlnému naučení a výstraze prvé vypsány jsou, vidí se nám v té příčině předsevzetí Vaše býti zbytečným a za takové nějakou remuneraci činiti žeby k vzdělání obecné církve křesťanské nápomocno nebylo. Však nicméně nešetřujíce v tom Vašeho jakéhož takéhož nákladu a poselství, abychom za nevděčné položeni nebyli, při ukazateli listu tohoto Vám tři kopy mišenské odsíláme, v té naději, že to, což se odsílá, vděčně přijmete a sebe i nás podobných věcí odsíláním víceji zaneprázdňovati nebudete. (Sbírka Cerroniho v Brně a archiv města Rakovníka.)

Léta 1589 dne 19. února obec Milovice a Rakvice na Moravě prosí arcibiskupa Pražského, aby Martina Leukharta na kněžství nebo „k úřadu kazatelskému" vysvětil, neboť týž „pobožný a učený člověk Martin při nás a obci v Milovicích a Rakvicích nějaké časy za písaře a rektora jest sloužil a při nebožtíku faráři knězi Jindřichovi pokorným, učeným a pobožným životem ctně, šlechetně a poctivě jest se choval. A poněvadž ten svrchovaný (sic!) Martin ke cti a k chvále pána Boha všemohoucího a jména jeho svatého chce dáti se k úřadu kazatelskému a také již slyšeti se dal před oltářem a nám se dobře líbilo a my kněze pilně potřebujeme, protož prosíme, že jeho na kněžství fedrovati ráčíte . . ." (Z arch. arc. pr.)

V Ostravě léta 1592 byl správcem školním Tobiáš Henzelius. V Pouzdřanech l. 1614 Mat. Volfius. V Rymařově l. 1634 učiteloval soused domácí Jeremiáš Schlichtingius. V Slavkově l. 1594 byl správcem školním Mikuláš Polenus. V Strážnici byl rektorem školním

v markrabství Moravském tak i u nás v království Českém příčinu k tomu dali, že posavád ta má připověď k svému míst-

---

Pavel Kyrmezer do r. 1566, potom písařem městským, farářem v Těšíně, Černé hoře, Ostravě, Uherském Brodě, Nové Vsi, Derfli. Pro pletichářství své musel vzdáti se úřadu duchovního i živil se v starobě své, ode všech opuštěn, po r. 1585 vyučováním děvčat. „Bratří čeští," proti kterýmž jako nepřítel zuřil, když do bídy upadl, nad ním se slitovali a výživou až do smrti jej opatřovali. Psal komedie, písničky, pamflety atd. Léta 1596 spravoval školu v Strážnici Mat. Andreae. V Šanově l. 1598 školu spravoval Ondřej Blasius.

L. 1544 v den sv. Bartoloměje Jan z Pernštejna na Helfenštejně, dědic a držitel zámku a panství Tovačova, k prosebné žádosti purkmistra, rady i vší obce města Tovačova, poněvadž pro nedostatek učitelí stálými a hodnými opatřiti se nemohli a tudíž také mládež v učení a k mravům dobrým vedení škodu brala i při služebnostech kostelních v zpívání nedostatek býval: protož aby hodnější a stálejší takové učitele mohli mívati, kteřížby dítky jich tím pilněji učili a k dobrým mravům vedli, též také při službách božích ničeho neobmeškávali, povolil, aby z zámku Tovačova na časy budoucí žákům do školy tovačovské na dvé osoby prebenda dávána byla, chléb, pivo a jiné krmě, kteréž se pro čeleď vaří každého dne; a Tovačovští mají to opatrovati, aby takového rektora a kantora mívali, kteříž by se řádně chovali a při dítkách i služebnostech kostelních dosti činili."

L. 1579 dne 28. ledna nařizoval Vratislav z Pernštejna Jindřichu Blektovi, ouředníku svému tovačovskému: „Pokudž by se jaké nové zbory stavěti a bratrské školy, v kterýchž se mládež vyučuje, začínaly a oni od obecní školy tu v Tovačově do bratrské školy mládež odtrhovati chtěli, toho nechť se Bratřím podle mého předešlého poručení nijakž nedopouští, neb v takovém malém městě na jedné obecní škole mládež dosti míti může. (MS. v knihovně kníž. Lobkovice v Roudnici.)

Léta 1606 spravoval školu v Tovačově Jiřík Vítkovský, jenž 1617 tamže se stal diákonem.

V Třebové byl l. 1542 správcem školním Martin Capo; l. 1612 Jiří Spengler; l. 1613 M. Martin Arnoldus.

Sem také přikládáme některé zprávy o školství Bratří českých na Moravě. Léta 1583 v řádu církevním v děkanství Brodském (sc. Uhersko-Brodském) čteme: „Sedm jest nejpřednějších věcí, na kterýchž vlastně všecko dobré církevní záleží. Dobré v církvi jsou školy křesťanské, nejen ty prosté ve vsech a městečkách, v kterýchžto dítky křesťanské obojího pohlaví, jinde pacholátka a jinde děvčátka, učiti se mají při nejmenším dobře mluviti, čísti, psáti, počítati, katechismu, obecním písničkám církevním a chvalám božským, a tak v škole lépeji než doma, totiž bez domácí překážky i také roztržitosti a rozdílnosti v učení, zvykati časně a jednostejně s mnohými jinými jakž pravé známosti a poctě pána Boha tak i všelikým dobrým šlechetným mravům a cnostem, ve vší kázni, poslušnosti a poddanosti, bez kterýchžto věcí žádný na světě ani dobře růsti ani dobře živ býti nemůže: ale také v městech ty a takové školy, v kterýchž by mládež k vyššímu učení způsobná mohla podle již dotčených věcí dáleji vedena býti k zvláštní moudrosti a dobré výmluvnosti skrze poznání literního umění a těch předních, církvi velice potřebných jazyků, jimiž netoliko lidé v světě nejmoudřejší a nejučenější všeliká svá lidskému pokolení nade všecko jiné převelice platná a prospěšná umění, vtip a moudrost vypsali, ale jimiž také sám Bůh prvotně sebe a vůli svou v písmích prorockých a apoštolských zjeviti jest ráčil, a bez kterýchžto jazyků ani umění a moudrost lidská ani dotčená písma svatá nijakž od žádného v svém přehojném rozumu a smyslu vlastně přijata a do jiného jazyku ve vší své podstatě a celosti přeložena býti nemohou. A protož nic horšího a nic škodlivějšího církvi není a býti nemůže, jako zkáza, opouštění a zanedbávání dobrých svatých škol křesťanských, menších i vyšších.

Dobré v církvi jsou visitací, navštěvování a dohlídání častá a bedlivá

němu skončení přijíti nemohla, v čemž že mně za zlé míti neráčíte, šetrně žádám. Když se Daniel a jeho přátelé těch

---

starších předložených správcův církevních ke všem církvím a školám a postaveným v nich služebníkům: kterážto navštěvování jednoho každého v svém povolání zdržují a napravují . . . Zachovávání všudy v církvích i v školách dobrého a pokudž nejvýš možné jednostejného způsobu a řádu při všelikých věcech, prácech a služebnostech zevnitřních. (MS. souč. česk. musea.)

„Řád svatý církevní na panství Světlovském, Veselském, Strážnickém a Slavičínském kněží a pastýřův církevních sepsaný i přijatý léta 1584 ustanovuje v části III v posledním oddílu „O školách a mládeži“:

1. V školách mají držáni býti za rektory, kantory i kumpány mládenci učení, pobožní, příkladní, dítek pilní a k službě církevní hodní.

2. Dítky mají s pilností učiti, nejprvé pobožnosti, katechismu, literám, různo a různo pacholátka od děvčátek, a těm ať sou k dobrému příkladu. K těm pastýřové církevní ať pilně dohlídají a je na uzdě a v povolání jejich zdržují, nepříkladné ven vybývajíce.

3. Zpěvové a písně ať se dějí pobožně, vážně, buď korální nebo na hlasy rozdílně, jak kde zvyk jest, avšak ať lid prostý vyučuje se pobožným písmům a chválám božským. Svým časem ať zpívají žáci a svým časem literáti, a jedni druhým, jestliby byla potřeba, ať pomáhají, zvláště když se na hlasy zpívá.

4. Vyprovázení mrtvých těl aby se dálo poctivě s žáky i s literáky, a když potřeba ukazuje, ať jest kázání nad mrtvým tělem.

5. Měl-liby který k ouřadu kněžství svatého promovován býti, má nejprvé, jestliže jest to rektor anebo kantor neb jiný mládenec, na probě býti rok, aneb podle uznání kněží starších anebo všeho kněžstva svědectví v kázání slova božího: budeli shledán hodný, pilný, pobožný, s komendací i J. M. pana kolátora i všeho kněžstva má promovován býti tam, kam nejvíc viděti a zdáti se jim bude . . . (MS. česk. mus.)

Přidáváme ještě zprávy o školách v knížetství Slezském. L. 1609 dne 13. února odpovídá kněz Mikuláš Sarkander, děkan Opavský, na ztížnou omluvu purkmistra a rady města Opavy v příčině navrácení mu statků duchovních, zavření postranních škol: „Nejmilostivější císaři! Špatná věc, kteréž jsem při nich tento celý rok vyhledával, aby mi domy, habitationes kněžské a školu spraviti dali: což jsou, dokud jsem přítomen byl, před poctivými lidmi připovídali, avšak nikda sem jich v tom skutkem užiti nemohl, aniž mohu až posavad; ještoť jsou je ne zopravovati ale z gruntu nové vystavěti povinni byli, užívajíce tak mnohá léta statkův duchovních . . . Nevím co říci, kdež smějí bez pravdy a studu psáti, že žádná postranní škola s jich dovolením se zde nezarazila, nýbrž že jeden stavu rytířského dítky své privatim v jistém místě učiti dal a podle toho že některá pacholátka přijal. Nejmilostivější císaři! Netoliko všecko toto knížetství o tom dobrou vědomost má, ale také sám pan hejtman lepší zprávu V. C. M. učiniti může, kolik těch zde škol jest, jak mnohokráte je zastaviti a přetrhnouti usiloval, avšak nic nikdá nemohl způsobiti. V tom domu, kterýž sobě Opavští za svůj pokládají, taková přední škola se začala jedna, kteryžto sice dům vlastně k faře náleží, do kteréhož od nich kantor ze školy od pánův komisařův vykázaný uveden jest. Věc tak patrná jest, že ne samého toho z stavu rytířského, kterýž již tyto dni umřel, ale sumou všechněch měšťanův, nejpřednější pak i nejobzvláštněji těch samých radních osob, které toto psáti směly, synové do nich chodí a v nich se učí; starodávní pak škola mně odevzdaná pusta zůstati musí: i kterakž tehdy, žeby to bez dovolení jejich bylo, jistiti mohou? Přes to přese všecko ti sami učitelové předstoupíce před nynějšího purkmistra (kterýž katolického náboženství jest), když je před sebe obeslal a jim, aby ty školy zavřeli, poručil, zjevně oznámili, že toho neučiní potud, pokudž jim od ouřadů v tom poručeno nebude, pravíce, že s jejich dovolením sou takové školy byli odevřeli. Naposledy pak těchto pominulých dní výběrčí zemský, měštěnín Opavský, jménem Zikmund Točil, vstoupíc všetečně,

nebezpečných časův zhrozili, mého služebníka Georgium Carolum Heřman[. .] téměř jsem přinutkal, aby se mezi V. M. vypravil a správu školní k sobě přijal; který collegas, mlá-

---

beze vší opovědi, s vyběhlým buřičem Jiříkem, předešlého městského písaře bratrem, do úplné rady na rathouz, doptával se, z čího by poručení takové postranní školy zavřeny měly býti? Tu všickni purkmistři a radní zvolali: že oni jich zavírati neporoučeli, a když se k tomu ten katolický purkmistr, který nyní ouřad drží, jménem Thoman Achcenicht, odezval: že on na jisté V. C. M. poručení to učinil, k tomu opět Točil promluvil, řka: „Slyším jednoho mluviti, co vy pak jiní všickni páni radní k tomu říkáte?“ Tehdy všickni na Achcenichta se obořili: proč jest to učinil? Jeden pak z purkmistrův jménem Václav Farkel beze všelikého ušetření hněvem rozpálený zvolal: že dokud nás popův a těch ostatek Geispergerových soldátův ven z Opavy nevyperou, dotud že dobře v Opavě nebude. Odkudž znáti jest, jak mnoho ti lidé s pravdou mají činiti a jak upřímně s V. C. M. zacházejí, a jakou my nebozí katolíci mezi nimi zde kratochvil máme a co s námi dále obmýšlejí učiniti. Kdež toho při V. C. M. vyhledávají, abyste jim českou a německou školu dopouštěti ráčili: já tolikéž se vší náležitou ponížeností prosím, že račte při tom zanechati, co jste V. C. M. tím posledním poručením nařídíti ráčili, totiž, aby do starodávní farní školy, kdež čeští a němečtí praeceptores jsou, všecka Opavská i přespolní mládež (pokudž by jaká byla), na učení chodili a po stranách aby žádné školy, ba ani pod barvou privatorum paedagogorum žádné schůzky dítek a mládeže jedněch k druhým držány nebyly, neb se již mnozí ohlašují, že, pokudžby ty postranné školy zavřeny býti měly, chtějí v domích svých privatim děti své dáti učiti.“

Léta 1555 dne 8. června odpovídá císař Ferdinand I. na podané promemoria v příčině některých žádostí biskupu Vratislavskému: že rád chce fedrovati zřízení školy partikulární v Nisé (ve Slezsku), aby jen podrobně oznámil, odkud se vezmou důchody a čím lectores placeni a jiné potřeby uhrazeny býti mají. Císař nejen že rád to všechno schválí ale i při papeži stvrzení takových privilegií vymůže.“

Léta 1543 dne 24. července píše Ferdinand I. purkmistru a radě města Hlohova, kteréhož správce školního skolastikus za hodného uzná, toho aby přijali. A l. 1545 dne 23. ledna nařizuje Ferdinand I. hejtmanu v Hlohově, aby město, kteréž slíbilo na vydržování školy 20 hřivnami ročně přispívati a po 4 léta ničeho již nedává a školu nechává pustnouti a učitele nové náboženské sekty by chtěli míti: aby příspěvek odváděli a učitel aby zůstával na škole, kterýž jest starého katolického náboženství. R. 1564 dne 7. října nařízeno z královské kanceláře purkmistru a radě města Hlohova, aby Marx z Kittlice jako skolastik toho dbal, aby škola řádnými, učenými učiteli opatřena byla. A l. 1563 dne 18. června poručila kancelář královská v Praze městské radě Hlohovské, aby správce školní (kalvín) Kašpar Bridman, jenž hanél kázáním svým kněží katolické, ztrestán byl.

A vedle Slezska ještě také zprávy některé o školách jiné země koruny České, markrabství Lužického. Léta 1564 dne 5. února svoluje Ferdinand I. k prosebné žádosti purkmistra a rady města Zhořelce, aby stavení klášterní, v němž bratří řádu sv. Františka byli a kteréž pro nedostatek bratří i důchodů zpustlo (v němž jediný starý bratr Urban Weisbach zůstává, jejž město vyživuje), pro školu partikulární i s lesíkem, k témuž klášteru přináležejícím, obráceno bylo, však se schválením seniora a děkana v Budyšíně Jana Leisentrita a s tou výminkou, kdyby řád Františkánův stavení klášterní opět požádal, že jim navráceno bude. R. 1567 dne 24. dubna (jiný list královský v téže příčině psaný datován jest 1567 dne 9. června) daroval král Maximilián k žádosti stavů Hornolužických a městské rady Zhořelecké na zřízení partikulární školy v Zhořelci a aby zvláště chudší mládež v ní vychovávána býti mohla a lidé učení schopní z ní vycházeli, 200 tolarů roční podpory, kteráž z posudného v Horní Lužici vždy sebraného jim odváděna býti má.

dence hodné a oudy učení Pražského, jmenovitě Venceslaum Cziczmanium a Udalricum Táborský sobě objednal . . ."

1608, 9. května.

---

579. *M. Bacháček do Budyně nad Ohří za předního správce školy Oldřicha Táborského i s kantorem vysílá.*

1608, 11. května.

---

580. *M. Bacháček do Vysokého Mýta:* „*Za jiné jsem neměl, než že osoba Vám před časem sv. Jiří konfirmovaná správu školy Vuší ujala, ale porozumívaje, že se toho nestalo, jak Vám tak i sám sobě toho nepřeji; a mnoho sobě váže bedlivé starosti, kterúž vésti ráčíte strany správy školní, rád tak činím a Adamum Tesatium spolu s kantorem vysílám . . .*"

1608, 11. května.

---

581. *M. Bacháček do Vodňan za „collegam" Clementem Pictoris Zdiarcnum odsílá.*

1608, 19. května.

---

582. *Rektor a profesoři učení pražského prosí císaře za potvrzení svobod a obdarování, odkázaný plat lektorovi, kterýž by Homera jazykem řeckým četl, aby jim vydán byl, vzdálené statky za bližší směniti a k učení pražskému nabyté bez relací ve dsky vkládati aby mohli, konečně aby k jinému náboženství donucováni nebyli.*

1608, 24. května.

Nejjasnější, nejnepřemoženější a velikomocný římský císaři, uherský, český králi, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě, pane, pane náš nejmilostivější!

Léta 1570 dne 9. února udělil král Maximilián městu Lubiji (Löbau) pro lepší vydržování partikulární školy roční pomoc 50 zl. r. z důchodů Hornolužických. (Veškeré tyto zprávy z arch. česk. místod.)

A konečně ještě datum z království Uherského. L. 1569 dne 18. dubna žádal biskup Varaždínský Štěpán Radetius arcibiskupa Pražského, aby „slovutnému muži Janovi", rodilému Čechu, jenž v Zákolčí (sic!) úřad správce školního po několikráte zastával, dimisoř udělena byla, aby na kněžství vysvěcen býti a za kaplana tamže podán býti mohl. (Z archivu arcib. Pr.)

Jak by V. C. M. netoliko o všecka království a své poddané každého času, ale také o učení pražské, aby k svému vzdělání přijíti mohlo, otcovskú péči míti ráčila, dobrou o tom vědomost mající a na oko spatřující, že všickni království tohoto stavové a obyvatelé k V. C. M. v těchto těžkých a zádavních časích své zření mající se utíkají a opatření při V. C. M. vyhledávají: nevidělo se nám za slušné takové příhodnosti obmeškati, nýbrž uznávajíc jak V. C. M. ke všem věrným poddaným otcovskou péči, tak také naši nevyhnutedlnou potřebu, na V. C. M. některé potřeby učení pražského vznášíme. Předně V. C. M. se vší poníženou žádostí prosíme, aby V. C. M., jakožto pán, pan náš nejmilostivější, příkladem slavné a svaté paměti císařův římských a králův českých, předkův svých, privilegia, statuta, nadání, chvalitebných zvyklostí a jiných učení pražského obdarování milostivě potvrditi a pro věčnou V. C. M. památku novými milostmi nadati, obdařiti a při náboženství našem nás chrániti ráčila. Dále i toho před V. C. M. tajiti nemůžeme, jakož jest dobré paměti Jan Franc z města Králové Hory, obojích práv doktor, lektorovi v učení pražském, kterýžby knihy Homera poety jazykem řeckým sepsané mládencům četl, plat jistý kšaftem odkázal, kteryžto plat od slavné a svaté paměti císaře Ferdinanda, V. C. M. pana děda nejmilejšího, pána, pana našeho nejmilostivějšího, M. Matoušovi Kollínovi na přímluvu všech tří stavův království Českého na sněmě obecním, kterýž držán byl léta 1561, shromážděných do smrti vydáván byl*) a po smrti jeho rektoru, děkanu a Mistrům profesorům universitatis učení pražského připadl, maje nám vydáván býti, že se nevydává: protož V. C. M. poníženě prosíme, poněvadž taková lekcí až posavád při učení pražském se čte a proponuje, že takový plat lektorovi jazyka řeckého kšaftem odkázaný milostivě vydávati poručiti, jako i jiná nadání od kolleje odcizená, aby k navrácení svému přišla, nařídíti a na učení pražské laskavě se ohlédnouti ráčíte. Takový plat páni Pražané Starého města Pražského, mající za sebou do dvou tisíc kop téhož doktora Jana France učení pražskému odkázaných, jistou smlouvu na poručení J. C. M. Ferdinanda, pana děda V. C. M., učinili, devadesáte kop miš. dáti se svolili i také na vsi své dědičné Sazeném řečené ujistili, kterouž potom v bouřku J. M. králi Ferdinandovi v pokutě propadenú po-

*) V artikulích sněmu na hradě Pražském l. 1561 ve čtvrtek po sv. Jeronymu drženého: „K J. M. Kr. všickni tři stavové o Mistra Matouše Kollína z Chotejřiny se přimlouvají, aby J. M. Kr. témuž Mistru Kollínovi ten plat od někdy doktora France lektorovi v učení Pražském, kterýžby knihy Homera poety jazykem řeckým mládencuom četl, kšaftem odkázaný, podle obdarování J. M. C. a tehdáž Kr., kteréž jest J. M. témuž Mistru Matoušovi majestátem svým, milostivě k tomu povolujíc, potvrditi ráčil, což i dskami zemskými zapsáno jest a jemu ten plat předešlá léta vycházel, též zase k živnosti a za práci jeho jemu a po smrti jeho rektoru, děkanu a Mistruom, profesorům universitatis učení Pražského aby připadl a buď z též vsi neb odjinud vycházel, tak aby kšaftu a poslední vuoli a s dobrým úmyslem odkázání doktora France zadosti státi se mohlo."

stoupili, jakž zapsáno ve dskách zemských v kvaternu trhovém bílém léta 1548. ve čtvrtek po Třech králích P. 26. stojí, a v témž kvaternu léta 1549. ve čtvrtek po sv. Třech králích P. 27. Florian Kryspek přiznal se před ouředníky pražskými, že takový plat ze vsi své Sazené lektorům povinnen jest platiti, jakož i platil, což ve dskách zemských zapsáno stojí léta 51. C. 26, a potom dáleji po letech J. M. C. Ferdinand ráčil se přiznati před ouředníky pražskými, že pro jeho věrné služby takový plat Florianovi Kryspekovi pasírovati se ráčí a na ves svou Poříčany k zámku Kosteleckému nad Černými lesy přináležející převozovati ráčí, což obšírnými slovy se vypisuje v kvaternu trhovém modrém léta 53. v pondělí den sv. Bonifacia A. 18. a v kvaternu trhovém zeleném léta 58. v outerý po přenešení sv. Václava F. 5. Ferdinand král panství Kostelecké a ves Poříčany, na kterou ten plat převeden byl, Jaroslavovi z Smiřic prodávati ráčí a v též smlouvě napsáno stojí v kvaternu modrém I. 19: co se platův komorních na vsi Poříčanech dotýče, že ty všecky platy J. M. C. na jiné dědiny převésti a to panství jemu Jaroslavovi Smiřickému očistiti ráčí. I to také na V. C. M. poníženě vznášíme, že poddané některé porůznu dosti podál vzdálené od měst Pražských mezi jinopanskými máme a to k nemalému zkrácení důchodův učení pražského i poddaných našich opatření: i aby tomu také spomoženo býti mohlo, V. C. M. se vší ponížeností a poddaností prosíme, abychom místo těch a takových gruntův jiných bližších a příležitějších rovnou směnou dostati a takové směny užiti i jiná nadání a dobrodiní učení pražskému kdykoliv a od kohokoliv prokázaná neb koupená bez relací v dsky zemské klásti, jako i páni Pražané, mohli, že laskavé povolení dáti ráčíte. Té jsme k V. C. M. důvěrnosti, což tak v pravé a upřímné lásce vznášíme, že V. C. M. milostivě na učení Pražské vzhlédnouti a je sobě poručené pro čest a slávu boží a obecné dobré míti a nás proti našemu svědomí k jinému náboženství nutiti dopouštěti neráčíte. A my se všemi oudy učení pražského za V. C. M., jakožto za krále a pána, pana všech nás nejmilostivějšího pánu Bohu všemohoucímu (což ustavičně činíme) věrně se modliti budeme, aby V. C. M. hojná toho odplata býti a V. C. M. dlouhého zdraví, šťastného panování i nad nepřáteli slavného a ustavičného vítězství popříti ráčil. Milostivé a laskavé odpovědi žádostivě očekávati budeme.

---

583. Rektor a Mistři učení pražského žádají stavy na sněmě shromážděné za přímluvu k císaři, aby při náboženství pod obojí a privilejích učení pražského zachováni byli a plat lektorovi básní Homerových jim odkázaný jako i jiné odcizené statky jim navráceny byly.

1608, 31. května.

Tato suplikací nahoře psaná jest podána J. M. C. v sobotu před sv. Duchem; nejvyšší pan kanclíř království Českého, vycházeje

z kanceláře, ji k sobě přijal a pověděti ráčil: subito sum facturus. Suplikací Jich M. pánům stavům spolu s výpisy J. M. C. a zvláště stavu panskému a rytířskému pod obojí přijímajícím a v zeleném pokoji artikule níženi psané uvažujícím, také tehdáž in continenti v přítomnosti pana prorektora, toho času pana M. Šimona Skály z Kolínce a pana děkana M. Jana Kampana Vodňanského sou podány, kteréž páni ráčili přijíti a napomenouti, abychom tu zůstali a těch všech artikulův doslýchali, kteréž pan Václav Budovec z Budova a na Hradišti hlasem četl a nejvíceji pan Štefan z Štemberka a na Postoloprtech k nim promlouval a korigoval, tolikéž pan Gerštorf, prokurator J. M. C., jiní páni u velikém počtu, stav rytířský i také městský, souce tázáni k nim se přiznávali a naposledy pro lepší důvěrnost i také se podpisovali, a tak sou propuštěni s tím však napomenutím, aby přes svátky v městech Pražských zůstali a nikam se nerozjížděli a v některé podezření při J. M. C. se nedávali; poněvadž J. M. C. to těžce nésti ráčí, když do sněmu jíti ráčil, že stavové tak u velikém počtu jak v soudní světnici tak i na palácu dali se nalézti a hned mnozí in continenti, když toliko J. M. C. spatřili, k arciknížeti Matyášovi jeli, což J. M. C. těžce nésti ráčí, jakoby pod tím něco jiného chtělo býti. Ta pak suplikací byla psána slovy níženi dostavenými:

Urozeným pánům, rytířům, pánům Pražanům a poslům z měst k sněmu vyslaným oc. Se vší náležitou uctivostí V. M. oznamujeme, že sme se k J. M. C., pánu, panu našemu nejmilostivějšímu, ve vší ponížené žádosti skrze suplikací svou poddaně a pokorně utekli, toho snažně při J. M. C. vyhledávajíce, aby předně při náboženství našem nás chrániti a abychom k něčemu novému proti svědomí svému nuceni nebyli, nařídíti, privilegia, statuta, nadání a obdarování a jiné učení pražskému učiněné milosti od slavné a svaté paměti císařů a králů českých příkladem předkův svých milostivě nám potvrditi a učení pražské sobě poručené míti, k tomu zadržalý plat lectori Homerico kšaftem odkázaný a léta 1561 M. Matoušovi Kollínovi od J. M. K. na přímluvu V. M. všech tří stavův do smrti daný, po smrti pak jeho na rektora, děkana a Mistry profesory téhož učení připadlý, aby jako i jiné od učení pražského odcizené statky, důchody a nadání zase navrátiti milostivě poručiti, nad to vzdálené od Prahy poddané a porůznu mezi jinopanskými osedlé za jiné bližší a příležitější aby směnou učení pražskému připojiti dopustiti a ty jako i jiné statky, buďto nadané nebo koupené, aby bez relací ve dsky zemské kladeny býti mohly, laskavé dovolení dáti ráčil: protož V. M. ve vší náležité uctivosti služebně žádáme, že pro slávu boží a dobré království tohoto a pro V. M. příchylnou k učení pražskému lásku k J. M. C. za nás a dotčené učení pražské se přívětivě přimluviti příkladem předků V. M. ráčíte, aby J. M. C. k naší ponížené a pokorné prosbě milostivě se nakloniti a čeho tak učení pražskému vyhledáváme, toho pro odměnu pána Boha všemohoucího a naše ustavičné za J. M. C. modlitby a vždycky věrné a poddané služby laskavě uděliti poručiti ráčil. A co tu pro učení

pražské od V. M. se stane dobrého, my se toho V. M. každého času se všemi oudy akademie naší odsluhovati nepomineme. S tím oc.*)

---

584. *M. Bacháček Václavovi staršímu Štampachovi z Štampachu: „Jakož ste na mne žádost vzložiti ráčili, abych k dítkám V. M. preceptora objednal i také odeslal, aby času svého v zahálce nemrhaly, pokudby u nás v městech Pražských od některých nezbedných a nepokojných soldátův zase svatý pokoj k nám se nenavrátil: jakož rád tak činím a pobožného i také učeného Václava Laurentii Branického k V. M. odsílám a za preceptora V. M. a synáčkům dodávám . . .“*

1608, 28. června.

---

585. *M. Bacháček do Litoměřic: „Poslové z města Litoměřic nad Labem bývše u mne jménem V. M. se mnou bedlivě jednali, abych od času sv. Havla nejprv příštího za předního správce do kolleje města Litoměřic dodal i také dotvrdil poctivého a učeného Melchiorem Colidium Solnicenum; jakož jsem na jiném nebyl, než abych V. M. spolu s radou mou místnou odpovědí spravil, ale nevěda konečné jeho vůle, do jeho příchodu v krátkých dnech ad determinationem pro gradu magisterii toho odkládám a tu v přítomnosti porozuměje, jakáby jeho vůle byla, jistou odpovědí V. M. spraviti nepominu . . .“*

1608, 29. července.

---

*) Připsáno: suplikací výš psaná Jich M. pánům stavům jest podána nejvyššímu panu purkrabí pražskému, panu Adamovi z Šternberka a na Bechyni, v jeho domě v sobotu před sv. Trojicí et instituta gratulatio de novo officio supremi purgrabiatus Pragensis. Ráčil ji pán ochotně přijíti a za dobrý vinš děkoval a pánů Mistrů zase pozdraviti kázal a přislíbil, že v dobré příležitosti takové chce suplikací Jich M. pánům stavům přednésti.

**) K dějinám škol Litoměřických (viz č. 77) ještě přidáváme některé nové zprávy. V listu arcibiskupa Pražského Arnošta z r. 1349, 21. listopadu, kterýmž zakládá se děkanství sv. Štěpána v Litoměřicích, čteme doslovně: „Item, rectori scholae st. Stephani in Lutomericz, ut eruditionem puerorum eo diligentius possit intendere, decanus, qui pro tempore fuerit, annuatim quinque sexagenas gros: vel duas in parata pecunia et expensas persolvet.“ (Arch. hrabat Harrachů v Mostě nad Litavou.) L. 1562, dne 12. dubna prosili Litoměřičtí Ferdinanda I., aby Mistry a žákovstvo ze školy obecní staré, poněvadž velmi na stavení i jinák sešlá jest a pro veliký smrad mládež se tam vyučovati nemůže, do kolleje uvésti mohli, tak aby mládež písmu, cnostem a obcování dobrému se vyučovala: k jichž prosbě král k tomu povolení své dal, aby z té staré školy obecní do kolleje (králem) vyzdvižené a nadané rektora, Mistry i všecko žákovstvo převésti a tam až do pěti let pořád zběhlých od sv. Jiří nejprv příštího chovati, mládež tam učiti dáti mohli, však na ten způsob, „aby ten Mistr, kterýž nyní v té kolleji jest, při platu svém ročním a učení pacholat

586. M. Bacháček Slánským, aby posavádního správce jich školního Pavla Ješína, jenž za preceptora k synáčkům pana Bohuslava z Michalovic na Rvenicích dostati se má, od sebe

---

podle předešlého nařízení našeho v celosti zůstal a v tom proti nadání ztěžován nebyl. Po vyjití pak těch pěti let, dadouce sobě Litoměřičtí školu obecní svou zase vystavěti a připraviti, aby žákovstvo své všecko zase k učení dání tam obrátili." (Arch. míst. česk.) Když však pět let uplynulo, žádali (1567) Litoměřičtí, aby škola i na dále v kolleji zůstávati mohla. Císař Maxmilián žádost takovou podal arcibiskupu Pražskému, aby o tom podal své dobré zdání, kterýž t. r. dne 5. dubna odpověděl: že na místě, kde kollej, v níž obecná školu se nachází, před časy špitál býval, (jenž dosud k špitálu v Starém městě Pražském u mostu náleží): a poněvadž místo to spíše pro špitál jest příležité proto, že blízko při obecné lázni se nalezá a škola zase blíže farního kostela býti má, aby žádosti Litoměřických vyhověno nebylo. (Arch. konsist. Pražské.)

L. 1583 dne 4. října psali Litoměřičtí bakaláři a správci školnímu E. Volyňskému v Boleslavi Mladém, poněvadž dosavádní jich správce školní M. Zikmund od školy odpuštěn vezme a rektor universí pražské k jich žádosti jej (Volyňského) za správce školy do Litoměřic potvrdil, aby takový úřad na se přijal. — L. 1631 obvinil císařský rychtář Matěje Vejvodu, kantora v Litoměřicích, před úřadem městským, že pro náboženství z království Českého zběhl, proti císaři na plat krále švédského se potřebovati dal i jiné (lid selský) psaním svým k tomu ponoukal a že něco hrozného se stane i že v bitvě mezi králem švedským a císařem na 18.000 lidu zhynulo, oznamoval: pro kterouž příčinu dán do vězení na čtyry neděle o chlebě a vodě. (Arch. města Litoměřic.)

Sem přidáváme také zprávu o kantoru v Křešicích. Léta 1598 dne 2. září oznamuje kněz Gabriel, farář Křešický, arcibiskupovi pražskému o „nenáboženském" se chování Křešických, kteříž sobě kantora zvolili, s nímž v náboženství srovnati se nemůže. Psal: „Dlouhověkého zdraví oc. Podle toho V. kn. M. ku paměti přivozuji mou předešlou žádost, kterak v Křešicích již dvě létě zůstávám u veliké práci, avšak s malou vážností, poněvadž v tom čase ani jedna osoba, jak poddaní J. M. pana probošta, tak i jiných, podle způsobu křesťanského u správy boží jest nebyla, nýbrž, milostivě vážiti ráčíte, jinám, odpustiti ráčíte, jako nerozumná hovada sem i tam běhajíce, mnou v té věci pohrdají, na mé časté jich napomínání podle slova božího málo a zhola nic nedbají, k tomu jsouce navedeni skrze folkování kněze Václava, kaplana nynějšího města Litoměřic, kterémužto, abych to zlé přetrhnouti mohl, sem přátelské psaní učinil a jeho, aby toho nečinil, napomenul; však takovou odpověď, abych jednomu každému na sukních jich znamení přivěsiti dal, sem uposmíván. Druhé, nemaje žádného kantora při sobě, vždy nějakého mládenečka očekávaje, však mezi tím mimo naději a vůli mou člověk nějaký, který tu předešle jsa ve vsi Hrušovanech, náboženství nevím jakého, od sousedů přijat, toho potřebu býti poznávaje, tomu sem se neprotivil, maje na to bedlivost a pozor jakby se týž kantor v chrámě božím při sv. mši choval. Když ponejprv v kostele jsa při pozdvihování velebné svátosti jako jiní, odpustiti ráčíte, jako kůl stoje, na svá kolena neklekl a když jemu o to sem na faře domlouval: že coby to mělo býti neví, odpověděl; druhé, majíc jedno pacholátko, tomu na tabuli napsal, což až dosavád to v pokoji u mne zůstává: že nic nepomáhá breptání ani páteřův počítání. To V. kn. M., co by tím obmýšlel, k milostivému uvážení dávám; o čem i rychtáři Lukšovi sem oznámil, že takového kantora v domu farním trpěti nemohu: načež, že tu sám podruhem sem, mi oznámil. A tak tomu rozuměti jest, že osadní moji nejsouce od náboženství téhož kantora daleko, spíše s ním nežli se mnou srovnati by se chtěli. To já poznávaje V. kn. M. se vší pokorou a ponížeností, jakožto pána svého milostivého a vrchnost svou od času sv. Havla za jiné opatření žádám, jsouce té celé naděje k V. kn. M., že nikterakž oslyšán nebudu." (Z arch. arc. pr.)

propustili a takového štěstí jemu přáli; kdyby potřeba kázala, že jiný hned na místo jeho může dosednouti.

1608, 1. srpna.

Službu oc. Tejna V. M. nečiním, že jsem jedno i druhé psaní k J. M. C. panu rychtáři města Vašeho učinil žádaje zpraven býti, zdali by proměna při správcích školních u Vás nastávala, ale posavád na takové psaní odpovědi nemám, aniž snad také bylo zapotřebí. Než toliko V. M. v známost uvozuji, že urozený a statečný rytíř pan Bohuslav z Michalovic na Rvenicích a Novém Sedle, pan místopísař království Českého, člověk v pravdě vznešený a při tomto království Českém dobře zasloužilý, na tom s rodiči Pavla Ješína, správce školy V. M., zůstal, aby k synáčkům páně za preceptora se dostal a tou příhodností k některým větším potřebám se hodil i také náležitou odměnu za své práce měl. Pročež nepochybuji, než že jako jiným, kteří V. M. věrně sloužili a sloužiti mohou, tak i tomuto Pavlovi Ješínovi toho štěstí přáti ráčíte, aby čím dáleji tím víceji k větším poctivostem přicházeli a potom se toho V. M. volně s některou vděčností odsluhovali. Já od mé osoby za téhož Pavla se přimlouvám, nechtěje tu nic proti pánům krajanům k obraně sobě bráti, abyste jeho s dobrou myslí laskavě od sebe propustiti a takového štěstí jemu přáti ráčili. Jestli by pak toho potřeba kázala, ihned jiný hodný muž před rukama se nachází, který by též s pochvalou mohl na místo Pavla Ješína k správě školy Vaší dosednouti. Pakli byste ráčili do času sv. Havla nejprv příštího na collegis ostatních v škole Vaší přestati, to se při vůli V. M. pozůstavuje. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pátek po sv. Anně, 1. Augusti, léta 1608.

---

587. *M. Bacháček rytíři Bohuslavovi z Michalovic na Rvenicích za preceptora Pavla Ješína, ouda učení Pražského, dodává.*

1608, 6. srpna.

---

588. *Svědomí rektora školy svatohavelské v Starém městě Pražském a Klementa Žďárského: o rvačce mezi Bartoloměj Žďárským a Jiřím Nigrinem, kteráž za tou příčinou se strhla, že Nigrin Žďárskému vytýkal, že pacholata, od kterýchž na rok po 50 a 60 kopách beře, připovídá učiti židovsky, řecky, latině, německy, ale česky že správně nepíše.*

1608, 25. srpna.

Postridie Bartholomaei (1608) rector scholae Gallensis jsa povolán pod tím závazkem, který svému povolání učinil, o šarvátce

mezi Bartolomějem Žďárským a Georgium Nigrinum takto vysvědčil: Když jsme se navracovali z kolleje Veliké, kdež jsme za příčinou komédie od J. M. pana děkana a pánův Mistrův povoláni byli, před domem Zahrádkovským s Bartolomějem Žďárským se potkavše Georgius Nigrinus jemu dav pozdravení a kterak by se měl, jeho se tázal: naproti tomu Bartoloměj teď zase Nigrina se tázal, jak se on má. Nigrin odpověděl, že jako v škole, než ti, kteří po 50 a 60 kopách na rok od pacholat berou, že se mohou dobře míti, jako vy, pane Bartoloměji. On se naň obořil, že jemu po tom nic není. K tomu Nigrin: že připovídáte je učiti židovsky, řecky, latině, německy a česky i muzice, než to Vám škodí, že česky orthographice nepíšete, toho dovozoval očitým spatřením v sentenci pacholat pana Fridricha z Přibenic v slovíčku „šťastný." Co jest k tomu Bartoloměj Žďárský řekl, toho sem nedoslechl, proto že sem s Klementem, pana děkana služebníkem, se pozastavil, než mezi tím Bartoloměj Nigrinovi pohlavek dal a obojek z hrdla odtrhl. K tomu Nigrin, jemu šelmovských kaziškolův zadavše, zase se odměnil a že ani do kóru mezi pány literáty nechodí vyčítal a tudy, poněvadž ani akademií se nespravuje, že takového dobrodiní hoden není, jest pověděl. Podruhé, potřetí obostranně na se doskakovali, až sem sotva je smířil a Nigrina k sobě do školy vzal. Mezi tím Bartoloměj, že panu rektorovi bude žalovati oznámil a že mu to podle vůle jeho napraveno býti musí, pokud by pak nebylo, že sobě to sám chce k nápravě přivésti. Na to Nigrin, odcházeje: „Kdo chce právem živ býti a na jiného žalovati, že proti němu a na něj moci užívati a sahati nemá", nad to, že odpovědníku kulka náleží, jest pověděl, přes to že se mu žalovati nezbraňuje. S tím odešel. A co tuto rector scholae Gallensis Bartolomějovi to též i Nigrin vysvědčil.

Clemens Zdiarenus pod dobrým svědomím takto zprávu dává: v neděli památné sv. Vavřince vracujíc se z kostela sv. Martina mezi 21. hodinou, mimo všecku naději, potkal sem se s panem bakalářem Štěpánským a Havelským, kteříž, že z kolleje Veliké se navracují, oznamovali a se mnou některá slova promlouvali. Mezi tím natrefil se Bartoloměj Žďárský, kterémuž pan bakalář Štěpánský pozdravení učinil a s ním ode mne a od pana bakaláře Havelského málo něco poodstoupil. Mezi kterýmžto odstúpením nějaká rozmlouvání spolu měli, až i k tomu přišlo, že Bartoloměj Žďárský, když mu pan bakalář Štěpánský, že po 50 kopách od svých discipulův bere, oznamoval, proto že je řecky a židovsky učí, on hnedky šelem mu dávaje s pohlavkem se na něj obořil, čehož on nepomeškajíc touž měrou jemu se odměnil a pohlavek mu vyťal, až i k tomu přišlo, že se i rvali a pláště s sebe shodili, než, že jest panu bakaláři k tomu příčina dána, bez poškvrny svého svědomí vyznávám. A co tuto svědčím panu bakaláři Štěpánskému, totéž panu Bartolomějovi vysvědčuji.

589. *Rektor a Mistři učení pražského odesílají rytíři Jiřímu Funkovi z Olivetu spis na česko přeložený a žádají, aby v předsevzetí svém učiniti dobrodini učení pražskému setrval.*

1608, 6. září.

Službu svou vzkazujem, urozený a statečný rytíři oc. Přiležící spis na česko přeložený odsíláme s tou žádostí, abyste tuto naši volnost přívětivě přijíti ráčili. A jakož skrze některé dobré lidi v tom jste se ohlásiti ráčili, že příkladem milovníkův učení pražského také některé dobrodini k témuž učení pražskému pro slavnou V. M. památku prokázati ráčíte, šetrně žádáme, že při tom pobožném předsevzetí žádnému se rozpakovati nedadouc trvati ráčíte. My všickni společně, také jeden každý obzvláštně, nepomineme se toho V. M. odsluhovati a kněbami našimi pamětními to tak poznamenati, aby naši potomci in anniversariis solennitatibus takové Vaše dobrodiní ku paměti sobě přivozovali. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po sv. Jiljí léta 1608.

---

590. *M. Bacháček do Litoměřic Mistra Pavla Stránského od času sv. Havla nejprv příštího za předního správce kolleje dotvrzuje.*

1608, 8. září.

---

591. *M. Bacháček radním, staršim ouředníkům a jiným pánům osadním záduši sv. Jiljí v Starém městě Pražském: „Včerejšího dne páni poslové od V. M. ke mně vyslaní obšírnou zprávu mně učiníli i také bolestnou, jakáby opět při škole sv. Jiljí nákladně vystavené proměna nastávala, žádost vzkládajíc, abych se cum meo senatu k tomu naklonil a pro ubytí některých jiných zaneprázdnění za předního správce školy V. M. od času sv. Havla nejprvé příštího poctivého a učeného Eliam Nisselium Truthnovinum dodal a dotvrdil. Mnoho sobě váže žádosti V. M. tak činím a dotčeného Eliam Nisselium za předního správce do školy V. M. dodávám a dotvrzuji . . .“*

1608, 10. září.

---

592. *Zápis rektora učení pražského o promlouvání se sekretářem komory české v příčině odkázaného platu lektorům básní Homerových.*

1608, 17. září.

V středu post exaltationis crucis byv u p. sekretáře komory české mezi jiným promlouváním dala se příčina mluvení strany řecké lekcí a jak plat na touž lekcí zašel; v tom se pan sekretář pronesl: když před lety o touž věc bylo činiti, že některé rady J. M. C. zprávu na komoru dávaly, mezi kterýmiž také jest dobré paměti pan Krištof z Sebuzína byl. Na to dobrou paměť míti a při budoucím sněmě J. M. C. naši předešlou suplikací k paměti přivésti, též Jich M. pánům stavům a zejména v suplikací J. M. C. toho doložiti, že za slavné paměti J. M. C. pána, pana Maximiliána Druhého, pana otce J. M. C. nejmilejšího, když o tu věc jednáno bylo, netoliko dsky zemské J. M. u rady spatřiti ráčili, nýbrž i některé osoby psanou zprávu o té věci na komoru dávaly, které posavád v komoře české pozůstávají; aby J. M. C. při komoře milostivě nařídíti ráčila, aby taková zpráva anebo zprávy J. M. C. radám vydána byla a J. M. pánův rad prositi, aby také o té věci své dobré zdání J. M. C. učiniti nýbrž i se přimluviti k J. M. C. ráčily, aby J. M. C. o tom poručiti ráčila, aby takový plat lektorům jazyka řeckého učení pražského vydáván byl. Na to také dobrou paměť míti a některý den před sněmem J. M. pánům kamerátům suplikací podati a přípis suplikací k J. M. C. v též suplikací zavříti a prositi, aby tu zprávu anebo zprávy o té řecké lekcí vydati ráčili; však prvé než by se to stalo a taková suplikací podána byla, aby se ad partem s některými osobami z rad J. M. C. komory české rozmluvilo a do nich se to vložilo. Radu vzíti, měloli by se v suplikací toho doložiti. Jest jistá naděje, že J. M. C. na přímluvu V. M. nad tím platem pro obecné dobré království tohoto kořistovati se neráčí; zvláště pak, poněvadž ten plat ne na osobu anebo osoby a lektory též lekcí obraceti se bude, ale pro skrovné důchody učení pražského do důchodův téhož učení půjde.

---

*) K historii učitelské stolice řeckého jazyka (zvláště k předčítání básní Homerových), hned při zřízení vysokých škol Pražských založené, přidáváme ještě některé zprávy. L. 1545 dne 14. února zaslán byl z královské kanceláře list Ferdinanda I. Mistrům a kollegiátům učení pražského: „Jakož Mistr Matouš Kollín podle nadání a kšaftu někdy doktora France řeckým jazykem lekcí čte a za práci jeho někteří důchodové jemu vycházejí, kteréhožto kšaftu dra France předešle, znajíc slušné býti, jsme potvrditi ráčili: a protož Vám poroučíme, abyste téhož Kollína při témž čtení a platu jemu vydávání až do dalšího našeho o tom poručení zachovali a žádných jemu v tom překážek nečinili.“ oc. L. 1547 dne 7. října vydal Ferdinand I. list otevřený, kterýmž oznamoval: „jakož jsme poctivému Mistru Matoušovi Kollínovi z Chotějřiny, věrnému našemu milému, čtyřidcátého šestého léta nyní minulého obdarování naše dáti ráčili na plat ročnie čtyřidceti pěti kop grošuov českých, kterýž jest někdy doktor Jan Franc z Králové hory na lektora řeckého, aby tu v Praze v kolleji Velké knihy Iliades a Homerovy čteny byly, nadal a koupiti rozkázal, zapisujíc mu týž plat do jeho živnosti, aby on tím lektorem řeckým byl, a ten plat od Pražan Starého města Pražského bral, tak jakž též obdarování naše to šíře ukazuje: i poněvadž jsme my se mezi jinými statky pozemskými od Pražan v ves řečenou Sazenej, kterážto ves s tím platem na to nadání koupena jest, uvázati ráčili, a chtíce, aby takové nadání a ta lekcí řecká ustavičně držána byla a obdarování naše svůj průchod mělo, povolili jsme a tímto listem povolovati ráčíme, že jmenovanému Mistru Kollínovi dotčený plat těch 45 kop grošův

593. *M. Bacháček do Velvar Pavla Libertina Pisteckého za kollegu přednímu správci školy Václavu Šindlarovi dotvrzuje.*)*

1608, 19. září.

---

594. *M. Bacháček do Slaného „poctivého a vysoce učeného" Mistra Jakuba mladšího Krupského za předního správce školního od sv. Havla dotvrzuje a vedle toho z odeslaného daru „dobrého slánského piva" děkuje.*

1608, 24. září.

---

595. *M. Bacháček do Hory Kutny: „Předešlých dnův psaní ste mně učiniti ráčili o dotvrzení některých osob do škol V. M., na kteréž posavád žádná odpověď dána není, ne tak za mou příčinou jako těch osob, které obmeškávaly mne zpraviti a svou konečnou vůli v známost uvésti; ale poněvadž včerejšího dne skrze psaní u mne se ohlásily, že V. M. dobré zdání jistým řízením božím se děje, Nicolaum Hanzlinium*

českých ročně z komory naší české, neb od toho, kdož nad tou vsí od nás sobě poručené vladařství míti bude, polovici při svatém Havle a polovici při svatém Jiří vydáván býti má, a on proti tomu se čtením týchž řeckých lekcí má tak zachovati, jakž častopsané obdarování naše ukazuje."

Léta 1558 dne 21. července vydán byl reces z kanceláře královské v tato slova: „J. M. C. ráčil jest poníženému suplikování a prosbě Mistra Matouše Kollína, kterémuž J. M. C. času předešlého lecturu řeckú v collegium Starého města Pražského na jistý zpuosob, aby mládež pilně učil a při tom učení chvalitebně, poctivě a řádně, jakž na dobrého křesťana záleží, se choval, z milosti své dáti a roční plat z ní totiž pět a čtyřidceti kop gr. č., kteréž jest někdy doktor Jan Franc k té lektuře řecké odkázal, vydávati poručiti ráčil, šířejí vyrozuměti: i ráčil k sobě J. M. C. zprávu tu, kteráž o osobě téhož Mistra Kollína předešle J. M. dána jest, k paměti přivésti a tu věc uvážiti, že z slušných a hodných příčin jemu dále té lektury řecké nechati ani toho platu vydávati dopustiti neráčí. A protož J. M. C. toho při nařízení J. M. arcikníže cí, kteréž se z jistého rozkazu J. M. C. stalo, zuostavovati ráčí." (Z archivu česk. místod.)

*) Sem o školách osad Chyňavy a Unhoště drobné zprávy. L. 1663 dne 2. listopadu píše kněz Augustin Vojtěch Hájek z Libočan, farář Železenský, kolátoru svému: „Přál bych, aby v Chyňavě škola býti mohla, kdežby kantor zůstával a ty děti nepobožné, které bez bázně boží rostou, liternímu umění učil. K tomu prostředek takový se nachází: jest při kostele Chyňavském nedaleko od krchova chaloupka na obci vystavená, která k žádné platnosti vrchnosti není, z které chaloupky každoročně něco málo se platí a na té chalupě fořt Chyňavský 10 kop sobě pokládá, kteréžto peníze mně rukou dáním k chrámu Páně Chyňavskému, aby ta chalupa školou byla, daroval. Na ničemž jiném nezáleží, než abyste ráčili té věci potvrditi, tak abych já mohl člověka toho, který za kantora sloužiti míní, jak pro služby boží tak vyučování dítek místem ubezpečiti." (Arch. arc. pr.)

Unhošť měla již l. 1379 jako městys svou školu, ač tehdy sotvy 40 domů čítala.

Melniczenum za předního správce školního k svaté panně Barboře dodávám a dotvrzuji od času sv. Havla nejprv příštího a za collegam jemu přidávám Venceslaum Cheinovinum a za druhého collegam do školy Vysokokostelské Joannem Claudianum promovuji . . ."

1608, 23. září.

---

596. *M. Bacháček radním, ouředníkům starším a inspektorům školy sv. Petra v Novém městě Pražském, že vedle přání jich collegam školního za správce školy dotvrzuje a jemu collegam přidává.*

1608, 27. září.

Službu oc. Jakou bych předešlých dnův vyslaným V. M. odpověď dal, v tom se dobře pamatuji a snešení V. M. radě mé v známost jsem uvedl, kdež k tomu pro dobrou svornost směřovati ráčíte, aby nynější kollega školy sv. Petra v Novém městě Pražském za předního správce školního byl vyhlášen: jakož také i rada má k tomu dobrému V. M. zdání přistupuje a majíc o tom dobrou vědomost, že on kollega tomu povolání sotva sám zadosti učiniti bude moci, chtějíc jemu toho collegam připojiti, kterýž by podle něho lectiones in prima classe proponoval, tak aby táž škola k většímu zmenšení nepřicházela, nýbrž čím dáleji tím vícej svůj vzrost brala a on nynější collega aby povinnen byl téhož collegam přijíti a s ním dobrou svornost chovati. Toho jsem V. M. tejna nemohl učiniti. S tím oc.

---

597. *M. Bacháček paní Anně Žerotínské, rozené z Štampachu na Libochově a Oujezdě: „Jakož ste předešlých dnův se mnou jednati dáti ráčily o preceptora k dítkám V. M., a já jsem se v tom vyslaným zakázal, že to při nejprvnější příhodnosti chci vykonati: jakož i tak činím a Jana Adalbertida Sušického, ukazatele listu tohoto, odsílám a za preceptora dítek V. M. dotvrzuji . . .*"

1608, 28. září.

---

598. *M. Bacháček Klatovským, že s prorektorem učení pražského se smluví a co by s dobrým poctivým jich školy bylo, že učiní.*

1608, 30. září.

Službu oc. Psaní V. M., jehož datum v outerý po památce sv. Matouše léta přítomného 1608, co aby v sobě obsahovalo, z pře-

čtení jsem porozuměl, kteréž teprva dnes jest mi dodáno, včerejšího dne byv přes pole a v súmrak domů se navrátiv jeho jsem nespatřil; nicméně, aby ta věc v brzce mohla fedrována býti, jej jsem k panu prorektorovi M. Šimonovi Skálovi z Kolínce, krajanu V. M., odeslal, žádaje přezvěděti, zdali by k němu něco in specie psáno bylo, ale vyslaný Váš toliko psaní Vaše mně přinesl, bez jehož dobrého zdání, já věda že V. M. všeho dobrého přeje, nic učiniti nemohu. Dáli pán Bůh, ještě dnes s ním se shledám a o tu věc rozmluvím a na něčem jistém se sneseme, což by s dobrým poctivým školy města Klatov býti mohlo, o čemž časně V. M. v známost se uvede. A byl bych toho vděčen, aby i toho doloženo bylo, jak by se měl chovati V. M. budoucí správce strany jiných kollegův. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po památce sv. Michala archanděla léta 1608. *)

---

599. *M. Bacháček do města Hradiště nad Jizerou, poněvadž dosavádní jich správce školní s farářem se shodnouti nemůže, že jim jiného pošle.*

1608, 30. září.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Hradišti nad Jizerou ve čtvrtek po sv. Matouši léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě nic toho vděčen nejsem, že taková nedorozumění mezi ctihodným knězem Janem Thadaeum, správcím Vaším církevním a Jiříkem Sarkandrem, správcím Vaším školním, pošla, ještě by ti lidé měli na sobě lidu obecnímu dobrý příklad dávati a po sobě táhnouti, aby i oni společně v dobré svornosti přebývali. Jeden dobře a druhý ještě lépej svou premuje a každý se sám spravedlivým dělá. Což já (nejsa Bohem),

*) 1607 dne 28. dubna zaslali purkmistr a rada města Rakovníka Ondřejovi Kracovskému z Jindřichova Hradce, správci školy v Klatovech, list přímluvný v tato slova: „Ctihodný pane Mistře, pane nám milý! Zdraví, při něm jiného všeho prospěšného přejeme Vám věrně rádi. Oznámili jsou nám Jakub Chyterka a Jiřík Sticha, spolusousedé naši a poručníci sirotkův pozůstalých po někdy Ambrožovi Tiftrunkovi a Regině manželce jeho od nás zřízení, že by Tomáš, jeden sirotek pozůstalý po dotčených rodičích pod správou Vaší v škole v městě Klatovech za expendenta minulého půl léta zůstávaje, již povolání tertianské zastati mohl, druhého sirotka na místě tohoto jménem Jana za expendenta k Vám vypraviti míníli; i požádali jsou nás k Vám za toto přímluvné připsání pod správu Vaši za přijetí: pročež za ně k Vám se přimlouvajíce přátelsky žádáme, že ušetříce v tom sirotkův jmenovaných, ano také skrovného dědictví po rodičích jejich zůstalého, Tomáše za tertiana a Jana za expendenta mezi jiné žákovstvo Vaše do školy přijmete, i je literním učením, aby v zahálce život svůj mladý nestrávili, fedrovati a na ně všeliký pozor míti budete. Cokoliv na expensi Jana každého týhodne dáti se dostane, aneb pokudž by se co více na oba od Vás vynaložilo, to všecko svrchupsaní poručníci mají Vám zase vynahraditi a zaplatiti. Což k této naší přímluvě za ně k Vám činěné učiníte, toho se Vám vším dobrým odměniti nepomineme. S tím milost boží rač býti s námi se všemi.“ (Z arch. města Rakovníka.)

k jejich svědomí připouštím, někdy dobře uhlídají, když jejich svědomí pocítí, co jsou dělali a jaký příkladný život na sobě prokazovali. Není s žádným prospěchem mládeže Vaší domácí i také přespolní ta častá proměna v preceptořích. Chci tak učiniti a při času sv. Havla prv příštího Vám k správě školní jiného mládence odeslati. Pán Bůh rač dáti, aby s ctihodným knězem Janem v lepší svornosti přebývali. Byl bych i také toho vděčen, aby se mi po někom oustně vzkázalo, kterak by se budoucí správce Váš školní spraviti [měl] strany kantora. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po památce sv. Michala archanjela, 30. Septembris, léta 1608.*)

---

*600. M. Bacháček do Náchoda, že při času sv. Havla nejprv příštího mládence učeného a příkladného chce k nim vypraviti, „který by uměl sobě správce církevního, člověka dobrého, vážiti . . .“ **)*

1608, 30. září.

---

*) Sem klademe zprávy z léta 1654 a 1663 o školách v Kněžmostě a Bosni. Dne 8. listopadu r. 1654 oznamuje latině P. František Zajíčkovský, bratr řádu min. conv. konsistoří pražské, že když ustanoven byl farářem v Bakově a faru Bosenskou také administroval, nebylo při škole v Bosni žádného učitele. Poněvadž však vedle chvalitebného starého zvyku v arcidiecesi Pražské užívaného v místě farním také mládež ve škole vyučována býti má: jmenoval Jana Čapka správcem škole Bosenské, „kterýž nejen že jest dobrým písařem, počtářem, choralistou ale také horlivým katolíkem.“ Však obyvatelé městečka Kněžmosta nespokojeni takovým opatřením, vyhledali sobě jiného „jakéhos takéhos“ učitele i žádali mne, abych jim ho za správce školního potvrdil a z důchodů fary Bosenské stravoval, neboť prý na to mají před mnohými léty dané obdarování, že ne v Bosni ale v Kněžmostě správce školní vydržován býti má. Chtěje takové „zvláštní, neobyčejné“ obdarování spatřiti, odpověděl jsem, aby mi je ukázali. Vymlouvali se, že jim shořelo, a ukázali nějaké „řezané cedule“ a „opovažovali se“ odvolávati se na to, že přes 40 let, na kolik vědí, takového obdarování vždycky před tím užívali: kdežto, jestli jaké „kacířskou“ vrchnosti jim dané privileje měli, dávno jako rebelové všechno potratili.“ Poněvadž také desátkův faráři Bakovskému obyvatelé městečka Kněžmosta dávati se zpečovali a na svého učitele stvrzení od vrchnosti si vyjednali, ztěžoval si P. Zajíčkovský, že kdyby v Kněžmostě škola byla povolena, „kacíři“ mládež ve dni sváteční do kostela Bosenského zvláště za času zimního by neposílali, a učiteli v Kněžmostě nejen že by bylo obtížné potřebné ceremonie církevní vykonávati ale také by někdy snad ani vůli k tomu neměl. Škola však v Kněžmostě přece zůstala. Po jmenovaném faráři nástupce jeho Ondřej Cohelius, správce duchovní v Bakově, opět o to se snažil l. 1663, aby škola v Kněžmostě, kdež vedle svědectví děkana Mladoboleslavského Jana Havlíka bývala od nepamětných časů, zrušena a do Bosně přeložena byla. (Z arch. arc. Pr.)

**) K dějinám školství v Náchodě přidáváme zprávu z obdarování Albrechta Václava Smiřického ze Smiřic na Náchodě z l. 1614, 14. července: „Předně, kostel jeden v městě Náchodě se dvěma při něm věžemi i s zvony uprostřed města neb rynku, jakžto v okršku svém postaven stojí, a druhý kostel blíž od města Náchoda, kdež slove u sv. Jana v Starém městě Náchodě ležící s krchovem, kdež oni Náchodští od starodávna své pohřby mívají; item, dům farní a školu v městě Náchodě ležící s dědinami, rolími, lukami, zahradami, lesy s kusem řekou a se vším jiným k tomu příslušenstvím, což tak od

601. M. Bacháček Lounským, aby s Mistrem Adamem Chotounským za příčinou dalšího u nich setrvání vyjednávali; konrektora že jim pošle.

1608, 30. září.

Službu oc. Psaní, které jste mi učiniti ráčili, jehož datum v městě Lúna v sobotu po s. Matouši léta přítomného 1608., co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl, a na jiném nejsem, než kde bych mohl něco toho učiniti, nad čímž byste dobré zalíbení míti ráčili, rád učiním jakož bych proti tomu býti nechtěl, nýbrž spolu s radou mou Simonem Clementis, Zdanicenum, Vám

---

starodávna k týmž kostelům a faře přináleželo a sumou toho všeho, čehož jsou jak na vychování správcův církevních a školních, též potřeby kostela a školy i jiného potřebného se dotýkající všelijak od starodávna požívali, to vše jim purkmistru a konšelům starším obecním a vší obci města Náchoda na časy budoucí a věčné dávám a osvobozuji, však tak a na ten jistý způsob, aby oni purkmistr a konšelé i všeckna obec města Náchoda k týmž kostelům a na touž faru a školu jednali a nařizovali a dosazovali kněží a správce církevní i školní, muže hodné, pobožné, učené, ty a takové, kteřížby podle zákona božího a konfesí české, z písem svatých vzaté, na niž list a majestát od J. M., slavné a svaté paměti, císaře Rudolfa toho jména Druhého, jakožto krále českého, všem třem u víře svaté křesťanské sjednoceným k té konfesi české se přiznávajícím, tělo a krev pána Ježíše Krista pod obojí způsobou přijímajícím, stavům království Českého na svobodné provozování náboženství jich křesťanského léta 1609 daný se vztahuje, učení své vedli, lid boží témuž vyučovali, touž konfesí a konsistoří pražskou pod obojí se řídili, správce školní k akademii učení pražského pod obojí přijímající se přiznávali, sobě sami na touž kollaturu a školu jednati, nařizovati, dosazovati mohli a dosazovali a v tom dále se vedle snešení dotčených všech tří pánův stavův pod obojí řídili, bez mé, dědicův mých i budoucích pánův a držitelův města Náchoda překážky všelijaké. (Arch. míst. č.)

Ke zprávám, kteréž V. Tomek v znamenité monografii „Příběhy kláštera a města Police nad Medhují“ o školství byl napsal, malou zmínku z r. 1602 přikládáme, když nově zvolený opat Volfgang Selendar z Prošovic dal přibiti na dveřích kostelních otevřený list, kterak by se obyvatelé v živobytí veřejném chovati měli, vedle jiných ustanovení také čteme: „Poněvadž při dobrém řádu kostelu křesťanskému mnoho na tom záleží, aby mládež k navedení dobrému přišla a školy, umění literní sešlo a na větším díle spuštěny jsou: dobří, pobožní a křesťanští rodičové dítky své pilně ke škole přidržeti mají, dobrovolně na ně náklad činiti a jim nápomocni býti, k čemuž i my s pomocí pána Boha chudým dítkám, kteréž podle smyslu ingenii k tomu hodny jsou, nápomocni býti a je fedrovati chceme.“

Sem také podáváme zprávu o prvotním zařízení domu pro školu v Levíně v Kladsku, o čemž oznamuje farář Levínský Tomáš Polenius Patschovinus v obraně své proti ztížnostem na něho činěným arcibiskupu Pražskému 1614, dne 9. listopadu: „Dvacet let nyní v Levíně zůstávám, 10 let jako správce školy a 10 let farářem. Když jsem radou města Levína 1594 ustanoven byl rektorem, nebylo v městě tom zvláštního domu pro školu, až teprv Jan Dukát k prosebné žádosti spoluměšťanův svých, dům svůj pro školu bez záplaty propůjčil . . .“ (Z arch. arc. Pr.)

L. 1657 dne 9. ledna prosebně žádal Kristof Rosenberg, učitel a kostelník v Gabersdorfu, děkana hrabství Kladského, Krisostoma Langera, aby dítky jeho ve škole zrozené a tudíž jako svobodné chránil proti vrchnosti, kteráž je v poddanství uvésti chce. (Z arch. arc. Pr.)

Konečně ještě žádost arcibiskupa Zbynka a kapitoly kostela pražského k císaři, aby jesuitům probošství Kladské jen pod těmi výminkami postoupeno bylo, když by školu opatrovali a jiné povinnosti vykonávali. „Na V. C. M.

bych za správce školního dodal i také dotvrdil od času s. Havla nejprv příštího, jakož jest byl i také odpuštění od správy školy města Berouna vzal, ale zase páni při něm to obdrželi, že jest jim na další čas při též správě setrvati se zakázal, čehož sem já dotvrdil a kdybych na tuto chvíli to chtěl zrušiti, porozumívati ráčíte, jak by mi se to dobře trefiti mohlo a za jakého byl bych vyložen. Raději V. M. žádám, že příkladem pánův města Berouna při panu Mistru Adamovi Chotounskému to obdrženi ráčíte, aby se v svém předsevzetí proměnil a při též správě školy V. M. (jestli nemůže déleji býti) aspoň do s. Jiří setrval. A doslýchaje, že žádného konrektora při škole lúnské není, některého učeného a příkladného z kompetitorův, kterýchž dostatek jest, obrati a k témuž panu Mistru Adamovi připojiti [chci]; naději se, že při čase s. Havla nejprv příštího páni kollegové moji do města Loun a odtud dáleji se vypraví a téhož collegam sebou vezmou a v škole města Lúna dobrý řád nařídí. Té jsem k V. M. důvěrnosti, že toto mé a mých kollegův dobré zdání sobě oblíbiti ráčíte. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v outerý po sv. Michalu archangelu léta 1608.

---

ve vší poníženosti já arcibiskup s proboštem, děkanem i vší kapitolou kostela Pražského vznášeti pominouti nemůžeme, jakož jest J. Sv. papežské pan nuncius zde při dvoře V. C. M. na nás consens a dovolení vymohl a obdržel, aby probošství Kladské od starodávna arcibiskupství tomuto a kostelu Pražskému od arcibiskupství a kostela tohoto fundované a vždycky přináležité patribus Societatis Jesu odevzdáno bylo, a nyní pak na to nastupuje a V. C. M. tuze následuje, aby se týmž patribus possesio a uvedení dalo: jakož jste pak již milostivě komisaře tam na probošství Kladské nařídili ráčili, kteřížto, nepochybujeme, že sou podle téhož poručení V. C. M. se zachovali a všeckna privilegia při témž probošství přehlídli, tak že se na jiného ta všeckna privilegia než na arcibiskupa a na kostel ten Pražský nevztahují, a za tou příčinou sme my arcibiskup a kapitola k tomu povolení dali, aby patres toho probošství v užívání vešli, dokudž by školu opatrovali, kázání a jiné dobré povinnosti vykonávali, statky, grunty, vesnice i což k tomu tak přináleží, v celosti zůstávalo a ne jako sou s klášterem Ujbínem zacházeli, že sou jej Žitavským prodali a tudy veliký znamenitý počet poddaných lidí k tomu klášteru náležejících jim v moc uvedli, aby se i tuto tak nestalo, když by se jim tam po jich vuoli nevedlo; nýbrž kdyžby to probošství opustiti chtěli, zase k arcibiskupství a kostelu tomuto aby se navrátilo a připojeno bylo s tím se vším, jakž by jim postoupeno bylo. Což jest nám vše jmenovaný nuncius apostolicus připověděl dostatečně bullemi papežskými opatřiti a upevniti, jakž z přípisu toho consensu, kterýž příležité klademe, milostivý císaři, tomu dostatečně vyrozumětí moci ráčíte; ale v bulle J. Sv. papežské condicí a excepcí takových dle našeho consensu se nenachází, než absolute, že jim to J. Sv. papežská mocně a dědičně dávati ráčí. Z těch a takových příčin V. C. M. se vší poníženosti prosíme, že ráčíte milostivé zření na to arcibiskupství schudilé a kostel ten s kapitolou míti, aby patribus possesio neb introductio dávána nebyla, pokudžby těm condicím a přípovědi pana nuncia nám učiněné zadosti učiněno nebylo.

Tolikéž V. C. M. poníženě prosíme, že o tom milostivě poručiti ráčíte, kdyžby tak těm condicím a přípovědi p. nuncíusa se zadosti stalo a patres tam uvedeni býti měli, aby všeckna hlavní privilegia, aurea bulla a jiní hlavní listové, odtud vyzdvížena a sem ku kapitole do archivu k schování dána byla, neb na nich tomuto arcibiskupství i kostelu nemálo záleží, a pokudž se na ně nevztahují než na řeholníky, jim sloužiti nebudou." (Přepis v arch. zemském.)

602. M. Bacháček do Kouřima za druhého správce školního dotvrzuje Jana Snopecia Brozanského.

1608, 4. října.

---

603. M. Jiří z Karlšperku žádá rektora učení pražského, aby mu za potupu M. Troilem Hagiochoranem učiněnou zadostiučinění podáno bylo; za kterouž příčinou M. Bacháček Šimona Humberka z Humberka, senatora Starého města Pražského a M. Václava Vlaverina, měštěnína Nového města Pražského, k vyslyšení a porovnání takové rozepře povolal do kolleje.

1608, 6. října.

Službu oc. Vedle toho netajím V. M., kterak v pátek minulý 3. Octobris roku tohoto 1608 přítomného v kolleji císaře Karla Čtvrtého v pokoji pana M. Mikuláše Troila Hagiochorana (kdež jsem já V. M. za jistou příčinou hledal), od něho samého pana M. Troila, mimo mou všechnu naději a zaslúžení, předně nenáležitě řečí dotýkán, potom výtržně ubit až naposledy i z pláště, klobouku a obojku obloupen jsem byl, jakož on to vše mně tak loupežně odňaté, nechtě ani toho po napomínání dobrých a poctivých lidí, spolukollegův svých, navrátiti, posavád za sebou zdržuje. Poněvadž pak takového bezpráví mně strpěti a mimo sebe pustiti možné a náležité není: V. M., jakožto vrchnosti jemu představené, žádám a tímto psaním se dotazuji, ráčíteli mně to poctivému k slušné nápravě, na kteréž bych já přestati mohl, chtíti přivésti, či jinde svého opatření vyhledávati mám? Nebo bych nerad, aby ta věc v ta místa vznášena byla, odkudž by academia pražská žádné pochvaly a zlepšení míti nemohla. Na to jisté patrné a brzké odpovědi žádám. S tím oc. Datum v Praze v pondělí po sv. Františku léta 1608.*)

---

*) V téže příčině zaslal M. Bacháček dne 24. října t. r. list nahoře jmenovaným měšťěnínům: „Službu svou vzkazuji urozený a vysoce učený pane Šimone Humberk a pane Mistře Václave Vlaverine oc. Za příčinú některého nedorozumění mezi panem Mistrem Jiřím Karlem z Karlšperku, měšťěnínem Nového města Pražského a panem M. Troilem Hagiochoranem, profesorem učení pražského, je jsem k zítřku, dáli pán Bůh, k hodině 14 na celém orloji do přibytku mého (pro nedostatek zdraví) sročil a velice toho ušetřuje, aby někdo jiný toho nedoslýchal a tomu se snad nezasmál, a někde jinde tím se nepochloubal, že on jsa člověk sprostý vysoce učených lidí vyslýchá: V. M. za to šetrně žádám, že zítřejšího dne k vyslyšení a porovnání některých nedorozumění mezi svrchu jmenovanými osobami ráčíte se dáti v hodinu jmenovanou ke mně do kolleje krále Václava nalézti a snad jim předložiti, aby, zanechajíce rixas de lana caprina, sobě dali raditi, v dobrý mír vešli a jak předešle tak i na budoucí časy s sebou dobře byli; a že to na mou žádost učiniti ráčíte, jiným dobrým přátelstvím V. M. se toho odměniti nepominu. S tím oc.“

604. M. Bacháček do Klatov za předního správce školy „Hieronimum Matheidem, Zeletavinum", ouda učení Pražského a syna dobrých šlechetných lidí, dotvrzuje.

1608, 8. října.

---

605. M. Bacháček do města Mladého Boleslava nad Jizerou: „Jacobus Grussius, přední správce školy V. M., předešlých dnův, byv u mne, o budoucí dobré správce školy V. M. se mnou rozmlouval i také toho doložil, aby za předního collegam k němu přidán byl Joannes Thomaides. Zdiarenus, kteréhož on jsa povědom, o tom také smýšlí, když k němu za pomocníka dodán a dotvrzen bude, že škola V. M. na dobré míře bude postavena, čehož i já podle něho žádostiv jsem. Protož Joannem Thomaidem, Zdiarenum, vysílám a dotvrzuji za collegam školy V. M. . . ." *)

1608, 9. října.

---

*) K dějinám školy města Boleslava Mladého (kdež také Bratří čeští hned s prvopočátku školu svou pro mládež založili, kteráž Johankou z Krajku okolo r. 1500 znovu vystavěna a bratrem její Kundrátem z Krajku zvelebena byla, jejíž správce l. 1577 Jan Jerman za písaře městského přijat byl) přidáváme některé zprávy: léta 1570 byl správcem školním Jan Karyn, bakalář. R. 1572 odkázala vzácné a vděčné paměti hodná paní, měštka Boleslavská, Kateřina Militká, vedle mnohých jiných dobročinných legátů, aby 11 grošů každého týhodne na chleba a 11 grošů na maso pro chudé žáky a mendíčky vydáváno bylo, též postav sukna ročně na oděv pro chudé mendíčky do školy. L. 1583 psali Litoměřičtí E. Volyňskému, správci školnímu, aby k nim za správce školního se přestěhoval. R. 1589 v pondělí po sv. Matouši žádali Boleslavští Mistra P. Kodycilla, rektora učení Pražského, poněvadž bakalář jich a správce školní (kterýž l. 1588 do Boleslavi byl podán) Mat. Kubín, Vysokomýtský, v stav sv. manželství vstoupiti chce, aby jim jiného od sv. Havla opatřil.

L. 1655 dne 14. června vysvědčoval Jan Ondřej Zahradník, rychtář městský, že Samuel, školní mládenec, v rathouze výtržnosti se dopustil a i jinde neslušně se chová, „po hospodách se toulává, u jedné paní vdovy času nočního se bil a pral, ano také, jdouce s jedním tovaryšem kovářským, na hlavu opilý s židmi nevoli začal a to nedaleko kostela hlavního Matky boží, jaký pokřik od židův tu byl, jináče jsem se nedomníval, že hoří, což mnoho lidí tu při tom se dívalo a dřívěji nežli jsem přišel Samuel do školy se ustranil: však jsem vždy jemu to promíjel, hledě na jeho mladý věk, aby raději ve škole seděl a se učil, ne po noci se toulal, napomínal" . . . R. 1660, 14. července žaluje Jan Vendelín, soukromý německý učitel v Boleslavi Mladé, děkanu Pavlu Mincerovi na Jana Navrátila, kterýž také někdy jeho býval žákem, že po domích chodí, měšťany přemlouvá, aby dítky své ze školy jeho německé vzali a k Navrátilovi do učení posílali. Poněvadž však Navrátil dobře německy neumí, žádá, aby škole jeho přes 20 let trvající újma se nedála a Navrátil mu pokoj dal. Děkan zakázal mladému Navrátilovi soukromou školu, ale „moudří" a neopatrní otcové města ztěžovali si na takovou zápověď děkanovu při konsistoři pražské, že mládež jich v staré soukromé škole starého „Jeremiáše", poněvadž světnice dětmi jest přeplněna a starý „Jeremiáš" více pití nežli vyučování si hledí a ženě své děti examinovati dává, málo nebo nic jazyku německému se naučí. Z takového německy psaného listu Boleslavských „otců města" vidětí,

606. *M. Bacháček do Žatce: „Pan Mistr Andreas Hercinius, přední správce školy města Žatce, za dobré býti uznal školy V. M., kdyby jemu Paulus Rosacius Táborský, na ten čas collega školy Rakovnické za předního collegam dodán byl: přeje všeho dobrého škole V. M. a chtěje jakéž takéž vděčnosti škole města Žatce prokázati za přijatá dobrodiní let předešlých, tak činím a téhož Paulum Rosacium za předního collegam do školy V. M. od času sv. Havla nejprv příštího dodávám a dotvrzuji . . .“*

1608, 9. října.

---

607. *M. Bacháček Faltinovi Kyrychmajerovi z Rejchovic, císařskému rychtáři v Starém městě Pražském: že do školy svatomichalské Daniel Hřebiceni, Táborský, dobře se hodil, poněvadž vedle přání ouředníků starších osady sv. Michala i německý jazyk zná.*

1608, 9. října.

Službu oc. Před některým tehodnem odsílal sem pánům ouředlníkům starším osady sv. Michala v Starém městě Pražském jednoho mládence, aby zatím do času sv. Havla nejprv příštího správu školní ujal; ale páni ouředlníci jemu toho odložili až do tohoto času sv. Havla nejprv příštího. Že pak ten mládenec neumí německé řeči a páni osadní toho žádati ráčí, aby také pro dítky jejich v řeči

---

jak sami zástupcové obce ve své krátkozrakosti a obmezenosti napomáhali již v polovici 17. století mládež vlasti své odnárodňovati.

Sem ještě zprávy drobné o školství v Bezně a v Benátkách. Léta 1638 Jiřík Zahradník, Loučenský, školní mládenec v Bezně, rytíři Václavu Bzenskému z Prorubi, jako vrchnosti své žaluje: „Kterak léta tohoto 1638, 14 dne Januarii kněz Václav Soběslavský, farář Bzenský, do školy zdejší opilý přišel a tu beze vší příčiny mne karabáčem nejprvé dobře zbil, potom pak ujavše mne za vrch o zem mnou uhodil a nelitostivě nohama v boky i jinde kde se mu trefilo, kopal, obvzláště pak, račte milostivě odpustiti, v lůno několikráte trefil, tak že velikou bolest od téhož skopání a zbití, nemohouce ve dne ani v noci spáti, okoušeti musím a obávati se jest, abych toho až do smrti na zdraví svém zakušovati nemusil. Když pak nade mnou svou vůli provedl, tehdy teprva do kantora se dal, jej týmž způsobem až do krve vylití beze vší příčiny zbil. V té příčině k Vašnosti se utíkaje, poníženě a pokorně prosím, že se mne milostivě ujíti a cestu, kudy bych zase na barvíře k zhojení sebe nakládati mohl, milostivě poukázati ráčíte, a tu důvěrnou, nepochybnou naději k Vašnosti skládám, že mne potřebného a v sirobě pozůstalého mládence opustiti neráčíte. S tím oc.“

Roku 1617 dne 3. března ztěžuje si J. Václav Eibner, farář v Nových Benátkách, arcibiskupu Pražskému, že v městečku málo mládeže farní školu navštěvuje, poněvadž obyvatelé Benátečtí i sedláci vesničtí téhož panství synky své raději do „kacířských“ škol posílají, čemuž nebudeli brzy zabráněno, „jedem kacířství“ všechna mládež bude nakažena; i takové prý jsou smělé odvahy, že i s obnaženým mečem do školy přicházejí a na učitele beze vší příčiny jej potrhují, mimo to zakazují mládeži odříkávati katolické modlitby a vykonávati

německé zběhlý byl, sotva se jim bude moci trefiti; pokudž by vůle k tomu V. M. a jejich přistoupila, nebyl bych od toho, abych neměl Danielem Hřebiceni, rodiče táborského, do školy V. V. podati, který řeč německou dobře umí a jak českým tak i německým písařem jest, i také s počty zacházeti umí, kteréhož k V. M. odsílám, jestli byste snad s ním rozmluviti a V. M. dobré zdání pánům ouředlníkům starším v známost uvésti ráčili. Jestli by se snad páni ouředlníci na tom něco zastavovali, že jsou Alexandrovi Prachatickému toho něco přislíbili a on že by jejich příčinou k místu přijíti nemohl, ať páni ouředlníci mně se v tom důvěří, že já jeho Alexandra jiným místem chci opatřiti. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jináče císařské, v Starém městě Pražském ve čtvrtek den sv. Diviše, 9. Octobris, léta 1608.

---

608. *M. Bacháček do Vodňan: „Páni vyslaní z města Vodňan ke mně se uchýlili, jménem V. M. pozdravili i také kbel másla presentirovali: jak laskavé pozdravení tak i dar vděčně přijímaje V. M. šetrně děkuji, a kdybych mohl zase V. M. toho se vynasloužiti a dítkám V. M. v školách se učícím anebo školy spravujícím odměniti, učiním vděčně rád; a snad jsem včerejšího dne toho něco učinil a zase do poctivého města confirmoval Martinum Raconaeum, rodiče města Vodňan, a již správce předního školního v městě Čáslavě . . . Ač jsem jemu chtěl více udělati a k mistrskému tituli dopomoci, ale že on některé své slušné příčiny předkládal, za kterýmiž by k sobě toho přijíti nemohl, i toho se při tom zanechalo. Známé přísloví jest: Quod differtur non aufertur . . .“*

1608, 9. října.

---

609. *M. Bacháček do města Dvora nad Labem: „Z psaní Nicolai Sidavini porozumívám, že jste témuž Sidavinovi poručiti ráčili, aby svůj konečný oumysl v známost V. M. uvedl, i také sukcessora na svém místě jmenoval. A poněvadž k tomu přišlo, že Joannes Hovorini, Czaslavinus, na jeho místo jest nařízen, V. M. za to šetrně žádám, že jeho laskavě fedrovati ráčíte . . .“*

1608, 11. října.

---

610. *M. Bacháček purkmistru a radě města Teplice: „Podle námluvy s panem Tobiášem, J. M. pana Ratislava staršího*

„papeženské“ ceremonie, a zemřelé jako dobytek bez kněze pohřbívají.“ (Přepisy v arch. zem. a v arch. č. m. i arc. Pr.)

ze Vchynic a z Tetova písaře listovního, od času sv. Havla dodávám a dotvrzuji Clementem Pictorium, Zdiarenum, za správce školního . . . Z daru mně odeslaného velice děkuji a V. M. se toho odměniti nepominu . . ."

1608, 11. října.

---

611. *M. Bacháček do Litoměřic: „Psaní spolu i s darem půl věrtele vína na horách viničných léta loňského jsem v celosti přijal a V. M. na místě pánův collegův mých šetrně děkuji, a kde bychom mohli všickni spolu i také jeden každý obzvláštně něco toho učiniti zvláště při vzdělání kolleje města Litoměřic s ochotností rádi uděláme. Já pak obzvláštně V. M. za to žádám, jestliby při budoucích správcích kolleje V. M. buďto vyšších nebo nižších některá nespráva se spatřovala, a oni snad anebo on nechtěli po napomenutí pánův inspektorův se napraviti, aby mně to v známost při nejmenším uvedeno bylo, má to tak opatřeno býti, že nad tím bohdá zalíbení míti ráčíte . . .*"

1608, 13. října.

---

612. *M. Bacháček do Čáslavě, že správce do školy jich potvrdil, kterémuž, aby sobě dva sukcentory zjednal, nařídil.*

1608, 13. října.

Službu oc. Na oustní přednešení vyslaných z prostředku V. M. rád sem tak učinil a jak předního správce školy města Čáslavě dotvrdil tak i psaní Thobiae Lucino collegae učinil, na kteréž co by mně za odpověď dával z přiležejícího psaní porozumívati ráčíte. Že pak dáleji snad jednoho sukcentora komenduje à modestia,*) které podle mého zdání málo prokázal vzav od V. M. odpuštění, ješto mu ho snad žádný nedával a já bych téměř jeho za dosti spurného vyhlásil, nežli modestum,**) poněvadž mně svým psaním toho nic neoznamuje, než po trubách to sobě jedná, což žádným spůsobem býti nemůže. Nebo já jsem budoucímu přednímu správci školy V. M., který těchto dnův u mne byl, jménem V. M. poručil, aby sobě dva sukcentory objednal, kteří by mohli jemu v vyučování mládeže nápomocni býti, což se i stalo s mým vědomím, a kdyby mu měl teprv nyní odpuštění dávati, znáti ráčíte, že se to dobře trefiti nemůže. A tak žádám co jednou od V. M. jest oznámeno, to ať při tom zůstaveno jest. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava, jinak císařské, v Starém městě Pražském v pondělí po sv. Diviši, 13. Octobris, léta Páně 1608.

---

*) Podle skromnosti.
**) Za skromného.

613. M. Bacháček do Rakovníka Mikuláše „Latomum Rabinum" od času sv. Havla za předního správce školního dodává a dotvrzuje.

1608, 14. října.

---

614. M. Bacháček do Boleslavi Danielem Aurifabri, Teutolipschenum, za předního správce školního dodává a dotvrzuje.

1608, 14. října.

---

615. M. Bacháček Janu Andrlovi, měšťěnínu a písaři radnímu města Dvoru nad Labem: „Bezelstně nemohu dostačiti a pánům odpověď dáti, než čeho u mne opět vyhledávati ráčí, již se to stalo, a v sobotu po sv. Diviši, 11. Octobris, Joannem Hovorinum, Czaslavinum, za předního správce školy Vaší jsem commendoval, a snad prvé to psaní pánův dojde nežli tato má cedulka. Mé služby pánům jsou vždycky volné. Odcházeje více psáti nemohu."

1608, 14. října.

---

616. M. Bacháček do Knína: „Nemaje na tento čas žádné prázdnosti v krátkých slovích oznamuji, že k tomu ke všemu přistupuji, na čemž ste se s panem Pavlem Raubigiusem, správcem školy Vaší, usnesli, i dodávám a dotvrzuji jeho v té naději, že ho zase laskavě přijíti ráčíte . . ."

1608, 15. října.

---

617. M. Bacháček Berounským: že s dobrým a poctivým jak města Loun tak i města Berouna bude, aby správce školní Šimon Clementis z Berouna do Loun a M. Adam Chotounský z Loun do Berouna se přestěhovali.

1608, 15. října.

Službu oc. Psaní Vaše, jehož datum v městě Berouně v pondělí po s. Diviši léta přítomného 1608, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jsem porozuměl. A v pravdě nerad jsem tomu, že páni drobet nestálé mysli býti ráčí, předešle Simonem Clementis, Zdanicenum, ráčili jste z povinnosti propustiti, jakož i on jiného opatření při mně vyhledával a již téměř na místě postaveno bylo: nicméněj kdy jste toho zase vyhledávati ráčili, abych na další čas při V. M. jeho zůstavil i také konfirmoval, i v tom rád jsem se dal volen

nalézti a nechtěje V. M. víry zrušiti, jeho jsem pánům města Lúna žádným způsobem podati nad to míněj dotvrditi nechtěl, maje od nich v té příčině několikero psaní, skrze což u nich jsem se v ošklivost dal, a někteří, jak slýchám, to praví, kdyby se byli časně někam jinam utekli anebo s V. M. na dobrém srozumění byli, že by ho byli mimo mé dovolení přijali. Z čehož porozumívati ráčíte, jaké by mohlo skrz to nedorozumění jíti; nicmíněji nechť jest to v nic. Pánům města Louna dá se odpověď a jemu Simoni Clementi konfirmací se odsílá. Co se dotýče jeho sukcesora Tobiáše Felicis, to žádným způsobem býti nemůže, nebo by již mnoho těch neřádů nastalo a já bych za nekonečného člověka položen byl, kdybych někomu něco slíbil a málo potom z toho nic udělal. Na místo jemu obrané s dobrým zdáním rady mé a všech pánův profesorův má se obrátiti; než račte tak učiniti, což bohdá s dobrým poctivým jak města Louna tak i města Berouna bude a toliko ať se proměna stane a on Simon Clementis do města Louna ať se stěhuje a M. Adam Chotounský do města Berouna. Jest bohdá naděje, že po půl letě do měst Pražských bude povolán a tak v krátkém čase dva páni Mistři ze školy V. M. do měst Pražských budou povoláni, což nebude moci býti než s velikou V. M. poctivostí. S tím milost boží rač býti s námi se všemi. Dán v kolleji krále Václava v středu po s. Diviši, 15. Octobris, léta 1608.

---

618. *M. Bacháček do Volyně: „Ač předešlých dnův vyslaným Vašim hned v přítomnosti dodal jsem a dotvrdil za předního správce školy Vaší podle jejich dobrovolného společného snešení Joannem Urticum, ale některé jisté příčiny a to bezelstně v to vkročily z jeho strany a ne z mé, že se to státi nemohlo; čímž já vinen býti nemohu. Nicméněji maje Vás v dobré paměti, jiného jsem mládence objednal jmenovitě Martinum Martini, který se k té správě bude moci lépeji nežli Urtika trefiti . . .“*

1608, 15. října.

---

619. *M. Bacháček do Rychnova: „Joannes Horiceus, správce školy Vaší, mne za to žádal a to na místě Vašem, abych Vám toho mládence dohodil, kterýž by chtěl a mohl v chrámu Páně kůr spravovati a v škole při vyučování mládeže jemu nápomocen byl. Jakož jsem rád tak učinil a toho Joannem Thomanidem, Zdiarenum, listu tohoto ukazatele, obral a jeho Vám do školy Vaší dodávám a dotvrzuji . . .“*

1608, 16. října.

---

620. *M. Bacháček rytíři Mikulášovi Hrzánovi z Harasova a na Skalce: „Pan M. Jan Krchnerus jedno i druhé na místě V. M. se mnou bedlivě jednal, abych k V. M. takového mládence objednal, který by se mohl V. M. v psaní listův a jiných věcí propůjčovati: jakož jsem rád tak učinil a tohoto Nicolaum Fabri obral a jeho k V. M. odsílám . . .“*

1608, 16. října.

---

621. *M. Bacháček do Náchoda: „Pan regent J. M. pana Smiřického za Vás se ke mně přimlouval, abych k Vám za správce školního některého dobrého a příkladného mládence podal, kterýby s ctihodným M. Viktorinem, správcím Vašim duchovním, dobře se srovnati mohl: obral jsem k tomu Gabrielem Doubka, kteréhož Vám dodávám a dotvrzuji . . .“*

1608, 17. října.

---

622. *M. Bacháček panu Faltinovi Kyrchmajrovi z Rejkovič, císařskému rychtáři v Starém městě Pražském, oznamuje, že Alexandra Chrthomana Prachatického, za něhož se pan Jakub z Menštejna přimlouvá, za správce školního do osady sv. Michala Starého města Pražského dodává a dotvrzuje.*

1608, 18. října.

---

623. *M. Bacháček do Hradiště nad Jizerou Pavla Romera, Nepomuckého, mládence pobožného, učeného i také pokojného, za správce školního vysílá s tou žádostí, aby jeho s kollegou tohoto času zimního se přibližujícího v náležitých potřebách fedrorali.*

1608, 21. října.

---

624. *M. Bacháček na Tábor za prvního „collegam“ do školy vystavuje a dotvrzuje Václava Krištofora Čáslavského.*

1608, 21. října.

---

625. *M. Bacháček do Čáslavě: „Předešlých dnův předního správce školy města Čáslavě jmenovitě Martinum Racopaeum Vodnianum jsem dotvrdil a nyní collegam Joannem Longolium*

do té školy dotvrzuji, žádaje, abyste jeho snad ještě v nepřítomnosti předního správce přívětivě přijíti ráčili . . ."

1608, 21. října.

---

626. *M. Bacháček do Teplice za kollegu školního Klementa „Pictoria" Žďárského dotvrzuje a vysílá.*

1608, 21. října.

---

627. *M. Bacháček Řehořovi Martinidovi, měštěnínu a písaři města Příbramě hor stříbrných, že Martin Moravecius Klatovský, který dosavád byl na škole německobrodské, nyní do Příbramě jest potvrzen; do jeho však příchodu aby zatím kantor neb kollega správu školy zastával.*

1608, 21. října.

Můj zvláště milý pane písaři! Naději se, že se mně tolik přitrefuje, jako i Vám; za příčinou jiných zaneprázdnění nemohu dostačiti a Vám obšírněji napsati. Do města Příbramě jest podán i také konfirmován Martinus Moravecius, Clatovinus, který posavád zůstával in officio collegae v Německém Brodě, a jestli se posavád k Vám nevypravil, není pochybné, než že do neděle u Vás bude a správu školní k sobě přijme. Naději se, že kollega aneb kantor v škole města Příbramě zůstává, nechť ten zatím dům školní et disciplinam tak opatruje, aby se jemu mohlo z čeho poděkovati. A pokud by Martinus obmeškával k svému povolání se nalézti a snad chtěl do sv. Martina tím odkládati, Vy sami po nejmenším oustně mně vzkažte a má jiný in continenti odeslán býti. Páni města Vysokého Mýta posavád odpovědi nedávají, snad za tou příčinou, že všecky peníze od paní vdovy složeny nejsou; jak nejprv odpověď dána bude, Vás tejna neučiním. Actum v Praze 21. Octobris léta 1608.

---

628. *M. Bacháček do Turnova: „Porozumívaje tomu i také na oko spatřuje, že J. M. pán, pan hrabě i také J. M. pán, pan Karel z Vartemberka o to se starati ráčí, aby škola v městě Turnově dobrými, učenými a příkladnými správci školními opatřena byla, a Vy také za příčinou mládeže Vaší domácí i také přespolní na to pozor máte: rád tak činím, porozumívaje, že druhého školního správce potřebujete, Samuelem Josephiadem, Suticcnum, k Vám vysílám a dotvrzuji . . .*"

1608, 21. října.

629. *M. Bacháček do Berouna: „Co se pana Mistra Adama Chotounského dotýče a toho výkladu, kterýž mému dobrému zdání dávati ráčíte, toho při tom zanechávám. A jakž vždy na tom státi ráčíte, aby Thobias Felicis, Misenus, na místo Simonis Clementis se dostal, proč by se to státi nemohlo, v předešlém mém psaní jsem V. M. v známost uvedl a toho také při tom zanechávám . . .“*

1608, 22. října.

---

630. *M. Bacháček do Litoměřic: „Mistra Pavla Stránského za předního správce kolleje V. M. a k němu, dle jeho dobrého zdání, collegas Venceslaum Arcadium Bohemo-Brodenum a Martinum Arnoldi, Daupovinum, dotvrzuji.“*

1608, 22. října.

---

631. *M. Bacháček do Klatov, aby nad „Hieronimum Matheidem, Zeletavinum“, jeho kollegy a žákovstvem ochrannou ruku drželi.*

1608, 22. října.

---

632. *M. Bacháček purkmistru a radě Menšího města Pražského, že vedle žádosti jich Tomáše Paulina Olešnického za kollegu do školy jich dodává a dotvrzuje.*

1608, 23. října.

---

633. *M. Bacháček do Slaného přimlouvá se, aby Mistra Jakuba mladšího Krupského přívětivě přijali, poněvadž byl slíbil, že školu jich tak spravovati chce, aby nad tím dobré zalíbení měli.*)*

1608, 24. října.

---

*) K historii školy ve Slaném, o kteréž v „roční zprávě vyššího gymnasia téhož města na rok 1883“ napsal prof. J. Lacina obšírnější pojednání, přidáváme něco historických zpráv. L. 1364 byl v Slaném jaken Václav sukcentorem, l. 1380 rektoroval na škole Věst, sukcentorem byl Václav z Libičic; l. 1571 správcem školním byl Jan Skalka; r. 1573 správcoval na škole Jiřík Sušil. L. 1589 dne 21. března žaluje konsistoř podobojí císaři ja Slanské, že děkana nutí, aby oficiály školní živil. „Důchody k faře náležející a záduší odkázané, aby kněz, který by mše svaté za duše sloužil, těch důchodův požíval, ty nač oni vynakládají, dobře o tom vědí, neb od mnoha let requiem u nich žádný kněz nesloužil, než místo kněží věrných na to rúhače kalvinisty, žáky v škole své chovají, a ti což nejhoršího Bohu naproti a církvi, k zhoršení dobrých lidí pobožných činí a se rouhají, ještoto mnozí toho s pláčem touží pánu Bohu, čeho jsou na svá stará kolena dočekali. A za to

634. *M. Bacháček starším ouředníkům osady sv. Klimenta v Novém městě Pražském za předního správce školy „Nicolaum Spissium, Guttenum" dotvrzuje.*

1608, 25. října.

---

rouhání rektorovi školnímu do roka stálého platu 40 kop, kantorovi 20 dávají, a že v škole s mládeží pracují, každé suché dni do patnácti i šestnácti kop platu berou, sedm koled do roka mají, ještoť nemalá suma se z nich sejde, minucí k vánocím, za které ouplatky berou, do 31 kop, v poště od pacholat, kteří místo obědu jim na týden platí, některý 3, 4, 5, 6; potom sobotales každé pachole každý tejden bílý peníz dává, jarmarkales, masopustales, montales, dušičkales, kretales po dvou velkých od každého pacholete, kandelares po českém groši od každého pacholete, od funer, kantací a co jiného přijde veliká suma, a ještě děkanovi na hrdlo je strčili, aby jim každodenně oběd a večeři dával a jim se vší svou čeládkou sloužil, a oni jako páni přijda budou na děkana škroukati, že toto slané, onono neslané, nedostaneli se vem kde vem, pánům žákům jísti dej, tak že nebohý děkan musí časem hlad trpěti a netoliko šat nějaký, ale ani knížku, aby sobě koupil za svou službu u nich s to býti nemůže: ale žák, nedostaneli mu se co, maje takový plat, může sobě poručiti. Nočně doma nesedajíc šenkýřkám fertoušky přetřásají místo modlitby za lid a učení se pobožnosti. A nebohému děkanu kopu grošů na týden vstrčí a za práci jeho do roka ani halíře ani půl nedají, již ty jak chceš s svou čeládkou na to živ buď, a každodenně služ mši svatou a kaž a v neděli čtvero kázání, žáky jejich jim chovej — račteť toho milostivý císaři považiti, jakou svízel od těch měst nebozí kněží mají, kteří jim po vóli býti nechtějí." A dne 22. března 1589 opět konsistoř píše: „Oficiálům pak, aby jaké pohodlí v faře činěno býti mělo, to se u nás, aby slušné býti mělo, nevídí, poněvadž fara jest pro faráře a kněží, a škola pro žáky a oficiály; a aby jim čím který děkan neb kněz povinen byl, toho neuznáváme, poněvadž nadaní k záduším a farám odkazové jsou k oltářům, aby se u nich sloužilo; a farář oltáři slouží, z oltáře taky živ býti má, a slouží lidu obecnímu, s ním v kostele pracuje. Ale officiales školní, ti, pracujíli s mládeží v škole, od nich své platy a od obce jistá stipendia mají, pohodlí jim se od sousedův činí, obědy jim po pořádku vaří, a jakž v jiných zemích jest, na tom že přestávají a s farářem na pohodlí a v stravě nic officiales nemají: tak i tito jejich officiales na tom, což jim do školy přichází, přestati povinni jsou, na práci farářovu potahovati se nemohou a nemají.

Jestliže pak předkové naši to jsou činívali a oficiály školní k sobě do fary k obědům brávali, činili to z lásky a ne z povinnosti, aby jim tím zavázáni býti měli, neb jsou se s faráři officiales v náboženství katolickém srovnávali, za mrtvé se modlívali, svaté vzývali, tělu božímu a krvi při mši svaté i jindy, když neseno bylo, se klaněli; a protož předkové naši, majíce veliké milosti od lidu a dary mnohé, sami jich spotřebovati s svou čeládkou ve faře nemohli, tou milostí jsouc vedeni, že oni officiales s nimi se srovnávají, do fary je k sobě k obědům brávali, až to přišlo i v zvyklost i obyčej; a to se nejprvé začalo u sv. Jindřicha v Praze. A tak oni vzavše sobě v zvyklost a obyčej, jakoby farářové byli jim těmi takovými obědy aneb stolem povinnovati, tomu chtějí.

I poněvadž oni nyní s faráři svými a s církví svatou se nesrovnávají, učíce učení kalvínskému a kacířskému v školách svých, za mrtvé se nemodlí, svatých nevzývají, tělu božímu se rouhají a v řádích církve svaté státi nechtí, a faráři svými se nespravují, než chtějí tomu, aby farářové oficiály školními se spravovali a jich poslouchali, a ti, kteříž v školách někdy byli a v obcech se ženili a osadili, k tomu je vedou a tak míti chtějí: i z těch příčin farář a děkan není jim povinen stravou a pohodlím žádným." (Arch. arcib. konsist.)

Podobnou jako do Slánských vznesli administrátor a farářové konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí přijímající všeobecnou ztížnost před arcibiskupa Pražského l. 1585 dne 6. července: „kterak velicí a zna-

635. M. Bacháček rytíři Oujezdeckému z Oujezdce: „Jakož ste se mnou ustně při přítomnosti pana Jana Velvar-

---

menití neřádové všudy na vše strany, jak od kněžstva tak také i od žákovstva v školách po všem tomto království Českém vznikají a procházejí. Žákovstvo, bakaláři a kantoři faráři svými se spravovati nechtějí, texty v graduálích a v antifonářích církve svaté mění, kacířstvu a bludům učí; v soboty a v pátek masa sobě v školách vaří a jedí, v kostele poklony žádné nečiní." A v suplikaci k císaři ze dne 27. července 1595 žalují: „Rectores školní, páni bakaláři, poněvadž jsou nám v náboženství odporni a s námi v starobylém náboženství srovnávati se nechtí, na procesí vedle řádu starobylého, majíce přední býti ku příkladu mládeži a lidu obecnímu, nechodí, nýbrž procesí modlářstvím nazývají a mládež tomu učí a tak kazí. K panu rektorovi universitatis z prostředku našeho jsme vyslali jak před křížovými dny tak i teď před památkou božího Těla, žádajíce jeho, aby to opatřil, poněvadž svých farářův bakaláři a rectores školní poslouchati a jimi se spravovati nechtí, a jim poručil, aby na procesí se svým žákovstvem šli, čehož žádný z rektorův školních a pánů bakalářů jest neučinil, krom jediný. A o jiní nepořádky a nezpůsoby mnohé témuž panu rektorovi universitatis takto rok i jindy psaní sme učinili, aby žákovstvo a bakaláři v náboženství a řádu starobylém stáli, faráři svými se spravovali a jich poslouchali, textův v graduálích, antifonářích i hymnách neměnili: však sme toho nic při něm, aby napraveno býti mohlo, obdržeti nemohli, nýbrž to oznámil před vyslanými k němu, že tím vládnouti nemůže, že ho ta mládež poslouchati nechce." Léta 1589 dne 7. dubna opět císaři žalují: „Ve školách bludná učení kalvinská se učí a rozmahají, mládež učíce se rouhání a bludům hned z mládí se kazí, v kostelích žádné poklony a uctivosti jak svátosti velebné, tělu božímu, tak ani jiným řádům posvátným se nečiní, zpívání církevní mění, při sepulturách konduktů církví nařízených zpívati nechtějí, proti kněžím žáky osadní, ženatí Mistři a bakaláři jsouce v ouřadech, zastupují a jich pozdvihují, na procesí choditi nechtí, postův svatých nezachovávají a sumou všecko dobré zlehčili a všemu se jen posmívají. Lid obecní nad tím s pláčem naříkajíc pánu Bohu toho touží, čeho jsou na svá stará kolena dočekali." (Z arch. arc. Pr.)

Léta 1592 byl správcem školním v městě Slaném Šimon Marcovicius Soběslavský. R. 1617 dne 24. dubna svolili starší obecní, aby Janu Comarillovi, školnímu bakaláři, vdova Dorota jerchářka za manželku dána byla. L. 1617 dne 31. října děkuje purkmistr a rada města Mikulaši z Kamenku, prorektoru učení Pražského, že jim za správce školy „poctivého a vysoce učeného Mistra Jana Salerina a za kollegu jeho Jana Mejsnara, studiosa, potvrdil, začež mu několik dukátů v dar odsílají." T. r. „Jakub Prachatický, starý sukcentor školní, podal žádost, aby děvčátka učiti mohl, zamlouvajíce se, že chce chrámu Páně jak kůru českého tak i latinského v zpívání pilen býti. Povoleno k té žádosti jeho, však aby zatím při správě školní, dokud jiný pan Mistr nepřijde, za některý čas zůstával." A téhož léta 1617 „Petru Boháčkovi povoleno, aby děvčata a přespolní pacholata učil, domácích ale pacholat aby nepřijímal na škodu školních domácích pánů oficiálů." L. 1618 dne 15. ledna přijat od inspektorův školních v přítomnosti děkana Slanského za správce školního M. Jiří Gallerinus Příbramský. T. r. 1618 dne 12. prosince Jakub a Tomáš Hovorinus od „pánův" byli napomenuti, aby pacholat do své školy nepřijímali, že toho trpíno nebude: připověděli se tak zachovati a toliko děvčátka učiti. L. 1618 dne 9. října oznamují purkmistr a rada města Danielovi Basiliovi z Deutschenberku, obojích práv doktoru a prorektoru akademie Pražské, že „poctivý a učený Mistr Jan Šultys z Felsdorfu Kutnohorský, na ten čas správce školy naší, skrze připsání své v tom se vyjevil, že též správy školní děleji nežli toliko do sv. Havla nejprvé příštího na sobě zdržovati nemíní: i jsouce my povinni o to se starati, aby škola naše i poctivá mládež bez předního rektora a správce nezůstávala, V. M. v náležité uctivosti za to žádáme, že jinou osobu hodnou

*ského jednati ráčili, abych k V. M. preceptora Čecha, však v německé řeči zběhlého šikoval, že jeho spolu s synáčkem ven z země vyslati a s ním se o službu rozcházeti neráčíte; touž žádost pan Jan Velvarský včerejšího dne i před včerejškem opáčil: nechtěje žádosti V. M. oslyšeti tak činím a Daniele Třebického, rodiče z města Tábora rodičův dobrých lidi, vysílám a za preceptora k synáčkovi V. M. dodávám, nic o tom nepochybuje, poněvadž předešle po dobrých službách býval, že se k tomu povolání dobře trefí . . .“ *)*

1608, 25. října.

---

a vážnou, obzvláště pak Nicolaum Jelenium Pragenum, na ten čas conrectora v městě Lúna zůstávajícího (jehož od dobrých přátel sobě komendovaného máme), na místě dotčeného M. Jana Šultysa k témuž času sv. Havla nejprvé příštího do školy naší za předního rektora a správci dosaditi a nám na něho konfirmací odeslati ráčíte“ Však odporučení „dobrých“ pánů přátel se neosvědčilo. Již dne 6. března 1620 oznamovali Slánští Mistru Petru Fradeliovi, prorektoru universi Pražské, „že pro některé příčiny a nezpůsoby Mistra Mikuláše Jelenia Pražského déleji nežli do času památky sv. Jiří nejprvé příštího v správě školy naší trpěti nemůžeme, nýbrž sobě příkladnějšího a pokojnějšího vinšujeme.“ Žádali za Mistra Jana Cipriána Kozelia de Peclinovec, toho času správce školy sv. Barbory na Horách Kutnách, kterýž prý pro povětří jemu tam nesloužící místo proměniti míní. Nemohlo se pro některé příčiny státi, jakož poznáváme z listu purkmistra a rady prorektoru učení Pražského dne 10. dubna 1620 odeslaného: „Jakož jsme na V.M. žádost skrze psaní své vzložili, abyste nám od času památky sv. Jiří Mistra Jana Kozelia za správce školy naší konfirmovati a na to vyslaným našim odpověď a příčinu, pro kterou to se státi nemohlo, v známost uvésti a laskavě k tomu, aby z katalogu competitův, vezmouce radu s známými a poctivými lidmi, osobu k dotčené správě vybrali, povoliti ráčili: za takovou povolnost V. M. přátelsky a služebně děkujeme a zprávu o tom od pana primasa i vyslaných našich máme, že z jisté vůle boží a komendací známých a poctivých lidí k tomu jsou zvolili, obrali, vokací dali i již v tom ubezpečili Jana Kutnaura Rovenusa, na ten čas za kollegu u sv. Jiljí zůstávajícího, a o tom V. M. na paláce hradu Pražského oznámili i o tom, že jeho k nám konfirmovati ráčíte, davše jméno jeho na cedulce poznamenané a přijaté, zakázání od V. M. doslechli. Nyní pak zprávu toho máme, že byste se v tom změniti a jiného nám voliti i konfirmovati chtíti ráčili. V kteréžto příčině my přestávajíce na předešle zvoleném Janovi Kutnaurovi a připovědi své jak pánům komendujícím tak jemu učiněné, za to V. M. přátelsky žádáme, že na téhož Jana Kutnaura, poněvadž Nicolaus Jelenius již od nás odpuštění vzal, nám konfirmací vydati a vůli boží a řízení jeho povoliti ráčíte. Když se to stane, tehdy my se toho V. M. a celé akademii za takovou volnost každého času službami našimi a dobrým přátelstvím odsluhovati rádi chceme. Odpovědi žádáme.“ Léta 1623 dne 10. března povolili purkmistr a rada města Slaného Matiáši Šíblovi, preceptoru německému, aby za obyvatele přijat byl a potom dítky jazyku německému, psáti a počítati aby vyučoval. Opětný důkaz, jak rychle germanisace do měst českých, domácími podporována, se vtírala. L. 1677 učinil zprávu Jiří Vojtěch Bláha, děkan Slanský, arcibiskupu Pražskému, že v Slaném školu mají piaristé, mimo něž v městě není žádného učitele. Důchodů pro školu není žádných. (Z archivu města Slaného a kons. Pr.)

*) V „Pamětech o školách českých“ uveřejněny již některé doklady, jak mnozí ze šlechty i z měst na konci 16. a na začátku 17. století příliš toho dbali na malou slávu svého jména a velikou škodu národa, aby mládež, děti, učily se německému jazyku. Jaké záhubné, jedovaté taková falešná starostlivost přinesla národu ovoce, vidíme zvláště také z usnešení sněmovního, kteréž

636. Zápis rektora učení Pražského, aby od doktora Matiáše Borbonia, lékaře pana Henyka z Valdštejna, se vyzvědělo, jaké vsi jmenovaný pán učení pražskému chce postoupiti.

1608, 25. října.

Přednášel pan Mistr Mikuláš Hagiochoran, že slyšel na Mělníce od kněze Eliáše Chrudimského, že se J. M. pan Henyk z Valdštejna na Dobrovici ozýval před několika osobami, že nějaké vsi k učení pražskému chce podstoupiti a zapsati. Pan rektor žádal za radu. Snešeno, aby pro lepší dostatek v té příčině ku panu doktorovi Matiášovi Borboniusovi, lékaři J. M. pána, pana Henyka z Valdštejna, psaní se odeslalo a z něho vůle J. M. vyzvěděla se.

---

r. 1615 na ochranu jazyka českého ve vlastním jeho domově, v království Českém, stavové čeští učiniti museli. Bohužel! že hráz zákona brzy na to, po bitvě Bělohorské, se protrhla a germanisace počala zatopovati a kaliti české zelenající se osení. České nivy pustly. — Podáváme zde ještě některá svědectví takového převráceného, nevlasteneckého vychovávání mládeže. Léta 1553 dne 4. října prosí mladý Albrecht Robenhap z Suché pana Joachyma z Hradce, aby ho ze školy jednoho Mistra ve Vídni vzal, poněvadž tam žádného dobrého učení není. Píše: „Pane milý! V. M. oznamuji, že já i Vitanovský z daru pána Boha všemohoucího zdrávi jsme a nyníčky se neučíme, neb náš Mistr vína sbírá a my mu pomáháme, a ještě se asi za čtyry neděle nebudeme učiti. Nedostatku také žádného nyníčky nemám chyba na učení, neb jakž jsem V. M., pane milej, prvé oustně oznámil, že zde žádného dobrého učení není, neb mi mnozí učení muži i doktorové k tomu radí, abych V. M. napsal a prosil, abyste mne ráčili z této školy vzíti: tak i nyníčky, pane milý, V. M. prosím velice, že mne ráčite z této školy vzíti a na nějaké jiné učení dáti, abyste za mne darmo peněz dávati neráčili a já abych času svého nemařil; zase V. M. slibuji, že chci všelijakou pilnost k učení přiložiti, kdežkoli jinde mne dáti ráčíte, což potom skutečně, dáli pán Bůh, poznati ráčíte, neb já nežádám, abyste mne domů vzíti ráčili, jedině račte mne pro mé dobré na nějaké jiné učení dáti, neb v této škole žádného prospěchu v učení svém neznám než více svou škodu, a já rád se chci učiti a mám k tomu chuť. Pane milý! V. M. velice prosím a věřím, že to pro mé dobré ráčíte učiniti a mne na jiné učení dáti co nejspíš ráčíte moci. V. M. také oznamuji, pane milý, že jsem z rozkazu V. M. u Šťastného své zelené truhlice nechal, a jest mi jí zde velice potřebí, rád bych, kdyby mi jí Šťastný sem brzo poslal. Mistr náš V. M. službu svú vzkazuje. A také V. M. oznamuji, že Mistr náš ten list, jako jste ráčili nám psáti, prvé než jsme my jej četli, vzal a dal jej jednomu Polákovi vyložiti. Pán Bůh rač dáti, abyste se ráčili dobře a šťastně míti. Dán ve Vídni v středu po sv. Michalu léta 53.“ L. 1574 dne 4. října píše Bartoloměj Desiderius z Lobkovic arcibiskupu Pražskému Antonínovi: „Was da (in Ingolstadt) mein studieren und deutsch lernen [...], bemühe und befleissige ich mich in demselben soviel mir müglich und will auch alzeit beflissen sein, damit ich in demselben je lenger je mehr zunehme und einen solchen Fortgang gewinne, damit Eure Gnd, desgleichen mein Herr Vater, Frau Mutter ein gut gefallen daran sollen haben.“ — Někdy l. 1593 oznamuje Zbyněk arcibiskup Pražský Volfgangu Zelenderovi, že mladého Jindřicha Haugvice opatovi „ad s. Emeranum“ na starost dá, aby se „německé a latinské řeči“ naučil. (Z archivů Jindřichohradeckého a arc. Pr.)

Pověděli jsme již na jiném místě, že jako šlechta mladá strany pod obojí za příčinou poznání cizích mravův, zemí, za hranice na vysoká učení se vypravovala, takž i šlechta katolická zvláště proto, že universí Pražská byla v moci podobojích, ubírala se také na studie do ciziny, hojně jsouc při tom

637. M. Bacháček do Příbramě: „Za jiné jsem neměl, než že Martinus Moraveczius, Glattovinus, upřímě z Německého Brodu k Vám se na místo sobě ukázané k správě školy Vaší ubírá, ale ta naděje mne zmýlila, a on také některé příčiny

---

dvorem královským a bohatou šlechtou podporována. Takž l. 1519 dne 25. ledna král Ferdinand proboštství Vyšehradské i s oltářem sv. Filipa a Jakuba v kostele na hradě Pražském (kteréhož Petr Bechyně z Lažan na Pičíně dobrovolně se vzdal a na ten čas žádného probošta nemá a nám jako králi českému a pánu poddacímu náleží) Bohuslavu Hodějovskému z Hodějova propůjčuje se vším příslušenstvím, aby, maje se nač chovati, učení svého, při kterémž těchto časův v zemi Nidrlantské jest, pilně hleděl, do čtyř let pořád zběhlých, aby je držel a užíval, službu boží ke cti a chvále pánu Bohu všemohoucímu a k rozmnožení jeho božské svaté slávy, jakž od starodávna bývalo, při tom proboštství a kostele i oltáři dotčeném držel a kněží křesťanské řádné a hodné i jiné osoby kostelní, jakž předešle bývalo, bez umenšení choval; než po vyjití těch čtyř let, jestliže by to proboštství dále držeti a užívati chtěl, tehdy povinen bude kněžství řádné na se přijíti a knězem býti.“ — Někdy po r. 1550 oznamuje Zdeněk Lev z Rožmitála Jáchymovi z Hradce, že do Vlach jeti míní, aby u vzdělání a v štěstí pokročil. Píše: „Pane ujče můj milý. Na V. M. žádost vzkládajíce, při tom vůli pana otce mého tolikéž svú V. M. oznamuji, že na ten čas do Vlach jeti míním, jakož z cedule této, kteráž vlastní rukú pana otce mého psána jest, tomu šířeji vyrozumíte. I poněvadž na ten čas pán z Rožmberka zde býti ráčí, za to V. M. prosím, že na J. M. žádost pana otce mého i tolikéž mou vznesouce, toho jednati pomoci ráčíte, nebo na ten čas mně s velikou škodou jest doma býti, což by mi více potomně nežli nyníčko škodilo, zvláště když řečí neumím; bych neuměl česky mohl bych dokona němým býti, jest mi toho dosti líto, že sem tato léta tak mizerně doma strávil; musilo tak býti, nebo nouze vůle nemá, ač nyníčko rovně té srsti sem; však sem proto očekával, že mne vdy něco lepšího potká, a ono pak, čeho sem se chytil, všecko se se mnou utrhlo, bych se pak byl čeho držeti měl, tehdy jiní podkopali, že vdy padnouti musilo; protož jinde ve jméno boží jiného povětří koštovati chci, zdaby se zatím kolo štěstí obrátilo, při tom budu li se moci něčemu naučiti, čímž bych V. M. někdy posloužiti mohl, chci rád pilnost míti, nebo lépe jest se pozdě učiti nežli nikdy. Té naděje sem k V. M. že žádost mou jako věrný přítel vykonati ráčíte.“

Léta 1554 dne 5. ledna žádal J. Silvan Jáchyma z Hradce za propuštění ze služby, aby mohl někde jinde v umění prospívati a užitečným se státi. Oznamoval prosebně: „Častokráte jsem ztížnost svú skrze suplikací a skrze pana Krištofa Lhotského na V. M. vznášel, poněvadž od V. M. za služebníka přijat jsem, aby mi služba má, též i práce, kterúžbych podniknúti měl, ukázána byla, abych já tudy všeho zahálení hanebného ujíti mohl a uměním svým, jakéhož mi pak koli pán Buoh všemohoucí uděliti ráčil, jiným prospěti a poslúžiti; ale až posavád v žádnú práci tu, v kterúž jsem se oddati chtěl, uveden nejsem, z čehož porozuměti mohu, že V. M. na tento čas mé služby a prací potřebovati neráčíte. I maje já lítost nad věkem a uměním svým, které marným zahálením až posavád mařiti nepřestávám, nemohu se nad tím než zastyděti, že darúov božských tak sobě lehce vážím a skuoro v nic obracuji. A protož za to V. M. jako pána svého laskavě příznivého prosím, poněvadž mně na tento čas v mé práci potřebovati neráčíte, že mne propustiti ráčíte a v tom nic za zlé míti, že od V. M. jinám se chejliti chci, neráčíte, neb nad jiné všechny pány V. M. hotov jsem byl a ještě jsem rád sloužiti; ale když toho nyní potřeba V. M. neukazuje, k V. M. té naděje jsem, že mi to k ničemuž zlému přičítati neráčíte; jiným časem když by má služba V. M. mohla prospěšna býti, chci V. M. rád jako povlovný služebník slúžiti. Při tom také V. M. oznamuji, že mně se služba v Brně v královém klášteře nahází, i za to V. M. poníženě prosím, že mi ráčíte přímluvčí psaní ku panu Ambrožovi prokurátorovi J. M. Kr. dáti a dobré slovo propůjčiti, tak abych já tím spíše skrze přímluvu

předkládal, za kterými nemohl se dříveji vypraviti, připovídaje, že to budoucně svou pilností při vyučování Vaší mládeže chce vynahraditi. Protož V. M. za to šetrně žádám, že jeho omluvna míti, nýbrž přívětivě přijíti, nad ním a jiným žákovstvem ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách,

---

V. M. k službě přijíti mohl; jakož pak hned při počátku ráčili jste mi přislíbiti, kdybych kde věděl o nějaké poctivé službě, že mne fedrovati a k ní dopomoci ráčíte. I té sem celé k V. M. naděje, že to na mou poníženou prosbu učiniti ráčíte, a já se toho V. M. i s otcem mým po všecky časy rád odsluhovati chci". . . A po některém čase psal opět jmenovanému pánu z Hradce: „Předešlého času, když jsem od V. M. odpuštění bral, chtíc se na učení vypraviti a je k gruntovnějšímu nežli prvé konci přivésti, jest mi od V. M. milostivá a laskavá přípověď učiněna, co by k dobrému mému bylo, že na V. M. pána laskavého míti mám po všecky časy; čehož od V. M. jsouc vděčen a nemalú chuť k umění liternímu majíc do Augšpurku jsem se při jiných mládencích, kteří z České země na učení do Říma vydáni jsou, vypravil, abych V. M. aneb dědici V. M. tím gruntovněji, jsa od Mistruov svých vycvičen, uměním svým posluhovati mohl; ale jsa v závazek mně nesnesitelný a nemožný od vrchnosti potažen a s takové naděje svržen, předsevzetí mé jest průchodu míti nemohlo. I jsa ještě posavád toho úmyslu k muži umělému někde se uchejliti, podle křesťanské a milostivé přípovědi V. M. poníženě prosím, že ku panu Ambrožovi z Oterštorfu, krále J. M. prokurátoru v markrabství Moravském, přímluvné a laskavé připsání (abych nějakou službou při něm opatřen býti mohl), učiniti ráčíte, neb té celé naděje jsem, že na malé připsání V. M. všelikterak fedrován budu."

Léta 1558 v měsíci lednu prosil Jan Škoda z Chrostu krále Ferdinanda za nějaký dar z milosti, aby mohl dostudovati, poněvadž osiřel úplně, matka jeho (kteráž byla kojnou při dvoře královském a arcikněžnu rakouskou dcerušku Ferdinanda I. kojila, začež do smrti ročních 50 zl. dostávala) zemřela a otec jeho od faráře (kde?) když spolu seděli za stolem zastřelen byl. Však nic mu nedáno. — L. 1575 dne 6. listopadu žádal Vilím z Rožmberka arcibiskupa pražského, aby v příčině přijetí syna pana Jana ze Šternberka do studií s rektorem jesuitův promluvil a jej v tom podporoval. „Pan Jan z Šternberka oznámil jest mi, kterak té vůle jest syna svého do kolleje mezi jesuity odeslati a tu ho, aby se předně pána Boha stvořitele svého znáti a dobrým cnostem a mravům vyučoval, zanechati, za toto připsání mne k V. M. žádajíc: i poněvadž pán předdotčeného syna svého budoucí dobré a pánu Bohu líbezné obmejšlí, V. M. přátelsky žádám, že se panem rektorem kolleje jesuitův sami promluviti a mládenečka tohoto, syna páně z Šternberka, poněvadž naděje o něm dobrá jest, že bohdá ve všem dobrém prospívati, vlasti své se hoditi i rodičům svým ku potěšení bude, fedrovati ráčíte, aby přijmouc ho pod disciplinu svou ke všemu dobrému a cnostnému vedli a vyučovali; v čemž skutek pobožný a dobrý vykonají a při stavích království tohoto nemalou lásku sobě způsobí a náchylnější je sobě učiní. Jakož pak k V. M. té naděje sem, že se mně i pánu z Šternberka v tom přátelsky propůjčiti a v tomto dobrém předsevzetí syna páně laskavě fedrovati ráčíte. Rádi se toho V. M. oba dobrým přátelstvím odplatíme a častopsaný syn páně líbezně a snažně odsluhovati bude."

R. 1578 dne 19. dubna posílá Vilím z Rožmberka Volfa Chanovského k arcibiskupu pražskému s tou žádostí, aby ho sobě k přijetí kněžství ujistil, že na vychování jeho, jakož dosud činil, i na dále nakládati chce. „Oznamuji V. M., že jsem těchto dnuov minulých Volfovi Chanovskému to všecko, za jakými příčinami sem jeho posavad na učení zakládal, předložil, totiž, že jest předešle na napomenutí mé, otce svého i jiných dobrých lidí a přátel svých se v to uvolil a přípověď učinil, se k úřadu kněžskému oddati; při tom i o to sem se k němu domluvil, jakou jest V. M. odpověď, když ste ho před sebe teď v Praze povolati a s ním o to promluviti ráčil, dáti směl. Na kterážto předložení má se jest v tom slyšeti dal a připověděl, že tak toho oumyslu jest,

vzláště tohoto času zimního k nám se přibližujícího, laskavě fedrovati ráčíte. On povinnen bude svou pilností při povolání svém to vynahražovati . . .“

1608, 26. října.

---

638. *M. Bacháček starším ouředníkům osady sv. Petra v Novém městě Pražském: „Jakož se jisté snešení stalo s Jich M. panem purkmistrem a radními pány osady sv. Petra v Novém městě Pražském, aby na přímluvu ctihodného pana faráře sv. Petrského předešlý collega za předního správce školního přijat byl a byl povinen zase přijíti toho collegam, kterého by mu učení Pražské podalo: což jemu v známost uvedeno bylo a on tomu obvykl. Protož v této příhodnosti tak činím a pobožného i také učeného mládence To-*

---

knězem býti s tou však žádostí, že by rád, aby před tím časem ještě studia svá continuovati a zvláště in theologia pro dospělejší v úřadu kněžském prospěch potrvati za některý čas mohl. I poněvadž mi se nevidí jemu tak na ta prostá jeho slova věřiti a na něho náklad činiti větší, z té příčiny sem ho k V. M. vypravil a za to žádám, že v přítomnosti pana probošta a jiných jeho před sebe obeslati, jemu to předložiti a na něm tomu všemu, jakého úmyslu jest, vyrozuměti ráčíte. A pokudžby ten celý jeho v tom a dokonalý úmysl byl, za to žádám, že to hned dostatečně opatřiti ráčíte, aby to přísahou anebo jakž obyčej v příčinách podobných jest ujistil. A když to tak vykoná a já tím jist budu, chci jeho hned do Říma vypraviti a na něho náklad učiniti, budto že jeho skrze pana kardinála Ursina (odešlíce takové ujištění k předložení sv. papežské, anebo komuž náleží, aby se z toho porozumětí mohlo, že to věc jest jistá) in collegium germanicum nebo v jiné místo náležité a příhodné fedrovati bych mohl, a pakliby ne tak hned místo prázdné bylo (a já s tou věcí pro jeho zameškání že nechci odkládati) zatím jeho svými penězi založiti, aneb docela náklad svůj na něho učiniti, i to při panu nunciusovi, aby ode mne jemu peníze zde a zase proti tomu v Římě Chanovskému odměna na penězích se stala, opatřiti chci, a v tom ve všem, také kdyby jemu ordines se conferovati měly, V. M. dobrého zdání, abyste mi to tak tím dříve v známost uvésti ráčili žádám, abych se v tom dále věděl kterak spraviti. Rád bych tomu, aby tento mládenec, jsa rodu dobrého, mohl někdy s pomocí pána Boha vlasti platně a užitečně v povolání duchovním sloužiti.“

Léta 1607. dne 25. března posílá Petr Vok z Rožmberka nejmenovanému mladého strýce svého Ursina rozeného Nedvídka, aby ho nějakým místem, kdež by se něčemu učiti mohl, opatřil. „Na přímluvu pana Hanuše z Říčan odsílám Vám teď jednoho pěkného pána mladého, strýce svého Ursina rozeného Nedvídka, a Vám jej daruji, kteréhož že ode mne vděčně přijmete a jej buď na učení do kolleje Hradecké anebo komu se Vám líbí, do některého dobrého místa fedrovati a dále kommendovati budete, té naděje jsem, tak aby v mladosti věku svého něčemu kratochvilnému pomalu zvykati a své zlé vášně na stranu odložíc v starosti lidem ne ke škodě, nežli budoucím svým k věčné památce něco kratochvilného dověsti i také Vám z takového dobrého fedruňku poděkovati mohl; kteréhož že sobě všelijak, šetříce jeho krásy a spanilosti, poručeného míti budete. Milost pána Boha s námi býti rač.“ (Doklady tyto z archivů místodrž. česk., Jindřichohradeckého, arcib. Pr. a ministerstva financí ve Vídni.)

biáše Šťastného dodávám a dotvrzuji za collegam do školy sv. Petrské . . ."

1608, 27. října.

---

639. Mistři a rada učení Pražského starším ouředníkům osady sv. Klimenta v Novém městě Pražském, odpovídají na jich ztížnost, žeby přední správce školy povolání svému v chrámu Páně dosti nečinil: že povinnost v kostele kantorovi poručena jest, správce mládež ve škole že vyučovati má.

1608, 30. října.

Službu oc. Co by vyslaní Vaši dne včerejšího panu rektorovi našemu přednášeli, kterak by Nicolaus Spissius, přední správce školy Vaší, povolání svému v chrámě Páně zadosti činiti nemohl a za jiného žádali, tomu jsme z relací téhož pana rektora našeho vyrozuměli. A jest nám s podivením, že páni ouředlníci ráčí na některou správce školního povinnost v chrámě Páně nastupovati, ješto jemu spravování kuoru ponaporučeno není, než samému kantorovi a správce školní v škole lekcí povinnen jest proponovati a mládež vyučovati. Než jest rozuměti, že páni ouředlníci, pro ubytí nákladu na varhaníka, z kantora sobě varhaníka dělají a z předního správce kantora míti chtějí a tak ten varhaník odbuda své práce v chrámu Páně, nic v škole dělati nechce, než toliko po šenkovních domích se toulá a svády tropí, čehož posavád dosti se od něho děje. Takový pak neřád aby se přetrhl a v dobrý řád uveden byl, na tu cestu sme nastoupili, aby kantor Váš, nechaje varhanictví, v škole i v kostele správci svému v vyučování mládeže nápomocen byl, tomu chceme. V čemžže překážky činiti neráčíte, jsme k Vám té celé naděje a důvěrnosti. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, po sv. Šimonu a Judu apošt. božích léta 1608.

---

640. Rektor a Mistři učení pražského M. Šimeonovi Humberkovi, aby jim k ztraceným privilejím učení pražského, které někde u dobrých lidí jsou uschovány a oni o nich nevědí, dopomohl.

1608, 30. října.

Službu oc. Tejna V. M. nečiníme, což V. M., jak se nadějeme, známé jest, že při předešlém sněmě J. M. C. i také Jich M. pánům stavům suplikací jsme podali, kdež při J. M. C. s přímluvou Jich M. pánův stavův toho vyhledáváme a poníženě prosíme, aby učení pražskému všeckna privilegia, svobody, nadání a chvalitební obyčejové od J. M. C. stvrzeni byli: ale že v těch příčinách, jak od některých pánův přátel jsme spraveni, netoliko vidimus, ale ta samá

privilegia in originali mají k spatření přijíti, kterých se nám do několikera nedostává, čehož kdybychme neokázali, snadně bychme nic toho, jako i naši předkové od mnoha let nedostali: majíce pak toho jisté zprávy, že byste vědomost míti ráčili, v kterých místech některé svobody a privilegia v ňáké truhlici složeny jsou, čemuž my rádi místo dáváme, že v té velké před půl druhými sty lety a výšeji, když lid válečný toho času v České zemi ani bibliotekám a nejpřednějším věcem, na kterých všechna podstata záležela, [neodpouštěl], že předkové naši některé své svobody k věrné ruce schovati dávali a toho času v těch takových proměnách něco toho v zapomenutí vešlo, ale že dobří lidé, nemnoho o tom věda, ty věci bedlivě chovali a posavád chovají pro dobré učení pražského, o čem (jakž ste nám toho zprávu dávati ráčili) dobrou vědomost míti ráčíte, V. M. za to šetrně se vší žádostí žádáme, poněvadž nám na tom mnoho a jako říkaje všechna podstata chce záležeti, abychom to ukázali a k kolausurování dali, abyste nám k takovým privilejím dopomoci ráčili a to pro hojnou odplatu boží v tomto i budoucím životě pro učení pražské učinili. O tom dobrém člověku aneb o těch dobrých lidech, kteříž to za sebou mají, nic nepochybujeme, poněvadž tomu rozumějí, že jim na tom nic nezáleží a učení pražskému k veliké platnosti sloužiti mohou, že to rádi za svého živobytí od sebe odvedou a od učení pražského poděkování i také odměny dostanou. A co V. M. v té příčině na přímluvu naši pro dobré učení pražského učiniti ráčíte, nepomineme se toho všickni společně i také jeden každý obzvláštně V. M. odsluhovati. S tím oc.

---

641. M. Bacháček do Berouna, schvaluje, že předešlého kollegu za správce školního zvolili; Kr. Krocína Sušického, za něhož primas města Sušice se přimlouvá, aby za kollegu přijali.

1608, 31. října.

Službu oc. Všelijak se o to starám, aby to nedorozumění, které se mezi námi začínalo, mohlo k dobrému skončení přivedeno býti. Psaní, které jste mi ráčili před včerejškem učiniti a Adama Millerum, předešlého collegam V. M., za správce školního pro interim zvoliti, což všechno má k svému místnému konci přivedeno býti, aby toliko tohoto Chrisostomum Crocinum Sušického, za kterého se pan primas města Sušice přimlouval, za collegam jste přijali, jest syn dobrých rodičův a pro své dobré chování měl sobě ukázané místo poctivé, ale původem pana faráře téhož místa, který předešle nedbalce hrubě zastával a s nimi se chtěl stěhovati, o to místo přišel a jiná všecka mezi competitores rozdělena jsou. Přátelsky žádám, aby již aspoň jednou s tím nedorozuměním konec byl, že téhož Crocinum k Adamovi Millerovi za collegam připojiti ráčíte oc. Dán v kolleji krále Václava v pátek po památce sv. Šimona a Judy, apoštolův, léta 1608, 31. Octobris.

---

642. Probošt a Mistři kolleje Karla IV. Kolínským, že jim M. Štěpána Prunera, profesora v akademii učení pražského, propouští k úřadu písařství městského.

1608, 31. října.

Službu oc. Jakož jste nám psaní 3. Octobris léta přítomného učiniti ráčili, žádajíce nás, abychom poctivého pana M. Štefána Prunera, spoluprofesora a kollegu našeho v akademii učení pražského, do města Vašeho k písařství městskému propustili, to jsme v bedlivém našem uvážení měli: i ačkoliv statuta a mnohé potřeby akademie naší jeho pana M. Štefána v tom předsevzetí slušně zdržeti by mohly a že ještě dle své povinnosti proboštury v kolleji Veliké neodbyl, z té příčiny a jiných vysoce důležitých jeho abychom nepropouštěli, však že sobě V. M. žádosti mnoho vážíme a obci vší Kolínské všeho dobrého přejeme, tak činíme a dotčeného pana Mistra Vám na tento čas, aby se do obce V. M. za radního písaře dostati a dosednouti mohl, propouštíme, žádajíce při tom, abyste téhož pana Mistra, jakožto muže učeného, pokojného a vzácného ouda akademie naší, v své laskavé ochraně míti, jeho patronové a obhájcové zůstávati ráčili. Jakož že to skutečně vedle ohlášení V. M. učiniti ráčíte, té jsme celé důvěrnosti a naděje. S tím oc. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek u vigilií Všech svatých léta Páně 1608.

---

643. M. Bacháček knězi Stanislavovi Ledelli Pražskému, správci církevnímu v Mělnickém Vtelně: „V dobré paměti snášeje naše rozmlouvání strany vzdělání školy Vaší ve Vtelně Mělnickém, rád tak činím a při této příhodnosti odsílám Mathiam Nigrum, Laučenum, žádaje, abyste jeho přívětivě přijali, správu též školy jemu poručili, nad ním ochrannou ruku drželi i také v náležitých potřebách zvláště tohoto času zimního laskavě fedrovali a Vaše osadní napomenuli, aby na něho laskavi byli. Může to bohdá býti, když mu pán Bůh kněžství dá a Vy někde jinde bohatým prelátem budete, že může tu v Vtelně Mělnickém jejich farářem býti. O něm jiná naděje není, než že Váš sobě dle své připovědi šetřiti a při povolání svém věrnost a pilnost zachovávati bude . . .“

1608, 1. listopadu.

---

644. Probošt a Mistři akademie pražské Křížovi Chvalskému z Jenštejna, měšťěnínu Starého města Pražského: děkují za učiněné darování vědra vína z vinice u Litoměřic, kteréž jim na den památky M. Jana Husi dáváno býti, po smrti

pak M. Václava Vlaverina, švakra dárcova, táž vinice jim k vlastnictví postoupena býti má.

1608, 8. listopadu.

Službu oc. Jakož jste z přirozené lásky a náklonnosti k svobodnému umění literním v sobotu po sv. Havle léta přítomného 1608. nám a náměstkům našim, profesorům akademie učení pražského, do smrti vysoce učeného pana Mistra Václava Vlaverina, pana švakra Vašeho vzláště milého a paní Lidmily, sestry Vaší nejmilejší, manželky jeho, aby od nich z vinice ležící při městě Litoměřicích, zůstalé po dobré paměti panu Mistru Janovi Vokorineusovi, měštěnínu Starého města Pražského, každoročně ku památce Mistra Jana z Husince vědro vína dáváno bylo, naříditi, po smrti pak dotčených manželův touž vinicí plným právem pod jistou výminkou profesory darovati a pečetí svou přirozenou s podpisem vlastní ruky jistotu toho stvrditi ráčili: velice a náramně jsouce takového dobrodiní vděčni, V. M. uctivě a náležitě děkujeme a připovídáme se služebně všemu domu Vašemu jak všickni společně, tak jeden každý obzvláštně, se odměňovati a pána Boha při tom žádati, aby i v tomto životě i budoucím hojným odměnitelem dobrodiní Vašeho býti ráčil. O potomcích našich nejsme jiné naděje, než že Vám rovnou tolikéž vděčností i výmince dosti činění sebe povinné býti uznají a jestli nebudou moci jináče, ale každoročně v jistém čase, jakž i nyní to činíme, in sollennitatibus aniversariis a declamationibus publicis dobrodince své připomínati sobě budou; což aby potomně v akademii naší zůstávalo, vše to opatřiti a naříditi chceme. Pán Bůh svou milostí rač býti s námi se všemi. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce všech Svatých léta Páně 1608.

---

645. Děkan a Mistři učení pražského vysvědčují Janu Duchoslavu Pražskému z Libína, měštěnínu a primasu města Hradce Králové nad Labem, jak se na učení v kolleji Veliké choval.

1608, 14. listopadu.

My děkan a Mistři facultatis artium v učení pražském známo činíme tímto listem všem vuobec, před nimiž čten nebo čtoucí slyšán bude a zvláště tu kdež náleží, že jest před nás předstoupil slovutné poctivosti pan Jan Duchoslav Pražský z Libína, měštěnín a na tento čas primas města Hradce Králové nad Labem, listu tohoto ukazatel, žádaje nás, abychom jemu o jeho dobrém a poctivém chování a při literním svobodném umění, též šlechetném obcování vysvědčení listem otevřeným pod pečetí naší vydali. V kteréžto příčině představil jest před námi urozené a vysoce učené muže, pana Mistra Martina Bacháčka Nauměřického z Nauměřic, nyní rektora učení pražského,

pana Adama Zalužanského z Zalužan, v umění lékařském doktora, též pana Mistra Vlaverina Nosislavského, měštěnína Nového města Pražského, lidi vznešené, vždycky dobře zachovalé, hodnověrné a starožitné; kteřížto snesše paměti své a přijavše to k svému dobrému svědomí jednomyslně před námi seznali to, že jim dobře vědomé jest a v pamětích svých snášejí, kterak on, pan Jan Duchoslav, zůstávaje na onen čas v akademii pražské v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, při pánich Mistřích a profesořích učení pražského dostavše se léta 1590 k dobré paměti nebožtíkovi panu Mistru Petrovi Austynovi, profesoru, na vzáctnou a poctivou komendací, též Chorina, preceptora svého a toho času správcí předního školy sv. Mikuláše v Menším městě Pražském, za alumna vedle statutu a povinnosti k tomu náležité do též kolleje Veliké a tu dlouhý čas zůstávaje se vždycky dobře, poctivě a chvalitebně choval a jak k němu panu Mistru Petrovi tak i jiným pánům Mistrům a profesorům dle povinnosti a oblegací své povolen a poslušen byl, v svém učení, jakž náleží, se vší pilností a snažností pro budoucí vzdělání své procediroval, nic se toho nedočinivše, což by jemu k nejmenší újmě jeho dobré pověsti, poctivosti a dobrému jménu k ourazu aneb k jakému zkrácení býti mělo. Za touž pak příčinou poctivého chování svého naležitě od akademie pražské promovirován a fedrován byl, tak že pro jeho osoby hodnost titule a řádu předního, to jest bakalářského, v umění filosofickém vedle chvalitebného a starobylého způsobu a řádu, též s zachováním všech slavností akademie naší dosáhl, jakž in libro facultatis philosophicae folio 59 zapsáno se nachází a o té věci pořádné instrumentum pečetí naší obzvláštně stvrzené, kdy a kterého času jest se to vše pořádně dálo, v sobě šířeji a plněji zdržujíc zavírá. Jakož pak i my sami toho všeho, že to v pravdě tak jest, což se tuto nadpisuje, povědomi jsme a o něm, panu Duchoslavovi Pražském z Libína, jak od nebožtíka Mistra Chorina, preceptora jeho, tak od nebožtíka pana Mistra Petra Austyna, při kterém v kolleji zůstával a jiných dobrých a poctivých lidí, že jest se vždycky dobře a poctivě choval a chová, jsme to svědectví slyšeli a posavád slyšíme; sami nevíme co jiného praviti, nežli všecko dobré, poctivé a chvalitebné a jeho pana Jana Duchoslava za ouda akademie pražské, též i za fedrovníka a patrona učení pražského až dosavád máme a držíme. Pročež nemohše této jeho slušné a náležité žádosti nikterak oslyšeti, toto jemu vysvědčení, jakž se nadpisuje, dáváme, tak aby všem vůbec jakéhokoliv důstojenství povolání a řádu známo a vědomo bylo, že to vše tak v pravdě a v skutku jest. Toho na potvrzení a dokonalejší důvěření pečeť naši ouřadu děkanského k tomuto listu s jistým naším vědomím a povolením přivěsiti jsme dali. Stalo se v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek po přenešení sv. Lidmily léta Páně 1608.

646. M. Bacháček posílá Václavu Filomatovi, měštěnínu a senatoru města Žlutic, koncept vysvědčení a komendací, kterouž před léty vlastní rukou M. Petr Codicillus, jakožto rektor učení pražského, jemu byl vydal.

1608, 17. listopadu.

Službu svou vzkazuji, slovutný pane Václave oc. Není pochybné, že v dobré paměti snášíte i také mezi jinými Vašimi pamětmi chováte vysvědčení a komendací, kterou Vám před léty dobré paměti M. Petr Codicillus, jakožto rektor na ten čas učení pražského, vydal a že sem já při něm to jednal i také objednal, aby takové psaní přímluvné Vám ne na obyčejnou formu, nýbrž naschvále od něho sepsané bylo, tak aby je cizí národové a muži učení s dobrou a chtivou myslí čtli, to jsem rád udělal, porozumívaje, že se budoucně budete moci pánu Bohu, církvi jeho svaté dobře trefiti a vlasti naší a obecnímu dobrému platně sloužiti. Ač pak, jak povědíno, není pochybno, že to vysvědčení pro dědice a budoucí Vaše bedlivě chováte, však že by někdo říci mohli, kdo ví prý, jeli to tak, jak se tím honosíš, že tou komendací M. Petr Codicillus, dobré paměti, naschvál a svou vlastní rukou psal a to ne běžně, jak on sic za obyčej míval, než po nenadále, tak aby to jini čísti a té jeho rozšafnosti a mysli spanilosti podiviti se musili: za tou tehdy nejvíceji příčinou, aby tu nic pochybnosti nepozůstávalo, ten jeho koncept, který sem toho času sobě od něho vyžádal a to jsem inter meos chartaceos thesauros schoval a nad tou jeho spanilou rukou obzvláštní potěšení měl, Vám odsílám a daruji, nic o tom nepochybuje, než že i Vy mým jakýmsi příkladem touž notuli mezi jinými Vašimi pamětmi pro Vaše budoucí bedlivě chovati budete, tak aby nynější i budoucí to mluvili, že Codicillus na Vás laskav byl a já že Vás, jakožto toho času služebníka při něm fedroval, a jestli bych já dáleji mohl něco toho pro Vás učiniti, nad čímž byste mohli dobrou zálibu míti, dám se rád volen nalézti. S tím oc. Datum v kolleji v pondělí po sv. Martině léta 1608.*)

---

*) Sem některé zprávy o škole v Slavkově, Ostrově, Jáchymově, Kinšperku, Kirchenbirku a jiných.

Léta 1565 dne 6. února povolil císař Maxmilián II., aby otcem jeho Ferdinandem I. Slavkovským povolených 50 zl. na špitál, 50 zl. na vychovávání učeného správce školního pro lepší vyučování mládeže a 50 zl. na doktora fysika městského i na dále ročně vydáváno bylo z desátku Slavkovského. (Z arch. česk. míst.)

Léta 1603 na začátku měsíce května oznamoval Šimon Žlutický, písař radní v Rakovnice, Adamovi Vejdišovi, měštěnínu svobodného horního města Slavkova, že syna svého do Slavkova k němu poslati a pastorka jeho zase na výměnu k sobě přijmouti míní, aby se jazyku českému a německému naučili. Psal: „Službu oc. Vyrozuměl jsem z psaní Vašeho, že jste toho celého oumyslu pastorka Vašeho ke mně za příčinou učení latinské a české řeči oddati a proti tomu Matěje syna mého k opatrování a cvičení německému jazyku přijíti, podávajíce mi toho, chtěllibych o svátcích svatodušních nejprv příštích téhož syna svého k Vám přivésti, že byste mi zase pastorka svého za oznámenými příčinami svěřiti a poručiti ráčili, jakž psaní Vaše to v sobě mnohem šíř

647. M. Bacháček starším ouředníkům osady sv. Klimenta na Novém městě Pražském předního správce školy presentuje a napomíná, aby dvéře a okna ve škole spraviti dali.

1608, 24. listopadu.

Službu oc. Na jiném sem nebyl, než abych osobně k Vám sešel a předního správce školy Vaší dosadil, ale nemoha bezelstně

---

obsahuje a zavírá. I vzavše zprávu od mnohých poctivých lidí, duchovních i světských, že jest latinská škola v obci Vaší dobře spravena a pány Mistry mužmi učenými i jinými oficiály hodnými pro vzdělání cti a chvály boží, mládeže domácí i přespolní opatřena, k tomu řeč německá že k pochopení snadná jest, toho celého oumyslu jsem, abych Matěje, syna svého, již z školy města Lůna vyzdviženého do města Slavkova oddal, vypravil a na místo jeho jiného mládenečka přijal. Protož budeli v tom vuole boží o svátcích svatodušních nejprv příštích k Vám s týmž synem mým sjeti a jeho Vám odevzdati, naproti tomu Jana pastorka Vašeho (pokudž na dalším rozmýšlení nebudete,) přijíti, k pobožnosti, liternímu učení a počestným mravům míti, tak abyšte s paní manželkou Vaší nad ním své zalíbení obzvláštní a potěšení míti mohli, rád chci. Pán Bůh rač dále svou pomoc k tomu dáti, aby předsevzetí naše společné při pastorku Vašem a synu mém daremné nebylo, ale jim k dobrému a poctivému sloužilo a napomáhalo. Milosrdný pán Buoh rač nám popříti šťastného společného ve zdraví dobrém shledání."

K velikému však prospěchu synku Matějovi studie na latinských školách v Slavkově (kdež většinou německy se mluvilo) nebyly, jakož poznáváme z dopisu jeho otce Šimona Žlutického, jejž byl zaslal již jmenovanému měšťánu Adamu Vejdišovi v příčině školního se učení syna svého dne 21. července l. 1603. Psal: „Nemohu před Vámi tajiti, že sem od jednoho mládence českého, kterýž od Vás z města Slavkova sám třetí skrze Rakovník šel, spraven, že pan rektor školy Vaší Matěje syna mého mezi pacholátka, kteří se liter znáti a jich skládati učí, posaditi, jeho toho místa, kdežby se gramaticae, syntaxin, prosodii, musicae, arithmeticae učiti měl, vzdálil a toliko k tomu vedl, aby declinationes a conjugationes, kteréž předešle takměř perfecte s paměti uměl, četl. Nad čímž jistě, pokudž by tak bylo, dobře bych spokojen býti nemohl. Neb ačkoliv sem s ním jednati dal i také sám oustně mluvil, aby ho mezi česká pacholata nesázel, pro tu příčinu, aby spolu česky mluviti nemohli, avšak toho sem tím nemínil, aby jeho do nejnižší klassí posaditi a jeho od gramatiky a částek její též i od jiných lekcí odtrhnouti měl. Kdyby to mělo prohlídnuto býti, tudíž by to, což jest se doma a v městě Lůna naučil, zapomenul a náklad můj, který na to šel, v nic by přijíti ano i čas daremně zmařen býti musel; protož aby se toho nebylo potřebí obávati, služebně za to žádám, že s dotčeným panem rektorem promluviti sobě obtěžovati nebudete, aby ho do vyšší classí, kdež by se gramatice a částkám jejím učiti, v začátcích utvrditi, odtud k dialektice a retorice přistoupiti mohl. Za práci svou má náležitou odměnu časem svým vzíti. Co se pak privátního přiučování dotýče, poněvadž se u pana rektora ani muzice ani arithmetice, ani psáti, tak jakž jsem od jednoho mládence spraven, neučí, k tomu s českými pacholaty zůstávajíc němčinu opouští, prosebně žádám, že ho panu Ondřejovi Hanovi varhaníku poručíte, aby ho k sobě každého dne všedního na dvě hodiny přijal, před polednem a před večerem, když z latinské školy přijde, aby psáti a počítati učil; a pan rektor aby se nad tím nezhoršoval, že ho od něho pro psaní a počítání odtrhuji, věřím, že mne omluvna učiníte. Co se pak pana Mistra, kterýž se u Vás supremus jmenuje, též také pana kantora dotýče, poněvadž v obzláštní hodiny při mládeži v škole pracují, že jich požádáte, věřím, aby i oni Matěje syna mého na pozoru měli a jeho k učení přidrželi a nutili. Nebude práce jejich daremní. O Janovi, pastorku Vašem, nevím co jiného psáti, než že jest z daru pána Boha

za příčinou nedostatku zdraví mého dostačiti, dožádal sem se vysoce učeného pana Mistra Prokopa Paeonium, collegam meum, že jest na mém místě tu práci k sobě přijal a Martinum Callidam za předního správce školního presentuje; za kteréhož se přimlouvám, že jemu touž správu školní poručiti, nad ním a jiným žákovstvem zůstávajícím v dobré kázni a bázni ochrannou ruku držeti a v náležitých potřebách tohoto času zimního k nám se přibližujícího fedro-

---

zdráv, s Danielem synem mým do školy chodí a svému dobrému se učí; toliko ať jest od Vás napomenut, aby se doma zdržoval a mezi německá pacholata ani jinam bez mé vůle nechodil. V jiném s ním budu spokojen. Na ten čas jiného psáti nemaje tím zavírám, že Vás s manželkou Vaší a dcerkami jejími Mandalena manželka má po porodu dvou dítek, dcery a syna, na zdraví ještě nestatečná přátelsky pozdravuje. S tím milosti pána Boha Vás i sebe poroučím."

Léta 1635 dne 20. března oznamuje farář Jod. Tom. Selge arcibiskupu Pražskému, že obyvatelé a měšťané Slavkovští i se svými ženami a dětmi po čtyry léta již u zpovědi nebyli, škola že jest zpustlá, prázdná, ani jediné dítě do školy že přes půl léta nechodí. Jiného prostředku že neví, než aby bývalý správce školní V. Bruno, jenž za příčinou slabé návštěvy školy byl propuštěn, jako dobrý a horlivý katolik, zase za rektora byl povolán a rodičům aby úřadně nařízeno bylo mládež do školy posílati. R. 1658 dne 23. května žádali purkmistr a rada města Slavkova arcibiskupa Pražského, poněvadž Jiří Hiršl, jenž po několik již let u nich jest správcem školním, dokonale jazyka německého není mocen, z místa svého propuštěn byl a jiný domácí synek na jeho místo dosazen. — Čecha chtěli z učitelství vyhostiti, poněvadž byl dobrý katolik a svého rodáka zakrytého protestanta do školy posaditi. Již tenkráte a i po všechny až na naše časy byl „dobrým, spravedlivým" Němcům každý Čech jako hříchem nakažený. (Přepisy v českém archivu zemském.)

L. 1569 dne 2. října přimlouvá se komora česká k císaři: poněvadž Ostrov paliči l. 1567 zapálen byl a kostel i škola jim shořela, aby z důchodů Jáchymovských jim na vystavění školy a kostela pomoc 300 tolarů udělena byla. (Arch. ministerstva financí ve Vídni.)

Léta 1579 dne 14. ledna povolil císař Rudolf II., aby radě města Jáchymova na vychování školního správce 30 tolarů ročně z důchodů hor Jáchymovských na tak dlouho vydáváno bylo, dokud by tehdejší správce školní tam zůstával. (Z arch. míst. česk.)

L. 1634 dne 10. prosince oznamuje František Albanus, farář v Jáchymově komoře české, že reformací náboženská by dobře pokračovala, kdyby tomu luteránští učitelové, kteříž ve školách falešným učením a „jedovatým kacířstvím" mládež svádějí, nepřekáželi. Protož že by jedině prospěšné bylo takové kacířské učitele odstraniti a (poněvadž by magistrát katolické neustanovil) horlivé katolíky nařízením komory české dosaditi. (Přepis v arch. zemsk.)

Podobné ztížnosti do rektorů školních jako z Jáchymova došly arcibiskupa ztížnosti, na kolik víme, ze Sejfů, Javorníku a Forstu, Vlčic, Fraiheitu, Vrchlabí, Lanova, Studence, Kalné oc., za kterouž příčinou arcibiskup požádal místodržící, aby nařízení dáno bylo krajským hejtmanům k odstranění „kacířských" učitelů v místech těch zůstávajících. Mimo to zaslal arcibiskup každé vrchnosti v místech těch zůstávající „přátelské" napomenutí, aby luteránské, kacířské školní mistry vyhnali, poněvadž k velikému jsou pohoršení dobrým katolickým učitelům a „k zahynutí duší lidských" a nové jim poslané přijali a ochraňovali. (Přepisy v česk. archivu zemském.)

Léta 1609 dne 18. ledna kárá arcibiskup Pražský Karel purkmistra a radu městečka Kinšperka, že beze všeho svolení a vědomí ustanoveného jim katolického faráře samovolně si usadili do školy nepříslušného správce, jemuž ke katolické škole odkázaný desátek k užívání dali. Poněvadž pak takový násilný skutek proti všemu právu světskému i duchovnímu na gruntech arcibiskupství Pražského spáchaný trpín býti nemůže, oznamuje arcibiskup, že faráři jich na-

vati ráčíte. Nebo se zpráva dává, že tím předešlým řádem, kterému neřád říkají, žádných skel v světnici ani zámkův u dveří není, abyste to při páních ouředlnících opatřiti ráčili, aby to, což tak zapotřebí jest, spraveno a jemu Martinovi Callidovi odvedeno bylo, čehož on také v celosti postoupiti povinnen bude. Co se kantora školy V. M. dotýče, na tom jest snešeno, aby se zejtřejšího bohdá dne v 18 hodin v kolleji Veliké před radou mou postavil, co tu jemu dáleji se oznámí, tím se spraviti povinen bude. S tím oc. Dán v kolleji krále Václava v pondělí po sv. Klimentu léta 1608.

---

648. Rektor učení Pražského purkmistru a radě Nového města Pražského, aby na M. Troilovi Hagiochoranovi ve při s Karolidesem z Karlšperka rukojmí nežádali, poněvadž Mistři učení pražského vždy svobodni byli a zůstávají.

1608, na začátku měsíce prosince.

Službu oc. Mistr Mikuláš Troil Hagiochoranus, kollega náš, na nás vznesl, že byste jemu předešlých dnův skrze dictum nalézti ráčili, aby v té při, kterou má s urozeným a vysoce učeným pánem, M. Jiřím Karlem z Karlšperku, měštěnínem V. M., za sebe rukojmě postavil: což nám, jeho collegis, jest s nemalým podivením, poněvadž my na ten čas v učení pražském osoby bohdá svobodné v povolání našem zůstávající, kdež nás J. M. C a Jich M. páni stavové za žádné podruhy uznávati neráčí, než že tak svobodni a obyvatelé království tohoto zůstáváme, jako i pan M. Jiří Karolides zůstává. Protož V. M. za to šetrně žádáme, že nás za nějaké otroky anebo mancipia neráčíte pokládati, nýbrž podle privilejí a svobod učení pražskému nadaných od J. M. císařův římských a králův českých nás zůstaviti ráčíte, jakož i Staré město Pražské nás při tom zůstavuje. Pakli by jináče býti nemohlo a Vy ráčili při tom dictum svém zůstávati, museli bychme se v ta místa utéci, odkudž privilegia a svobody učení pražskému nadána jsou. Co byste tu učiniti míniti ráčili, věřím, že nás světlou odpovědí spraviti ráčíte.

řídil, aby učitele toho ihned propustil a jemu pod žádnou výminkou nedovolil mládež vyučovati; konečně napomenutí Kinšperským dáno, aby pod uvarováním se trestu něčeho podobného více se nedopouštěli. Však Kinšperští nechtěli poslechnouti; arcibiskup musel prosebně žádati (1609 dne 23. února) v příčině té za mocné nařízení císaře Rudolfa II. (Z arch. arc. Pr.) Léta 1624 dne 17. ledna nařizuje místodržící Karel z Lichtenštejna Ans. z Tetova, aby při vrchnosti pánu z Metternichu vyjednal kasírování nového kostela a školy (kteréž byli Kinšperští ze sladovny přestavěli) i odstranění predikanta a nekatolického učitele; obyvatelům pak aby přísné připomenutí učiněno bylo, že spravovati se mají katolickým jim ustanoveným farářem a mládež též do školy katolické posílána byla.

R. 1663 dne 8. října oznamují Jiří z Šenan a V. Vinkler z Hajnfeldu děkanu v Lokti Václavu Norb. Pellerovi, že oni jako kolátoři mají právo učitele v Kirchenbirku usazovati. (Přepisy v arch. zemském.).

S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském. *)

---

649. *Zápis, že páni Starého města Pražského rektorovi oznámili o koledování žáků ve svých osadách, zpívání před domy, odkudž pohřeb odbýván býti má, aby přestalo a vaganti ve školách trpíni nebyli.*

1608, 19. prosince.

Dne 19. Decembris 1608. páni Starého města Pražského ráčili z prostředka svého vyslati a mně v známost dali uvésti, že dle vůle J. M. C. na tom se snesli, aby nastávajících dnův slavností vánočních žákovstvo chodíc na koledy z svých osad se nevytrhovalo a do jiných osad se nevskakovalo, že také při páních sousedích jedné každé strany a osady tak to opatřeno jest, aby o tom věděli, že z žádných jiných osad k nim na koledu přicházeti nebudou, proto aby se štědře k svému domácímu žákovstvu ukázali a před nimi se nezamýkali. Druhé, že i to jest zavřeno, poněvadž ne tak velmi dávno některá nová ceremonie jest zaražena, že při pochovávání těl mrtvých některé zpívání bezpotřebné před domy, kde těla mrtvá leží, se dějí: že také páni na tom se snésti ráčili, aby toho na delší čas nebývalo, než na tom zpívání, které se v domích děje, potom i na cestě i také v kostele aby přestáno bylo Třetí, aby se vagantové v školách pražských nezdržovali a správcové školní takové discipulos chovali, kteří by se chtěli učiti a ne po šenkovních domech toulati.

---

650. *M. Bacháček rytíři Joachymovi Loubskému z Lub na Řencích: „Urozený a statečný rytíř pan Jindřich Předenice spolu s panem ouředlníkem V. M. se mnou bedlivě jednali, abych některého pobožného a učeného mládence za preceptora k synáčku V. M. fedroval: mnoho sobě váže jejich přímluvy a přátelského zakázání tak činím a Mikuláše Spissium Hor-*

---

*) Dne 7. pros. 1608 stalo se narovnání mezi M. Hagiochoranem a mezi Carolidem v domě Melichera Šerého v tato slova: V pondělí den početí blahoslavené panny Marie vykonána jest smlouva z slov hanlivých a z výtržnosti mezi M. Mikulášem Hagiochoranem z strany jedné a mezi Jiřím Karlem z Karlšperku z strany druhé a mezi nimi to všechno vyzdvihnuto, umořeno a zkaženo. Smlouvcové z rady vydáni: přední byl pan Melicher Šerý, toho času purkmistr, jakož i v domě jeho to se dálo, pan Severin a pan M. Marek Bydžovský a žádali, aby strany také přátelství vydaly. Strana původní vydala mne M. Martina Bacháčka, pana doktora Adama Hubera a pana Šimona Skálu z Kolínce, obviněná pana M. Bartoloměje Havlíka oc. Ta smlouva v knihy městské má vjíti, jí výpis pod pečetí vziti a sem vložiti.“

ského, ouda učení Pražského, vysílám a za něho se k V. M. přimlouvám, že jemu k vyučování synáčka svěřiti ráčíte . . .“

1608, 20. prosince.

---

651. Zápis, aby Jiřík Výšek ze vsi Dolan, poddaný učení pražského, poněvadž ani k liternímu umění, ani k řemeslu mysli nemá a sedlákem býti chce, však ani práce té sedlské si nehledí a dědictví svého užiti chce, čtyry léta se provandroval, dříve nežli by statek ujmouti mohl.

1608, 31. prosince.

Ultima Decembris (1608.) Jiřík Vyšín ze vsi Dolan podal suplikací strany Jiříka Výška od přátel jeho, totiž Matěje Výška, souseda Unhoštského, Matěje Dvořáka ze vsi Dušník, Jana Kalousa, Jiříka Bartoše, Vavřince Marka a Matěje Marka z Unhoště, v kteréž žádali, aby páni Mistři Jiříka Výška, pánův svých vždycky neposlušného, poněvadž ani k literním umění ani k řemeslu mysli nemá (nad čímž se praví těžkou mysl míti), než toliko dědictví svého užiti žádá, opatřiti a jemu mírným prostředkem téhož dědictví přiti ráčili. Když tu žádosť páni uvážili, byl Vyšín s Jiříkem Výškem povolán a tu poněvadž Jiřík Vyšín toho žádal, aby jeho páni Mistři z rukojemství, v které se za Jiříka Výška postavil, propustili, tak se stalo a on čeho žádal toho ihned užil v přítomnosti pana rektora Mistra Martina Bacháčka z Nauměřic. Dále, když se páni dotazovali, kterak by Jiřík Výšek po ten čas, jak u Jiříka Vyšína ve vsi Dolanech zůstával, se choval, oznámil: že více děvek a všetečného obcování nežli pána Boha ctění a práce té sedlské hleděl. Po dlouhém a mnohém jeho napomínání a co by před sebe budoucně vzíti a k čemu se obrátiti měl, nabádání, když nic jiného pověděti nechtěl, než že chce sedlákem býti: páni z společného snešení a té věci zdravého uvážení tuto jemu cestu dvojí obrali, poněvadž sobě k dobrému ani vrchnosti své ani přátelům raditi nedá a sedlákem býti chce a za dovolení žádá, že i tak páni činí a jemu do čtyř let, aby se provandroval a k dobrému hospodáři kdekoliv, kromě gruntův prelátských, purkrabských, Ounošťských a Žďárských, na kterýchž přátelé jeho zůstávají a on bedlivě své práce konati nemůže, se dal, lhůtu činí a dovolení dávají, však tak, aby on povinnen byl místo, kde by chtěl sloužiti, pánům oznámiti a oni, když uznají, že by k jeho dobrému sloužiti mu mohlo, že ho propustiti a fedrovní list dáti chtějí; v tom čase když se zase navrátí a svého chování vysvědčení přinese, že ho páni tak jakž na poslušného a věrného poddaného náležeti bude, rádi opatřiti chtějí. Pakli by tohoto podání přijíti nechtěl, tehdy aby ihned do vězení šel a odtud do dalšího poručení panského nevycházel. Vystoupil s ním ven Vyšín a jemu, co by z toho dvého přijíti chtěl, připomínal. Když se zase

před pány navrátil, oznámil, že se chce do těch čtyř let provandrovati a gruntův svrchujmenovaných prázen býti; co se místa, na kterémž by sloužiti a býti chtěl, dotýče, o tom že ve dvou nedělích pánům oznámiti a fedrovní list vyzdvihnouti chce. Přijali to páni a tou odpovědí spokojeni byli. A on rukou dáním to co slíbil, splniti připověděl. Pán Bůh rač dáti, aby něco z něho býti mohlo.

---

652. M. Bacháček do Vodňan: aby tu starou slávu města Vodňan, kteráž z dobrých škol pošla, zachovali.

1609, na začátku ledna.

Vždy žádám, neračte dopouštěti k tomu přijíti, aby ta pochvala města Vodňan měla zmenšena a ztenčena býti. Město Vodňany vydávalo ze sebe víceji učených lidí nad jiná města v království Českém, takže Vodňanští v předních ouřadech duchovních i světských postaveni bývali a posavád v vzácných místech postaveni jsou a mnoho dítek vodňanských se nachází v školách českých a pán Bůh rač dáti, aby se nacházely také v školách německých. Odkud to jde? Odtud, že páni města Vodňan nad tím ruku držeti ráčí, aby páni inspectores školy v škole dobrý řád zachovali, jisté lectiones v určitých hodinách se proponovaly, musica choralis, také figurativa aby každodenně po obědích v šveňku šla, examina aby určitými časy v přítomnosti pánův inspektorův držívali a nedostatkové správcům školním se vystavěli a při nejprv příštím examen k vynahražení přivozovali, žáčky malé i také větší pilně se učící schvalovali a snad čímkolivěk darovali, nepilným pak metly anebo věnce slaměné rozdávali a jakýmkoliv způsobem mládež vodňanskou k tomu přivozovali, aby příkladem svých slavných předkův k tomu se přičiňovala, aby také někdy chválena a ne haněna býti mohla.

---

653. Zápis o projednání sporu mezi kantorem školy svatováclavské v Praze a Šimonem z Rozkoše v příčině zhanění a potupných slov.

1609, 10. ledna.

Die sabbati post Trium regum (1609) žalobu učinil pan Jan Ješín na kantora školy sv. václavské, Samuele Podhorského, kterak na den slavný sv. Štěpána u pana Šimona z Rozkoše on Samuel kantor v příbytku jeho knihu na stole vzal a verše v té knize psané štráfovati začal, že nemusí než šelma býti, kdo ty verše psal a ptaje se potom děvečka na tu knihu, on vzavše ji zapřel, že kdo to mluví, lže jako šelma; v tom potomně na nějaké řemeslníky broukal, pás odpásoval, jakoby je chtěl všecky požrati a potom samé manželce

kurev nadával a že se do toho statku velhala a netoliko ve světnici ale i vně jest, více a více mluvil.

Na tuto žalobu on Samuel Podhorský odpovídal: o knize že neví jaká byla a řemeslníků ani že nezná, strany manželky pana Šimona z Rozkoše že neví, ani že na to nemyslil, aby jí měl takovými slovy ubližovati.

Dictum: poněvadž pan Šimon z Rozkoše jeho jest k sobě povolal, takže i truňkem jest přeplněn byl, nepamatujíc se v tom jak na sebe i na žádného jiného, zvláště pak že tomu všemu jest odepřel a k takovým těm slovům hanlivým se znáti nechce, z té příčiny že ku panu Šimonovi se páni přimlouvají, aby se nenutkal na další zaměstknání jak své tak i jeho, že paní manželka jeho má na poctivosti opatřena býti a on kantor zpokutován, proto že měl dáti na sebe lepší pozor a neužírati se tak, jak jest se toho při těch hodech dopustiti směl.

Přestal na tom pan Šimon, žádaje toho při pánich, jakkoliv jejich vůle bude, buďto slovy anebo jináčeji, že toho v moci panské zanechává, potrestati.

Povolán kantor a jest mu od pana rektora náležitě domluveno a v pondělí v 16 hodin do trestání jíti má. Potomně i druhá strana povolána a tu paní manželka pana Šimona z Rozkoše jest opatřena, že jí nyní i na časy budoucí nemá škoditi. A on kantor panu Šimonovi ruky podal, že ji za dobrou má, žádaje při tom, aby i na potomní časy jeho dobrým patronem vždycky zůstával.

Přijaly to obě strany a rukou dáním se smířily a za takové opatření pan Šimon z Rozkoše jest poděkoval.

---

654. Rektor a Mistři učení pražského Václavu Vlaverinovi, měštěnínu Nového města Pražského a M. Zachariášovi z N., měštěnínu Starého města Pražského, že učení pražské chce hanlivá slova pana Jana Nikolaida zapomenouti, jen aby zakázání svému dosti učinil, totiž zahrádku na Příkopech a slibených 1000 kop na vydržování jednoho studenta učení pražskému odkázal.

1609, 14. ledna.

Jakož jste se panu Janovi Nicolaidae v tom propůjčili a podle něho při mně toho vyhledávali, čeho jest se tak proti učení pražskému i také některým osobám dočinil, témuž učení a osobám utrhaje, abych to mimo sebe pustil a jak předešle tak i budoucně v dobrém přátelství a srozumění s panem Janem zůstával, poněvadž to na nepaměť vztahuje, že on na jiném není, než aby témuž učení a osobám v něm pracujícím dobrého přál a je všelijak fedroval, jakž při témž času v obšírnějších slovích to od Vás přednášeno bylo. Nemoha in continenti žádné jisté odpovědi dáti, toho sem sobě

poodložil, pokudž bych s radou mou, a pány collegis mými nerozmluvil, což se i stalo. Též učení pražské a některé osoby chtějí tak učiniti a takové dotýkání mimo sebe pustiti a s panem Janem Nicolaidem v dobrém přátelství zůstávati, pokudž on také pan Jan před lidmi dobrými zakázání chce dosti učiniti a za svého živobytí k místnému konci přivésti, jmenovitě zahrádku svou na Příkopích ležící bliž zahrádek kolleje české, J. M. králové a krále Václava, za svého živobytí dáti a k tomu podle svého zakázání jeden tisíc kop miš. přidati, aby se vždyckny jeden studiosus pro jeho věčnou pochvalu a památku mohl v kollejích sustentovati, i také určitými časy, jakž jiní dělají, v přítomnosti všeho učení pražského ku panu Janovi Nicolaidae vděčností prokazovati, nebo se témuž učení pražskému vidí, že by to veliká nevděčnost proti pánu Bohu, který takových dobrodinců naskytati ráčí, i také proti panu Janovi Nicolaidae prokázána byla, kdybychom na místě téhož učení pronešeného dobrodiní k sobě přijíti nechtěli a toho sobě za živobytí téhož pana Jana k místu nevedli, ano toho již dosti jest, že někteří mluví, že témuž učení ani sobě nic dobrého nepřejeme, nechtíce dobrodiní od dobrodinců pronešených uznávati a sobě k konci vésti. Vás za to přátelsky žádáme, abyste tuto naši vůli panu Janovi Nicolaidae v známost uvedli, nýbrž v tom pobožném dobrém předsevzetí pana Jana utvrdili; nebo kdyby se toho, co se nahoře píše, nestalo, museli bychom k tomu pořadem práva jiným titulem přistoupiti a takové zakázání sobě k místu vésti, v čemž by nám pan Jan Nicolaides a Vy slušně za zlé míti nemohli. Psané odpovědi očekáváme, abychom se věděli čím spraviti. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu den sv. Šťastného, 14. Januarii, 1609.

---

655. M. Bacháček do Hory Kutné, že M. Capo ke správě jich škol se navracuje; aby M Melichar Colidius před ouřad rektora učení pražského se dostavil a před pány posly žateckými se spravil.

1609, 25. ledna.

Službu oc. Co jsem včerejšího dne na psaní V. M. [za] odpověď dal i také předešle panu Mistru Melicharovi Colidio, toho při tom zůstavuji a omluvu, kterou na místě jeho činiti ráčíte, přijímám. Než daleji, poněvadž pan Mistr Petr Capo zase se k správě škol V. M. navracuje, jemu panu M. Melicharovi Colidio poručiti ráčíte, aby nic tím neobmeškával do měst Pražských před můj ouřad se dostaviti a při přítomnosti jak z prostředku V. M. vyslaných tak i z města Žatce pánův poslův z toho se vyměřil, a snad při J. M. páních z prostředka V. M. vyslaných bude moci toho užiti, aby také někdy, kde jest jeti přes vodu, na vůz přisednouti mohl. Toho

tak běžně V. M. jsem tejna učiniti nemohl. S tím oc. Actum v Praze pospěšně 25. Januarii léta 1609.

---

656. M. Bacháček Žateckým, že preceptor ze školy nemá býti bez příčiny potupně propuštěn.

1609, 31. ledna.

Službu oc. Na jiném jsem nebyl, než abych V. M. místnou odpovědí i také konfirmací na budoucího správce školy V. M. při tomto sněmovním shromáždění spravil, ale že pan M. Melichar Colidius osobně sám se zde v městech Pražských dostaviv mně a pánům collegis mým v známost uvedl, že za jistými příčinami (kterýchž v svém psaní dokládá) toho žádným způsobem na ten čas učiniti nemůže a svého preceptora bezděčně z školy V. M. vystrčiti nechce a na můj ouřad nenáleží jeho mimo vůli k tomu nutiti: jestli pak páni ráčí míti některou příčinu k vybytí ze školy své Ondřeje Hircinia, ty když mi se v známost uvedou, bude náležitě k napravení napomenut a neposlechneli, bude moci slušně od té správy z moci ouřadu mého vyzdvižen býti. Ale že žádná dosavád nikdá ztížnost se nekladla a ještě neklade, podle mého zdání nemá tak potupně od též správy školní odstrčen býti a to pro budoucí čas a jiné správce, kteří by mohli říci, že se jim tolik přitrefí, an se již M. Melichar Colidius toho obává. Půl léta není deset let a mezi tím časem všechno volněji i lépeji bude se moci spraviti. Touto odpovědí V. M. spraviti pominouti sem nemohl. S tím oc. Actum v Praze 3. Januarii anno 1609.*)

---

657. Rektor a spolurada jeho oznamují purkmistru a radě města Kladrub, že Štěpán Ambrosii Kladrubský zemřel, statek po něm zůstalý zinventován byl; žádají, aby přátelé, kteříž by na dědictví nárok činiti chtěli, se přihlásili.

1609, 14. února.

---

*) T. r. dne 22. ledna psal Bacháček Žateckým, až vyslaní jich na sněm do Prahy přijedou, že jim M. Mel. Colidia za správce školního potvrdí. „Službu oc. Čeho byste při mně skrze psaní i také oustně skrze pana M. Sofoniáše Rosacium promlouvání vyhledávali, tomu sem porozuměl a učiniv psaní panu Melicharovi Colidio jeho sem do Prahy citoval, aby ta všecka věc v přítomnosti pana M. Sofoniáše byla skoncována, ale že včerejšího teprva dne posel se navrátil a on pan Mistr slušné obrany psaním svým předložil, proč by se bezelstně dostaviti nemohl a já byv hrubě zaneprázdněn, což pan M. Sofoniáš na oko spatřoval, takové konfirmací do šťastného příjezdu pánův poslův z města Žatce k budoucímu sněmu odkládám. Má ta všecka věc skoncována býti. S tím oc."

A téhož léta dne 27. ledna děkovali rektor a Mistři učení Pražského purkmistru a radě města Žatce za dar nového léta (nádobu domácího piva), i slibují školu jich dobrým správcem opatřiti.

Službu oc. Tejna Vás nečiníme, kterak poctivý M. Štěpán Ambrosii Kladrubský v sobotu po sv. panně Dorotě léta přítomného prostředkem časné smrti z tohoto světa vykročil a hned na druhý den u přítomnosti mnohých dobrých lidí poctivě k hrobu kostela božího Těla jest doprovozen a jak zpíváním tak i kázáním slova božího ten pohřeb jest ozdoben. A hned jakž skonal, do jiného pokoje tělo mrtvé jest přenešeno a pokoj, v kterém skonal, zamčen a zpečetěn; potom se také inventování věcí pozůstalých v přítomnosti písaře přísežného Starého města Pražského vykonalo, jak též inventování pan písař v příležitém inventáři v spis uvedl. Pokudž u Vás a nad to blíž Vás krevní přátelé pozůstávají a praví se k tomu statečku pozůstalému spravedlnost míti, žádáme, že jim to v známost uvedete i také napomenete, aby se dali časně nalézti a v jejich přítomnosti s větší pilností bude kšaft hledán, o kterémž v nemoci říkával, že jest jej sepsal, ale tak na pospěch nemohl nalezen býti. A poněvadž pro poctivost toho mrtvého těla musely se některé věci bezelstně kupovati a dluhův nemálo po něm se nachází, žádáme, že k vyzdvižení po nebožtíku M. Štěpánovi pozůstalých věcí a dluhův zapravení věřitelům jeho z přátel někoho vyslati poručíte. Té jsme naděje, že tu naši poslední službu Vašemu krajanu prokázanou za vděk přijmete a žádnému v jeho nákladu a spravedlnosti hynouti nedáte. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu den sv. Valentina, 14. Februarii, léta 1609.*)

---

658. M. Bacháček purkmistru a starším ouředníkům i pánům inspektorům nad školou sv. Jindřicha v Novém městě Pražském „Jacobum Žabonium a Vischetino," svobodného umění Pražského Mistra, dodává a dotvrzuje s tou žádostí, aby jemu správu školní poručili.

(Sine dato.) 1609.

---

659. Zápis o opravě zdi při kolleji anjelské.

1609, 28. března.

Dne 28. Martii 1609 pan děkan proponoval, máli toho užiti cejšmíd, aby mohl u zdi kolleje anjelské, poněvadž nebezpečně se zeď trhla a vždycky po kusu kamení na jeho stranu padá, něco

---

*) Dne 13. února 1609 u přítomnosti přísežného písaře z kanceláře dolejší v Starém městě Pražském Floriana Slanského vykonalo se inventování pozůstalých věcí po dobré paměti M. Štefanovi Ambrosii Kladrubském u přítomnosti mé, toho času rektora a direktora kolleje Rejnské, Lukáše z Poltenštejna, studiosa a fiškáře též kolleje, druhého studiosa, i také mé Jana Albrechta z Králové Dvora, toho času primana v škole Matky boží před Týnem.

sobě přistaviti a vycvikovati co potřeba ve zdi dáti. A poněvadž to páni Mistři již očitě spatřili a pan Jakub zedník k tomu radí, že na něčem jistém žádá ustrnut býti: conclusum společným na tom snešeno, aby toho užiti, čeho žádá, mohl, však pod tou výminkou, aby do zdi žádných trámů nekladl, a kdyby někdy pan probošt té kolleje něco bořiti a stavěti chtěl, aby ani on ani jeho potomci se nedomlouvali, kdyby na jejich stranu něco dolů padalo, poněvadž při boření a stavění bez toho býti nemůže. Přestal na tom pan děkan a že mu to oznámí, pravil.

---

660. Probošt a Mistři kollegiati kolleje císaře Karla IV. purkmistru a radě města Kolína nad Labem, aby písař jich radní Mistr Štěpán Prunerus, byv zvolen proboštem kolleje Karlovy, k povinnosti své do Prahy se odebral.

1609, 3. května.

Službu oc. Psaní V. M. a vysoce učeného pana Mistra Štefána Prunera, písaře radního Vašeho, co by v sobě obsahovalo, jsme porozuměli, a nikdá jsme se nenadáli, abyste jalovými příčinami téhož pana Mistra Štefána, proč by svému závazku a přípovědi nám a domu našemu učiněným dosti činiti povinnen nebyl, vymlouvati ráčili*), ješto on toliko na některý čas od nás do obce V. M. propuštěn, dle vůle a žádosti své místa sobě mezi námi pozůstaviv, jména i titule kollegiatského dosavad užívá a jako který z nás obecní práce podniknouti povinnen jest. Pročež, jakž statuta a práva naše ukazují (jež on dobře zná), řádně za probošta zvolen, co ona chtějí od něho míti, tomu dosti činiti má; což když se neprodleně stane, přátelské odpovědi od nás, jíž sebe i pana Mistra spraviti moci budete, dostati ráčíte. Nyní pánu Bohu poručeni. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v outerý po památce nalezení sv. Kříže léta 1609. 5 Maii.

---

*) Kolínští psali dne 1. května 1609: „Službu oc. Přednesl jest nám poctivý pan Mistr Štefán Prunerus, písař spoluradní náš, psaní, které J-te mu učiniti ráčili, z něhož se porozumívá, kterak by z společného V. M. snešení minulých dnův za probošta zvolen byl a podle toho, aby se časně k té povinnosti dostavil, se napomínal: i není V. M. tejné, kterak na onen čas dotčenému panu Mistru poctivou vokací jsme dali, jíž on s radou pánův a přátel svých k sobě přijal a toho při V. M. náležitě jsme vyhledávali, abyste mu toho povoliti a z společnosti V. M. propustiti ho ráčili, čehož od obojí strany beze všech výminek jsme dostali a za to poděkování učinili, skrze pak pana Mistra Prokopa, který od V. M. vyslán byl, aby ho nám presentoval, žádná koudicí předestřena nebyla; což kdyby se co toho stalo, časně bychom to předjíti a opatřiti byli chtěli. Nyní tedy přistupivše on k této povinnosti písaře spoluradního a již jí obvykše, nevíme, kterak by se mu to trefiti mohlo, aby k jiné, jsa tak pořádně propuštěn a nám komendován, přistoupil. My jsme také toho nikda nezasloužili, aby se nám v těchto nynějších rozmíškách a starostech od V. M. zástava jaká dála, protož té naděje jsme, že toho, k čemu

661. Zdeněk z Lobkovic, nejvyšší kanclíř, nařizuje rektorovi a Mistrům akademie pražské, aby vedle mandatu císařského s bakaláři a studenty procesí božího Těla se zúčastnili.

1609, 17. června.

J. M. římský císař, uherský a český král, pán náš nejmilostivější, ráčí učeným a poctivým rectori, decano et directoribus academiae pražské milostivě v známost uvozovati, že jest J. M. C. ráčil skrze dekrety své o tom při všech městech Pražských, jakby se purkmistr a konšelé i všecka obec při vykonání procesí předrahého těla a krve syna božího zachovati měli, nařídíti, obzvláštně pak Pražanům Starom městským poručiti, aby jim kollegiatům jistou J. M. císařskou vůli v známost uvedli, že J. M. C. chtíti ráčí, aby se vedle Pražanův podle starobylého předkův jejich obyčeje a pobožnosti k té procesí všickni najíti dali, je zpravili: což o tom J. M. C. pochybovati neráčí, nežli že jest se to poslušně vykonalo. Však nicméně ráčí dotčeným rectori, decano a directoribus již psané akademie tímto obzvláštním dekretem svým přísně pod uvarováním skutečného trestání poroučeti, aby ničímž se nevymlouvaje a zastíraje předpověděné procesí netoliko sami osobně přítomni byli, ji oslaviti a vykonati napomohli, ale i to při všech jiných doktořích, Mistřích, bakalařích, studiosis a oudech universitatis dostatečně nařídili, aby se jeden každý, žádného nevymíňujíce, k tomu s křesťanskou uctivostí a pobožností najíti dal, v orduňku a procesí, jakž obyčej, šel a k té velebné svátosti náležitou poklonu a poctivost, J. M. C. pak pánu našemu všech nejmilostivějšímu jistému strany té věci nařízení povinnou a poddanou poslušnost prokázal a zachoval. Na tom jistou a milostivou vůli J. M. C. naplní. Decretum per imp. maj. in consilio boëmico Pragae 17. Junij anno 1609.

---

662. Instrukce daná od defensorů stavův pod obojích Adamovi Zalužanskému z Zalužan, Václavu Collidiusovi z Doubravičan a Petru Macerovi z Letošic, jaké opravy pro vyzdvižení akademie státi se mají.

1609, 12. září.

J. M. páni direktorové ode všech tří stavův pod obojí volení ráčí urozeného pana Adama Zalužanského z Zalužan, slovutného pana Václava Collidiusa z Doubravičan, J. M. C. služebníka při puchalterii, poctivého Petra Macera z Letošic se dožadovati a jim

---

prvé dobrovolné jest přistoupeno a povoleno, při tom zůstaviti a od předsevzetí svého upustiti ráčíte. Nicméně však, aby i statuta akademie v své celosti zůstavena byla, a on pan Mistr čím tím byl-li by povinnen, chtěli bychom v těchto jeho začátcích a potřebnosti ho zastoupiti a tu vděčnost v času náleží tém a příhodném dokázati. S tím pán Bůh oc.

poroučeti, aby, snesouc se o den jistý, neprodleně do akademie pražské se sešli, vysoce učeným panu rektorovi, děkanovi, Mistrům, direktorům collegii pod obojí to v známost uvedli a shledajíce se

nejprvé a přede všemi věcmi majestáty, privilegia a fundací jich bedlivě přehlídli a byloli by kde jaké nápravy potřebí, poznamenali;

druhé, aby vyřídíc první artikul, hned na to nastoupili a důchody, nadání všeliká k těm kollejím vyhledali, sumovně co odkud stálého neb případného platu jest, poznamenali, a byloli by ještě co na jakém zlepšení, ukázali;

třetí, majíli při akademii jakou obecní biblioteku, jaké autory, aby vedle inventáře přehlídali a inventáře podepsaného jich některých pánův Mistrův rukou, kteříž přítomně budou, J. M. k vyrozumění podali;

čtvrté, aby jim, pánům kollegiatům, proces vyzdvižení všech umění jich podaný ukázali a na každý artikul jejich dobrého zdání žádali a pokudž možné bude, s nimi o proces na místě postavili.

A jak v těch artikulích co najdou, zase neprodleně J. M. v známost uvedli a páni direktorové pánův Mistrův pražských v tom, aby se volně nacházeti a vlasti své milé fedrovati pomáhali, tolikéž napomenouti poručiti ráčí. Actum in consilio directionis 12. Septembris a. 1609.*)

---

*) Známo, že za času války nedaří se uměnám, a takž i s universí pražskou bylo. Proslavené učení pražské v bouřích husitských velikou zkázu vzalo. Domy byly pobořeny, Mistři katoličtí vyšli ze země, počet studentů velice klesl, důchody a statkové císařem Zikmundem pobráni nebo rozzastaveni a takž na statcích schudlá universita chřadla také duševně. V 16. století stavové na sněmích několikráte a s nemalcu snažností toho vyhledávali, aby učení pražské opět vyzdviženo a k předešlému rozkvětu přivedeno bylo: poněvadž však Mistři i studenti velikou většinou byli víry nekatolické, vždy se odkládalo. Zvláště horlivé ujímali se stavové universí pražské za Maximiliána II., jenž sám v proposici k sněmu 1575 mezi jinými položil i artikul: „Naposledy J. M. C. sobě k milostivé paměti přivésti ráčil, že jsou stavové nejednou toho při J. M. C., aby zase učení pražské k vzdělání a dobrému všeho tohoto království, z kteréhožto učení stav duchovní i světský zdržán bývá, tudíž také mnohé osoby z cizích zemí dítky své, kteréžby se *řečí české* učily, raději do Prahy nežli kam jinám dávali, zase vyzdviženo býti mohlo, poddaně vyhledávali: k čemuž J. M. C., aby to předsevzato a pokudž nejdříve možné k takovému skutečnému vyzdvižení přivedeno bylo, milostivě nakloněn býti ráčí. Protož J. M. C. o tom žádné pochybnosti nenese, že sobě stavové tuto vysoce důležitou a jim samým užitečnou a prospěšnou věc se vší bedlivou pilností poručena míti budou, tak aby ta věc vedle jejich poddané žádosti, pokudž nejdříve možné, s dobrou příležitostí k vyřízení svému přivedena byla, jak pak J. M. C. od osoby své při tom všem, což J. M. možné učiniti, k tomu milostivě a otcovsky nakloněn býti ráčí.“ Však ani tenkráte povždy na odkladu zůstávající oprava učení pražského provedena nebyla. A nejen stavové pod obojí starali se o opětný rozkvět universí ale i při dvoře vládnoucí strana katolická chtěla, aby učení pražské k vyzdvižení přišlo, však aby pod jich správu jaksi se dostalo. L. 1580, 9. dubna žádal císař Rudolf II. Viléma z Rožmberka za radu, jakým způsobem by vysoké školy Pražské mohly býti zdokonaleny. „Co se při nás od posla svatosti papežské na místě Jeho svatosti strany zase vyzdvižení zdejšího učení Pražského

663. *Zpráva komise direktorům zemským učiněná, v jakém způsobu shledali učení pražské.*

1609, ad 12. září.

V. M. urození oc. Jakož Jste nám dekretem V. M. poručiti ráčili, abychom, snesouce se o jistý den, neprodleně do akademie pražské se sešli a s vědomím pánův Mistrův fundací, privilegia,

---

hledá, a jakou pomoc a fedruňk při tom učiniti se zakazuje, nicméně také na jaký způsob jsme tuž věc skrze důstojného Antonína, arcibiskupa Pražského, též také urozené Ladislava staršího z Lobkovic na Chlumci, nejvyššího hofmistra a Vratislava z Pernštejna na Tovačově a Litomyšli, tajnů radu naši a nejvyššího kanclíře království Českého, věrné naše milé, uvážiti dali: nám se vidí, že by takové vyzdvižení téhož učení Pražského netoliko městům Pražským ale vší zemi k prospěchu a vzdělání, nicméně také nám a všem stavuom království Českého našeho k veliké pochvale býti a vztahovati se mohlo." (V arch. Třeboň.)

Největší jevila se naděje, že učení pražské opět starou zaleskne se slávou l. 1609, kdy počal mocný rozruch politický i náboženský. Bohužel! že dříve nežli náprava provedena býti mohla, v nastalých na to bouřích válečných a neštěstí národa českého i universí pražská přišla k svému spuštění a záhubě.

Na velikém, památném, bouřlivém sněmu, jakýž od více než sta let v Čechách držán nebyl, předložili také Mistři učení pražského žádosti své stavům na sněmu shromážděným, aby konečného toužebně po dlouhá léta očekávaného došly vyřízení a zvelebení akademie pražské stalo se skutkem.

K uvedeným nad čárou dokladům přidáváme ještě některé z jednání sněmu l. 1609. V „radě stavu panskému a rytířskému" dané, aby v usilování o svobodu náboženskou neodtrhovali se od stavu městského, alebrž při něm věrně stáli a stav třetí podle sebe hájiti pomáhali, položen jest také artikul sedmý, kterýž výstražnými slovy připomíná, co by se stalo, kdyby se odtrhli: „Klesnou i školy v městech evangelických a učení čisté literní pomaličku hynouti bude, takže i dvůj první stav i městský nebudou míti kam děti své do školy posílati, neb nebudou míti mládenců hodných, jež by dětem svým za preceptory vystavovali a tak upustí dokonce stavové akademii pražskou, klenot ten svůj drahý, starožitný, odkudž nejvíce mládež hodnou k správám školním i k ouřadům kněžským míti mohou a právě ji v loupež nepřátelům dadí: ano prvé jesuité o to se postarají a na to myslí, aby akademii opanovali a k sobě přenésti mohli, ješto akademie k správě stavům přináleží, a oni toho posavád vyhledávali a vyhledávají, aby od stavů odcizeni a opuštěni nebyli."

Dne 14. března t. r. podali stavové na třetí odpověď císařskou tříplíku, v kteréž praví o učení pražském: „O akademii pražské tuto V. C. M. další poníženou zprávu činíme, že vedle konsistoře pražské nad všecku paměť lidskou při nás straně pod obojí zůstávala, do všech předešlých sněmův i také do zřízení zemského pojímána byla, věcí našich strany pod obojí se dotýkajících uvažovati, vyřizovati pomáhala, učení a exercitia náboženství toho, jehož i my jsme, vedla a netoliko od císaře Karla IV., slavné a svaté paměti, táž akademia vyzdvižena a kollej vystavena, ale také jiné kolleje od jistých osob oumyslem dobrým jsou založeny a od nich nadání jim učiněna jsou. Předešle dokud v opatrování stavův táž akademie zůstávala, velmi slovutná u všech národův byla, tak že netoliko předkové naši a my ale i jiní z dalekých a okolních zemí své dítky sem odsílali: ale my dítky naše na učení s velikým nákladem a nepříležitostí pryč dávati musíme, ješto mezi tím strana pod jednou, jako Jesuitově a jiní jsou sobě několik kollejí a škol v tomto království, jako v Chomutově, v Hradci Jindřichově, v Krumlově, v Kladsku a jinde vyzdvihli, v něž my se nic nevkládáme a žádné překážky nečiníme; než toliko, poněvadž nyní tato akademia k straně pod obojí náležející, kolleje v Starém městě Praž-

majestáty akademie, a byloli by kde jaké nápravy potřebí, důchody a nadání všelijaké a summovně platy stálé i případné i zlepšení jich a bibliotéky obecné bedlivě přehlídli, též proces vyzdvižení všech umění V. M. podaný pánům Mistrům ukázali a pokudž možné bude, s nimi na místě postavili a o tom všem zase V. M., jak sme se zachovali a co sme jak našli a vyřídili, oznámili, o tom V. M. tuto zprávu svou činíme.

Předně, privilegia a majestáty na fundací učení všech umění a facultatum, jurisdikcí pana rektora a osvobození oudův téhož umění ode všech cizích soudův a práv, na kolleje, na vesnice a kterak by ty od některých soudův a poplatkův svobodné a prázdné býti měly

---

ském velice zpuštěny a v mnohých nedostatcích postaveny jsou, důležitého a pilného nevyhnutedlného obnovení muži učenými k tomto dosazenými, opravení potřebují, podle čehož, jakž předešle tak i nyní, V. C M. nejponíženěji prosíme, že při též akademii pražské k straně pod obojí příslušející milostivé nás zůstaviti ráčíte . . . "

Ve formě majestátu, který stavové pod obojí císaři k potvrzení a spečetění 13. června podali a jenž teprv byl stvrzen ve čtvrtek po sv. Prokopu léta 1609, napsali: „Nicméně i akademii pražskou od starodávna k straně pod obojí náležející, kterouž jim stavům se vším jejím příslušenstvím tolikéž v moc jejich dávati ráčíme, tak aby ji muži hodnými a učenými osazovati, dobré a chvalitebné řády nařizovati a nad tím obojím [akademií a konsistoří] z prostředku svého jisté osoby za defensory nařídíti mohli. Mezi tím pak, dokudž by se toho koliv od nich nevykonalo, mají nicméně též stavové pod obojí všickni při tom, co svrchu psáno jest, aby náboženství své volně a svobodně všudy provozovati mohli, zanechání býti . . . Načež císař dne 20. června dal odpověď: „Co se akademie a konsistoře dotýče, poněvadž ráčí J. M. jakožto král český k též akademii po předcích svých, fundatořích též akademie, též také k konsistoři, kterouž předkové J. M., jakožto králové čeští, i tolikéž J. M. C. sám v opatrování svém míti ráčil právo sobě pokládati: protož k stavům pod obojí přijímajícím té milostivé naděje býti ráčí, že J. M. C. jakožto králi a pánu svému v právo J. M., které k též akademii a konsistoři míti ráčí, sahati nebudou. Jestli by pak jmenovaní stavové s touto milostivou odpovědí J. M. C. vždy spokojeni býti nechtěli, tehdy J. M. C. v to se milostivě uvolovati ráčí, že vedle zřízení zemského o to soud v rovném počtu osob jak pod jednou, tak pod obojí osaditi chtíti ráčí, k kterémuž jak J. M. C. tak oni právo své přednésti moci budou, a co v tom od téhož soudu uznáno a vypovědíno bude, při tom, aby to na budoucí časy zůstaveno bylo . . . " A t. r. dne 25. června podal císař skrze kurfiřsta saského kancléře některé artikule stavům, mezi kterýmiž také: „Kostely, školy chtějíli stavěti v městech, městečkách, vesnicích jim žádný člověk vymyšleným způsobem v tom žádné překážky činiti nemá na časy budoucí a věčné pod nemilostí naší. Jedna strana druhé straně při náboženství jejím žádné překážky činiti nemá, ji hanětí, tupiti, utiskovati, jakž artikul zřízení zemského ukazuje, nýbrž všickni ve spolek sebe milujíce za jednoho býti mají. Academia a konsistoř jakožto regale pozůstává při fundací J. M. C., však pánům stavům (co se akademie dotýče) má pod jejich defensí zůstávati." K čemuž stavové čeští v odpovědi své císaři přídali: „Jestliby také kdo ze všech tří evangelických stavův chtěli kostely, školy v městech, městečkách, vesnicích, zámcích a tvrzech jinde sobě vystavěti a vyzdvihnouti dáti, má to jim neméně než jako i katolickým na svobodě zůstávati. Academia zůstává v J. M. C. jakožto fundatora ochraně, však tak, aby s ní v náboženství žádná novota nebyla předsevzata, nýbrž aby při evangelickém náboženství podle též konfessí a při direkcí neboližto opravě stavův pod obojí i s poddanými a kollaturami svými zůstavena byla."

a na platy k týmž kollejím nadané se vztahující, od císařův a králův českých i papežův římských daná, celá a neporušená, jakž z přináležejícího extraktu jednoho každého privilegium porozuměti moci ráčíte, jsme našli a spatřili; při těch privilegiích tito nedostatkové se nacházejí podlé našeho zdání:

Předně, že někteří v nich artikulové s konfesí stavův pod obojí přijímajících a s majestátem od J. M. C. týmž stavům království Českého v nově daným se nesrovnávají, jako jsou: kde se rektor a jiní oudové universitatis ad clericatum a canones katolického náboženství zavazují; ti artikulové vidí se, že by takto napraveni býti mohli, aby v konfirmací týchž privilegií, bullí a majestátův, kdyžby koliv od J. M. C. objednána byla, toho se dostavilo, že což by koliv v nich proti nadepsanému majestátu a konfesí proti straně pod obojí čelilo, to umrtveno býti a žádné více moci neměti má.

Druhý nedostatek, co se kanclířství universitatis a řízení neb ordinování doktorův a Mistrův dotýče: že to rektorové universitatis tehdáž toliko, když by žádného jistého arcibiskupa pražského nebylo [vykonávati mají], a jinak nic se nepropůjčuje. To též napraviti by se mohlo takto: poněvadž dávní zvyklostí a hned jakž academia od strany pod jednou se oddělila, rector universitatis nadepsanou moc vždycky míval a držel, aby J. M. C. buďto v konfirmací všech privilegií anebo majestátem obzvláštním takovou moc na rektora zcela a zouplna přenésti ráčil. Nebo pokudž by se toho nestalo, jest se obávati, aby někdy buď učení tomuto, aneb osobám v něm ordinovaným, ňákým nedostatkem a nepořádem, jakž se předešle někdy dálo, vytýkáno nebylo, odkudž by academia k zlehčení u jiných přijíti mohla.

Třetí, viděno se za dobré, poněvadž mezi kněžími a žákovstvem časem nedorozumění a nevole vznikají, aby konsistoř podle způsobu jiných akademií a bulle Num. 10. Lit. E. s akademií spojena a administrator spolu s konsistoriany také pod správu rektora jako i jiní oudové uveden byl.

Čtvrté, co se dotýče dosazování profesorův, to aby ne na samé vůli dosazených profesorův zůstávalo, než s dovolením pánův defensorův se dálo, jakž na příklad list krále Václava, kterýmž do kolleje Veliké profesory a do své Mistry některé dosazuje, ukazuje.

Co se pak druhého artikule dotýče strany důchodův a nadání všelijakých, ty jsme bedlivě vyhledali a předně kolleje profesorům náležející tři: kollej Veliká, krále Václava a Všech svatých, a studentských sedm: kollej česká, rýnská, Laudova, Nazaretská, Rečkova, Jerusalemská a lékařská; při těch co by zapotřebí a naříditi bylo, jest v procesu V. M. podaném šířeji oznámeno i strany odcizení dílu stavení od Veliké kolleje, o němž páni Mistři s paní Dorotou Ratuchovou činiti mají, což aby nejdříve na místě postaveno bylo, za dobré se vidí.

Co se pak tkne vesnic, těch ač se v počtu 22 nachází, ale však málo která celá, nýbrž po jednom, po dvou, po třech oc. ose-

dlých, a to velmi v krajích rozdílných i odsud daleko, takže se jich dosti málem užívati může, jakž v příležitém poznamenání jedné každé vesnice šířeji najíti ráčíte. Čemuž se vidí, že by tímto způsobem pomoženo býti mohlo, aby všeckny dáleji dvou mil od Prahy ležící rozprodány a peníze za ně vzaté buďto na ourok dány, aneb na zkoupení jiného statku požitečnějšího obráceny byly.

Důchodův a platův i peněz hotových se nachází:

Z vesnic	751 kop	37 gr.	2 d.
Platův komorních	177 kop		
Činží z kollejí pronajatých	395 kop	30 gr.	
Peněz půjčených na ourok	9400 kop		
Peněz hotových za pány Mistry	966 kop	36 gr.	m.*)

V třetím artikuli strany biblioteky toto V. M. v známost uvozujem, že jsme staré biblioteky v rozdílných místech našli z kněh

*) L. 1579 v pondělí po památce sv. Anny rektor, děkan a Mistři učení pražského přiznávají se, že statkův k učení pražskému přináležejících mají za 4.776 kop gr. českých, však zbroje, koní, nápravníkův a ouředníkův že nemají (vedle čehož ta milost se jim vždycky činívala, že k vypravování rejtarův, když jest které tažení do pole bylo, nebyli jsou potahováni, než toliko koně nebo dvou do vozův dáním pomoc činívali). Poddaných v rozdílných krajích na gruntech osedlých měli 141, kromě jednoho na vsi Drahelčicích, „jenž právě se vnově staví a ještě žádných poplatkův nečiní."

A sice v kraji Kouřimském v Krymlově 5 osedlých, v Doubku 7, v Počernicích hořejších a Trčousích 19, v Báňku Malém 3, v Postřižíně 1, v Michli 20, v Psářích 5, v Čakově 1, v Tatouňovicích 1. V kraji Boleslavském: Mečíře 5. V kraji Litoměřickém: Vedlice 7, Děčany 6, Semčie 3. V kraji Slánském: Drahelčice 13, Dolany 10, Bubny 2. V kraji Podbrdském: Nenačovice 8. V kraji Žateckém: Tvršice 8. V kraji Bechyňském: Radkov 11, Kosmice 6.

Téhož léta 1579 píší Mistři, direktorové a studenti kolleje královské jinak rýnské Jiříku Pruskovskému z Pruskova na Bělé a Staré hradě, radě a přednímu komorníku Její M. královské. „Vysoce urozený pane! oc. Při tom V. M. ku paměti přivozujeme strany zadržalého platu komorního náležejícího do kolleje Její M. královské v Starém městě Pražském na vychování chudých studentův, kollegiátův z dědin Zalužan, kdež jest rybník Křešický, každého roku svatojiřského a svatohavelského spolu obojího osm kop gr. pražských českých, jakž předešle od urozených a statečných pana Jana Rašína z Rysmburka a na Staré hradě a potom od pana Tobiáše Hrzáně z Harasova jest vycházel a při dskách zemských kladen byl podle zápisu týchž desk zemských v kvaternu trhovém léta Páně oc. 47 ve středu po sv. Dorotě panně, což i v deposicích při deskách poznamenáno jest. I v známost V. M. uvozujeme, že takový plat se zadržuje a při dskách neklade ani do kolleje nevydává hned od sv. Havla když se psalo léta 1563 až do tohoto sv. Jiří teď nyní léta 1578 minulého; skrze kteroužto příčinu ani tak mládencův a studentův v též kolleji se vychovávati podle nadání a vůle Její M., dobré a svaté paměti, králové, jakž vysoce v tom nadání k tomu správce zavazovati ráčí, nemůže a mnohému obecnému dobrému a předně cti a chvále boží a těm svatým almužnám překážka se činí. Protož V. M., jakž předešle nejednou tak i nyní, jakožto pána křesťanského a učení akademie pražské milovníka a pána nám laskavé a dobrotivé příznivého, za to velice žádáme, poněvadž týchž dědin a statkův ráčíte v držení býti, že pro čest a slávu boží a rozmnožení obecného dobrého v království Českém, aby vůli a nadání dobré a svaté paměti Její M. králové na chudých studentův vychování a těm skutkům milosrdným žádosti se státi mohlo, poručení své učiniti ráčíte, aby

na větším díle psaných na pargaméně písmem starodávním, takže se sotva čísti mohou, jakž inventáře, kde co složeno jest, v sobě obsahují. Jiná biblioteka vnově založená v kolleji Veliké, jaká by

takový komorní plat při dskách zemských, jakž předešle tak i nyní kladen a nám do kolleje naší bez dalšího zadržování vydáván byl. Nebo my rádi k V. M. po všecky časy jakožto k milovníku a ochranci učení pražského i jiných všech učených lidí všelijakou šetrnost a uctivost zachovati chceme a V. M. všim dobrým sloužiti; a abyste tomu ráčili gruntovněji všemu vyrozuměti, co ve dskách jest a co jest zadrženo, teď toho poznamenání V. M. podáváme. S tím sebe V. M. i kollej naši poručena činíme."

Však pan Pruskovský na mnohé oustní i psané žádosti ani na tento prosebný list nedal odpovědi. I prosili ho správcové jmenované kolleje opětně listem daným v pondělí den sv. Cirhy a Strachoty, aby zadržalé platy, kterýchž učiní 248 kop míšenských, bez dalších odtahův a prodlévání složil. Však přední pan rada a komorník opět žádné nedal odpovědi. Kollej přihlásila se zase jedním i druhým listem (v pondělí po neděli Judica a na den sv. Zikmunda l. 1579) s výhrůžným opovědením, kdyby zadržaný plat nesložil, že pro uvarování dalších škod a záhub na pořad práva nastoupí. Konečně držitel dědin Zalužanských odpověděl, že o tom ničeho neví, aby byl povinnen z těch gruntů nějaký plat jim vydávati, poněvadž pan Jan Rašín z Rysmburka v rejstřích k trhu vydaných na statek Starohradecký o tom žádné zmínky neučinil a při paní Saloméně Rašínové jakožto poručnici též nic se doptati nemohl. Však kollej na takové výmluvě přestati a od dotčeného platu komorního holého a věčného upustiti nechtěla a za složení vší zadržalé sumy s ohražením práva žádala. Mimo to požádali Mistři pana Matyáše Hostounského z Kozmačova, jako přítele svého, aby pana Pruskovského k složení takových peněz sklonil, však nic nechtělo prospěti. Kollej musela utéci se před soud, aby právo své uchránila. O čemž když nejvyšší komorník království Českého Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic uslyšel, že by kollej rýnská s předním komorníkem králové o zadržané platy komorní právem činiti měla, podal toho na správce téže kolleje, aby s tou věcí nepospíchali, ale toho k soudu zemskému po sv. Václavě poodložili, že by to mohlo přátelsky ohledáno a porovnáno býti. Mistři takové předložení rádi přijali a poněvadž soudu nebyli žádostiví, těšili se, že přátelským prostředkováním pan Jiřík z Pruskova takovým, povinným platem nebude se kořisťovati; však všechno opět jen na odkladu zůstávalo a k svému vyřízení přijíti nemohlo. Kollej zatím velice scházela a opravy potřebovala, aby dokonce nepadla, již od dlouhého času téměř všudy do ní protékalo, střecha i půda v ní hnily a chudí své požívení v ní úplně vedle obdarování míti nemohli, poněvadž Mistři neměli nač ji opravovati a chudinu čím vyživiti. Pět skoro let trvalo „přátelské jednání a prostředkování" (vlastně odkládání) nejvyššího pana komorníka, Mistři byli v nebezpečí, že takovými odklady a ulevováním práva o spravedlivost svou přijdou. I vzali radu s některými přátely právními a snešeno, aby došli k panu místosudímu a panu místopisaři království Českého a jednoho každého v té příčině žádali za radu: co by činiti měli, aby o plat nepřišli, „zvláště poněvadž na těch gruntech též vsi zatopené není co brátí, nebo tu kdež ves Zalužany před 80 lety byla, chobot jest rybníku Křešického; mohlili by nad tím pozor míti, kdyby z toho rybníku voda spuštěna byla k lovení ryb, aby ihned mohli komorníka od desk vyžádati na spatření toho místa v chobotu, bylali by ještě nějaká znamení té vsi, a když by to spatřili, aby paňa Jiříka z Pruskova mohli před ouředníky menší obeslati, aby, poněvadž těch gruntův v držení jest, takový plat na jiné dědiny, na kterýchžby pro neplacení platu, jakž dsky ukazují, brátí mohli, převedl a zadržalé platy složil.

Staloli se takové obeslání, dosáhlili svého, nevíme. Zápisky M. Marka Bydžovského z Florentinu (v knihovně knížete Jiřího z Lobkovic v Praze), z nichž jsme čerpali tyto zprávy, končí rokem 1584, kdy nic ještě ujednáno nebylo.

byla, též porozuměti ráčíte z inventáře; o staré bibliotece vidí se, aby málo některé hodnější knihy užitečnější k doplnění druhé biblioteky nově koupeny byly.

Naposledy V. M. v známost uvozujem, že jsme proces vyzdvižení všech umění V. M. podaný pánům kollegiatům přednesli, v kterémž to procesu, co se prvního dílu tkne o předkládání precept a exercicií, aby větší díl dne in exercitiis nežli in praeceptis proponendis stráven byl, ten první artikul přijali, jiným místa dáti nechtěli, pravíc, že jsou proti nim zdání své sepsali a V. M. i podali i toho oustně dokládali, že by tou novotou učení jak profesorové z jiných akademií, tak i studentové odstrašení býti mohli a že žádná akademie sobě co a jak by učiti měla, vyměřovati nedá, nýbrž že to na svobodě míti chce.

Proti tomu od pana doktora Zalužanského předkládáno:

Předně, že největší podstata na učení záleží a to podle všech praecept a částek v jednom každém umění jisté nařízení a vyměření býti má, aby profesor ničímž zbytečným buďto vědomě aneb z neumělosti mládeže nezanášel a profesí své časně a nejdéleji v roce, jakž statuta ukazují, odbýval.

Druhé, že při takovém nařízení jisté formy a způsobu učení šetřiti se má, ne toho, což sobě páni Mistři k obraně kladou, nováli je či stará, aneb všechněm-li příjemná, než raději aby jedno každé praeceptum a naučení bylo pravdivé, hodné a užitečné a v jistém pořádku postavené. Neb tak na onen čas v této akademii Mistr Hus Jan a Jeronym nešetřili nevolnosti aneb starožitnosti, ani slibnosti učení, ale samé pravdy a užitečnosti.

Též Petrus Ramus při reformací akademie pařížské neohledal se na zvyklost tehdejší domácích anebo cizích při vyučování mládeže, než praecepta, kteráž se tehdáž nejspravedlivější a nejpotřebnější zdála, ačkoliv také téměř ode všech za nová a neobyčejná pokládána byla, nařídil a v tom i od krále francského skrze resolucí a výpověď proti jiným ochráněn a profesor královský vyhlášen byl. A tak i tento proces, poněvadž páni Mistři, aby v něm které praeceptum mělo býti smýšlené, neužitečné a nepořád položené, toho neukazují, že by měl slušně přijat a držán býti, dokudž by který artikul něčím lepším a podstatnějším přemožen nebyl. Neb nebudouli páni Mistři chtíti v této reformací na samé pravdě a v tom což jest užitečného a potřebného a ne na zvyklosti aneb osobách a jiných případných věcech se zakládati, že nikdá této akademie k žádnému gruntovnímu učení a k vzdělání přivésti moci nebudou; nýbrž vždycky po jiných sbírati a jako stín chytati proti přirození a obyčeji národu našeho, kterýž jak v jiných příčinách, tak i v učení cizích národův víceji vůdcím nežli služebníkem a následovníkem býti uvykl, musejí.

I poněvadž jsme my v tomto artikuli na ten čas nic jistého způsobiti a na místě postaviti nemohli, vidí se nám za nejlepší, aby k této věci pánům Mistrům času prostrannějšího, aby toho bedlivě považiti mohli, popřáno bylo. A jak dáleji v té věci nařídíti

ráčíte, toho při V. M. uvážení zůstavujeme. V druhém pak dílu nadepsaného, procesu co se nařízení profesorův, klasí, bytův jejich a vychování dotýče, k tomu páni Mistři přistoupili a my tolikéž v tom se s nimi snášíme. Čehož jsme V. M. pro zprávu tejna učiniti nemohli.

V. M. v službách povolní *Adam Zalužanský z Zalužan* doktor.
Václav Colidius z Doubravičan.
Petr Macer z Litošic.

---

664. Privileje, svobody a zápisy universí pražské, kteréž byla komise (Ad. Zalužanský, V. Colidius, P. Macer), od direktorův zemských nařízená, l. 1609, 14. září přehlídla.

Léta Páně 1609 v pondělí den povýšení sv. kříže vedle dekretu Jich M. pánův direktorů davše se do kolleje císaře Karla Čtvrtého najíti a vůli Jich M. pánův direktorů skrze pana doktora Adama Zalužanského z Zalužan vysoce učeným panu rektorovi a pánům Mistrům akademie pražské v známost uvedše za odpověď jsme dostali, že dotčení páni Mistři rádi chtí těm věcem nápomocni býti, tak že J. M. páni direktorové s nimi spokojeni býti ráčí. A hned nám privilegia svá přednesli, kteráž jsme my k přehlídnutí přijali.

1. Předně spatřili sme majestát císaře Karla Čtvrtého s zlatou bullí neporušený jak na písmě tak i na bulli i na pargameně, vztahující se na vyzdvižení učení pražského v městě Pražském pro Čechy, aby jinde na učení choditi nemuseli.

Item, vztahuje se týž majestát na všecky facultates, vztahuje ta fundací na způsob akademie pařížské a bononienské. Datum jeho Pragae anno D. 1348. Lit K.

2. Za tím spatřili jsme bulli Klimenta, římského biskupa, vztahuje se ta fundací na povolení tak aby na věčné časy v Praze to učení zůstávalo omnium facultatum.

Item, aby vyučující i učící se mohli těch všech svobod, kteréž doktorům, Mistrům a studentům dány jsou užívati, Mistry nařizovati, však aby examinování jich biskupu pražskému přednášeno bylo. Datum Avinionae sept. Calend. Februarii, pontificatus ipsius anno 5, s olověnou bullí na šňůře hedbávné neporušený sub lit. I.

3. Nicolai papae potvrzení té fundací akademie pražské na pargameně s olovněnou bullí na šňůře hedbávné. Datum Romae apud s. Petrum anno 1447 pridie Idus Aprilis Sub lit. H.

4. Innocentia biskupa list na pargameně, kterým akademii propůjčuje, kdyby biskupská stolice byla prázdná aneb žeby mezi dvema biskupy o biskupství odpor byl, aby rektor místo biskupa měl moc doktory i Mistry determinovati a říditi a tak místo

kanclířovo zastával. Datum Romae apud s. Petrum Idus Januarii pontificatus eius anno 1. Sub litera G.

5. Privilegium krále Václava na pargameně, jímž osvobozuje všecky doktory, Mistry a studenty ode všeho soudu království Českého a ode všech daní ze všech jich statků a věcí. Datum Mendici anno D. 1392 die 22. Novembris. Sub lit. L.

6. Listy Bonifacia papeže na pargameně s bullí olověnou přivěšenou mohučskému a vratislavskému biskupům a děkanovi kaply Všech svatých o vymožení statků od akademie odcizených, o napravení křivdy a všelijakých bezpráví oudům akademie stalých. Datum Romae apud s. Petrum 7. Calend. Febr. pontificatus anno 8. Sub litera D.

7. Majestát císaře Karla Čtvrtého na pargameně s pečetí voskovou na šňůře hedbávné visutou, kterýmž dává rektorovi a žákovstvu generalis studii svobodu na některé lidi a statky ve vsech a jejich okršlcích v Brozanech, v Chudolazech a v Zálezlí, v Veselém Boru a v jiných místech, aby nebyli povinni před žádným soudem než před králem a komisaři královskými státi. Datum 11. Calend. Martii Pragae 1358. Sub litera R.

8. Též Bonifacia papeže list na pargameně s bullí olověnou psaný akademii pražské na užívání nepřítomných duchovních prebend za osm let. Datum Romae apud s. Petrum 6. Calend. Februarii pontificatus anno 8. Lit. C.

9. Od téhož list týmž o touž věc za pět let. Datum Romae apud s. Petrum 5. Idus Julii pontificatus anno 7. Lit. A.

10. Od téhož biskupům lubeckému, vratislavskému a děkanům kaply Všech svatých v týž rozum jako první. Datum Romae apud s. Petrum 5. Idus Sept., pontificatus anno 7. Litera B.

11. List od téhož rektorovi universitatis na přímluvu krále Václava daný na jurisdikcí a rozsuzování všelijakých rozepří mezi oudy universitatis aneb i jinými, od kterýchž by se jim co ubližovalo. Tím se též konfirmuje krále Václava privilegium. Datum Romae apud s. Petrum 12. Januarii pontificatus anno 9. Lit. E.

12. Vidimus majestátu krále Václava akademii pražské na tři hlasy při radách, soudech, examinování, volení a jiných všech jednáních Mistrům českým daného pod pečetí rektorovou visutou na pargameně. Dat. 1414, 18. men. Septembris. Sub lit. O.

13. Konfirmací císaře Zikmunda na pargameně s pečetí visutou na šňůře hedbávné, kterouž konfirmuje bulli zlatou císaře Karla a majestát krále Václava na osvobození studentů, Mistrů od všelijakých soudův. Dat. Pragae an. 1437 die 12. Aprilis. Lit. M.

14. Konfirmací Vladislava krále na pargameně s přivěšenou pečetí na šňůře hedbávné, kterouž potvrzuje generaliter všecky milosti, listy, propůjčení, nadání, přednosti, indulta a všecka nařízení a ustanovení a všech kollejí privilegia a fundací na všeckna nadání se vztahující a obzvláštně k kolleji Karla Velikého a kolleji

Všech svatých připojené a všem jiným kollejím. Dat. Pragae anno 1467 (sic!) April 22, sub litera S.*)

15. Téhož krále Vladislava konfirmací na pargameně s pečetí visutou, kterouž potvrzuje majestátu akademii na tři hlasy Čechům daného. Datum Pragae 16. Julii anno 1472. Lit T.

16. Císaře Ferdinanda konfirmací na pargameně s pečetí visutou na šňůře hedbávné, kterouž též potvrzuje majestátu a všeho co král Vladislav generaliter. Datum in arce Pragensi 5. die Maii anno 1537. Lit. V.

17. Arnošta biskupa pražského, kanclíře akademie, list na pargameně s pečetí visutou, kterouž vyměřuje, aby byl rektor clericus světský, aby nesl oděv a holení, jinak pleš kněžský, též že svého prorektora míti má. Item, že v věcech težkých k radě biskupově, jakožto kanclíře akademie utíkati se mají. Datum Pragae 10. Aprilis anno 1360. Lit. N.

18. Majestát císaře Rudolfa na pargameně s pečetí visutou na šňůře zlaté, kterýmž nadává profesorům to, kdoby nechtěl na orteli jich přestati, že na hrad Pražský, složíc 6 kop gr. č. před pány apelanty odvolati se má v jistém čase, a jak se v tom chovati mají více dokládá, že to proto činiti ráčí, aby práva a privilegia jejich, kterýchž jsou až posavád v pořádné possessí a užívání byli, k nějakému zlehčení nepřicházela. Datum na hradě Pražském v pátek po sv. Matěji, apoštolu božím, léta 1593.

19. Universitatis Pragensis list na pargameně s pečetí visutou voskovou, kterýmž to se oznamuje, že Mistr Jan Kardinal rektor a decretorum bakalář a jiní všickni Mistři na tom se snesli, aby více pod jednou nepřijímali, než pod obojí. Actum 1417 die 20. mensis Martii. Litera Q.

20. Item spatřili sme čtyry pečeti, dvě stříbrné, jedna z nich veliká universitatis, na níž král kleči před sv. Václavem; druhá facultatis medicinae, na níž nemocní a zpovědníci vyryti; třetí facultatis theologicae mosazná, na níž monstrauci vyryta; čtvrtá rektorská cínová. To všecko jest složeno do truhličky malé loketní okované plechy, na níž napsáno: „universitatis cista."

V outerý potom vzali sme před sebe privilegia vztahující se na kollej císaře Karla Čtvrtého.

1. Předně majestáty dva v jedna slova císaře Karla Čtvrtého na pargameně s pečetí voskovou visutou na hedbávné šňůře vztahující se na fundací a vyzdvižení kolleje císaře Karla Čtvrtého pro rozmnožení doktorův a Mistrův, někdy Lazara v Starém městě Pražském u židů ležící se vším jeho okršlkem.

Item, vztahuje se i na nadání vsí těchto: Počernic, Drahelčic, Vnebuzi, Nenačovic, Holonoh s mlýny, lukami, porostlinami ve vsi Tičovsi na platu 5 kop gr. ročně se vším příslušenstvím a s svobodami, jakž by se ty koli jmenovati mohly, kteréžto vsi ve dsky zemské vloženy jsou.

*) Má býti: dies 22 mensis Aprilis anno Domini 1472.

Item, vztahuje se i na to, že na ten způsob nadává, aby v též kolleji bylo 12 Mistrův, mravy a uměním ozdobených, z nichžto dva aby byli theologie profesorové, jeden z nich aby biblí četl a druhý knihu sententiarum, a jiných deset aby v též theologii studovalo pro zrůst sv. theologie, též těch deset aby v uměních filosofie profesorové byli. Svědkové těch majestátův mimo kurfiršty a duchovní lidi Jošt z Rožmberka, Beneš z Vartmberka, Bořek z Ryzmberka, Ojíř z Landštejna, Jan z Wartmberka, Tymo z Koldic, president komory. Jichž obou jedno datum Pragae anno 1366. 3. Cal. Augusti. Lit. A.

2. Urbana papeže konfirmací téhož majestátu císařského na pargameně s bullí olověnou, na kteréž text vytlačený jest tento: URBANUS V. Datum Avinionae 4. Idus Novembris anno pontif. 5. Lit. E.

3. Druhý majestát císaře Karla Čtvrtého na pargameně s pečetí voskovou visutou vztahující se na osvobození nadaných vsí a důchodův ode všech platův a daní, též ode všech soudů, všech práv. Datum Pragae anno 1367. 10. Calend. Augusti. Lit. C.

4. Majestát krále Václava na pargameně s pečetí voskovou visutou, vztahuje se na dům Jana Rotleva na Novém rynku proti sv. Havlu ležící v Starém městě Pražském se vším obmezením a okrškem, tak jakž od jiných domův oddělen jest. Kterýžto dům změněn jest za dům Lazara žida na kollej Karla Čtvrtého vysazený s těmi všemi předešlými právy a zvyklostmi. Datum Pragae anno 1383. 5. Septembris. Lit. I. *)

5. Majestát krále Václava, kterým potvrzuje jim majestátu daného na dům Lazarů, poněvadž kollej císaře Karla převedena jest z domu Lazara žida na dům Rotlebů. Datum Pragae 1383. 5. Cal. Septembris. Lit. D.

6 List Urbana papeže na pargameně s bullí olověnou na provázku přivěšenou, kterýmž poroučí biskupovi pražskému, aby převedení kolleje císaře Karla IV. z domu Lazara žida do domu Jana Rotleba potvrdil. Datum apud castrum civitatis Lucenae (?) Christianorum 5. Decemb. anno pontific. 7. Lit. G.

7. List na pargameně s pečetí voskovou na hedbávné šňůře visící Jana, biskupa pražského, kterýmžto listem na poručení papeže Urbana VI. potvrzuje převedení kolleje Karla Čtvrtého. Datum in curia archiepiscopali anno 1385. 28. Septemb. Svědkové toho Borzko de Kbel, Joannes de Duba. Lit. L.

8. Majestát krále Václava na pargameně s pečetí voskovou visící. Vztahuje se na nápady a odúmrtí z lidí poddaných ze vsi Nenačovic a Drahelčic, aby více na krále nešly než na probošta a Mistry. Datum Mendici anno 1392. 17. Januarii. Lit. K.

9. Majestát císaře Karla IV. na pargameně s pečetí voskovou

*) In margine: „Tento dům již nezůstává v své celosti, nebo nemalý díl jeho drží Dorota Ratychová, potřebí, aby co nejdříve zase k kolleji připojen byl."

na šňůře hedbávné visící. Vztahuje se: předně, na věčné časy aby žádný na kanovnictví a prebendy kaply Všech svatých dosazován nebyl, než z starších kolleje císaře Karla IV;

druhé, děkan přijímaje děkanství, přísahu k tomu činiti má, že žádného k témuž kanovnictví a prebendám nepřipustí a nedosadí, než z počtu nadepsaných Mistrův kolleje císaře Karla, kteréby jim král český přednesl, kromě na prelátství, proboštství a děkanství;

třetí, vztahuje se na nadání domu v Menším městě Pražském, kterýž někdy v držení měl Bohuta kanovník, ležící proti faře Malostranské u sv. Mikuláše a to pod pokutou propadením jednoho tisíce hřiven zlata čistého, kolikrátž by koliv děkan to přestoupil. Datum Pragae anno 1366. 3. Calend. Augusti. Svědkové z Čechův Burso z Ryzemberka, Joannes de Vartmberka, Timo de Koldic, camerae magister. Lit. B. B

10. List Urbana papeže na pargameně s bullí olověnou na šňůře hedbávné potvrzující toho majestátu. A poněvadž (jakž on dokládá) králi jakožto světskému nenáleželo toho nařizovati, že on zdvihaje to, sám zase z moci své totéž kolleji dává. Datum Avinionae 18. Cal. Jan. pontif. anno 5. Lit. F.

11. Majestát císaře Karla Čtvrtého na pargameně s pečetí voskovou na to kolleji císaře Karla daný, jestliže by král v zemi nebyl a bylo potřebí kanovníka k kaple Všech svatých presentovati, že to místodržící, aneb hejtman královský učiniti moci bude. Datum Pragae anno 1367, 10. Augusti. Lit. H.

Ty všecky věci složeny jsou do truhlice žluté loketní železem po rozích obité s zámkem zapaditým a dvěma petlicemi k visutým zámkům, na níž napsáno „Privilegia domus Carolinae."

Privilegia na kollej Andělskou jinak Omnium sanctorum.

Předně majestát krále Vladislava na pargameně s pečetí voskovou česky psaný vztahující se na vyplacení zastavených statkův od kolleje Všech svatých, aby vyplatíce je k té kolleji drželi a král i budoucí jich že nemají od té kolleje odtrhovati ani zapisovati žádnému pod žádnou formou. Dat. na Budíně před hodem matky boží hromničné léta 1501. Složeny ty věci do výš psané truhlice.*)

Na kollej krále Václava privilegia.

Registra, manualy, dává se zpráva, že pan Mistr Marek Bydžovský za sebou má a jich kolleji vrátiti zanedbává, a toliko toto se našlo:

1. List krále Václava latinský rektorovi, kollegiatům kolleje

*) In margine připsáno: „Více nahoře mezi majestáty universitatis sub litera S."

Karlovy a krále Václava i vší universitatis Mistrům učení pražského učiněný, kterýmžto listem na místo zauditovaných Mistrův z kolleje krále Václava dosaditi poroučí M. Jana Husa a jiné do kolleje Karlovy, a na jich místě do kolleje své Mistra Jeronyma a jiné. Datum v Žebráce 28. (sic!)

2. Majestát krále Václava na pargameně s pečetí voskovou na šňůře hedbávné přivěšenou, kterýmžto kollej řečenou královskou od sebe vyzdviženou osvobozuje ode všech platův a povinností. Datum Pragae anno 1399 penultima Januarii.

Na kollej královny Hedviky.

1. Předně majestát krále Václava na pargameně s voskovou pečetí visící na šňůře hedbávné, kterýmž povoluje, aby Hedvika, královna polská, sestra jeho, dům v Starém neb v Novém městě Pražském a k tomu za 200 kop platu ročního na studenty národu polského a litevského a jiných jejich poddaných koupiti na statku svobodném a nezávadném mohla, a který by koli dům koupila, aby byl ode všech platův osvobozen. Datum Pragae 1397. 20. Julii.

2. Majestát královny polské na pargameně s voskovou pečetí na hedbávné šňůře visící, kterýmž dává jistým osobám moc takový dům a plat koupiti a jej podle vůle jich k tomu zříditi. Datum Cracoviae anno 1397, 10. Novembris.

3. Vidimus listu s čtyrmi pečetěmi visutými voskovými na pargameně od Kříže kramáře, plnomocníka též královny polské, kterýmž nařizuje, aby dvanácte studentův národu polského na ten plat za dvě stě koupený, jejž 41 kop býti praví, chováno bylo, mezi nimi jeden že Mistr býti má, kterýž by jiných inspektorem a správcím byl a jednu hodinu každého dne s nimi pracoval. Jehož actum anno 1411 penultima Aprilis.

4. V knize pargamenové v kůži červené s pukličkami, kteréž mají nápis: „statuta regni“, toto poznamenání se nachází: „Léta 1411 přenešena jest kollej studentům z Jeruzalema skrze vyplacení domu zastaveného podle zdání pana purkmistra, pánův Starého města Pražského na poručení královské.“

Item, téhož léta dům řečený „kollej královny“ koupen jest od Mistrův národu českého, jakž list trhu plněji svědčí.

Na kollej národu českého.

1. Předně instrumentum notarii publici Nicolai de Deschna, clerici dioecesis Olomucensis, na pargameně psaný bez pečeti, kterýmžto vyznává, že Václav de Chotětov, presbyter dioecesis Pragensis, dům svůj v osadě sv. havelské mezi domy Hinconis a domem Malého ležící Mistrům akademie a všemu národu českému postoupil. Datum anno 1407, 13. Maji. Lit. A.

2. List purkmistra a rady Starého města Pražského na papíře s přitištěnou pečetí, kterýmž přidávají k témuž domu výš psanému

stavení, věž i s placem, za touž věží až ke zdi z příkopův vyzdvižené pro biblioteku aneb chování kněh. Datum anno 1431, feria 5. Dominica Oculi. Littera B.

3. Ladislava krále majestát na pargameně s pečetí voskovou na šňůře hedbávné přivěšenou, kterýmž potvrzuje toho Pražanův k kolleji přidání. Datum Pragae anno 1454, 13. Septembris. Littera C.

Na kollej Rečkovu.

1. Předně list na pargameně s patnáctmi pečeťmi voskovými visutými Jana Rečka z Ledeče, měštěnína Starého města Pražského, kterýmž dává a vyznává, že vyzdvihl kollej, již nazval kollej panny Marie, pro národ český, v kteréž dvanácte studentův chudých a třináctý kněz se chovati mají a ti filosofii učiti se a pod obojí přijímati mají.

Item, že k té kolleji nadal platu stálého ročně 40 kop ze vsi Michle.

Též ves Dolany se vším příslušenstvím.

Item, že za direktory nařizuje Mistry národu českého a je za pány dědičné vystavuje. Datum anno 1438 fer 3. post Omnium sanctorum.

2. Druhý list od Mistrův a všech studentův národu českého na pargameně s pečeťmi visutými jedenáctmi, kterýmž se list Rečkův nadepsaný vidimuje. Datum anno 1438 feria 6. post Martini.

3. Majestát císaře Albrechta na pargameně s pečetí na šňůře hedbávné zavěšenou, kterýmž povoluje Janovi Rečkovi, aby předně pro studenty též kolleje mohl koupiti platu stálého do 60 kop gr. pražských.

Item, aby statuta a práva studentům ustanoviti mohl a což by tu ustanovil, aby na věčné časy drženo bylo. Datum 1438, 18. Septembris.

4. Císaře Zikmunda majestát český na pargameně s pečetí visutou na zástavu vsi Michle v 400 kopách gr. pražských Janovi Rečkovi z Ledeč (sic!) s tou výminkou, jestliže by kdy k výplatě přišla, aby nemohla zase býti žádnému zastavena jinému mimo Mistry. Datum v pondělí po narození matky boží anno 1436.

5. List český na pargameně s pěti pečeťmi visutými, kterýmžto listem Jan Reček z Ledeč převozuje nadepsanou kollej z domu „Nationum“ do domu svého u sv. Štěpána ve zdi v Starém městě Pražském, a při tom nařizuje poručníky nad tím a moc jim dává, aby na místě umrlého poručníka jiného z Mistrů voliti mohli. Datum anno 1439 ve čtvrtek před sv. Kateřinou.

6. List na pargameně pod třemi pečetmi visutými, kterýmž listem odkazuje Jan Reček z Ledeče dům svůj s zahradou národu českému. Datum anno 1439 ve čtvrtek před hodem Všech svatých.

7. List purkmistra a rady Starého města Pražského na pargameně s pečetí visutou, kterýmž potvrzuje listu nadání svrchu psa-

ného domu k kolleji též i kšaftu Jana Rečka. Datum anno 1439 ve čtvrtek před sv. Linhartem.

8. List na pargameně s pečetí visutou od krále Jiřího, kterýmžto listem král Jiří Mistrům a studentům kolleje Rečkovy připisuje zápisně sumy 600 kop gr. č. k předešlým 400 kopám od císaře Zikmunda na vsi Michli zapsaným. Datum anno 1466 v pátek po sv. Havle.

9. List neb majestát krále Vladislava na pargameně s pečetí visutou, kterýmžto listem Mistrům a studentům tu milost činí, aby na vsi Michli výplaty žádný vyprošovati nemohl ani vypláceti, než sám král aneb kapitola Vyšehradská a to k svému vlastnímu držení. Datum na Budíně v pátek před sv. Jiřím léta 1502.

10. List na papíře purkmistra a konšelův Starého města Pražského pečetěný pečetí městskou, kterýmž vyznávají, že Reček a Mistr Kristian vysvědčili kšaft Doroty, mladého Ježka z Pema manželky, kterýmžto kšaftem že jim poručila, aby ves Dolany jejího věna k záduší obrátili a oni z rady dobrých lidí že touž ves na studenty kolleje národu českého oddali, k tomu že Pražané povolují. Datum anno 1438, ten outerý před sv. Sixtem.

Na kollej Nazaret.

1. List latinský na pargameně bez pečeti, slove „instrumentum Michaelis, nati quondam Nicolai de Prachatic," kterýž vyznává, že Kříž, kramář v Starém městě Pražském, odkazuje díl domu svého při kaple Betlemské ležící, aby predikátor a studenti jej dědičně drželi.

2. A druhého dílu dědicům a budoucím svým pozůstavivše, plat z celého domu k městu náležitý na ten díl sobě pozůstavený obrátil. Datum anno 1412. 10. Septembris.

Na kollej apostolorum, jinak Laudae.

1. List na pargameně se čtyrmi pečetmi visutými od Matiáše z Chlumčan, někdy studenta a potom hofrychtéře měst království Českého, daný, kterýmžto listem dům svůj od platův svobodný dává studentům chudým svobodných umění, aby v budoucích časích theologové a ochrancové náboženství pod obojí podle písem svatých a způsobu prvotní církve býti mohli.

Druhé, že bibliotéku a zvláště theologickou týmž studentům odevzdává. Datum feria 2. ante Urbani anno 1451.

2. List Pražanův Staroměstských pod pečetí visutou psaný na pargameně, kterýmžto Pražané vyznávají, že Matiáš z Chlumčan koupil sobě ty dva domy, kteréž k kolleji oddal a že Pražané ty domy od platův osvobodili. Datum feria 6. post divis. apost. anno 1450.

3. List krále Jiřího na pargameně s pečetí visutou na šňůře hedbávné, kterýmž potvrzuje nadání a osvobození učiněného od Matiáše Laudy z Chlumčan, též platu stálého 14 kop od téhož Chlumčanského nadaného. Datum Pragae anno 1469. 18. Augusti.

4. Kšaft na pargameně psaný se čtyrmi pečetmi visutými, kterýmžto odkazuje dědictví své ve vsi Mečiři (sic) direktorům a kollegiatům kolleje Laudovy v Starém městě Pražském. Datum anno 1505 v středu velikonoční.

To všecko vloženo do truhličky maličké, nízké, okované plechy, bez zámků, na níž napsáno: „In hac cistula privilegia et statuta collegii Laudae continentur."

Na collegium medicorum.

Dává se zpráva, že nemají žádných majestátův a nadání mimo užívání a poznamenání v statutech.

Na collegium Hierusalem.

Též nic nemá.

Na kaplu božího Těla.

1. Předně list na pargameně psaný se čtyrydcíti pečetmi visutými, kterýmžto listem vyznávají Jezko řečený Ocas z Sady, Zdimirus z Sedlce, Buček z Heroltic, přední hejtmané z bratrstva cum signo circuli, cum malleo in medio dependente, quod vulgariter obruč dicitur, že z důchodu svého bratrstva kaplu božího Těla s povolením krále Václava v prostřed rynku Nového města Pražského založili a vystavěli a ta práva při tom nařídili, aby čtyrykrát do roka za mrtvé mše slouženy byly. Datum Pragae in monasterio Zderaziensi Novae civitatis anno 1382, 1. Aprilis.

2. List na pargameně Bonifacia papeže s olověnou bullí, kterýmž té fundací potvrzuje. Datum Romae apud s. Petrum 11. Febr. pont. an. 8.

3. List na pargameně psaný nespečetěný notarii publici Michaelis de Prachatic, kterýmž vyznává, že Zachariáš z Svinař, Štech z Lopic a Petr Kvas ze Všenor, rytíři téhož bratrstva a hejtmané od téhož bratrstva na ten rok volení přiznali se před ním, že kaplu božího Těla postupují Mistrům, bakalářům a studentům národu českého, sobě jus patronatus pozůstavivše. Actum praesente Hussio in domo nationis anno 1403, Junij 28.

4. List Bonifacia papeže na pargameně s bullí olověnou na odpustky hříchův za 100 dní, kdoby na výroční svátky k božímu Tělu putoval. Datum Romae apud s. Petrum 3. Novembris pont. anno 9.

5. List Bonifacia papeže takový, kterýmž vyměřuje, aby polovice almužen šla na ozdoby též kaply a polovice na to bratrstvo. Datae Romae apud s. Petrum 5. Decemb. pont. anno 9.

Na kaplu betlémskou.

1. Majestát krále Václava na pargameně s pečetí visutou in originali. Druhý též na pargameně, vidimus téhož majestátu, kte-

rýmžto listem král povoluje Janovi Milheimovi, aby dům s placem, řečený Skalský, kterýž někdy Kříž kramář k tomu cíli koupil a držel, podle kaplice sv. Filipa a Jakuba na kaplu mladátek a na faru obrátiti mohl; v kteréžto kaple kaplanové, aby se ničímž jiným neobírali, než s samým kázáním slova božího jazykem českým na věčné časy.

Item, že týž dům připojuje a vtěluje k též kaplo sv. Filipa a Jakuba. Dat. Mendicii anno 1391 die 7. Septembris.

2. List na pergameně s pečetí visutou od Jana Milheima daný, kterýmž vyznává, že považujíce, kterak by v Praze mnoho míst k službám církevním nařízeno bylo, ale k kázání slova božího žádné místo vysazené není, než že na větším dílem kazatelé po domích a pokoutně k kázání slova božího toulati se musejí: z té příčiny že kaplu novou, řečenou Betlém v zahradě Kříže měštěnína Starého města Pražského, kterouž týž Kříž k tomu nadal, vyzdvihuje, aby lid v ní chlebem kázání slova božího syceu a krmen byl, jiné pak služby církevní na svobodě pozůstavuje.

Item, že správce kaply sv. Filipa a Jakuba jistou smlouvou o to s ním spokojen jest a k tomu dovolil.

Item, že správci též kaply nadává platu ročního 9 kop grošů pražských a to na celé vsi Přerově, náležející k Pardubicím.

Item, dává moc, aby tři Mistři starší s purkmistrem Staroměstským tři kazatele hodné a k pravdě čistého učení náchylnější pod závazkem dobrého svědomí obrali a témuž Křížovi přednesli a on, jednoho z nich vybera, za kazatele též kaply vyhlásiti mohl.

Item, almužny, kteréž by se tu vybíraly, aby vynakládány byly na opravu kaply a zbývaloli by co po opravě, to aby obrátili na skoupení platu do 20 kop a ten plat aby na kazatele druhého vycházel; a což by dále almužen zbylo, to aby také na skoupení platu obráceno bylo. A když by bylo toho platu do 5 kop skoupeno, tehdy aby na to jeden student theologie chován byl, pakli deset, tedy dva. Datae Pragae anno 1391, 24. die Maii.

3. List Gregorii Papae na pargameně s olověnou bullí, kterouž poroučí arcibiskupu pražskému, aby touž fundací potvrdil a nedostatky doplnil. Datae Lucae Idus Maii pontif. anno 2.

4. List na pargameně s pečetí visutou Jana arcibiskupa pražského, jímž potvrzuje též fundací.

Item, dokládá, že Milheim nadává 9 kop platu míně 10 gr. na dílu vsi Újezdce blíž městečka Únhoště k straně polední na lidech tam sedících, předně na Květoňském 3 kopy míně 11 gr. a na Maříkovi sousedu jeho 3 kopy gr. bez jednoho a na Ježkovi sousedu jeho 96 gr., na Tomáškovi příjmím Prdel 53 gr., na Machovi 33 gr. Dat. anno 1391 27. Junii.

5. Majestát krále Václava na pargameně s pečetí visutou, v kterémž dokládá, kterak na kázání slova božího k vzdělání v lidech víry pravé mnoho záleží a protož že Janovi Milheimovi povoluje, aby na kazatele betlémského až do 30 kop platu ročního skoupiti mohl. Datum Mendici anno 1391, 13. Septembris.

6. List na pargameně s pečetí visutou Václava, biskupa niko-

polského, vicaria Volprama, arcibiskupa pražského, kterýmž dává odpustkův za 40 dnův každému, kdo by kteroukoliv hodinu v kaple sv. Matěje a Matouše v Betlémě jedno Otčenáš a Zdrávas Maria zříkal. Dat. in domo officii sub monte Petri anno 1394, die dominica ante Simonis et Judae.

7. List na pargameně s pečetí visutou Jana Milheima, kterým dovoluje, aby Kříž kupec v kaple betlémské mohl jeden oltář vyzdvihnouti a nadati. Datum sabbat. post festum s. Procopii anno 1391.

8. List na pargameně s pečetí visutou, jímžto Nicolaus Puchník, místodržící arcibiskupa pražského, vyznává, že Kříž před ním se vyznal, že předně 8 kop na statku Volbramově a na dvou vinicích Mikuláše lékaře, ležících u vsi Bránika, a na všem příslušenství těch vinic a na dědinách, lukách, chmelnicích 5 kop grošů; item, 3 kopy gr. na Příznakově statku, totiž na vsi jeho Ledeč řečené se vším příslušenstvím postupuje na studenty a na kaplana kaply betlémské. Datum anno 1396, 8. Januarii.

9. Smlouva mezi proboštem a pány Mistry učení pražského a pány osadními okolo Betléma, kteráž se na to vztahuje:

předně, co se kazatele dosazování do Betléma dotýče, toho se při majestátu krále Václava zůstavuje.

Co se pak tkne opatrování kostela jak při službách církevních, tak při vybírání důchodů, jakkoliv nařízených a nadaných, to aby při osadních zůstávalo.

Item, z důchodu od Jana Milheima nadaného, aby páni Mistři osadním počet činiti povinni byli.

---

665. Zápis university pražské v příčině uvítání defensorův, kdyby do akademie přijeli; aby z peněz zahospodařených úročty klásti a je odváděti nemuseli.

1609, 10. října.

Item, přednášeno, kdyby páni defensores do akademie přijeli, co k nim promluveno býti má a strany těch peněz, kteréž akademie na ourocích má, máli žádáno býti, aby Mistrům propuštěny byly. O první věci toto se snešení stalo:

I. Aby přivítáni J. M. byli a vinš učiněn.

II. Oznámiti, že sme se tak poslušně podle té komisí zachovali.

III. Žádati, abychom při našich privilegiích, consuetudinibus zachováni byli.

IV. Aby žádáno bylo, academia aby k své reformací přišla

Strany peněz aby zanechány byly při osobách, sou příčiny tyto, kteréž ne v suplikací podány, ale jen poznamenány býti mají.

I. Že sme sami o nich pracovali, berně z vlastního měšce přes dva tisíce za poddané dali těchto let dle snešení sněmovních,

dva dvory a mlýn koupili, kolleje tři z gruntu vystavěli a jiných několik, jakž postačovalo, zopravovali.

II. Že žádného didactrum za práce vedené s mládeží sme nebrali, mnoho hodných a učených Mistrův i bakalářův do měst promovovali, jakož žádného nedostatku v té příčině sme se, co na nás bylo, nedopustili.

III. Že J. M. C. nikdá nás ni předkův našich k tomu míti ani nutiti neráčila, abychom z jakých důchodův akademie komu počet činili, aneb čeho se spravovali, až nyní přední z komisařův od V. M. nařízených nás přinutili.

IV. Že J. M. C. akademii s jejím příslušenstvím v moc a ochranu V. M. uvésti ráčila a ne peníze, které od nás s újmou našeho vyživení a odívání až dosavád od několika let sebrány jsou.

V. Že při prácech těch našich akademických mnozí svá patrimonia sme utratili i to vše, co sme kdy in scholis particularibus s velikou pilností shromáždili a i šedin se mnozí dočekali.

---

666. Zápis o odpovědi university pražské, kteráž dána byla defensorům v příčině jmenování kanclíře při akademii pražské, kterýžto úřad ode dvou set let při rektorovi zůstával.

1609, 10. října.

Přednášeno, že J. M. pán z Roupova, majíce s jinými pány o akademii rozmlouvání, ráčil jest i o kanclíře akademie zmínku učiniti, dokládaje toho, že ta jest věc poobmeškána, která tolikéž měla vjíti do majestátu, poněvadž dosazení kanclíře samého krále jest, protož že poroučeti ráčí, aby páni Mistři o to spolu rozmluvili a na něčem jistém se snesouce, jemu oznámili. I sepsány a položeny jsou některé příčiny, že academia pražská při rektorovi kanclířství zůstaviti může.

I. Že téměř ode dvou set let při něm bez odporu zůstávalo a praescriptione temporis se stvrdilo.

II. Že žádný od Konrada arcibiskupa, který konsistoře pražské panu administratorovi pečeť od sebe odevzdal a sám kanclířství akademie pražské se zbavil [...], což všickni jeho successores také učinili.

III. Že akademie pražské všecky laudabiles consuetudines, statuta et statuenda J. M. císařové římští, jakožto králové čeští, potvrditi ráčili, jakž z privilegium císaře Ferdinanda a jiných J. M. to patrně se poznává.

IV. Že J. M. C. akademii pražskou J. M. pánům stavům se vším příslušenstvím dáti ráčil, aby dobré, chvalitebné řády nařizovati mohli, pod čímž i cancellariatus, jakožto velice potřebný řád, se rozumí a J. M. jej zříditi moci ráčí.

V. Že i v jiných akademiích, jako Vittenberce, Lipště, ano také Altorfu žádného jistého kanclíře nemají a kancléřství při knížatech zůstává a jej sami nařizují.

S těmito příčinami aby došli k pánu z Roupova, ex communi consensu sunt electi: d. prorector M. Simon Skala, d. M. Joannes Campanus a J. M. pánu aby je přednesli.

---

667. Instrukce sněmem daná defensorům, kterak v povinnostech svých chovati se mají.

1609, 21. října.

Instructio Jich M. pánův stavův.

My páni, rytířstvo, Pražané, Horníci a jiní vyslaní z měst, všickni tři sjednocení stavové tělo a krev pána Ježíše Krista přijímající a k konfesí české, majestátem J. M. C. nám stavům potvrzené, se přiznávající, nyní při sněmu obecném na hradě Pražském pospolu shromáždění, známo činíme obecně přede všemi a zvláště tu, kdež náleží: jakož jest J. M. C., jakožto král český, majestátem svým císařským a královským všem třem stavům tohoto království, pod obojí způsobou přijímajícím a k konfesí české se přiznávajícím, na svobodné provozování náboženství našeho daným mezi jinými artikuly v témž majestátu doloženými, zvláštní milost učiniti a nám všem třem stavům pod obojí konsistoř pražskou dolejší v moc a opatrování naše zase dáti a k tomu milostivě povoliti ráčil, abychom my sjednocení stavové pod obojí touž konsistoř kněžstvem svým podle též konfesí a snešení svého obnovili a též kněžstvo, jak české tak německé, podle ní říditi dali a řízené na kollatury své bez všelijaké překážky arcibiskupa pražského, aneb kohokoliv jiného, dosazovali, přijímali; nic méně i akademii pražskou od starodávna straně pod obojí náležející nám se vším jejím příslušenstvím, tolikéž v moc naši milostivě dáti ráčil, tak abychom ji muži hodnými, učenými osazovati, dobré, chvalitebné řády nařizovati a nad tím obojím z prostředku svého jisté osoby za defensory nařídíti mohli, jakž týž majestát na kolací sněmovní ve dsky zemské do kvaternu trhového nového stříbrného pod literou N. 14. vložený, jehož jest datum na hradě Pražském ve čtvrtek po sv. Prokopu léta Páně 1609 v tom artikuli to v sobě víc obsahujíc zavírá. Vedle kteréhožto majestátu jsme touž konsistoř kněžstvem naším, k též konfesí české se přiznávajícím, osobami devíti obnovili, je do též konsistoře dosadili, k nimž i tři profesoři z akademie naší pražské, jakž táž v týž jistý řád uvedena způsobem níže psaným bude, přidáni i na budoucí časy býti mají, tak že vždycky všech osob dvanácte v též dolejší konsistoři sedati a zůstávati má. Kterýmžto jisté řády církevní k správě duchovní náležející z společného našeho snešení, uvážení a zůstání jsme sepsali a vydali a nad touž konsistoří i týmiž řády jí vydanými tolikéž i nad akademií za defensory volili a nařídili jsme osoby tyto a jsou z stavu panského pan Jan Jiří z Švamberka a na Vorlíku a Ronšperce, J. M. C. rada a nejvyšší komorník království Českého, pan Theo-

bald Švihovský z Ryzmberka a z Švihova a na Horaždějovicích, J. M. C. rada a kraječ, pan Karel z Vartmberka na Skále a Rohozci, J. M. C. rada, pan Jan Litvín z Říčan a na Hořovicích, J. M. C. rada, pan Henrych Mates hrabě z Turnu a na Veliši, J. M. C. válečná rada, pan Vilím z Lobkovic a na Tejně Horšovském, Čečovicích a Miškově, J. M. C. mundšenk, pan Václav Vilím z Roupova a na Trnovanech a Žitenicích, pan Václav z Budova na Hradišti a Zásadce nad Jizerou a Kocnovicích, J. M. C. rada; z stavu rytířského pan Krištof Vratislav z Mitrovic a na Lochovicích a Protivíně, J. M. C. rada a purkrabě karlštejnský, pan Jiřík Gerštorf z Gerštorfu a na Cholticích, J. M. C. rada, pan Matiáš Štampach z Štampachu na Kornhauze, J. M. C. rada, pan Oldřich Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic a na Mackově, J. M. C. rada a prokurátor království Českého, pan Krištof Fičtum z Fičtum a na Klášterci a Novém Šumburce, pan Bohuslav z Michalovic a na Rvenicích a Novém Sedle, místopisař království Českého, pan Jindřich Ota z Losu a na Komárově, pan Jan Millner z Milhauzu na Mimoni a Děvíně, J. M. C. rada a starosta komorniční při dskách zemských; z stavu městského, pan Václav Magrle z Sobišku, J. M. C. služebník, pan Martin Fruvein z Podolí, pan Simon Humburk z Humburku, kanclíř Starého města Pražského, pan Jiljí Pergar z Častolovic, primator Nového města Pražského doktor Adam Huberus z Ryznpachu, Melichar Haldius z Naynperku, Jan Theodor Sixt z Otrsdorfu, Mistr Valentin Kochan z Prachové. A dožádali jsme se urozeného pána, pana Joachyma Ondřeje Šlika z Holejče, hraběte z Pasaunu a z Lokte na Svijanech a Rovni, aby podle způsobu a vyměření o direktorovi mezi pány defensory níže poznamenaného to direktorství pán k sobě přijal, což jest se ode pána i stalo. Kterýmžto osobám tuto instrukcí jsme vydali.

Z kteréž sem pokládáme artikule, kteréž týkají se učení pražského.

Třetí, poněvadž ten, kdo co říditi má, moc k tomu jistou míti musí, z té příčiny povolujeme a propůjčujeme týmž defensorům:

1. Aby vezmouce sobě některé rozumné učené lidi pro ubytí jim většího zaneprázdnění a snadnější té věci zpomožení na pomoc, netoliko všecky důchody a z čehož táž academia i s tím, co jsme tuto nyní při tomto sněmě k též potřebě svolili, býti může, ale i kolik profesorův na ty důchody, tak aby kapitálu neb jmění akademii vlastně náležejícímu, též kontribucí naší k témuž konci učiněné neubývalo, nýbrž raději přibývalo, roční vychování míti může, tolikéž všelijaké jich práce mezi ně s dobrým řádem rozděleny býti mohly, bedlivě rozvrhnouti mohli.

2. A rozvrhnouce podle našeho jim se v tom důvěření touž akademii in omnibus facultatibus profesory muži hodnými osadili.

3. S nimi se všemi a jedním každým obzvláštně o to, což by kterému za práci jeho každého roku dáno býti mělo, uhodili.

4. A při tom bedlivý pozor na to měli, aby všickni profes-

sores a učitelové prací a povolání svých pilni jsouce, mládeže neobmeškávali.

5. Též potřebovalali by stavení v kollejích nějakých správek, to opatřiti a na obecní náklad náš, však s vědomím naším k napravení přivésti.

6. Všech a všelijakých spravedlností kollejím akademie pražské náležitých zastávati i soudem jich na obecní všech nás náklad hledati, dobývati a k dobrému akademie obraceti.

7. Nicméně vsi a dědiny k též akademii a jiným kollejím pod obojí přislušející, však dáleji od Prahy, než by se k nim dohlížeti mohlo, ležící, prodávati a peníze na platy a ouroky v jistá místa dávati.

Čtvrté. 1. Z týchž pak předepsaných profesorův do též akademie naší dosazených tři osoby, muže hodné, učené, pobožné, obojích práv výborně povědomé a touž konfesí naší se řídící do konsistoře k těm devíti osobám, jimiž sme ji obnovili, vydadouce jim k tomu přísahu zřízenou, dosaditi.

2. Též kdyby se s kterým z týchž profesorův v konsistoři též jaká proměna stala, podle uznalé potřeby se v tom podobně zachovati.

3. Nicméně i všecky řády, které jsou se po tyto časy při též konsistoři při soudech duchovních zachovávaly, tak aby se pořadu práva téhož soudu vyrozuměti mohlo, sobě přednésti dáti a což tak dobrého v tom se najde, ujíti a co scestného napraviti.

4. Též taxu slušnou při konsistoři, nebylali by tu prvé, naříditi mohli.

5. Při tom i tuto moc týmž defensorům dávajíce, jestliže by jaký nedostatek buď v úřadu a učení, neb nezpůsob v životu nepříkladném aneb nevole a různice v prácech a obcování při akademii neb konsistoři zvláště mezi rektorem akademie, profesory, administrátorem, starším, neb mezi jinými předními osobami týchž obojích míst se spatřoval, aby vezmouce od těch, kteří mezi nimi v dobrém řádu stojí, zdání jich, to k nápravě přivésti mohli.

7. Proti čemuž ti defensores zase jakž též akademii tak i konsistoři v jiné jim k správě náležející věci a řády netoliko ty, které jsme konsistoři již vydali, ale i při obnovení a vyzdvižení akademie ještě professorům našim vydány budou, se vkládati nemají.

10. Jim, na čem všecky věci jak akademie tak i konsistoře se dotýkající postaveny jsou a na čem která věc a jakého opatření potřebuje, oznámiti, radu s nimi o to, jakými prostředky by jim zpomoženo býti mohlo, držeti.

Poněvadž podle moci od J. M. C. majestátem nám dané také toho oumyslu jsme akademii pražskou obnoviti, k čemuž nejsouce na ten čas žádných peněz, kterýchž však a zvláště nyní na začátku velice zapotřebí jest, my předpsaní všickni tři sjednocení stavové pod obojí k konfesí české, nám od J. M. C. potvrzené, se přiznávající na tomto obecním sněmě dobrovolné uvolení a snešení takové jsme učinili, aby jeden každý z svého vlastního měšce z kaž-

dého člověka poddaného osedlého, nepotahujíc v to však téhož člověka, 15 gr. m., též ti, kteří peníze na ourocích mají, krom těch, jenž více statkův ani peněz na ourocích, zvláště vdovy, než jeden tisíc kop gr. českých nemají, dvě kopě gr. č., Pražané pak a jiná města svobodná, což by se proti tomu ortu (sic!) vedle proporcí jim dáti dostalo, učiníc mezi sebou rozvržení k též potřebě, do dne středopostí nejprv příštího konečně složiti, dáti a týmž defensorům jeden každý s listy přiznávajícími odvozovati, jakž týž sněm v tom artikuli to v sobě šíře obsahuje a zavírá, povinen byl. Kteroužto sbírku tíž defensores k sobě přijíti ji s týmiž penězi, kteréž by se za vesnice k kolleji náležící, ale od Prahy vzdálené a nepříležité pro lepší též akademie užitky stržily, jakož i co by k tomu ještě od dobrých, poctivých, pobožných lidí nadáno a odkázáno býti mohlo, spojiti i na díle v jistá místa, však z uvážení a povolení nejvyšších ouředníkův a soudcův zemských, rad J. M. C., soudu dvorského a komorního, též osob ze všech tří stavův z obce z jednoho každého kraje, jakž napřed dotčeno, povolaných, buď stavům vyšším aneb městům pozemské statky majícím, však toliko stavům samým pod obojí přijímajícím a k konfesí české se přiznávajícím, pod obecný ourok na dostatečné dskami zemskými pojištění a to na takový způsob, aby dadouce strana straně rok napřed věděti, ten nebo tíž, jimž by táž suma svěřena byla a na něž by zápis svědčil, je i s ourokem, ač byl-li by který zadržán, po vyjití toho roku napřed věděti daného, složiti, mezi tím pak a dříve zaplacení té sumy z ní ourok při každém sv. Jiří neb sv. Havle pod pokutou se s komorníkem jedním pražským od desk zemských v dědiny téhož věřitele neb věřitelův buď pro sumu hlavní neb ouroční kteroužkoliv a kolikrátkoliv toho potřeba by ukazovala, uvázání, jich držení a užívání, dotud a tak dlouho, dokudž by ta suma neb ouroky, pro něž by se uvázání stalo, i s škodami a náklady zaplacena a dáni nebyli, zapůjčiti, a z týchž ourokův a důchodův, což by se tak z statku k kolleji náležitého neprodaného, ročně scházelo, týmž před dotčeným profesorům služby jich každého půl léta spravovati, na díle pak avšak do pěti tisíc kop míš. k též naší další potřebě v moci své sobě zanechati a nám, nevydávajíce sice z týchž všech peněz nic bez obzvláštního našeho k tomu povolení, krom samých střech opravení, lečby tíž nejvyšší ouředníci a soudcové zemští a rady J. M. C. a osoby z krajův na místě svém a nás všech k tomu povolili, z toho ze všeho počet pořádný při každém sněmě obecném učiniti a zase proti tomu od nás též pořádně a dostatečně vykvitováni býti mají... Stalo se léta Páně 1609 na obecním sněmě na hradě Pražském tu středu po památce sv. Havla.

668. Zápis o potřebných opravách v kolleji Rečkově.

1609, 14. listopadu.

Páni téhož dne sešli i do kolleje Rečkovy a jiných kollejí a tu spatřili, že ani oken ani kamen není, zavříno: aby se to dalo všecko spraviti, kamna udělati a prvé hrnčíři hlíny bráti nedovolovati, pokudby takových kamen dle přípovědi své nepostavil, i dříví to dáti před kollejí otesati a v místo složiti, kde by na ně neteklo.

---

669. Rektor a Mistři kolleje Veliké defensorům nad akademií Pražskou nařízeným, aby vesnice ke kolleji náležející, kteréž blíže Prahy leží, prodávány nebyly, vzdálenější pak, kdyby prodány byly, aby za peníze stržené jiné u Prahy se zakoupily; žádají za opatření, aby od Pražanův citováni nebyli, poněvadž pod jurisdikcí stavův pod obojí náleží.

1609, 2. prosince.

V. M. oc. Jakož ste nám v sobotu pominulou oznámiti ráčili, abychom pro opatření lepší a vyzdvižení učení pražského vsi k němu náležité netoliko od Prahy vzdálené, ale i blízké prodati povolili: kteréžto oznámení V. M. majíce my s dožádanými pány a přátely našimi v svém bedlivém uvážení, V. M. tuto naši omluvu ve vší náležité uctivosti, proč nám toho učiniti možné není, v tomto spisu pro lepší vyrozumění kratičce podáváme. A předně, poněvadž slavné a svaté paměti králův českých, císařův římských fundacími, privilejemi, majestáty těch vsí nadání ano i konfirmací slavné a svaté paměti pana děda J. M. C., tohoto pána našeho, aby žádná vesnice odprodávána od akademie nebyla, k tomu zavázáni jsme; kdybychom tehdy nyní, co se vesnic blíž Prahy příležících dotýče, k tomu přistoupiti měli, bylo by na protržení těch privilegií našich ano i s naším velikým nepohodlím a skrácením vyživení našeho, poněvadž my takměř odtud stolu našeho vychování máme. Než co se jiných vesnic dál od Prahy ležících dotýče, poněvadž, kdyby k prodaji přišly, tyto blíž Prahy ležící mohli bychom přikoupením jiných vsí k nim příležících k dobrému našemu i potomkův našich zlepšiti: proti tomu bychom nebyli, kdyby se kupec na kterou nahodil a nám je podle náležitosti zaplatil, abychom k tomu cíli, jakž se nadpisuje, jich odprodati a na to místo jiných přikoupiti neměli. Než co se těch nahoře u Prahy ležících dotýče, žádáme, že nás v to potahovati neráčíte, nebo k tomu i to přistupuje, kdyby ty vsi všecky k prodaji přišly a professores nebo akademie jsouce časem pohánění před soud aneb sami pohánějíc, chtíce spravedlivostí svých se dosuzovati, museli bychom my podle zřízení zemského o škody zárukovati a nemohouce rukojmí dostati, tudy i o spravedlnosti své přicházeti. Nad to prodajíce některých vesnic, neměli bychom čím spravovati, skrze to my podle náležitostí týchž vsí bychom odbýti nemohli a tak to

vše k nemalé zhoubě učení pražskému muselo by býti, než jakž dotčeno, žádný by od nás bez správy těch jiných vesnic koupiti nechtěl, ano také k nemalému zlehčení a újmě svobod učení pražskému to by bylo, kdyby jesuitové vsi své měli a tato academia, kteráž jest starší nežli kollej jich, měla toho zbavena býti. Dále i toho veliká potřeba naše brání, poněvadž jedna každá kollej bez rozdílných a mnohých forování z lesův našich k palivu dříví, od obilí, omastkův a všelikých z dvorův našich nám potrav vození býti nemůže, tak že kdyby na to náklad jíti a všeckno za hotové peníze se kupovati mělo a jak nyní všecko draze se kupuje, nemalé zaneprázdnění V. M. tak i outraty veliké dáti by se musely, aniž by nám na vychování naše i mládeže při nás se cvičící a nám sloužící postačiti mohlo. A kdyby ty vzdálené vesnice, jakž dotčeno, k svému prodaji přišly a my k těmto vesnicím blíž Prahy ležícím jiné přikoupili, dvůr jeden i druhý vystavěti dali a v nich úředníka zřídili, který by důchody všecky spravoval, nám odvozoval, z nich počty jistým časem činil nám v přítomnosti nařízených V. M., k nemalému zlepšení i vzdělání té slavné akademii to nyní i budoucně sloužiti moci bude. Nebo kdyby takové peníze za vsi stržené za jednou nebo druhou osobou zůstávati měly, nemalé časem svým zaneprázdnění V. M. pánům defensorům i nám a potomkům našim přinésti by musely a my i potomkové naši neměli bychom nač živi býti a se vychovávati, kdybychom se buď sum hlavních aneb ourokův, nemohouce jich dobrovolně dostati, museli se dosuzovati a jich právně dobývati; zatím pak nemajíc nic v rukách svých buď se dlužiti anebo velikou mizerii snášeti, kudyž by academia naše ne k zrostu ale k potlačení přijíti mohla a žádný profesor v ní se zdržovati nemohl. Protož z těch důležitých příčin V. M. ponížene žádáme, že jak při J. M., svaté a slavné paměti králův českých a císařův římských, nadání tak akademie i všeho učení pražského pro lepší opatření nás při této naší omluvě dle instrukcí a jistého vyměření od J. M. všech tří pánův stavův o vsech učení pražského milostivě zůstaviti ráčíte, a na nás toho, abychom k tomu přistoupiti měli, když by ty vzdálené vesnice prodány byly, ty peníze aby na ourok dávány býti měly, dopouštěti neráčíte, nýbrž to sobě oblíbiti a nás při tom zůstaviti ráčíte, když by tak ty vzdálené vesnice prodány byly, abychom k těmto u Prahy ležícím jiných víc přikoupiti mohli. Máme naději ku pánu Bohu a dobrým lidem, že v brzce některých vesnic dostati moci budeme a za to snažně žádáme, že i v té příčině nad námi a svobodami našimi svou ochrannou ruku držeti a nás v tom opatřiti ráčíte, abychom těmi některými postranními citacími, poněvadž my již pod jurisdikcí J. M. pánův stavův pod obojí a ochranu V. M. náležíme, obtěžováni nebyli, nám jak od pánův Pražanův tak jiného žádného v svobody a nadání k správě naší vlastně náležející saháno a vkračováno nebylo. Nebo kdyby to časně od V. M. opatřeno a přetrženo nebylo, nemohlo by než s velikým protržením privilegií našich i nás a budoucích potomkův našich býti, jmenujíc se my a jsouce professores učení pražského

svobodní, již bychom ne svobodní než nesvobodní býti museli, když by každý podle nějakých prvnějších příkladův, kteříž obdarováním a majestátem na to posledním J. M. C. již minuli a to vše ne jednomu než všem vyšším pánům stavům dáno jest. V čemž sebe i učení pražské V. M. k laskavé ochraně poručena činíme.

Datum v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v středu po sv. Ondřeji, apoštolu Páně, léta od narození syna božího 1609.

V. M. v službách povolní *rektor, děkan, probošt a Mistři kollegiati kolleje císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském.*

---

670. Zápis, jaká odpověď dána býti má panu Petru z Rožmberka v příčině důchodův učení pražského.

1610, 5. ledna.

Pan rektor přednášel, že místokanclíř pana Petra z Rožmberka k němu přišel a na místě panském žádal, aby se J. M. všickni důchodové poznamenaní dali učení pražského; a měloli by se k J. M. pánu psaní učiniti, aby učení pražské v své laskavé paměti, akademii sobě poručenu míti, ji fedrovati a nápomocen, aby k svému vyzdvižení přijíti mohla, býti ráčil.

Snešeno na tom, co se důchodův učení pražského dotýče, aby poznamenáni byli a J. M. odesláni, však bez těch platů, kteří nájemníci a pokojníci z některých pokojův platí, a poněvadž za konfirmací páni Mistři na kazatele betlémského k pánu z Budova se strojí, že moci budou s J. M. o touž věc radu vzíti a s ním se o toto i druhé věci zmíniti. Sou osoby k té věci zvoleny: pan rektor a pan M. Skála, domus Carolinae senior.

---

671. Zápis strany uvedení nového řádu do škol.

1610, 5. ledna.

Strany toho řádu do škol uvedení jest psaní jak k obcím tak k rektorům školním čteno a přednášeno, kteréž jest aprobováno, však aby o touž věc k J. M. pánům defensorům akademie pražské podobné psaní, že s jejich povolením a vědomím se děje, učiněno bylo a žádáno, aby J. M. k tomu povoliti a nad tím řádem ruku držeti ráčili.

---

672. Mistři učení pražského odesílají Petru Vokovi z Rožmberka rejstřík ročních důchodův učení pražského a prosí, aby nějaké nadání stipendistů pro svou věčnou památku ku vyzdvižení učení pražského učinil.

1610, 11. ledna.

Službu svou vzkazujeme, Osvícené kníže a vysoce urozený pane, pane, nám laskavě a dobrotivě přiznivý! oc. Rektor učení pražského nám v známost uvedl, že Jste k němu vyslati ráčili s oznámením vůle V. kn. M., abychom registřík důchodův ročně učení pražskému se scházejících V. kn. M. v poznamenání uvedli a je V. kn. M. odeslali: což o vůli V. kn. M. rádi slyševše s ochotností takové poznamenání všech učení pražského důchodův, jakž samo v sobě jest, jsme sepsali a teď příležitě V. kn. M. odsíláme. I poněvadž dotčené důchody velmi ztenčeny jsou, takže u veliké skrovnosti ledva sami sebe v malém počtu vychováváme, ovšem pak, abychom na ty důchody jaké stipendiaty (bez nichž žádná akademie dobře osazena býti nemůže) vychovávati měli, možné není: pročež V. kn. M. služebně ve vší poníženosti prosíme, že pro přirozenou náklonnost jmenované učení pražské sobě poručené míti a některé alumnos aneb stipendiatos slavného a osvíceného domu Rožmberského v akademii pražské vystaviti a nařídíti milostivě ráčíte, tak aby při nich i při nás a potomcích našich V. kn. M. a domu Rožmberského věčná památka zůstávala. Což tu pro též snížené učení pražské učiniti ráčíte, nepomineme se toho všickni společně i jeden každý obzvláštně všemi našimi ponížený mi modlitbami i jinak povinně odsluhovati, prokázané pak dobrodiní in anniversariis solennitatibus začasté sobě připomínati. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pondělí po památce zjevení pána Krista mudrcům léta Páně 1610.*)

---

673. Zápis děkana kolleje Rečkovy o rozmluvě s kanclířem Starého města Pražského o námítkách doktora Zalužanského proti novému řádu školnímu a o nedbalých kantořích a sukcentořích.

1610, 21. ledna.

---

*) Důchodové roční učení pražského: kollej císaře Karla IV., jinak Veliká, 125 kop 1½ gr. č., kollej krále Václava 26 kop 23½ g. ½ d č., kollej Všech svatých 13 kop gr. česk. Suma 164 kop 24½ gr. 2½ d. česk. A v těch třech kollejích Mistři professores přebývají a z těch důchodův s svou čeládkou živi jsou.

Kollej panny Marie jinak Rečkovic 45½ kop 13 gr. česk., kollej Apoštolská jinak Laudovic 13½ kop 12 gr. česk., kollej Nazaretská 38½ kop gr. česk., kollej národu českého, jinak sv. Václava, 35½ kop 8 gr. česk., kollej J. M. králové polské 41½ kop 7 gr. česk. Suma 175 kop 10 gr. českých. A v těchto pěti kollejích studentové se chovají. Suma všeho 339 kop 34½ gr. 2½ d. česk.

Pan M. Šimon Humberk, kancléř Starého města Pražského, poslav pro mne oznamoval, kterak pan doktor Zalužanský jest proti tomu řádu od nás sepsanému i té gramatice Philippi Rameae, jmenujíc ji, že všecka jest confuse sepsaná, mnoho v ní tautologie a že by on takovou methodu chtěl ukázati, podle které by všecken cursus philosophiae mohl absolvován býti, a poněvadž jest toho nic neviděl, že žádá, aby o tom zpráva se mu učinila. Na to dána jest odpověď: že tak jest, že řád jest sepsán, classes v kolleji Veliké nařízeny, do nich praeceptores dosazeni, ano že i J. M. pánům defensorům jest odevzdán, aby J. M. jej konfirmovati ráčili. Z té příčiny žádal sem, poněvadž pan kanclíř ráčí jedním defensorem býti, aby to tím dříveji k své exekucí přijíti mohlo, poněvadž netoliko zde v městech Pražských, ale všudy i po městech dle toho řádu správcové školní chovati se a učiti povinni budou. A co se pana Zalužanského dotýče, ten že před pány komisary od J. M. pánův direktorův k nám vyslanými, chtějíce takový spis a delineationem quandam artium academiae obtrudovati, odpověď vzal, nýbrž i s refutací se potkal, že taková jeho artium imperfecta delineatio nemůže přijata býti, že nova, inusitata omnibus academiis et scholis, manca et inutila. A chtěl-li by pak předce, aby místo měla míti, aby ji judicio aliarum academiarum et disputationibus subjiceret; a tu jestli bude aprobována, že proti tomu tolikéž tato academia nebude, aby jí přijíti neměla. Doložil potom i toho, aby ti succentores, cantores, kteří nic jiného neumějí, než ut, re, mi, fa, sol, la a potom píti a po krčmách se toulati, vyzdvihováni byli*) a mládenci, kteří by mládež předně pobožnosti, potom mravům dobrým, ano psáti, počítati, byť pak precept arithmeticae pachole neznalo dokonale, nebo ne z každého hned bude dokonalý arithmeticus, vyučováni byli. Pověděl sem proti tomu, že sem sám s některými osadními o ty kantory a sukcentory, mládeže zhoubce, mluvil, aby jich z svých škol vybývali, že se proti tomu stavějí. On proti tomu řekl, aby to vznešeno bylo do rady, že se některému něco poví, že druhý se tím bude káti, poněvadž páni Pražané škol svých a kostelův zůstávají collatores. Podle toho žádal, aby jemu exemplář toho řádu odeslán byl, že chce do něho nahlídnouti. Připověděl sem a stalo se tak.

Tuto věc když sem před pány Mistry přednášel, jest aprobována a abychom konfirmací od J. M. pánův defensorův dostati mohli, o to solicitováno bylo.

---

*) Mikuláš Konáč z Hodíšťkova v knize „o hořekování a naříkání spravedlnosti, královny a paní všech ctností“ (tištěné 1547 po jeho smrti) píše:

„Spravedlivost od sakristův k školastikům odešla, jakožto k těm, o nichž Honorius praví: Školmistři jako hvězdy na věčné věky učení světlo vlévají, ty hodně kostel ctí a prebendami i duochody netoliko daruje ale i zbohacuje, aby v jednom každém kostele hlavním chudé žáky darmo učili; a protož z té příčiny tak bohaté je opatřil, aby i učícího se oblehčena byla potřeba i cesta ukázána byla učícím se k naučení. Ale toho ouřadu nedostatky, nezpůsoby a trápení znám. A najprvé školastikus, kterýž od moudrosti školy jméno béře,

674. Zápis děkana kolleje Karlovy o přijetí Lukáše Pražáka, kterýž u jezuitů studoval, do škol.

1610, 21. ledna.

Téhož dne pan děkan oznamoval, že pan Šimon Humberk žádal na místě pana Daniele Pražáka, aby Lukáš, syn jeho, který někdy mezi jesuity studoval, mohl na expensí přijat býti a in classes choditi. Líhání též aby se mu u někoho z pánův Mistrův přálo.

Conclusum: aby stolu užil, však po kopě na týden platil a in classes aby chodil. Líhání, chcili ho k sobě přijíti, při mé vůli jest zanecháno.

---

675. Zápis rektora učení pražského, že defensoři v kolleji Karlově schůzi měli; že při též kolleji na místě zbořeného šťoku classes vystaveny býti mají; cizozemci za profesory do akademie nemají se přijímati; s Janem Keplerem že jednáno bylo, aby o matematice četl; Krupskému, správci školy slánské, spis

---

nikoli by se (jakož se domnívám,) tak zpupným jménem netěšil, kdyby pravou moudrostí svítil; nebo jakož praví jeden poeta: nepotřebuje titulův moudrost pevná, sama skrze se jasná jest. Kdo svici, aby viděl, na slunce staví? Mnozí školastikové doktorským neb mistrovským důstojenstvím ozdobení, s těmi titulemi zatemněni a bez nich za nejjasnější bývali. Ale právě jest, že nyní smrtedlní titulův hledí a ne skutkův chvály žádají, odplaty jistě marné, chatrné a smrduté, kterážto věc nuzného vtipu znamení jest, že stíny a domněním, nepravdou vedeni býti chtí. Také potřebí jest, aby to znal, kterýž školastika důstojenství přijímá, že učení ne chlípení jméno přijímá, neboť on učiti má ne holým literám ale mravům, přejasným uměním, aby, čemuž učí, sám zachovával. Ale již Mistři slovou, kteříž ještě nebyli učedlníci. Dospělost učení slibují, kteříž otovřené neumělost vyznávají. Výmluvnosti řeči ten ouřad žádá, ale přijímají se, kteříž lecos plískají. Veliká jistě bída, veliká jest Mistra hanba toho neuměti, čímž slouti oblibuje. Aby v pravdě jemu apoštol pověděl: kdož jiného učíš, sebe samého neučíš. Ty zajisté Mistry neumělosti napomíná múdrý když dí: prvé nežby mluvil a učil, nauč se poslouchaje. Neb co jest tak mrzutého, nežli provoditi umění, kteréhož nezná a tomu lehkost činiti, kteréž ho ozdobuje. Mlčím o jich mravích každému zdravému učení odporných; každé učení omrzuje z neřádného života učícího". . .

A o kantořích, jako těch, kteří s tou prací se obírají a to řídí, aby boží služby rozumně a pořádně Nejvyššímu působeny byly a všecky věci podle pořádku dály se v kostele: žádný nepochybuje, kterakby Bohu našemu bylo utěšené a okrášlené chválení. Ezaiáš praví: „Ty dobře zpívaj, opětuj často píseň," a opět písmo: „Hlasitě zpívati budou jáhnové a já uslyším je. Ale co jsem tu shlédla: běda, běda! řekla bych. Spadlať jest koruna s hlavy jich a zpívání jich obráceno jest v kvílení, neb píseň žalostivá v ústech jich. Zpěváci zajisté nynější v kostele ani zpívají Bohu chvál, ani aby jiní je vykonávali, působí . . . Neb kterak kantoři kostelní sedmkrát přes den chválu vzdělávají Pánu, kteřížto, ó by jednou do kůru vošli, ještě za hanbu mají již zpívati pánu, kteříž kantoři jmenováni býti žádají, zpěváci býti chtějí, ale zpívati neráčí. A protožby ne zpívající neb plesající ale raději mlčící slouti měli, a ne jako zpívající jedli ale jako mlčící žebrali" . . .

z Plutarcha na česko přeložený „de puerorum institutione“ aby pobrán byl.

1610, 25.—26. března.

Dne 25. března Mistři do kolleje povoláni byli a jest jim oznámeno, že J. M. páni defensorové zejtřejšího dne zase v ta místa chtějí přijíti a jakby akademie k své reformací přijíti měla, na to zasednouti. Jsou k té věci zvoleni p. Karel z Vartmberka, p. Václav z Roupova, p. Václav z Budova, p. Jiří Gerštorf z Gerštorfu, p. Jan Miller z Milhauzu, p. Simeon Humberk, p. M. Kochan, p. Dr. Huber a p. Václav Magrle.

Dne 26. března Jich M. páni defensores podle zůstání do kolleje sou přijeli a tu pán z Budova ráčil promlouvati, že z žádné jiné příčiny Jich M. o vyzdvižení akademie neráčí se starati, jako aby předně gloria Dei a potomně salus populi vzdělávána byla. Mezi tím ráčili sou se jeden každý z nich přimlouvati, předně o classes, kde by mohly vyzdviženy býti, jiní jináč, totiž aby dole v place, kde sou sklepové, udělány byly, jiní nahoře v pokojích: podáno to na pány Mistry a jeden každý sám se obzvláštně přimlouval, totiž kde jest ten štok zbořený na zahrádce, tu aby vystaveny byly pro příležitost a prostrannost místa. Při tom i učiněna toho zpráva, že od mnoha let o ten štok jest nedorozumění mezi Mistry a paní Dorotou z Pereftu, takže i komisí od J. M. C. strany té věci nařízena byla, ale že není spokojena, zvláště že téměř všickni páni komisaři sou již pomřeli. Odloženo té věci a že se Jich M. na to místo chtějí podívati.

Druhé, od Jich M. předkládáno bylo, zdali by někdo z cizozemců do akademie ad professionem měl povolán býti. Na tom se snésti ráčili: že v těchto počátcích toho potřeba není, než když classes spraveny budou, že na tom přestáno může býti a páni Mistři v professí zůstávající že in omnibus facultatibus mohou nějaké začátky učiniti, jakož ihned tu poručeno bylo, aby poznamenání se stalo, kdo by jakou professí chtěl míti a v čem pracovati.

III. Ptáno bylo, jaká by se filosofie a autores proponovali? Oznámeno, že statutis tota philosophia est inter personas distributa, které in professione zůstávají a tu jeden každý z Mistrův sám aby se ohlásil, co by proponoval.

IV. Ptáno na M. Joannem Keplerum, mathematicum J. M. C., zdali by on chtěl professionem mathematicam ujíti? Odpovědíno: že pan rektor strany té věci jemu ponavrhl a že se srozuměti mohlo, že by proti tomu nebyl. Poručeno o tom, aby k pondělku před J. M. obeslán byl.

V. Velice od pána z Budova proti spisu, kterýž Jich M. od M. Jakuba Krupského, správce školy slánské, připsán byl, jest domlouváno, že páni Mistři jemu jej vydati dopustili a ještě i sami tak slavně skrze pana rektora jej presentovali, ješto ten spis spolu i s tím, který jej překládal na česko, jest hoden upálení. (Byl pak spis český z Plutarchy de puerorum institutione na česko vertovaný

a od pana rektora 25. Martii v přítomnosti všech pánův defensorův presentovaný.) Na to od Mistrův jest povědíno: že jest z nás takového spisu žádný nečetl, nýbrž že od pana M. Jana Campana jemu odrazováno bylo, aby raději některému pánu mladému připsán byl. Nejvíceji pak na to nastupováno bylo, že v českém jazyku „amatores puerorum" položil „o samcoložnících", schvalujíce a aprobujíce ten a takový hřích proti Bohu i přirození lidskému. Jest poručeno ano ihned k panu purkmistru a pánům města Slaného napsáno, aby svého správce školního v pondělí nejprvé příští před J. M. postavili a ty všecky exemplary, kde by jací zůstávali, vyzvedli a je před J. M. složili.

VI. Potomně vyvstavše do všech pokojů šli a je spatřili a kde by čeho potřeba byla, o tom že při shromáždění jiných všech pánův defensorův rozmluveno bude, oznámili.

---

676. Probošt a Mistři kolleje Karla IV. děkují Berounským za příspěvek, který poslali na pohořelý jejich dvůr, a oznamují jim, že na místě Jakuba Hercinia za předního správce školního jim vyjednali Václava Horatia Klatovského.

1610, 29. března.

Službu oc. Psaní V. M., jehož datum v městě Berouně v pátek po neděli Laetare léta 1610, co by v sobě obsahovalo z přečtení jeho jsme porozuměli. Uznávajíc pak V. M. k nám vždycky volnou náchylnost, jak v jiných potřebných věcech tak v této, že jste se k nám laskavě skloniti a na dvůr náš pohořelý 10 kop míš. ku pomoci odeslati ráčili, z toho V. M. služebně děkujeme a volně se odměňovati nepomineme. Co se pak tkne Jacobum Hercinium, kteréhož od času sv. Jiří prv příštího za správce školního žádáte a od nás přímluvy ku panu rektorovi universitatis vyhledávati ráčíte: můžeme V. M. oznámiti, že sme teď časův pominulých classes pro cvičení mládeže jak domácí tak přespolní v kolleji naší vyzdvihli a praeceptores do nich, kteříž by ne na jednoho půl léta, ale na dlouhý čas, až by mládežka při nich zvyknouti a něco se naučiti mohla, zůstávali, uvedli; z kterýchžto preceptorův on Jacobus Hercinius jeden jest a jeho propustiti, aby se nám classes neroztrhly, poněvadž u nás ještě ani půl léta nezůstává, nikoliv nemůžeme, v čemž že nás omluvna míti ráčíte žádáme. Však nicméně na panu rektorovi universitatis jsme to obdrželi, že do školy V. M. za předního správce Venceslaum Horatium, Klatovinum, na ten čas v městě Horažďovicích, konfirmovati ráčí, kteréhož abyste laskavě přijíti a nad ním ochrannou ruku držeti ráčili, žádáme. S tím oc. Datum v kolleji v outerý po neděli smrtedlné léta 1610.

---

677. Zápis rektora učení pražského o jednání defensorů v příčině žádosti německých osadníků u Matky boží nad Louží na Starém městě Pražském, aby o svátcích velkonočních v tom kostele jim německy kázáno bylo; že s Keplerem vyjednáváno bylo, aby matematice učil; že nařízeny byly osoby, aby katechismus podle konfessí české sepsali; Krupský slíbil exempláře svého „hanebného spisu" u rektora složiti; pro Čechy aby communitas studiorum zařízena byla, kde by své vychování míti mohli.

1610, 29. března.

Když dne 29. března J. M. páni defensores ráčili se sjíti, po srovnání kněží německých a jejich posluchačů s osadními Matky boží nad Louží, aby jim v tyto hody nastávající bylo povoleno v témž kostele německy kázati: jest dáno.

Potomně J. M. ráčili se ptáti, zdali by poznamenání osob a professí na hotově bylo, kteréž ihned od p. rektora jest přednešeno a přijato, ale k tomu nic dáleji není řečeno, než že J. M. ráčí v to chtíti nahlídnouti.*) A tu ihned potom jest předpuštěn M. Joannes Keplerus, a s ním, zda by chtěl professionem mathematicam k sobě přijíti, jest jednáno. Kterýžto počav se vymlouvati pro nějaké zadržalé platy, kteréž jemu na komoře J. M. C. zadržány jsou, žádal za přímluvu J. M. Oni jemu přípověď učinivše, poručili, aby v spisu, když J. M. všickni přítomni páni defensores po hodech budou, jak by mnoho za práci svou chtíti měl, toho podal, a s tím jest propuštěn.

---

*) Conclusum est, ut omnium facultatum certae personae in charta notatae d. defensoribus offerantur. Theologiae professores: S. Adamus Clemens, Plzenus, ecclesiastes ad s. Vencesilaum in Nova urbe Pragensi. S. Joannes Corvinus, Landscronaeus, ecclesiastes germanicus in templo s. Benedicti.

Jurisprudentiae: M. Simeon Skála de Kolinec, Clatovinus, domus Carolinae senior. Joannes Mathias a Sudetis, Budwicenus, primum ex Germania reversus.

Medicinae: D. Mathias Borbonius a Borbenhajm, civis Neoboleslaviensis, D. Joannes Bergerus a Grinberg, collegii Laudae incola. M. Procopius Paeonius, Suetnovinus, collegii Carolini praepositus.

Philosophiae: mathematici, M. Joannes Keplerus, mathematicus caesareus. M. Martinus Bacháček Nauměřicius a Nauměřic, rector academiae.

Physici: M. Laurentius Benedictus, Nudožerinus, M. Joannes Tetaur, Svinčanus, professores in academia.

Politici: M. Joannes Campanus, Vodňanus, praepositus collegii Omnium sanctorum, historiae et Homeri poëseos. M. Nicolaus Troïlus Hagiochoranus, ethicae et politicae.

Oratores et logici: M. Daniel Vratislavský, Neoboleslavinus, M. Petrus Fradelius, Sezemnicenus, uterque circa festum D. Georgii ad professionem recipiendus.

Classici praeceptores: classis I. Vencesilaus Rokycanský, Curimenus, licentiatus.

classis IIae: Jacobus Hercinius, Teutobrodenus.

clas. IIIae: Mathias Passonides, Velvarenus.

clas. IV: Joannes Turka, Tustenus.

clas. V: pro germanica lingua Fridericus Meinradius.

Sou nařízeny osoby z kněžstva 4 a z Mistrův 4, které by katechismus podle konfessí české, slov těch užívajíc, jak tam zůstávají a znějí, sepsaly. Pan administrátor má z kněžstva zvoliti, Mistři pak hned na poručení J. M. sou volili: pana M. Martina Bacháčka, rektora, M. Šimona Skálu, M. Jana Campana, M. Mikuláše Troila. A takový ten katezismus má po hodech přednešen býti.

M. Jakub Krupský povolán jsa před J. M., poručeno jemu, ztíživše to prvotně velice, aby se toho spravil, s čím povolením takový spis hanebný směl jest vydati: kterýž vymlouvaje se mnohými slovy, potom nejvyššímu panu komorníku království Českého pod cti a hrdla ztracením slíbiti rukou dáním musel, že když se jemu znáti dá, beze všeho odkladu před J. M. postaví se a takové ty exempláře u pana rektora též rukou dáním složiti že chce.

De communitate studiosorum rozmlouváno, aby erecta byla, obzvláštně pak pro Čechy, aby tam před jinými národy vychování a své opatření měli. A tu aby nařízen byl oeconomus, kterému by se dalo dva nebo tři tisíce, z kterýchžby počet J. M. pánům defensorům každého čtvrt léta dělati povinen byl.

---

678. Senát university pražské posílá městům z nařízení defensorů sepsaný řád, který by ve školách zachováván býti měl.

1610, 5. května.

Službu oc. V dobré vědomosti V. M. zůstává, kterak J. M. ode všech tří stavův království Českého pod obojí přijímajících nad konsistoří a akademií pražskou nařízení páni defensores, aby učení pražské k svému zvelebení a napravení přijíti mohlo až posavád pečovati ráčí a mimo jiné všecko, na čem mnoho všem školám českým záleží, řád a způsob, který by se netoliko v školách ale i in classibus kolleje císaře Karla IV., jinak Veliké, jíž nařízených na potomní časy zachovávati měl, nám sou sepsati, jej přijíti ano i vytisknouti, aby všickni spravcové školní jak v městech Pražských tak i jinde, k jurisdikci naší náležející, jím se spravovati, podle něho pobožnosti a jiným uměním mládež sobě svěřenou vyučovati povinnovati byli, poručiti ráčili. Což my dle povinností našich tak sme rádi učinili a pro vzdělání mládeže V. M. jej presentujíce žádáme, abyste jej přijíti a do školy Vaší uvésti i nad ním ochrannou ruku držeti ráčili. Což když se stane, jest nepochybná naděje, že mládež a dítky V. M. s velikým užitkem a potěšením rodičův a přátel prospívati budou. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském 5. Maii anno 1610.

---

679. *Děkan a Mistři učení pražského zvou defensory nad konsistoří a akademií pražskou nařízené, aby do kolleje Rečkovy k provozování tragedie „o Balsasarovi" najíti se dali.*

1610, 20. srpna.

Tajiti V. M. nemůžeme, kterak roku tohoto podle obyčeje a zvyklosti akademie naší, nadání a svobod Jich M., svaté paměti, králův českých umínili sme na den sv. Bartoloměje, tento outerý nejprvé příští, tragedii v kolleji Rečkově při kostele sv. Štěpána malého v Starém městě Pražském ležící o Balsasarovi králi, monarchovi chaldejském, exhibovati. Že pak ta tragedia velice k těmto časům se trefuje, V. M. jakožto pánův našich ochrancův, pokudž by jiná zaneprázdnění V. M. na překážku nebyla, že k té a k takové akcí pro ozdobu akademie na den dotčený v hodin patnáct českých do kolleje výše jmenované k nám laskavě se sklonice najíti dáti se ráčíte, uctivě žádáme. Co tu pro ozdobu akademie a žádost naši učiniti ráčíte, my V. M. službami svými odměňovati se nepomineme. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pátek den sv. Bernarta léta 1610.

---

680. *Probošt a Mistři kollegiáti kolleje císaře Karla IV. přimlouvají se k purkmistru a radě města Přerova na Moravě za „poctivého mládence Jana Thomaidesa, Přerovského, na ten čas služebníka pana Mistra Petra Fradelia, Štávnického, aby jeho jakožto mládence potřebného laskavě přichránili a žádosti jeho mu užiti dali."* *)

1610, 28. srpna.

---

681. *Děkan a Mistři facultatis artium v učení pražském vysvědčují Fridrichu Kropilovi, Bělskému, na ten čas správci školy Vysokého Mýta, že i jako alumnus v kolleji i potom dostav titule bakalářského ve správách školních v městech Pražských i jinde pilně svou povinnost konal a nic toho se nedočinil, což by jemu k újmě jeho dobré pověsti a poctivosti škoditi mohlo.*

1610, 1. září.

---

*) V Přerově byl předním správcem školním l. 1589 Kříštof Mazurek; po r. 1590 Ondřej Moravecius. L. 1616 slavný Jan Amos Komenský; l. 1580 kantorem a organistou později kollegou na škole Mat. Kollár ze župy Turčanské.

682. Zápis o vypravení poddaného sirotka Jana Šťastného z Horních Počernic do školy brandýsské.

1610, 19. října.

Dne 19. října conclusum, aby Jan, sirotek pozůstalý po Šťastném z Hořejších Počernic, poddaný panský cum Matthia Passonide Velvarino, přistupujícím k správě školy brandýsské, na vandr vypraven, však prvé šatky na zimu a knížkami fedrován a témuž preceptoru svému budoucímu za expendenta po 6 gr. m. komendován byl a jeho za správce a opatrovníka svého býti poznával. Kollega pak jeho aby sobě ho in musicis instruendum poručeného měl a že naň lepší pozor, aby platně prospíval a v ničemž obmeškáván nebyl, dáti se snaží, 1 kopu m. za čtvrtletní svou práci při něm spokojen býti má. Načež se mu arrhae loco 30 gr. m. vydati, poručení a snešení pánův stalo.

---

683. Zápis o darování něco peněz a másla opatrovnici sirotka po Šťastném, poddaném university z Horních Počernic.

1610, 2. listopadu.

Opatrovnice Šťastného sirotka přišedši žádala, aby se jí na vychování téhož sirotka něco od peněz dalo, item, tři neb čtyry žejdlíky másla a slabikář pro děvče. Na to od pánův Mistrův takové dictum vyšlo: ačkoliv toho slušné příčiny mají, proč by sirotka svého od též opatrovnice její strhli a na jiné místo obrátili, však že ještě toho při tom zůstavují a sirotka svého u ní přes zimu zanechávají s tím při tom doložením a povolením, aby žádosti její odepříno nebylo, aby jak na vychování sirotka něco jí dáno, tak dva žejdlíky másla odvedeno bylo.

---

684. Zápis, že synáčku Bohuslava staršího Ruta z Dirného strava v kolleji zlepšena býti a téhož poddaný také k stolu připuštěn býti má.

1610, 3. listopadu.

Pan Bohuslav starší Ruth z Dirného žádal, aby synáčku jeho strava zlepšena byla a poddaný jeho též k stolu připuštěn, že jak nadlepšiti platu za synáčka svého za stravu, tak za poddaného, co by tu ode pánův Mistrův zavříno bylo, proti jisté kvitancí na budoucího čtvrt léta odvésti chce. Dictum: aby od synáčka páně 1 kopu 20 gr. a od poddaného 40 gr. m. vycházelo na každý týden, počna od 19. Novembris až do 18. Februarii léta 1611. Jakož jest se hned ode pána stalo.

---

685. Zápis, že syn Petráčka, měštěnína pražského, do školy přijat byl a M. Tetaurovi na zbroj pro vartýře 10 kop se vydalo.

1611, 15. března.

Dne 15. Martii proponováno bylo, mělali by žádost pana N. Petráčka, která, aby synáček jeho k stolu za convictorem a do klasy připuštěn byl, od pana rektora universitatis přednášena byla, přijata a skutkem naplněna býti? Kdež jest conclusum: aby se panu Petráčkovi toho dopřálo a synáček jeho k stolu přijatý z jedné kopy míš. a 10 gr. na stravě týhodní zůstával, místo pak in classe že by páni inspectores mu obrali. A kdež se i pokoje k ustavičnému jeho bytu vyhledávalo, ten že u některého z pánův Mistrův též obrati by se mu měl.

Opět jednomyslným snešením zavříno bylo, aby se panu Mistru Janovi Tetaurovi, primo praefecto armamentarii k snadšímu nákladu jak na vartýřů chování, tak také i k jiným téhož armamentarii potřebám 10 kop m. vydalo. Factum.

---

686. Zápis děkana fakulty filosofické, že nějaký mladý pán sobě ze dveří kolleje Rečkovy terč učinil.

1611, 8. dubna.

Přednášeno, že těchto dnův nějaký mladý páu z domu pana Menšíka udělavše sobě terč ze dveří kolleje Rečkovy k nim jest střílel a na několika místech je sprostřílel, co by s tou věcí činěno býti mělo. Potom, že z domu jeho veliká jest díra pod krovem, skrze kterouž, jako skrz nějaké dveře, může do kolleje kdo chce vjíti, mělali by se dáti zadělati.

Snešeno na tom, aby ihned pedellus, poněvadž sám pán doma není, k hospodáři vyslán byl a jemu oznámil, jestliže ten mladý pán toho střílení nepřestane, že páni Mistři to chtějí na pány defensory a pány rady na rathouze shromážděné vznésti a tu všecku věc sobě ztížiti. Jest odeslán a hospodáři to oznámil. Potomně co se té díry dotýče, poněvadž páni directores mají tam k spatření krovu, jakby opraven býti měl, vyjíti, že i tu díru chtějí spatřiti a potom i s pánem, budeli při tom času doma, o jednu i druhou věc rozmluviti.

---

687. Mikuláš Albert z Kaménka žádá defensory, aby mu dovoleno bylo čísti o hebrejském a řeckém jazyku a nějaká podpora na výživu mu dána byla. (Odevzdáno k vyřízení některým z defensorův.)

1611, 21. dubna.

V. M. z nuzné a nevyhnutedlné potřeby své poníženě připomínám, kterak při dosazení zase od J. M. C. konsistoře dolejší, tolikéž akademie ode všech tří stavův kralovství Českého V. M. k ochránění a řízení svěřené, skrze pány vzácné a mně dobře povědomé netoliko oustně ale i skrze psaní V. M. osoba má přednešena ano i od některých, kteří v mladých létech svých při literním umění mne platně užili, jak se naději, schválena, že bych při nadepsané akademie obnovení neb gymnasium vyzdvižení v nižších stupních profesorů v jazyku židovském neb řeckém, kteříž jsou základem pobožnosti i světské moudrosti, podle zkušení na větším díle vždycky v učení jiných i sebe od mladosti své, jako domácí a známý s oužitkem pracovati a potřebován býti mohl.

Na kterézto navržení neboližto rekomendování některým z počtu V. M. na oku jsem zůstával. A nepochybuji, kdyby závistník satan dobrého, toho, že mi tak velice, jako životu vezdejšímu chleba, vody větru, ohně, potřebného skrze nástroje své, praktikami svými oukladnými posavád kliček vmítati v to neusiloval, že by netoliko mně a jiným dobrým lidem, vlasti své přispěti hotovým, překážka škodná uvarována ale ovšem té milé mládeži užitek prospěšný z V. M. opravdové péče dávno spatřín byl. Já zajisté, očekávaje den po dni již dobře přes rok, netoliko studiosis málo sem prospěl a čas ten všecken dražší zlata, jenž se již nenavrátí, procrastinando sem bídně zmařil, ale i to, což sem nábytečku měl, v nynějším drahu na díle utratil, na díle v nedostatku svém se zdlužil i s ostatkem mezi židy na úrok jejich se octl ano i naposledy, jakž říkají: „nulla calamitas sola" od těch nešťastných zhoubcův země v tom vpádu jejich, na Malé straně bydliv, obloupen. Ačkoli vím, že artem alit quaevis terra, aniž příčiny se mi ne nedostávalo, jako ještě nyní jedna i druhá před rukama jest, kdybych opuštěn jsa a s nevelikou pochvalú jinam z země této vybrati se musil, však spatřiv sám mnohá V. M. jinými věcmi zaneprázdnění a nesnadnosti, že akademických věcí k uvažování dostatečnému čas nepostačil, nicméně znaje povinnost svou podle možnosti a místa svého vlasti, národu i jazyka českého k zvelebení přední se oddati, stálý oumysl vždycky měl jsem a mám, pokudžby mnou pohrdnuto nebylo, dary od Boha sobě propůjčené tu vynaložiti a k doplnění oukolu denní práce k večeru života připíliti a kosti své podle božího vyměření též i složiti. Tou příčinou V. M. poníženě žádám, že k takové mé volné a upřímné mysli a k důležité výš oznámené potřebě, tolikéž k získání času při lidech mladých, učení jako chleba potřebujících, an čas co pták letí pryč, milostivě prohlédnouc, kudy by mi z přítomné nouze zpomoženo bylo, nicméně místo k učení připadné, kde a při čem bych, vyživení potřebné v draho toto s svými dítkami maje, ochotněji s veselou myslí pánu Bohu, své milé vlasti a zvláště mládeži V. M. k zalíbení a pochvale vděčně sloužiti bez meškání, ihned privatim extraordinaria professione scholasticis omnibus orando et scripturas meditando, pugnantibus interim dum fortasse refervescat furor, čísti mohl, prostředek nějaký obrati a nařiditi poručiti ráčíte. Na všecky rady

a práce snažné V. M., aby nejsvrchovanější náš pán své požehnání hojné k slávě jména svého a mnohému spasitedlnému užitku vylíti ráčil, V. M. věrně vinšujíc odpovědi dobrotivé a brzké očekávati budu.

Ad supplicationem M. Nicolai Alberti léta Páně 1611 v sobotu před nedělí provodní my z defensorů páni dole podepsaní nemohouce se pro přítomná zaměstnání s jinými shledati a o to, což se suplikuje, společně promluviti, aby vždy dobré nehynulo, čas získán byl, povolujeme a žádáme pana Jana Millera, pana doktora Hubera, pana Theodora Sixta a pana Mistra Kochana, aby k fedrování té věci se propůjčiti sobě neztěžovali, místo k učení supplicanti příhodné ihned obmyslili a zatím od některého člověka dobrého v té věci obecného dobrého milovného, sumu peněz, tolik, co by k vymožení z nouze a vychování na rok postačiti mohlo, vypůjčením na naši assekurací objednali.

Jan Jiří z Švamberka, Theobald z Ryzenberka, Karel z Vartenberka, Jan Litvín z Říčan, Václav Vilém z Roupova, Václav B. z Budova, Václav Magrle, Martin Fruwein.

---

688. Zápis děkana fakulty filosofické o přímluvě vyslaných z defensorů za M. Mikuláše Alberta z Kamínku, aby mu příhodné místo k vyučování mládeže obráno bylo.

1611, 24. dubna.

Pan doktor Huber, pan Theodor Sixt a pan M. Kochan, vyslaní od J. M. pánův defensorův, v přítomnosti všech pánův Mistrův po vinši učiněném oznamovali žádost a vůli Jich M., že za M. Mikuláše Alberta se přimlouvati ráčí, aby někde místo příhodné k vyučování mládeže obráno bylo, ukazujíce při tom plnomocenství s podpisem vlastních ruk J. M. vztahující se na tuto věc a potom na vypůjčení peněz, kterými by mu za práci jeho placeno bylo, při tom i jeho suplikací, které J. M. pánům všem defensorům podal, složili. Za takový vinš pan rektor na místě všech pánův Mistrův poděkoval a žádal pánův z defensorův vyslaných, aby nám té jeho suplikací zapůjčiti ráčili, že J. M. tento outerý nejprvé příští jistou odpovědí spraviti chceme. Učinili tak a netoliko té jeho suplikací, ale i plnomocenství zanechali s tím při tom doložením, aby jedno i druhé zase beze škody navráceno bylo. Stala se přípověď, že se tak stane, a tu potomně, když oni odešli, jeden každý se z pánův Mistrův přimlouval, proč by jemu v tom odepříno bylo.

---

689. Rektor a Mistři učení pražského odpovídají rytíři Janu Millerovi z Milhauzu, doktoru Adamu Huberovi z Ryzmbachu, Theodoru Sixtovi z Ottersdorfu a Valentinu Kochanovi z Prachové, defensorům, že k žádosti Mikuláše z Kamínku, aby na universitě o hebrejském jazyku četl, svoliti nemohou, poněvadž není členem akademie a mimo to příhodného místa nemají.

1611, 25. dubna.

Službu oc. Jaká by vůle Jich M. pánův, pánův defensorův od V. M. nám přednešena byla, jak z oznámení oustního V. M. tak i z suplikací M. Mikuláše Alberta z Kamínku, v níž on nejvíce de professione extraordinaria a o místo k též professí se stará, sme vyrozuměli. Na kteréžto oznámení V. M. tuto uctivou odpověď dáváme, že aby on M. Mikuláš takovou professí měl v některé kolleji provozovati, toho se jemu dostati nemůže, poněvadž až dosavád membrum akademie naší není učiněn a jí obedientiam ani závazku, tak jakž statuta a privilegia profesorům vyměřují, neučinil a nad to výše v kollejích našich nikdež místa tak příhodného, jakéhož on vyhledává, se nenachází, an my sami pro nostris classibus prostrannějšího a příhodnějšího, o čemž Jich M. páni defensores dobrou vědomost míti ráčí, potřebujeme. Nicméně jestliže by on M. Mikuláš sobě kde jinde dům obrati nebo koupiti mohl, kdežby privatim extraordinariam professionem příkladem dobré paměti pana M. Matouše Kolína a M. Mikuláše Taula, kteříž od předkův našich k tomu povolení měli, vésti chtěl, v tom jemu od nás žádná překážka díti se nemá. A protož V. M. uctivě žádáme, že nás při této omluvě naší zanechati a našimi laskavými pány defensory zůstávati ráčíte. Actum v kolleji císaře Karla IV., jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pondělí den památky sv. Marka, evangelisty, 1611.

---

690. Zápis v příčině odpovědi dané defensorům o žádosti M. Mikuláše Alberta z Kamínku strany „professí" a žádosti německých studentů, aby za alumny byli přijati.

1611, 28. dubna.

Páni defensores přijavše odpověď, krom pana Mistra Kochana, do kolleje přišli a povolavše všech pánův Mistrův vůli jiných pánův defensorův oznamovali, že předně, tou jejich odpovědí spokojeni býti nemohou, že příčiny v ní postavené žádné podstaty v sobě nemají a ničímž že zůstávají, poněvadž ne o professionem extraordinariam se jedná, než aby on publice učil a to slovo že jest tam položeno „extraordinariam" pro nepřítomnost jiných pánův defensorův, kteří netoliko žádají, ale poručiti mohou, však že sou to učinili pro ušetření pánův Mistrův, majíce akademii sobě s plnou mocí odevzdanou; druhé, co se místa dotýče, jiné že se nemíní

než v kolleji, poněvadž páni Mistři krom kollejí nad jinými moci nemají, tak potom ani o ně se starati nemohou.

To když povědíno jest, žádali sme, abychom mohli spolu o to rozmluviti a pánům vyslaným odpověď dáti. Povoleno k tomu, a tu se všickni přimlouvali z pánův Mistrův krom pana rektora, který pro nemoc svou nemohl přítomen býti, aby proti tomu zase odpověď dána byla, proč by ad professionem přijat nemohl býti: 1. že mezi Mistry přijat není, ani in facultatem receptus, 2. že testimonium mistrovství svého žádnému až posavád neukázal, 3. disputací mistrovských že žádných neodbyl, ješto statuta jednoho každého Mistra a profesora k tomu víží, 4. že z přespolních Mistrův, když ad functionem toliko scholasticam povolán býval, disputací odbýti jest musil.

Proti tomu zase od pánův defensorův mluveno bylo, že z těch statut, jako i z jiných consuetudinibus, jakýž jest clericatus, sjíti musí a toho obyčejem jiných akademií není, aby Mistři disputovati povinni byli, než když ukáže testimonium mistrovství svého, na tom přestávají; co se intitulací dotýče, ta že se vykonati může, protož aby Mistři raději se o to přičinili a vůli pánův defensorův naplnili.

Po mnohém semo tamo rozmlouvání sou z pánův Mistrův k panu rektorovi vysláni, aby jemu o tom oznámili; kteří potom vrátivše se oznámili, že pan rektor jak vyslaným, tak všechněm jiným pánům defensorům všecko dobré vzkazuje a jestli by jináčeji býti nemohlo, že kollej Laudovic a Nazaretskou jmenuje; česká všecka že jest zlá a nebezpečná. Tak potom i jiní páni Mistři k tomu se přimlouvali a povolení sme dali, aby v české kolleji místo sobě opatřil anebo v Laudovic obral. Přistoupili k tomu s tím zakázáním, jestli by on M. Mikuláš Albertus co před sebe bral a z mezí a terminův svých vystupoval a na něj od Mistrův potomně žalováno bylo a třebas na jednu i druhou osobu z pánův defensorův vznešeno, že mu v tom seděti ani trpěti nebudou, než kudy sem tudy ven.

Mezi tím pak než vyslaní od pana rektora se vrátili, přednášel sem před pány defensory, že studiosové němečtí žádají, aby mezi jiné alumny přijati byli, a když se jim oznamuje o způsobu a vyživení našich studiosů, toho že podniknouti nemohou pro chudobu svou. Protož aby J. M. ráčili na to pomysliti, aby komuniteta mohla nařízena býti. Připověděli tuto věc před J. M. přednésti a jak by se potomně dáleji v této věci chovati mělo, oznámiti.

---

691. Probošt a Mistři kolleje Veliké Václavovi z Mitrovic a na Litni, že M. Petra Fradelia z povinnosti, kterouž při sv. Havle jako zvolený probošt nastoupiti má, za pedagoga k synáčku jeho propustiti nemohou.

1611, 5. srpna.

Službu oc. Jaké Jste psaní nám dnův pominulých o propuštění M. Petra Fradelia, Šťávnického, z professí na pedagogii V. M. synáčka učiniti ráčili, tomú jsme z psaní porozuměli. I oznamujeme V. M., že dotčený M. Petr nám se jest jak při přistoupení k professu tak potom teď při minulém sv. Jiří, jsa za probošta kolleje Veliké z jednomyslného nás snešení zvolen, rukou dáním (což my přísahou a povinností přísežnou jmenujeme) zavázal, že chce to vše, což od něho statuta naše vyhledávati budou, věrně a povinně podstoupiti a tomu zadosti učiniti. Poněvadž pak již čas sv. Havla se přibližuje, při kterémž povinnost proboštskou k sobě přijíti má, a žádný nikdy v tu povinnost volený jí se vyhnouti aneb jinam propuštěn býti nemohl, lečby byl chtěl fidei fractor (tak jakž statuta naše vyměřují) reputari: i nemáme toho smýšlení do M. Petra, aby měl na sebe takovou klatbu vztáhnouti, ale že povinnosti, k níž jest při čase nahoře dotknutém od nás řádně s vzývánim jména božího zvolen, dosti učiní, o něm nepochybujeme. Jináče sice, jestliže by se budoucně V. M. líbilo dotčeného M. Petra, když by povinnost svou vykonal, k též práci za pedagoga synáčku V. M. povolati, proti tomu bychom nebyli. V čemž že tato naše slušná omluva při V. M. místo míti bude, šetrně žádáme. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého v pátek před proměněním pána Krista na hoře svaté l. 1611.

---

692. M. Bacháček žádá Mistry kolleje Karla IV. za propuštění M. Petra z úřadu proboštství, aby se synáčkem Václava Vratislava z Mitrovic jako preceptor na cizí akademii do Němec odebrati se mohl. Mistři na to dávají zápornou odpověď a radí, aby pan Vratislav dal zatím synáčka svého na některý čas do jich kolleje.

1611, 11. srpna.

Jaké by psaní odeslal urozený a statečný rytíř pan Václav nejstarší Vratislav z Mitrovic a na Litni, z téhož přiležícího psaní tomu obšírněji porozumíváte. S velikou pochvalou bude učení pražského, když se membra téhož učení anebo proffessores budou v tom propůjčovati a ne všeho Němcům dávati, nýbrž sami do cizích zemí s mladými pány budou se propůjčovati a je do jiných akademií provázeti. Jsou toho příkladové, nebo pan M. Jan Pachaeus jsa proboštem jest od pánův Mistrův z toho ouřadu propuštěn a dobré paměti pan Bystřický za něho probošturu spravoval. Naději se, že by také někdo se našel, ut vices domini M. Petri Fradelii obiret. Za jiné nemám, než že páni Mistři ty cesty obírati budou, aby mohlo s dobrým a poctivým učení pražského býti. Pokud možné, žádám, že pan senior s kýmkoliveč mezi 17. a 18. hodinou mne na promluvení navštíví. Actum Pragae pospěšně 11. Aug. anno 1611.

Odpověď na to psaní.

Jaké ste připsání nám, pane rektor, v přímluvě za urozeného a statečného rytíře pana Václava nejstaršího Vratislava z Mitrovic na Litni o propuštění M. Petra Fradelia z professí, více pak z jeho nastávajícího proboštství, na pedagogii synáčku pána učinili, tomu sme z přečtení jeho vyrozuměli. I oznamujeme Vám, že jsme se na tom opět jednomyslně snesli, abychom se Vám touž odpovědí, kterou jsme prvé pánu z Mitrovic dali, žádajíce při ní zůstaveni býti, spravili. Viděloli by se pak přes to M. Petrovi povinnosti proboštské, k níž jest od nás z jednomyslného snešení při času sv. Jiří zvolen, vyhnouti a někoho z pánův Mistrův na místě svém, který by jí zadosti učiniti na žádost jeho chtěl, postaviti, tomu bychom odporni býti nechtěli. Ale my toho smýšlení do M. Petra nemáme, aby se měl tak snadně na datam fidem nám zapomenouti a z povinnosti proboštské se vytahovati, ješto v té příčině a takovém času žádnému se toho dostati nemohlo a až posavád pro statuta naše často jmenovanému M. Petrovi dostati se moci nebude. A jest nám v pravdě s nemalým podivením, kterak pán z Mitrovic k Vám opět o touž věc psaní činí, ješto dne nedělního pominulého, vyslav za námi služebníka svého s tím oznámením, že jest ráčil odpovědi naší, v kteréž se z jistých příčin M. Petra z professí na pedagogii synáčku jeho propustiti lájíme, vyrozuměti, nicméně však ještě, aby pokud možné propuštěn byl, žádati; naposledy pak těmi slovy poručiti zavříti, neníli možné M. Petra ex juramento nám ku přijetí proboštství učiněného propustiti, abychom aspoň některého hodného mládence na to místo fedrovali a to jmenovitě poctivého bakaláře Matiáše Erithraea Jaroměřského a tu s námi na místě páně, aby se o něm jistá zpráva a kundšaft jeho k té povinnosti hodnosti vydal, žádal. A tak sme za jiné neměli, než že pán ráčí na naší jak jedné psané tak druhé oustní odpovědi přestati. Mimo to jestliže pán z Mitrovic tak sobě M. Petra, aby jej za pedagoga synáčku svému vystavil, libovati ráčí, vidělo by se nám za dobré, aby pán ráčil na ten čas, až by M. Petr povinnost svou vykonal, synáčka svého k němu sem do kolleje Veliké, tak aby jeden druhému zvykl, dáti a potom ve jméno boží, kde by se pánu vidělo a líbilo, vypraviti mohl. A ty jsme uznali příčiny hodné obrany naší, z kterýchž M. Petra na ten čas od nás propustiti nemůžeme, jež, že u sebe posoudíte a jim u sebe místo dáte, šetrně žádáme. S tím oc. Dán v kolleji v čtvrtek po sv. Vavřinci léta 1611.

---

693. Probošt a Mistři kolleje císaře Karla IV. žádají purkmistra a radu Starého města Pražského, aby nebylo povoleno nové krámce proti kolleji jich stavěti, spíše aby se porouchané odstraňovaly.

1611, 3. září.

Službu oc. Nemůžem před V. M. tajiti, kterak na vzdůru nám k veliké obyzdě a újmě domu našeho kolleje císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, na onen čas ouředlníci šestipanští krámce, kdežto více lotříků a zlodějů ano i loupežníků nočního času, nežli ve dne židovských kramářů se zdržuje, vystavěti dali, a opět slyšíme, že by jich více přistavěti nyní dáti chtěli: kterýmžto způsobem netoliko oulici zoužiti, ale k mnohým nebezpečenstvím, loupežím a mordům příčinu dáti, k nám pak volný vjezd i od nás výjezd zbrániti by se musel; k čemuž že podle výsad a privilegií akademie pražské a dotčené kolleje nám od Jich M., svatých a slavných pamětí, císařův římských a králův českých daných a stvrzených přijíti dopustiti a povoliti nemůžeme, V. M. v náležité uctivosti šetrně a služebně žádáme, že při ouřadě šestipanském to tak nařídíti a opatřiti ráčíte, aby oni od svého předsevzetí upustili a netoliko více proti kolleji naší nestavěli, ano i to, což tak polámáno, nahnojeno a nečistotou naplněno jest, stavení odtud jinam, kde se jim dobře líbí a lépeji se trefiti může, pro uvarování zlého, což se v nich děje, přestěhováno a odvezeno bylo. My, co se tu od V. M. na naši prosebnou žádost stane, nepomineme se toho služebně v možných věcech každého času odsluhovati. Odpovědi účinlivé očekávati budeme. S tím oc. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po památce sv. Jiljí. 3. Septembris, léta 1611.*)

---

694. Rektor a Mistři učení pražského defensorům nad akademií pražskou nařízeným v příčině zastavení intimace správce školy německé vnově vyzdvižené.

1611, 10. listopadu.

V. M. urození páni! oc. Jakož ste dnův pominulých, aby classes kolleje Veliké do domu nového vlastně k učení pražskému náležícího v Kaprově ulici zde v Starém městě Pražském, v kterémž by se mládež všech tří stavův království Českého jazykům českému, latinskému, německému a jiným uměním jí náležitým učila, přivedeny byly, nařídíti ráčili, to se tak v přítomnosti nás profesorův učení pražského stalo a vykonalo. Že pak ještě někteří nedostatkové se nacházejí, jako že správce přední týchž vyhlášen a dosazen není, též stipendia odkudžby jak on, tak i jiní praeceptores a téhož domu familia vychovati se mohli, nařízena nejsou, ano jak i my při akademii

---

*) Dne 6. září 1611 přišli do kolleje Karlovy primas, královský rychtář, Daniel z Frankštejna, senator, Šimon Humburk, kanclíř a ouřad šestipanský Starého města Pražského, aby na ty krámce pohledli. Senior Mistrů všeckna incommoda ještě jednou k paměti jim přivozoval a mimo to i doložil, že jest se obávati, aby někdy od nešetrných žebrákův nějaké nebezpečenství stran ohně kolleji (což se před málo některým časem, když jeden krám řeznický pod auditorium zapálen byl, stalo) nenastávalo. Zástupcové města odpověděli, že chtí to na pány v větším počtu vznésti. A s tím odešli.

dávno zůstávající a pracující, tak i vnově od V. M. zřízení facultatum superiorum professores až dosavád žádného jistého opatření nemáme: v tom ve všem při tomto V. M. sjezdu, poroučející se v milostivou ochranu se vší důvěrností, jisté resolucí očekávati budeme. Mezi tím pak i to V. M. v známost uvozujeme, kterak těchto dnův přední správcové školy německé vnově vyzdvižené M. Petrus Ailberus intimací svou vůbec vydávaje v ní toho zřejmě doložil, jako bychom podle V. M. k vyzdvižení dotčené školy jich česko-německé své dovolení jí dali a aprobovali, jakž táž intimací tuto předložená to v sobě šíře obsahuje a zavírá: ješto my o tom žádné vědomosti nemajíce, k tomu jsme svého zvláštního povolení bez vědomí V. M. nedali, zvláště pak že se tomu srozumívá, ano již i vůbec proslýchá, že by nedorozumění nějaká, k roztržitostem sloužíce, vzniknouti měla, protože by to netoliko ob diversam methodum in docendo ale též i pro toto nové zaražení nových škol mimo classes od V. M. vyměřených a nařízených k potupě národu českého a proti jistým fundacím akademie této od slavné a svaté paměti císaře Karla vyzdvižené k zlehčení vztahovati se chtělo; ano i k témuž dni pondělnímu nejprvé příštímu táž intimací jest psána, který se trefí v actus academiae rectoris, při kterémž jest naše povinnost zůstávati a přítomnu býti. A tak abychom, jsouce k neobyčejnému a vnově zaraženému jejich aktu, dle znění jmenovaného preceptora intimací, tak nepořádně požádáni, toho také k zlehčení a potupě akademie naší přítomni býti měli, to se nám nikterakž trefiti nemůže. A protož, poněvadž se tu tak veliké znamenité a prvé nebývalé věci dotýče a my tomu rozumějíce, aby laskavá milost a slavný majestát J. M. C. na svobodné provozování náboženství pod obojí způsobou, též také vrchnost nad akademií pražskou V. M. a Jich M. daný na ňáké německočeské školy universální neb partikulární vztahovati se obzvláštně měl, že toho není, a tak aby tu v té příčině od nás contra leges et statuta academiae, též také proti dotčené fundací učení pražského nic předsevzato nebylo, V. M. v náležité šetrnosti snažně žádáme, že tu introdukcí německou k témuž dni od výš psaného Mistra uloženou poručiti zastaviti a až by na tuto slušnou a spravedlivou žádost naši ve všech punktích dokonalá a náležitá resolucí od V. M. vyšla, v tom se jemu spokojiti nařídíti ráčíte. V čemž učení pražské i sebe V. M. k laskavé a spravedlivé ochraně poručena činíme.

---

695. Rektor a profesoři učení pražského žádají defensory, aby se v kolleji Veliké sjeli a některé artikule, kteréž by k vyzdvižení a zvelebení akademie sloužily, uvážili.

1611, 21. listopadu.

V. M. urození páni! Jakož jsme pominulých dnův V. M. skrze suplikací naši důležitost a potřebu akademie nevyhnutedlnou

přednesli a od V. M. laskavého ohlášení dostali, že neprodleně nám jistou resolucí na touž suplikací dáti a o to se všelijak postarati ráčíte, aby akademie tato císaře Karla Čtvrtého se všemi školami mohla obnovena a vyzdvižena býti, o čemž nepochybujeme, že jako praví milovníci a fedrovníci vlasti své, národu a jazyku českého to skutkem vykonati ráčíte: nyní pak vídouce my, že z tohoto nynějšího tak vzácného sjezdu netoliko někteří z obce vyšší páni stavové a města, ale i páni defensorové odjeli a odjíždějí, přinuceni jsme V. M. žádati a žádáme, abyste se ráčili nejprv příští pondělí v kolleji Veliké sjíti a tyto artikule níž psané, kteréž brzkého opatření (poněvadž periculum in mora jest) potřebují, laskavě vyslyšeti, uvážiti a k místu a konci přivésti, tak aby akademie čím dále více nehynula, ale aby od V. M. z povinnosti s vděčnou pochvalou a památkou apud posteritatem náležitě opatřena byla. S tím oc.

Artikulové k uvažování jsou tito:

1. O intimací z poručení V. M. tištěnou strany lekcí, osob in facultatibus, aby to tak, co jest v též intimací poznamenáno a zaslíbeno, k své exekucí přišlo.

2. O opatření jak profesorův všechněch tak také preceptorův in classibus.

3. O komunitetě, aby potřební studentové proti mírnému platu mohli své vychování míti.

4. O vystavení jistých osob z V. M. a z profesorův v menším počtu, kteřížto povědomi jsouce akademických řádů a potřeb a v Praze zůstávajíce, aby mohli a moc měli o vyzdvižení akademie ex fundamento a všeliké potřeby jejich jednati, spisovati, menší věci zavírati a větší na V. M. podávati, poněvadž býti nemůže, aby všickni vždycky k potřebě přítomni býti mohli; a ti aby byli, jak se jinde jmenují, reformatores.

5. O M. Prokopu, aby jemu též jistá professio podle zaslíbení nařízena byla. A poněvadž Jan Matiáš z Sudetu za juristu od V. M. vyhlášen jest, aby zase povolán byl.

---

696. Senát university pražské podává defensorům návrhy, kteréž vyřídil a kteréž ještě vyřízeny býti mají, aby akademie pražská zvelebena býti mohla.

1612, 1. května.

V. M. urození oc. Netajíme V. M., že po posledním V. M. za příčinou akademie a jejího vyzdvižení učiněném sjezdu, když jsme to v skutku shledali, že za příčinou téhož učení pražského žádné práce a outrat litovati neráčíte, jednou i podruhé se shromáždivše, na tom sme se snesli, abychom, při V. M. votis et totis viribus pracujíce, opravdově takové vyzdvižení akademie před sebe vzali: i abychom na tu cestu trefiti mohli, připomenuli sme sobě netoliko

dobré V. M. zdání, jak na onen čas v direkcí tak potom v defensí pronešené, vyhledali jsme také z historií, jakými prostředky na onen čas academia tato k takové slávě a vzdělání přišla, nepochybujíce, že týmiž také nyní k obnovení by přijíti mohla; statuta také přehlédše a z nich vyrozuměvše, že i ta k vyzdvižení učení pražského dobře by posloužiti mohla, nechtějíce v tom domnění zůstávati, jako bychom bona academiae sobě osobovali a o reformací (kteréž mnozí z předkův našich, zvláště M. Václav Candidus z Ourazu, M. Jan Přestický z Závořic, doktor Orin, Codicillus a jiní sobě vinšovali) nemnoho stáli, některé věci akademii bohdá platné sme nařídili. Že pak mnoho jiného k témuž akademie obnovení jest potřebí, ty také věci V. M. níže poznamenané předkládáme a V. M. žádáme i prosíme, že pro slávu boží, pro věčnou V. M. památku, pro dobré a poctivé vlasti své, ano i pro zahanbení nepřátel i jiné mnohé příčiny při tomto sjezdu heroicky a bohdá šťastně tu věc před sebe vzíti a s pomocí boží i vyříditi ráčíte. A pokudž by v týchž artikulích něco zatmělého aneb učení pražskému škodného V. M. se býti zdálo, offerujeme se ad declarationem, kdež oustně se toho všeho na schválení V. M. spraviti chceme a ukážeme, že ne svého vlastního užitku, ale dobrého obecného akademie pražské, pamatujíce na povinnosti a závazky naše, upřímně vyhledáváme, kteréžto zdání naše a upřímné mínění že sobě oblíbiti a učení pražského i nás laskaví páni defensores zůstávati ráčíte, věříme.

I. Constituta, co při učení pražském nařízeno.

1. Ouředník aneb quaestor academicorum bonorum (aby profesorové se sedláky nezaneprázdňujíc se professí své dosti činiti mohli) jest obrán a jednomyslně zvolen poctivý a učený M. Procopius Paeonius, kterýž dle instrukcí (kteráž mu od nás dána bude) poddané učení pražského spravovati, platy a důchody vybírati, též maje s jinými díl aequaliter mezi profesory, každého půl léta co po nákladu na studiosy a kolleje zůstane, rozděliti povinnen bude. Aequalitas enim bellum non parit.*)

2. Témuž ouředníku v těžších věcech jisté osoby z profesorů přidány býti a jeho radou fedrovati mají.

3. Notarius academiae, který by archiva učení pražského opatroval, confirmationes et commendationes psal, librář spravoval a od rektora i rady jeho, kde by bylo potřeba, vysílán byl, jest přijat M. Jan Hippius, jemuž také v tomto academiae nedostatku stipendium 50 kop annuatim jest jmenováno.

4. Rektor netoliko z profesorů ale i z panstva (ač by v akademii studovali) bude moci býti volen a ten jak akademii tak rodu svému k slavnému jménu posloužiti.

5. Statutum antiquum, aby rektor i děkan toliko za půl léta

*) Rovnost sváru neplodí.

oufad ten na sobě zdržoval, jest obnoveno; s nímž i jiná také statuta, která k vyzdvižení academiae jsou prospěšna, mají býti obnovena, revocována.

6. Aby lectiones časně se odbývati mohly, poloviční hodiny od kolleje Veliké jsou koupeny, ač by potřebí bylo větší pro studiosy v rozdílných kollejích i domích zůstávající spraviti.

7. Poněvadž communitas posavád nemohla býti nařízena, aby professores mohli auditores míti, poručeno žákovstvu, aby ze škol do kolleje, kteří víceji prospěli, chodili, s tou výminkou: koho slyšeli, jak dlouho, co se naučili, aby od týchž profesorů, kteréž slyšeti budou, testimonia, kdyby promocí žádali, ukázati povinni byli.

8. Aby škola V. M., kdež classes jsou obráceny, hodnými osobami opatřena byla, poněvadž německé doktory a Mistry má, voleni jsou za collegas panu Mistru Mikulášovi Albertovi M. Jan Voborský Misenus a M. Jan Turca, k tomu komendován od některých M. Christophorus Crinesius, Bohemus, in academia Vittenbergensi philosophicae facultatis junctus, linguarum praesertim orientalium peritissimus, o němž ta naděje jest, pokudž by se V. M. líbil, že by se dobře hodil a též škole k většímu počtu discentů pomohl.

9. Ves Krymlov v kraji Kouřímském (poněvadž ji Mistři koupili a zase prodati mohou), aby byla prodána a peníze, pro dobré kolleje, aby byly na interesse dány. Co se jiných vzdálených vsí dotýče, sluší uvážiti, jak by mohly buď prodajem neb směnou k dobrému učení pražského obráceny býti.

10. Collecta aby byla nařízena a do krajů psaní aby byla odeslána s knihou, v které kdo by co na vyzdvižení akademie učinil, aby poznamenáno bylo.

11. Studiosi et famuli aby celý rok v kolleji zůstávali, až by na prvnější způsob de biennio vel triennio zase přijíti mohlo.

12. Žádný, kdo by gradum academicum nepřijal, aby ad rectoratus et collegaturas scholarum nebyl promovován.

13. Dvůr v Michli nejlepší pro dobré studiosů učení pražského jest koupen.

II. Constituenda, čeho nařídíti potřebí.

1. Vypůjčiti sumy 10.000 kop sněmem svolené a odtud na kollejí vystavení a jiné potřeby náklad činiti.

2. Nařídíti stipendia professoribus, a odkud by vycházeti měly pomysliti, poněvadž academici reditus nynějším profesorům postačiti nemohou.

3. Rectori et praeceptoribus in classibus stipendia nařídíti, a aby hodně a stále chování býti mohli opatřiti.

4. Někoho z těch, ježto jsou nad jiné na slovo vzati, poněvadž na tom akademiím mnoho, jak novým tak obnoveným, záleží, povolati.

5. Theologica facultas (poněvadž jest předně, a na ni post philosophicam téměř nadání se vztahují), aby zase byla uvedena a pokudž by na ten čas jiných profesorův se dostati nemohlo, aspoň někteří z českého kněžstva, kteří titul mistrovský mají, aby obráni byli.

6. Communitatem, kdež by studiosi pauperes, domácí i přespolní, do jistého času zůstávati a se sustentovati mohli, ustanoviti.

7. Kolleje vzdálené a opravy potřebující za jiné domy bližší kolleji Veliké směniti.

8. O štok zadní při kolleji Veliké, aby zase akademii připojen byl a tu pro classis auditoria se spravila, dáti jednati.

9. Přimluviti se ku pánům Pražanům a kněžstvu, aby žákovstvo s processími a bezpotřebnými prácemi od učení a lekcí nebylo odtrhováno.

10. Johannes Felix, Policenus, bakalář, jak by mohl vězení Novoměstského býti prázden, tak aby i v té částce privilegia a svobody učení pražského byly zachovány.

11. Aby učení pražské, příkladem jiných akademií, svého impressora míti mohlo, nařídíti.

12. Aby plat lektorovi řeckému povinný zase z komory vycházel, solicitovati.

---

697. Prorektor učení pražského (za Adama Hubra z Rysenpachu, jenž na ten čas v nedostatku zdraví zůstával) do Písku na místo Václava Krištofa, Čáslavského, kterýž se oženiti chtěl, za předního kollegu k správci školy jich připojuje Adama Razonia Pacovského od času sv. Jiří nejprv příštího.

1613, v březnu.

---

698. Rektor, děkan a profesoři učení pražského prosebně žádají direktora akademie hraběte z Thurnu, aby stipendia profesorům i preceptorům vydána byla.

1613.

Službu svou vzkazujeme, urozený pane oc. Nepochybujeme, než že V. M. v čerstvé paměti zůstává žádost na J. M. pány defensory stran y akademie pražské a školy zemské opatření, též stipendium osobám nařízení ve vší poníženosti nejednou vzložena: na kteroužto žádost, poněvadž až posavad pro veliká zaneprázdnění J. M. žádné jisté odpovědi jsme nedostali, k V. M. jakožto panu direktoru nad touž akademií od Jich M. všech tří pánův stavův pod obojí volenému utíkajíce se uctivě žádáme, že k tomu se laskavě naklo-

niti a dle nynější dobré příležitosti s J. M. pány defensory v kolleji Veliké se sejdouce o akademii, školu zemskou, tak aby stipendia nám i preceptorům školy J. M. pánův stavův, aby nač živi býti a tím bedlivěji práce své vykonávati mohli, něco jistého nařídíti ráčíte. V čemže se V. M. důvěřujíce v laskavou ochranu milosrdného pána Boha poručena činíme. (Sine dato.)

---

699. Prorektor, děkan a Mistři učení pražského defensorům nad akademií pražskou a poručníkům kšaftu Petra Voka z Rožmberka, aby škola Soběslavská do Prahy přenešena byla.

1613, 4. května.

V. M. urození páni! oc. Nepochybujeme, že akademie naší české opuštění již přes tři léta nevypravitedlně škodné, s pomluvou vší země a s posměchem u jiných národů, s plesáním nepřátel, V. M. rovně spolu s námi bolestně a těžce na srdci leží, ješto J. M. páni defensores naposledy ani k určitým časům v počtu vyměřeném sjížděti se neráčí, aniž lze jest buď rady společné buď pomoci prospěšné se dovolati. Což na nás jest, v takovém dlouhém odkladu jednomyslně jsme na to přišli, abychom z předních pánův jednoho za rektora universitatis sobě volili, jmenovitě urozeného pána, pana Julia, J. M. pána, pana Joachyma Ondřeje hraběte Šlika z Pasounu syna, zda by aspoň tudy probuzení jiným a spomožení akademii způsobeno nebylo. Mezi jinými prostředky vidí se nám na ten čas věc nejpřípadnější býti, kdyby škola Rožmberská ne v Soběslavi, ale zde v Praze založena byla, a to při J. M. pánu z Švamberka a při V. M. jakožto nařízených poručnících nad kšaftem, dobré a svaté paměti, J. M. knížecí vysoce urozeného pána, pana Petra Voka z Rožmberka, skrze dobré pány přátely a zvláště pana rektora našeho J. M. pana otce, o němž jméno netoliko v tomto království ale i v jiných zemích slavně roznešeno jest, že pán sám jest učený, učených milovník, práce pro dobré vlasti nelitující, jednáno a obdržáno býti mohlo.

Příčiny tyto u nás se nacházejí: předně, že Praha od svaté a slavné paměti císaře Karla, fundatora akademie, za matku učení v tomto království vysazena jest, kteráž by jiné školy jako dcery pod sebou zdržovala; druhé, že příčinou residencí J. M. C. sem rozliční národové valně i studiosové se shrnouti mohou; třetí, inspectio V. M. s menší outratou (poněvadž k soudům časté sjezdy bývají) tak v akademii na všecko pozor snadší by byl; čtvrté, příčinou publicarum actionum, disputationum, declamationumque snázeji by mládež příkladem jiných probuzena a vedena býti mohla; páté, posloužilo by se tudy i k svornosti v učení, kdyby školy blíž sebe jsouc jako rukou sobě podávaly. Přistupuje i to, pochybné není, že intent a mínění kšaftujícího nebylo jiné, než k rozšíření slávy

boží a učení pražského tím posloužiti. Naposledy i místa k tomu jsou příhodná, do kterýchž by mohla výš dotčená škola přenešena býti.

Pokudž by tehdy i V. M. toto naše dobré zdání a usilování protivné nebylo a překážky nějaké v tom nám neznámé v cestě neležely (nebo o dobré vůli V. M. a k akademii příznivé ochotnosti nicméně též pánův učených a učení milovných jistotně víme), se vší náležitou uctivostí žádáme, že se milostivě a laskavě v tom ohlásiti ráčíte; o čemž vědouc chtěli bychom s pomocí Nejvyššího dále při napřed jmenovaných pánich i jiných, kteří J. M. příjemni jsou, tuž věc podle možnosti fedrovati. S tím oc.*)

---

700. Narovnání sporu mezi knězem Jakubem Stříbrským, farářem martinským a Václavem Klementovým, bakalářem od svatého Václava v Novém městě Pražském, za příčinou nějakých potupných veršů bakalářem proti témuž faráři sepsaných

1613, 11. května.

Pan farář martinský kněz Jakub Stříbrský s Václavem Clementis, bakalářem svatováclavským.

Kněz Jakub poděkovavše z předstoupení a hojného božského požehnání vinšovavše potřebu předstoupení oznámil: kterak těchto dnův pominulých verše hanlivé vyšly od Václava Žebráckého, bakaláře sv. Václava v Novém městě Pražském, kteréž by na zlehčení jeho byly, žádaje aby k tomu od pánův profesorův, aby se přiznal, oznámil na koho jest je učinil, přidržán byl, jestli se nepřizná, že svědky hodnověrnými to provésti chce.

Od pana bakaláře: za jakou by příčinou citován od dvojctihodného kněze Jakuba byl, z řeči jeho porozuměl, i nemůže se nadiviti, poněvadž s knězem Jakubem jak živ v žádné řeči nebyl, aby měl jaké verše spisovati na zlehčení osoby jeho, světle a patrně odpírá a žádá, aby se ráčili páni přičiniti, aby to dokázati byl povinnen.

Pan farář martinský jsa povolán, jemu oznámeno skrz pana

---

*) Sem přidáváme některé zprávy o školství v Třeboni, Bavorově, Záblatí a Českém Krumlově. Léta 1600, 27. března žádal Petr Vok z Rožmberka arcibiskupa pražského, aby od sv. Jiří nejprv příštího pořádný, příkladný kněz se dvěma nebo třemi kaplany a pokudž by možné bylo i s oficiály školními do Třeboně dosazen byl. „Co se opatření téhož kněze, kaplanův i oficiálův školních dotýče, má se mu toho, tak jakž až dosavad, vždy bez zadržování z zámku mého dostávati.“ (Arch. arcib. Pražsk.) Léta 1384 učinili bratří Petr a Jan z Rožmberka nadací v Bavorově, v kteréž také se připomíná, že kantor, jenž vychování své měl na faře, povinnen byl dítky domácí i přespolní, kteréž by školné platiti nemohly, zdarma vyučovati. V Záblatí byl r. 1565 správcem školy Václav Bureš. Léta 1611 ztěžovali si evangeličtí obyvatelé města Českého Krumlova defensorům stavovským do rady městské, jaké příkoří se jim činí v příčině náboženství i prosili, aby si kostel a školu vystavěti mohli. (Z archivů v Netolicích a arcib. Pr.)

děkana, pana M. Skálu: pan prorektor, páni ráčili vyslyšeti žalobu na Venceslaum Žebracenum strany publikování veršův na újmu úřadu i důstojnosti jeho i tolikéž odpověď, to v svém uvážení měli a jemu to ztížili, že na svědomí bral, že žádného nemínil, toliko něco indefinite psal, jakož se pan farář pronesl, že by, kdyby spokojeno nebylo, něco z toho pošlo, že se jim vidí, aby sobě dali oba raditi a aby před svátky jeden i druhý pokojné mysli byl, se spokojili.

Pan farář: že žalobu svou dobrými poctivými lidmi provésti chce a provede, by měl v reverendě toliko zůstati.

Na to panu faráři odpovědíno: že se mu právo nezamezuje a k průvodům do 4 neděl pořád zběhlých termin se klade, mezi tím však časem, aby pomyslil na to, aby raději pokoj z obojí strany byl, až po dlouhém rokování pan farář na díle k tomu přistoupil a o zaopatření požádal.

---

701. Zápis o tom, co prorektor M. Campanus fakulty filosofické přednášel: poněvadž Partlovský v Chrudimi nechce zůstati, aby ne tak snadno byl promovirován a některý jiný, „který by se hodil buď z studiosův po odbytí proboštury buď jiný, aby škole chrudimské zpomoženo býti mohlo, byl vyhledán."

1613, 18. května.

---

702. Zápis rektora učení Pražského, že krejčí nájemník žádal, aby na kolleji štít vyvěsiti si mohl.

1613, 4. června.

Krejčí v kolleji krále Václava žádal, aby mu bylo dopříno vyvěsiti z kolleje erb jejich, aby tudy se poznalo, že krejčí jest, a v kolleji Laudovic krejčímu se toho přeje. Oznámeno mu skrze pana quaestora: že to nemůž býti, poněvadž v té kolleji jest profesor, co se krejčímu v Laudovic kolleji dovolilo, to že na čas se stalo, dokud by o něm [lidé] nezvěděli.

---

703. Jan Jiří z Švamberka Jáchymovi Šlikovi, že vedle kšaftu Petra Voka z Rožmberka k tomu svoliti nemůže, aby škola Soběslavská do Prahy přeložena byla.

1613, 4. června.

Službu svú vzkazuji V. M., pane, pane švakře a synu mně zvláště a důvěrně milý! V čem byste se tak ke mně za urozeného pána, pana Juliusa Šlika z Holejče, hrabě z Pasounu a z Lokte, pana syna V. M. nejmilejšího a na ten čas pana rektora universi-

tatis Pragensis a pány profesory akademie Vaší české přimlouvati ráčili, témuž z psaní V. M. jsem porozuměl. Ačkoliv přímluvy V. M., jakožto pana švakra a syna mého zvláště důvěrně milého, tak mnoho sobě považuji, že bych nerad se toho dopustil, aby kdy při mně daremně nalezena býti měla: však v této příčině, že jí z mnohých znamenitých a právních příčin u sebe místa dáti nemohu, sem k V. M. té celé a nepochybné důvěrnosti, že mne v tom při sobě i také při panu synu V. M. nejmilejším a páních profesořích přátelsky omluvena míti ráčíte, vědouce zvláště o tom, že povinnost má jest nařízení a kšaft slavné paměti J. M. vysoce urozeného pána, pana Petra Voka z Rožmberka, pána a posledního vladaře domu Rožmberského, kterýž i dskami zemskými utvrzení svého došel, raději proti jiným chrániti a zastávati, nežli sám co takového, ješto by k přerušení jeho sloužiti mohlo na újmu dědicův a budoucích nápadníkův týchž Rožmberských statkův a školy tím nebo jakýmkoliv jiným způsobem před sebe bráti. Nebo kdyby byl J. M. pán a poslední vladař domu Rožmberského chtěl co takového k spomožení též akademie pražské od sebe učiniti, jsouce v tom nejednou, jakž zprávu mám, od pánův profesorův pohledáván a zvláště toho času, když již o takové škole Rožmberské hlas jíti počal, věc jistá jest, že by toho byl nepominul. Ale že jiné J. M. v tom mínění bylo a o též škole v městě mém Soběslavi tak zřetedlné a podstatné nařízení od J. M. se stalo, nejsem jiné vůle, než toho při tom zcela a zouplna netoliko zanechati, ale i proti jiným chrániti a zastávati. V jinších příčinách, pokudž bych kdy co na přímluvu V. M. učiniti mohl, v tom se V. M., jakožto panu švakru a synu mému zvláště důvěrně milému, svou volností zamluveného činím. S tím oc. Dán v Praze z domu mého na Hradčanech v úterý po slavné památce sv. Trojice léta 1613.

Pana švakra a syna volný švakr a otec *Jan Jiří z Švamberka, na Vorlíku, Ronšperce, Třeboni, Nových Hradech, Rožmberce, Libějovicích a Zvikově, J. M. císaře římského rada.*

---

704. Joachym Ondřej Šlik prorektoru a profesorům akademie pražské: že nepříznivou odpověď od pana Švamberka v příčině přenešení školy soběslavské do Prahy obdržel; aby ještě s jinými poručníky kšaftu pána z Rožmberka jednali.

1613, 7. června.

Službu oc. Ačkoliv od J. M. pana Jana Jiřího z Švamberka strany školy Rožmberské vedle příležícího přípisu sem neúčinlivou odpověď dostal, však porozumějíc z circumstancí téhož psaní dobře, že ta odpověď ne z J. M. pána, než těch osob, které neupřímným míněním svým J. M. pánu v tom radí a tomu velmi na odpor se postavují, učiněna jest: protož mně za dobré býti se vidí, abyste s jinými pány poručníky, pokudž kteří v Praze sou, dostatečně

o tuž věc promluvili, a na čem se snesete, spolu s synem mým k J. M. pánu z Švamberka došli a J. M. pánu ty věci s náležitou uctivostí a šetrností přednesli. Já od osoby své, mohuli k tomu tak chvalitebnému předsevzetí Vašemu dále nápomocen býti, s sebou nic sjíti nedám; toliko aby falešní bratří, jako na onen čas v církvi Efesské, mezi námi tu nic nebrodili. S tím oc. Datum na Svijanech 7. Junii léta 1613.

---

705. *Julius Šlik, hrabě z Pasounu, rektor a Mistři profesorové učení pražského žádají Jáchyma Ondřeje Šlika za přímluvu k Janovi z Švamberka, aby škola Soběslavská do Prahy přenešena a s akademií spojena býti mohla.*

1613. 10. června.

Službu oc. Jaké by V. M. otcovské a laskavé zakázání ano i rada strany přenešení školy Soběslavské do měst Pražských a jí připojení k akademii pražské byla, tomu z psaní V. M. sme porozuměli a uznávajíce, že na takovém spolčení školy té s akademií mnoho by záleželo a jakž i J. M. pán sám v odpovědi, kteréž přípis odsíláme, že by se spomožení nemalé akademii stalo, dokládati ráčí, dle rady V. M. sme učinili a jak s pány poručníky jinými kšaftu J. M. slavné paměti vysoce urozeného pána, pana Petra z Rožmberka, pána a posledního vladaře domu Rožmberského, jmenovitě s panem Adamem Linhartem a panem Fruveinem, kteříž zcela a zouplna k tomu, aby taková škola přenešena byla, přistupují a povolení své dávají, tak potomně i s J. M. urozeným pánem, panem Janem Jiřím z Švamberka, panem otcem a švakrem mým nejmilejším a naším laskavě příznivým, panem defensorem a patronem sami osobně jsme jednali; kterýž ač velice na liteře kšaftu a potomně užitcích, kteříby z té školy k městu Soběslavi a poddaným jeho vycházeti mohli, se zastavovati ráčí, však ještě naději předně k pánu Bohu a potom k V. M. máme, kdyby V. M. s J. M. pánem, kterýž ráčí při tomto soudu v městech Pražských se zdržovati, sama osobně přítomna býti a tu věc fedrovati a k místu svému vésti ráčila, že by pán se pooblomiti a ne tak těžce na liteře kšaftu, zvláště jak rada jest týchž pánův poručníkův svrchu jmenovaných, kdyby i J. M. páni, pan hrabě z Turnu, pan Vilém z Lobkovic, pan Leonhart Kolona z Felzu a pan Václav Magrle, jsouce dožádáni, při V. M. se přičinili a jednomyslně k tomu nápomocni byli, se zastavovati, ale čeho tak svou laskavou přímluvou vyhledávati byste ráčili, k tomu své povolení dáti a školu takovou přenésti povoliti ráčili.

Protož V. M. pro čest a slávu boží a vzdělání hojnější akademie synovsky a služebně žádáme, pokudžby V. M. se líbilo a času příhodnost sloužiti mohla, že té cesty obírati, naším nyní i na po-

tomní časy laskavým patronem býti, při J. M. panu otci a švakru nejmilejším a pánu nám laskavě příznivém jednati, vyhledávati i persuadírovati sobě ztěžovati neráčíte. Co tu pro akademii a mne, syna V. M. poslušného, učiniti ráčíte, svými službami společně i obzvláštně odsluhovati se snažiti dle možnosti a náležité uctivosti chceme. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v pondělí po první neděli po sv. Trojici léta 1613.

V. M. syn poslušný a hotově volný *Julius Šlik, hrabě z Pasounu a Lokte, rektor a Mistři professores učení Pražského.*

---

706. Zápis rektora učení Pražského, že do školy sv. Jindřicha v Novém městě Pražském, poněvadž správce školní M. Ziabenius odpuštění vzal, má býti podán „collega" Malostranský.

1613, 24. srpna.

---

707. Zápis rektora učení Pražského, že Hradečtí žádali, aby Joannes Martinus, Planianus, za conrektora, Georgius Stutinides, Colinus, za kantora a Joannes Vinitorinus, Nimburgensis, za sukcentora jim byli confirmováni: „zavřeno na tom, aby se dala confirmací na Planianusa i Vinitorusa, co se Stutinidem dotýče, aby bylo suspensum, poněvadž ještě rok není v kolleji; že však dobrým správcem budou opatřeni."

1613, 28. září.

---

708. Zápis děkana fakulty filosofické o ztrestání Jiřího Tynesia, preceptora Pavla Nelila, měštěnína Menšího města Pražského, napsáním elegie.

1613, 28. září.

Pan Pavel Nelil, měštěnín Menšího města Pražského, s Georgiusem Tyneciusem, preceptorem svým, když vstoupili, ztížnost na něho učinil: že přítomný preceptor zjednavši se do roku, v tyto časy několikrát vycházel, nechtěl povědíti, kde chodí a sobě divně počínal a potom když pan Pavel jemu domlouval, on ušel z domu a ještě ani nepoděkoval, nad to výše ceduli tam nechal, že mu chce svým časem zaplatiti. Pan Pavel žádal, aby byl ztrestán a pánům to všecko poroučí a žádá, aby položil ty šaty, které mu dal a on nechce ho dále míti jakožto služebníka nechtějícího zůstati.

Dictum per d. decanum: že to měli v uvážení to snešení a neradi jsou tomu, že takové nedorozumění se zběhlo, byli by raději, aby to nikdy se nestalo, nýbrž on pilen svého povolání, dosti činil, že pak ďábel ledacos stroubí, jakož i tuto mnohé příčiny jsou k ošklivení; poněvadž on pan Pavel to v moc dal, bude ztrestán, však nicméně se přimlouvají, aby mu něco dal a jeho spokojil, šaty že bez meškání složí, on připověděl; co když se stane, bude věděti akademie jak k tomu přistoupiti.

Pan Pavel žádal, aby byl napomenut, aby to, co má za sebou, on preceptor složil; pan Pavel, co na něm jest, s ním se náležitě spokojí, když náležitě bude toho vyhledávati, jakožto privilegia, knihy a jiné věci vrátíc.

Conclusum: aby on Georgius Tynecius zůstal v kolleji a z ní nechodil, nýbrž elegiam napsal a ji okázal, potomně u svého pána žádal za odpuštění toho. De humilitate debet scribi elegia et monstrari d. M. Laurentio. Promisit se illi facturum et elegiam scripturum.

---

709. Zápis děkana fakulty filosofické o kollegovi při škole svatého Martina v Starém městě Pražském, aby nářek na něho učiněný, že šaty jeho na tarmarce prodávány byly, se sebe svedl.

1613, 25. října.

Václav Šleminius Čáslavský, kollega sv. Martina, když mu bylo pro některé řeči, že by mu měly kalioty býti vzaty a na tarmarce prodávány, to ukázáno, aby neb se z školy hnul, aneb to s sebe svedl, suplikací dal pánům Mistrům a aby se s těmi řečmi nezaneprázňovali, žádal.

Na tom zůstáno: aby byl kollega ten martinský té kollegatury prázden, jestli se nevyvede, a poněvadž farář martinský mnoho mluví o pánich profesořich, aby bylo psaní učiněno k panu administratorovi, aby to mluvil v konsistoři, co mluvil jinde.

---

710. Zápis děkana fakulty filosofické, že domácí žáci z osady a ne cizí na funus chodit mají.

1613, 25. října.

Pan prorektor přednášel, že bakalář michalský šel do cizí osady bez žáků té osady. Měloli by se to učiniti, aby bez žáků z té osady mohl chudý člověk jiné žáky vzíti. Conclusum: aby kde jest funus, to také žákovstvo domácí bylo, by pak krásně kněze

v té osadě nebylo a odjinud farář byl, ten aby svého žákovstva doma nechal a co se tkne bakaláře michalského s ním vojtěšským o půl kopy se rozdělil.

---

711. Zápis, že dne 31. října 1613 Řehoř Vokoun z Vokounštejna potvrzen za bakaláře neb rektora školního do osady sv. Martina v Starém i Novém městech Pražských. Téhož dne na Mělník dodán za kantora Johannes Sidirius.

---

712. Prorektor a profesoři učení pražského žádají administratora a konsistoř pod obojí, aby Martin Pačuda, farář u sv. Havla v Starém městě Pražském, se spravil, proč potupná slova proti profesorům učení téhož mluvil.

1613, 18. listopadu.

V. M. velební, důstojní, dvojí poctivosti hodní páni přátelé nám laskavě přízniví! Na V. M. uctivě vznášíme, kterak nedávno pominulých dnův ctihodný kněz Matouš Pačuda, pan farář u sv. Havla v Starém městě Pražském, v přítomnosti dobrých poctivých lidí, žádné k tomu příčiny sobě od nás dané nemaje, nám na poctivosti hanlivými slovy utrhal, mluvě, že žádný k profesuře (račte odpustiti) krom kurevníků se nepřijímá. Čemuž my obvyknouti a takového nářku na sobě nechati nemohouce k V. M. se utíkáme, žádajíce, abyste ráčili nadepsaného kněze Matouše před sebe povolati, to jemu ztížiti, a aby před V. M. toho všeho, co tak na potupu naši bylo od něho mluveno, se spravil přidržeti ráčíte.

---

713. Zápis, že rodičové zemřelého Jana Auboceni, někdy rektora školy sv. Vojtěcha v Novém městě Pražském, žádají, aby věcmi po něm zůstalými hýbáno nebylo.

1614, 4. ledna.

---

714. Rektor a profesoři učení pražského žádají defensory nad konsistoří a akademií pražskou nařízené, aby při nejblíže příštím sněmu o to jednáno bylo, jakby akademii pražské k rozkvětu se mohlo dopomoci.

1614, 13. ledna.

Urození páni! V čerstvé paměti V. M. zůstává naše mnohé časté, šetrné i ponížené suplikování v příčině akademie pražské, aby

ta k vinšovanému vyzdvižení a k někdejší slávě a květu přijíti zase mohla, činěné a opakované; jakož i za tou příčinou pro vzbuzení mnohých k takovému svatému a vysoce potřebnému jednání spisové rozličné na světlo vydávání, na kteréžto naše solicitování, ačkoliv bedlivou V. M. péčí a snažností některé věci při též akademii (čemuž se z níže položeného poznamenání porozumí) jsou způsobeny a nařízeny, však k dokonalému vyzdvižení téhož učení pražského dosavád přivedeno není. Což ne tak V. M. se připisovati má, jak nepříležitostem těchto časův těžkých a zádavních a mnohým učení pražského nedostatkům a neduhům zastaralým; nejvíce pak na cestě a překážce bylo to, že některé věci, zvláště co se sbírky dotýče a prodaje neb směny vší vzdálených bez sněmovního snešení k svému vykonání přijíti nemohly. I poněvadž již sněm království tohoto jest rozepsán a v brzkých dnech se začíti má, nechtějíce my, aby tu něco naším mlčením sjíti mělo, k V. M. opěty se utíkáme a ve vší náležité uctivosti žádáme i prosíme, že aspoň při této příležitosti sněmu obecního pro rozšíření slávy boží, pro dobré, poctivé i užitečné království tohoto, pro věčnou V. M. památku a pochvalu k zahanbení nepřátel a k zalíbení všech milovníkův vlasti své a umění literního, akademie pražské, jakožto klenotu zvláštního, živě a heroicky se ujíti, cestu, jak by se jí spomoci mohlo, vynajíti, aneb té, která jest již od mnohých z prostředku V. M. ukázána a tuto ještě se ukazuje, přijíti ráčíte. S tím ac.

Co při akademii spraveno.

1. Statuta jak universitatis tak facultatis philosophicae z starých statut vybraná, v jistý počet uvedena a tak reformována, aby k reformací akademie se trefila.

2. Příkladem jiných akademií nařízeno, aby pro poctivé učení pražského a snadší fedruňk i z stavův vyšších páni za rektory téhož učení přijímáni byli.

3. Ouředník neb quaestor jest nařízený a tomu důchodové a zboží akademie neb učení pražského (krom těch, které k kolleji krále Václava přináleží) jsou k správě poručeni.

4. Jest také volen a ustanoven notarius academiae, který by archiva spravoval.

5. Communitas collegii Carolini aneb raději particularitas, která na překážku byla vyzdvižení universitatis, již minula.

6. Professio juris et linguarum praesertim hebreae revocata.

7. Jeden tisíc kop na akademii od urozeného a statečného rytíře pana Krištofa Vratislava z Mitrovic jest odkázán.

Co potřebí spraviti.

1. Přede všemi věcmi k tomu vésti a přivésti, aby jednomyslně ode všech tří pánův stavův pod obojí sbírka na vyzdvižení učení pražského byla nařízena.

2. Odtud stipendia profesorům in omnibus facultatibus naříditi.

3. Communitatem pro pauperioribus studiosis, kteří by do jistých let aneb až by titulův některých dostali, povinni byli studovati.

4. Paedagogium academicum ustanoviti a praeceptoribus classicis jistý plat nařídíti, k té potřebě štok zadní při veliké kolleji obrátiti.

5. Přimluviti se k J. M. pánu, panu Janovi Jiřímu z Švamberka, aby ráčil díl aspoň nějaký dobrodiní rožmberského do Prahy přenésti.

6. Platy komorní, a zvláště co na lektora řeckého má vycházeti, aby zouplna a časně se odvozovaly, přímluvami svými způsobiti.

7. Za vsi a kolleje vzdálené jiných příležitějších a užitečnějších směnou dostati.

---

715. Děkan a Mistři učení pražského purkmistru a radě města Jičína, že na místo Georgia Sorina, Chotěbořského, kterýž od správy školní odpuštěni vzal, Pavla Crupia Pacovského potvrditi nemohou, poněvadž není členem akademie pražské, že však je jiným správcem opatří.

1614, 22. února.

Službu oc. Kdež nám skrze psaní V. M., kteréhož datum 15. Februarii léta tohoto 1614. oznamovati ráčíte, kterak Georgius Sorin, Chotěbořenus, na ten čas správce školy V. M., před V. M. se ohlásil, že toho jest oumyslu při památce sv. Jiří nejprv příštího správy školní se zhostiti a jinam obrátiti, nás žádajíce, aby na místo jeho Paulus Crupius Pacovinus k správě té byl od nás odevzdán a konfirmován: i majíce my žádost V. M. v svém uvážení, aby se to dobře trefiti a on Paulus, nejsa membrum academiae, k správě školy V. M. od nás konfirmován býti mohl, nikterakž vynajíti, zvláště an to proti statutům čelí, nemůžeme a toho žádnému se nikdy dostati nemohlo a v podobné příčině jest i jiným předním městům odepříno. Než poněvadž sami na tu cestu ukazovati ráčíte, jestli by jmenovaný Paulus do kolleje se dal, ten čas jako i jiný v ní setrval ano i titule dostal, jiným časem toho, čeho vyhledává, se jemu dostati bude moci. My mezi tím, aby škola V. M. správcem hodným od nás opatřena býti mohla, se snažiti nepomineme. S tím oc. Dán v kolleji císaře Karla Čtvrtého v sobotu po neděli invocavit, 22. Februarii, léta 1614.

---

716. M. Jan Campanus, prorektor učení pražského, Lounským: že na místo Jana Mathiadesa, jenž od správy školní odpuštění vzal, Jana Chochola Pražského za správce a Jana Faliona Píseckého za konrektora jim dosazuje.

1614, 23. února.

Službu oc. Maje nad tím zvláštní zalíbení, že dle povinnosti své snažnou péči a starost o to míti ráčíte, aby mládež jak domácí tak přespolní správci svými opatřena byla, k žádosti V. M. tak činím a na místě M. Jana Mathiadese od správy školní V. M. při času sv. Jiří odstoupiti mínícího M. Johannem Chocholium, Pragenum, na ten čas správcí školy sv. jilské dosazuji a jemu za předního collegam aneb konrektora Johannem Falionem, Piscenum, dosazuji, a tímto právem na místě a jménem urozeného pána, pana Juliusa Šlika z Holejče, hraběte z Pasounu a z Lokte, jakožto pana rektora akademie pražské, na ten čas v městech Pražských nezůstávajícího, konfirmuji, v té naději, že oni oba jak povinnosti své dosti činiti a dobrého jména a přízně více a více při V. M. sobě dobývati a dosahovati se snažiti budou. Podle čehož že je sobě poručené míti a spolu s oficialy jinými i žákovstvem laskavě fedrovati ráčíte, nepochybuji. S tím oc. Dán v kolleji Všech svatých, jinak Anjelské, v Starém městě Pražském v neděli druhou postní, jinak reminiscere, 23. Februarii, léta 1614.

---

717. Děkan a profesoři učení pražského Stříbrským, že na místo Tobiáše Adalberta Vodňanského, kterýž při správě školy i s kollegou déle zůstati neminí, Jana Zelmana dosaditi nemohou, poněvadž již na jiné místo jest konfirmován; že však Tobiáše Freundorfina za správce školy jim obrali.

1614, 4. března.

Službu oc. Kdež nám skrze psaní V. M., kteréhož datum v městě Stříbře v pondělí po neděli oculi, 3. Martii, v známost uvozovati ráčíte, kterak Thobias Adalbertus, Vodňanus, na ten čas správce školy V. M., spolu i s kollegy při správě školy déle zůstati neminí, jakož i to skrze psaní V. M. oznámil, s tou další žádostí, aby Johannes Zelmanus, Kostelecenus, kollega v městě Domažlicích, na komendací některých pánův a přátel a podle toho s ním na tom zůstání za správce školního k V. M. na místo nadepsaného Tobiáše Adalberta byl od nás dosazen a konfirmován: my žádost V. M. a péči o školy slušnou v svém uvážení majíce, aby jmenovaný Johannes Zelman k té správě školy V. M. dosazen býti mohl, u sebe najíti nemůžeme, jak pro jiné příčiny, tak i že již jiné místo jemu, kde by konfirmovám býti měl, obráno. Nicméně aby škola V. M. bez správce a mládež jak přespolní tak domácí bez preceptora nezůstávala, z společného uvážení za správce škol V. M. Thobiam Freundorfinum, mládence jak poctivého tak učeného sme obrali, kteréhož při této příležitosti V. M. dosazujeme a konfirmujeme, v té naději, že on se poctivě a pokojně chovati, mládež sobě svěřenou s pilností pobožnosti a umění literního vyučovati bude. Podle čehož se za něho přimlouvajíce, že jeho sobě i s kollegy i s žákovstvem poručeného míti a ve všelijakých slušných příčinách fedro-

vati, a aby k tomu, což na svobodě od J. M. pánův stavův zanecháno jest i s žákovstvem, zvláště k tomu, co řády církevními jest zamezeno, nuceni nebyli, k tomu se přičiniti ráčíte. S tím oc. Datum 4. Martii 1614.

---

718. *Rektor učení Pražského domlouval rektoru školy sv. Havelské v Praze, že přijal za kantora Jana Turka, Německobrodského, kterýž mluvil, že lituje toho, že se narodil v České zemi a že jest Čech, nynější farářové že jsou blázni a kdyby je všecky stloukl, že by jednoho z nich nevypral, který by tolik uměl co jeden doktor německý.*

1614, 8. března.

---

719. *Osadní sv. Vojtěcha v Novém městě Pražském ztěžují si před rektorem university pražské do svého správce školního, že povolání není pilen, do školy na noc ženu že si vodí oc.*

1614, 22. března.

Páni osadní sv. Vojtěcha v Novém městě Pražském ztěžovali sobě do pana bakaláře svého Paulum Siderinum, že v své práci pilen není, jsa napomínán ničehož se nechtěl ujíti, ale se smál, dále když k němu přišli, aby pohleděli, co se v škole dělá, on po odjití jich troupů a kvantů jim nadal; item, když sebrali peníze z koledy půl 7 kopy, on jim také nepoděkoval, dále od funusu pána z Valdštejna sobě peníze přivlastnil, k pánům osadním jíti nechtěl, a ještě, když k němu odeslali, troupů a kvantů jim nadal.

Na to Paulus Siderinus, že příčin právních žádných není a těm odpírá, toliko k poslední se zná co od funusu se vybralo, poněvadž nikdy žádný toho neskládal, toho také on užiti chce. Aby troupů a kvantů jim měl nadati, toho není; co se strany školy tkne, její nesprávy, o to jemu nikdy nic neříkali.

Páni osadní pravili, že nad to výše ještě doma nebývá, a do školy sobě vodí ňákou ženu a do 2 do 3 hodin na noc se u něho zdržuje.

Bakalář: že není pravda o žádné osobě ani o rapíru, jen toliko když jeho pan otec byl v Praze, on k němu šel s rapírem.

Dána jim odpověď: že páni ráčili míti v uvážení jak žalobu pánů osadních, tak také na žalobu bakalářovu odpověď, a nic nejsou toho vděčni, že v tyto dny kající dává se příčina k rozbroji a podle toho, poněvadž není spravedliv jak se dělá, budou věděti jak dále jeho ku příkladu jiným ztrestati.

Dále žádali páni osadní, aby jim byl konfirmován předešlý

jejich rector scholae Antonín, anebo kdokoliv jinší, který by byl hoden a správu tu uměl spravovati.

Dána jim odpověď, že páni ráčí míti v paměti tu jejich žádost *)

---

720. Zápis rektora učení pražského o obvinění bakaláře školy svatohavelské v Starém městě Pražském, kterýž hrozil, že doktora Garthia a všecky Němce vyžene.

1614, 6. dubna.

Páni osadní svatohavelští s panem bakalářem vstoupili. Po přečtení spisu pana doktora Garthia, v němž na něm žaluje na bakaláře, že jeho zhaněl a že rektora s Němci vyženou **), pravili, žádajíce, aby jim byl content toho pověděn, aby oni věděli co přednésti pánům osadním, zvláště, poněvadž má se česky při právě mluviti, čehož on pan doktor pominul a aby s tou věcí bylo poodloženo, až odpovědi dostanou od pana purkmistra, pánův Starého města Pražského, na kteréž tu věc vznesli.

Dána jim odpověď: co se tkne punktu předního, že se má v českém jazyku žalovati, ten jest rozdíl při akademii, nebo ona jest z mnohých národů vysazena a tak kdyby česky bylo mluveno v akademii, řekli by, že neumějí žádný německy (!) Content psaní jest, že pan bakalář jsa opilý na funus přišel a jeho Němce nazýval až i to doložil, že je vyženou; aby jemu soukup byl jmenován, od koho to slyšel, že on sic chce věc na pány defensory vznésti.

Páni osadní: co se dotýče spisu českým jazykem, proto to pravili, aby mohli to oznámiti pánům svým, od nichž jsou vysláni, oni sic nejsou na jiném, než ten chvalitebný obyčej dále a dále velebiti. Content pánům osadním chtějí oznámiti, že sou do rady to vznesli, ne o pana bakaláře nebo pana faráře, ale jich osob, nebo pan doktor se v tom tak, jak náleželo, nezachoval, ale z cizí fary tělo mrtvé vynesl, a pro tu příčinu vznesli na pana purkmistra, pány, aby oni pan purkmistr, páni skrze osoby z prostředku svého vyslané [. . .]

Páni osadní žádali, aby páni professores v té věci tak prostředkovali, aby ta věc mezi nimi spokojena byla a vyzdvižena a z dalšího zaneprázdnění sešlo.

---

721. Julius hrabě Šlik, rektor učení Pražského, Janovi Sidirii, kollegovi v Mělnice nad Labem, aby panu Kašparu Uzlarovi, měštěnínu Nového města Pražského, svědomí vydal.

1614, 7. dubna.

---

*) Spor vyřízen, že bakaláře strčili do „kurníku".

**) Dixit: „Když vyženeme Němce, vyženeme, vyženeme Vás s nimi."

722. Zápis, že vyslaní od matky boží před Týnem v Starém městě Pražském žádali, aby jim „za collegam" dotvrzen byl dosavadní ze školy sv. Jindřicha na Novém městě Pražském; což jim připovědíno. Bakaláři od sv. Havla povoleno, aby mu byl za kollegu dán Albertus Prachaticenus, však na ten způsob, aby se k examenu strojil. Pánu Hrobčickému na Petrovicích má se confirmovati Samuel Milivenus.

1614, 19. dubna.

---

723. Senat university pražské odpovídá knězi Matěji Cyrovi, že na kolleji nazaretské mnoho opravovati nedají.

1614, po 24. dubnu.

Pan M. Hagiochoran oznamoval, že pan kněz Matěj Cyrus k němu poslal, žádaje, aby mu bylo opraveno v té jeho kolleji co náleží; žádaje v té věci, jak by se měl chovati, spravení.

Conclusum: k té žádosti jeho aby tam byl vyslán pan ouředlník a jemu pověděl, že ta kollej k svému spuštění přichází: 1. že důchodové toho nemohou vynésti, nebo na studiosy více se dá než vezme; 2. že páni auditores jeho nejvíce proti pánům Mistrům jsou, jako pan Smolík že v statky se uvozuje, pán z Hodějova neplatí; 3. že sou se auditores zakázali, že budou spravovat všecko; 4. i koně jsou na ublížení, když se tam chovají, protož že ne mnoho mohou spravovati.

---

724. Julius hrabě Šlik, rektor učení Pražského, nařizuje „poctivému mládenci" Jindřichu Danielovi z Semanína, správci školy v městě Turnově, aby ve při, kterouž má M. Daniel Lednicius s paní Kateřinou po někdy panu Janovi Michovském, měšťěnínu města Nymburka, pozůstalou vdovou, při právě města Nymburka svědomí vydal.

1614, 12. května.

---

725. Senát university pražské podává defensorům své ztížnosti.

1614, 1. června.

Podání pánům defensorům, když se sjeti ráčili, artikulové neb gravamina od akademie takoví:

1. Její M. císařová skrze psaní ráčila při panu primasovi a panu radním Starého města Pražského vyhledávati, aby nemluvňátko, kteréž v kaple betlemské zůstává, do kaple Její M. co nejdříve vy-

dáno bylo: na to ač se odpověď jmenovanému panu primasovi a pánům radním jak oustní tak psaná dala, že bez V. M. nic učiniti nemůžeme a té věci na V. M. odkládáme, nepřestávají však, abychom se v tom resolvírovali, pan purkmistr, páni Starého města Pražského na nás nastupovati.

2. Pan purkmistr, páni města Brandýsa ztížnost kladou do správce svého církevního od pana arcibiskupa pražského jim konfirmovaného, že by proti vůli jejich, an toho nikdá se nedálo, oficiály školní od jezuitů do školy městské uvésti chtěl: žádajíce za přímluvu a za opatření té věci, jakž suplikací jejich V. M. do města Budějovic odeslaná to v sobě šíře obsahuje a zavírá.

3. Pan Smolík pole v Malém Baštku k kolleji Nazaretské od starodávna náležející odňal, jich užívá, platu zadrželého neodvozuje, což k nemalé škodě té kolleje jest.

4. Strany štoku zadního, k kolleji Veliké aby zase byl připojen, od několika času bedlivě jednáno, až i k tomu přivedeno, že ta věc na komisí zůstává: to kdyby již k svému vyřízení přišlo a skrze jednání s paní Dorotú z Pereftu, na ten čas držitelkyní domu Smíškovského, buďto skrze směnu dosáhnut ten štok a dům byl, nemalá accessio a pohodlí akademii pražské a tak všemu království by bylo; nebo v témž domě classes by se zřídily a mládežka literním umění classicis praeceptoribus stipendia nařízená majících bedlivě vyučována býti by mohla.

5. Platy komorní z renthauzu od pana rentmistra se zadržují, ačkoliv předešle ode mnoha násobných let se odvozovaly, však nyní aby se prokazovalo, jakým právem ty platy náležejí k kolleji, na to se nastupuje a za tou příčinou se neodvozují.

6. Pan Jan Matiáš a Sudetis zpečuje se, jsa juris profesorem gradum doctoratus přijíti, maje za obranu, že v žádné akademii doktorů in jure za profesora nezůstává, ješto sice, když se nahlídne do jiných akademií a professores juris k paměti přivedou, což V. M. dobře povědomé jest, jináč se nachází. Pro tu příčinu aby se páni defensores ráčili resolvírovati, máli professor juris bez titule in praejudicium academiarum et privilegiorum povoláván býti.

7. Poddaní naši ze vsi Dolan zprávu dávají, že pan probošt hradu Pražského v Hostouni kostela, kdež prvé pod obojí kněz býval, se ujal, do něho správce církevního pod jednou uvedše: rozdílných pánův poddaní k té kollatuře pod obojí náležejí, bylo by náležité, aby při předešlém způsobu bylo zanecháno a do toho kostela správcí církevní z konsistoře pod obojí kněz dosazován byl.

8. Pan M. Skála proti nařízení V. M. důchodu kolleje krále Václava k akademii připojiti nechce, a tak tím způsobem jací by důchodové byli, na konec věděti se nemůže.

9. Týž pan M. Skála inspekcí studiosův za rektorství pana doktora Hubera, dobré paměti, k sobě přijal, však nikdy tam nedohlídá a tudy studiosové sub disciplina nemohou se zdržeti, nemajíc žádného inspektora, ješto by jiný se najíti mohl, který by,

v té kolleji zůstávaje, takovou inspekcí držel a táž kollej nejpříležitější k tomu jest.

10. Pan M. Daniel Vratislavský dluhu povinného do berně, jsouc několikrát napomenut, složiti nechce, skrze což my od nalehajících berníkův krajských, aby se berně odvozovaly, často ztěžováni bývame.

---

726. Zápis rektora učení pražského, kdy a kde má pán z Sudetu v akademii disputovati.

1614, 21. června.

Conclusum unanimum consensu d. magistrorum, aby pánu z Sudetu bylo vzkázáno, aby v den pondělní nedisputoval: pakli by disputovati chtěl, aby v jiném auditorium disputoval a dáleji proti akademie privilegiím jiných, kteří by nedali nomen academiae, k disputací nepřipouštěl.

---

727. Zápis rektora učení pražského, že kněhtiskaři Sesiusovi nemůže se v Rejnské kolleji pokoj k impressí najmouti.

1614, 5. července.

Sesiusovi dána odpověď na suplikací jeho k pánu, panu rektorovi a pánům Mistrům učiněnou, strany najetí pokoje k impressí v Rejnské kolleji: že to nemůž býti, aby v té kolleji byl, pro studiosy, nebo nemají místa příhodného v jedné kolleji; jestli v jiné kolleji bude sobě moci to místo vyhledati, zvláště u Rejčků, od sv. Havla toho mu páni ráčí příti.

---

728. Zápis rektora učení pražského, že hejtman brandýsský žádá, aby bakalář školu opustil.

1614, 5. července.

Pan prorektor přednášel, že k němu přišel jeden z Brandýsa s bakalářem brandýsským, oznamuje, že mu pan hejtman brandýsský vzkázal, aby ze školy se hnul, pakli se nehne, že ho za vrch vyvleče, žádaje za radu a navrhuje, aby psaní přímluvčí učiněno bylo o tu věc panu hejtmanu.*)

Conclusum: aby se dala odpověď tomu, kdo by psaní takového vyhledával, že pánům Mistrům profesorům není hrubě bezpečné psáti k panu hejtmanu, zvláště že actor, který by se o to utíkal, se nenalézá.

---

*) Na začátku měsíce května t. r. učinili Brandýšští psaní k rektorovi universi pražské, že farář jich nechce trpěti oficiálů školních od rektora učení pražského konfirmovaných, ale že chce jesuity do školy uvésti.

729. Rektor akademie pražské Julius Šlik Václavovi Malobytskému, Uherskobrodskému, místosprávci školy v městě Jemnici, aby paní Kateřině Škodové, sousedě Starého města Pražského, povinný dluh zapravil, jinak že z místa svého vyzdvižen bude.

1614, 12. července.

Paní Kateřina Škodová, souseda Starého města Pražského, zprávu nám toho učinila, kterak bys manželu jejímu, dobré paměti, nyní jí 12 kop míš., v létu Páně 1605 Tobě ku potřebě půjčených, povinnen byl a ačkoliv léta 1611 před, dobré paměti, panem M. Martinem Bacháčkem smlouva o tuž sumu se stala a na snesitedlné terminy rozdělena, té až posavád zadosti činiti zanedbáváš, žádaje nás při tom, abychom Tebe, jakožto ouda akademie naší k zaplacení takové sumy přidrželi, tak jakž suplikací její přiložená to v sobě šíř obsahuje a zavírá: i žádost její paní Kateřiny slušnou býti znajíce tak činíme a Tebe tímto psaním naším napomínajíc poroučíme, aby beze všeho dalšího protahování jmenovanou paní Kateřinu spokojil a co tak povinen jsi, neprodleně odeslal anebo se před námi v sobotu po sv. Jakubu postavil. Jináče sic, jestli by se to nestalo a další skrze to zaneprázdnění pošlo a Ty z místa toho, na kterémž nyní zůstáváš, vyzdvižen a jiný dosazen byl, to ne někomu jinému, ale svému dobrodincův neušetřování připisuj. Ale sme té naděje, že k tomu přijíti nedopustíš. Datum 12. Julii 1614.

---

730. Zápis rektora učení pražského, aby kvestorovi notář a ekonom pomáhali.

1614, 9. srpna.

Pan quaestor žádal, poněvadž tak má mnoho zaneprázdnění, zvláště že má jak nahoru choditi, tak také do dvorů jezditi a toho všeho spraviti nemůže, protož aby páni ráčili jemu příti, aby mohl sobě pachole chovati, který by ho v tom zastal.

Conclusum: aby jemu notarius byl v těch věcech, kdyby kdy neměl pan ouředník, strany soudu nápomocen, a zvláště poněvadž oeconomus nemá co činiti, aby do dvorů sešel.

---

731. Zápis v příčině pokárání a potrestání bakaláře školy sv. Martina na Starém městě Pražském a jeho žákův.

1614, 9. srpna.

Téhož dne pan bakalář martinský s svými žáky byv povolán před pana prorektora a pány Mistry: jim ztiženo, že pan děkan oznámil, že páni osadní k němu přišli a na jeho žáky žalovali, že

ňákou ženu uprali, jakož žena, stlučena jsouc, se k tomu přiznala, i na něho, že žádné správy v své škole nemá, protož aby se, jak on tak oni toho všickni spravili.

Pan bakalář k tomu: aby nějakou nesprávu měl v své škole míti, toho že není, a že vždycky na to, aby svému povolání zadosti učinil, myslí, odpověděl.

První žák jsa tázán, proč jest tu ženu upral, přiznal se, že ho sama prvé pohlavkem uhodila a on ji potom uhodil a na stůl porazil.

Druhý také se přiznal, že pannám listy píše, však sám od nich byl prvé napomenut, aby jim psal.*)

---

732. Zápis, že Jiří Syrus, Českobrodský, konrektor školy sv. Jakuba na Horách Kutnách, nemůže skládati examen, poněvadž pozdě přišel.

1614, 9. srpna.

Pan M. Campan přednášel, že Georgius Syrus, Boemo-Brodenus, konrektor školy sv. jakubské na Horách Kutnách, jemu pravil, že M. Collidius mnoho nespravuje v škole a jemu, Syrovi, navrženo, aby byl na examen vzat a tudy také bude moci dále přijíti; za něho se přimlouvají páni Českobrodští a jiní dobří poctiví lidé, žádaje, aby byl připuštěn.

Responsum: že to nemůže býti, poněvadž dlouho nepřišel a jiní magistrandi již mají rozpuštěni býti, aby čekal do druhého půl léta, že bude potom moci své žádosti a přímluv tak vzácných lidí užiti.

---

733. Zápis o potrestání jednoho studiosa, kterýž komorníka páně perkmistrova potupil.

1614, 16. srpna.

Komorník pana perkmistra, když stoupil před pány, ztěžoval sobě na Paulum Pacovinum, studiosum, že byv po potřebě někde poslán k panu Pavláčkovi a potom k panu Haufovi Tomášovi šli, a tam pili, potom pastorek pana Haufa jeho komorníka, ponukl, aby šli mezi studiosy, že také žákem byl: když to učinili, on na něj se s řečí utekl, jeho klukem, pláštníkem, že býval mendikem, paterem a jináč, že jsou pláštníci bývali. Protož žádá, aby byl ztrestán a on pokoj před ním měl.

Tomu Paulus Pacovinus odepřel patrně, že on toho nemluvil, ale jiní a proto se odvolával na jiné, kteří tu přítomni byli.

Potom oznámeno skrze pana M. Laurentiusa, že pan rektor

---

*) Bakalář dostal důtku, žáci vsazeni do kurníku.

a páni professores neradi toho ráčí slyšeti, že to se mezi nimi stalo, že pak raději k pokoji vedou, poněvadž se to stalo při opilém času, to mezi oběma stranami cokolivěk bylo mluveno, to moří a ruší a v nic obracejí a žádná strana toho nemůže sobě vzpomínati. Že pak studiosové směli v noci se toulati a do šenkovních domů chodí, co jim bude dále nalezeno, tomu obvyknouti musí.

---

734. Zápis o jednání defensorův v kolleji jmenovitě o ztížnostech, které přednesli Sudet a M. Skála.

1614, 26. a 27. září.

Dne 26 Septembris páni defensores byvše pospolu v kolleji Velké poslali pro mne a pana děkana, ale že pan děkan tehdáž determinací měl, vstoupil sem před ně s panem M. Mikulášem Troilem a tu skrze pana Švihovského jest k nám promluveno, že by některé osoby z prostředku pánů defensorů byly nařízeny, které by zejtřejšího dne měly se zase v toto místo dáti najíti, o věcech akademických rozmlouvati: protož že nás napomínají, co by tak bylo pro vzdělání akademie, abychom v spis uvedli a zejtřejšího dne také v toto místo dali se najíti k rozmlouvání o věcech akademických. Dáno jim za odpověď, že sme Jich M. několikero poznamenání podali, co by bylo při akademii potřebí a že za to máme, že pan písař to vše má za sebou. Tu se pán z Roupova ozval, abychom to poznamenali co se od předešlého Jich M. pánů defensorů [shromáždění] zběhlo; k tomu pan Miller řekl: proč se nemá specifikovati, že se některým křivda děje, že jim nedávají, co jim náleží. Na to sme toliko to odpověděli, že to chceme většímu počtu přednésti.

Dne 27 Septembris sjeli se z pánů defensorů pán z Roupova, pan Miler, pan Teodor Sixt a pan Mistr Kochan, a když sme byli předpuštěni, pán z Roupova k nám řeč učinil a předně, že tu také pan Fictum býti měl, ale že pro nedostatek zdraví do Teplic odjeti musel, protož k tomu vedl, co bychom v lekcích odbyli a co by bylo jiného zapotřebí, abychom v spis uvedli. Mezi jinými i to doložil, že bychom mezi sebou nesvorni byli, protož co by toho bylo, abychom oznámili. Z společného snešení dáno za odpověď: že ti, kteří v řádu stojí, jsou dosti svorni, nicméně jestliže by kdo co proti komu měl, že může oznámiti. Tu Sudetovi a M. Skálovi dáno od pánů defensorů návěští, aby oznámili, co privatim sobě ztěžovali. Nejprv Sudet sobě do pánův Mistrův ztěžoval, potom M. Skála; na jejich ztížnosti z poručení přítomných pánů defensorů jeden každý odpověď svou dal a při tom se zprávy sepsané proti Sudetovi a M. Skálovi podaly, na které sme se proti jich žalobám referovali. Tomu když vyrozuměli, kázali nám vystoupiti a naše zprávy dali sobě přečísti a když sme byli zas povoláni, takové naše zprávy žalobníkům jsou odvedeny, aby na to odpověď dali, a aby své ztíž-

nosti také v spis uvedli, poručili. M. Skála žaloval také na kvestora, že když se sem přistěhoval, nic neměl a že již má na tisíce a mnoho jiného exageroval. Kvestor chtěl, aby v jeho přítomnosti žaloval, ale že se prodloužilo, poručeno Skálovi, aby žalobu proti němu v spis uvedl.

---

735. *Rektor a Mistři profesoři učení pražského ztěžují si do M. Simeona Skály z Kolínce před defensory nad akademií a konsistoří pražskou nařízenými, že s důchody kolleje špatně hospodaří, ouřadu rektora akademie sobě neváží, od společnosti jejich se odtrhuje, berně náležité neplatí* ac.

Ad 1614, 26. a 27. září.

V. M. v čerstvé paměti zůstává, kterak veliký neřád při počtech akademických shledán byl, když novým a nikdy prvé nebývalým způsobem pan M. Skála s některými sobě získanými tehdáž profesory léta 1612 čtyry probošty kolleje Veliké nařídil a skrze takový nový neobyčejný a neřádný způsob k nemalým dluhům, kterých ti čtyři proboštové nadělali a bez povolení jiných pečeť přitiskovali, příčinu dal, a majíce jeden každý z dotčených proboštů náležitý počet svého příjmu a vydání před V. M. položiti, jakýsi jiný nepořádný a k tomu bez jména položili zjinačený, potomně do hlavních register podtaji vepsati dali. I dostavše my po smrti nebožtíka Mistra Prokopa registra jeho vlastní rukou psaná, z nich sme dokonce vyrozuměli, že se v těch probošturách neupřímně chovali, jakož dluhové do berní J. M. C., k betlemskému záduší a kolleji císaře Karla Čtvrtého po témž M. Prokopovi vzdělaní, k kterýmž až posavád pro ouskoky pana M. Skály nemůžeme přijíti, vysvědčují. A když sme se o to, že jiné počty V. M. podali a jiné pod jménem toliko M. Daniele Vratislavského do hlavních register vepsati dali, domlouvali: od p. M. Skály takové sme rady dostali, abychom ty počty z register vyřezati dali. A tak dobře se stalo, že z společného našeho snešení a uvážení plného počtu quaestor od nás nařízen a od V. M. konfirmován jest, aby již aspoň professores nejsouce sedlskými věcmi zaneprázdněni svým povinnostem zadosti činiti mohli, proti čemuž sám toliko M. Skála byl a nařízení V. M. jest se zprotiviti směl, protože jemu nikdy dobrý řád nevoněl a svého vlastního ne obecného aneb zvelebení akademie vyhledával, jakož i na V. M. nařízení strany quaestora takovou odpověď dal, až se svými přáteli, byloli by jemu takové spolčení k užitku, se poradí, že odpověď dáti chce, v čemž, jak by pod jurisdikcí V. M. pokojný zůstával, se pronesl, v kteréž jurisdikcí a při počátku direktorův s jakou chutí šel, k tomu jak děkana tehdejšího vyháněl, conventum magistrorum in facultate rozháněl, to poznamenání in actis svědčí. Když pak mnohými prosbami k tomu přiveden byl, aby V. M. k zvelebení akademie začátkům sám jediný na překážky nebyl, poněvadž po-

vědomým cizích akademií velice dobře takové spolčení se líbí a obyčejné jest: tu ač se ohlásil, že chce aspoň na koštovanou za rok důchody své spojiti, však ani půl léta toho nezdržel, sám k sobě nicméně všecko přijímal, při počtech pak úředníkových jakby s námi upřímně zacházel a se všemi, tak jako my s ním, se sděloval, čtyři jeleni tohoto roku z Doubku přivezeni a v koutě bez nás stráveni vysvědčují, aniž toho tajiti nesluší, že bez rady naší proti jistému snešení úřady po vsech obnovoval, poddaným z Doubku při kolleji rum spolu s jinými akademie poddanými odvésti majícím čistoty v městě zhajoval, dříví v lesích porážeti dal, gruntovní peníze, posudní, díl činže, z zahrady při kolleji užitky, což jen vědomé jest, před námi ustranil. O čež když sme skrze p. z Sudetu jemu do osmi artikulů předkládajíc, sub litera *A* přiložených, však pokojně se domlouvali, než by z těch věcí počet učinil a s námi v svornosti za jednoho pod V. M. správou zůstával, raději se od nás odtrhl a až posavád sám své prebendy po prelatsku užívá a svým pánem jest, V. M. poručení a poslušenství za hřbet založiv směl toho i dokládati mezi jinými svými příčinami, že by někteří z pánů defensorů jemu k tomu neradili, a tak on sám příčinou jest, že úředník všech důchodů akademických sumy, několikkrát od V. M. na nás žádané, místně učísti a podati nemůže.

Druhé, i ta nepravost jeho k tomu přistoupila, když pod jistou výminkou poručníci a kšaftovníci kšaftem někdy pana M. Prokopa dluhy akademické i jiné zapraviti povinni byli, kšaftu stvrzení na nás dosáhl, v nedostatku hotových jistotu na tři sta kop m. Velvarským z těch peněz, které nebožtík z berní a jiných důchodův zadržalých zapůjčil, v restu proti naší jisté asekurací z společného snešení jak poručníků kšaftu tak také plnomocníků od kšaftovníků zřízených nám postoupili, pod tím p. M. Skála o své újmě s svými spoluporučníky kšaftu dvěma proti vůli plnomocníků tolikéž bez vědomí našeho takové peníze od Velvarských vyzdvihl, jistotu pořádně nám postoupenou skrze kvitancí svou kasíroval, jakž tomu z spisu sub lit *B*. porozuměti ráčíte, nemaje toho akademii matce za dobrodiní její k posměchu a sobě k lehkosti učiniti. A jakkoliv ne jako jeden z kolegů s námi vůkol šel a točil, však prohlédajíce k pokoji a umenšení zaneprázdnění V. M., umínili sme i to mimo sebe pustiti ano i pro spokojení něco pasírovati a opět znovu k počítání takových dluhů jsme zasedli, k kterýmž on jsa sám také přítomen i skrze psaní přistoupil, je schválil a že je ujímá, zapraviti chce na místě svých tovaryšův slíbil, a když nás opět tak postavil, jako kdy prvé přípovědi své dosti neučinil a tak bez mála rok v našem povolání nám překážky svými obmysly a praktikami činiti nepřestává, ještě bylo by mnohem platněji a chvalitebněji, aby sám sobě času daremně i nám nemařil, ale raději za tu chvíli v povolání popracoval a raději k studiosům podle inspekcí, kterouž k sobě přijal, dohlídal a tak o dobré akademie než o svůj vlastní užitek a zisk se staral. Když bývá citován, postaví se kdy chce, když nechce, nechá tak a tak sobě pana rektora a ouřadu akademického

nic neváží, což nevíme, aby mu v které akademii taková zpoura pro neposlušenství trpína a přehlídána byla. Ani toho před V. M. tajiti nemůžeme, kterak opět jinou pletku strojí; my spolčení vedle možnosti na studiosy, kolleje, dvory berně z vlastního měšce náklad s naším ublížením vedeme, pan M. Skála toho nic nepostupuje, avšak z své kolleje poddaných berně z vlastního měšce na tento rok 1614 uložené platiti žádným způsobem nechce a jak prvé tak až posavád dělá, my pak napomínáni bývame a pohrůžky ode pánů berníků, že by se nám chtěli v statky zvésti trpěti musíme, od čehož blíže než dále. A naposledy, což jest výš v uši některých dobrých lidí ano i jiných těch věcí nepovědomých vkládati ano i vrchnosti své mluviti směl, že sme actores, testes et judices a kdo ví co jiného za hřbetem naším. A tak již z toho krátce jen navrženého rozuměti ráčíte, kterak pan M. Skála davše svým neřádem k kvestuře příčinu nyní jest jejím nepřítelem a proti V. M. nařízení čelí, s námi divně zachází a věci povinné zadržuje, aneb z toho, že v nebezpečenství pro jeho neodvozování berní zůstáváme, se raduje, magistratum academicum ztenčuje; ačkoliv bychom pak věděli a víme, k němu Mistru Simeonovi Skálovi pro taková jeho nadepsaná a od několika let již, zvláště pak od dvú pominulých, bolestně snášená přečinění, totiž odtrhnutí se správou poddaných, o užitky od společnosti, nevěrnost, faleš, podvod, neupřímnost, akademie zlehčení podle privilegií a statut jak se zachovati a procedírovati, však aby rčeno od někoho nebylo, že sme se ukvapili a mimo vědomí V. M., jako v jiných věcech tak i v této, co před sebe vzali, na dalším uvážení nyní to pozůstává. S tím oc.

---

736. Rektor a Mistři učení pražského ztěžují sobě před defensory do M. z Sudetu, že disputace pokládá, když jiní profesoři lectiones mají, německé studenty že proti akademii bouří, disputanty zapisovati nedává, gradum doctoris přijíti nechce, že prorektora falešně nařkl a se Skálou z Kolínce že se spuntoval.

Ad 1614, 26. a 27. září.

V. M. Jaké bychom ztížnosti proti panu Sudetovi měli, to sme na díle při shromáždění nedávném některých Jich M. pánů defensorů v spisu odvedli, kteréhožto přípis opět pro lepší spamatování a vyrozumění V. M. pod literou *A* podáváme. Totiž, že při volení rektora co jest zde nebyl, krom jednou, ad consilia choditi nechtěl, a když bývalo pro něj posíláno, dávána byla od jeho pacholete zpráva, že by ještě na loži odpočíval aneb někam ráno odešel; jen třikrát do týhodne čítával. Když se od jiných profesorů lectiones čísti měly, on sobě sám disputationes zarážel a tak jim povinnosti činiti překážel, an jiný den k disputací jest od dávna nařízen; k tomu přistoupilo i to nyní, že svých posluchačův, Němcův,

k tomu nemá, aby jména svá v akademii zapsati dali, tou příčinou, že by akademia celá nebyla, profesory jiné zlehčuje, nýbrž ještě proti nim pozdvihuje. Jakož málo před tím při jedné disputací nemalé pohoršení učinili, když po disputací sub gratiarum actione s velikým hlukem z auditorium úprkem vyběhli, nad čímž páni doctores z apelací, jsouce přítomni, zhoršeni, soud o nich učinili, že takoví bachanti hodni by byli vyšoustání, a vyběhše ti Němci upřímo ku panu Sudetovi se hnali a od něho ihned, navrátivše se, do praesida vycházejícího post absolutas preces před auditorium se dali expostulando, proč jim theses neodeslal a tu v přítomnosti pana rektora a profesorů vně stojících nemalý rozbroj a pokřik učinili, a když na místo pana rektora prorektor k nim přistoupiv ku pokoji jich napomínal, oni uposlechnouti a upokojiti se nechtěli, tak že sme se bouřky nějaké obávali. Netoliko pak svých posluchačů, aby jména v akademii zapsati dali, k tomu nemá, ale také respondentes, kteříž jména akademii nedali, na kathedru filosofickou uvozuje, jakož též nedávných dnův nějakého M. Schoperum uvedl, takže pro toho, kterýž akademie membrum není, domácí professores nemohli své povinnosti konati, a když pan Sudet byl napomenut, aby svého respondentem, chceli publicum actum držeti, k tomu měl, aby jméno v akademii zapsati dal, netoliko toho učiniti pominul, ale k tomu nové štiplavé theses a některá carmina podobně štiplavá a negramatická s potupou akademie vytisknouti dopustil, což však jemu přetrženo, nebo theses od akademie pražské jsou jemu vyzdviženy, jichž také pro vyrozumění exemplář se přikládá. Týž pan Sudet, nechtějíce gradum doctoris přijíti, napomenut jsa, nějakého neobyčejného v této akademii titule antecessoris na ten čas užívá, an ho renunciati doctores juris nikdá zde neužívali, nerci studiosus prostý jako on jest non graduatus, an všecka přivilegia et statuta této akademie baccalaureis, magistris et doctoribus cathedram docendi tribuunt, studiosis discendi et audiendi. Čehož se držeti musíme, prvé řeči od přátel i od nepřátel dosti, že v akademii studiosus toliko jura profituje. Kdy také v předešlém z V. M. některých v kolleji shromáždění pán z Sudetu na prorektora oustně sobě ztěžoval, že by nynějším studiosis in communitate jeho lectiones slyšeti zbraňovati měl a tíž studiosi že by pánu z Sudetovi sami pravili, prorektor pak tomu odepřel k průvodu se odvolávaje: i nepominuli sme dotčených studiosos před pana rektora při přítomnosti pána z Sudetu de testimonio examinovati, napomenutí jsouc, aby pravdu, jestli tak, pověděli; jeden každý z nich i všickni, že nic s Sudetem ani o to nemluvili, oznámili. Pán z Sudetu, zahanben jsa, mlčel a hněvem ven z světnice jda dveřmi třískl. A od toho času jak ku pokoji a svornosti, spojiv se s panem Mistrem Skálou, proti kterému prvé nejvíce čelil, směřuje, to co před sebe beře, jest věc patrná.

737. Zápis, že Dan. Basilius v domě svém může přednášeti „mathemata".

1614, 8. října.

Pan M. Hagiochoran přednášel, že k němu přišel Daniel Basilius a žádal, aby mu se dopřálo, aby mohl proponovati institutiones juris aneb mathemata, buď zde v kolleji anebo doma privatim.

Má se mu dáti odpověď: že páni neráčí proti tomu býti, aby neměl toho doma užiti, však že juris initia nemůže čísti, ale mathemata v svém domě, hodinu sobě obera, kdy by publicae lectiones nebyly.

---

738. Bernart svobodný pán z Žerotína, rektor učení pražského, nařizuje Václavovi Clementis Žebráckému, správci školy v městě Klatovech, aby se za příčinou ztížnosti, kterouž do něho má Simeon Vokáč z Chyš, měštěnín Nového města Pražského, před učení Pražské postavil.

1615, 7. března.

---

739. Jakub Budinský, Pražský, kollega při škole sv. Jindřicha v Novém městě Pražském, vysvědčuje, že M. Jakub Žabonius z Vyšetína, správce školy sv. Jindřicha, žákovstvu a discipulům svým dům Bartoloměje Kaisdorfa zapovídal, „jak na preces tak i na lectiones pod pokutou ven ze školy vyhnání, aby domu toho prázdni byli a do něho nechodili..."

1615, 19. března.

---

740. Zpráva daná ku potřebě pana Daniele Jehle z Podhoršteina a paní Rejny manželky jeho proti Jakubovi Bydžovskému, bakaláři školy u sv. Vojtěcha v Podskalí, v příčině zmrskání synáčka jejich Přemysla ve škole.

1615, 9. dubna.

Václav Flaška z Podskalí na Novém městě Pražském učinil zprávu takovou: Bylo ve čtvrtek tohoto roku, jest tomu asi šest nedělí, že pan Jakub Bydžovský, bakalář školy sv. Vojtěcha v Podskalí, kázal nám domestikům vstávati, abychme mu říkali, co se kdo z nás naučil; naposledy také vstal Přemyslíček, synáček paní Rejny, četl na českých evangeliích a když neuměl asi tří slov a je pochybil, on pan bakalář strčil ho od sebe rukou a kázal mu zouti kalioty, dva ho jemu drželi, Pavel z Rokycan a Jozef z Veselí, oba dva mendici. On pan bakalář dával mu pardus, byl předce hrubý.

A když on Přemyslíček křičel a prosil hrubě, aby ho pan bakalář tsk hrubě nemrskal, tedy Jozef z Veselí, který ho držel, ven ze světnice utekl a plakal; v tom on Přemyslíček Pavlovi z Rokycan se vytrhl a padl na roh kamen zadu na páteř, potom pan bakalář asi dvakrát ještě metlou jej udeřil, pak ho nechal. Potom Přemyslíček nemohl seděti, než stál vždycky u stolu, až sme domů šli. Mezi tím chodíval předce do školy asi čtyry neděle, vždycky jakýsi tichý byl, nic neříkal žádnému, až se potom složil, vždycky ležel na faře, až ho vzali na širokou ulici; ale já sem na něm prouhu [neviděl], než co sem od pana faráře slyšel, když sem na faře byl, že se Přemyslíček vždycky na mně ptal. Více nevím.

Jozef z Veselí učinil zprávu takovou: Jest tomu několik neděl, že Přemysl od pana bakaláře našeho, pana Jakuba Bydžovského, pardus měl a pan bakalář kázal mně ho držeti spolu s Pavlem, odkud jest nevím, a když on, pan bakalář, ho malou metličkou asi šestkrát nehrubě mrskal, on Přemysl pro boží umučení prosil několikrát abychme ho nedrželi, že se nebude bránit, a já, když ho mrskal, utekl sem ze školy a plakal sem z lítosti a nepřišel sem do školy až z latiny šli a mluvil sem s ním a on sobě nic nestýskal, že ho bolí, aneb že ho hrubě zmrskal. Asi druhý den rozprávěli, že Přemysl stůně, a to sem také pověděl, třetí den že ležel na faře a pravil, že mu pan bakalář na nohu vstoupil, ale já sem toho neviděl. I to také od kněze Podskalského sem slyšel. A od toho pardusu do školy nechodil, ale vždy ležel.

---

741. Pan Albrecht mladší Křinecký z Ronova, rektor a profesoři učení pražského domlouvají Litoměřickým, že proti vokaci M. Zemeciovi dané za vicerektora kolleje Tobiáše Lucina a kollegu Josefa Mantina bez vědomí akademie si obrali.

1615, 23. května.

Službu oc. Jistě nad tím žádného zalíbení nemáme, že Jste ráčili poctivého M. Mathiam Zemecia, poctivou vokaci pod pečetí V. M., aby správu kolleje V. M. k sobě přijal, jemu odeslavše, když on již na to se bezpeče od správy města Tábora odpuštění vzal, bez přednešení příčin upustiti, jemu posměch a hanbu tudy i akademii, an k tomu žádné příčiny nedal, učiniti a zatím N. Thobiam Lucinum Pardubského za vicerektora vystaviti, k tomu za správce kůru Josephum Mantinum, který ani studiosem nebyl, a to vše bez našeho vědomí připojiti, nad to kšaft dotčeného Tobiáše Lucina Pardubského na rathauze V. M. dosaváde zadržovati. Což vše, poněvadž proti privilegiím a statutům akademie naší čelí a naše věc jest ty, kteří membra academiae jsou a v ní jistý čas statutis vyměřený v umění více a více prospívajíce zůstávali, scholasticis předkládati, je fedrovati a k správě školní odsílati, jmenovaného Josephum Mantinum k sobotě příští před sebe, abychom od něho, proč té

správy proti statutům se ujal, vyrozuměti mohli, citujeme v té důvěrnosti, že jeho, aby se postavil a příčiny citování slyšel a na ně odpovídal, k tomu míti, kšaft pak dotčeného Tobiáše Lucina Pardubského k úřadu našemu, tu kdež universitatis naší oudův kšaftové dle privilegií se skládati a publikovati mají, příkladem jiných měst tohoto království Českého ano i předkův V. M. složiti a odeslati ráčíte; my když kšaft při úřadu našem složený v moc právní vejde, nepomineme jednomu každému, kdo právo a spravedlnost k němu míti bude, za pravdu učiniti. Což že se od V. M. pro zachování statut a dobrého řádu a uvarování zlého příkladu stane, nepochybujeme. Odpovědi očekávati budeme. S tím oc. Datum v kolleji císaře Karla Čtvrtého, jinak Veliké, v Starém městě Pražském v sobotu po neděli cantate, 3. Maii, léta 1615.

---

742. Rektor a profesoři učení pražského Litoměřickým, že na místo Václava Rokycanského, správce kolleje jejich, jenž se byl oženil, dotvrzují M. Jana Chocholia.

1615, ku konci července.

Službu oc. Kdež nám toho skrze psaní zprávu činiti ráčíte, že M. Václav Rokycanský, správce kolleje V. M., z jisté vůle a vnuknutí pána Boha všemohoucího manželku sobě pojal a déleji v kolleji nežli do sv. Havla nejprv příštího s mládeží pracovati toho oumyslu není, a majíce na to bedlivý pozor, aby kollej V. M. bez správce školního nezůstávala s poctivým M. Joannem Chocholiusem, nynějším správcím školy lounské, skrze psaní, aby správu kolleje V. M. k sobě přijal, jednati ano i od něho odpovědi, že proti tomu není, pokudž by toliko naše dovolení k tomu přistouplo, dostati jste ráčili, s tou žádostí, aby jmenovaný M. Jan Chocholius od sv. Havla do kolleje M. V. za správcí byl dodán a konfirmován: i poznávajíce žádost V. M. slušnou býti, ačkoliv příčiny měli jsme sobě od V. M. k nedorozumění dané, nicméně jsouce k V. M. té naději, že akademii naši napotom víceji respektirovati ráčíte, jí povolujeme a dotčeného M. Jana Chocholiusa k správě kolleje V. M. od času sv. Havla prv příštího dosazujeme a z moci úřadu našeho tímto psaním konfirmujeme v té naději, že, když on jako prvé chvalitebně povinnosti své dosti činiti a vždycky dobrého jména sobě zasluhovati snažiti se bude, jeho sobě poručeného míti a dle zakázání jak nad ním tak nad pomocníky jeho i žákovstvem ochrannou ruku držeti ráčíte. S tím oc.

---

743. Defensoři profesorům učení pražského v příčině vyzdvižení téhož učení a zlepšení jeho důchodův.

1615, 17. října.

J. M. páni defensores, ode všech tří sjednocených pánův stavův království Českého pod obojí tělo a krev pána našeho Ježíše

Krista přijímajících a k konfesí české se přiznávajících nad akademií a konsistoří pražskou nařízení, ráčí pánům profesorům učení pražského oznamovati, že majíce toho hodnověrné zprávy, anobrž na oko sami litostivě spatřujíce, kterak učení akademie pražské v předešlém zanedbání zůstávaje vždy pomalu hyne, statkové pak a důchodové její pro nějaké tejné pánův profesorův nesrozumění k rozptýlení přicházejí: čemuž jsouce žádostivi místně vyrozuměti, a o spomožení v jedné i druhé věci skutečně pracovati, ráčili se dožádati jistých osob, aby, snesouce se společně o jistý den, hodinu a místo, podle jim přednešených artikulův, na čem by nedostatkové důchodův k akademii pražské náležejících zůstávali a kudy by ti k napravení, zlepšení a táž akademie s učením svobodným tolikéž k vyzdvižení a, pokudž nejvýše možné, k prvnější své slávě přivedena býti mohla, vyhledávaly a J. M. s dobrým zdáním svým dostatečnou zprávu o tom o všem učinily. A protož týmž profesorům poroučeti ráčí, kdyžby dotčené osoby buďto je všecky společně neb kteréhokoli z nich obzvláštně před sebe povolaly a při uvažování těch věcí jaké zprávy v příčině důchodův, též o vyzdvižení učení od nich neb od něho potřebovaly, aby se v tom, kolikrátž by toho potřeba nastala, volně a poslušně bez odpornosti zachovali a což na nich jest svým zdáním, radou ano i skutkem ve vší upřímnosti k vyzdvižení akademie napomáhati se vynasnažovali, jináče nečiníce. Actum in consilio d. defensorum v sobotu po památce sv. Havla, 17. Octobris, anno 1615.*)

---

*) Sem klademe M. Adama Rosacia z Karlsperka „chvalořeč (oratio panegyrica) zkrácenou o znovuzrození země České a o trojím navštívení i o vzácnosti a vznešenosti akademie znova vyzdviženu býti mající.“

M. Ad. Rosacius, jsa l. 1580—1590 proboštem kolleje Karlovy, velmi pilně a pečlivě hájil práv akademie Pražské, usadiv pak se l. 1594 v Sušici a spravuje tam od l. 1600 úřad primatorský listem daným dne 6. července 1613 při rektorovi i při defensořích akademie Pražské se vší snažností toho se dožadoval, aby památku udělení majestátu Rudolfova (vydaného dne 9. m. července 1609) slavnou řečí v akademii Pražské mohl oslaviti. Rektor (Jan Albert mladší Křinecký svobodný pán z Ronova) omluviv se tísní časovou a nepřítomností defensorů, teprvé dne 9. července 1615 veřejně mohl pozvati k tomu oslavení. Rečnil tedy veteran ten mezi profesory dne 13. a 14. m. července 1615 v kollejí Karlově, a to před stavy českými na sněmu sebranými. Rečnil do sytosti, řečnil pobožně, nadšeně a vlastenecky, s veškerou hojností a rozvláčností, obratností a ozdobností humanisty školami a spisovateli v latině vycvičeného.

V širší předmluvě a dedikací k stavům pod obojí obrácené, psané dne 27. m. června 1616, již tištěné vydání své chvalořeči ohlavil, vyjímá z novin (Mercurius Gallicus, Francof. díl X., kn. 4. str. 124) ztížnosti francouzských stavů říšských, v Paříži l. 1614 (naposledy do r. 1789) shromážděných, v tato slova: „Nařízené od zesnulého otce (Jindřicha IV., jenž Hugenotům ediktem Nantským (1598) rovnost s katolíky v náboženství i v úřadech zaručil) nejkřesťanštějšího krále akademie Pařížské obnovení staniž se co nejdříve, a budteť k ní pozváni vytčenou čákou v odměny a náhrady slavnější v naukách profesoři, aby tak mládež v pobožnosti a v přijatém ve Francouzích učení (křesťanském) řádně vzdělávána i před těmi chráněna byla, kteříž mysl mládeže odcizují poslušnosti králi, i rodné zemi i rodičům, z čehož ovoce dosti smutné a ohavné v království pocházelo, ano i posud pochází.“

744. Rektor a Mistři učení pražského radě města Brodu Českého, že dva mládence školy jich do trestání vzali a aby M. Kašparu Sextiovi za práci jeho zaplatili.

1615, 7. listopadu.

Službu oc. Psaní, v kterémž žalobu a ztížnost svou do dvou mládenců, prv školy Vaší alumnos a až posavád pod správou M. Caspara Sextiusa zůstávajících, vznášeti ráčíte, z přečtění jeho sme

„To jsou krásné francouzské lilie, jež proto sem přináším, že se lvem českým a s Vaším usilováním krásně se shodují.“ Rozvrhnuv článek francouzský v sedm kusů, podrobně jej rozebírá a příkladem francouzským Čechy k zvelebení akademie rozohňuje. Jsou zajisté Francouzové „na témž korábu“ jako Čechové, když r. 1609 akademii, „slavný klénot“ v ochranu brali.

Akademie Pařížská bývala někdy na celém světě nejhlučnější, ve všech naukách nad jiné akademie vynikajíc. „Historie připomínají, že tam učil i náš český krajan M. Jeroným Pražský, Mistra Jana Husi soudruh v mučenictví, všelikým uměním a hlubokou učeností proslavený“. I šlo přísloví o Paříži: z osla že ani v Paříži kůň nebude. Ale sešlo časem učení to: pročež stavové francouzští o jeho znova vyzdvižení usilují. K tomu přede vším, jako v Čechách, potřebí jest peněz, aby mužové v pravdě osvícení akademii získáni býti mohli. Mužů zajisté v umění proslulých z ledajakého dřeva nenaštípeš, aniž všude rostou jako houby, aniž vykládají se jako veteš na krám a za krajíc chleba jich nezjednáš. Jako kupci po perlách, měli by defensoři akademie shánětí se po dobrých bohoslovcích a filosofech, i snažiti se, aby jich získali výhodami, výsadami, svobodami. Příkladem jsou: Alexander, Karel Veliký, Karel IV. „kollej Mistrů v domě někdy Lazarově v Starém městě Pražském vhodně opatřil, k níž i ustanovil osoby dole psané, totiž M. Hermana z Vintersviku, M. Fridmana z Prahy (jinde: ze Žitavy) atd.“ (Viz Tomkovy „Děje university Pražské. I.) Avšak nedostávalo by se dnů, ano měsíců, kdybych měl vyčísti sebe kratčeji, s jakou pečlivostí a štědrostí moudří králové a stavové akademii muži učenými osazovali.

V chvalořeči samé líčí Rosacius nadšenými slovy, že mu bylo popřáno v akademii Pražské v den slavný veřejně promluviti. Příčina radosti trojí: 1. majestát Rudolfův na svobodu náboženskou, jehož udělení každého roku hlučně a slavně má býti připomínáno, 2. mír přežádoucí vlasti navrácený, 3. záhubného moru ukončení.

Po úvodu následuje široké promlouvání, hojně písmy, básníky a historiemi dokládané „o vzácnosti, důstojnosti a formě akademie, zároveň pak o trojím vlasti naší navštívení.“ Ačkoli již odvykl takovému řečňování, naděje se laskavé a shovívavé pozornosti. „Nemám zajisté míti tuto řeč před lidem nezkušeným, nebo v nějakém shromáždění nevzdělanců, než před takovými muži velikými a vznešenými, jež přirozenost i rod způsobily k počestnosti, dobromyslnosti, vlídnosti, velikomyslnosti, k milování pobožnosti, k vyhledávání pravého náboženství, k slávě rozumu, k zběhlosti v naukách počestných, k všelikým konečně cnostem, kteří z takového rodu jste pošli a takovými obrazy se skvíte, že žádnému z mužů předešlých i starobylých v urozenosti snadno něčeho nezadáte; kteří kromě toho s takovou péčí a pilností studiemi ušlechtilými a literními dlouho jste se obírali a cvičili, že jste velikým namahánim opatřili si všecko, co k pravým jistým cnostem náleží, a to tak, že o sněmích, které držány byly let těchto minulých, velice jsem se tomu podivil, že tak dlouho taková světla vlasti naší skrytá zůstávala a že nebyla dříve všem vůbec známa, jak by bylo náleželo.“ Rosacius prý žasl, kdykoli na hradě Pražském, na radnici i jinde slyšel mluviti (a slýchal častokráte) „jazykem latinským přesně a bez chyby.“ Jaká to učenost a statečnost! Doktor Adam Huber z Risenpachu na radnici s mužem urozeným latině rozprávěl, rektor Bacháček muže urozeného a osvíceného v příbytku svém hostem měl: jaké tu zběhlosti v jazycích Rosa-

porozuměli a mládence vedle zasloužení jich do trestání svého sme vzali. Jakou pak odpověď poctivý M. Casparus Sextius zase činí a jaké přímluvy při nás vyhledává, z té přečtěné vyrozuměti ráčíte, kterážto žádost jeho, poněvadž slušná a náležitá: za něho M. Caspara Sextia se přimlouváme a že on takových peněz za práci svou náležitých vedle přímluvy naší užiti moci bude, v tu naději vcházíme. Datum 7. Novembris anno 1615.

---

745. Jan Jiří z Švamberka rektoru a profesorům universi Pražské, aby k vyučování synáčků paní Anny Kolonové z Felsu poctivého a učeného mládence z akademie Pražské vypravili.

1616, 21. února.

Službu oc. Dožádala mne se urozená paní, paní Anna Barbora Kolonová, svobodná paní z Velsu, rozená z Šenburku, pozůstalá vdova po dobré a vzáctné paměti urozeném pánu, panu Fridrichovi Kolonovi

---

cius svědkem byl; na hradě Pražském Jáchym z Těchenic pronesl něco po latinsku, načež mu starý pán latině odpověděl: jaká obratnost!

V chválách učenosti také to: Ferdinand I. „výborně říkával: Pán nebo rytíř neučený jest (prý) jako sličný obraz na stěně malovaný."

„Kdo by pochyboval, že ono štěstí, jež i v tomto živobytí míti možná, tenkráte teprvé bývá zcela dokonalé a plné, když k mysli vznešené a k cnosti přistoupí věda i učenost! Ano, který pobožný člověk nesouhlasí, že daleko nejdokonalejší a nade všecko pomyšlení svrchovanější jest muž ten, který k lesku urozenosti své, k hrdinské statečnosti a k znamenité učenosti přičinil pravé poznání Boha i syna jeho, pravé uctění jeho a horoucí snahu po pobožnosti, který konečně i pečlivě o to usiluje, aby pravé náboženství, svatá pobožnost, dobří mravové, svobodná umění od záhuby byla zachráněna, aby obecné vlasti gymnasium, které sídlo a domov jest moudrosti, zdroj všech umění, matka ušlechtilosti, vyzdviženo bylo a zvelebeno, aby mládež domácí doma a mezi dědky (lares) domácími právě a chvalně byla vzdělávána a měla přístup nauk vyšších nabývati, kteroužto pečlivostí největším důkazem potomkům a vnukům vašim budete vy vznešené a osvícené vrchnosti, když vám tím dík budou povinnováni, že jste stálí byli v trvalém obnovování evangelické prostoty, že jste pevnou nohou snášeli všeliké nájezdy pro pravé vyznání víry, že jste ráznou pílí, neunavnou pečlivostí, znamenitou a chvalitebnou horlivostí osvědčili, že není vám nic dražšího nad slávu boží."

Akademie a konsistoř. Konsistoř nemá přednosti před akademií, nepošla zajisté akademie z konsistoře, než naopak.

Akademie jest škola obecná, fakultami všech nauk božských i lidských vynikající, jinak universi zvaná, i jest každé země i každého města okrasa a ozdoba nejpřednější, a jako ráj boží, z něhož byliny nebeské rozhazující a rozsévající sémě slova božího, pobožnosti, cnosti a nauk na mnohá rozličná místa bývají přenášeny, a jak lidé učení vychvalují, jest zahrada podivuhodných duševních rozkoší, zdroj všeho blaha v zemi a v království, skříně nástrojů politických (obecných), dílna přátelství a cnosti, cvičiště vlídnosti a mírných mravů, pokladnice vědomostí, tržiště a shromáždění všech svobodných umění, chrám, sloup a utvrzení pravdy, konečně hrad a domov veškeré moudrosti. Kdyby někdo proti tomu se vzpíral a akademii přední místo upíral, tomu odpovím opravdově, že akademie naše Pražská dávno stávala před početím konsistoře Pražské." (Akademie byla o 74 léta starší nežli konsistoř pod obojí.)

Bůh jest prvotním zakladatelem akademií a škol; prvním gymnasiem, první akademií ráj; novotným v ní profesorem Adam. „O vy šťastní a blažení

svobodném pánu z Velsu, na Jobhorně a Najdeku, paní švakrová a dcera má milá, abych, prohlédajíce k ušlechtilému a mladistvému věku a vtipu synáčků jejich, Vás na místě jejím i od osoby své se dožádal, abyste k platnému a bedlivému vyučování týchž synáčkův jejich poctivého, učeného a latinské, české i německé řeči povědomého mládence z akademie Vaší Pražské obrali a při času sv. Jiří nejprvé příštího k ní na Najdek odeslali. I uznávajíce já v těchto svých šedinách, kterak nám v království tomto našem

---

království tohoto stavové, když prvotního toho první akademie zakladatele, krále králů pobožně následujete, když o nebeskou onu moudrost a nábožnost i o poznání dobrých věcí pečliví jsouce, schopné profesory do této své akademie uvésti a jim o služné a vyživení tak starati se snažíte, že patrně snažení to vaše nikoli z ducha heroického, než naprosto z ducha božího pochází." (Jaká v pochvale té ironie, mezili slovy a skutky stavů českých rozdíl se činí.)

Široce vykládají se zásluhy Josefa, Mojžíše, Daniele, dotýkají se školy řecké, římské i první křesťanské, vyčítají se akademie s jich zakladateli a muži vynikajícími, připomínaje mezi jinými akademii Altorfskou l. 1576 začatou, l. 1580 od Rudolfa II. privilegiemi nadanou, v níž sám Ondřeje Dinnera, právníka, byl poslouchal, Kunrada Rittershusia, s nímž v upřímném byl přátelství, Arnošta Sonnera, jehož výtečné výklady medicinské slyšel, Jiřího Quaccia, Michala Piccarta, Michala Virdunga, „s nimiž se všemi událo se mi důvěrně obcovati, když mne před několika léty (když tam do akademie l. 1609 syna přivedl) v domě Rittershusiově, hostitele mého, nejlaskavěji přivítali, an notář akademie Jindřich Henschkelius řečnil." I o bývalých kláštěřích jakožto místech vzdělávacích zmínku velmi pochvalnou činí.

Navštívení země České stalo se: 1. Cyrillem a Metodějem, 2. Mistrem Janem Husí a Mistrem Jeronýmem, 3. majestátem Rudolfovým.

Od bratří Cyrilla a Metoděje, dvou těch Prometeů, biskupů a učitelů, Čechové světlo víry přijali, Bořivoj prý Čechy se studiemi latinskými seznámil, sv. Václav na Budči veřejným žákem byl a j.

Častěji uniká se řečník k nejvděčnějším chválám Karla IV., jichž si ovšem od národu svého, zvláště pak od akademie zasloužil.

O Husovi vykládá mimo jeho utrpení: „Školy ve vlasti naší s Janem Husí zrodily se, on pak v nedlouhém čase po založení akademie narodil se v místě Husinci, čtyři a půl míle od mého rodiště Sušice odlehlém, když Karel IV., zakladatel této akademie, kraloval a císařoval, potom pak okolo roku 1394 bakalářem bohosloví učiněn, a toho roku přední škola Pražská, která jest před Týnem v tomto Starém městě, rozkazem krále Václava IV. (syna Karla IV., zakladatele akademie) nově (primum) vystavena jest (M. Daniel. Ad. z Velesl. pag. 250, o pohřbu Karla IV. 18 škol v Praze se připomíná, mezi nimi i Týnská), potom v ostatních částech tohoto hlavního města i celé České země stavěny byly školy.

Mezi školami jmenuje školu u sv. Jindřicha nejpřednější a nejkrásnější, v níž sám 3 léta rektorem byl. Vystavena byla tak nádherně l. 1558 přičiněním Václ. staršího Kamarita z Rovína, rady nad apelacími, Daniele Švika z Lukonos, rady soudu purkrabského, Jana Kameníka z Počernic, primátora N. m. Pr., Viléma Malovce z Malovic.

„Nic vznešenějšího není nad školy za naší paměti vystavěné:" u sv. Štěpána, Vojtěcha, Václava, Martina, Michala, Jiljí, Haštala.

Čtyři školy nejpřednější: Žatec, Hradec, Litoměřice, Louny; Veleslavín dedikoval jim slovník.

Jiné školy: Hora Kutna, „velmi dobře zřízené školy:" Chrudim, Čáslav, Č. Brod, Kouřim, Nymburk (Rosacius 2 léta rektorem), Klatovy, Domažlice, Písek, Soběslav, Sušice.

Ač řečnicky, skoro slovem pravda: Bylo v Čechách „tolik škol, kolik měst, kolik městeček, kolik vsí, kolik farností, kolik skoro domů šlechticů a boháčů, hradů spatřiti můžeš."

Českém na tom mnoho záleží, abychom sobě všickni společně a jednomyslně k tomu radni a nápomocni byli, kterak by ta naše přemilá mládežka ke cti a chvále pána Boha všemohoucího a k zvelebení této naší milé vlasti informována a vyučována býti mohla, tak aby tato naše milá vlast a akademie Pražská tu pochvalu odtud odnésti mohla, že naše milé dítky jak předně v pobožnosti, tak také i v jiném umění a jazycích těchto naší zemi platných, zde v naší zemi České a nejinde vycvičeny a vyučeny jsou, nemohl jsem slušné a náležité žádosti její oslyšeti, nýbrž raději ji skutečně naplniti: za to tehdy Vás přátelsky a velice žádám, že považujíce mé dobré péče, kterouž sem vždycky o akademii naši měl, na to bedlivý pozor dáti a mládence hodného, obzvláště pak kterýžby již prvotně při vyučování byl, nadepsaným synáčkům a často již psané paní švakrové a dceři mé milé obrati, a mně o tom zase pro spravení jí věděti dáti neopominete. Já o též paní švakrové a dceři mé milé nepochybuji, že mládence takového jak psolduňkem tak i jinší příležitostí náležitě opatřiti ráčí. S tím pán Bůh rač býti s námi se všemi. Datum na Vorlíce v outerý po památce stolování sv. Petra 23. Februarii 1616.

Jan Jiří ze Švamberka, na Vorlíku, Romšperce, Třeboni, Rožmberce, Nových Hradech, Libějovicích, Zvíkově a Kestřanech, J. M. C. rada.

---

746. Rektor akademie Pražské Janovi Jiřímu z Švamberka na Vorlíku, že pro dítky paní Anny Kolonové z Felsu mládence při času sv. Jiří na Najdek odešle.

1616, 28. února.

Službu oc. Kdež toho při nás na místě urozené paní, paní Anny Barbory Kolonové, svobodné paní z Felsu, rozené z Šenburku, pozůstalé vdovy po dobré a vzácné paměti urozeném pánu, panu Fridrichovi Kolonovi, svobodném pánu z Felsu, Jobhorně a Najdeku, vyhledávati ráčíte, aby, prohlídajíce k ušlechtilému a mladistvému věku a vtipu synáčků jejích, k platnému a bedlivému vyučování jich poctivý, učený a latinské, české i německé řeči povědomý mládenec z akademie naší Pražské obrán a při času sv. Jiří nejprvé příštího k ní na Najdek odeslán byl, sme porozuměli: i takové V. M. žádosti slušné a jistě křesťanské mnoho sobě vážíce a o to, aby ti mladiství kvítkové v prospěchu učení svého ujmy nenesli, bedlivou péči majíce, žádosti urozené paní, paní Anny Barbory Kolonové na vzácnou přímluvu V. M. rádi povolujeme a aby při času sv. Jiří nejprvé příštího mládenec poctivý a učený, kterýžby synáčky Její M. jak v pobožnosti tak i v jiném učení a mravích s pilností vyučoval, obrán a odeslán byl, všelikterak se o to postarati chceme. S tím oc. Datum v kolleji Karla IV., jinak Velké, v Starém městě Pražském v pondělí po neděli reminiscere léta 1616.

---

747. *Václav Dykastus Koutský, správce školy sv. Haštala v Starém městě Pražském*), dává svědomí ku potřebě Adama Tesacia Českobrodského, měštěnína Starého města Pražského, proti Kateřině Příhodové v příčině nepořádného spisu kšaftovního.*

1616, 12. března.

---

748. *Zápis děkana fakulty filosofické, že žádá pan Jan Šlik mládence pro českou školu.*

1616, 19. března.

Pan děkan oznamoval, že pan Jan Šlik žádá, aby mu byl posláu některý mládenec, který by v škole české učil, že má míti 40 kop a stůl, k tomu, že by okolní někteří také chtěli dáti k učení.

---

*) K historii škol Pražských některé zprávy: Léta 1606 dne 4. června vydal císař a král český Rudolf II. instrukci purkmistru a konšelům Starého města Pražského, jakby se v ouřadech jim svěřených chovati měli. Vedle jiných artikulů čteme: „Aby se na spravování far, kostelův a škol nepotahovali, než v tom, co se služeb božích a učení církevního i školního dotýče, farářem aby se spravovali. Bakaláři a Mistři školy aby se ve školách, v kostelích faráři spravovali. Aby farářům správcův školních bezděky nedosazovali, ani toho, který by se komu líbil, neodjímali a jinam nepropouštěli.“ (Arch. města Prahy.) V poznamenání, mnoholi osadníci záduší sv. Martina v Starém městě Pražském l. 1640 kantoru školnímu vydávati povinni jsou, udáno, že do roka 29 kop a dříví co jest potřeba. — Asi léta 1566 žádal Jan Oxiopus, správce školy sv. Štěpána na Novém městě Pražském, jenž hned od dětinství svého učení svobodnému v městech Pražských se vyučoval, arcibiskupa Pražského za přímluvu ke Krištofu Popelovi z Lobkovic, aby jako jeho poddanému z Nepřivěce u Sobotky list výhostní dán byl. (Arch. arc. Pr.) Léta 1622 dne 22. října dal místodržící Karel z Lichtenštejna hejtmanu Nového města Pražského, Sezimovi z Vrtby, instrukci, v níž také zaznamenáno: „Tolikéž o to se starati má, aby se školy dobrými, učenými muži pro cvičení mládeže osazovaly, a měšťěnínům, aby děti jich zaháleti a v jaké roztržitosti se vydávati měli, nikoliv dopouštěti nemá, nýbrž aby tíž měšťané a rodičové jich děti své s vědomím však jeho pana hejtmana buď k učení literním anebo na řemesla oddávali, k tomu míti.“ (Arch. minister. vnitra ve Vídni.) A v instrukci hejtmanu Starého města Pražského ze dne 3. listopadu 1622.: „Podobně školy tak opatřeny býti mají, aby s vědomím kněze lidé učení a to takoví, kteří by mládež ne k zahálce, jakožto všech nepravostí původu, ale k poznání pravé víry křesťanské a nabývání literního umění skutečně vedli, přijímáni byli, jiná pak mládež, která by k liternímu umění způsobna nebyla, na řemeslo, však s vědomím téhož hejtmana aneb císařského rychtáře dávána byla.“ (Arch. města Prahy.)

Někdy po 1580 psal arcibiskup Pražský císaři v příčině školy *na hradě Pražském*: „Nejjasnější oc. Podle milostivého poručení V. C. M. nahlédl sem bedlivě v suplikací kapitoly kostela Pražského i v smlouvu, kterouž jest táž kapitola učinila s Tomášem Pichlem z Pichlberku o plat komorní ze tří set kop míšensk., aby z nich na pomoc a vychování školy hradu Pražského z dědictví jeho Chrastenic vydáván byl. I uznávám to, že jest táž smlouva s dobrým školy (kteráž jest velmi opuštěna) učiněna, a protož se vedle toho suplikování jejich k V. C. M. přimlouvám a prosím poníženě, že k tomu své milostivé povolení, jakožto král český, dáti ráčíte.“ (Archiv arcibisk. Pražsk.)

749. Léta 1616, 13. dubna potvrzeni Daniel Sissius, Kutnohorský, za rektora školy do Unhoště; Daniel Mrasius za „collegu“ do Bydžova;) Doubravicenus za „collegu“ do*

---

*) K historii školy města Nového Bydžova některé zprávy, kteréž s námi laskavě sdělil pan prof. Ed. Malý. L. 1583 oženil se správce školní Jan Kantor s vdovou Annou Holubářovou; r. 1585 pojal za manželku Johanku Duchkovou bakalář a správce školy, Jiří Dvorský. Léta Páně 1586 v pátek po novém létě Anna, kuchařka po knězi Václavovi Dvorském, děkanu v městě Nov. Bydžově zůstalá, postavivše se v radě s ctihodným knězem Janem Aupickým jest oznámila, že jsouce dobrým oumyslem k tomu nakloněna v to se jest uvolila a ze své dobré a svobodné vůle ze statku svého, jí po témž knězi Václavovi zůstalého a náležitého, pro památku toho kněze Václava, tolikéž svou oddala jest a postoupiti připovídá k škole a k špitálu v témž městě Novém Bydžově na opatrování lidí chudých, taktéž žákovstva a mládenců školních dvě stě kop míš., za kteroužto sumu aby od pánův kolátorův a vrchnosti téhož zaduší tolikéž školy koupeno bylo pro budoucí paměť pole anebo louky a z toho plat jak ke škole tak k špitálu, aby vedle uznání pana purkmistra pánův každého roku vycházel a se platil, nad čímž ruka ochranná od téhož pána držána býti má. Též k tomu se přiznala, že k tomu kostelu v témž městě na potřeby jeho z lásky křesťanské a z své dobré svobodné vůle oddává padesát kop míš. a ty též v moci a ochraně pana purkmistra, pánů aby zůstávaly a vedle uznání na potřebu a opravu chrámu Páně vydávány byly, kteréžto její láskou nakloněnı jest ol pánů vděčně přijato a že ve všem dobrém náležitě ji chrániti budou, jest připověděno.

Léta 1603 oženil se Erazim Čáslavský, správce školní v Bohdanči, s pannou Annou, dcerkou souseda Vavřince Špalka, souseda Novobydžovského.

L. 1613 v pátek po sv. Kateřině učiněn zápis do knihy památné v tato slova: „Vědomo buď nynějším i budoucím, že my purkmistr a rada spolu s pány staršími obecními města Nov. Bydž. neopominuli jsme sobě ku paměti toho dobrodiní od urozeného pana Jana Kechle z Tollenstejna, měštěnína Menšího města Pražského, pro památku budoucí nebožtíka dobré paměti pana Víta Flamina z Rothenfeldu, pana děda jeho nejmilejšího, ke škole města tohoto prokázaného přivésti i také toho bedlivě uvážiti, jakby táž památka neumírající, již se tři sta kop miš. nachází, ustavičně v své celosti zůstávati mohla: i z společného našeho spolu s panem Janem Kechlem, jakožto té věci p. principálem, snešení a uvážení toho vynalezeno, aby ta suma v důchodu obce (pokud by jí však v důchodu míti chtěli) pod úrok obyčejný zůstávala, pakli že by jí v témž důchodu nechtěli, tehdy z důchodu obce vyzdvižena a dobrým poctivým lidem sousedům usedlým pod týž úrok obyčejný proti dostatečnému pojištění rozpůjčena býti má. Ten pak úrok, jehož se každoročně osmnácte kop míš. scházeti bude, takto mezi správcem školním a jeho coadjutory, též mládeží, pod správou jich zůstávající, rozdělen jest, totiž že p. bakaláři jakožto přednímu správci školy každého půl léta počna při nástavajícím sv. Jiří z těch 18 kop míš. 3 kopy míš., p. kollegovi 2 kopy miš. a sukcentorům 1 kopa míš. dávána býti má. Začež oni také jisté lectiones, obzvláštně správce přední, srovnávajíce je cum legibus academicis (toho však, cožby vtip mládeže snésti a s což by mohl býti, s pilností vyšetřujíce) proponovati, a každoročně examen, tak aby prospěch mládeže, jich pak pilnost u přítomnosti pánův inspektorův i jiných pánův asesorův, zvláště pak pánův radních k tomu od pánův z prostředku jich vyslaných, poznán býti mohl, držeti mají. Těch pak 6 kop míš. z toho úroku ročního pozůstalých do druhého roku příštího, schováno býti má, za kteréž v těch dvou letech postav sukna pro mládež školní zvláštně lidí chudých a potřebných i také ta, kterážby v kázni a bázni státi a správcem školním se říditi chtěla, koupen, a mezi ně podle uznání pánův rozdělen býti má. Začež oni také, přijmouce takové dobrodiní, za dobrodince svého se panu Bohu všemohoucímu, aby jej ve všem dobrém rozmnožiti, své svaté požehnání dáti a v dobrém zdraví chovajíc ode všeho zlého s manželkou a dítkami, sumou se

*Rokycan;**) *Jan Nigrinus Českobrodský za rektora školy do Bělé; do Stříbra předešlý jich správce komendován a k němu připojen „collega" Václav Horsátius Chomuticenus a do Milevska za rektora školy Math. Amarasus Čáslavský.*

---

750. Jan Matiáš ze Sudetu žádá defensory nad akademií a konsistoří nařízené, aby z důchodův akademie zadržaný plat mu vyplácen byl a aby od M. Hagiochorana nebyl tupen.

1616, 18. dubna.

V. M. urození pánové! S velikou žalostí poznávám, že pravdivé jest přísloví to: Nulla calamitas sola, to jest: „neštěstí s houfem přichází". Nebo předně, jakž mnohokrát jsem suplikoval, že páni Mistři, profesorové několikerá rozličná příkoří a znamenité křivdy činiti mi nepřestávají, ale

---

vším domem jeho na časy budoucí ochraňovati ráčil, modliti povinni budou. L. 1622 oženil se Jan Knínský z Loun, správce školní, s Kateřinou Loulovou.

*) Sem zprávu z roku 1633, 16. června o Jakubu Faberiusovi, kantoru ve Zlonicích, jenž faráře Jakuba Popelia v Drahoňovém Újezdě a Zbirově za přispění žádá, aby ustanoven byl kantorem v městečku Mýtě nebo Zbirově. „Ucházím se také k V. M. a prosím, pokudž v Mýtě ničehož neužiji, že mne nějakým dobrým místečkem, byť v Zbirově bylo (pokudž tam žádného, tak jakž jsem spraven, není), fedrovati ráčite. Manželka má také V. M. na tisíckráte pozdravuje a jiné služby mimo V. M. sobě nežádá, ale v domě farním při V. M. zůstávati a za kuchařku od času sv. Jakuba prv příštího sloužiti žádostiva jest, čemuž se vedle někdejší přípovědi V. M. těší. Já také, pokudž toho při V. M. užití moci bude, proti tomu, bych pak i v městysi Mýtě (čehož žádostiv jsem) zůstával, býti nechci. Toliko jistou resoluci a odpověď odeslati račte, nebo peřiny pro samé stěhování prodati musíme."

K dějepisu školství v Plzni některé zprávy. Asi 1580 purkmistr a konšelé města Plzně prosebně žádali císaře Rudolfa II., aby v městě jich kollej katolická vyzdvižena byla. Psali: „V. C. M. ve vší poníženosti tejna učiniti nemůžeme, že majíce, slavných a svatých paměti, J. M. císaře Ferdinanda a J. M. císaře Maximiliana, pana děda otce V. C. M., pánův našich nejmilostivějších, nás k zachování víry svaté katolické, po předcích našich horlivým a pracným pečováním, s velikým nebezpečenstvím životův i statečkův jich na nás, jako posloupně skrz věrné ruce přišlé, milostivé oustní a právě otcovská napomínání v bedlivé paměti své, o to sme všelijak smýšleli, aby táž víra svatá katolická netoliko nyní, ale i od budoucích našich na potomní časy u nás stále a jednomyslně zachována býti mohla: a protož s radou i také snažným o tom jednáním J. M. pana arcibiskupa Pražského a J. M. některých předních pánův katolických tu cestu sme k tomu obrali, aby u nás v městě V. C. M. collegium catholicum vyzdviženo bylo, a tu netoliko mládež u nás zrodilá, ale i odjinud přišlá k víře sv. katolické vedena a svobodnému umění liternímu vyučována jsouc, k vzdělání církve boží, k dobrému a poctivému V. C. M. i království tomuto býti a hoditi se mohla. Jakož pak i Jeho sv. papežské to v známost vešlo a J. M. některé osoby přední stavu panského i rytířského, že k takovému chvalitebnému a pobožnému předsevzetí pomoci některé pro čest a chválu boží a jiné nahoře dotčené příčiny učiniti chtíti ráčí, v tom jsou se laskavě pronésti a ohlásiti ráčily, a my ačkolivěč u velikých nedostatcích postavení jsouce, již sme, na to vše nic se neohlídajíc, k tomu jistý začátek učinili. Však ponévadž, nejmilostivější císaři, opus hoc regis est, a my při sobě pro mnohé naše ztížné závady, kterýchž sme nemálo posavad pocítili, a ještě se jich umenšovati nepřestává, té možnosti, abychom sami bez

také po několikerém V. M. za hřbet položeném a smíchem toliko odbytém poručení žádného peníze k vyživení mému z důchodův akademických od nich dostati mi nelze, ano těm novým, bez vůle a vědomí V. M. dosazeným profesorům po padesáti kopách, prvé nežli který z nich jednu lekcí četl, vydati jsou poručili. Já pak ubohý člověk v těžkých a ustavičných protimyslnostech již půl páta léta zde trvaje a pilně čtouc i disputujíc až posavád mimo to, což z V. M. rozkázání od pana Volfa a od ouředníka v rozdílných časech na skrovně dáno mi bylo, do patnácte set kop míš. z mého vlastního měšce na samé vychování a příslušné potřeby utratiti sem musel, takže pokudž by rest můj pozůstalý od té zavřesklé na mne roty starých kolikasi Mistrův, profesorův déleji zoumyslně zadržován mi býti měl, já při profesí mé další outraty s ublížením mým vystáti a snésti nikoliv bych nemohl. Nad kteroužto bídu mou velikou i tato nevyhnutedlná škoda přistoupila, že mi jakýsi nešlechetník po dvakrát do pokoje mého se dobyl a za několik set od nejlepších věcí, na díle po mých milých rodičích dosažených, z částky pak ve Vlaších a jinde při peregrinací mé draze nakoupených, se všemi mými hotovými penězi pokradl, nadto pak nade všecko pan Mistr Hagiochoran dvě hanebné oračí na potupu mou držel a když sem příkladem

---

další pomoci takovéto předsevzetí naše, v čemž mimo čest a chválu božskou a obecné dobré království tohoto svého nic neobmýšlíme, k vykonání přivésti mohli, nikoli najíti nemohouce, k V. C. M. ve vší poníženosti se utíkáme, pokorně prosíce, poněvadž ti, kteříž collegium spravovati mají, s jinými, pilně a bedlivě vyučujíc je, pracovati musí, hospodářství jim opatrovati možné není a V. C. M. (jakž toho zprávu máme) z města Budějovic dědičného platu komorního dvě stě, z města Příbrami jedno sto a z Hor Kašperských též jedno sto kop, vše grošův českých, vychází, díl takového platu k dobrému často psané kolleje darovati a ostatní díl, aby z peněz těch, kteréž na pomoc od J. M. pánův katolických i jiných při tom dobrých a pobožných lidí shledány budou, dokoupen býti mohl, milostivě dovoliti ráčíte, tak aby collegium to bohdá tím šťastným a milostivým V. C. M. fedruňkem k budoucí věčné V. C. M. paměti začátek svůj tím spíšeji vzíti, stvrzeno býti a potomně pod milostivou V. C. M. ochranou státi a zrost svůj ke všemu prospěšnému dobrému míti mohlo; toho pán Bůh všemohoucí, což tak pro čest a chválu Jeho a víru sv. katolickou od V. C. M. učiněno bude, jinou stranou hojná odplata býti ráčí, a my zase všickni s potomky a budoucími našimi za V. C. M. dlouhé zdraví a šťastné všeho křesťanstva spravování Jeho božské milosti na modlitbách svých ustavičně prositi, a jak k J. M. pánům dědům i otci V. C. M. i předkům J. M., císařům římským a králům českým, vždycky v času pokoje a válek předkové naši všelijakou věrnosť a poddanosť zachovali, tak i my, trvajíc pod milostivou ochranou, u víře sv. katolické, k V. C. M., jakž na věrné poddané náleží, se poníženě a poddaně chovati, a toho se ve vší pokoře a poníženosti odsluhovati povinni jsme a budeme" oc. — L. 1601 dne 3. dubna oznamovali purkmistr a rada města Plzně arcibiskupu Pražskému, že prelát jich školní oficiály stravovati nechce i žádali, aby k takovému starobylému obyčeji přidržán byl. „Tejna V. kn. M. ve vší náležité uctivosti nečiníme, že vždycky za předkův našich ten chvalitebný obyčej v obci naší se zachovával, že přední oficiales školní, rector a cantor opatření a obživení své ne jinde než při stolu pana preláta spolu s jinými mladými kněžími nákladem obecním mívali, z čehož obzvláště toto dobré pocházelo, že mládenci svobodní a umění literního studiosi, v takové společnosti a tovaryšstvu s poctivým kněžstvem zůstávajíce, ke kněžstvu aneb stavu duchovnímu tím chtivěji úmysl svůj oddávali. A když jsme roku lon-

profesorův na jiných akademiích errores absurdissimos důvody dostatečnými refutoval, on ještě hůřeji nežli kdy prvé mne zplundroval a na cti zhaněl i nad to výš jménem a pod pečetí J. M. pana rektora na vratech Veliké kolleje intimací na mne výslovně svědčící a V. M. nomine academiae nestoudně pro autoritate napomínající v sobotu 20. Februarii přibíti dal. Také i to praviti a tisknouti dáti smějí, jakobych profesorem řádně povolaným nebyl, ale sám toliko se vetřel, Čechům na mé lekcí choditi nedopouštějí a Němcům, kteříž zapsáni nejsou, lekcí mé slyšeti zapovídají, takže nemaje posluchačův jednomu nebo dvěma čísti nemohu. Sami sobě soudcové, původové a svědkové sou, mně řečmi a spisy svými proti přirozenému právu ubližují, obraně mé, kterouž právo přirozené propůjčuje, místa dáti nechtějí. A byť pak i to bylo, že bych se něčeho snad dopustil a víc nežli by mi náleželo přečinil (jakož se to Bůh dá nenajde), neměli by oni sami, právo a nápravu činíce, V. M. jakožto pánův defensorův pobíhati. Nebo spis můj „De origine Bohemorum" (v němž dovozuji, že Čech nejprvnější našeho národu fundator o sto čtyřidcet šest let prvé v Čechách byl, nežli Slováci Charvatskou zemi opanovali), dal sem akademii lipské k přehlídnutí a uvážení,

---

ského na nastupování oficiálův školních, kteříž v manželství tehdáž byli a raději doma stoliti chtěli, k tomu, aby jim z deputátu toho, kterýž se panu prelátu od nás a obce naší každoročně na ně dával, na stravu jejich jistá suma penéz ukázána byla, povolili, v skutku sme to poznali, že odloučením týchž oficiálův od stolu pana preláta mnohé nezpůsoby jak při škole, tak i při chrámu Páně jsou povstaly. Načež nemohouce se dívati neopominuli jsme roku pominulého, když jsme nového Mistra školního k správě té přijali, o to s panem prelátem, aby jej podle starobylého způsobu zase k stolu svému připustil a na náklad předešlý stravou opatroval, se vší bedlivostí jednati. Kteryžto, ač se tomu nemálo na odpor stavěl, však po mnohém s ním o to rokování k tomu jest, aby téhož stolu při něm s kaplany užíval, povolení své dal. A poněvadž též při času sv. Jiří pro kůr mládence svobodného za kantora přijíti toho úmyslu jsme, za to jsme měli, že i on podle Mistra školního na faře stravou předešlým a starobylým způsobem opatřen býti moci bude. Ale pan prelát náš odsílaje nám spis, jehož datum 25. Martii léta tohoto 1601, věděti nám dává, poněvadž toho, což a jak jest umínil, ke konci sobě přivésti, ani tak, jak jest sobě ustlal (co by tím mínil, vyrozuměti nemůžeme) se posaditi nemohl, že dělejí než do sv. Jiří nastávajícího téhož Mistra školního při stolu svém míti nemíní, tomu chtěje, abychom ho časně jinde stolem opatřili. I poněvadž my, nejdůstojnější kníže, panu prelátu našemu všecken ten plat, kterýž předešle na vychování týchž oficiálův školních vycházel, zouplna podle smlouvy rádi dávati chceme, za to V. kn. M. synovsky žádáme a prosíme, že jemu o tom, aby ty oba oficiály školní beze všech výmluv podle kaplanův svých stravou opatroval, dostatečné poručení učiniti ráčíte; neb pokudž by toho týž pan prelát k sobě ujíti nemínil, my se v tom patrně ohlašujeme, že bychom V. kn. M. o takového správce duchovního, kterýž by se podle starobylých a u nás již zvyklých chvalitebných způsobův řídil a choval, též také dotčené oficiály školní při svém stolu rád měl, z potřeby ve vší uctivosti následovati musili." (Obé z arch. arcib. Pražsk.)

V Přešticích zastával úřad učitelský r. 1622 katolický měšťan Vltavo-Týnský Jindřich Poznalius, poněvadž však nedostal od opata Kladrubského žádný plat, napomínal arcibiskup Jan Lohelius téhož opata, aby mu zaplatil, „neboť každý dělník hoden jest mzdy své a zvláště tento, neb mnohými dítkami jest obtížen."

kteryž dotčená akademie i schválila a na potvrzení toho nejpřednější doktoři carmina gratulatoria k témuž spisu mně psali. Protož V. M. nejvýš pro Boha prosím (poněvadž fama, vita, bona paribus passibus ambulant) že mého soužení tak dlouhý čas, již pátý rok trvajícího se ujíti, rest můj spravedlivě povinný mně ubohému člověku neprodleně odvésti přísně poručiti, Mistra pak Hagiochorana i s těmi, kteříž takové nenáležité, nikdež na jiných akademiich neslýchané a k zlehčení znamenitému jak mému tak i V. M. směřující spisy přibíjeti a metati smějí, dle spravedlivého V. M. uznání k výstraze jiným ztrestati, a aby budoucně ouhona skrze to nepošla, časně předjíti, z poznamenaných do protokolu věcí mezi námi zběhlých, což nepravdivého, vymazati, mou disputací, kterou sou mi tištěnou vzali, navrátiti poručiti ráčíte, tak abychom profesor jeden druhého nepotlačujíc a přes meze povolání svého do cizí profesí nevkračujíc, k tomu společně směřovali, kterak by zavedená tato akademie s pomocí svrchovaného pána Boha skrze vyzdvižení a zachování pěkného řádu k svému vzrůstu a někdejšímu zvelebení přicházeti a zase přivedena býti mohla.

751. *Zápis, že prorektor přednášel, aby vedle žádosti kněze Jana Piscena za preceptora panu Hrobickému Plaček podán byl. Usnešeno, pokudž by mohl jiný nalezen býti, tehdy aby Plaček in classibus zůstával, pakli ne, aby k němu byl fedrován.*

1616, 4. června.

752. *Rektor a consiliarii učení Pražského do Třebíče na Moravu: „Kdež toho, jak skrze psaní tak skrze dvojí poctivosti hodného kněze Jakuba Petroselina, připojivše k němu ještě z ouřadu osoby jisté, aby škola V. M., kteráž asi od dvou let k nemalému zmenšení přišla, zase vyzdvižena a správcem jiným od času sv. Havla prv příštího mužem hodným a učeným opatřena byla, vyhledávati ráčíte: my majíce nad takovou péči o školu V. M. zalíbení, v tom dle povinnosti našich se zakazujeme, že chceme tak o to se přičiniti, aby škola Vaše dobrým, příkladným a pobožným správcem a collegou opatřena býti mohla. O čemž V. M. svrchu jmenovaní páni vyslaní obšírnější zprávu učiniti moci budou.*)

1616, 11. června.

753. *Rektor a consiliarii učení Pražského žádají paní Marii Magdalenu Trčkovou z Lobkovic na Lipnici, aby Jana Se-*

*) V radě Mistrů universi učiněno conclusum: „Poněvadž jsou prvé s Rhacopacusem (viz o něm poznámku při r. 1605, 7. března) dobře spokojeni byli, pokudž by chtěl to k sobě přijíti anebo Textorius, aby oni s nimi rozmluvili o to. Pakli by to nemohlo býti, aby panu M. Mollerovi ponavrženo bylo, poněvadž sobě vinšuje míti scholam frequentem.

monia Domašínského, ouda akademie Pražské, na ten čas správce kůru v městě Žatci, z poddanosti propustila.

1616, 11. června.

---

754. Zápis děkana fakulty filosofické, že by pan M. Turka na místo své do německé školy rád nějakého Čecha fedroval.

1616, 25. června.

Pan prorektor přednášel, že pan M. Turka byvši u něho dne včerejšího oznamoval, že by rád na místo své do německé školy některého Čecha fedroval a mluvil o tom s panem bakalářem, kterýž u sv. Michala v Novém městě Pražském zůstává, pokudž by páni Mistři chtěli jim ho konfirmovati, že by chtěli o něho nominatim psáti.

Conclusum: Že to extra tempus, aby mohl vyzdvižen býti státi se nemůže, pokudž to při páních inspektořích sobě zjednati mohou, že proti tomu páni Mistři nebudou.

---

755. Zápis děkana fakulty filosofické o srovnání bibliotéky a o beáních.

1616, 1. července.

Item, přednášeno strany bibliotéky hořejší, že jest zase velmi zaprášena, aby byla vyčistěna a vyprášena a repositoria nadělána, skla také vzdělána; nebo jestliby se skla nevzdělala, tehdy se zase z ulice napráší.

Conclusum: Aby se nejprv repositoria nadělala, prvé však aby se prolomiti dalo a dva trámy podepřely, potom se srovnala a do registříků pojala.

Na beánii, aby se asi před téhodnem sv. Laurenciusa intimovalo. Ti, kteří takto dvě léta byli na beánii, aby se do kněh vepsali. Pan M. Daniel, že je sám vepíše, se ohlásil.

---

756. Zápis o zhanění, kteréž učinil písař z kanceláře v Starém městě Pražském Volf Schopper Mistru Kerbicerovi a učení pražskému, v noci do školy se dobývaje.

1616, 16. července.

Pan prorektor přednášel, že jest M. Kerbicerus mu žaloval a ztěžoval, kterak v pátek u večer, když již škola byla zavřena, Volf Schopper, písař z kanceláře v Starém městě Pražském, v šlofpelci toliko na školu velice tloukl, on pak jsa ze sna vzbuzen, vyhlídl z okna, co tluče a kdo by byl, jeho se zeptával, tu on hned: šelmo, zrádce, bachante, Mistře, proč mi tykáš, že nejsi než troup oc. Tu mu on toho odpíraje: že mu neotevře, pravil, že mu není žádné potřeby do školy v noci choditi. On zase pravil: Vy šelmy Mistři,

když sobě kurvu do kolleje vezmete, z cizích mozolův a lidí chudých zžíráte, načež by se několik studiosův mohlo vychovati. Žaluj na mne tomu tvému Hagiochoranovi, a praví o tom Campanovi, že jest člověk učený, ale já bych s tou jeho učeností zadku utříti nechtěl; já sem člověk politicus, který se hoditi může.

Conclusum. Diversae hac in re erant sententiae: aby se mu přípověď oznámila, že se to na pány defensory vznese, item, aby cedule řezaná jemu odeslána byla nomine rectoris, nicméně že by se o to k pánům defensorům hleděti mohlo. Ale kde by ho chtěli, kdyžby se mu cedule řezané poslaly, na kterém právě viniti, o to by bylo činiti.

Mutata quoque haec sententia subsequens recepta: Aby, když se kdo s ním shledá, per compensationem mu bylo odplaceno a zase mu povědíno bylo, že jest to vše lhal, jako šelma oc.

---

757. Ouředníci osady sv. Martina v Starém městě Pražském ztěžují si, že v noci ve škole tři ženské zastihli a že žáci na ulici světské písničky zpívali.)*

1616, 6. srpna.

Sabbatho transfigurationis Christi 6. Augusti anno 1616 pan prorektor přednášel, že páni vyslaní z osady sv. Martina od pana rychtáře císařského a jinších pánův z osady té pozdravení pánům Mistrům vzkazují a při tom oznamovali, kterak onoho téhodne tři

---

*) Některé zpěvy mendíčků jako málo známou zvláštnost sem klademe. Verše, kteréž mendíčkové školy svatého Štěpána v květnou neděli, děkujíc dobrodincům za přijatá dobrodiní, po pacholátkách naposledy hlásali a posluchače šprýmem městkým obveselili. Následuje první, léta 1650.

Vy páni, panny i paní,
vím, že nepřišli jste mani
na krchov teďky k svatému
Štěpánovi velikému,
ale že chcete slyšeti,
co Vám budem povídati.
Jinší sic svého odbyli,
nebo sobě pospíšili,
já jsem naposledy zůstal,
neb jsem dnes po práci ustál,
česaje chmel na vinici,
či brž za kamny v světnici.
Než Vy nevíte, kdo jsem já
a jaká jest podstata má,
jsem sice městského rodu,
jakž můž'te znát po mém chodu,
otce ani matky nemám,
Bůh mi je vůlí svou vzal tam,
kdež jest jeho vůle byla.
Přibyslav pak má vlast byla,
odsud z Prahy patnácte mil,
snad tam někdo taky z Vás byl,
jest město pěkně spravené,
skrze válku okrášlené,
hledě na ně že by zplakal,
jak je nepřítel spravoval.
Ale což tomu mám říci,
než vše Bohu poručiti,
radčí oznámím něco víc,
však bude z srdce a ne z plic,
co mám sobě poručeno,
aby bylo vyjeveno.
Ač naše škola lká, kvílí
pro tu neveselou chvíli,
litujíce všechněch pánův,
osadních i též měšťanův,
znaje jejich obtížnosti,
kterak v velké souženosti
nás přece vychovávají,
mříti hladem nám nedají.
Nebo jak osadní přední
ukázali se k nám vlídní,
též i páni nákladníci,
při nich i páni řezníci,
i jiní chudší sousedé,
ač se jim nedobře vede,
nás krmili i chovali,
vyzáblé nám být nedali;

sousedé a ouředníci mimo školu jdouce k půl druhé hodině na noc, v komoře kollegově ňáké ženské smání a klechtání slyšeli, tu se pozastavili a co neb jaké posuňky mluveny od ňákých tří osob ženského pohlaví toho doslýchali a pozůstavivše tu dvou, jeden z nich na faru odešel, aby pan farář s nimi do školy šel, tu věc mu vypravujíc žádal, což on k žádosti tak učinil, do školy vešli a tu jednu osobu v kuchyni, druhou na schodech, třetí pod krovy našli;

---

což na mně znáti můžete,
jestliže pilně patříte
na mé uličené líčko,
jak je přepěkné nyníčko.
Pokrm náš byl v ročním běhu,
vím, že nepochybím stehu,
předně chléb, maso, pečené,
hrách, zelí, v němž i kus svině
vězelo, to jsme popadli,
žaludku ten tribut dali;
neb žaludek na člověka
tyranský jest, věc veliká,
takže, nedáli mu jeho
tributu zadržalého,
bude vždy zpurně broukati,
se zpouzeti a foukati;
než nic jsme mu nezadrželi,
všecko jsme mu hned odvedli.
Též i v tomto postním času
užil při nás svého kvasu,
nebo ctné paní matrony,
šlechetné, také pobožný
nás v škole neopustily,
ale na nás zpomenuly,
fedrovaly nás rybami,
štokfišem, také húbami,
dobrá kaše, broskve, řípa
ještě mi k nosu přilípa,
pečené herynky, zelí,
mastné jsme též od nich měli.
Za kteroužto jejich vděčnost
dej jim Bůh radost na věčnost,
jich manželům, také dítkám
rač to odplatit pán Bůh sám,
aby požehnání, štěstí
měli mnoho bez neřestí,
a aby dočkali toho
pokoje v světě časného,
po smrti pak této časné
dejž jim Bůh království věčné.
Vás pak nyní tuto prosím,
povím Vám, co v mysli nosím,
žádajíc Vás ponížene,
anebo třebas pokorně,
že se ke mně nachýlíte,
po kopě mi darujete,
však peněz a ne hřebíků,
jen sáhněte do pytlíků,
do kapsy, aneb do váčků,
učiňte v penězích rvačku
a na mne je vyházejte,
hodně mne jimi vyperte.
já se nebudu nic hněvat,
ale budu Vám děkovat,
koupím sobě ňáký kabát,
abych mohl poctivě obstát,
nebo se budu ženiti,
Vás také na svatbu zváti,
jestli sebou přinesete,
to co nejraději jíte,
vína hojnost mít budete,
však tak, když si ho koupíte,
muziku já domácí mám,
neb na kejdy umím hrát sám,
umím také k tomu zpívat,
tak, až budou vlasy vstávat,
půjdem všickni pořád k tanci,
pod petrželnými věnci,
budem veseli, och budem,
dokud co pít, jíst mít budem.
Když všecko sníme, spijeme,
domů s hurtem poběhneme.
Pročež i Vy nyní domů
jděte, kde náleží komu,
neb se Váš žaludek leká,
poněvadž večeře čeká,
že mu jeho kontribuci
chcete prodloužit do noci.
Pak vám vinšuji dobrou noc,
pokojné spaní na pomoc,
abyste ve zdraví vstali
a po mně nic neplakali.

Gratiarum actio dominis anno 1651.

Chlubím se a chlubit budu,
pokud nejdéle živ budu,
to proto, že se mám dobře,
nevím skoro co jest hoře;
nebo ačkoliv jsem mendlík,
však věřte, že žádný knedlík.
Ten půst nepustil jsem v sebe,
protože jsem šetřil sebe,
aby mi žaludek netvrd,
neb jsem od přirození hrd,
jsouce též městského rodu,
ale telecího chodu.

toto pak vše, ač chtěli zatajiti, však že se jim vždy větší příčina na pány Mistry to vznésti podává, že onehdá ještě jako na truc naproti domu pana Cerhovského sobě vystoupli, písně světské a nenáležité v noci zpívali a jakkoliv se nejprv domníval pan Cerhovský, že by řemeslníci byli, však že potom když několikrát ten roh obešli, zase přicházeje na školu tloukli, do ní vešli, že jsou žáci je poznal. Za kteroužto příčinou jsou citováni rektor školy s kollegou. Zavoláni tři žáci, kteříž zpívali. Poručeno jim, aby se toho, jak jest bylo, spravili. Oznamovali: že přišel ňáký zeman s druhým, na

---

Poslouchejte, opět se chlubím
a vám všechněm pravdu mluvím,
že tento půst někteří páni
naši patronové osadní
na školu nezapomněli,
protože jsme od nich měli,
čím bychom žaludky hojili,
když se hněvají, pokojili,
fedrovali nás laskavě,
vlídně, také přívětivě,
jsou hodni poděkování
a ode všech nás milování.
Obzvláště jeden pán s svou paní
mimo naše všecko nadání
v květnou neděli nám oběd hojný
do školy dal nákladně strojený,
ryby rozkošně pečené,
také v koření vařené,
dobrým štokfišem a dobrou kaší
vzpomenuli na školu naši.
Břeskve chutné, také švestky,
křížalky čisté i také hrušky
měli jsme, to pravdu mluvím,
i o řepě sladké mnoho vím.
Pročež, o Bože, za takovou štědrost
rač jim dát po smrti svou milost,
v světě hojné požehnání
a v statečku rozmnožení,
aby za mnoho let měli,
čím by školu i chudé fedrovali.
I všechněm pánům osadním
odplať Bůh hojným požehnáním,
rač jim dát po smrti časné
nebeské království věčné.
Vás pak prosím, posluchači milí,
rozpomeňte se na mne v tu chvíli,
mou milou osobu fedrujte,
a po troníčku mi darujte,
abych mohl čtrnáct krejcarů míti,
střevíce si vyplatiti,
abych nechodil na hod boží bos,
toť by bylo nového cos.
Nyní se již s Vámi s pláčem loučím
a Vás všechny pánu Bohu poroučím.

Mendíčka rozkoš anno 1652.

Má chudoba cti netratí,
nemůžem býti bohatí
všickni. Ač já chudý nejsem,
nýbrž nuzný, potřebný jsem.
Satanáš je v pekle chudý,
milosti boží zbavený;
ale já milosti boží
hledám co drahého zboží,
poněvadž zboží časného
nemám, chci hledat věčného.
Je sic pravda, že rád mlsám,
a každý peníz promlsám,
ale však to z nouze činím,
zvlášť když o obědu nevím.
Dnes sic, díka pánu Bohu,
najísti se hodně mohu,
protože jedna paní ctná
pobožná, také šlechetná,
oběd nám dobrý daruje,
má drštka to dobře čije.
Pane Bože, pro tu štědrost
rač jí dát radost na věčnost.
Ach smutný nemám kabátu,
někdo pro boží odplatu,
račiž mne jím darovati,
nebudu více mlsati.
Toto pak učiním obzvlášť,
budu si chovati na plášť,
pomozte mi nań, prosím Vás,
ať se nepředírám na hlas;
dejte, dejte a pomozte,
jakožto domácí hosté
a pakli mi nic nedáte,
to brzy v pravdě shledáte,
že všickni časem zemřete
a vzhůru bradou lehnete;
ale já nechci umříti
mínic se radše ženiti.
Pročež věru radše dejte
a mne v své paměti mějte,
abych sobě snad nezoufal,
a třebas se na vojnu dal,
což by byla vaše vina,
pojdouce od vás příčina.

školu tloukli a aby se jim zpívalo, chtěli, což když se větší zpečovali a oni právě jdouce z prekací na ně trefili, aby jim zpívali, s sebou je vzali. Když pak počali zpívati: „Jakž Bůh ráčí“, oni nechtěli než světské, tu oni zpívali: „Dobrou noc, má milá, dobrou noc.“ Potom do domu ňákého s nimi vešli a tam jim zpívali: „Chceť mi se vdáti“, až i na žalmy k posledku přišli. Potom šli do školy zase.

Nu, již se v kapsách drbejte
a mně peníze sázejte,
ať se již více nehněvám
ano i zuby neskřípám.
A tak když mne spokojíte,
z domu pěkně odejděte,
s bázní boží hodujíce,
na mne též zpomínajíce.
Já, ačkoliv co jíst nemám,
však na truc sobě udělám,
budu ústa otvírati
a jako bych jeď žvýkati
jako koza aneb ovce.
Přejíce mu také, kdo chce
k mé večeři ke mně jíti,
ó nebude se zle míti.
Přijdouc odejde lačnější,
mnohem také žíznivější.
Nyní se již s Vámi žehnám,
neb vás v noci neuhlídám,
můž'teli, dobře se mějte,
chceteli, na mne vzpomeňte!

(Z knihovny kláštera Strahovského v Praze.)

Seznam míst a jich učitelů.*)

Praha.

Classes universi Pražské:

Šud z Semanína Eliáš, 1606.
Jessenicenus Simeon, 1606.
Rokycanský Václav Kouřímský, 1610.
Hercinius Jakub Německobrodský, 1610.
Passonides Matiáš Velvarský, 1610.
Turek Jan Domažlický, 1610.
Meinradius Bedřich, 1610.

V diariech universí Pražské jsou ještě jmenováni: Czaba Felix Math. 1599, Svechinus z Paumberka Gabriel Chrudimský od 1604, Fradelius Petr 1605—6, Krupský Jakub 1605, Ounhoštský Václav Slánský 1607, Czernovinus Pavel Německobrodský 1607.

Na Starém městě u Matky boží v Týně:

Marchio Ondřej Žďárský, správce, 1600.
Rosemberský Jiřík, kantor, 1604.
Ripanus Fabian, správce, 1605.

Diarium universí Pražské ještě zaznamenává: Dykast Jan Lomnický, správce, 1605—8.

Na Starém městě u sv. Mikuláše:

Rabín Laurin, kantor, 1602.
Tykalides Skutius Jan, bakalář, 1602.
Svinčanus Jan, kollega, 1602.
Čejkovský Jiří Chlumecký, správce, 1607.
Vratislavský Daniel, správce, 1608.

V diariu universí Pražské jsou ještě zaznamenáni: Štyrský Zachariáš, správce, 1598; Hofman Mikuláš Pražský, správce, 1600; Zachius Jakub Čáslavský, správce, 1600; Oxiporinus Florian Slánský, správce, 1601; Ripanus Fabian, Slezan, správce, 1604; Slánský z Kosmačova David Klatovský, správce, 1605, Adam Václ. Kasejovský, správce, 1605—6.

Na Starém městě u sv. Jiljí:

Campanus Math., správce, 1601.
Tychistes Bohdanecký Mart., správce, 1602.
Tetaur Svinczanus Jan, správce, 1604.

---

*) Položili jsme do seznamu jen místa v „Pamětech o školách českých“ vyjmenovaná, při kterýchž zaznamenána jsou jména učitelů, přidali jsme však k některým místům také jména správců školních odjinud nám známá. Na prvním místě jsou jména učitelů, o nichž v „Pamětech“ zmínka se činí, na druhém místě (petitem) jsou jména odjinud povědomá.

Svechinus Gabriel, správce, 1606.
Stránský Pavel ze Žap, kollega, 1606.
Nisselius Eliáš Trutnovský, správce, 1608.

Mimo tyto byli ještě: Štyrský Zachariáš Pražský, správce, 1599. Mechanaeus Matiáš Horažďovský, kollega, 1604—5. Raphigius Pavel Litomyšlský, správce, 1605—6. Kutnauer Jan, kollega, 1620.

Na Starém městě u sv. Michala:

Venceslaus, rektor, 1562.
Florian (Oxiporinus), správce, 1602.
Chaelonianus Alexander Prachatický, správce, 1608.

Mimo tyto ještě byli: Montanus Jan, kantor, 1601. Lykaon Pavel Kostelecký, správce, 1604.

Na Starém městě u sv. Havla:

Tajovský Jiří, Kutnohoran, správce, 1605.
Klaudián Jan, kollega, 1608.
Žďárský Bartoloměj, správce, 1608.
Turek Jan Německobrodský, kantor (odrodilec), 1614.
Albertus Prachatický, kollega, 1614.

V diariu univ. Pr. jsou ještě zaznamenáni: Campanus Matiáš Hořovský, správce, 1593—1600. Artopaeus Václav z Polné, správce, 1600—1. Smilkovius Josef, správce, 1601. Tessacius Adam Českobrodský, správce, 1604—5.

Na Starém městě u sv. Haštala:

Chudecius Jiří Jaroměřský, rektor, 1599.
Horký Martin, správce, 1606.
Horatius Jiří Chrudimský, správce, 1606.
Dykastus Václav Koutský, správce, 1616.

Mimo ty byli ještě: Thermanticus Jan, správce, 1600. Prassinus Zelenka Jan Břevnovský, správce, 1604—5. Bergerus Jerem., správce, 1605—6. Mathiades Mathias, správce, 1608.

U sv. Martina:

Kamaryt, kantor, 1602.
Kožíšek Bydžovský Jiří, správce, 1602.
Nigrin Pavel, kantor, 1604.
Parvus Březnický Sal., správce, 1605.
Šleminius Václav Čáslavský, kollega, 1613.
Vokoun z Vokounštejna Řehoř, rektor, 1613.

Více byli: Nemes Václav Chrudimský, správce, 1599. Vocalius Jan Pražský, kollega, 1599—1600. Vltavotýnský Ondřej, 1600. Czahonius Jan Stříbrský, kollega, 1607.

Na Novém městě u sv. Michala v Opatovicích:

Vedle diarií universitních: Raphigius Pavel Litoměřický, správce, 1598. Vít Jeron. Netolický, správce, 1598—9. Magrle z Sobíšku Mikuláš Přeloučský, správce, 1599. Lykaon Pavel Kostelecký, správce, 1604—5. Smrček Martin Polický, 1605. Ripa Václav Staňk., správce, 1606—7. Chotounský z Chotouně Adam Nymburský, správce, 1606. Mendicellus Jan Žatecký, správce, 1607—8.

Na Novém městě u sv. Štěpána:

Oxiopus Jan, správce, 1566.
Vít Jeroným Netolický, správce, 1600.

Huml z Ruprsdorfu Jan, kollega, 1600.
Zahrádka Václav, sukcentor, 1601.
Malkovicius Tobiáš Horaždovský, správce, 1602.
Vrbenský Viktorin Vltavotýnský, rektor, 1603.
Essinius Pavel, správce, 1604.
Berger Jeremiáš, správce, 1606.
Nigrin Jiří Litomyšlský, správce, 1607.

Vedle diaria universí ještě byli: Posthumus Jan Rosický, správce, 1598. Jaroměřský Jan Čáslavský, správce, 1607. Rokycanský Václav Kouřímský, kollega, 1607. Czernovinus Pavel Německobrodský, kollega, 1608. Sudlicius Jan Felix, kollega, 1608.

Na Novém městě u sv. Jindřicha:

Ennius z Fenixfeldu, okolo 1550.
Kherner Jan z Plzně, rektor, 1584.
Kampanus Jan Vodňanský, správce, 1599.
Hradištský Jan, kantor, 1602.
Edlinger Jindřichohradecký Nikod., správce, 1602.
Racopaeus Martin Vodňanský, kollega, 1606.
Prunerus Štěpán M., profesor, 1606.
Ambrosius Kašpar, profesor, 1606.
Pelargus Jan Vodňanský, správce, 1607.
Žabonius z Vyšetína Jakub, správce, 1609—1615.
Budínský Jakub Pražský, kollega, 1615.

Více byli: Staroměstský Jiří Třebechovský, správce, 1598. Aeruca Pražský, kollega, 1598. Ziabonius z Vyšetína Václav, správce, 1600. Koutský Jiří Pražský, kollega, 1604. Labussius Samuel Kutnohorský, kollega, 1608.

Na Novém městě u sv. Petra:

Neprašov Jan, správce, 1581.
Picka Jan Písecký, správce, 1588.
Mathebaeus Krištofor, od H., 1600.
Parvus Petr Bydžovský, sukcentor, 1600.
Columella Jan Stříbrský, správce, 1602.
Kropilius Frider. Albinus, správce, 1605.
Latomus Nicol. Rabinus, správce, 1605.
Šťastný Tobiáš, kollega, 1608.

Více byli: Agricola Šebestián, správce, 1598. Gubernator Matiáš Žlutický, správce, 1600. Kožíšek Jiří Bydžovský, správce, 1600. Hanecius Jan Německobrodský, správce, 1600. Raphigius Pavel Litomyšlský, správce, 1604—5.

Na Novém městě u sv. Klimenta:

Rameš Václav, kantor, 1599.
Benjamin Velvarský Jan, správce, 1602.
Jacobides Jan z České Třebové, kantor, 1602.
Pučalka, kantor, 1605.
Rabinus Laurentius, správce, 1607.
Malcovius Tobiáš, správce, 1607.
Spissius Mikuláš Kutnohorský, správce, 1608.
Callidas Martin, správce, 1608.

Více byli: Heliades Pavel, kollega, 1598. Fabricius (Faberius) Václav Bohdanecký, správce, 1600—1. Vokorineus Jeron. Žlutický, 1601. Dykast Jan Lomnický, správce, 1604. Adam Jan Táborský, kollega, 1604. Nisus Jan Žatecký, správce, 1604. Rokycanský Václav Kouřímský, správce, 1605. Gelastus Václav, správce, 1607—8.

Na Novém městě u sv. Vojtěcha Většího:

Pavec Mikuláš Strašický, správce do H., 1600.
Aubocenus Jan, rektor, 1614.
Siderinus Pavel, správce, 1614.

Více byli: Orcin Václav, správce, 1602. Essinius Pavel, správce, 1604. Rasus (Holý) Prokop Žďárský, správce, 1604. Paeonius Prokop, správce, 1605. Oudrazský Mat., kollega, 1606. Mathaeides Jeroným Želetavský, správce, 1606—8.

Na Novém městě u sv. Václava na Zderaze:

Klatovský Václav, kantor do H., 1600.
Tomáš Syracides z Německého Brodu, správce, 1600.
Novacius Matiáš, správce, 1602.
Trebenický Samuel, sukcentor, 1602.
Ouzdrazský Math. Bohdalovinus, správce, 1606.
Podhorský Samuel, kantor, 1609.
Clementis Václav Zebrácký, 1613.

Více byli: Chalybaeus Zachariáš Blovický, správce, 1598. Jamburek (Jamborides) Jan Písecký, kollega, 1601. Chalybaeus Václav Blovický, správce, 1604. Acestus Ondřej, správce, 1605. Optalius Jakub Sušický, správce, 1607. Voborský Jan, správce, 1608.

Na Novém městě u sv. Vojtěcha pod Slovany:

Columbus Jan Kouřímský, 1602.
Mostník Jan Berounský, správce, 1606.
Kropilius Bedřich, správce, 1607.
Bydžovský Jakub, správce, 1615.

Více byli: Czahota Jan Stříbrský, správce, 1599—1604. Chobotides Jiří, správce, 1606—7.

V Menším městě u sv. Mikuláše:

Candidus Václav, kantor, 1586.
Chorin, správce, 1590.
Žabonius Václav, správce, 1600.
Libertín Ondřej Klatovský, kollega, 1600.
Smichaeus Tomáš Turnovský, správce školy, 1600—1602.
Kožíšek Jiří Bydžovský, správce, 1602.
Rosembersk ý Jiří, pomocník, 1604.
Mathiae Bohuslaus, kollega, 1604.
Rochota Ondřej, správce, 1605.
Nigrin Pavel Opavský, kollega, 1605.
Paulinus Tomáš Olešnický, kollega, 1608.

Více byli: Ambrosii Štěpán Kladrubský, správce, 1598—9. Hofmanus Mikuláš, správce, 1600. Mitis Jan Strakonický, kollega, 1601. Rabin Laur., kantor, 1602. Nisus Jan Žatecký, kollega, 1604. Kezelius Novobydžovský, správce, 1604—5. Nysselius Elišš Trutnovský, kollega, 1607.

Barchov Velký:

Paschal Jiří asi 1620.

Bělá:

Duchek, rektor, 1408.
Sušil Jan, pomocník, 1582.
Sarkander Jiří Vožický, správce, 1605.
Mathiades Daniel Stupenus, správce, 1605 a 1607.
Lynerus Ondřej, správce, 1607.
Nigrinus Jan Českobrodský, rektor, 1616.

Benešov:

Heliades Pavel Lochenický, správce, 1599.
Vlaverín Kašpar, bakalář, 1599.
Tykalides Jan, správce, 1600.
Crispinus Václav Klatovský, druhý správce, 1608.

Beroun:

Krahulík Jan, správce, do 1602.
Miler Adam Táborský, kollega, 1607, správce r. 1608.
Clementis Simeon, správce, 1608.
Krocín Kr. Sušický, kollega, 1608.
Horatius Václav Klatovský, správce, 1610.

Diarium universí Pražské ještě zaznamenává: Ambrosii Kašpar, správce, 1606. P. J. Seidl v kronice města Berouna jmenuje l. 1517 Loška z Prahy, bakaláře; 1546 Feltle Martin, bakalář; 1573 Pasovský Ondřej, kantor; Jakub Pražský, pomocník; 1582 Jacobides J. Vysokomýtský, kantor; 1582 Kamba Jan, starší kantor; 1585 Vít, kantor; 1603 Mníškovský Tobiáš; 1608 Zdenicenus Šimon, oficiál; 1611 Comes Daniel, bakalář; 1612 Magalinaeus Jaroslav z Budče, mistr zpěvu; 1621 Kochan z Prachové, bakalář; 1626 Brodský J., bakalář; 1629 Kotanias J., pomocník; 1630 Erazim Daniel Račinský, kantor; 1640 Sudisrach Jak. Kyjovský, správce; 1683 Krása Jiří, správce; 1685 Smíšek Jiří, kantor; 1686 Trouba Bartoloměj, kantor; 1692 Veselý Vojtěch z Hořovic, kantor; 1693 Hejdrich Jiří, kantor; 1694 Blanický Pavel z Vlašimi, pomocník; 1712 Bouček Jan, kantor; 1713 Vyskočil Josef, kantor; 1725 Plánický Karel, kantor; 1726 Charvat Petr, kantor; 1728 Břechovský Martin, kantor; 1735 Krejčovský Mart., pomocník; 1748 Nechánický Jiří, kantor; 1784 Tatter Josef, učitel; 1788 Höpler Šimon, kantor; 1798 Morda z Neumětel, pomocník.

Bezno:

Zahradník Jiří Loučenský, mládenec, 1638.

Bohdaneč:

Erazim Čáslavský, správce, 1603.
Leopold Jan Rokycanský, správce, 1604.
Samuel Jan z Německého Brodu, pomocník, 1604.
Tynensis Jan, správce, 1607.
Dvorský Jiří, správce, 1608.

Boleslav Mladá:

Na škole Bratrské: Jerman Jan, správce, 1577.
Karyn Jan, správce, 1570.

Volyňský E., správce, 1583.
Kubín Mat. Vysokomýtský, správce, 1588—9.
Hanecius Jan, správce, 1600.
Bohdanecký Krištof, správce, 1603.
Kezelius Jiří Mistr, správce, 1605.
Felix Vavřinec, kollega, 1605.
Grassius Jakub, pomocník, 1605, správce r. 1606.
Daniel Melch. Pražský, kollega, 1606.
Thomaides Jan Žďárský, kollega, 1608.
Aurifabrus Daniel, správce, 1608.
Samuel, školní mládenec, 1655.
Vendelín Jan, soukromý německý učitel, 1660.
Navrátil Jan, soukromý učitel německý, 1660.

Více byli: Martinides Pavel Strakonický, správce, 1599. Tessacius Adam Českobrodský, správce, 1601.

Boseň:

Čapek Jan, správce, před 1654.

Brandýs nad Labem:

Textorius Martin Klatovský, správce, 1597.
Markraf Jan Žatecký.
Horatius Chrudimský Jiří, správce, 1599.
Orcinus Kr. Václ. Hradecký, rektor, 1603.
Herbicer Jan, správce, 1604.
Klaudián Jan, správce, 1608.
Sixtius Kašpar, správce, 1608.
Pithias Jan, ml. pomocník, 1608.
Passonides Matiáš, správce, 1610.

Budyně:

Čahota Jan, správce, 1605.
Columella J. Stříbrský, správce, 1606 a 1607.
Pešina Samuel Strakonický, správce, 1606.
Táborský Oldřich, správce, 1608.

Bydžov Nový:

Kantor Jan, správce, 1583.
Dvorský Jiří, správce, 1585.
Hajecius Petr, správce, 1605.
Mrasius Daniel, kollega, 1616.
Knínský Jan z Loun, správce, 1622.

Čáslav:

Falko Václav, bakalář, 1564.
Flavin Věnceslav, bakalář, 1564.
Trachmberk Pavel, kantor, 1564.
Chudecius Jiří, správce, 1604.
Mělnický Jiří Poděbradský, kollega 1604, později správce.
Beňovský Šimon, správce, 1606.

Optalius Jakub Sušický, kollega, 1606.
Krupský Jakub, správce, 1607.
Lucinus Tobiáš Pardubický, kollega, 1607.
Racopaeus Martin Vodňanský, správce, 1698.
Longolius Jan, kollega, 1608.
Skála Václav Jan, kantor, 1712.

Vedle diaria univ. Pražské byli více: Žabonius z Vyšetína Václav, správce, 1598—1601. Florian Lounský, správce, 1600. Paladius Jan Hlínský, správce, 1604.

Černilov:

Paschal Jiří, správce, 1626.
Kučera Mikuláš Třebechovský, správce, 1626.

Černochov:

Hradecký Petr, kantor, 1612.

Český Brod:

Sklepka, správce, asi 1574.
Vokal Jan, správce, od 1600—2.
Chudecius Vavřinec, správce, 1602.
Dikast Jan, správce, 1604.
Šonovský z Šonova Jan, správce, 1605.
Pelargus Jan Vodňanský, kollega, 1605.
Machaonius Šimon Kutnohorský, správce, 1606.
Matheides Jan, správce, 1608.
Sextius Kašpar, správce, 1615.
Hvězdář Karel, kantor, asi 1664.

Vedle diaria universitního více byli: Heliades Josef Německobrodský, správce, 1600. Haldius Melichar, správce, 1604. Horatius Jiří, správce, 1607. Hradeceni Daniel Lipnický, kollega, 1607.

Dobrovice:

Acanthes Jakub, správce, 1605.
Mělnický Jiřík Poděbradský, správce, 1608.

Dobřichovice:

Nejser Václav, správce, 1598.
Kuklička Řehoř, rektor, 1612.

Domažlice:

Nizenius Vodňanský Václav, bakalář školní, 1587.
Miler Vít Prachatický, vicerektor, 1598.
Gelastus Jeroným Berounský, správce, 1607.
Harant Vít Královický, kollega, 1607.
Hippius Jan Vodňanský, správce, 1608.
Felicis Jáchym Stříbrský, kollega, 1608.
Zelmanus Jan Kostelecký, kollega, 1614.
Havlík Jan, správce (v 17. století).
Camillus Štěpán, kantor (v 17. století).

Gabersdorf:

Rosenberg Krištof, 1657.

Heřmanův Městec:

Machonius Šimon Horský, správce, 1605.
Christophorides Šimon Českobrodský, správce, 1606.

Horažďovice:

Basilius Jakub Domažlický, správce, 1606.
Kropilius Bedřich, správce, 1607.
Chaelonianus Alexander Prachatický, správce, 1607.
Siphonius Václav, správce, 1607.
Horatius Václav Klatovský, správce, 1610.

Hořepník:

Fuňák Kaceřovský Pavel, správce, 1603.

Hořice:

Erasmus Hořovinus, 1582.
Pithias Jan Domažlický, správce, 1606.
Romenecius Jan, správce, 1607.
Matheola Šimon Čáslavský, správce, 1608.

Hořovice:

Kubín Václav, kantor, 1697.

Hradec Jindřichův:

Jan Matouš, 1604.
Kraus Lukáš, na německé jesuitské škole, 1604.

Hradec Králové:

Kampanus Jan Vodňanský, správce, 1598.
Hubecius Jan Čáslavský, správce, od 1599.
Tobolecius Jan, správce, 1600.
Hrabaeus Jakub, správce druhý, 1600.
Vorlický Jan Polický, pomocník od 1601.
Vrbenský Viktorin, správce, 1604.
Markocius Jiří Čáslavský, kollega, 1604, správce od r. 1606.
Jacobeus Pavel Čáslavský, kollega, 1606.
Svechinus z Paumberka Gabriel, správce, 1607.
Martinus Jan Plaňanský, conrector, 1613.
Vinitorinus Jan Nymburský, sukcentor, 1613.
Diarium universí Pražské ještě má: Essinius (Essenius) Pavel, správce, 1606.

Hradiště (Mnichovo) nad Jizerou:

Parlagius Baltazar, Slovák, správce, 1602.
Christophorides Tobiáš, správce, 1602.
Prussius Tomáš, správce, 1604.
Čejkovský Jiří, správce, 1606.
Sarkander Jiří Vožický, správce, 1607.
Romerus Pavel Nepomucký, správce, 1608.

Hradiště (Nové město) nad Metují:

Gregorius Jan, rektor, 1530.

Jelínek, kantor, 1542.
Volf Adam Benešovský, správce, 1606.

Chelčice:

Marek Jakub, kantor, 1701.

Chlumec nad Cidlinou:

Macer Mat., správce, asi 1560.
Andreas Domažlický, sukcentor, asi 1560.
Paterus Eliáš, 1562.
Ludvík, správce, 1600.
Ripa Václ., rektor, 1604.
Čejkovský Jiří, rektor, 1605.
Hradecký Daniel, správce, 1608.

Chomutov:

Klaus Petr, správce, 1566.

Chotěboř:

Hajecius Německobrodský Petr, správce, 1602.
Krahulík Žatecký Jan, správce, 1602.
Táborský Oldřich z Příbrami, správce, 1605.

Chrudim:

Žabovinus Václav Roudnický, 1599.
Felix Matouš Policenus, pomocník, 1599.
Rakovnický Martin, Mistr, 1599.
Ambrosius Štěpán Kladrubský, správce, 1599.
Jelen Pražský Václav, správce, 1602.
Mathebaeus Kristofor Bohdanecký, správce, 1606.
Šud z Semanína Mikuláš, kollega, 1606.
Chocholius Jan Pražský, kollega, 1607.
Partlovský, správce, 1613.

Diarium universí Pražské jmenuje ještě: Sarcander Lauren., správce, 1598. Rubecula Jan Polický, správce, 1602. Mathebaeus Melichar, vicerektor, 1606. A. Rybička v článku: „O zřízení a působení někdejší školy Chrudimské" v „Časopise českého musea" 1849 zaznamenává: Tasovský Vít, správce, 1450—1463. Čáslavský Pavel, kantor, 1508. Ludvík a Mikuláš, kantorové, 1510. Bunias Jíra, kantor, 1513. Bahno Strachota Litoměřický, sukcentor, 1521. Pražáček Václav, správce, 1521. Tomáš, kantor, 1535. Václav Mýtský, správce, 1536. Jan, kantor, 1544. Kozmanda Matiáš, kantor, 1546. Kodicillus Jakub z Tulechova, správce, 1552. Nabočanský Matěj, sukcentor, 1553. Sokol Jan Písecký, správce, asi 1552—1560. Šimon Horský, správce, 1562. Rubenus Martin, kollega, 1563. Jan, sukcentor, 1565. Rychnovský Jiří, asi 1570—83. Budějovský Jan, sukcentor, 1570. Tugurinus Duchoslav Čáslavský, správce, 1575. Faberius Martin Rakovnický, správce, 1578. Domažlický Václav, sukcentor, 1578. Nejedlý Jan, kollega, 1579. Lvík Tomáš Domažlický, kollega, 1580. Rychnovský Jiří, 1580. Oujezdský Jan, sukcentor, 1582. Fontinus Samuel Klatovský, kollega, 1584. Vodňanský Jan, kollega, 1586. Mastík Jan Solnický, kantor, 1588. Kotsmanius Jan Německobrodský, správce, 1594. Laurentius Falcomontanus, 1595 a 1598. Rochacius z Rochiciperku, správce, 1611. Benedicti Václav Starobydžovský, sukcentor, 1613. Žitkonides Jan Poděbradský, správce, 1615. Alextorius Šamuel, správce, 1618. Petroselinus Jakub, kollega, 1618. Krispin Václav Přeloučský, správce, 1621.

Chyše:

Kameš Litoměřický Adam, správce, 1598.

Jaroměř:

Origenes David správce od 1587—1596.
Methaneus Mat. Horaždovský, správce, 1605.
Hieronymus (Jeroným) Jos. Písecký, správce, 1607.
Sarkander Adam Vilímovský, kollega, 1607.

Diarium universí Pražské ještě zaznamenává: Lynceus Adam Pražský kollega, 160?—8.

Jičín:

Pyrinus Jiří z Kouřimi, správce, 1575.
Sudlicius Jan, správce, 1602.
Horatius Mikuláš, rektor od 1602.
Pomarius Jan Pražský, kantor, 1602.
Doubek Gabriel Německobrodský, správce, 1606.
Anenius (Amenius) Šimon, kollega, 1606, správce l. 1607.
Mathiades Math. Jaroměřský, 1607.
Sorinus Jiří Chotěbořský, správce, 1614.

Kadaň:

Čartner Jodok, správce, 1476.
Zelender Konstantin, správce, 1552.
Klaus Petr, správce, před 1566.
Schultes Pavel, kantor, 1568.
Albert Krištof, správce farní školy, 1586.
Kostinář Pavel z Plzně, správce, 1587.
Hilner Martin, správce, 1587.
Sander Daniel, učitel na postranní škole, 1603.

Kašperské Hory:

Vochius Es., Slezan, správce, 1608.

Klatovy:

Jiřík, preceptor, (kdy?)
Galli Jiří, správce, 1600.
Rusín Abraham, správce, 1603.
Horatius Jiří Chrudimský, správce, 1603.
Kracovský Ondřej, správce, 1606.
Matheides Jeroným Želetavský, správce, 1608.
Clementis Václav Žebrácký, správce, 1615.

Diarium universí Pražské ještě jmenuje: Periferius, Adam, Lužičan, správce, 1598.

Knín:

Jan z Vranína, rektor, 1380.
Xenofil Samuel Sušický, správce, 1605.
Kluzburský Václav, kantor, 1634.
Polonkius Jan, kantor, 1607.
Raubigius Pavel Pražský, správce, 1607.

Kolín Nový:

Parvus Petr Bydžovský, kantor, asi 1598.
Palaeologus Theodor, kumpán, asi 1598.
Chalibaeus Zachariáš, správce, † 1599.
Pavec Strašický Mikuláš, správce od H., 1600.
Klatovský Václav, kantor, od H. 1600.
Acanthes Jakub, 1604.
Josephiades Samuel, správce, 1604.
Collerus Jan, 1607.
Šud z Semanína Mikuláš, správce, 1607.
Pelargus Jonáš, správce, 1607.

Více byli: Pachta Jiřík z Horšova Týna, 1555. Pavel z Kel, rektor, 1564. Václav, kantor, 1564. Pachta Jan Budyňský, 1579. Hozius Matouš Mýtský, 1581. Václav Chrudimský, bakalář, 1587. Polický Jan, 1593. Suchý Václav Svinarský, kantor, 1593. Curius Jan Mistr, 1598. Milozima Jan Felix, rektor, 1609. Nero Daniel, kollega, 1609. Mazánek Matiáš Žlutický, bakalář, 1610. Barvicius Florian Písecký, rektor, 1612. Parvus Jakub, kollega, 1613. Václav z Kaňku, bakalář, 1613. Partlovský Mikuláš, kollega, 1613. Malecius Jan z Třeboně, kollega, 1613. Knobelius Václav Čáslavský, 1614. Nigrin Jan Kutnohorský, 1615. Lancmanius Jan Bydžovský, 1616. Veverin Jan z Kranichsfeldu, 1618. Horyna Havel, kollega, 1618. Krška Jan, kollega, 1620. Spira Jer. Turnovský, 1621.

Kostelec na Labi:

Acicula Jan, správce, 1599.
Schopperus Volfg., správce, 1603.
Sušický Samuel, správce, 1604.
Sextius Kašpar, správce, 1608.
Bukkananus Jeroným, správce, 1608.

Diarium universí Pražské jmenuje ještě: Marchio Jan Žatecký, 1599.

Kouřím:

Huml z Ruprsdorfu Jan, 1600.
Tessacius Adam, správce, 1603.
Schopperus Volfg., správce, 1603.
Albinus Jan, kollega, 1607.
Květoň Jan, kollega, 1607.
Horiceus Jan, správce, 1607.
Jeroným Jos., správce, 1608.
Hovorinus Jan, kollega, 1608.
Snopecius Jan Brozanský, druhý správce, 1608.

Diarium universí Pražské jmenuje více: Hofman Jiří, správce, 1600.

Králové Dvůr:

Parlagius Baltazar, Slovák, správce, 1602.
Lelkovský (Lelcovius) Benedikt, kantor, 1602.
Rochocius (Rochota) Ondřej, 1604.
Hieronymus (Jeroným) Josef Písecký, 1605.
Hieronymus Samuel Písecký, 1607.
Sidavinus Mikuláš, správce, 1608.
Hovorinus Jan, správce, 1608.

Kutná Hora:

Hořepnický Jan, správce školy Vysokokostelecké, 1581.
Mitysko Ondřej, správce školy u Vysokého kostela, 1593.
Campanus Jan, správce, 1600—3.
Vocalius Jan, přední pomocník do H., 1600.
Haldius z Najenperku, pomocník, 1600.
Capo Petr Netovicenus, kollega u Vysokého kostela, 1604.
Kosorský Jan, u sv. Jakuba.
Palladius Jan, u sv. Barbory, 1604.
Martinides Tomáš, správce u sv. Barbory, 1605.
Šaustalius Jakub Třebochovský, kollega u sv. Jakuba, 1605.
Collidius Melchior Solnický, kollega u sv. Barbory, 1605, správce, 1609.
Polonius Emericus Pannonius, 1606.
Hanzlinius Mikuláš Mělnický, správce, 1606.
Tynensis Jan, kollega u sv. Barbory, 1608.
Klaudián Jan, kollega školy Vysokokostelské, 1608.
Nicolaides Václav Chejnovský, 1608.
Capo Petr, správce, 1609.
Syrus Jiří Českobrodský, konrektor u sv. Jakuba, 1614.
Kozel z Peclinovce Jan, správce, 1620.

Diarium universí Pražské jmenuje ještě: Hubecius Jan Čáslavský, rektor, 1598. Sarkander Laurentius, rektor, 1599. Melissaeus Václav Lounský, rektor u sv. Jakuba, 1605.

Ledeč:

Pisecius Tobiáš z Hradce Králové, správce, 1605.
Doubravius Šimon Chlumecký, 1606.
Siphonius Václav Pelhřimovský, správce, 1607.

Levín v Kladsku:

Polenius Tomáš, správce, 1594—1604.

Litoměřice:

Henych Michalovic Zikmund, správce, 1583.
Volyňský E., správce, 1583.
Smichaeus Tomáš, správce kolleje, 1600.
Vít Jeroným Netolický, správce kolleje, 1603.
Malkovicius Tob. Horaždovský, správce kolleje, 1603.
Tykalides Jan Scutius, mistorektor, 1604.
Hubka Václav, kollega, 1604.
Svátek Václav, kollega, 1604.
Horiceus Jan Meziříčský, 1606.
Collerus Jan, správce, 1607.
Pontinus (Mostník) Jan Berounský, vicerektor, 1607.
Klaudián Jan, kollega, 1608.
Stránský Pavel, správce, 1608.
Arcadius Václav Českobrodský, kollega, 1608.
Arnoldus Martin, kollega, 1608.
Lucinus Tobiáš z Pardubic, vicerektor, 1615.

Mantin Josef, kollega, 1615.
Rokycanský Václav, správce, 1615.
Chochol Jan, správce, 1615.
Vejvoda Matěj, kantor, 1631.

Mimo to byli ještě: Černý, bakalář z Mělníka, 1506. Mistr Adam z Žatce, rektor kolleje, 1550. Lucinius Ondřej, rektor. Polický Jan Mistr, před 1583. Leucopetra Nicol. Mistr, 1558. Tychistes Jiří Bohdanecký, 1596. Ripanus Fabian Plešovský, správce. Kochan z Prachové Tomáš. Čtyrskolský z Volovic Eliáš. Knínský Jan z Loun, 1615.

Louny:

Gryll Matiáš, správce, 1572.
Hagiochorán Mikuláš, správce, 1602.
Vraný Mikuláš, kollega, 1602.
Pacovský Pavel, kollega, 1602.
Malecius Mikuláš, správce, 1603.
Luteola Daniel, kollega, 1606.
Ješín Daniel Pražský, kollega, 1606.
Chotounský Adam, správce, 1608.
Mathiades Jan, správce, 1614.
Chochol Jan Pražský, správce, 1614.
Falionus Jan Písecký, konrektor, 1614.
Jelen Mikuláš Pražský, konrektor, 1618.

Mělník:

Dikast Jan, správce, 1602.
Jan, kantor, 1602.
Sarkander Jiří Vožický, správce, 1605.
Rychnovský Lukáš z Roudnice, 1605.
Jaroměřský Jan, správce, 1606.
Hubka Václav z Černovic, správce, 1606.
Johannides Ondřej Milivský, kollega, 1606.
Voborský Jan ze Stříbra, správce, 1607.
Borussius Math. Táborský, správce, 1608.
Sidirius Jan, kantor, 1613.
Brejchard Matěj Zderazský, kantor, 1654.

Diarium universí Pražské ještě zaznamenává: Jodocus Gabriel, správce, 1599. Květoňský Jan Královehradecký, kollega, 1606.

Milčín:

Doubek Gabriel Německobrodský, správce, 1605.
Chotounský Adam z Nymburka, správce, 1605.
Mirovský Adam, správce, 1605.

Milevsko:

Parlagius Baltazar, správce, 1607.
Amarasus Math. Čáslavský, rektor, 1616.

Most:

Kolenec Jan z Plzně, správce, 1586.
Erasmus Jan, správce, 1587.

Mýto Vysoké:

Hrabeus Jakub, správce, 1600.
Martinides Řehoř, správce, 1600.
Michaëlides Jiří, správce, 1607.
Tessacius Adam, správce, 1608.
Kropilius Bedřich Bělský, správce, 1610.

Hermenegild Jireček v „Historii Vysokého Mýta“ zaznamenal: Náchodský Tobiáš, sukcentor, 1578. Spolský Pavel, kantor, 1583. Zima Jeroným Husinecký, kantor, 1585. Hanuš Jiří Landškrounský, kantor, 1587. Rabius Jan Pacovský, správce, 1589. Kaška Jan, správce, 1617. Heliades Mat., kollega a Skutecký Jan, sukcentor, l. 1616. Fabricius Mikuláš Potěhovský, bakalář.

Náchod:

Tomášek, správce, 1442.
Krajčí Mikuláš, správce, 1513.
Martin, správce, 1516.
Roudnický Jan, rektor, 1580.
Jeroným Samuel Písecký, správce, 1605—7.
Hradištský Mikuláš, kollega, 1605.
Jaroměřský Jan Čáslavský, 1607.
Doubek Gabriel, 1608.
Horák Václav, kantor, 1614.
Hovorin Jan, 1615.
Sphaerinus J., správce, 1618.
Milivský J., správce, 1620.
Královický Ondřej, kantor, 1624.
Kořenický J., správce, 1627.
Hobelius Jakub, správce, 1628.
Sphaerinus Daniel, správce, 1629.
Dentulín (Zoubek) Jan, správce, 1644.
Hvízdek Šimon, 1644.
Mrňka Vavřinec, správce, 1650.
Škrabka J., výpomocník, 1650.
Dostal Tobiáš, výpomocník, 1650.
Světlý Jan, kantor, 1658.
Škrabka Mikuláš, kantor, 1678.
Dostal Tobiáš, kantor, 1681.
Postler Mikuláš, kantor, 1686.
Mitys Václav, kantor, 1726.
Knál Jan, kantor, 1748.
Buchna Jan, učitel, 1770.
Hop Josef, učitel, 1770.

Nehvizdy:

Vachanecius Mikuláš asi 1606.

Německý Brod:

Křečka Augustin 1604—5.
Pisecius Tobiáš, kollega, 1604.

Paeonius Prokop, správce, 1606.
Tessacius Adam, kollega, 1606.
Beňovský Šimon, správce, 1607.
Moravecius Martin Klatovský, kollega, 1608.

Vedle diaria univ. Pražské ještě více byli: Troillus Mikuláš Hagiochoranus, správce, 1600. Benedikt Laur. Nudožerinský, správce, 1602—3. Romaeus Pavel Nepomucký, kollega, 1605.

Netolice:

Doubek Gabriel Německobrodský, správce, 1605.
Christophorus Pavel, správce, 1606.

Nymburk:

Mathebaeus Krištofor, správce do H., 1600.
Andecius Oldřich Litoměřický, pomocník, 1599.
Ripa Václav Stancovinus, správce, 1605.
Šud z Semanína Eliáš, kollega, 1606.
Jessenicenus Simeon, kollega, 1606.
Fradelius Petr, správce, 1608.
Tunkel Adam, kollega, 1608.

Oustí n. Labem:

Laurentius, rektor, 1407.
Nigrin Lounský Jan Matiáš, správce, 1600.
Švenda Adam z Německého Brodu, správce, 1605.
Josephiades Samuel, správce, 1607.

Pacov:

Kropilius Bedřich, správce, 1599.
Berounský Šimon, správce, 1603.
Behini Stralcensis Joan., 1604.
Parlagius Baltazar, správce, 1605.
Veselský Petr, kantor, 1606.
Vobořil Gabriel, kollega, 1607.

Pardubice:

Kolínský Adam, správce, 1555.
Kutineus Jiří, správce, 1599.
Mathebeus Melichar, správce, 1605.
Heliades Mikuláš Netolický, správce, 1607.

Vedle diaria universí Pražské byl: Tessacius Adam, správce, 1605.

Pelhřimov:

Lelcovius Benedikt, správce, 1599.
Chejnovský Eliáš, bakalář, 1602.
Oxiporinus Slánský Florian, správce, 1602.
Adam Václav, správce, 1605.
Lyncaeus Ondřej Pražský, 1605.
Hubka Václav, správce, 1605.

Petrovice:

Samuel Milivenus, správce, 1614.

Písek:

Mitis Jan Strakonický, správce, 1602.
Mikonius Daniel Hradištský, vicerektor, 1604.
Krupský Jakub mladší, správce, 1606.
Jaroměřský Matyáš, správce, 1608.
Krištof Václav Čáslavský, kollega, 1613.
Razonius Adam Pacovský, kollega, 1613.
Mensator Gregor, kantor, 1648.

Diarium ještě jmenuje: Frumeus Jiří Domažlický, správce, 1602. Vašek Havel z Kostelce, kollega, 1606.

Poděbrady:

Dasypus Jan, správce, 1599. 1607.
Nepolický Daniel, kollega, 1607.

Polička:

Štang Prostějovský Bartoloměj, 1602.
Pomarius Jakub, správce, 1605.
Nigrin Jiří Litomyšlský, správce, 1607.
Tessacius Adam Českobrodský, 1608.
Michaëlis František, správce, 1608.

Adámek v „Besedě učitelské“ jmenuje: Hanuš Jiří Landškrounský, správce, 1585. Plavenský Václav Klatovský, správce, 1586. Jaroměřický Štěpán, pomocník, 1586. Písecký Pavel, správce, 1586. Kubín Matěj Vysokomýtský, správce, 1586. Gelpach Jan, správce, 1588. Kutinius Václav Vodňanský, správce, 1588. Sokol Daniel Čáslavský, kantor, 1591. Agricola Šeb. Brtnický, správce, 1595. Pavec Mikuláš Strašecký, správce, 1596. Richius Václav, správce, 1600. Pešelius Jan, pomocník, 1600. Kropil Bedřich Bělský, správce, 1604. Koptiades Valentin Přeštický, správce, 1610. Vobicius Ludvík Vodňanský, správce, 1611. Prussius Pavel, správce, 1612. Tišňovský Ezechiel, pomocník, 1614. Petroselinus Augustin, správce, 1615. Simonius Šimon (Klatovský), správce, 1616. Partlovský Mikuláš, správce, 1616. Dikast Václav Koutský, správce, 1617. Fabricius Fabian, pomocník, 1617. Krišpin Václav Přeloučský, správce, 1619. Kunicius Jan, správce, 1620. Vodacius Pavel Polenský a Petrini Jiřík, kantorové, 1620. Laeticius Jan, pomocník, 1620.

Polná:

Květonius Jan, správce, 1606.
Xenofil Samuel Sušický, správce, 1607.
Smrček Martin, správce, 1608.

Prachatice:

Tobiáš, správce, 1574.
Vodička Viktorin, rektor, 1578.
Troplperger Mikuláš. správce, 1578.
Štomec Václav, správce, 1582.
Nikodem Strakonický, správce, 1587.
Leopoldi Jan Rokycanský, správce, 1604.
Rubecula Jan, 1607.
Pacovský Mikuláš. správce, 1625.
Hartman Tobiáš Brtnický, správce, 1631.
Jeřábek Václav Poděbradský. správce, 1631.

Harypar Václav Hostomický, kantor, 1644.
Columella Jan, rektor, 1644.
Outerský Jan Daniel. kantor, 1644.
Příkopský Pavel, kantor, 1649.
Oborský Daniel, kantor, 1649.
Oliva Jáchym, rektor, 1663.
Suchý Václav Horažďovský, kantor, 1663.
Krajíc Jiří z Bechyně, principál, 1664.
Rataj Jan, kantor, 1682.
Pihler Řehoř, kantor, 1697.
Špalek Antonín, adstant, 1702.
Liška Ignác, adstant, 1703.

Přelouč:

Mathebeus Melichar, správce, 1605.
Leopold Jan Rokycanský, správce, 1605.
Mělnický Jiří Poděbradský, správce, 1607.
Sessius David Horský, správce, 1608.

Přeštice:

Poznalius Jindřich Vltavotýnský, správce, 1622.

Příbram:

Cyrill Mikuláš, správce, 1600.
Bavorovský Petr, 1602.
Vlaverín Vimberský Kašpar, 1602.
Fabricius Myškovinus Tobiáš, správce, 1603.
Berger Jeroným, správce, 1604.
Fabricius Tobiáš, správce, 1604.
Martinides Řehoř Prachatický, správce, 1605.
Henrici Joan. Čáslavský, pomocník, 1605.
Laurentii Martin, správce, 1606.
Moravecius Martin Klatovský, správce, 1608.
Diarium universí Pražské ještě jmenuje: Hradecký Václav, správce, 1599.

Rakovník:

Drahoslav, rektor, 1406.
Matěj, bakalář, 1560.
Corvinius Jan, 1567.
Chrudímský Matiáš, † 1568.
Stefanides Peldřimovský Jan, rektor, 1576.
Šočovička Petr, okolo 1576.
Hlinský Jakub, 1578.
Zych Pšanský Jan, kantor, 1581.
Mýtský Petr, rektor, 1581.
Nigellus Jiří, rektor, 1582.
Obrman Mezrnický Václav, 1588.
Picka Jan Písecký, 1588.
Moravius Václav Kutnohorský, 1589.

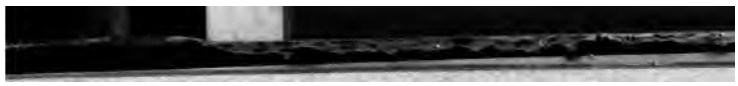

Vobeslo Václav Jičínský, 1591.
Špička Jakub Příbramský, 1591.
Marcovnicius Soběslavský Šimon, 1593.
Kotsmanius Jan Německobrodský, správce, 1594.
Martinides Pražský Bartoloměj, správce, 1596.
Kašpar Týnecký Jiří, sukcentor, 1597.
Mecler Peldřimovský Jan, kollega, 1598.
Zachariáš Brodský, sukcentor, 1598.
Remer Nepomucký Šebestian, bakalář, 1598.
Jelen Pražský Václav, správce, 1599.
Celestin Skučský Mikuláš, kollega, 1599.
Edlinger Nikodem, správce, 1600.
Smichaeus Turnovský Tomáš, správce, 1600.
Slánský z Kosmačova David, 1602.
Vít Netolický Jeroným, správce, 1604.
Orcini Královradecký Václav, správce, 1604.
Střela Domažlický Jiřík, 1605.
Martinides Jiří, kollega, 1605.
Thermanticus Curius Jan, 1606.
Kracovský Ondřej z Jindřichova Hradce, rektor, 1606.
Nepomucký, správce, 1607.
Novenarius Martin Táborský, kollega, 1607.
Rosacius Pavel Táborský, kollega, 1608.
Latomus Mikuláš, správce, 1608.
Rosacius Pavel Táborský, správce, 1609.
Laner Jan, sukcentor, 1610.
Dvorský Jiří, správce, 1614.
Nigrin Matiáš Lounský, sukcentor, 1614.
Budetius Eliáš Jaroměřský, správce, 1615.
Rektor Jan Rokycanský, správce, 1615.
Vaníček Petr, sukcentor, po 1619.
Poličský Jakub, kantor, po 1619.
Rouska Jan, kollega, po 1619.
Heliades Simeon, sukcentor, po 1619.
Růžek Karel, subkantor, po 1620.
Táhla (Soběhrad) Bartoloměj, kantor, 1633.
Kubín Jan Oustecký, kantor, okolo 1640.
Krulych Samuel, 1660.
Chvála Jan, 1663.
Kubín Václav, kantor, 1694.
Smitales Jan, sukcentor.
Janda Vít Václav, kantor, 1697.
Kubín Václav, kantor, 1699.
Roland Adam, pokoutní učitel německého jazyka na konci 17. století.
Skála V., kantor, po 1700.
Javůrek Tomáš, subkantor, po 1700.

Kurferšt Jan, subkantor, po 1700.
Kruba A., kantor, 1717.
Čeřanský Antonín, kantor, po 1717.
Kumpoldt Jan, subkantor, 1717.
Veber, kantor, 1720.
Podskalný František, kantor, 1724—49.
Trávníček, subkantor.

Rokycany:

Celestin Mikuláš, správce, 1599.
Acestus Brandensis Ondřej, správce, 1604.
Martinides Gregorius Prachatický, správce, 1605.
Střela Jiřík Domažlický, správce, 1605.
Miconius Daniel Hradištský, správce, 1606.

Ronšperk:

Columella J. Stříbrský, správce, 1605.

Roudnice:

Puchník Mikuláš, 1375.
Sudor Michal, správce, 1599.
Melchioris Melchior, kantor, 1599.

Diarium univ. Pr. ještě jmenuje: Malcovius Tobiáš, správce, 1599. Rynda Bohuslav, správce, 1606. Polonius Emericus, správce, 1606.

Rožďalovice:

Lucella Jan, správce, 1605.

Rychnov:

Pistorius Volfgang Vodňanský, 1599.
Smichaeus Tomáš Turnovský, správce, 1602.
Horiceus Jan, 1606.
Acestus Ondřej, správce, 1606.
Doubek Gabriel, správce, 1607.
Thomaides Jan Žďárský, kollega, 1608.

Sedlčany:

Svátek Václav, správce, 1599.
Niger Matiáš Lounský, správce, po sv. H. 1600.
Artopaeus Joh. Albinus, správce, 1605.

Slané:

Václav jahen, sukcentor, 1364.
Vešt, rektor, 1380.
z Libičic Václav, sukcentor, 1380.
Skalka Jan, správce, 1571.
Sušil Jiřík, správce, 1573.
Markovicius Šimon Soběslavský, správce, 1592.
Zalužanský Adam, správce.
Emberiza Jan, kollega, 1607.
Jessinius Pavel, správce, 1607 a 1608.

Celerinus Šimon Přibyslavský, kollega, 1607.
Georgius Matiáš Českobrodský, kollega, 1607.
Lauterbachius Jiří, kollega, 1607.
Felix Tobiáš Stříbrský, kollega, 1608.
Krupský Jakub ml., správce, 1608.
Comarilus Jan, 1617.
Salerin Jan, správce, 1617.
Mejsnar Jan, kollega, 1617.
Prachatický Jakub, sukcentor, 1617.
Boháček Petr, 1617.
Gallerinus Jiří, správce, 1618.
Hovorinové Jakub a Tomáš, 1618.
Šultys Jan z Felsdorfu, správce, 1618.
Jelen Mikuláš, správce, 1618.
Kutnaur Jan, správce, 1620.
Šibl Matiáš, 1623.

Diarium universí Pražské ještě jmenuje: Hirtius Bartoloměj Písecký, správce, 1598. Kousek Bedřich Velvarský, správce, 1600. Propertius Jiří Žďárský, správce, 1606. J. Lacina jmenuje v Pamětech města Slaného: Mareš, rektor, 1454. Václav, rektor, 1496. Martin, kantor, 1472. Patočka Jan, 1515. Vepřek Jan, 1532. Martin, kantor, †1541. Jan, kantor, 1549. Ondřej, kantor, 1555. Bartoloměj, správce, 1564. Kršek Petr, 1569. Hádek Václav, kantor, 1583. Červenka Vít, kantor, 1584. Urban, sukcentor, 1566. Matiáš Rožďalovský, sukcentor, 1568. Jiřík, učitel děvčat, 1576. Jeroným ze Žatce, učitel děvčat, 1577. Václav, učitel děvčat, 1589. Volyňský Jakub, 1579. Modest Veselský, 1581. Petr Venceslaides a Jan Polenta, sukcentorové, 1581. Mráz Ondřej, 1588. Samuelis Jan, 1589. Jan Lukáš Záviš 1613. Brassidinus Jiří, 1618. Stefanides Tomáš, správce, 1628. Novotný Bartoloměj, kantor, 1631. Macháček Eliáš, kantor, 1635. Fabricius Václav, učitel děvčat, 1591. Matěj Rakovnický, sukcentor, 1592. Gellastus Daniel, sukcentor, 1618.

Slavkov:

Bruno V., správce, před 1635.
Hiršl Jiří, správce, 1658.

Stříbro:

Mardocheus Pavel, správce, 1588.
Voškland Klatovský Pavel, správce, 1602.
Rubecula Poličský Jan, správce, 1602.
Suksa Jan, sukcentor.
Kropilius Bedřich, správce, 1606.
Žlutický Melichar, 1607.
Bukkanan Jeroným Kouřimský, správce, 1607.
Hobelius Jakub Polický, správce, 1608.
Adalbertus Tobiáš Vodňanský, správce, 1614.
Freundorfinus Tobiáš, správce, 1614.
Kraus Jan Jiří, správce, 1682.
Tannenberger František, správce, 1698.

Sušice:

Falko Písecký Václav, kollega, 1603.
Beňovský Šimon, kollega, 1606.

Hippius Jan Vodňanský, kollega, 1606.
Sokol Václav, správce, 1607.
Colidius Daniel Berounský, správce, 1607.
Sebastus Mikuláš Pacovský, kollega, 1607.

Tábor:

Sophronides Václav, správce, 1596.
Gryll Matiáš, správce.
Hortensius Tomáš, správce, 1600.
Ambrosius Štěpán, správce, 1605.
Racopaeus Martin Vodňanský, správce, 1606.
Paulius Václav Pražský, kollega, 1606 od r. 1608. správce.
Krištofor Václav Čáslavský, kollega, 1608.
Zemecius Matiáš, správce, 1615.

Diarium universí Pr. ještě jmenuje: Chvatalius Jan Kralovický, správce, 1598. Piscenus Volfg. Vodňanský, správce, 1602. Pelargus Jan, správce, 1608. Tychistes Martin Bohdanecký, správce, 1605.

Teplice:

Jodocius Gabriel, správce, 1598.
Magrle Mikuláš, správce od 1598—1600.
Rozkovský Šimon Pelhřimovský, správce, 1605.
Pictoris Klement Žďárský, správce, 1608.

Třebenice:

Chalybaeus Václav Blovský, správce, 1602.
Mathaeides Jan Bystřický, správce, 1606.
Žampach Jan, správce, 1613.

Třebešov Velký:

Paschal Jiří, asi po 1620.

Třebová Česká:

Neprašov Jan, správce, 1581.

Turnov:

Vratislavský Daniel, správce, 1608.
Pisecius Tobiáš Hradecký, správce, 1608.
Achilles Václav Berounský, kantor, 1608.
Josephiades Samuel Sušický, správce, 1608.
z Semanína Jindřich Daniel, správce, 1614.

Týn nad Vltavou:

Svatomirius Jan, správce, 1607.
Christophorus Pavel, správce, 1607.

Velvary:

Cantoris Daniel Táborský, 1603.
Šonovský z Šonova Jan, 1604.
Mitis Jan Pražský, pomocník, 1605.
Raphigius Pavel Litomyšlský, správce, 1606.
Leopoldi Jan Rokycanský, kollega, 1606.

Hieronymus Mistr, 1606.
Šindlar Václav Kolínský, kollega, 1607, správce 1608.
Libertin Pavel Písecký, kollega, 1608.

Vimberk:

Turek Jan Slánský, správce, 1600.
Žiželický Melichar, správce, 1602.
Parlagius Baltazar, správce, 1607.
Adam Václav Kasovický, správce, 1607.
Stefanides Jakub Přibyslavský, správce, 1607.
Tinctoris David Sušický, správce, 1607.
Bláha Jan, učitel, 1677.

Vlašim:

Perkrejchenštejnský Vavřinec, správce, 1604.
Zachariáš, správce, 1605.
Šťastný Vavřinec, správce, 1605.

Vodňany:

Hobelius Jakub Policenus, kollega, 1606.
Kaudelnus Math., kollega, 1608.
Pictoris Klement Žďárský, kollega, 1608.
Racopaeus Martin Vodňanský, správce, 1608.
Diarium universí Pr. ještě jmenuje: Mitis Jan Pražský, správce, 1607.

Volyně:

Marxius Jan Horažďovský, správce, 1606.
Tinctorius Florian Písecký, správce, 1606.
Martinus Martin, správce, 1608.

Vtelno Mělnické:

Niger Matiáš Loučenský, správce, 1608.

Záblatí:

Bureš Václav, správce, 1565.

Zbirov:

Kellenius Jan, rektor, 1615.

Zdice:

Brandejský Jiří, rektor, 1599.

Žatec:

Mráz Ondřej, správce, 1586.
Cvrček z Gryllova Jan mladší, správce, 1595.
Benedicti Laurentius Nudozierinus, 1599.
Vít Netolický Jeroným, správce, 1604.
Edlinger Nikodem, správce, 1605.
Hercinius z Radonova Ondřej, správce, 1606.
Kyrbicar z Kyrbicu Jan, správce, 1607.

Ješín Daniel, konrektor, 1608.
Rosacius Pavel Táborský, kollega, 1608.

Diarium universí Pražské ještě zaznamenalo: Necovinus (?) Jiří Sušický, správce, 1599. Sartorius Valentin Polický, správce, 1599. Nonnius Pavel, sukcentor, 1599. Thermanticus Jan, správce, 1604.

Žebrák:

Dobřanský Jiří, správce, 1598.
Janda Vít Václav, rektor, 1689.

Žlutice:

Rubecula Jan, správce, 1599.
Latomus Jan, správce.
Ripa Marek, správce, 1604.
Christophorides Tobiáš, správce, 1605.
Pořický Jan, správce, 1607.
Tykalovský Adam, pomocník, 1607.

Na Moravě.

Bojkovice:

Kevický Štěpán, správce, 1583.

Drnoholec:

Rudolphi Jan, správce, 1618.

Fulnek:

Albrecht z Kaménka Mikuláš, okolo 1580.
Komenský Jan Amos, správce, 1618.

Jemnice (Jemniště):

Nucella Jan z Týna nad Vltavou, správce, 1606.
Romer Pavel, správce, 1606.
Josephiades Samuel, 1606.
Ripa Václav, správce, 1607.
Romenecius Jan, správce, 1608.
Matheola Simeon, správce, 1608.
Semonius Jan, správce, 1614.
Malobytský Václav Uherskobrodský, místosprávce, 1614.

Diarium universí Pražské ještě jmenuje: Malkovius Tobiáš Horažďovský, správce, 1600. Rusinus Abraham, správce, 1606—1607. Heliades Mikuláš Netolický, správce, 1607.

Jihlava:

Ursinus Jan, rektor, před 1584.
Kampanus Vodňanský Jan, správce, 1592.

Ivančice:

Albrecht z Kaménka Mikuláš, po 1575.

Kostelec:

Krško Ondřej, správce, 1600.

Kroměříž:

Judex Mikuláš z Budyšína v Lužici, rektor před 1585.

Lednice:

Mayus Vavřinec, správce, 1580.

Lipník:

Mazurek Krištof, správce, 1588.
Kollár Mat., správce, 1589.
Radkovič Benedikt, správce, 1596.
Velits Jiří, správce, 1603.

Meziříčí Velké:

Šindler Ondřej, správce, 1577.
Ursinus Jan, správce, 1584.
Borbonius Mat., kollega, 1591.
Plachetský Václav, správce, 1595.
Lenzius Pavel, konrektor, 1592.

Milovice a Rakvice:

Leukhart Martin, správce, 1589.

Moravské Budějovice:

Rusín Abraham, správce, 1604.
Vobicius Ludvík z Vodňan, kollega, 1609.
Gabrielides Eliáš z Ledče, kollega, 1614.
Benedikt Jan z Netolic v Čechách, rektor, 1614 a 1615.
Leopold Jiří z Netolic, rektor, 1619.

Nový Jičín:

Veinacht Jiří, správce, 1619.
Havel Jan, správce od 1619.
Philomates Daniel mladší, správce, 1629.

Olomouc:

Janus Jakub, správce, 1558.
Seibizius Mat., správce, 1565.
Grecelius Volfgang, správce, 1599.

Ostrava:

Henzelius Tobiáš, správce, 1592.

Pouzdřany:

Volfius Mat., správce, 1614.

Prostějov:

Vorličný (Aquilinas) Pavel, rektor, 1548.
Ennius z Fenixfeldu, 1549 a 50.
Kherner Jan z Plzně, 1577.
Sixt ze Zvířetína (Cikán) Jakub, 1578.
Lagarinus Samuel z Chrudimi, okolo 1600.

Kladrubský Štěpán, správce, 1602.
Štang Bartoloměj, správce, 1602.
Sudlice Milčinský Jan, kantor, 1602.
Rochocius z Rochicperku, 1607.
Proserchomius Adam, kollega, 1608.
Carolus Jiří, správce, 1608.
Cziczmanius Václav, kollega, 1608.
Dikast Jan z Lomnice v Č., 1609.
Macovinus z Macova Čeněk, správce, 1610.
Syrus Jiří Hořický, 1613.
Joachymstálský z Žatce Zachar., kollega, 1613.
Lancmanius Jan z Nov. Bydžova, 1614.
Joannides Jiří, kantor, 1620.

Diarium universí Pražské ještě jmenuje: Kyanus Jan, správce, 1598. Meancus Táborský, kollega, 1608.

Přerov:

Kollár Mat. ze župy Turčanské, kollega, kantor, 1580.
Mazurek Krištof, správce, 1589.
Moravecius Ondřej, správce, 1590.
Komenský Jan Amos, správce, 1616.

Rymařov:

Schlichtingius Jeremiáš, 1634.

Slavkov:

Polenus Mikuláš, správce, 1594.

Strážnice:

Kyrmezer Pavel, správce do r. 1566.
Andree Mat., správce, 1596.

Šanov:

Blasius Ondřej, správce, 1598.

Tovačov:

Vítkovský Jiří, správce, 1606.

Třebíč:

Melik Samuel, rektor, 1575.
Cavalius Jan, správce, 1576.
Histurgicus Eliáš ze Slezska, správce, 1594.
Mikuláš N. z Rožmberka v Čechách, správce, 1599.
Romer Pavel Nepomucký, 1605.
Rusín Abraham, správce, 1606.
Heliades Mik. Netolický, správce, 1607.
Colidius Jakub, kollega, později správce, 1609.
Rhacopaeus Martin Kašpar z Vodňan, správce, 1609—11.
Olivius Václav, správce, 1613.
Matheides Jan, správce, 1614.
Piscator Jan, kollega, 1624.

Třebová:

Capo Martin, správce, 1542.
Spengler Jiří, správce, 1612.
Arnoldus Martin, správce, 1613.

Uherský Brod:

Malobický Martin, správce, 1580.
Parlagius Jan z Uher, správce, 1586—88.
Benedikt Nudožerinský Vavřinec, správce, 1594.
Motěšický Štěpán, správce, 1600.
Sudlice Miličinský Jan, 1604.
Horčička Martin, správce, 1618.

Hlohov:

Marx z Kitlice, rektor, 1564.
Bridman Kašpar, správce, 1565.

V Uhřích:

Košice:

Janus Jakub z Kotbuze, správce, 1558.

Skalice:

Jan, rodily Čech, správce, 1569.

Trenčín:

Ranczovius Adam, správce, 1609.

Rejstřík

osobní, místní a věcný.

Abeceda 15, 16.
Acanthes Jakub 202.
Acestus Ondřej 203, 242, 306.
Acicula Jan 4, 8.
Adalbert Tobiáš Vodňanský 528.
Adalbertides Jan Sušický 430.
Adam Václav 261, 346; Jan 563; ze Žatce 571.
Adámek K. 402.
Aeruca Pražský 562.
Agricola Šebestian 562.
Achilles Václav 406.
Ailberus Petr 513.
Akademie (universí) co jest 546.
Albertus Mik. viz z **Kaměnka**; Prachatický 531.
Albinus Jan 360.
Albrecht, kníže pruský 73.
Albrecht z Kaměnka M. viz **z Kaměnka.**
Alexander Veliký 15.
Alextorius Samuel 568.
Altdorfské učení 48, 169, 488, 547.
z Altendorfu Jan, 44.
Amarasus Math. 551.
Ambrosius Štěpán 36, 254, 275, 467; Kašpar 303.
Amenius (Anenius) Šimon 285, 338.
Andecius Litoměřický Oldř. 33.
Andreas Domažlický 283.
Andree Mat. 416.
Arcadius Václav Českobrodský 444.
Arcibiskup Pražský 473.
Arcibiskupství Pražské 434.
Aristoteles 15, 409.
Arnoldus Martin 416, 444.
Arnošt arcibiskup Pražský 396.
Arpin z Dorndorfu 153.
Artopaeus Joh. Alvinus 259; Václav 561.
Aubocenus Jan 525.
Augšpurk 450.
Aurifabrus Daniel 440.
Austýn Petr, 456.

Bahno Strachota 568.
Bacháček Martin Nauměřický z Nauměřic od str. 1–59, 81, 84 sc. 96, 97, 110, 113, 124, 151, 161, 165, 172, 173, 176, 177, od str. 183—510.
Bakov 432.
Barchov Velký 340.
Barvicius Florian 570.
Basilie 75, 113.
Basilius Jakub Domažlický 282; z Deutschenberku Daniel 446; Daniel 541.
Básně 252; pohrobní 163, **hanlivé** 165, 519, 540, **básně** napsání (elegie) **jako** trest 523.
Básník dvorský 84.
Baštěk Malý 474.
Bavorov 519.
Bavorovský Petr 103.
Beáni 555.
Beckov v Uhřích 210.
Behini (Bechini) Stralcensis Jan 209, 219, 244.
Běhounové (astantes) 7.
Bechyně z Lažan Petr 375, 449.
Bechyňský kraj 474.
Bělá 248, 256, 346, 551.
Belvic 242.
Benátky Nové 437.
Benátky Vlašské (Venetia) 153.
Benda Jan 334.
Benedicti Laurentius Nudozierinus 9, 210, 501; Václav 568.
Benedikt Jan 233.
Benešov 5, 7, 21, 58, 214, 405.
Benjamin Velvarský Jan 138 sc.
Beňovský Šimon 276, 283, 324.
Berger Jeroným 233, 248, 286.
Bergerus Jan Zelenohorský 501.
Berka z Dubé Zbyněk 81, 87 sc.; **Burian** 118. Boh. 209, 347.
Berkovna Meziříčská z Lomnice **Alena** 110; Markyta 229.
Berně 68.
Beroun 38, 102, 303, 372, 434, 440, 444, 453, 500.
Berounský Sim. 175.
Bertold Jiří 410.
z Běšin 238.

Betlemská kaple 282, 531.
Bezdězí Nové 346.
Bezno 437.
Bibliotéka 177, 474, 475, 555.
z Bílé Bedřich 268.
Bireš z Oužlebí 243.
Birov 210.
Bitozeves 143.
Bláha Jan 130.
Blanický Pavel 564.
Blasius Ondřej 416.
Blovický Václav 116, 122.
Blovský z Palatynu Ondřej 296.
Bohdanecký Kryštof 175.
Bohdaneč 217, 225, 241, 250, 253, 258, 260, 300, 363, 386, 398, 405, 550.
Bojkovice 414.
Boleslav Mladá 53, 111, 112, 175, 245, 258, 260, 288, 392, 436, 440.
Boleslavský kraj 474.
Bononienská akademie 477.
Bor Veselý 478.
Borbonius z Borbenheimu Mat. 112, 164, 414, 448, 501; Anna 164.
Borussius Math. 404.
Bořivoj kníže 547.
Boseň 432.
Bouček Jan 564.
Brahe Tycho 150.
Brandejský Jiřík 372.
Brandýs nad Labem 18, 34, 181, 184, 217, 254, 399, 404, 407, 501, 532, 533.
Bráník 487.
Bratrstvo obruče 485.
Bratři čeští 72, 140, 280, 416.
Bratrský (pikardský) dům 403.
Bratrská škola 403, 416, 436.
Breckel z Proksdorfu Mart., 178.
Brejchard Matěj 348.
Bridman Kašpar 418.
Brněnské podkrají 293, 350.
Brno 350, 449.
Brodský Zachariáš 197; J. 564.
Broumov klášter 81.
Brozany 478.
Bruno V. 459.
Břechovský Martin 564.
Břevnov 81.
Březno 241.
Bubny 474.
Budějovice 157.
Budějovský Jan 568.
Budetius Eliáš Jaroměřský 367.
Budín 11.
Budínský Jakub 541.
Budovec z Budova Václav 83, 232, 298, 422, 490, 499, 507.
Budyně nad Ohří 110, 262, 287, 302, 350, 419.
Budyšín 418.
Buchna Jan 252.
Bukkanan Jeroným 336, 400, 408.
Bunias Jíra 568.
Bureš Václav 519.
Bydžov Nový 96, 110, 152, 153, 248, 250, 257, 550.
Bydžovský z Florentinu Marek 62, 84, 96, 98, 107, 162, 175, 177, 188 sc., 300, 475, 481.
Bydžovský Jakub 541.
Bystré 358.
Bystřice Velká na Moravě 265.
Bystřický z Bochova Jan Adam od str. 59 do 154, 162, 165, 177.
Bzenský z Prorubi Václav 437.
Callidas Martin 459.
Calvinus (Kalvin) 97, 98.
Campanus Jan 58, 100, 165, 422, 489, 501, 502, 520, 527; Math. 100.
Candelales 194, 344, 445.
Candidus Václav 412; (z Ourazu) 515.
Canisius 12, 70.
Cantoris Daniel Táborský 161.
Cantum gregorianum, figurativum 7.
Capo 416; Netovicenus Petr 217, 296, 412, 465.
Carolides z Karlsperku Jiří 84, 165, 257, 435, 460.
Carolus Jiří 414, 418.
Cavalius Jan 241.
Celerinus Šimon 363.
Celestin Škučský Mikuláš 36, 108.
Cikán z Čermné Jan 104.
Citoliby 144.
Cizozemci nemají přijímáni býti za profesory university 498.
Clemens Adam 501.
Clementis Šim. 403, 440, 444; Václav 519, 541.
Codicill z Tullechova Petr 1.
Colidius Melchior Solnický 257, 296, 423, 465; Jakub 241, 407; Daniel 329; Václav **z Doubravičan** 469.
Collega 7.
Collerus Jan 356, 378.
Columbus Kouřímský Jan 135.
Columella Stříbrský J. 127, 260, 287, 302, 334, 350.
Comarill Jan 446.
Comes Daniel 564.
Conrector 7.
Corvinius Jan 194.
Corvinus Jan 501.
Cretales 194, 344, 445.
Crinesius Kryštof 516.
Crispinus Václav 405.

Crispus Jan 300; Petr 300.
Crupius Pavel Pacovský 527.
Curius Jan 570.
Cvikov 380.
Cvrček viz z **Gryllova.**
Sv. Cyrill apoštol 547.
Cyrus Matěj 531.
Czaba Math. 52, 560.
Czahonius Jan 561.
Czarnkovski Ondřej, biskup polský 75.
Czernovinus Pavel 560.
Cziczmanius Václav 419.

Čába z Chyš Jan 158.
Čahota Jan 262.
Čakov 474.
Čapek Jan 432.
Čartner Jodok 411.
Čáslav 102, 153, 209, 216, 241, 276, 283, 330, 343, 438, 439, 442, 547.
Čáslavský Erazim 550; Pavel 568.
Čazar z Čazarova Jan 175.
Čechové nebo **Češi?** 158 sc.
Čechové aby před jinými národy na učení Pražském své opatření měli 502.
Čejkovský Jiří 284, 298, 332, 338.
Černá hora 416.
Černčický z Kácova viz **z Kácova.**
Černilov 340.
Černín z Chudenic Jan 132.
Černohorský z Hořiměřic Mik. 81.
Černochov 406.
Černý 571.
Čeřanský Antonín 371.
Česká národnost 20, 29.
Český národ jak v jiných příčinách tak i v učení cizích národů víceji vůdcem nežli služebníkem a následovníkem býti uvykl 476.
České čtení 346.
České gradnály 218.
České jen vyučování ve škole 29.
České a německé vyučování 335.
České zpěvy 270, 272, 334.
Český kůr v Prachaticích 334.
České pobožnosti v kostele 218.
České a německé kázání v kostele 335.
Českému jazyku učí se šlechta německá 118, 268.
Českému jazyku učí se cizinci 470.
Český jazyk 345; (jeho ochrana) 448.
Českému a německému jazyku se učení na výměnu 457.
Česky jen při právě mluviti se má 530.
Český Brod 101, 102, 216, 255, 278, 286, 292, 307, 396, 398, 545, 547.
Čtyřskolský z Volovic Eliáš 571.

Dačický Václav 135.
Daně (kontribuce) veliké 293.
Daniel Melch. 289.
Dasypus Jan 27, 359.
Děčany 474.
Děčín 414.
Dedikace 415.
Defensoři 487 sc.
Dentulin z Turtelštejna Mart. 78, 77; Vít 78.
de Deschna Nikol. 482.
Dikast z Mířkova Jiří 102, 105, 285, 413; Jan 114, 153, 175, 216, 252.
Dikast (Dykast) Václav Koutský 549.
Disputace in academia 7; bakalářů 70.
Ditky jmenovány „mladá obec" 104.
Divadlo 54, 223, 503.
Divčí škola 446.
Dobrovice (tiskárna) 73; (škola) 74, 77, 202, 381, 401.
Dobruška 340.
Dobřanský Jiří 372.
z Dobřenic Jan ml. 340.
Dobřichovice 29, 30, 397.
Dohalský z Dohalic Hynek Bořek 286, 285, 325.
Dolany 462, 474.
Domašín 408.
Domažlice 3, 6, 43, 110, 129, 238, 299, 349, 401, 411, 414, 528, 547.
Domažlický Václav 568.
z Donina 92 sc; Jaroslav 280.
Dostal Tob. 252.
Doubek 216, 474.
Doubek Gabriel 214, 250, 251, 285, 339, 442.
Doubravius Šimon 291.
Doubravský (Doubravicenus) 530.
Drahelčice 474.
Drahoslav 194.
Drážďany 199.
Drnoholec 414.
Dřínov 202.
Dubanský z Duban Oldřich.
Duchek Mistr 89, 347.
Dušičkales 60, 194, 344, 445.
Dvorský Alex. 34; **z Hájku** Mat. 160, 241, 281, 379; Jiří 367, 405, 550; Václav 550.
Dvořecký z Olbramovic Petr 365.
Dynastie 375.

Edlinger Jindřichohradecký Nikod. 52, 108, 127, 237.
Emberiza Jan 327.
Emigrant 72.
Ennius z Fenixfeldu 153.

Erasmus Hořovinus 379; Jan 410.
Erazim Daniel 564.
Erithraeus Matiáš Jaroměřský 511.
Essinius Pavel 198, 225.
Ethika naší historie 38.
Etting 118.
Evančice (na Moravě) 176.
Evangelická víra 546.
Evangelium 6.
Examina školní viz **zkoušky** školní.
Expendista 38, 155, 263, 297, 498, 504, 505.
Expensí 368, 397.
Faberius Jakub 551; (Fabricius) Václav 562; Martin 568.
Fabricius Myškovinus 185; Tobiáš 230, 234; Fabian 575.
Falcký Bedřich, korunovací 102.
Falionus Jan Písecký 527.
Falko Písecký Václav 164.
Faráře důchody 218.
Felicis Jáchym 402.
Felix Policenus Matouš 24; Vavřinec 260; Tobiáš 406, 441, 444.
z Felsu viz **Kolona**.
Feitle Martin 564.
Ferdinand I. král 20, 49, 67, 69, 72, 181, 546.
z Fictum Krištof 490.
Florian Lounský 565.
Fontinus Samuel 568.
Forst 459.
Fradelius Petr Štávnický 404. 447, 501, 503, 509, 560.
Fraiheit 459.
Franc Jan 420.
Francie „na témž korábu" jako Čechové v příčině universí 545.
z Frankštejna Daniel 512.
Freundorfin Tobiáš 528.
Frumeus Jiří 574.
Fruvein z Podolí Martin 48, 158, 490, 507, 522; Benjamin 48.
Frydek 153.
Fulnek 176, 414.
Fuňák Kacerovský Pavel 175.
Funke z Olivetu Jiří 427.
Gabersdorf 433.
Gabrielides Eliáš 235.
Gallerinus Jiří 446.
Galli Jiří 58.
Garthius 530.
Gelastus Jeroným 349; Václav 563.
Gelpach Jan 575.
Georgius (Jiřík) Math. 368.
Germanisace 156, 208, 335, 366, 387, 415, 436, 437, 447.
z Gerštorfu Jan st. 349, 398, 422; Jiří 490, 499; Oldřich 490.
z Górky 132.
Gotsmanius Jan, Mistr 38.
Grassius Jakub, 260, 289, 436.
Grecelius Volfg. 415.
Gregorius Jan 280.
Griespek z Griespachu Flor. 166, 421.
Gryll z Gryllova Matiáš 326; Cvrček Jan mladší, 384.
Gubernátor Matiáš 562.
z Gutnštejna 376.
Hagiochoran Troilus Mik. 435, 448, 460, 501, 502, 541, 551.
Hajecius Německobrodský Petr 152, 154, 248, 250.
Hájek z Libočan Augustin Vojtěch 429.
z Hájku Matyáš 112.
Haldius Melichar 566.
Hanecius Jan 53.
Hanuš Jiří 572.
Hanzlinius Mik. Mělnický 310, 429.
Harant Vít 349.
z Harasova Homutové 132; **Hrzán** Mik. 442; Tobiáš 474.
Hartman Tobiáš Brtnický 333.
Harypar Václav 334
Haugvic Jindřich 448.
Havel Jan 414.
Hazmberger z Milešovky 375.
z Hazmburku Jan Zbyněk 287.
Hebrejský jazyk 505.
Hedvika, královna polská 73.
Hejdrich Jiří 564.
z Helfenburka Žofie Alb. 123.
Heliades Mik. 351, 364, 582; Simeon 367; Pavel 562; Mat. 572.
Henrici Jan Čáslavský 260.
Henzelius Tobiáš 415.
Herbář Mathiolův 84.
Hercinius z Radonova Jak. 384, 437, 466, 500, 501.
z Heroltic Buček 455.
Heřmanův Městec 259, 288.
Hieronymides Jos. 236.
Hieronymus Želetavský 315.
Hippius Jan Vodňanský 276, 279, 401, 411, 555.
Hiršauer Jan 350.
Hiršl Jiří 459.
Hirtius Bartol. 579.
Histurgicus Eliáš 241.
Hlinský Jakub 195.
Hlohov 415.
Hobelius Jak. 251, 305, 311, 386.
z Hodějova 110, 531; Jan 157; Přech 214; Bohuslav 449.
Hodyně 101, 134.
Höpler Šimon 564.
Hofman Mikuláš 560; Jiří 570.
Hochauzar 116.

Holý Jan Kostelecký 251.
Homer 161, 419 sc. 427. 527.
Homut Jiří 132; **-ova** Zuzana 132. Viz **z Harasova.**
Hop Josef 252.
Horák Václav 251.
Horatius Chrudimský Jiří 34, 162, 277, 292, 294, 318; Mik. 105; Václav Klatovský 500.
Horažďovice 10, 282, 338, 358, 363, 374, 500.
Horčička Martin 210.
Horiceus Jan 303, 365, 441.
Horký Martin 318.
Horsatius Václav 551.
Hortensius Tomáš 49.
Hortensius Jan (Pražský) 1.
Horyna Havel 570.
Hořepnický Jan 412.
Hořepník 175.
Hořice 314, 354, 379, 403.
Hořovice 371.
Hostouň 116, 532.
Hostounský z Kosmačova Matiáš 475.
Houska ze Zahrádky Jan 225.
Hovorin Jan 251, 405. 409, 438, 440; Jakub a Tomáš 446.
Hozius Matouš 570.
Hra v karty 372.
Hrabeus Jakub 71.
z Hradce Anna 156; Adam 156; Joachym 448.
Hradec Jindřichův 155, 156, 471.
Hradec Králové 5, 40, 71, 102, 110, 113, 198, 260, 289, 313, 356, 358, 455, 528. 547.
Hradecký Daniel 387; Petr 406; Václav 576.
Hradiště nad Metují 280.
Hradiště (Mnichovo) nad Jizerou 119, 252, 298, 332, 348, 431, 442.
Hradiště nad Ohří 116.
Hradištský Jan 76; Mikul. 251.
Hrobčický 531, 554.
Hromničkales 66, 194, 344.
Hrubý z Labikova Martin 393.
Hruškové z Března 143.
Hrušková z Hochauzu Anna 117. 143. 145.
Hrušovany 424.
Hrzán viz z Harasova.
Hřebiceni Daniel Táborský 437.
Hřevnice 29.
Hubecius Čáslavský Jan 40.
Huber z Ryzenpachu Ad. 83, 165, 199, 219. 490, 499, 507, 517.
Hubka Václav 220, 267, 289.
Hudba (literatura) 8, 415; vyučování 252, 383, 401. 403. 463.
Humanisté 4.
Humberk z Humberku (Humburk z Humburku) Šim. 83, 435, 452, 490, 497, 499.
Huml z Ruprsdorfu 56; Jiřík Jan 58, 110.
Husi J. Mistra svátek 68, 454. Hus děkanem universí 73, 476; Husi odpůrci 80; Husi vychování 204; Husi oslavování 323, 547; Husinec 204, 547 Husitství 20, 73.
Hvězdářství 238, 252, 267, 371.
Hvizdek Šimon 252.
Chaelonianus Alex. 358, 363, 442.
Chalibaeus Václav viz **Blovický.**
Chalibeus Zachariáš 39.
Chanovský Volfg. 117; Adam 117. Volf 450.
Charvat Jan, horník 22; Petr 564.
Cheb 411.
Chejnovský Eliáš 131, 154; Václav 430.
Chelčice 335.
z Chlumčan Matiáš 484.
Chlumec 23, 110. 265, 282, 359.
Chlumec nad Cidlinou 283, 387.
Chobotides J. 563.
Chodžov 116.
Chocholius Jan 357, 374, 527, 543.
Chomutov 110, 471.
Chorin Mat. 110; Jan Mistr 138, 288.
Chorin z České Třebové 84.
Chotěboř 41, 59, 79, 152, 154, 257.
de Chotětov Václav 482.
Chotounský z Chotouně Adam 256, 433, 440.
Chrastenice 549.
Christophorides Tobiáš 246, 251; Šimon 88.
Christophorus Pavel 286, 348.
Chrudim 10, 24, 36, 101. 102, 108. 186, 260. 274, 281, 357, 358, 373. 520, 547.
Chrudimský Matiáš 195; Václav 570.
Chudé žákovstvo 2, 3.
Chudecius Vavř. 101, 209.
Chudolazy 478.
Chvála Jan 370.
Chvatalius Jan 530.
Chyňava 429.
Chyše 3.
Chytraeus David 100.
Jacobides z České Třebové Jan, 138 sc.; J. Vysokomýtský 564.
Jacobeus Pavel 314.
Jáchymov 457, 459.
Jamborek (Jamborides) Jan 563.
Jan 419.
Janda Vít Václav 370, 373.

Janus Jakub 415.
Jarmarkales 66, 194, 344, 445.
Jaroměř 14, 65, 104, 256, 336, 339, 374, 398.
Jaroměřický Štěpán 575.
Jaroměřský Matyáš 136; Jan 251, 289.
Javornik 459.
Javůrek Tomáš 371.
Jehle z Podhorštejna Daniel 541.
Jelen Pražský Václav 101, 108, 204; Mikuláš 447.
Jelínek 281.
Jemnice na Moravě 279, 289, 331, 343, 408, 534.
Jemništ na Moravě 305.
Jeneč 198.
Jerman Jan 436.
Jeroným M. (svátek) 68, 476. (učí na akademii v Paříži) 545, 547.
Jeroným (Hieronymus) Samuel Písecký 251, 332, 343; Jos. Písecký 256, 332, 336, 340, 343, 398, 409.
Jeřábek Václav 333.
Jessenicenus Simeon 298.
Jessenius Jan M. 150, 155, 165, 174, 238.
Jessinius Pavel 356, 367.
Jesuité 19, 20, 21, 71, 72, 128, 156, 204, 321, 353, 414, 433, 471.
Jesuitští žáci 19, 70.
Ješín Daniel 308, 410; Pavel 424.
Jevišovice na Moravě 109.
Jičín 102, 105, 114, 115, 285, 289, 338, 342, 527
Jičín Nový 414.
Jihlava 100, 210, 238, 414.
Jindrovský Jindřich, malíř, 78.
Jireček Herm. 572 Josef 2 atd.
Jiří z Poděbrad, synové jeho 151.
Jiskra Chotěbořský Abrah. 144.
Jizbický z Jizbice Pavel 150, 165 oc.
Joachymstálský Zachar 153.
Jodocius Gabriel 108.
Johannides Ondř. Milivský 289.
Josephiades Samuel 218, 304, 305, 371, 373, 380, 401, 443.
Judex Mikuláš 414.

Illesházy Kašp. 210.
Ingolštat 117.
Inspekci školní 272, 309, 311, 352.
Inspektoři školní 1, 4, 8, 11, 186, 232, 259, 304, 333, 463.
Izbiński B., biskup poznaňský, 73.

Kaciři 432.
z Kácova Černčický Jan 280.
Kadaň 178, 180, 181, 410, 412.
Kališkací 2.
Kaliště z Otrsfeldu Václav 113.
Kalná 459.
Kamaryt z Rovin Jan 198; Václav starší 517.
Kamba Jan 564.
Kamenice nad Lipou 357.
Kamenice Nožířská 111.
Kamenik z Počernic Jan 547.
z Kaménka Albert Mikuláš 176, 505, 507 oc. 516.
Kameš Litoměřický Adam 3.
z Kaňku Václav 570.
Kantor Jan 550.
Kantoři 6, 7, 15, 31, 34, 63, 76, 498; (farářům podřízeni 29).
Kaplíř ze Sulevic Vojtěch na Brodcích 48; Kašpar 214, 256, 268.
Karel IV. 39, 545.
Karel V. 16.
z Karlšperku viz Carolides.
Karlštejn 372.
Karyn Jan 436.
Kaška Jan 572.
Kašpar Týnecký Jiří 196.
Kašperské Hory 408.
Katechismus 97, 100, 243, 262, 360, 398; (kacířský) 410; (podle české konfesi) 501.
Katechismus Canisii 12.
Katolíci 243, 270.
Katolická víra 551.
Katolické kněžstvo 73.
Kauč 143.
Kaudelnus Math. 405.
Kázeň učitelstva 13.
z Kel Pavel 570.
Kellenius Jan 375.
Kepler Jan 238, 252, 267, 285, 498 oc. 501.
Kerbicer Jan 217.
Kerbicer Mistr 555.
Kevický Štěpán 414.
Kezelius Jiří Bydžovský 245, 257, 260.
Kherner Jan z Plzně 158.
Kinšperk 457, 459.
Kirchenbirk 457, 460.
Kladrubský Štěpán 126, 128.
Kladruby 456.
Kladsko 471.
Kladské proboštství 433.
Kláštery, místa vzdělávací, 547.
Klatovský Václav 59.
Klatovy 1, 57, 81, 110, 153, 161, 162, 232, 277, 291, 294, 306, 315, 430, 436, 444, 541, 547.
Klaudián Jan 399, 403, 408, 412, 430.
Klaus Petr 410.
Klezl, biskup Vídeňský, 123.
Klusák Albrecht 291.
Kluzburský Václav 270.

Knál Jan, 252.
Kněz neumělý 29.
Kněžmost 432.
Knihy „kacířské“ 205.
Knin 269, 338, 376, 440.
Knínský Jan 551.
Knobelius Václav 570.
Knobloch z Knobisdorfu Zikm. 318.
Kocin z Kocinetu Jan 83.
Kocourek Sim. 74.
Kodicill z Tulechova Petr 68, 227, 232, 457, 515, 568.
Kochan z Prachové Valentin 490, 499, 507; Tomáš 571.
Kojná (Češka) při dvoře královském Ferdinanda I. 450.
Kokořovcová z Vrtby Kateřina 380.
Kolatura školní 24, 181, 218, 262, 410.
z Koldic Tymo 480.
Koleda 2, 36; koled osm 37; v Praze 62, 64, 65, 67, 104, 206, 320, 344, 461.
Kolenec Jan 410.
Kollej sv. Klimenta 71, 450.
Kollej v Litoměřicích 49, 50, 423; **v Pardubicích** 341; **v Chomútově, Hradci Jindřichově, Krumlově, Kladsku**; **katolická** aby **v Plzni** vyzdvižena byla 551.
Kolín z Chotěřiny 107, 420, 428.
Kolín Nový 39, 59, 60, 202, 218, 304, 305, 356, 364, 374, 454, 468.
Kolinec 112, 414.
Kollár Mat. 414, 503.
Kolona z Felsu (Velsu) Bedřich 546; Linhart 522.
Kolonová z Felsu (z Velsu) Anna 546.
z Kolovrat Volf 54; Bezdružický Vil. 358.
Komedie Judit a Holofernes 54.
Komenský Jan Amos 414, 503.
Konáč Mik. 54; z Hodištkova 497.
Konfessi česká 489.
Konfiskace spisu 500.
Konrad arcibiskup 488.
Konsistoř nemá přednost před akademií 546.
Koptiades Valentin 575.
Korková z Harasova Johana 131, 134.
z Korkyně Kůrka, rod 132.
Korkyně v Berounsku 132.
Kořenický J. 251.
Kořínek 22.
Kosmice 474.
Kosorský Jan 22. 23.
Kostelec na Labi (nad Labem) 4, 8, 9, 17, 177, 200, 392, 408.
Kostelec nad Černými lesy 421.
Kostelec na Moravě 414.
Košetický z Horek Jiří 156.
Košice 415.
Kotanias J. 564.
Kotsmanius z Něm. Brodu Jan 84 pc. 107, 150, 164.
Kouřim 35, 58, 177, 365, 378, 393, 399, 405, 409, 485, 547.
Kouřimský kraj 474.
Kousek Bedřich 579.
Koutský z Jenštejna Vojt. 158; Jiří Pražský 562.
Kozel z Peclinovce Jan 447.
Kozel z Ryzmálu 23, 105.
Na kozla vsaditi 265.
Kozmanda Matiáš 568.
Kožíšek Bydžovský Jiří 113.
Kracovský Ondřej z Jindřichova Hradce 155, 197, 306, 431.
Krahulík Žatecký Jan 152, 154.
Krajčí Mikuláš 251.
Krajic Jiří 335.
z Krajku Johanka 436; Kundrát 436.
Krakov, sněm 75.
Krále českého příjezd do Čáslavi 345.
Králova Hora 420.
Králové Dvůr 111, 114, 187, 211, 219, 236, 256, 332, 336, 340, 343, 388, 438, 440.
Královec v Prusku 73.
Královický Ondřej 251; Jeroným 300.
Královský dvůr, kojná Češka, 450.
Krása Jiří 504.
Kraus Jan Jiří 387.
Krčín z Jelčan 207.
Krejčovský Martin 564.
Kretales 66.
Krišpin Václav 568.
Krištofor Václav Čáslavský 442, 517.
Krocin Kr. Sušický 453.
Krocin z Drahobejle Václav 2, 62, 148.
Kroměříž 414.
Kronika Boleslava Mladého 258.
Kropil Bedřich 36, 255, 286, 292, 302, 321, 329, 337, 388, 359, 374, 503.
Krška Jan 570.
Krško Ondřej 414.
Kruba A. 371.
Kruciger Krištof z Moravy 72.
Krulych Samuel 370.
Krumlov 20, 207, 471, 519.
Krupský Jakub ml. 277, 330, 343, 429, 444, 489, 501, 560.
Kruty 406.
Krymlov 474, 516.
Křečka Augustin 204.
Křešice 424.
Křinecký z Ronova 11; Jindřich starší 24; Jan Albrecht mladší 542, 544.
Křišťan 208.

Kříž, kramář 486.
Kříž Chvalský z Jenštejna 454.
Kšaft správce školního 5, 7, 11, 35.
Kubín Jan Oustecký 368; Václav 370; Mat. Vysokomýtský 436.
Kučera Mik. 340.
Kumpoldt Jan 371.
Kunicius Jan 575.
z Kunštatu Zajímačka Kat. 109.
Kurferšt Jan 371.
Kutinius Václav 575.
Kutná Hora 22, 58, 84, 100, 102, 204, 217, 245, 257, 296, 310, 314, 361, 386, 412, 429, 447, 465, 535, 547.
Kutnauer Jan 447.
Květonius Jan 279, 365, 378, 413.
Kyanus Jan 534.
Kyjov na Moravě 153.
Kyrbicar z Kyrbicu Jan 385.
Kyrchmajer z Rejchovic Faltin 437, 442.
Kyrmezer Pavel 416.
Kytlice z Rudolče Jan 279.
Labussius Samuel 562.
Lacina J. 444.
Lacticius Jan 575.
Lagarinus Samuel 153.
de Laminec Rafael 137.
Lancmanius Jan 153.
Landškroun 403.
z Landštejna (z Lanštejna) Ojíř 480; Vilím 297.
Laner Jan 367.
Lanov 459.
Latině mluveno v Čechách hojně a přesně 515.
Latinský jazyk 73, 345.
Latomus Nicol. Rabinus, 255, 285, 366, 410.
Laurentii Martin 310; Václav Branický 423.
Laurentius 380; Falcomontanus 508.
Lauterbachius Jiří 368.
Lázně 280.
Ledeč 233, 262, 290, 360, 365.
Ledeč, ves, 437.
Lednice 414.
Lékař cís. Rudolfa II. 84, 112; zemský 112, 151, 239.
Lelcovius Benedikt 36, 114.
Lenzius Pavel 414.
Leopold Rokycanský Jan 195, 217, 225, 250, 271, 315; Jiří z Netolic, 233.
Leucopetra Mikuláš 571.
Leukhart Martin 415.
z Levenperku Vodňanský Bartol. 163, 164; Judit 163.
Levín v Kladsku 433.
Libava 415.
Libertin Klatovský Ondřej 51; Pavel Písecký 429.
z Libičic Václav 444.
z Libína Duchoslav Pražský 455.
Libocký Jiří 382.
z Lichtenštejna Karel 112, 365, 460.
Lindava 350.
Lipník 414.
Lípno Velké 116.
Lípsko 102, 113, 117, 488.
Liška Ignác 335.
Literáti 64, 204, 218, 259, 406, 417.
Literatura 8, 68, 178, 223, 227, 346, 499, 503, 558.
Litoměřice 45, 47, 49; (zdravé povětří) 50, 102, 130, 175, 203, 219, 220, 224, 229, 260, 303, 356, 365, 375, 378, 403, 423, 427, 439, 444, 455, 542, 547.
Litoměřický kraj 474.
Litoměřický z Jizbice Václ. 158.
Litomyšl 110, 113, 403.
Litva 75.
z Lobkovic Jan Václav 36; Kryštof 147; Ladislav 157, 290, 471; Popel 291; Hasištejnský Bohuslav Joach. 410; Bartoloměj Desiderius 448; Zdeněk 469; Vilím 490, 522.
Lochenice 5.
Loket 411.
Lomnice 102, 153, 406.
z Lomnice Mezříčská Alena 414.
Longolius Jan 442.
z Lopic Štech 485.
z Losu Ota Jindřich 490.
Loška z Prahy 564.
Loubský z Lub Joachym 461.
Louka pod Znojmem 232.
Louny 101, 102, 183, 308, 327, 384, 433, 440, 447, 527, 543, 547, 551.
Lovčanský Štěpán, děkan Poděbradský 12.
Lubije (Löbau) 419.
Lucella Jan Vltavotýnský, 259.
Lucinius Ondřej 571.
Lucinus Tob. 343, 439, 542.
Ludvíka krále podobizna 214.
Ludvík 284.
Lusales 194.
Luteola Daniel 308.
Lvík Tomáš 568.
Lydl z Lydlova Ondřej, Pavel, Marek, 407.
Lykaon Pavel 561.
Lyncaeus Ondřej Pražský 261; Adam 569.
Lynerus Ondřej 346.
Lysá 359.

Macer Mat. 283; Petr z Letošic 469.
Macovinus z Macova Čeněk 153.
Magalinaeus Jaroslav 564.
Magrle z Sobíšku Mikuláš 42; Václ. 78, 110, 490, 499, 507, 522.
Machaonius Simon 259, 286, 308.
Makovský, komorník Rud. II. 93.
Malecius Mikuláš 183; Jan 570.
Malešice 222.
Malíř 78.
Malkovius (Malkovicius) Horažďovský Tobiáš 135, 175, 203, 376, 578, 582.
Malobický Mart. 210.
Malobytský Václav Uherskobrodský 534.
z Malovic Vilém 547.
Mantín Josef 542.
Mardocheus Pavel, 386.
Marek Jakub 335.
Marchio Ondřej Žďárský 46, 49, 121, 129, 138; Jan Žatecký 570.
Markocius Čáslavský Jiří 198, 314.
Markovicius Šimon Soběslavský 196, 446.
sv. Markyta klášter 81.
Martin Mistr, 89; Mart. 251, 441.
Martinic J. 113.
Martinides Pražský Bart. 107; Gregorius Jiří, 197, 242.
Martinides Řehoř 55, 260; Tomáš, 245.
Martinus Jan Plaňanský 523.
Marx z Kittlice 418.
Marxius Jan 306.
Masepustales 66, 344, 445.
Mastik Jan 568.
Maszenus Petr 403.
Maškarní přestrojení ve škole 384.
Matěj, bakalář 195.
Mathebaeus Kryštofor 59, 274, 405; Melichar 254.
Mathaeides Jan 241, 287, 321, 323, 396, 527; Jeroným Želetavský, správce 444.
Matheola Sim. 403, 408.
Mathiades Daniel Stupenus 256; Math. 342.
Mathiae Bohuslav 204, 245, 246.
Matiáš, arcikníže, 410.
Maximilian II. císař, král český, 16, 51, 470.
Mayus Vavřinec 414.
Mazánek Matiáš 570.
Mazurek Kryštof 414, 503.
Meancus Táborský 584.
Mecler Peldřimovský Jan 197.
Mečíře 474.
Mechanaeus Matiáš 561.
Mejsnar Jan 446.
Meinradius Bedřich 501.
Melanchton Filip 415.
Melik Samuel 241.
Melissaeus Václav 571.
Mělnický Jiřík Poděbradský 209, 216, 283, 343, 389, 401.
Mělník 110, 114, 153, 175, 241, 248, 263, 289, 330, 348, 384, 391, 401, 404, 448, 525, 530.
Mendicellus Jan 561.
Mendíčkově 63, 556.
Menšík V. 208.
Menšík z Menštejna Jakub 28, 37, 78, 224, 295, 332, 442.
Měřič zemský 48.
Město pečuje o vychování mládeže 369, 384, 396, 397, 431; napomáhá němčení mládeže 436, 437.
Methaneus Mat. Horažďovský, 256.
sv. Metoděj apoštol 547.
z Metternichu 460.
Mezříč nad Oslavou na Moravě 83, 112.
Meziříč Velká 414.
Miconius Daniel Hradištský 220, 287, 402, 414.
z Migrodu vévoda 179.
Michaëlides Jiří 331.
Michaelis František 402.
z Michalovic Bohuslav 318, 424, 490.
Michle 230, 474.
Michna z Vacínova Martin 350.
sv. Mikuláš 384 oc.
Miler Adam Táborský 372, 453.
Miler Prachatický Vít 3.
Miletín 265.
Milevsko 329, 551.
Milheim Jan 486.
Miličín 207, 214, 250, 256, 268.
Militká Kateřina 436.
Milivský J. 251.
Milner z Milhauzu Jan 490, 499.
Milovice 415.
Milozima Jan 570.
Minstrberský kníže Karel 109.
Minuci 6, 63, 68, 413; (1563) 157, 268, 445.
Mirovský Adam 268.
Mišeň 73, 258.
Mitis Strakonický Jan 136; Pražský Jan 255, 581; Václav 252.
z Mitrovic 186, 213, 229, 231, 234, 267, 315, 326.
Mitysko Litoměřický Ondřej 84.
Mladějovský ze Mstětic Zikm. 379.
Mládeže vedení 31, 369; podpora 64; cvičení v střelbě 349; vyučování na prospěch vlasti 548; s vědomím úředním k učení liternímu nebo na řemeslo oddávána buď 549.
Mladota Ign. ze Solopisk 256.
Mníšek 218, 229, 231.
Mníškovský Tobiáš 564.

Modlitba za déšť 252.
Mohelnice 414.
Mollerus M. 554.
Monstranci 218.
Montanus Jan 561.
Mor 2, 3, 33, 36, 37, 206, 316, 338, 347, 380, 384.
Morava 20.
Moravecius Martin Klatovský 443, 449; Ondřej 503.
Moravius Kutnohorský Václav 196.
Moravské Budějovice 231, 232, 289, 388.
Morda 564.
Moskva 409.
Most 410.
Mostník Jan Berounský 309, 403.
Motěšický Štěpán 210.
Mráz Ondřej 383, 550.
Mrňka Vavřinec 252.
Musicus „neškodný" 255; „dobrý" 283, 373.
Mystopol 80.
Mýto Vysoké 40, 55, 110, 331, 358, 419, 503.
Mýtský Petr 195; Václav 568.

Nabočanský Matěj 568.
Náboženství pod obojí 272, 470, 471, (majestát Rudolfův 489).
Načeradec 398.
Nadace 105, 158, 238, 281, 387.
Náhrobek 8.
Náchod 199, 251, 332, 351, 432, 442.
Náchodský Tobiáš 572.
Napajedly na Moravě 112.
Národnost 370, 408, 418.
Navrátil Jan 436.
Nehvizdy 290.
Nechánický Jiří 564.
Nejedlý Jan 568.
Nejser Václav 397.
Němci v Čechách 84, 335, 372, 501.
Němečtí studenti 509.
Německá řeč 59, 408.
Německé vedle českého vyučování 338.
Německý preceptor u českého šlechtice 231, 291.
Německá škola v českém městě 156, 350, 412; n. škola pokoutní 371, 415, 436; n. škola v Praze aby k potupě národa českého založena nebyla 512, 513, 555.
Německá šlechta v Čechách 117; učí se česky 118.
Německá kázání 501.
Německý Brod 60, 72, 102, 110, 199, 202, 204, 213, 304, 318, 324, 408, 443, 449.
Nemes Václav 561.
Nenačovice 474.
Nepolický Daniel 359.
Nepomucký 343.
Neprašov Jan 403.
Nepressius Jan Mistr 300.
Nepřívěc (u Sobotky) 549.
Nero Daniel 570.
Netolice 233, 250, 262, 286, 328, 348, 51 9
Neyary Pavel 24.
z Neyenperku Haldius Melch. 58, 59, 78, 339, 348, 490; Linhart Adam 78, 176; Vetengle Eustachius 339.
Nigellus Jiří 195.
Nigellus z Oskořina Trojan 2, 87, 110, 120, 151, 165, 300; Heřmanoměstský Trojan 68, 81, 84, 96, 107, 178.
Niger Lounský Matiáš, 61, 249, 367 Loučenský Matiáš, 454.
Nigrin Pavel 235, 246; Jiří 325, 339, 425; Jan 551.
Nisá ve Slezsku 418.
Nisselius Eliáš 427.
Nisus Jan 563.
Nizozemsko 449.
Nižburk 29, 30.
Nonnius Pavel 581.
„Normalní" učení 252.
Notarius academiae 515.
Nová ves 416.
Novacius Rožmberský Mat. 147 sc.
Nové Hrady 232.
Nové město nad Metují viz **Hradiště n. M.**
Nové Město na Moravě 414.
Novenarius Martin 366.
Nucella Jan 280, 305.
Nučice (u Litoměřic) 48.
Nymburk 33, 53, 59, 240, 243, 265, 281, 298, 404, 547.

Oborský Dan. 334.
Obraz, podobizna Ludvíka krále 214.
Obrman Václav 195.
Obyvatel a měštěnín (rozdílný pojem) 167, 170.
Odrodilec 529.
Oficiál 7.
Olbramov 487.
Oleśnice 109.
Olirius Václav 211.
Oliva Jáchym 334.
Olomouc 414, 415.
Ondřej Mistr, děkan univ. Pr. 396.
Ondřej 358; Vltavotýnský 561.
Opava 417.
Optalius Jakub 275, 283.
Orava 210.
Orcinus Václ. Kr. Hradecký 182, 184, 197.
Ordo studiorum 1; lectionum 413.
Origenes David 65.
Orin Doktor 515.

Orsinovský z Firstenfeldu Jan 158.
z Ostejškova Prušák Ondřej 359.
Ostrava 415, 416.
Ostrov 457, 459.
Ostrov Marie (Kvizin) 73.
Ostrovec z Kralovic Štěpán 237; Jan 237, 276.
Osvěta 281.
z Oterštorfu Ambrož 450.
Oudrcký z Oudrče Václav, Vilím, Jan 155.
Oujezd Drahoňův 551.
z Oujezdce Oujezdecký 446.
Oujezdský Jan 568.
Ounhoštský Václav 560.
Oustí 48, 57, 249, 255; nad Labem 369, 373, 380.
Outerský Jan Daniel 334.
Ouzdrazský Mat. 286, 563.
Oxiopus Jan 549.
Oxiporinus Slánský Florian 116, 154.
Pacov 86, 103, 175, 209, 210, 244, 250, 283, 287, 301, 357.
Pacovský Mik. 333.
Pædagogium 527.
Paeonius Prokop 304, 308, 459, 501, 515.
Pachaeus Jan 510.
Pachta Jiří 570; Jan 570.
Palacký z Kernštejna 397.
Palaeologus Theodor 60.
Páleni knih 204.
Palladius Jan 204, 257.
Pardubice 12, 225, 252, 253, 336, 341, 351; panství 340, 398.
Parlagius Baltazar, 111, 114, 119, 211, 219, 250, 329, 345.
Partlovský 520, Mikuláš 570.
Parvus Bydžovský Petr 60; Březnický Salom. 259; Jakub 570.
Pařížská universi 476, 544, 545.
Paschal Jiří 340.
Pasovský Ondřej 564.
Passonides Matiáš 501, 504.
Paterus Eliáš 284.
Paulin z Tupé hory Tomáš Olešnický 406, 444.
Paulius (Paulinus) V. Pražský 281, 394.
z Paumberka 80.
Pavec viz **Pevceus**.
Pečeť 295.
Pekelský Václav 113.
Pelargus Jan 42, 255, 364, 580; (Parlagius Jan) 210, 227, 286, 374.
Pelhřimov 27, 31, 36, 110, 131, 154, 261, 267.
Penales 194.
z Pereftu Dorota 532.
Pergar z Častalovic Jiljí 490.
Periferius Adam, Lužičan, 569.
Perkrejchenštejnský Vavřinec 226.
z Pernštejna 341; Vratislav 403, 416, 471; Jan 416.
Perské poselství 230.
Pešelius Jan 575.
Pešina Sam. Strakonický 302.
Petráček Jan, měštěnín St. m. Pr. 80.
Petrini Jiří 575.
Petrkov, sněm 75.
Petroselinus Jakub 568; Augustin 575.
Petrovice 531.
Pevceus (Pavec) Mikuláš Strašický 59.
Philomates Daniel ml. 414.
Picka Písecký Jan 195.
Pictoris Klement 419, 439, 448.
Pihler Řehoř 335.
z Pichlberku Pichl Tomáš 549.
Piscator Jan 241.
Piscenus Volfg. 580.
Pisecius Tobiáš 213, 262, 291, 406.
Písecký Pavel 575.
Písek 110, 136, 146, 187, 199, 220, 277, 302, 517, 547.
Píseň: „Jakž Bůh ráčí“ 559.
Písnička „Zachovej nás“ 141; „Dobrou noc, má milá, dobrou noc“ 559; „Chceť mi se vdáti“ 559.
Pithias Jan Domažlický 314, 354, 379, 407.
Pivo žatecké (samec, sameček) 171.
Plaček 554.
Plachetský Václav 414.
Planický Karel 564.
Plavenský Václav 575.
Plesnivec Mladějovský ze Mstětic Zikm. 354.
Plutarchův spis 490.
Plzeň 551.
Poctivosti nečinění 296.
Počernice Hořejší 474, 504.
Podbrdský kraj 474.
Poddanství 132, 134, 225, 230 sc. 234, 354.
Poddaný aby k spořádanému životu naveden byl 462; sirotek do školy vypraven 504.
z Poděbrad Jiří 109; Viktorin, Jindřich, Hynek 109.
Poděbrady 11, 25, 26, 27, 359, 389.
Podhorský Samuel 463.
Podolský z Podolí Šimon 48, 158, 176.
Podskalný František 371.
Pohřby 316, 413, 417, 438, 445, 461, 524.
Polenius Tomáš 433.
Polenus Mikuláš 415.
Police nad Medhují 433.
Policejní řád 297, 316, 380.
Polický Jan 570.

Polička 110, 126, 128, 132, 153, 136 236, 325, 400, 402.
Poličský Jakub 367.
Polná 279, 324, 357, 400.
Polom Velká v Opavsku 202.
Poloncius Jan 338.
Polonius Emericus Pannonius 296, 314, 578.
Polska 20, 72, 73, 132, 179.
Pomarius Jakub 236.
Pontinus Jan Berounský 378.
Pořický Jan 311.
Poříčany 421.
Posthumus Jan 562.
Postler Mik. 252.
Postřižín 474.
Pošná 225.
Potrestání rektora šk. 5, 17.
Pouzdřany 415.
Poznalius Jindřich 583.
Poznaň 72.
Praha 39, 62, 64, 70, 110, 123, 124 oc., 179, 316, 380; „Zelená žába" 158; špitál u mostu 424; školy 547; na Ostrově 20; Staré město 36, 70, 355, 420, 437, 442, 461, 496, 511, 532, 549; Týn 42, 45, 102, 153, 220, 235, 531; škola sv. Haštala 5, 318, 319, 547, 549; primas 2; klášter sv. Jakuba 89; farní školy v druhé polovici XIV. století 45; sv. Jiljí 19, 102, 144, 208, 279, 427, 547; sv. Michal 116, 204, 437, 442, 547; sv. Mikuláš na St. městě 98, 337, 392; sv. Martin v Starém městě 235, 259, 524, 525, 534, 549, 556; sv. Havel 256, 399, 425, 525, 529, 530, 531; Betlem 151, 531; u Matky boží nad Loužÿ 501; Nové město (kolik bylo škol) 18, 460, 549; sv. Vojtěch menší v Podskalí 309, 374, 525, 529, 541; sv. Vojtěch 59, 547; sv. Kliment 18, 138 oc., 270, 376, 445, 452, 458; sv. Petr 59, 60, 163, 195, 199, 255, 285, 403, 430, 451; Zderaz 59, 60, 119, 147 oc., 286, 463, 519; sv. Štěpán, 44, 76, 102, 135, 198, 286, 319, 339, 547, 549; sv. Jindřich 77, 84, 102, 179, 237, 276, 303, 364, 445, 467, 523, 531, 541, 547; Nové město 163; „u Štětských" 163, 222; Nové m. sv. Martin 235, 259, 519, 525, 547; Menší město, sv. Mikuláš 51, 95, 102, 113 oc., 204, 201, 229, 233, 243, 245, 246, 444, 456; Hrad Pražský, škola 549; klášter sv. Jiří 122.
Prachatice 110, 136, 195, 204 oc., 321, 333.
Prachatický Jakub 446.
Praskolesy 372.
Prassinus Zelenka Jan 561.
Práva městská 97.
Pražáček Václav 568.
Prebenda 416.
Preceptor 6, 24, 34, 179, 252, 275, 353, 413, 423, 425, 430, 461, 509, 523; pod jednou a pod obojí 82, 92; jako průvodce 116 oc, 143, 145, 326, 447; instrukce 118; vysvědčení 118; žebrající 179; řemeslník 179; Němec 231, 291, 365; „musicus" 283, 340; Čech a Němec ze Žlutice 315, 340; plat 325, 374; císařské rodiny 375; v české, německé a latinské řeči zběhlý 377, 447.
Pressius 512.
Pretium 344.
Procesí 123 oc., 445, 469, 517.
Propertius Jiří 579.
Proserchomius Adam 358.
Prostějov na Moravě 75, 102, 126, 128, 132, 133, 153, 205, 252, 382, 394, 402, 413.
Proxen ze Sudetu Šimon 155 oc.; Jan Matiáš 501, 514, 532, 533, 536, 539, 551.
Prunerus Štěp. M. 304, 454, 468.
Prusinovský Vilím, biskup 414.
Prusko 20, 73.
Pruskovský z Pruskova Jiří 474.
Prussius Tom. 232; Pavel 575.
Předenice Jindřich 461.
Přehořovský Oldřich 228; z Kvasejovic Jan 394.
Přelouč 15, 32, 254, 271, 342, 390, 401, 405, 408.
Přerov v Čechách 486.
Přerov na Moravě 359, 503.
Přerovský Jan 74.
Přestický z Sorfenberku Jiří 145.
Přestický Jan z Závořic 515.
Přeštice 553.
Příbram 23, 24, 53, 103, 110, 185, 213, 230, 233, 234, 248, 260, 310, 443, 449.
Příbramská Kateřina 270.
Příkopský Pavel 334.
Přísloví (z malého koně na větší . . .) 14; (dva tvrdí kamenové) 31; (vodu na Tábor dovésti) 282; (z lopaty spadl) 282; (kdo příkře staví . . .) 315; (kámen když se přenáší) . . . 325; (abychom na koupi neprodělali) 390; (nevědomost hříchu nečiní) 395; (kudy tam, tudy ven) 395, 509; (kde jest jeti přes vodu, na vůz přisednouti) 465; (z osla ani v Paříži kůň nebude) 545.
Psáry 474.
Pučalka 270.
Puchník Mikuláš 487.

Pyrinus Jiří 342.
Pyrno 258.
Pytva 238.
Questor 515.
Rabin Laurin 98, 376.
Rabius Jan 572.
Racopaeus Martin Kašpar 241, 276, 278, 281, 438, 442, 554.
Řád vyučovací 1; ve školách 1, 6, 62, 68, 199, 495, 497, 502.
Radešinský z Radešovic Samuel 307, 388.
Radkov 474.
Radkovič Benedikt 414.
Radnický ze Zhoře Václav 78, 110.
Rakovnický Martin, Mistr 24.
Rakovník 47, 52, 102, 106 oc., 136, 194, 204, 308, 343, 366, 415, 431, 437, 440, 457.
Rakvice 415.
Rameš Václav 19.
Ramus Petr 97, 476.
Raphigius Pavel Litomyšlský 282, 363.
Rasus (Holý) Prokop 563.
Rašín z Riesmburku Jan 475; Salomena 475.
Rataj Jan 335.
Raubigius Pavel Pražský 376, 440.
Razonius Adam Pacovský 517.
Řecké čtení 6.
Řecký jazyk 161, 505.
Recordací 194, 344.
Reček Jan 483.
Redlfestr z Vildrsdorfu Sim. 164.
Reformací (v Boleslavi Mladé) 258; (ve Vodňanech) 305.
Řekové 409.
Rektor Jan Rokycanský 367.
Rektor školní 6; jeho povinnost 6.
Remer Nepomucký Šeb. 107, 197.
Řevčice 397.
z Říčan Hanuš 54, 451; Litvín Jan 315, 490, 507.
Richius Václav 575.
Řím 450, 451.
Ripa Marek 201, 219; Václ. 240, 284, 343.
Ripanus Fab. 236.
Robmhap z Suché Albrecht 448.
Rochocius (Rochota) z Rochicperku Ondř. 153, 219, 236, 243, 388, 394.
z Rokycan Jan Mistr (Rokycana) 242.
Rokycanský Václav Kouřímský 501, 543.
Rokycany 1, 36, 110, 203, 242, 249, 254, 255, 287, 551.
Rokyta Jan 74.
Roland Adam 371.
Romenecius Jan 379, 408.
Romer Nepomucký Pavel 240, 273, 289, 442.
Rónovský Jičínský Dan. 108.
Ronšperk 260.
Rosacius Jan Hořovský 229; Pavel Táborský 366, 437; z Karlsperka Adam 544, 547.
Rosemberský Jiří 201.
Rosenberg Kristof 433.
Rosice 254.
z Rothenfeldu Vít Flamin 550.
Roudnice 22, 119, 307.
Roudnický Jan 251.
z Roupova Václav Vilím 490, 499, 507, 586.
Rouska Jan Týnecký 367.
z Rozkoše Šimon 463.
Rozkovský Šimon 245.
Rožďalovice 11, 259.
z Rožmberka Petr Vok 54, 55, 83, 110, 150, 354, 451, 495, 496, 517, 519, 520, 521, 522; Vilém 55, 83, 117, 450, 470; Jošt 111, 480; Petr a Jan 519.
z Rožmitála Zdeněk Lev 449.
Rubecula Poličský Jan 108, 321, 333.
Rubenus Martin 568.
Rudolf II. 9, 316, 470.
Rudolfův majestát 544.
Rudolphi Jan 414.
Rusin Abrah. 231, 273, 293, 351, 582.
Rusko, ves 8.
Rusko 75.
Rut z Dirného Bohuslav 504.
Růžek Karel 367.
Rybička Antonín Skutečský 358.
Rydl z Najenberku Mik. 263.
Rychnov 19, 111, 142, 144, 303, 306, 339, 441.
Rychnovský Luk. z Roudnice 263; Jiří 568.
Rymařov 415.
Rynda Bohuslav 578.
z Ryzmberka Bořek 480; (Theob.) 507.
Sadská 360.
z Sady Ocas 485.
Salerin Jan 446.
Samuel Jan 217; 436, 531.
Sanderus Daniel 180.
Sarkander Jiří Vožický 248, 307, 348, 431; Adam Vilímovský 374; Laurentius 571.
Sartorius Valent. 581.
Sauerman z Jelče 118.
Sazené, ves 420.
Sbírky na prospěch universí Pražské 516.
Sebast Mik. Pacovský 329.
z Sebuzína Kristof 428.
z Sedlce Zdimirus 485.
Sedlčany 32, 36, 61, 68, 259.
Sedmihradsko 415.
Sejfy 459.
Seibizius Mat. 415.

Sekerka z Sedčic Krišt. 116 oc.
z Semanina Jindřich Daniel 531.
Semčice 474.
Semonius Domašínský Jan 555.
Sessius David 401, 405.
Sextius Kašpar 393, 407, 408, 545.
Schlichtingius Jeremiáš 415.
Schopperus Volfg. 177.
Schultes Pavel 411.
Sidavinus Mikul. 388, 438.
Siderinus Pavel 529.
Sidirius Jan 525, 530.
Silvan J. 449.
Simonius Šimon 575.
Siphonius Václ. 360, 365, 374.
Sirotka vychování 504.
Sissius Daniel 550.
Sixt z Otrsdorfu 107, 490, 507.
Sixt ze Zvířetina (Cikán) Jak. 153.
Sixtius Kašpar 404.
Skála z Kolince Šimon 38, 81, 84, 188, 422, 431, 489, 501, 502, 532, 536, 537, 539.
Skála ze Zhoře Pavel 145 oc.; Adam 145 oc.; V. 371.
Skalice v Uhřích (pomaďarštěno v Szakolcza-Zákolčí) 419.
Skalka Jan 444.
Sklepka 397.
Skutecký Jan 572.
Slané 102, 327, 356, 367, 406, 424, 429, 444, 499.
Slanský kraj 474.
Slánský z Kosmačova David 106.
Slavata z Chlumu Adam 376.
Slavičínské panství na Moravě 417.
Slavkov 415, 457.
Slezsko 20, 109.
Slovák Baltazar, viz **Parlagius.**
Slovanská vzájemnost 73.
Slovensko 3.
Smicheus Tomáš 47, 51, 52, 111, 142, 144.
Smilkovius Josef 561.
ze Smiřic Albrecht Václ. 251, 432; Zikm. 379, 403; Jaroslav 421.
Smišek Jiří 564.
Smitales Jan 370.
Smrček Martin 400.
Smrtholka 300.
Sněm (l. 1561, 1575,) 470; (1609), 471.
Snopecius Jan 435.
Soběslav 518, 520, 521, 522, 547.
Sobotales 66, 252, 344, 371, 445.
Sokol Václav 328, 348; Jan 508; Daniel 575.
Sophronides Václav 394.
Sorinus Jiří Chotěbořský 527.
Spengler Jiří 416.
Sperat Pomezánský Pavel 73.
Sphaerinus J. 251; Daniel 251.
Spira Jer. 570.
Spissius Mikuláš 445, 452, 461.
Spolský Pavel 572.
ze Starhemberku Rudig. 118.
Staroměstský Jiří 562.
Stefanides Jan Peldřimovský 195; Jak. Přibyslavský 362.
Stipendia 516, 517, 526.
Strakonice 110, 334.
Strakonický Nikodem 208.
Stránský Pavel 23, 279, 427, 444.
Strážnice 210, 415.
Strážnické panství na Moravě 417.
Střela Domažlický Jiří 197, 249, 254.
Střelba 349.
Stříbro 105, 108, 110, 286, 292, 302, 321, 336, 337, 386, 387, 399, 528, 551.
Studenec 459.
Studenti, rvačky 264; excess 296, 535; němečtí 539, 540.
Stupanus Daniel 346.
Sturmius Jan 16, 184, 312.
Stutinides Jiří Kolínský 523.
Succentor 6, 7, 15, 31.
Sudisrach Jak. 564.
Sudlice Jan Milčínský 153, 205.
Sudlicius Jan Jičínský 114.
Sudor Michal 22.
Suchý Václav 335.
Suksa Jan 337.
Sušice 25, 110, 164, 276, 279, 324, 327, 328, 329, 544, 547.
Sušický Samuel 200.
Sušil Jan 347; Jiří 444.
Svárov 198.
Svátek Václ. 221.
Svatomirius Jan 348.
Svechinus z Paumberka Gabriel 279, 356, 560.
Svémyslice 321.
Světlá 362.
Světlovské panství na Moravě 417.
Světlý Jan 252.
z Svinař Zachariáš 485.
Svornost 12.
Syrus Jiří 153, 535.

Šanov 416.
z Šanova viz **z Šonova.**
Šanovec Jindřich 29.
Šaty 60.
Šaustalius Jak. Třebochovský 257.
z Šenau Jiří 460.
z Šenburku Anna 546.
z Šenfeldu Zejdlic Jan 279.
Šibl Matiáš 447.
Šimon Horský 568.
Šindlar Václ. 364, 388.

Šindler Ondřej 414.
Škoda z Chrostu Jan 450.
Školní knihy 100.
Školní řád 216.
Škola nová (v Domažlicích) 3, 436, vyhořela 3, 396; (ve Světlé) 362; odevzdání správcí (klíčů) 15; nová v Kutné Hoře 22, 23; zavřena 33; stavba (v Berouně) 58; (v Náchodě) 251, 397; Bratří českých 73, 74, 75; Bratří č. sbírka na školy 74—76; školy znamenité v Čechách 102, 199, 308, 313; dům pobožnosti 115; pokoutní 162, 178, 180, 201, 219, 293, 305, 333, 335, 371, 413, 415, 417; založení 217, 280, 387, 418, 429; očištěna od „kacířů" umytím 251; nadace 308, 362 383, 387, 396, 418; 436, 457, 550; od žáků poškozena 333; spustlá 360, 365, 412, 423, 459; k faře nenáležela (v Sadské) 360; malý počet mládeže chodí do školy 368; utrakvistická 387; latinská katol. 387, 410, 412, 458; česká a německá v Opavě 418; stavení farář sobě osobil 402; farář vyhnal rektora a učiti mu nedovolil 406; pro nedostatek nebyla učiteli stálými opatřena 416; jedna v malém městě prý dostačí 416; nižší a vyšší v městech 416; jednotný řád 417; vydržování 418; blíže farního kostela býti má 424; pomoc chudým dítkám, aby mohly ve školách se vzdělávati 433; měšťan dům propůjčil 433; dítky ve škole zrozené nebyly poddanými vrchnosti ale svobodné 433; „kacířská" 437; dívčí 446; ve Vídni 448; pomoc na vystavení 459; ze sladovny přestavěna 460; správa oken, zámků u dveří 460; dobrá, sláva města 463; že stavové pod obojí i pod jednou bez překážky stavěti mohou 472; trest školáka 541.
Škol množství v Čechách 547.
Školního správce odpuštění (propuštění) 18, 61, 235.
Školní mládenci (podporování jich) 41.
Školní správce na místo již přijaté nastoupiti nechce, protož v knihy městské pro paměť zaznamenáno bude 51.
Školmistři 498.
Školné 519.
Školní slavností 20, 243.
Škrabka J. 252; Mik. 252.
Škramnik 202.
Škreta Kundrat 176.
Šlechta Bur. 176.
Šlechta z Kyrsfeldu Bart. 397.
Šlechta se odnárodňuje 366, 447, 448; katolická 448; pod obojí 448; mládež 505.
Šlechtic neučený co jest 546.
Šlechtická kollej 341.
Šleminius Václav Čáslavský 524.
Šlik Joachym Ondřej 388, 490, 518, 520, 521; Julius 522, 531, 534; Jan 549.
Šočovička Petr 195.
Šonovský z Šonova Jan 204, 255, 278 oc.; Jan Vilím 397.
Špalek Antonín 335.
Španovský z Lisova Mik. 103, 287.
Špička Příbramský Jakub 196.
z Štampachu Václav starší 423; Anna Žerotínská 430; Matiáš 490.
Štang Prostějovský Bartol. 126, 128, 132, 133, 136, 153, 206.
Šťastný Vavřinec 276; Tobiáš 452.
Štefek z Koloděj Dobiáš 379, 403.
z Šternberka Karel 34; Oldřich 34; Štěpán Jiří 45, 130, 223, 229, 413, 422; Ladislav 341; Jan 450.
Štěstí v živobytí kdy jest dokonalé 546.
Štomec Václav 206.
Štrasburk 16, 117, 143, 145, 312.
z Štubenbergu Anna 281.
Štyrsko (ý) Pražský Zachar. 81.
Štyrský Havel 78.
Šud z Semanína Eliáš 281, 298; Mikuláš 282, 357.
Šultys z Felsdorfu Jan 446.
z Švamberka Jan Jiří 489, 507, 518, 520, 521, 526, 546.
Švec učitelem 358.
Švenda Adam z Něm. Brodu 255.
Švihovský z Ryzmburka Theobald 490.
Švik z Lukonos Dan. 156, 547; Jiří 198.
Tábor 41, 49, 57, 102, 214, 227, 254, 275, 276, 278, 281, 394, 442.
Táborský Oldř. z Příbrami 257, 419.
Táhla (Soběhrd) Bartolom. 367.
Tachov 387.
Tajovský Jiří, Kutnohoran, 256.
z Talmberka Jan 377.
Tannenberger Frant. 387.
Tasovský Vít 568.
Tafounovice 474.
Tatter Josef 564.
z Těchenic Joach. 81, 82 oc., 171, 546.
Teplice 2, 42, 108, 238, 245, 438, 443, 536.

Tessacius Adam 177, 318, 400, 419.
z **Těšimi** Jan 305.
Těšín 416.
Tetaur Svinczanus Jan 145, 203, 501, 505.
z **Tetova** Ans. 460.
Textorius Klatovský Mart. 217, 554.
Thermanticus Curius Jan 197, 581.
Thomaides Jan 436, 441, 503.
Tinctoris David 362.
Tinctorius Florian Písecký 306.
Tiskárna v Dobrovici 73; v Prostějově 153; university Pražské 517; Sessiusova 533.
Tišňovský Ezechiel 575.
Tobiáš 204.
Tobolecius Jan 40, 71.
Točník 372.
z **Tollenštejna** Kechle Jan 550.
Tomáš (?) z Německého Brodu 60.
Tomášek 251.
Tomek 18.
Toruň v Prusku 73, 76, 113.
Tovačov 416.
Trávníček 371.
Trčka z Lípy 110; Burian 362; Marie Magdalena 554.
Trčousy 474.
Troilus viz Hagiochoran.
Troplperger Mikuláš 205.
Trouba Bartoloměj 564.
Třebenice 115, 122, 243, 287, 321, 323.
Třebenický Samuel 119.
Třebešov Velký 340.
Třebický Daniel 447.
Třebíč 232, 240, 273, 289, 293, 350, 351, 364, 554.
Třeboň 519.
Třebosice 254.
Třebová Česká 403, 416.
Třibřichy 358.
Tugurinus Duchoslav 568.
Tunkel Adam 404.
Turecká válka 11.
Turek Jan 362, 501, 516, 529.
Turka M. 555.
Turnov 14, 248, 392, 395, 406, 443, 531.
z **Turnu** hrabě Hendrych Mat. 490, 517, 522.
Tvršice 474.
Tychistes Bohdanecký Mart. 145, 154, 580; Jiří 571.
Tykalides Scutius Jan 58, 98, 203, 220, 229, 290.
Tykalovský Adam 341.
Týn Horšův 29.
Týn nad Vltavou 348.
Tynensis Jan 363, 386, 399, 405.

Učení Pražské, kollej Veliká, malování 5, 8, 78; peníze mu odkázány 5; ustanovuje řád ve školách 6, 495, 502; kollej Veliká 7, 55, 56, 80, 105, 109 sc., 222, 295, 468, 493, 498, 512, 557, 544; jeho svobody 7, 9, 89, 93, 97, 199, 419, 421 sc., 473, 477 sc.; ustanovení učitelů 18; pod obojí 20; kollej Rečkova 28; (svatba) 37, 54; (komedie) 78, 263, 295, 296, 493, 505; poskytuje pomoc na vystavení školy 39; kollej Veliká 59, 68, 70, 78, 103, 268; plat mu povinný 48, 474; kollej Nazaretská 49, 531; provozuje komedii 54, 228, 503; doporoučí městu ouda svého k pravní ochraně 55; prosí za pomoc na opravu kollejí 55, 56, 150; kollej kr. Václava, jinak císařská 63, 188 sc., 520, 532; důchody 69, 474, 487 sc., 495, 496, 537, 543; klenot království Českého 69, 471; berně osvobozeno 69; Mistři dávají podporu emigrantů 72; kollej pro Poláky a Litevčany 73; pedellus 79, 159; Všech svatých 80 sc., 177; nesvornost Mistrů 85, 536, 537; dary Mistrům; kollej apoštolská jinak Landae 109, 150, 520; odkazy mu učiněné 163, 222, 381, 420, 455; památka dobrodincův 168; písař 188; napomíná Chlumecké, aby sami o své vůli učitele neustanovovali 265; kollej lékařská 322, 355; odesílá spis Funkovi z Olivetu a žádá, aby dobrodiní akademii učinil 427; spory mezi Mistry 435, 552; privilegia ztracená 452; kollej jerusalemská 263; na kozla vsaditi, aby se stal oudem 265; Mistři aby při náboženství pod obojím zanecháni byli 419, 421; lektor Homera 419, 421, 427 sc., 527; plat na lektora Homera aby vydáván byl 420, 422; kollej anjelská 467; Mistr profesor stal se písařem (v Kolíně) 454; dává vysvědčení chování 455; Mistři že jsou svobodní obyvatelé království Českého 460; nadace na vychovávání studentů 464, 496; Mistr byv zvolen proboštem kolleje, povinnost takovou vykonávati musel 468; reformy 469, 470, 514, 515—17, 526; kolleje profesorské, studentské 473; knihovna 474; že „nad všecku paměť“ při straně pod obojí zůstávalo 471, 489; založení kollejí 471; regale krále českého 472; privileje že s konfesí stavův se nesrovnávají 473; kancléřství, ordinování Mistrův 473, 488; nevole mezi kněžstvem a žákovstvem 473; dosazování profesorů 473; plat komorní na vychování chudých stu-

dentů 474; králová jinak rýnská 475; vyzdvižení pro Čechy, aby jinde na učení choditi nemuseli 477; aby na věčné časy v Praze zůstávalo 477; examinování vyučujících i učících se aby biskupu Pražskému přednášeno bylo 477. Privileje a zápisy: Aby rektor na místě biskupa místo kanclířovo zastával 477; osvobození Mistrů od všech soudů 478; o vymožení statků odcizených 478; rektor a žákovstvo k soudu jen před krále 478; užívání duchovních prebend 478; jurisdicki rozepří 478; majestát na tři hlasy při radách, soudech, examinování, volení Čechům 478; rektor klerik světský 479; odvolání z ortele profesorů 479; Mistři aby nebyli více pod jednou ale pod obojí 479; kazatelé, almužny 486; profesorů vychování 490; profesoři do konsistoře 491; nevole mezi profesory 491; berně na obnovení 492, 526; jurisdikcí 493; cizozemci nemají býti profesory 493; pečeti universitatis 479. Privileje na kollej Karla Čtvrtého: Fundace, vyzdvižení kolleje 479; nápady a odúmrtí 480; na kanovnictví kaply Všech Svatých jen starší kolleje Karlovy 481; kdyby král v zemi nebyl, že místodržící kanovníka presentovati může 481. Privileje na kollej Všech svatých: Že statky nemají od kolleje odcizovány býti 481. Privileje na kollej krále Václava: dosazení M. Jana Husi a M. Jeronyma 482; osvobození ode všech platů 482. Privileje na kollej královny Hedviky: koupení domu pro kollej 482; vychování studentů polských 482. Privileje na kollej národa českého: odkaz domu 482. Privileje na kollej Rečkovu: vyzdvižení kolleje pro národ český 483; za direktory Mistři národa českého 483. Privileje na kollej Nazaretskou: vyzdvižení kolleje 484. Privileje na kollej apostolorum: na darování domu pro chudé studenty, aby ochrancové víry pod obojí byli 484. Privileje na kollej lékařskou: žádné. Privileje na kollej Jerusalemskou: žádné. Privileje na kaplu božího Těla: založení kaply božího Těla 485; odpustky hříchů v almužny 485. Privileje na kaplu betlémskou: založení kaply 486; nadací té kaply 486.

Učení Pražské pro Čechy communitas studiorum 501; Mistři že svoliti nemohou čtení na universitě Albertovi z K., poněvadž není členem akademie 508, 509; němečtí studenti žádali, aby za alumny přijati byli 509; z povinnosti proboštské nemohl Mistr propuštěn býti 510; aby Mistři s mladou šlechtou do cizích zemí chodili, a ne všeho Němcům dávali 510; classes kolleje Velké 512; majestát královský, že se na nějaké německočeské školy nevztahuje 513; rektor universi nejen z profesorů ale i z panstva že může volen býti 515, 526; hodiny koupeny 516; collecta pro vyzdvižení akademie 516, 526; stipendia pro profesory 516, 517; fakulta theologická 517; vychovávání chudých studentů 517; aby žákovstvo na procesí choditi nemuselo 517; aby svého impressora mělo 517; Mistři naříknuti z nepočestnosti 525; počíná býti liknavost v hájení jazyka českého 530; ztížnosti v příčině nápravy 531 oc.; špatná disciplina studentů 532; berně 533, 537; kdo nemá k disputací připuštěn býti 533; v kolleji Rejnské že nemůže býti impressor 533; kvestorovi aby notář a ekonom pomáhali 534; Mistr ze Sudetu německé studenty proti akademii bouří 539; dovoleno Basiliovi v domě svém přednášeti, kdy publicae lectiones nejsou 541; cituje bez vědomí jeho ustanoveného pomocníka školního, proč úřad na sebe přijal 543.

Učitelů nesvornost 10, 32, 51, 261, 283, 301, 310, 347; život 17; neposlušnost 19; důchody 23, 66, 75, 104, 130, 131, 194, 218, 238, 268, 287, 307, 315, 344, 348, 357, 358, 360, 370, 407, 445, 549; stravování 32, 205, 218, 269, 271, 280, 282, 287, 290, 358, 393, 551; v ochraně universi 36, 147 oc.; častá změna nebyla na čest města 47, 108, 247; neslušné chování 51, 98 oc., 127, 211, 221, 261, 275, 333, 334, 352, 376; 378, 426, 436, 463, 529; nedbanlivost 129, 187, 370, 529; neumělost 137, 313; německého v českém městě instrukcí 156; ustanovení 13, 28, 319; propuštění 31, 275, 371, 410; ztrestání 33, 128, 270; slouží obecné věci k dobrému 293; ubytování 298; častá změna mládežina škodu 302, 303; příčina častého stěhování 344, 393; plat (zmenšen) 371, 394; aby byl propuštěn 414;

spory mezi učitelem a církevním správcem 12, 26, 27, 29, 30, 36, 139 oc., 205, 235, 236, 365, 397, 431, 437; více německý než český 387; nekatolický 387, 414, 418; českého i německého jazyka znalý 410; osvobození od povinností městských 411; platy od žáků příliš si zvýšují 413; šat 26, 135; pomocníci 43; mladý 213; jedná si pomocníky 278; švec 358; písař 361, 387, 415, 432; krejčí 380; jenž touží po vzdělání 393; „musicus" 410, 432; predikant 410, 418; později kněz 415, 417, 419; jaký má býti 417; aby byl katolický 418; farář přispívati má na vychování 423; rebelant dán do vězení l. 1631 424; že připovídá učiti pacholata židovsky, řecky, latině, německy, česky i muzice, ale pravopisu českého že nezná 426; k akademii pražské se přiznávati mají 433; německý v českém městě 436; farář že nemá učitele stravovati 445; kde začalo nejprvé stravování učitelů na faře 445; nesrovnávají se v náboženství s konsistoří 445; vína sbírá a neučí 448; odrodilec 529; že ve škole a kantor v kostele působiti má 452; v Slavkově není dokonale mocen jazyka německého 459; nadace na vychovávání 459; luteránský 459; ustanovení bez vědomí faráře 459; ustanovení kolatorem 460; nemá býti bez příčiny ze školy propuštěn 466; inventování jeho věcí 467; povinnen dítky, kteréž školné platiti nemohly, zdarma vyučovati 519; čest 524; který nebyl členem akademie Pražské, nemohl býti na školu dosazen 527; chce všechny Němce vyhnati 530; od jesuitů farář proti vůli osadníků do školy dosazuje 532; farářem se spravovati má 549; s vědomím kněze ustanoven býti má 549.

Učitelka 270.
Uherský Brod 205, 209, 416.
Uhersko-Brodské děkanství 416.
Uhry 262.
Ujbín klášter 434.
Unhošť 429, 550.
Universi katolická 20.
Ursinus roz. Nedvídek 451.
Ursinus Jan 414.
Urticus Jan 441.

Vacek z Růženého Václ. 318.
Václav 444.
sv. Václav na Budči žákem 547.
Václav IV., král 9.
Vaganti 461.
Vachanecius Mik. Bromovský 290.
z Valdštejna Henyk 73, 77, 110, 202, 390, 401, 448; Jan Bedřich 103, Brtnický Hynek 109, 232, 388; 231.
Valter z Valtersperka Mik. 105.
Vaníček Petr 367.
Varaždínský biskup 419.
Varmbrunn, knihovna Schaffgotschů 74.
Varšava 157.
z Vartemberka Jan 112; Karel 443, 490, 499, 507; Beneš 480; Jan 480.
Vašek Havel 574.
Veber 371.
Vedlice 474.
Vejvoda Matěj 424.
Veinacht Jiří 414.
z Veleslavína Ad. Dan. 83, 84, 107, 159, 547.
Velits Jiří 414.
Velvary 13, 35, 161, 204, 247, 255, 282, 315, 331, 363, 388, 391, 429, 538.
Venceslaus 204.
Vendelín Jan 436.
Verše hanlivé 519.
Veselské panství na Moravě 417.
Veselský Petr 287.
Veselý Vojtěch 564.
Věst 444.
Vetengl Eustachius 306.
Veverin Jan z Kranichsfeldu 570.
ze Vchynic Racek 245, 275: Vchyňský Václav 358; Ratislav st. 438.
Vídeň 414, 448.
Vídeňské biskupství 70.
Vidimování 295.
Vimberk 130, 324, 329, 344, 362.
Vinitorinus Jan Nymburský 523.
Vinkler z Hajnfeldu 460.
Visitací školy 4, 416.
Vít Netolický Jeronym 42, 44, 194, 236.
Vitanovský 448.
Vitemberk 117, 150, 165, 231, 388, 488, 516.
Vítkovský Jiřík 416.
Vladislav, král polský 113.
Vlastenectví 157. (Vlasti, národu sloužiti přední povinností) 506.
Vlašim 226, 237, 276.
Vlaverin Václav, Mistr 38, 84, 161, 165, 455, 456; Kašpar 103.
Vlčice 459.
Vobeslo Jičínský Václav 196.
Vobicius Ludvík 233.
Voborský Jan 330, 348, 384, 391, 516.
Vobořil Gabriel 357.
Vocalius Jan 42, 58, 101.
Vodacius Pavel 575.
Vodička Jiří, primas Hradce Králové 5; Viktorin 205.

Vodňanský M. z Čazarova 23; B. z Levenperka 105, 222; Jan 568.
Vodňany 21, 110, 175, 233, 305, 311, 405, 419, 438, 463.
Vochius Es. 409.
Vojen 204.
sv. Vojtěch 204.
Vokáč z Chyš Šimon 541.
Vokorineus Jeron. 562.
Vokoun z Vokounštejna Řehoř 525.
Volf Adam Benešovský 280.
Volfius Mat. 415.
Volyně 229, 306, 441.
Volyňský E. 424, 436.
Vorlický Jan 71.
Vorličný (Aquilinas) Pavel 153.
z Vostroskal Zálužský Václ. 359.
Voškland Klatovský Pavel 105.
Votice 111.
Vratislav z Mitrovic Kr. 480; Václ. 509.
Vratislavský Daniel 392, 395, 501.
Vražda 356.
Vrbenský Viktorin 198.
Vrchlabí 459.
z Vrtby Sezima 549.
ze Všenor Kvas Petr 485.
Vtelno Mělnické 454.
Vyskočil Josef 564.
Vyšehradský děkan 44; proboštství 449.
z Vyšetína 51.
Vyučování ve škole 1, 6, 7, 12, 15, 16, 17, 184, 227, 243, 299, 312, 417; děvčat 416; hochů odděleno od děvčat 416; soukromé 458; kněz chce německy a latině, sedláci zase jen česky 29; kněz překáží učení 29; za nepřítomnosti učitele aby některý soused vyučoval 53; české a německé 371, 377; německé v pokoutních školách císařem schváleno 415; domácí 11; mládeže v Praze in classibus jazykům českému, latinskému, německému 512.

Xenofil Samuel 269, 324.

Záblati 519.
Zabylanský Jiří 154.
Zahořany 50.
Zahrádka Václav 76.
Zahradník Jiří 437.
Zahumenský z Volyně Jan 116.
Zach Jiří 412.
Zachius Jakub 560.
Zachariáš 237.
Zálezlí 478.
Zalužanský Ad. Dr. 229, 327, 456, 469, 476, 497.
Zalužany 474.
Zapský z Zap Ad. 353, 374.
Záruba z Hustiřan 242, 252.
Zbirov 372, 551.
Zdenicenus Šimon 564.
Zdice 372.
Zelendar z Prošovic Konst. 181, 411; Volfg. 433.
Zelmanus Jan 528.
Zelotinus Václav 300.
Zemecius Math. 542.
Zhořelec 418.
Zikmund August, polský král 73.
Zikmund M. 424.
Zima Jeroným 572.
Zkoušky školní 4.
Zlonice 551.
Zoubek František 1; Jan 251.
Zpěv kostelní 30, 63, 182, 272, 593; (cantaty noční, mutety) 413; při pohřbech 413; zpěvy mendíčků 556 sc.
Zpěvu vyučování 6, 7, 315, 417.
Zriňský hrabě 54.
Zych Pšanský Jan 195.

Žabonius z Vyšetína Jakub 467.
Žabonius Václav 51, 523, 541.
Žáka trest 8.
Žákovstva nekázeň 8, 19, 214 sc., 269, 333, 445, 535, 558; zběhové 14; život 20, 63, 413; výživa 23, 62, 65, 208, 251, 293, 333, 397, 412; pod jurisdikcí universí Pražské 27; žáci zkažení 29; aby se zapsalo, kteří při novém učiteli zůstati chtí 41; plat od pohřbu 287, 314, 413; má choditi na pohřeb jen ve své osadě 524.
Žampach Jan 323.
Žatec 9, 102, 110, 146, 153, 194, 210, 236, 237, 326, 382, 410, 457, 465, 466, 547, 555.
Žatecký kraj 474.
Žďár železný 120.
Žďárský Goth. Flor. 198; Bart. 426.
Žebrák město 372; hrad 372.
Želenice 144.
Želetava 241.
Želetín Václav M. 192.
Žena učinila nadaci pro školu 238; založila školy vyšší 414.
Ženská učitelka 270.
z Žerotína Kar. 81; Bernard 541; **Žerotínská** Anna, roz. z Štampachu 430.
Židovské krámky u kolleje Karla IV. 512.
Žilina 241.
Žitava 103, 113, 199, 434.
z Žitenic Niklásek Adam 359.
Žitkonides Jan 568.
Žiželický Melichar 130.
Žižka z Trocnova Jan 204.
Žlutice 4, 11, 110, 201, 219, 246, 251, 326, 341, 457.

Opravy.

Na straně	8.	pátý řádek zdola na místě	„nenáleželi“ čti „nenáleželo“.
„ „	8.	„ „ „ „ „	„nesnášelo“ „ „nesnášeli“.
„ „	27.	na místě	„Dahypus“ čti „Dasypus“.
„ „	29. a 30.	na místě	„Nyžburk“ čti „Nížburk“.
„ „	33.	v regestu č. 50 na místě	„školního správce“ čti „školního pomocníka“.
„ „	40.	na místě	„Jana Hubacia“ čti „Jana Hubecia“.
„ „	58.	na místě	„Sentio“ čti „Scutio“.
„ „	59.	Vedle	„Peyreus“ čti také „Pevceus“, česky „Pavec“.
„ „	100.	na místě	„David Chytrý“ čti „David Chytraeus“.
„ „	105.	„ „	„Horetius“ čti „Horatius“.
„ „	114.	„ „	„Leleovský“ čti „Lelcovský“.
„ „	115.	„ „	„Heracia“ čti „Horatia“.
„ „	116.	„ „	„na hoře“ čti „nahoře“.
„ „	154.	„ „	„16021“ čti „1602“.
„ „	197.	„ „	„Römer“ čti „Remer“.
„ „	198.	„ „	„Lykonos“ čti „Lukonos“.
„ „	203. a 242.	na místě	„Acestem“ čti „Acestum“.
„ „	229.	na místě	„Tikalides“ čti „Tykalides“.
„ „	287.	„ „	„Lidlingerum“ čti „Edlingerum“.
„ „	248.	„ „	„Hieremiam“ čti „Hieronymum“.
„ „	257.	„ „	„Celidia“ čti „Colidia“.
„ „	289.	„ „	„Grasium“ čti „Grassium“.
„ „	295.	„ „	„Rečkové“ čti „Rečkovy“.
„ „	303.	„ „	„Hnineum“ čti „Horiceum“.
„ „	307.	„ „	„Zdenka z Lobkovic“ polož jméno „Adama ze Šternberka, nejvyššího purkrabího“.
„ „	308.	„ „	„Machoonido“ čti „Machaonido“.
„ „	354. a 355.	na místě	„Pythias“ čti „Pithias“.
„ „	334.	na místě	„Calingerus“ čti „Edlingerus“.
„ „	436.	„ „	„Grussius“ čti „Grassius“.
„ „	438.	„ „	„Raconaeum“ čti „Racopaeum“.
„ „	442.	„ „	„Chrthomana“ čti „Chaeloniana“.
„ „	490.	„ „	„Jan Miller“ čti „Jan Milner“.
„ „	523.	„ „	„Ziabenius“ čti „Ziabonius“.

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec

v Praze, na Ferdinandské tř. v č. 25. n.

Prvý český závod hudební.

Hud. dodavatel Nár. divadla v Praze.

Hellwaldovo skvostně illustrované dílo: „Země a obyvatelé její" v dílech.

Evropa. S 98 vyobrazeními v textě a 27 obrázkovými přílohami. Cena 8 zl., skvostně váz. 9 a 10 zl.

Asie. S 81 vyobrazeními v textě, 10 obrázkovými přílohami a barvotiskovou mapou. Cena 4 zl., skvostně váz. 5 a 6 zl.

Afrika. Atlantický ocean. Polární krajiny. Australie. Se 78 vyobrazeními v textě, třemi barvotiskovými mapami a 9 obrázkovými přílohami. Cena 3 zl. 40 kr., skvostně váz. 4 zl. 40 kr. a 5 zl. 40 kr.

Amerika. Se 112 vyobrazeními v textě, 19 obrázkovými přílohami a dvěma barvotiskovými mapami. Cena 6 zl., skvostně váz. 7 a 8 zl.

Přírodopis člověka od Fr. Hellwalda. Přeložili Jan Herben a Jar. Vlček. Posud vydáno 35 bohatě illustrovaných sešitův s četnými přílohami obrázkovými. Cena jednoho sešitu 45 kr., poštou 50 kr. — V předplacení jest dílo toto lacinější a to: 5 seš. 2 zl. 10 kr., poštou 2 zl. 20 kr.; 10 seš. 4 zl. 20 kr.; poštou 4 zl. 40 kr.; 20 seš. 8 zl. 20 kr., poštou 8 zl. 60 kr.

V knize „Země a obyvatelé její" znamenitý ethnograf Fr. Hellwald rozestírá před námi obraz celého našeho světa. Sněhové velikány Himalajské poznali jsme tak dobře jako zasmušilé vysočiny španělské, nekonečné pláně sibiřské tak jako usměvavou Provence: hory, řeky, pláně, města, moře, kraje i národy táhnou před námi v pestrém kaleidoskopě ne snad jako nespořádaná spousta nekonečných jednotlivostí, nýbrž jako plastické obrazy zaokrouhlené, přecházející v úplný duševní majetek, v maso a kosti čtenářův. Ukončiv toto velkolepé dílo Fr. Hellwald stanul před oním divuplným tvorem, jemuž celý ten okršlek zemský náleží se vším svým bohatstvím, před pánem přírody či, jak sám ho nazývá, nejušlechtilejším plodem jejím, před člověkem. Důkladná znalosť člověka jakožto dítka přírody, byla ještě před nedávnem ve plenkách. Tak představovali jsme si celé velké prostory své zeměkoule obydleny celistvými plemeny, které označovali jsme velikými jmeny souhornými. Čím více však dařila se snaha, vniknouti v tyto tajůplné spousty krajin, tím rychleji nabývalo půdy poznání, že jsou vlastně obývány množstvím rozličných národností a kmenův, rozličných co do fysického zevnějšku, co do řeči, víry i mravův. Tuto směsici nových poznání jasně a vědecky spořádati vytkla si za cíl nová věda, národopisem čili ethnologií zvaná, věda, jež za krátkou dobu povznesla se na výši před tím ani netušenou. Asi před 40 lety vyšlá „Natural history of man" od anglického učence Prickarda byla základním kamenem oné vědy a na tomto základě jakož i z bohaté, ohromné látky, jež od těch dob vynesena byla na jevo, Fr. Hellwald jal se spisovati dílo dnes každému vzdělanci nevyhnutelně potřebné. Bez národopisu není rozumného soudu v politice, bez národopisu nelze nijak porozuměti historickému rozvoji národův, bez národopisu není žádné zdravé historické kritiky, bez národopisu naprosto nelze pochopiti ducha vlastního národu, bez národopisu není možno pojati ideálných snah pokolení lidských!

Stanoviště světoznámého spisovatele v tomto díle, přirozeném to pokračování či lépe nevyhnutelném doplňku knihy „Země a obyvatelé její" je toto: Ethnologie jest věda mladá, pročež nedospěla ještě k nezvratné národopisné soustavě. Neboť jako veškero vědění lidské je kuso, tak lidský duch stojí často bez rady před velikými záhadami třídění, ať už ona klas-

sifikace vyskytuje se na kterémkoliv poli zjevů přírodních. Poznáváme, že v nesmírném rámci přírody není vlastně hranic žádných, ba že časově i prostorně, s hora dolů, z prava na levo a naopak, přechody jsou nekonečny. A co platí o všech zjevech v organické přírodě, zůstává v platnosti i u člověka, jenž jest nejušlechtilejší sice, ale přec jen plod přírody.

O způsobě Hellwaldova psaní není třeba šířiti slov. Že „Přírodopis člověka“ je psán stejně zajímavě, poutavě, každému srozumitelně, a že při tom užito jak všech pramenů vůbec existujících (jako mimo zmíněný spis anglický Friedr. Müllera, Oskara Peschla a j.), jež přesně všude udány, by každý vědychtivý mohl pohroužiti se ve studia specialní, tak na druhé straně že vše spojeno a sloučeno v harmonický celek s ohromným věděním a vlastními výzkumy Hellwaldovými: je samozřejmo a nepotřebuje širších důkazův. Zde je nejlepším důkaz jeden: čtení díla samého, které i znamenitými věrnými illustracemi známého specialisty umělce Kellera je důstojným pokračováním díla „Země a obyvatelé její“.

Učení staroindické, jeho význam u vznikání a vyvinování názorů zvláště křesťanských a vůbec náboženských. Sepsal PhDr. Fr. *Čupr*. Sv. I. (r. 1876) 336 str. za 2 zl. 40 kr., sv. II. (r. 1877) 384 str. za 3 zl. 40 kr., sv. III. (r. 1878) 360 str. za 3 zl. 20 kr., sv. IV. (1881) 292 str. za 2 zl. 40 kr.

Motta: „Kdožkoliv nauky tyto přečte a je pochopí, bude povždy beze strachu a smutku“. „Pravdu ti slibuji. Ty's milým Mně. Opusť všeliký kult náboženský a následuj Mne, jelikož jediného útočiště svého; Já pak zbavím tě všech hříchů tvých.“

Osvěta mládeže. Spisy pro českou mládež zvláště škol středních a vyšších škol dívčích. Pořádá professor Dr. Jan V. Novák, redaktor „Paedagogia“.

Posud vydány:

Sv. 1. **Životopis Pavla Jos. Šafaříka.** Sepsal prof. Dr. Josef V. Novák. Cena 50 kr.

Sv. 2. **Z vesničky podkrkonošské.** Povídka od V. Lužické. Cena 50 kr.

V tisku jsou:

Sv. 3. **Z vypravování našeho lidu.** Vinek z českých pohádek a pověstí. Spořádal Jan K. Hraše.

Sv. 4. **Sousto chleba.**

Sv. 5. **Vlastní silou.** Povídka od V. Lužické.

„Zlatá Praha“ píše v čísle 17. dne 21. dubna 1885 takto doslovně: „Z úvodu, jímž tento nový podnik literární se zahajuje, dovídáme se, že jde o pořízení spisů, z nichž především dospívající naše mládež mužská i ženská mohla by doplňovati své vědění ve stránce vlastenecké. V té příčině nikdy ani nelze činiti u nás dosti, a každý nově otevřený pramen vzdělání národního musí nám býti velice vítán. Skutečného, positivného vědění o vlasti, nikoliv omílání planých frasí, jest zvláště dorůstajícímu pokolení našeho národa velice potřebí; neboť toliko ze skutečných vědomostí o vlasti prýští se také pravá, přičinlivá, obětovná a vytrvalá láska k rodné zemi; pochází také opravdový vlastenecký vznět a ryzí národní věrnosť. Proto také rádi nadějeme se, že „Osvěta mládeže“ krásného úkolu svého povždy zůstanouc sobě vědoma, přičiní se i o řádné naplnění jeho. V té naději utvrzuje nás obsah prvního svazku. Pořadatel celé sbírky, pan prof. dr. J. V. Novák, z přebohaté látky o životě a působení Pavla Jos. Šafaříka sestavil tak pěkný, souměrný, jasný a úplný obraz velikého Slovana, jak pro ducha a mysl dospívající mládeže národní nejpříhodnější jest. Zásluhy Šafaříkovy o povznešení myšlénky slovanské, o položení pevných, nevyvratných základů vědeckému písemnictví českému, o rozmnožení našeho duchovního, národního jmění jsou tu vypsány s dokonalou znalostí věcí a v pravé míře pro kulturní potřeby české mládeže. Při výkladech o národní literatuře české na školách středních a dívčích tento spis zajisté bude velmi dobrou pomůckou.“

Alois R. Lauermann dříve Militký a Novák v Praze.

LA 688 .B7 .D9 C.1
Pameti o skolach ceskych :
Stanford University Libraries
3 6105 037 260 267

L
688
.B7.D9

Date Due

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305